BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

BURSA İLİ YERLİ AĞZI

İnceleme- Metinler- Sözlük

Prof. Dr. Hatice ŞAHİN

Dr. Öğr. Üy. Şükrü BAŞTÜRK - Dr. Mustafa ULUOCAK – Doç. Dr. Süleyman EROĞLU

Bursa Büyükşehir Belediyesi Kitaplığı / **BURSA İLİ YERLİ AĞZI**

Yazarlar Prof. Dr. Hatice ŞAHİN
Dr. Öğr. Üy. Şükrü BAŞTÜRK
Dr. Mustafa ULUOCAK
Doç. Dr. Süleyman EROĞLU

Görsel Tasarım / Yakup ŞAHİNER

ISBN / 978-605-9968-XX-X

Basım Yılı ve Yeri / 1. Baskı; Şubat 2019, Star Matbaacılık / Bursa

Yapım / © 2019 Bursa Kültür A.Ş. Bu kitabın tüm yayın hakları Bursa Kültür A.Ş.'ye aittir. Yazılı izin olmadan kısmen ya da tamamen yeniden basılamaz.

Dağıtım / Bursa Kültür A.Ş. - Merinos Atatürk Kongre Kültür Merkezi B Kapısı
Osmangazi-Bursa/Türkiye

Tel: + 90 224 253 26 46 **Faks**: + 90 224 253 14 85
info@bursakultur.com / www.bursakultur.com

İÇİNDEKİLER

SUNUM 9
ÖNSÖZ 10
1. GİRİŞ 11
1.1. METİNLERİN DERLENDİĞİ KÖYLERİN LİSTESİ 13
1.2. BURSA'NIN FİZİKÎ COĞRAFYASI 17
1.2.1. KONUMU VE YÜZÖLÇÜMÜ 17
1.2.2. DAĞLAR 17
1.2.3. OVALAR 17
1.2.4. AKARSULAR 17
1.2.5. GÖLLER 17
1.2.6. İKLİM VE BİTKİ ÖRTÜSÜ 18
1.3. BURSA'NIN TARİHÎ GELİŞİMİ 19
1.4. BURSA'NIN ETNİK YAPISI 23
1.5. METİNLERDE KULLANILAN ÇEVİRİYAZI İŞARETLERİ VE KISALTMALAR 25
2. SES BİLGİSİ 26
2.1. SESLER 26
2.1.1. ÜNLÜLER 26
2.1.2. ÜNSÜZLER 34
2.2. S E S D E Ğ İ Ş M E L E R İ 37
2.2.1. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ 37
2.2.1.1.ÜNLÜ UYUMLARI 37
2.2.1.2. ÜNLÜ TÜREMELERİ 42
2.2.1.3. ÜNLÜ DÜŞMESİ 43
2.2.1.4. DUDAKLILAŞMA 45
2.2.1.5. GEÇİŞME 46
2.2.1.6. İNCELME 46
2.2.1.7. DARALMA 47
2.2.1.8. GENİŞLEME 48
2.2.2.ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ 48
2.2.2.7.ÜNSÜZ DÜŞMESİ 57
2.2.2.8. ÜNSÜZ TÜREMESİ 58
2.2.2.9. HECE DÜŞMESİ 60
2.2.2.10. YER DEĞİŞTİRME 60
2.2.2.11. SIZICILAŞMA 60
2.2.2.12 SÜREKSİZLEŞME 61
2.2.2.13. ÖTÜMSÜZLEŞME 62
2.2.2.14. ÜNSÜZ TEKLEŞMESİ 62
2.2.2.15 İKİZLEŞME 62
2. ŞEKİL BİLGİSİ 64
3.1. EKLER 64
3.1.1. İŞLETME EKLERİ 64
3.1.1.1. İSİM İŞLETME EKLERİ 64
3.1.1.1.2. İYELİK EKLERİ 65
3.1.1.1.3. DURUM EKLERİ 68

3.1.1.2. FİİL İŞLETİMİ 74
3.1.1.2.1. BASİT ÇEKİMLER 75
3.1.1.2.1.1. ZAMANLAR 75
3.1.1.2.2.KİPLER 87
3.1.1.2.3. BİRLEŞİK ÇEKİMLER 91
3.1.1.2.4. EK-FİİLİN ÇEKİMİ 94
3.1.2.TÜRETME EKLERİ 102
3.1.2.1.GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLER 102
3.1.2.2. FİİLİMSİLER 102
3.1.2.3. ÇATILAR 109
3.1.2.4. KELİME YAPICI EKLER 110
3.1.2.5.GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLERİN TÜRETME EKİ OLARAK KULLANILIŞI 136
3.2. KELİME ÇEŞİTLERİ 139
3.2.2. İSİMLER 139
3.2.3. SIFATLAR 139
3.2.4. ZAMİRLER 141
3.2.5. ZARFLAR 150
3.2.6. EDATLAR 151
3.2.7. FİİLLER 155
Fiil+Zarf-fiil Eki+Yardımcı Fiil Dizilişinde Olanlar 157
4. CÜMLE BİLGİSİ 160
4.1. YÜKLEMİN TÜRÜNE VE ANLAMINA GÖRE CÜMLELER 160
4.1.1. FİİL CÜMLESİ 160
4.1.2. İSİM CÜMLESİ 161
4.1.3. SORU CÜMLESİ 161
4.2. YÜKLEMİN YERİNE GÖRE CÜMLELER 162
4.2.1. KURALLI CÜMLE 162
4.2.2. DEVRİK CÜMLE 162
5. SONUÇ 163
6.METİNLER 165
BÜYÜKORHAN İLÇESİ 165
ARMUTÇUK KÖYÜ 166
BALABAN KÖYÜ 168
BAYINDIR KÖYÜ 169
BAYINDIR KÖYÜ 172
KINIK KÖYÜ 175
KUŞLAR KÖYÜ 177
OSMANLAR KÖYÜ 180
PERÇİN KÖYÜ 182
YAKUPLAR KÖYÜ 184
ZAFERİYE KÖYÜ 185
GEMLİK İLÇESİ 187
GENÇALİ KÖYÜ 188
KARACAALİ KÖYÜ 190
KATIRLI KÖYÜ 192
KÜÇÜKKUMLA 194

MURATOBA KÖYÜ 198
NARLI 200
UMURBEY 203
YAYLACIK KÖYÜ 206
GÜRSU İLÇESİ 208
İĞDİR KÖYÜ 209
KAZIKLI KÖYÜ 211
KAZIKLI KÖYÜ 213
HARMANCIK İLÇESİ 216
AKALAN KÖYÜ 217
AKPINAR KÖYÜ 221
BALATDANİŞMEND KÖYÜ 222
BEKDEMİRLER KÖYÜ 224
DUTLUCA KÖYÜ 226
GEDİKÖREN KÖYÜ 228
KOZLUCA KÖYÜ 230
MAHMUTLAR MAHALLESİ 232
NALBANT KÖYÜ 234
SAÇAKLI KÖYÜ 236
YEŞİLYURT KÖYÜ 237
İNEGÖL İLÇESİ 238
AKBAŞLAR KÖYÜ 239
AKINCILAR KÖYÜ 241
ÇAVUŞKÖY KÖYÜ 243
DÖMEZ KÖYÜ 246
GÜNDÜZLÜ (MUZAL) KÖYÜ 248
HOCAKÖY KÖYÜ 250
KARAGÖLET KÖYÜ 251
KARALAR KÖYÜ 253
KINIK KÖYÜ 255
KULACA KÖYÜ 258
KÜÇÜKYENİCE KÖYÜ 260
MADEN KÖYÜ 262
PAŞAÖREN KÖYÜ 264
SARIPINAR (SIRNAZ) KÖYÜ 268
SÜLE KÖYÜ 271
YENİYÖRÜK KÖYÜ 273
İZNİK İLÇESİ 275
ÇİÇEKLİ KÖYÜ 276
EDREMİT KÖYÜ 278
HOCAKÖY 279
İHSANİYE KÖYÜ 282
İNİKLİ KÖYÜ 286
KARATEKİN KÖYÜ 289
ÖMERLİ KÖYÜ 291
SANSARAK KÖYÜ 295

TACİR KÖYÜ 298
YÖRÜKLER KÖYÜ 302
KARACABEY İLÇESİ 305
AKÇAKOYUN KÖYÜ 306
ARIZ KÖYÜ 307
ÇAVUŞKÖY 308
DANİŞMENT KÖYÜ 310
DOĞLA KÖYÜ 313
EKMEKÇİ KÖYÜ 315
EKMEKÇİ KÖYÜ 316
KEŞLİK KÖYÜ 318
KIRANLAR KÖYÜ 320
KULAKPINAR KÖYÜ 322
KELES İLÇESİ 323
AKÇAPINAR KÖYÜ 324
ALPAGUT 326
BARAKLI KÖYÜ 329
BELENÖREN KÖYÜ 331
BELENÖREN KÖYÜ 334
DAĞDİBİ KÖYÜ 339
DEDELER KÖYÜ 342
DEDELER KÖYÜ 345
DEDELER KÖYÜ 348
DÜVENLİ KÖYÜ 352
GELEMİÇ KÖYÜ 355
KIRANIŞIKLAR KÖYÜ 358
KOZBUDAKLAR KÖYÜ 360
KÜÇÜKKOVACIK KÖYÜ 362
PINARCIK 365
SORGUN KÖYÜ 368
UZUNÖZ KÖYÜ 371
YAĞCILAR KÖYÜ 373
KESTEL İLÇESİ 375
AĞLAŞAN KÖYÜ 376
DEREKIZIK 378
MUDANYA İLÇESİ 381
BALABANCIK 382
ÇAMLIK KÖYÜ 384
ÇEPNİ KÖYÜ 387
EMİRLER YENİCESİ KÖYÜ 390
EVCİLER KÖYÜ 392
GÖYNÜKLÜ KÖYÜ 394
HANÇERLİ KÖYÜ 396
IŞIKLI KÖYÜ 400
KAYMAKOBA KÖYÜ 402
YAMANKÖY KÖYÜ 405

YÖRÜKALİ 407
YÖRÜKLER YENİCESİ KÖYÜ 410
MUSTAFAKEMALPAŞA İLÇESİ 412
ALPAGUT KÖYÜ 413
BÜKKÖY 415
ÇAKALLAR KÖYÜ 418
ÇÖRDÜK KÖYÜ 421
ESKİBALÇIK KÖYÜ 423
ESKİKIZILELMA KÖYÜ 426
KARACALAR KÖYÜ 429
KESTELEK KÖYÜ 432
KOCAKORU KÖYÜ 435
KÖREKEM KÖYÜ 437
PERÇİN KÖYÜ 441
SİNCANSARNIÇ KÖYÜ 443
NİLÜFER İLÇESİ 446
BADIRGA KÖYÜ 447
KONAKLI KÖYÜ 449
ORHANELİ İLÇESİ 451
AĞAÇHİSAR KÖYÜ 452
AKALAN KÖYÜ 455
ÇINARCIK KÖYÜ 457
DAĞGÜNEY KÖYÜ 460
DELİBALLILAR KÖYÜ 463
DEMİRCİKÖY 465
FADIL KÖYÜ 467
FİRUZ KÖYÜ 470
GÖYNÜKBELEN KÖYÜ 473
GÜMÜŞPINAR 475
KABAKLI KÖYÜ 479
KARAOĞLAN KÖYÜ 481
KARINCALI KÖYÜ 485
ORTAKÖY KÖYÜ 487
ORHANGAZİ İLÇESİ 489
AKARIM KÖYÜ 490
ÇAKIRLI KÖYÜ 492
ÇELTİKÇİ KÖYÜ 495
HECELER KÖYÜ 497
NARLICA KÖYÜ 500
PAŞAPINAR KÖYÜ 503
SÖLÖZ KÖYÜ 506
ÜREĞİL KÖYÜ 508
OSMANGAZİ İLÇESİ 510
ÇAYBAŞI KÖYÜ 511
GÜNEYBUDAKLAR KÖYÜ 515
GÜNEYBUDAKLAR KÖYÜ 517

TUZAKLI KÖYÜ 518
YENİŞEHİR İLÇESİ 520
BARÇIN KÖYÜ 521
BARÇIN KÖYÜ 523
ÇELTİKÇİ KÖYÜ 526
DEMİRBOĞA KÖYÜ 527
EBEKÖY 529
EĞERCE KÖYÜ 532
GÖKÇESU KÖYÜ 534
KARAAMCA KÖYÜ 538
KARACAALİ KÖYÜ 540
KARAKÖY 542
KARASİL KÖYÜ 544
KOZDERE KÖYÜ 548
MENTEŞE KÖYÜ 550
SUBAŞI KÖYÜ 553
YOLÖREN KÖYÜ 555
YILDIRIM İLÇESİ 556
CUMALIKIZIK KÖYÜ 557
FİDYEKIZIK 559
HAMAMLIKIZIK 562
7. SÖZLÜK 565
8. KAYNAKÇA 604

SUNUM

Yüzyıllar boyunca medeniyet şehirleri arasında anılan Bursa, tarihi vasıflarının yanında kültürel değerleriyle de bu unvanını korumuş olup her geçen gün yeni zenginliklerinin ortaya çıkmasıyla bizlere bu şehirde yaşamanın ve bu şehre hizmet etmenin haklı gururunu yaşatmaktadır.

Türkçe, dünya üzerindeki en kadim dillerden biri olup binlerce yıldır başta Asya'dan Avrupa'ya kadar dünyanın her yerinde konuşulmaktadır. Türklerin Anadolu sahasına gelmeleriyle Eski Anadolu Türkçesi doğmuş ve bu Türkçenin de konuşulduğu yerlerden biri Bursa olmuştur.

Son yıllarda Türkçe üzerine yapılan çalışmaların sayısındaki artış beraberinde Türkçenin yüzyıllara göre dil özelliklerini ve zenginliklerini ortaya koymaktadır. Türkiye Türkçesinin Bursa ağzı üzerine bugüne kadar fazla çalışma yapılmamış olup elinizdeki eserle bu eksikliğin giderilme çabası da bizlere mutluluk vermektedir.

Elinizdeki "Bursa İli Yerli Ağızları" adlı bu eserde; Bursa ağzı özellikleri, çeviri yazılı metinler ve Bursa ağızlarına özgü kelimeleri kapsayan bir sözlükten oluşan bölümler yer almaktadır.

Türkiye Türkçesindeki ağız çalışmalarına yeni bir nefes olarak gördüğümüz Bursa İli Yerel Ağızları, ilgililerinin ve siz değerli hemşehrilerimizin kütüphanelerindeki en güzel yeri alacağından şüphemiz yoktur.

Böyle güzide bir eserin ortaya çıkmasında başta Prof. Dr. Hatice Şahin ve çalışma arkadaşları Dr. Şükrü Baştürk, Dr. Mustafa Uluocak, Dr. Süleyman Eroğlu'na, Bursa Araştırmaları Merkezi ve emeği geçen herkese şükranlarımı sunuyorum.

Alinur AKTAŞ

Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı

ÖNSÖZ

Türkiye Türkçesi ağızları üzerinde detaylı araştırma yapılmasının, konuşma dillerinin kayıt altına alınmasının ne kadar önemli olduğu bilinmektedir. Günümüzde konuyla ilgili çalışmaların artış gösterdiği, incelenmemiş bölge ağızlarıyla ilgili çalışmaların başladığı, elde edilen metinlerden Oğuzcayla ilgili verilerin yavaş yavaş ortaya çıktığı da açıkça görülmektedir.

Bu kitabın konusu, bugüne kadar üzerinde yeterince çalışma yapılmamış olan Bursa yerli ağzıdır. Uludağ Üniversitesi desteğiyle yürütülen bir proje kapsamında ekibimiz tarafından çok sayıda derleme yapılmıştır. Bu kitapta söz konusu derlemelerden deşifre edilen 158 metin yer almaktadır.

Kitap, Bursa ağzı özellikleri, çeviri yazılı metinler ve Bursa ağzına özgü kelimeleri kapsayan bir sözlükten oluşan bölümleri kapsamaktadır.

Derleme, deşifre etme, verileri tasnif etme, düzenleme ve kontrol aşamasında desteğini gördüğümüz Prof. Dr. Gürer Gülsevin'e ve kitabı kontrol etmek üzere zamanını, emeğini esirgemeyen Prof. Dr. Leyla Karahan'a çok teşekkür ederiz.

Bu çalışmanın başlangıcından itibaren bize destek olan Uludağ Üniversitesi Rektörlüğü'ne, kitabımızın basım işini üstlenen Bursa Büyükşehir Belediyesi'ne teşekkür etmek ise boynumuzun borcudur.

Bursa yerli ağzına ait malzeme sunmayı ve tasviri gramerini ortaya koymayı amaçlayan bu kitapta bazı eksik ve yanlışların olması kaçınılmazdır. Bunların hoş görülmesi ve proje ekibi olarak çalışmamızın alan araştırmalarına katkıda bulunması en büyük dileğimizdir.

Bursa 2019

Hatice ŞAHİN

1. GİRİŞ

Anadolu ağızları çalışmalarının Türk diliyle ilgili araştırmalar için ne kadar önemli olduğu çok iyi bilinen hususlardan biridir. Bugüne kadar Anadolu'nun değişik bölgelerinde çok sayıda derleme çalışmaları yapılmış, genel dil özellikleri ortaya konmuş, eldeki malzemelerden yola çıkarak bölgelerin etnik yapısıyla ilgili sonuçlara varılmaya çalışılmış olsa da aynı durumun Bursa bölgesi ağızları için geçerli olmadığı ortadadır. Ağız çalışmalarında şimdiye kadar Bursa bölgesi yerli ağızları ele alınmamıştır. Bölge ağızlarıyla ilgili yapılmış çalışmalar, dar kapsamlı bir iki yayımı geçmemektedir.[1]

Bursa'da bugün için resmi kayıtlara göre 687 köy bulunmaktadır. Kırım'ın Ruslar tarafından işgal edildiği 1771 yılından sonra değişik dönemlerde ortaya çıkan göç dalgalarıyla Bursa'da başta merkez olmak üzere çeşitli ilçelerde çok sayıda göçmen köyü ve mahallesi oluşturulmuştur. Kaynakların verdiği bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla Bursa'da 185 göçmen köyü ya da mahallesi bulunmaktadır.[2] Bu köylerin yüzden fazlası Rumeli, 30'u Batum göçmenlerinin, 10'u Çerkezlerin, 7'si Tatarların, bunun dışında birer ikişer olmak üzere Abazaların, Boşnakların, Dağıstanlıların yerleşmiş olduğu köylerdir. Bazı köylerde de yerli halkla beraber Tatar ve Çerkezlerin karışık yerleştiği bilinmektedir.

Göçmen halkın yerleştiği bölgeler dikkate alındığında Mustafakemalpaşa ilçesinin 104 köyünün 50'sinin göçmen köyü olduğu, bunun 48'inin Rumeli göçmenlerine, 2'sinin Çerkezlere ait olduğu görülmektedir. Karacabey ilçesinde bulunan 64 köyün 31'i çoğunluğu Rumeli göçmenleri olmak üzere Çerkez ve Tatar köyleridir. Yenişehir'de 61 köyün 15'i tamamen Rumeli, Gemlik'te 17 köyün 13'ü Batum göçmenlerinin yerleştiği köylerdir. Bursa Merkez ilçesinde çoğunluğu Rumeli göçmeni olmak üzere Tatarların da yerleştiği 46 köy ve mahalle bulunmaktadır.

Bursa ili genelinde Kafkas ve Rumeli göçmenleriyle az sayıda olan Tatar göçmenlerinin merkez başta olmak üzere Karacabey, Mustafakemalpaşa, Gemlik, Yenişehir, İznik, Orhangazi ve İnegöl ilçelerinde yerleşmiş oldukları görülmektedir. Göçmen iskânından neredeyse hiç etkilenmeyen ilçeler bugünkü adıyla Harmancık, Büyükorhan, Orhaneli ve Keles ilçeleridir. Orhaneli ilçesinde Çanak ve Osmaniye adında iki köye Batum göçmenlerinin yerleştirilmiş olduğuna dair bilgiler bulunsa[3] da göçmenlerden uzak kaldığı düşünülecek olan ilçeler bunlardır.

Bu durum göz önünde bulundurularak derleme çalışmalarına başlamadan önce Bursa ili sınırlarındaki yerli köyler tespit edilmiştir. Yukarıda da belirtildiği gibi Bursa'da göçmenlerin yerleştirildiği çok sayıda köy bulunduğu için söz konusu elemenin Bursa için son derece önemli olduğu ortadadır. Tespit edilen yerli köyler de kendi aralarında tasnife tabi tutulmuş, göçmen unsurların daha az olduğu, Bursa merkezine ulaşımın daha zor olduğu dağ köylerine öncelik tanınmış, ardından ovada bulunan yerli köylere gidilmiştir. Derleme çalışması yapmak için yaklaşık 77 ova, 105 dağ köyü olmak üzere toplam 182 köye gidilmiş, 190 kaynak kişiden derleme yapılmıştır.

Bursa yerli köylerinden derlenen metinlerin büyük bir kısmı ses kayıtlarından deşifre edilmiş ve 158 malzeme metni ortaya konmuştur. Malzeme metninden hareketle Bursa yerli ağzının tasviri bir grameri hazırlanmaya çalışılmıştır. Kitabın hazırlanması sırasında şimdiye kadar diğer bölge ağızları üzerine şimdiye kadar yayımlanmış kitaplar, ağız araştırmalarıyla ilgili sorunları ve özel konuları işleyen makale ve bildirilerden yararlanılmıştır.

---

[1] Süleyman EROĞLU, Şükrü BAŞTÜRK, Mustafa ULUOCAK, Hatice ŞAHİN, "Bursa Yerli Ağızlarının Genel Özellikleri", *Turkish Studies International Periodical Fort he Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/8 Fall 2009, s. 2046

[2] Muammer DEMİREL, "XIX. Yüzyılda Bursa'da Göçmen İskânı", *Bursa'nın Zenginliği Göçmenler*, Osmangazi Belediyesi Yayınları, Aralık 2008, Bursa, s. 45-48.

[3] Muammer DEMİREL, "XIX. Yüzyılda Bursa'da Göçmen İskânı", *Bursa'nın Zenginliği Göçmenler*, Osmangazi Belediyesi Yayınları, Aralık 2008, Bursa, s. 45-48.

Kitap; inceleme, metinler, sözlük bölümlerinden oluşmuştur. İnceleme bölümünün ses bilgisiyle ilgili kısmında Bursa yerli ağzında ünlü uyumları, ses olayları tespit edilip örneklendirilmeye çalışılmıştır. Örnekler, mümkün olduğu kadar cümle düzeyinde verilmiştir. Örneklerin anlaşılamayacak düzeyde değişiklik göstermesi durumunda yanlarına tırnak içinde standart Türkiye Türkçesindeki biçimleri eklenmiştir.

Şekil bilgisi kısmında işletme ve türetme ekleri Gürer Gülsevin'in Uşak İli Ağızları çalışmasında kullandığı tasnif tercih edilerek ele alınmış, eldeki malzeme buna göre değerlendirilmiştir. Bursa yerli ağzında –yor şimdiki zaman ekinin farklı kullanımları görülse de bu örneklerin aynı köyde hatta bazen aynı kaynak kişide bile tutarlılık göstermemesi, genel kullanımın ekin sonundaki r ünsüzünün düşmüş biçimi olması nedeniyle bütün malzeme, tek bir ağız bölgesi olarak değerlendirilmiştir.

Metinler bölümünde derlenen metinlerin deşifre edilen önemli bir kısmı yer almaktadır. Metin içinde hiç anlaşılamayan bölümler sıra noktayla, deşifre edildiği hâlde anlam verilemeyen kelimeler ise yanında soru işareti ile gösterilmiştir. Sözlük bölümünde standart dile göre farklılık gösteren kelimeler seçilmeye çalışılmıştır. Örneklerin bazıları ses olayı yaşadıkları, kaynaşıp birleştikleri için işletme ekleriyle birlikte madde başı olarak verilmiş ve her maddenin bir tanığı gösterilmiştir.

1.1. METİNLERİN DERLENDİĞİ KÖYLERİN LİSTESİ

1- BÜYÜKORHAN- ARMUTÇUK KÖYÜ
2- BÜYÜKORHAN- BALABAN KÖYÜ
3- BÜYÜKORHAN- BAYINDIR KÖYÜ
4- BÜYÜKORHAN- BAYINDIR KÖYÜ
5- BÜYÜKORHAN- KINIK KÖYÜ
6- BÜYÜKORHAN- KUŞLAR KÖYÜ
7- BÜYÜKORHAN- OSMANLAR KÖYÜ
8- BÜYÜKORHAN- PERÇİN KÖYÜ
9- BÜYÜKORHAN- YAKUPLAR KÖYÜ
10- BÜYÜKORHAN- ZAFERİYE KÖYÜ
11- GEMLİK- GENÇALİ KÖYÜ
12- GEMLİK- KARACAALİ KÖYÜ
13- GEMLİK- KATIRLI KÖYÜ
14- GEMLİK- KÜÇÜKKUMLA
15- GEMLİK- MURATOBA KÖYÜ
16- GEMLİK- NARLI
17- GEMLİK- UMURBEY
18- GEMLİK- YAYLACIK KÖYÜ
19- GÜRSU- İĞDİR KÖYÜ
20- GÜRSU- KAZIKLI KÖYÜ
21- GÜRSU- KAZIKLI KÖYÜ
22- HARMANCIK- AKALAN KÖYÜ
23- HARMANCIK- AKPINAR KÖYÜ
24- HARMANCIK- BALATDANİŞMEND KÖYÜ
25- HARMANCIK- BEKDEMİRLER KÖYÜ
26- HARMANCIK- DUTLUCA KÖYÜ
27- HARMANCIK- GEDİKÖREN KÖYÜ
28- HARMANCIK- KOZLUCA KÖYÜ
29- HARMANCIK- MAHMUTLAR MAHALLESİ
30- HARMANCIK- NALBANT KÖYÜ
31- HARMANCIK- SAÇAKLI KÖYÜ
32- HARMANCIK- YEŞİLYURT KÖYÜ
33- İNEGÖL- AKBAŞLAR KÖYÜ
34- İNEGÖL- AKINCILAR KÖYÜ
35- İNEGÖL- ÇAVUŞKÖY KÖYÜ
36- İNEGÖL- DÖMEZ KÖYÜ
37- İNEGÖL- GÜNDÜZLÜ (MUZAL) KÖYÜ
38- İNEGÖL- HOCAKÖY KÖYÜ
39- İNEGÖL- KARAGÖLET KÖYÜ
40- İNEGÖL- KARALAR KÖYÜ
41- İNEGÖL- KINIK KÖYÜ
42- İNEGÖL- KULACA KÖYÜ
43- İNEGÖL- KÜÇÜKYENİCE KÖYÜ
44- İNEGÖL- MADEN KÖYÜ
45- İNEGÖL- PAŞAÖREN KÖYÜ

46- İNEGÖL- SARIPINAR (SIRNAZ) KÖYÜ
47- İNEGÖL- SÜLE KÖYÜ
48- İNEGÖL- YENİYÖRÜK KÖYÜ
49- İZNİK- ÇİÇEKLİ KÖYÜ
50- İZNİK- EDREMİT KÖYÜ
51- İZNİK- HOCAKÖY
52- İZNİK- İHSANİYE KÖYÜ
53- İZNİK- İNİKLİ KÖYÜ
54- İZNİK- KARATEKİN KÖYÜ
55- İZNİK- ÖMERLİ KÖYÜ
56- İZNİK- SANSARAK KÖYÜ
57- İZNİK- TACİR KÖYÜ
58- İZNİK- YÖRÜKLER KÖYÜ
59- KARACABEY- AKÇAKOYUN KÖYÜ
60- KARACABEY- ARIZ KÖYÜ
61- KARACABEY- ÇAVUŞKÖY
62- KARACABEY- DANİŞMENT KÖYÜ
63- KARACABEY- DOĞLA KÖYÜ
64- KARACABEY- EKMEKÇİ KÖYÜ
65- KARACABEY- EKMEKÇİ KÖYÜ
66- KARACABEY- KEŞLİK KÖYÜ
67- KARACABEY- KIRANLAR KÖYÜ
68- KARACABEY- KULAKPINAR KÖYÜ
69- KELES- AKÇAPINAR KÖYÜ
70- KELES- ALPAGUT
71- KELES- BARAKLI KÖYÜ
72- KELES- BELENÖREN KÖYÜ
73- KELES- BELENÖREN KÖYÜ
74- KELES- DAĞDİBİ KÖYÜ
75- KELES- DEDELER KÖYÜ
76- KELES- DEDELER KÖYÜ
77- KELES- DEDELER KÖYÜ
78- KELES- DÜVENLİ KÖYÜ
79- KELES- GELEMİÇ KÖYÜ
80- KELES- KIRANIŞIKLAR KÖYÜ
81- KELES- KOZBUDAKLAR KÖYÜ
82- KELES- KÜÇÜKKOVACIK KÖYÜ
83- KELES- PINARCIK
84- KELES- SORGUN KÖYÜ
85- KELES- UZUNÖZ KÖYÜ
86- KELES- YAĞCILAR KÖYÜ
87- KESTEL- AĞLAŞAN KÖYÜ
88- KESTEL- DEREKIZIK
89- MUDANYA- BALABANCIK
90- MUDANYA- ÇAMLIK KÖYÜ
91- MUDANYA- ÇEPNİ KÖYÜ
92- MUDANYA- EMİRLER YENİCESİ KÖYÜ
93- MUDANYA- EVCİLER KÖYÜ
94- MUDANYA- GÖYNÜKLÜ KÖYÜ

95- MUDANYA- HANÇERLİ KÖYÜ
96- MUDANYA- IŞIKLI KÖYÜ
97- MUDANYA- KAYMAKOBA KÖYÜ
98- MUDANYA- YAMANKÖY KÖYÜ
99- MUDANYA- YÖRÜKALİ
100- MUDANYA- YÖRÜKLER YENİCESİ KÖYÜ
101- MUSTAFAKEMALPAŞA- ALPAGUT KÖYÜ
102- MUSTAFAKEMALPAŞA- BÜKKÖY
103- MUSTAFAKEMALPAŞA- ÇAKALLAR KÖYÜ
104- MUSTAFAKEMALPAŞA- ÇÖRDÜK KÖYÜ
105- MUSTAFAKEMALPAŞA- ESKİBALÇIK KÖYÜ
106- MUSTAFAKEMALPAŞA- ESKİKIZILELMA KÖYÜ
107- MUSTAFAKEMALPAŞA- KARACALAR KÖYÜ
108- MUSTAFAKEMALPAŞA- KESTELEK KÖYÜ
109- MUSTAFAKEMALPAŞA- KOCAKORU KÖYÜ
110- MUSTAFAKEMALPAŞA- KÖREKEM KÖYÜ
111- MUSTAFAKEMALPAŞA- PERÇİN KÖYÜ
112- MUSTAFAKEMALPAŞA- SİNCANSARNIÇ KÖYÜ
113- NİLÜFER- BADIRGA KÖYÜ
114- NİLÜFER- KONAKLI KÖYÜ
115- ORHANELİ- AĞAÇHİSAR KÖYÜ
116- ORHANELİ- AKALAN KÖYÜ
117- ORHANELİ- ÇINARCIK KÖYÜ
118- ORHANELİ- DAĞGÜNEY KÖYÜ
119- ORHANELİ- DELİBALLILAR KÖYÜ
120- ORHANELİ- DEMİRCİKÖY
121- ORHANELİ- FADIL KÖYÜ
122- ORHANELİ- FİRUZ KÖYÜ
123- ORHANELİ- GÖYNÜKBELEN KÖYÜ
124- ORHANELİ- GÜMÜŞPINAR
125- ORHANELİ- KABAKLI KÖYÜ
126- ORHANELİ- KARAOĞLAN KÖYÜ
127- ORHANELİ- KARINCALI KÖYÜ
128- ORHANELİ- ORTAKÖY KÖYÜ
129- ORHANGAZİ- AKARIM KÖYÜ
130- ORHANGAZİ- ÇAKIRLI KÖYÜ
131- ORHANGAZİ- ÇELTİKÇİ KÖYÜ
132- ORHANGAZİ- HECELER KÖYÜ
133- ORHANGAZİ- NARLICA KÖYÜ
134- ORHANGAZİ- PAŞAPINAR KÖYÜ
135- ORHANGAZİ- SÖLÖZ KÖYÜ
136- ORHANGAZİ- ÜREĞİL KÖYÜ
137- OSMANGAZİ- ÇAYBAŞI KÖYÜ
138- OSMANGAZİ- GÜNEYBUDAKLAR KÖYÜ
139- OSMANGAZİ- GÜNEYBUDAKLAR KÖYÜ
140- OSMANGAZİ- TUZAKLI KÖYÜ
141- YENİŞEHİR- BARÇIN KÖYÜ
142- YENİŞEHİR- BARÇIN KÖYÜ
143- YENİŞEHİR- ÇELTİKÇİ KÖYÜ

144- YENİŞEHİR- DEMİRBOĞA KÖYÜ
145- YENİŞEHİR- EBEKÖY
146- YENİŞEHİR- EĞERCE KÖYÜ
147- YENİŞEHİR- GÖKÇESU KÖYÜ
148- YENİŞEHİR- KARAAMCA KÖYÜ
149- YENİŞEHİR- KARACAALİ KÖYÜ
150- YENİŞEHİR- KARAKÖY
151- YENİŞEHİR- KARASİL KÖYÜ
152- YENİŞEHİR - KOZDERE KÖYÜ
153- YENİŞEHİR- MENTEŞE KÖYÜ
154- YENİŞEHİR- SUBAŞI KÖYÜ
155- YENİŞEHİR- YOLÖREN KÖYÜ
156- YILDIRIM- CUMALIKIZIK KÖYÜ
157- YILDIRIM- FİDYEKIZIK
158- YILDIRIM- HAMAMLIKIZIK

1.2. BURSA'NIN FİZİKÎ COĞRAFYASI

1.2.1. KONUMU VE YÜZÖLÇÜMÜ

Bursa, Türkiye'nin kuzeybatısında ve Marmara Denizi'nin güneydoğusunda 40° batı boylam ve 29° kuzey enlem daireleri arasında yer alır. Doğuda Bilecik, Adapazarı, kuzeyde İzmit, Yalova, İstanbul ve Marmara Denizi, güneyde Eskişehir, Kütahya, batıda Balıkesir illeriyle sınırlı olan Bursa'nın toplam yüz ölçümü 11 bin 27km²'dir. Kuzeyde Marmara Denizi 135 kilometrelik bir kıyı şeridi oluşturmaktadır. Bursa'nın 17 ilçesi (Büyükorhan, Gemlik, Gürsu, Harmancık, İnegöl, İznik, Karacabey, Keles, Kestel, Mudanya, Mustafakemalpaşa, Orhaneli, Orhangazi, Yenişehir, Nilüfer, Osmangazi ve Yıldırım), 230 beldesi ve 659 köy yerleşimi vardır.[4]

Bursa, coğrafi konumu icabı, Avrupa'nın İçbatı ve Güney Anadolu'ya aynı şekilde bu bölgelerin dış ülkelere açılımında bir kapı görevi üstlenmiş bulunmaktadır. Bu itibarla coğrafi açıdan merkezi bir konuma sahiptir. Ayrıca Bursa, İstanbul ile Batı Anadolu arasındaki ulaşımın sağlanmasında da önemli bir fonksiyona sahip bulunmaktadır.[5]

1.2.2. DAĞLAR

Bursa'da dağlar, genellikle doğu-batı istikametinde uzanan sıradağlar şeklindedir. Bölgenin en önemli yükseltisi olan Uludağ, Bursa sınırları içerisinde bulunmaktadır. Gemlik körfezinin kuzeyinden başlayan Samanlı Dağları, İznik Gölü'nün güneyinde Katırlı Dağları ile birleşir. Mudanya Dağları da denize paralel görünümüyle Bursa Ovası'nı denizden ayırmaktadır. Ayrıca Karadağ, Asarcık, Sincan Dağları bölgenin diğer önemli yükseltileridir.[6]

1.2.3. OVALAR

Bursa topraklarının %17'sini düzlükler oluşturmaktadır. Bunların başında Bursa Ovası yer alır. Bursa Ovası, dağlar arasında sıkışmış, boylamasına uzanır ve Hasanağa Deresi'ne kadar devam eder.[7] Bursa Ovası 39218, İznik Ovası 9000, Orhangazi Ovası 17000, Karacabey Ovası 18000, İnegöl Ovası 14832, Mustafakemalpaşa Ovası 18000, Yenişehir Ovası 15478 alan ile bölgenin en önemli düzlüklerini oluşturmaktadır.[8]

1.2.4. AKARSULAR

Bursa'nın en önemli akarsuyu Nilüfer Çayı'dır. Uludağ'ın güney ve güneybatı tarafından çıkıp büyük bir yarıntı meydana getirerek ovaya inen Nilüfer Çayı, 87 km uzunluğundadır. Nilüfer Çayı'nın bir uzantısı olan Deliçay, Atranos, Susurluk Çayları ve Göksu Deresi yörenin başlıca akarsularını oluşturmaktadır.

1.2.5. GÖLLER

Marmara Bölgesi'nin en büyük gölleri olan Uluabat 156 km² ve İznik 208 km² gölleri Bursa il sınırları içindedir. Uludağ'da da üç adet krater gölü bulunmaktadır.

Ayrıca Doğancı, Nilüfer, Demirtaş, Gölbaşı, Büyükorhan, Hasanağa, Çınarcık, Babasultan, Boğazköy içme ve sulama suyu barajları ile Burcun Göleti, Halhalca Göleti, Gölcük Göleti, Eymir Göleti,

---

[4] http://www.bursakulturturizm.gov.tr/TR,70229/cografya.html (E.T.: 30.04.2015)
[5] *Bursa*, Kültür Ofset Limited Şirketi, Ankara (1997, s. 21
[6] *a. e.,* a.y.
[7] *Bursa Coğrafyası* (haz.: M. Fatih Birgül-Levent A. Çanaklı), Bursa İl Özel İdaresi Yay. Bursa 2009, s. 24.
[8] *Bursa*, Kültür Ofset Limited Şirketi, Ankara (1997, s. 21

Akalan Göleti, Kozluören Göleti, Yenice Göleti, Aksu Uşakpınar Göleti, Kurşunlu Göleti, Yolçatı (Göbelye) Göleti, Kayapa Göleti, Çalı Göleti, Çamlık Göleti, Bayramdere Göleti, Şevketiye Göleti, Kınık Göleti, Hisardere Göleti ve Karıncalı Göleti de ilin diğer su alanlarını oluşturmaktadır.[9]

1.2.6. İKLİM VE BİTKİ ÖRTÜSÜ

Bursa, genelde ılıman bir iklime sahip olup bölgelere göre iklim farklılıkları görülmektedir. Kuzeyde Marmara Denizi'nin yumuşak ve ılık iklimine karşılık, güneyde Uludağ'ın sert iklimiyle karşılaşılır. Bursa'da 42 gözlem yılı içinde yıllık ortalama sıcaklık 14,4 C˚'dir.

Genellikle en sıcak aylar Temmuz ve Eylül aylarını kapsayan 3 aylık süre ile en soğuk aylar Şubat ve Mart'tır.[10]

Bursa ikliminin bölgelere göre değişiklik arz etmesi bitkisi örtüsü bakımından zenginlik göstermesine neden olmaktadır. Kıyıdaki dağların alçak yamaçları zeytinlik, dutluk ve bağlarla kaplıdır. İznik ve Gemlik Ovaları Akdeniz Bölgesine has bitkilerin yetişmesi için ideal bir ortam teşkil etmektedir. Marmara Denizi kıyılarında geniş bir şerit hâlinde zeytinlikler görülmektedir. Kıyı dağların yamaçlarının üst kısımlarında meşe, karaağaç, gürgen, köknar, dişbudak, çam ıhlamur gibi ağaçlardan oluşan ormanlara rastlanır. Ayrıca Uludağ ve yamaçları zengin kestane ve çam ormanları ile kaplıdır.

[9] http://www2.dsi.gov.tr/bolge/dsi1/isletme.htm#golet(E.T.: 30.04.2015)
[10] *Bursa*, Kültür Ofset Limited Şirketi, Ankara (1997, s. 21

1.3. BURSA'NIN TARİHÎ GELİŞİMİ

Bursa hakkında yazılı tarih öncesi dönemlere ait bilgiler oldukça sınırlıdır. Tarihî bulgular, en eski Bursa'nın Uludağ'ın alt eteğinde kurulduğunu göstermektedir.

Şehrin ilk temelini atanın Kartaca'nın büyük generali Hannibal olduğu kabul edilir.[11] Roma İmparatoru Traianus zamanında Bursa valisi olan genç Plinius'a göre göre şehir, Kartaca komutanı Hannibal'ın Kartaca'dan kurtulup Bithinya Kralı Prusias'a sığındığı zaman verdiği plan üzerinde Prusias tarafından kurulmuştur.[12]

Antik çağlardaki adı Prusa olan şehrin bugünkü adı buradan gelmektedir. Antik dönemdeki Prusa adlı diğer şehirlerden ayırt edilmek için "Prusa ad Olympum" (Olimpas Prusası) adıyla anılmıştır. Şehir Pontus Kralı Mithradates'in mağlup edilmesinden sonra Romalıların eline geçti ve önce Nicomedia (İzmit)'ya bağlandı. İmparator Traianus zamanında buraya bir vali tayin edildi. Roma İmparatorluğu' nun parçalanmasından sonra ise Doğu Roma hâkimiyetindeki şehirlerden biri oldu. Bu dönemde zaman zaman müslüman Arap ordularının ve ardından da Türklerin hücumlarına maruz kaldı. Anadolu fatihi Süleyman Şah 1080'de İznik'i alarak kendisine merkez yaptıktan hemen sonra Bursa'yı fethetti. İznik'in 1097'de yeniden Bizans hâkimiyetine girmesinin peşinden buranın da zapt edilip edilmediği hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Ancak 1107'de 1. Kılıçarslan'ın ölümü ile şehzadeler arasında başlayan mücadeleler sırasında şehrin Türklerin hâkimiyetinden çıktığı tahmin edilmektedir. Şehir 1113'te Türk kuvvetleri tarafından tekrar zaptedildiyse de az sonra imparator Aleksis Komnenos tarafından geri alındı. Böylece Osmanlıların bu bölgede faaliyet göstermelerine kadar Bizans'ın elinde kaldı.[13]

1315 yılında Osman Bey Bursa dolaylarında iki kale yaptırarak, birincisine yeğeni Aktimur'u, ikincisine de ümeradan Balaban Bey'i muhafız bıraktı. Osman Bey'in Bursa'yı kuşatması on yıldan fazla sürdü. Osman Bey tahtı oğlu Orhan Bey'e bıraktıktan sonra 1326 yılında Söğüt'te öldü. 1321 yılında tahta geçen Orhan Bey aynı yıl, Mudanya, Gemlik ve Atranos (Orhaneli)'u alarak karargâhını Pınarbaşı alanında kurdu ve kuşatmayı sıklaştırdı. Savaştan kurtulamayacağını anlayan Bizans tekfuru, Köse Mihal'in aracılığı ile teslim oldu. Bursa 6 Nisan 1326 yılında Türklerin egemenliğine girdi.[14]

Bursa'yı aldıktan sonra yerlilerine adalet ve merhametle muamele eden Orhan Bey, Bursa'nın fethinden önce vefat ederek Söğüt'e gömülmüş olan babası Osman Bey'in vasiyetini yerine getirip bir müddet sonra onun lahdini Bursa'ya naklettirmiş ve Hisar'da camiye çevrilen Eya Elia Manastırı içinde yaptırmış olduğu türbeye defnettirmişti.

Bizans İmparatorluğu zamanında pek de ehemmiyeti haiz olmayan, aşağı yukarı kale içiyle sınırlı olup haricinde dış mahalleri pek az yer tutan Bursa, fetihten sonra önem kazanmış, Bizans devrinde Marmara havzasının en büyük şehri olan İznik'in yerini almıştır.[15]Fetihten sonra ilkin Bursa Kalesi iskân edilmiş ve ondan sonra kale altındaki düzlük alanda yeni şehrin kurulmasına başlanmıştır.[16]

Orhan Bey, fetihle beraber Bursa'yı beyliğinin başkenti yapmıştı. Bu karar ister istemez Bursa'yı Osmanlı bürokrasisinin de merkezi hâline getirdi. Bursa, bir anda, devlet ve din adamlarının, âlimlerin, askerlerin, tüccar ve her sınıf esnaf gruplarının ve kendilerine daha iyi yaşama şartları arayanların

[11]Yusuf OĞUZOĞLU, *8500 Yıllık Uygarlığın İzinden Bursa Tarihi*, Bursa Büyükşehir Belediyesi Yay., Bursa 2013, s. 34
[12]Pars TUĞLACI, *Osmanlı Şehirleri*, Milliyet Yay., İstanbul (1985, s. 68.
[13]Halil İNALCIK, "Bursa", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul (1992, C. 6, s. 446.
[14]Pars TUĞLACI, *a.g.e.*, s. 69
[15] Mükrimin HalilYINANÇ, "Bursa" *İslam Ansiklopedisi*, MEB Yay., İstanbul (1979, C. 2, s. 811
[16]Yusuf OĞUZOĞLU, *a.g.e.*, s. 83

toplandığı yer hâline geldi. Bu hızlı nüfus artışı, şehrin fizikî görünümünü de değiştirdi. Bu değişme, tabiatıyla önce eski Bursa'da, Hisar içindeki Bithinya, Roma ve Bizans Bursa'sında yaşandı.[17]

Orhan Bey'in 1360 yılında vefat etmesinden sonra Osmanlı tahtına geçen Sultan I. Murad (Hudavendigâr) döneminde de Bursa, gelişimini sürdürdü. Sultan I. Murad, Çekirge semtinde inşa ettirdiği, kendi adıyla anılan külliye ile şehrin batı istikametinde gelişimine yön vermiştir.

Bundan sonraki dönemlerde gelişmesi daha da hızlanan şehrin başka kesimlerinde padişahlar, hanedan mensupları ve diğer ileri gelenler sayesinde zengin vakıfların tahsis edildiği birçok ticari ve dinî merkezler teşekkül etmeye başladı. Bunlar Yıldırım, Emir Sultan, Sultan Mehmed (Yeşil) gibi yeni bölgelerin ve mahallelerin oluşmasını sağladı. Şehirde en büyük gelişme I. Bayezid zamanında gerçekleşti.[18]Yıldırım lakabını alan Bayezid, Bursa'da çok sayıda güzel yapılar yaptırarak Bursa'nın, devrinin en görkemli kenti konumuna gelmesini sağladı. Bursa'da Ulucami ile Yıldırım semtindeki külliyesi içinde cami, hamam ile medrese yaptırdı. Ancak onun Bursa'daki en önemli yapıtı Darüşşifa adını taşıyan Osmanlı Devleti'nin ilk hastanesidir. Bugünkü Bursa Çarşısı'nın temelini oluşturan Bedesten de, Yıldırım Bayezid döneminde yapılmıştır.[19]

Timur'un Anadolu 'ya girip 1402'de Osmanlıları mağlup etmesi Bursa'nın gelişmesine darbe vurdu. Timur'un askerleri Bursa'ya girerek her tarafı yağmalayıp şehri ateşe verdiler. Yangın sırasında ilk Osmanlı padişahlarına ait resmî vesikalar ve birçok telif eser yok oldu.[20]

Bu vakadan sonra yeniden inşa edilen Bursa, Fetret Devri'nde Yıldırım Bayezid'in şehzadeleri arasındaki mücadeleler sırasında İsa, Mehmed ve Süleyman Çelebi'lerin ve nihayet Mehmed Çelebi'nin eline geçerek, onun devlet merkezi olmuştur. Mehmed Çelebi'nin, kardeşi Musa Çelebi ile Rumeli'de muharebesi esnasında 1413'te Karamanoğlu Mehmed Bey, Bursa'ya hücum edip şehri almış ve kaleyi muhasara etmiştir. Fakat Hacı İvaz Paşa'nın müdafaa ettiği kaleyi alamayan Karamanlı hükümdarı, bir ay muhasaradan sonra şehri yağmalayıp geri çekilmiştir. Yıldırım Bayezid'den sonraki Osmanlı hükümdarlarının, Bursa'yı yine payitaht saymakla beraber, daimi ordu karargâhlarını Edirne'de tesis etmeleri şehrin maddi ve manevi ilerleyişini az çok durdurmuş ve Bursa'nın eşrafı ile ulemasının bir kısmının bu yeni rakip merkeze gitmesine sebep olmasına rağmen şehir, bütün Osmanlı ülkesinde ve Anadolu'da her bakımdan yine birinci planda bir belde olarak kalmıştır. Sultan I. Mehmed şehirde Yeşil Cami ve Türbe'yi meşhur medrese ile imaretini yaptırarak, şehrin imarına çalışmıştır.[21]

Bursa'da tahta çıkmış olan II. Murad döneminde şehir, süratle büyümeye ve toparlanmaya başladı. Sultan Murad, Fazlullah Paşa, Hacı İvaz Paşa, Hasan Paşa, Umur Bey, Cebe Ali Bey, Şehabeddin Paşa gibi devlet erkanı tarafından tahsis edilen vakışar sayesinde daha sonra bunların adlarıyla anılacak olan yeni bölgeler ve mahallelerin teşekkülü sağlandı.[22]

Bursa için en büyük felaketlerden biri 1429 yılında görülen veba salgınıdır. Bu salgında binlerce kişi, bu arada Emir Sultan ve Molla Fenari hayatlarını kaybettiler.[23]

Fatih Sultan Mehmed, İstanbul'u merkez yapmadan önce Bursa İstanbul'un bir rakibi olarak gelişme göstermişti. Fakat daha sonra ahalinin çoğunun yeni payitaht İstanbul'a göçürülmesi bu rekabeti ortadan kaldırdı. Ancak Bursa yine de Fatih Sultan Mehmed'in hükümdarlığı dönemindeki büyük

[17]Osman ÇETİN, *Sicillere Göre Bursa'da İhtida Hareketleri ve Sosyal Sonuçları (1472-1909)*, TTK Yay., Ankara (1994, s. (16
[18]Halil İNALCIK, a.g.m., s. 446
[19]İsmail CENGİZ, *Prusa'dan Günümüz Bursa*, Bursa Büyükşehir Belediyesi Yay., Bursa 2008, s. 38.
[20]Halil İNALCIK, a.g.m., s. 446
[21] Bkz. Mükrimin HalilYINANÇ, a.g.m. s. 812
[22]Halil İNALCIK, a.g.m., s. 446
[23]Pars TUĞLACI, *a.g.e.*, s. 70

iktisadi gelişmelerden faydalandı. Ayrıca onun saltanatı zamanında doğuya doğru girişilen seferler için bir askerî merkez olma özelliğini de kazandı. Fatih'in ölümü ile başlayan saltanat mücadelesinde Şehzade Cem'in taraftarlarının merkezi oldu; hatta Cem burada kendisini sultan ilan etti, para bastırdı ve on sekiz gün saltanat sürdü. Onun amacı Bursa'yı merkez yaparak Anadolu'ya hâkim olmaktı.[24] Şehzade Cem'in vefatının ardından naaşı Bursa'ya getirilmiş ve Muradiye Türbesi'ne defnedilmiştir. Bu tarihten 17. yüzyılın ortalarına kadar Bursa'da pek kayda değer hadise cereyan etmemiştir.

16. ve 17. yüzyıllarda Bursa, Avrupa ile Orta Asya, Hindistan ile Arabistan arasında ticareti yapılan malların el değiştirdiği bir durak ve ipekli sanayinin son derece gelişmiş bir merkezi durumunda idi. Doğudan baharat ve kahve ithal eden Bursa, karşılığında ipek, demir eşya, deri ve kereste ihraç ediyordu. Bu faaliyetler de Bursa ticaretinin şahdamarı konumundaki "bedesten" ve onun çevresindeki "han" ve "çarşı"larda yoğunlaşmıştı. 17. yüzyılda kırktan fazla ticaret hanına sahip Bursa'daki bu ticari yoğunluk, "Celalî İsyanları" sırasında eşkıyanın Bursa'nın zengin iş merkezlerini yağmalaması sonucunu doğurmuştu.[25] I. Ahmed devrinde Bursa, Kalenderoğlu'nun başında bulunduğu Celalîlerin saldırısına uğradı. Celalîler şehri yağmaladılarsa da tutunamayarak geri çekilmek zorunda kaldılar. 1649 yılında da Celalî Abaza Hasan Paşa Bursa'ya kadar gelmiş ve şehir, birçok zarardan sonra kurtarılabilmiştir.[26]

Zaman zaman vuku bulan bu türlü badirelere rağmen Bursa, İstanbul ve Edirne'nin yanında Osmanlılarınüç büyük merkezinden biri olma özelliğini devam ettirdi ve Bursa Sarayı şehri ziyarete gelen padişahlar tarafından kullanıldı. 17. yüzyıldan itibaren Sultan I. Ahmed, IV. Murad, IV. Mehmed ile Abdülaziz ve V. Mehmed Bursa'yı merasimle ziyaret eden padişahlardır.

Bursa'nın tarihî hafızasında iz bırakan felaketlerden biri de 1885 yılında yaşanan büyük depremdir. Bursa, bu depremde oldukça zarar görmüş Ulu cami, Yıldırım, Şehadet ve Emir Sultan camileri ile kimi han, hamam ve türbeler kısmen ya da tamamen yıkılmıştır. Ayrıca 1863 yılında yaşanan büyük yangında da şehir mühim ölçüde tahribata uğramıştır.

Payitahtın İstanbul'a naklinden sonra Kütahya'da oturan Anadolu Beylerbeyliği'ne tabi bir sancak beyliği hâlinde idare edilen Bursa 1841'den itibaren vilayet merkezi olmuş, devlet ricalinden güzide şahsiyetler vali olarak gönderilmiştir.[27] Bursa valilerin meşhurlarından biri Ahmed Vefik Paşa'dır.

Bursa'nın son şeklini almasında Ahmed Vefik Paşa'nın büyük rolü olmuştur. Anadolu'nun Sağ Kol Müfettiş-i Umumiliği göreviyle Bursa'ya gelen ve sonra da Bursa valisi olan Ahmed Vefik Paşa, şehri yeni baştan imar ettirmiştir. Ahmed Vefik Paşa, Bursa'da yeni ve geniş caddeler açmış, meydanlar tanzim etmiş, köprüler kurdurmuş, yıkılmış âbide ve evleri tamir ettirmiştir.[28]

Bursa tarihinin en kara günlerinden biri de 9 Temmuz 1920 tarihinde Yunan kuvvetlerinin şehri işgaliyle yaşanmıştır. İki yılı aşkın bir süre işgal altında kalan Bursa, Büyük Taarruz sonucunda 12 Eylül 1922 tarihinde işgalden kurtarılmıştır.

Bursa, Cumhuriyet döneminde yapılan bütün nüfus sayımlarında Türkiye'nin istanbul, Ankara, İzmir ve Adana'dan sonra beşinci büyük şehri olma niteliğini korumuştur. Şehir hızlı nüfus artışının ve mekân üzerinde aşırı büyümesinin sonucu olarak 18 Haziran 1987 tarihinde kabul edilip 27 Haziran 1987 tarihli *Resmi Gazete*'de yayımlanan 3391 sayılı kanun ile "büyük şehir" statüsüne

[24]Halil İNALCIK, a.g.m., s. 447
[25]Osman ÇETİN, *a.g.e.*, s. (19-20.
[26]Pars TUĞLACI, *a.g.e.*, s. 70
[27]Mükrimin Halil YINANÇ, a.g.m. s. 813
[28]Bilgin AYDIN, *Osmanlı Seyyahlarının Gözüyle Bursa: Bursa Seyahatnameleri*, (Yavuz Argıt Armağanı), Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Yay., İstanbul 2012, s. 210.

kavuşturulmuştur. Aynı kanunla büyük şehir belediyesi sınırları içerisinde Nilüfer, Osmangazi ve Yıldırım adıyla üç ilçe kurulmuş, ovadaki bazı köyler de bu ilçelere mahalle olarak bağlanmıştır.[29]

[29]Ertuğrul SEYHAN, "Bugünkü Bursa", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul (1992, C. 6, s. 451.

1.4. BURSA'NIN ETNİK YAPISI

Bursa ve civarına önceleri Bithinya denilmekteydi. Uludağ'ın güneyi ile batısı ise Mysia adıyla anılmaktaydı. Bursa bölgesinde yaşayan Bithinya'lılar, Thrak kökenliydi. Asya ile Avrupa'nın geciş yeri üzerinde bulunduğundan, çok farklı halklar da bölgeye yerleşmişti. Bugün Anadolu'nun ve Bursa bölgesinin en eski halkının Bithinya'lılar olduğu kabul edilebilir. Bithin'lerden önce bölgede Bebryk'ler oturmuştu. Sonra da Mysi'ler gelmişti. Bithyn'ler, Thrak örf ve adetlerine bağlı oldukları için çoğu kez Asya Thrak'ları olarak anılmıştır. Kullandıkları dilin ise Thrakca olduğu belgelerden anlaşılıyor. Ancak, Yunan kolonilerinin etkisi ile Bithynia halkı da yavaş yavaş Yunanlaşmıştı. Bithynia'lardan önce, bölgede Bebryk, doğuda ise Mygdon dili konuşuluyordu. Batıda ise Mysia dili konuşulmaktaydı. Bizanslıların 12. yüzyılda, Bursa ve civarına çok sayıda Sırp ve Bulgar'ı iskân ettiği bilinmektedir. Osmanlılar Bursa bölgesine geldiklerinde, Bursa ve çevresinde çok değişik etnik gruplardan olmak üzere, genellikle Ortodoks Hıristiyanlarını bulmuştu. Bu Hıristiyanların bir bölümü de Rumca konuşmaktaydı.[30]

Bursa fethedildiği zaman şehrin nüfusu Hıristiyan Rumlardan ibaretti. Osmanlı kroniklerinin, Orhan Gazi şehre girince boş kalan evlere Türkleri yerleştirmesinden söz etmelerine bakılırsa, Bursa kuşatmasının on yıl sürmesi halkın önemli bir kısmının İstanbul istikametinde göç etmesine sebep olmuş olabilir. Fetih sırasındaki Bursa nüfusunun ana karakterini Ortodoks Rumlar oluşturmuştur. Fethin etnik yapıda ortaya çıkardığı en belirgin gelişme, şehre yeni bir unsurun, Türklerin gelmesi ile yaşandı. Şüphesiz Türkler beraberlerinde İslamiyeti de getirdiler. Böylece Bursa, Türklerle Rumların, Müslümanlarla Hıristiyanların ve zaman içinde Yahudilerin birlikte yaşadıkları bir şehir durumuna geldi.[31]

Gayrimüslimler, Bursa'nın nüfus yapısı içinde önemli bir paya sahiptirler. Bunların bir kısmı fetihten sonra şehirde kalanlar olmakla beraber, bir kısmı da sonradan gelip yerleşenlerdi. Dolayısıyla Bursa'nın gerek sosyal hayatında, gerekse ticari hayatında önemli bir rol oynamışlardır. 17. yüzyıl Bursa'sında 9 Rum, 7 Ermeni, 6 Yahudi ve 1 de Kıptî mahallesi bulunmaktaydı.

Şer'iye sicillerinde yapılan araştırmalardan hareketle Bursa'nın en eski sakinleri olan Rumların gayrimüslim nüfus içinde büyük bir yekûna sahip oldukları anlaşılmaktadır. Bundan sonra sırasıyla Ermeniler ve Yahudiler gelmektedir. Bunlar sadece şehir merkezinde yaşamayıp, aynı zamanda Bursa'nın bazı köylerinin de gayrimüslimlerden meydana geldiği bilinmektedir.[32] İlerleyen süreçte Bursa'nın nüfus yapısı, farklı tarihlerdeki göçmen iskânlarıyla sürekli değişiklik göstermiştir.

Osmanlı Devleti'nin savaşlarda yenilip toprak kaybetmeye başlaması ile Anadolu'ya doğru göçler de başlamıştır. Anadolu'da en önemli göçmen iskân edilen vilayetlerden biri Bursa vilayeti olmuş, Kafkaslar ve Balkanlar başta olmak üzere hemen her yerden göçmen yerleştirilmiştir. Bursa ve çevresinde her bölgeden gelen göçmen yerleştirilmiş olmakla birlikte ağırlıklı olarak Balkan, Batum ve Kırım göçmenleri iskân edilmiştir.[33]

Ağırlıklı olarak 19. yüzyılda, başta 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı olmak üzere, değişik tarihlerde göçmenler getirilerek, Bursa'nın değişik yerlerine yerleştirilmişlerdi. Yaşanan büyük göç dalgalarında Bursa hep göç almış ve sürekli olarak nüfus topografyası değişmiş bir yerleşim alanıydı. 1893-1902 yılları arasında Bulgaristan'dan ayrılarak Osmanlı topraklarına gelen 72.500 Bulgaristan göçmenlerinin bir kısmı Trakya Balıkesir ve Bandırma gibi yörelerin yanı sıra Bursa'ya da

[30]İsmail CENGİZ, *a.g.e.*, s. 28
[31]Osman ÇETİN, *a.g.e.*, s. 20-21
[32]H. Basri ÖCALAN, Şer'iye Sicillerine Göre Bursa'da Sosyal Hayat (17. Yüzyıl), *Yedi İklim*, Temmuz (1993, s. 78.
[33] Bkz. Muammer DEMİREL, "XIX. Yüzyılda Bursa'da Göçmen İskanı", *Bursa'nın Zenginliği Göçmenler*, Osmangazi Belediyesi Yay., Bursa 2009, s. 31-49.

yerleştirilmişti. Bunların içinde Yahudiler de vardı. 1860-1865 yılları arasında Kafkasya'dan ve Kırım'dan da bölgeye göçmen gelmişti.[34]

Bursa, Kurtuluş Savaşı döneminde ve sonrasında da göç alan bir merkez olma konumunu sürdürdü. Lozan'da 30 Ocak 1923 tarihinde imzalanan "Türk-Rum Nüfus Mübadelesi Sözleşmesi" gereğince Türk topraklarında yerleşmiş Rum-Ortodoks dininden Türk uyrukları ile Yunan topraklarında yerleşmiş Müslüman dininden Yunan uyruklarının 1 Mayıs 1923 tarihinden başlayarak zorunlu değiş-tokuşukabul edildi. Bu çerçevede Bursa'ya ilk göçmen kafilesi 19 Aralık 1923'te ulaştı. İlerleyen süreçte Yunanistan'ın Girit, Preveze, Yanya, Drama, Langaza, Vodina, Serez, Kılkış, Kavala, Florina gibi bölgelerinden getirilen Türk göçmenler, Bursa'nın kimi semtleri ile civar ilçeler ve muhtelif köylerde iskân edildi.

Bunların dışında, aynı dönemde, mübadele kapsamına girmeyen ama gayrimübedil olarak nitelendirilen Arnavut, Pomak ve Bulgaristan ve Üsküp bölgesinden gelenler de Bursa'ya yerleştirildiler.[35]

Bursa'ya Cumhuriyet'ten önce başlayan göçler, Cumhuriyet döneminde de büyük kitleler hâlinde sürmüştü. Bu dönemdeki göç dalgasının çoğunluğunu Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelen Türkler oluşturmuştur. Bulgaristan'dan Türkiye'ye en yoğun göç 1950 yılında yaşanmış, ardından 1968-1979, 1989-1990 yılları arasında aralıklarla sürmüştür. Bu dönemde Bulgaristan'ın Razgrad, Kırcaali, Şumnu, Hasköy, Silistre, Varna, Rusçuk, Filibe, Burgaz vb. çevrelerinden zorunlu göçe tabi tutulan Türk nüfus da Bursa'nın il merkezi ile ilçe ve köylerine yerleştirilmiştir.[36]

Bursa ve çevresine farklı tarihlerde yapılan göçler, bölgenin demografik yapısında farklılaşmalara yol açsa da bu durum, aynı zamanda etnik birliğin genişlemesi sonucunu doğurmuştur. Günümüzde kendilerini "yörük", "manav" yahut "dağlı" olarak tarif eden yerli halk ile "muhacir" şeklinde tanımlayan göçmenler, zaman içerisinde birbirleriyle kaynaşmış olsalar da kendilerine has dil ve ağız özelliklerini hâlâ muhafaza etmektedirler.

[34]Kemal ARI, "Tarihsel Süreçte Mübadele ve Bursa",*Bursa'nın Zenginliği Göçmenler*, Osmangazi Belediyesi Yay., Bursa 2009, s. (162.
[35] Bkz. Kemal ARI, a.g.m., s. (147-170.
[36] Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. İsmail SELİMOĞLU, "Cumhuriyet Dönemi'nde Bursa'ya Mübadele Sonrası Göçler", *Bursa'nın Zenginliği Göçmenler*, Osmangazi Belediyesi Yay., Bursa 2009, s. (197-237; Serpil AYTAÇ, "Bursa'da Kültür Değişimi: Göç Olgusuna Sosyal Bir Bakış", *İş, Güç*:*Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 2.

1.5. METİNLERDE KULLANILAN ÇEVİRİYAZI İŞARETLERİ VE KISALTMALAR

…: Metinler bölümünde deşifre edilemeyen kelimeler

(?): Anlamı verilemeyen kelimeler.

ˇ: (Ulama)

ā: Kalın, düz, geniş, uzun a ünlüsü.

á: Yarı kalın, düz, geniş, normal süreli (a ~e) arası ünlü.

ă: Kalın, düz, yarı geniş, normal süreli (a ~ı) arası ünlü.

â: Yarı kalın, düz, geniş, uzun a ünlüsü.

å: Yarı ince, düz, geniş, normal süreli a ünlüsü.

ė: İnce, düz, yarı geniş, normal süreli (e~i) arası ünlü.

ē: İnce, düz, geniş, uzun e ünlüsü.

ĕ: İnce, düz, geniş, kısa e ünlüsü.

ī: Kalın, düz, dar, uzun ı ünlüsü.

ĭ: Kalın, düz, dar, kısa ı ünlüsü.

î: Yarı kalın, düz, dar, normal süreli (ı~i) arası ünlü.

i̅: İnce, düz, dar, uzun i ünlüsü.

ï: İnce, düz, dar, kısa i ünlüsü.

ō: Kalın, yuvarlak, geniş, uzun o ünlüsü.

ó: Kalın, yuvarlak, yarı geniş, normal süreli (o~u) arası ünlü.

ô:Yarı kalın, yuvarlak, yarı geniş, normal süreli (o~ö) arası ünlü.

ȫ: İnce, yuvarlak, geniş, uzun ö ünlüsü.

ū: Kalın, yuvarlak, dar, uzun u ünlüsü.

ŭ: Kalın, yuvarlak, dar, kısa u ünlüsü.

ů: Yarı kalın, yuvarlak, dar, normal süreli (u~ü) arası ünlü.

ǖ: İnce, yuvarlak, dar, uzun ü ünlüsü.

ĝ: Düşmek üzere olan g ünsüzü.

ķ: Yarı kalın ünlülerle kullanılan ünsüz.

Ķ: Yarı tonlu art damak (ķ~ġ) arası ünsüz.

ł: Yarı kalın ünlülerle kullanılan ünsüz.

ñ: Damaklı geniz ünsüzü.

ţ: yarı tonlu d~t arası ünsüz.

t: Yarı kalın ünlülerle kullanılan ünsüz

w: Çift dudak v ünsüzü.

2. SES BİLGİSİ

2.1. SESLER

2.1.1. ÜNLÜLER

Bursa yerli ağzında yazı dilinde karşılığı olan a,ı,o,u,e,i,ö,ü ünlülerinin dışında Türkçenin tarihî metinlerinde ve Türkiye Türkçesi ağızlarında kullanılan kapalı e (ė) sesi de bulunmaktadır. Bursa yerli ağzında bu ünlülerden başka kelimedeki diğer seslerin etkisiyle veya kaynak kişilerin konuşma özelliklerine bağlı olarak şekillenmiş, anlam ayırıcı özelliği bulunmayan ünlüler de yer almaktadır.

2.1.1.1. ÜNLÜ TÜRLERİ

ā ünlüsü: Kalın, düz, geniş, uzun a ünlüsü. Türkçe kelimelerdeki ā ünlüsü, herhangi bir ses olayına bağlı olmaksızın birincil uzun ünlüleri muhafaza eden kelimelerde kullanıldığı gibi, kelimedeki ses olayları sonucunda da uzun olarak söylenmektedir. Ayrıca bu ses, alıntı kelimelerde de görülmektedir.

Türkçe kelimelerde: vārdı (16-23), sālgın (27-45), dātlı (56-35), āyrıldı (47-32)

Alıntı kelimelerde uzunluk: mezārlik (123-3), kerāmed (130-5), hāne (133-67)

Ses olaylarına bağlı uzunluk: ātık "artık" (1-3), Ḳākıyo "kalkıyor" (113-14), āzımda "ağzımda" (107-38) rāzōsun "razı olsun" (57-6)

á ünlüsü: Yarı kalın, düz, geniş, normal süreli (a~e) arası ünlü. Türkçe ve alıntı kelimelerde çoğunlukla orta hecede bazen ilk ve son hecede tespit edilen bir ünlüdür. Örneklerin bir kısmında daraltıcı etkiye sahip ünsüzlerin yanında oluştuğu görülen ses, çoğu zaman uyumu bozacak şekilde kullanılmaktadır.[37]

ámma (1-13), Ḳaráşukura "Karaçukur'a" (4-4), remázan (4-16), Ḳalábeliye "kalabalığa" (4-47), sáña (6-9), Ḳumáş (10-15), çaĝırėmáyoduḴ (52-47), arkádeş (53-57), aváçtan (55-7) Ḳaynádïrlā (132-4), sañá (56-18), tarłáya (147-64).

ă ünlüsü: Kalın, düz, yarı geniş, normal süreli (a~ı) arası ünlü.Bursa ağzında kullanım oranı yüksek olan bir ünlüdür. Türkçe kelimelerde daha çok olmak üzere alıntı kelimelerde tespit edilmiştir. Orta hecede bulunan a ünlüsünün darlaşma temayülü sonucu görülen bir ünlüdür.

sōnădan (4-1), ónnară (4-15), çalādă (4-35), burdă (5-9), ānămam (6-8), zăman (13-4), ōrăya (14-34), sobălāda (14-43), hic˘annămas (14-65), burăya (17-2), şırăya (17-26), kăşın (17-29), Ḳocăman (17-44),arkădaşları (141-9), Ḳădar (148-29), bāşlănır (148-21), bōrănın (96-13)

â ünlüsü: Yarı kalın, düz, geniş, uzun a ünlüsü. Bu ünlü genellikle alıntı kelimelerdeki g, k, ve l ünsüzleriyle birlikte kullanıldığında ince ve uzun olarak söylenmektedir.

meselâ (94-41), ḳâdın "kâğıdın" (90-46), ḳâfirin (86-56), hattâ (15-27), łâstiklē (155-23), reḳâbet (153-7). Bu ses, Türkçe kelimelerde de görülmektedir. nâpardık (154-14), yăyēłâ "yayıyorlar" (148-27).

å ünlüsü: Yarı ince, düz, geniş, normal süreli a ünlüsü. Bu ses genellikle alıntı kelimelerdeki g, k ve l ünsüzleriyle birlikte kullanıldığında ince olarak söylenmektedir.

dēzłåk "dizlik" (151-101), ołłåk "olarak" (113- (21),Ḳımīłån "kimiyle" (105-9), ameliḳåndan "amerikandan" (70-58), normåłde (69-10), inkiłåpdă (151-30), fiłån (150-33), gåvır (145-5), rūzgår (134-20), piłåv (131-2), evłåd (129-2).

[37] Aynı ses, Karaman ağızlarında da tespit edilmiştir. İdris Nebi UYSAL, Karaman İli Ağızları ve Anadolu Ağızları Arasındaki Yeri, Karaman Valiliği, Karaman, 2011, s. 22.

ė ünlüsü: İnce, düz, yarı geniş, normal süreli (e~i) arası ünlü. Tek heceli kelimelerde ya da çok heceli kelimelerin ilk hecesinde bulunan e ile i arasında boğumlanma özelliği gösteren bu ünlü, Bursa ağzında çok sık karşılaşılan bir sestir. Eski Türkçeden bu yana varlığının kabul edildiği ya da tartışıldığı bu sesin Türkçe ve alıntı kelimelerin ilk hecesinde kullanımı yaygın olmakla beraber Türkçe kelimelerin bazılarında orta ve son hecede de tespit edilmiştir.

gėne "gene" (1-5), vėrcez (28-31), dėdiklēni "dediklerini" (3-49), ėyi "iyi" (3-9), yėmek (3-22), ėrkeklē (21-26), gėçirmişler (49-6) ėki (29-34), ėşte (51-69), dėbinden (53-48), şėfṭāli (21-39), ėttiyar (21-50), lėresini (21-51), Alė˘sman "Ali Osman" (22-1), dėvām (25-9), ėnegölde (41-4), ėhtiyarlādan (41-22), hėç (53-22), geşmėden (24-7), çıraylėn (24-19), (5) böcüyė (26-5).

ē ünlüsü: İnce, düz, geniş, uzun e ünlüsü. Bu ünlü, birincil uzunlukların korunduğu örneklerin yanında ses düşmelerine bağlı olarak da ortaya çıkmaktadır.

bēş (33-3), bēz (70-14), yēdmiş "yetmiş" (77-1), gēçerdi (78-14), vērdik (78-25), silkērsin (82-47), dēliĶannınıñ (86-23), , ēlli (89-9), dēriden (104-2), ağırlēyoz (88-47)yēnden "yeniden" (90-2), burē "buraya" (103-2), dēllēmiş "derlermiş", kēklik (144-27), ēskiden (145-2).

ĕ ünlüsü: İnce, düz, geniş, kısa e ünlüsü. Bu ünlü, Türkçe ve alıntı kelimelerde ilk, orta ve son hecelerde duyulan kısa bir ünlüdür.

işdĕ "işte" (5-6), gelĕmiyoñ (14-74), ėlĕtvedi "iletiverdi" (32-6), ĕkmeyim (33-29), ānnĕsi (40-3), ōcēyĕ "ocağa" (49-14), mesĕłâ (12-6), memnĕketimis (16-3), kövlendĕ "köylerinde" (99-8), hātïçēnēn "haticelerin" (116-2) tālĕbe (40-19), gȫç˘ĕtmişlē (36-6), hāmzĕbĕydēdim (40-1), her˘âłdĕ (40-10)

ī ünlüsü: Kalın, düz, dar uzun ı ünlüsü. Bu ünlüdeki uzunluk birincil uzunluk olarak görülmesinin yanında ses düşmelerine bağlı uzunluk olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Ķīzıyo (116-13), yīkarız (117-23), Ķīşlara (117-39), ĶīrĶda (118-31), çīkyolā (123-3) , kızārdīdılā (124-39), malcılīnan "malcılıkla" (126-6), ĶīṭlıĶda (158-39), kīşa (10-34), sīr "sığır" (11-19).

ĭ ünlüsü: Kalın, düz, dar, kısa ı ünlüsü. Çoğunlukla orta hecede bulunan, kullanım sıklığı seyrek olan bu ünlü, Türkçe ve alıntı kelimelerde görülebilmektedir.

çıkarĭrız (13-15), unkapĭya (16-37), malĭnı (17-18), yānĭnda (48-10), yapālādĭ (72-18), yānĭna (116-7), yalĭn˘ayak (146-21).

î ünlüsü: Yarı kalın, düz, dar, normal süreli (ı~i) arası ünlü. Sınırlı sayıda örnek mevcuttur.

îzmałîk "izmarit balığı" (27-5), bałîyı "balığı" (130-84), āyłîrîdi "ayrılırdı" (134-21).

ī ünlüsü: İnce, düz, dar, uzun i ünlüsü. Bu ünlüdeki uzunluk birincil uzunluk olarak görülmesinin yanında ses düşmelerine bağlı uzunluk olarak da karşımıza çıkmaktadır.

īki (17-13), yīdik (41-63), gīdemessin (87-32), yīcek "yiyecek" (153-40), bīliyom (146-21)

īvne "evine" (146-30), cīngenin (35-5), gelīrkene (36-6), ikīnci (43-13), īlerde (49-3), īşde (54-15)

gēldī "geldiği" (43-24), ī "iyi" (62-26).

ï ünlüsü: İnce, düz, dar, kısa i ünlüsü. Bu ünlü de ĭünlüsü gibi çoğunlukla orta hecede kullanılan Türkçe ve alıntı kelimelerde bulunan bir ünlüdür. Kullanıldığı örnek sayısı çok fazla değildir.

bïlïyon (5-10), dėyïvėrïyon (6-4), yēnïden (40-23), yedïde (49-10), yapıyï "yapıyor" (52-60), yenï (90-14), hökmĕdïyomuş (116-5), bïrïnin (126-8).

ō ünlüsü: Kalın, yuvarlak, geniş, uzun o ünlüsü. Bursa ağzında birincil ünlü uzunlukları büyük ölçüde korunmuştur. Hatta bazı kelimelerde aslında uzun olmayan ünlülerin de uzun söylenme temayülü

görülmektedir. Bunun yanında çeşitli ses olayları sonucu ortaya çıkan uzun ünlüler ile alıntı kelimelerde korunan uzun ünlüler de Bursa ağzında yer almaktadır.

çōcuklīmizde (3-16), ōkudum (40-22), ōn (43-12), yōkdu (50-4), ōdunnan (158-16), tōprakdan (22-15), yōĶmuş (118-29),çōrba (7-13), yōnan "yunan" (158-22), sōna (6-4), dōru (11-46), kesmō "kesmiyor" (30-10), zōre "sonra" (99-33), ōlanlarım (40-43), ōsa "olsa" (109-22), biliyō (153-28),

ó ünlüsü: Kalın, yuvarlak, yarı geniş, normal süreli (o~u) arası ünlü. Bu ses Bursa yerli ağzında özellikle zamirlerde en fazla görülen seslerden biridir.

bórda(1-4), ónu (2-3), ōĶórduĶ "okurduk" (4-17), Ķóymeyodu (29-39), hórdan "oradan" (30-33), dókuz (49-45), kiłó (55-61), óvamız (61-22).

ô ünlüsü: Yarı kalın, yuvarlak, yarı geniş, normal süreli (o~ö) arası ünlü. Sınırlı sayıda örnek mevcuttur.

kiłô (14-46), łôklik "bir oyun adı" (110-32).

ō̈ ünlüsü: İnce, yuvarlak, geniş, uzun ö ünlüsü. Türkçe kelimelerdeki ō̈ ünlüsü, herhangi bir ses olayına bağlı olmaksızın birincil uzunluklara bağlı olarak söylendiği gibi, geçtiği kelimedeki ses olayları sonucunda uzun söylenmektedir. Ayrıca bu ses, alıntı kelimelerde de görülmektedir.

bō̈rek (29-53), sō̈vüt "söğüt" (36-17), gō̈şdü"göçtü" (41-39), kō̈kü (41-61), yō̈rüküz "yörüğüz" (54-11), ō̈ldü (57-20), ō̈küz (99-16), dō̈rt (100-27), ō̈retmen (41-1), bō̈le (53-6), sō̈leyēm (95-94), gō̈sü "göğsü" (99-50), gō̈düm "gördüm" (103-72), ō̈süz "öksüz" (107-25), bō̈n "bugün" (113-17), ō̈ñne "önüne" (115-36), tō̈be "tevbe" (110-82), kō̈vden (97-13).

ū ünlüsü: Kalın, yuvarlak, dar, uzun u ünlüsü. Türkçe kelimelerdeki ṻ ünlüsü, herhangi bir ses olayına bağlı olmaksızın birincil uzunluklarla ilgili olarak uzun söylendiği gibi, geçtiği kelimedeki ses olayları sonucunda da uzun biçimde kullanılabilmektedir.

būbam (8-12), ūfakkan (13-6), tūtmas (14-11), Ķūrmuş (35-1), ūyku (43-13), vūracak (53-23), yūkkadan "yufkadan"(45-30), olūkan (10-23), ūraştık (12-3), būdeyleri (18-18), çocū "çocuğu" (42-2) ūráşīrsın (42-46), ōldū gibi (43-9), mūtara "muhtara" (43-40).

ŭ ünlüsü: Kalın, yuvarlak, dar, kısa u ünlüsü. Kullanım sıklığı seyrek olan bu ünlü, Türkçe ve alıntı kelimelerde daha çok orta hecelerde bulunmaktadır.

durup durŭ (72-62), ōyŭnu (80-9), gō̈rmŭyōnku "görmüyorsun ki" (97-39), sonŭda "sonunda" (102-23), ōnŭ da (105-33), sorŭlur (137-21).

ů ünlüsü: Yarı kalın, yuvarlak, dar, normal süreli (u~ü) arası ünlü. Bu sesle ilgili sınırlı sayıda örnek mevcuttur.

Fasůlye (20-25), sokůyüm "sokuyorum" (53-38), ōkunůyö (81-42), olmůyü (124-21), bōncůyü "boncuğu" (149-28).

ṻ ünlüsü: İnce, yuvarlak, dar, uzun ü ünlüsü. Türkçe kelimelerdeki ṻ ünlüsü, herhangi bir ses olayına bağlı olmaksızın uzun olarak söylendiği gibi, geçtiği kelimedeki ses olayları sonucunda uzun olarak da söylenmektedir.

yṻzbaşı (1-36), dṻşüyo (41-41) gṻbreyi (55-69), sṻzüyom (113-12), ṻş "üç" (116-24), dṻğün (153-28), gṻcünde (156-19), tṻleri "tüyleri" (155-11), dṻnnērde "düğünlerde" (114-1), sṻnet "sünnet" (114-11), hṻdürüz "öğütürüz" (114-38)

ÜNLÜLER	DÜZ							YUVARLAK						
	GENİŞ			YARI GENİŞ	DAR			GENİŞ		YARI GENİŞ		DAR		
	Kısa	*Normal Süreli*	*Uzun*	*Normal Süreli*	*Kısa*	*Normal Süreli*	*Uzun*	*Kısa*	*Normal Süreli*	*Uzun*	*Normal Süreli*	*Kısa*	*Normal Süreli*	*Uzun*
KALIN		a	ā	ă	ĭ	ı	ī		o	ō	À	ŭ	u	ū
YARI KALIN		á	â			î					ï		ů	
İNCE	ĕ	e	ē	ė	ï	i	ī		ö	ō̈			ü	ṻ
YARI İNCE		å												

2.1.1.2. UZUN ÜNLÜLER

Bursa yerli ağzında ünlüler açısından dikkati çeken en önemli fonetik özellik ünlü uzunluklarıdır. Bu uzunlukların bir bölümü ses olayları sonucu ortaya çıkan uzunluklar olduğu gibi bir bölümü de Eski Türkçeden bu yana takip edilebilen Türk dilinin tarihî devirlerinde de kullanıldığı bilinen birincil uzunluklardır.

Birincil Ünlü Uzunlukları

Ana Türkçede,tarihî Türk dillerinde, Anadolu ağızlarında birincil ünlü uzunluklarının var olup olmadığı; tespit edilen uzunlukların hangilerinin birincil hangilerinin ikincil olduğu, üzerinde çok tartışılan konulardan biridir. Bu uzunlukların meydana gelişleriyle ilgili açıklamalar da birbirinden farklıdır.[38]

Eski Türkçede birincil ünlü uzunluklarının varlığı artık kabul edilmiş durumdadır.[39] Anadolu ağızlarıyla ilgili derleme, tasnif ve yorum çalışmalarından anlaşıldığı kadarıyla varlığı kabul edilen

[38] Zeynep KORMAZ, (1995), "Eski Anadolu Türkçesinde Asli Ünlü (Vocal) Uzunlukları", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, C. I, TDK Yayınları, Ankara, ss. 443.

[39] O. Nedim TUNA (1960), "Göktürk Yazılı Belgelerinde ve Uygurcada Uzun Vokaller", *TDAY Belleten, (1960*, s. 213-282
Talat TEKİN (1995), *Türk Dillerinde Birincil Ünlü Uzunlukları*, Simurg Yayınları, Ankara (1995.

birincil ünlü uzunluklarının Batı Anadolu ağızlarında farklı düzeylerde korunduğu görülmektedir. Karahan, Anadolu ağızlarını sınıflandırdığı çalışmasında Batı Grubu ağızlarında birincil ünlü uzunluklarını koruyan kelimelerin sayısının diğer ağızlara göre daha fazla olduğunu belirtmekte ve Afyon, İzmir, Manisa, Kütahya, Denizli, Antalya, Burdur, Çanakkale, Ankara ağızlarından seçtiği *gō̄r-, yāz-, āşdıla, ō̄lçem, gēlin, gērin-, dō̄rt, gō̄zel, yārmış, gō̄zle-, āl, bēş, çō̄reg, bō̄cek, bō̄reg* örneklerini vermektedir. [40]

Z. Korkmaz'ın 1945-46 yıllarında Anadolu ağızları üzerinde yaptığı araştırmalar, Anadolu bölgesindeki ağızlarda Türkmen Türkçesine paralel ünlü uzunluklarının bulunduğunu ve Dinar, Denizli-Çivril-Acıpayam, Aydın-Karacasu-Bozdoğan gibi belirli ağız bölgelerinde çok yaygın olduğunu ortaya koymuştur.[41] Şimdiye kadar üzerinde çalışılan ve metinleri derlenen ağız malzemelerini birincil ünlü uzunlukları açısından değerlendirmeyi amaçlayan çalışmalar da yapılmıştır.[42] M. Dursun Erdem tarafından ortaya konan ve ağızlarda tespit edilen birincil uzun ünlülü kelimelerin neredeyse tamamı Bursa yerli ağzında kullanılmaktadır. Birincil ünlü uzunlukları, bu uzunluğu barındıran kelimelerin bugünkü türevlerinde de devam etme özelliği göstermektedir. Ayrıca birincil uzun ünlülü kelimelerde zaman içinde görülen ünlü değişiklikleri, kelimedeki ünlünün uzunluğunda herhangi bir etkide bulunmamıştır. *Ēki/ īki, dē- / dī- yū̄rük/ yō̄rük* gibi.[43]

Buna göre; Anadolu ağızlarında tespit edilen āç, āçlık, ād, āl, āra, āra, ārka, āş, āş-, āyıkla-, āyıl-, āz, çādır, dād, dāl, dāş, dāşı-, dāyı, gāl-, gālk-, gārı, gāz, kādın, sārı, tānı-, tāy, yān, yār, yāra, yārım, yāş, yāz, vār, bēş, bēz, dēli, gēç-, ēt-, ēl, ēr-, nē, nēden, nērden, yē-, vēr-, gīz, yīka-, yīkan-, bir, dī-, dīnle-, iş, nīre, yī-, bōş, dōn, gōyun, ōba, ōcak, ōdun, ōl-[44], ōn, sōr-, yōk, yōl, yōy-, bō̄cek, bō̄lme, bō̄lük, dō̄n-, dō̄rt, ō̄rme, bu:, bu:z, su:, u:n, u:yku, vu:r-, gū̄n, sū̄t, yō̄rük, yū̄z kelimelerinin tamamı Bursa yerli ağzında bulunmaktadır.

Bursa yerli ağızlarında bugüne kadar diğer ağızlarda tespit edilen kelimelerin dışında da birincil uzun ünlü barındıran kelimeler mevcuttur. Tarihî dönemlerde birincil uzun ünlü barındıran kelimelerin birçoğunun sözvarlığımızdan çıkmış olması ve ağızlardan derlenen malzemelerin mevcut söz varlığının tamamını yansıtamaması da göz önünde bulundurulduğunda Bursa yerli ağzının birincil uzun ünlüleri muhafaza ettiği daha net bir biçimde ortaya çıkacaktır.

Birincil uzun ünlü olduğu kesinlikle kabul edilen kelimelerin yanında uzun ünlüsünün birincil mi ikincil mi olduğu konusunda kesin sonuca ulaşılamayan kelimelerde de ünlü uzunlukları Bursa ağzından derlenen metinlerde mevcuttur.

M.D. Erdem'in[45] Anadolu ağızlarıyla ilgili çalışmalarda derlediği, metinlerde uzun ünlülü yer alan ancak yazarın birincil uzun ünlü olarak kabul etmediği Tekin'in çalışmasındaki listede de yer almayan kelimelerin neredeyse tamamı Bursa ağzında uzun ünlülü olarak tespit edilmiştir. Listede bulunan *āltı, āltın, ārd, ārpa, ās-, āvcı, āyrı, āyrıl-, bāk-, bās-, bāş, bēn, bēnze-, bīz, bō̄rek, bō̄yük, çāl, çālış-, çēk-, çēk, dēl-, dēniz, dō̄v-, ērik, ēv, gāç-, gārşı, gēl-, gēlin, gēmi, gēri, gētir-, gēy-, gō̄r-, gū̄zel, kāç-, kēndi, kō-, krk-, ō̄l-, ō̄lç-, ō̄n, ō̄rdek, sāl-, sēn, sēv-, sōk-, sōyun-, tāpu, ū̄ç, vār-, yāğlı, yāk-, yān-, yāp-, yārdımcı, yāt-, yēr, yōrul-, yū̄ksek* ve *yū̄zük* kelimelerinin uzun ünlüyle kullanıldığı belirlenmiştir.

---

[40] Leyla KARAHAN (1996), *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, TDK Yayınları, Ankara, s.151

[41] Zeynep KORMAZ, (1995), "Eski Anadolu Türkçesinde Asli Ünlü (Vocal) Uzunlukları", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, C. I, TDK Yayınları, Ankara, ss. 443-458

[42] M. Dursun ERDEM, (2008), "Anadolu Ağızlarında Görülen Birincil Ünlü Uzunlukları Üzerine", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume*3/3 Spring, ss. 502-562

[43] Hatice ŞAHİN, (2012) "Bursa Yerli Ağızlarında Birincil Uzun Ünlüler Üzerine", *Diyalektolog* Kış 2012, S. 5, s. (1-7

[44] Ol- fiili Bursa ağızlarında hem ōl- hem de ō- biçiminde kullanılmaktadır.

[45] M. Dursun ERDEM, (2008), Anadolu Ağızlarında Görülen Birincil Ünlü Uzunlukları Üzerine, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume3/3 Spring, ss. 502-562

Talat Tekin'in Ana Türkçe uzun ünlülü kök ve gövdeler listesinde verdiği ve M. D. Erdem'in bugüne kadar derlenmiş Anadolu ağızları metinlerinde tespit edemediği ve listesinde yer vermediği bazı kelimeler, Bursa ağzında mevcuttur. Buna göre, söz konusu listede Ana Türkçede birincil uzunluğa sahip gösterilen, *āt-, bā(ğ)la-, bāğır-, bālık, bāş, bāy, āra, āy, āz, kāp, kāy-, sāy-, sāz, sāzan, dām, yāy-, yāla-, yārış, yāş, yāy-, yāyın (balık), īri, īş, īz, bīn-, gīr-, dīz, īnce, ēy-, ēyun, bērç, bēyun, kēl, ēdun, kēyun, kēru-, kēş-, bēncuk, sēl, sēr-, dēl-, tēsun, tēz, u:yku, u:cuz, bu:dak, çu:lluk, vu:r-, ku:cak, ku:ru-, ku:rt, ērkek, kēklik, gēmi, gēnç, dēli (delikanlı), dēri, yēl-(koş-), ēş, yēd-, īki, īn-, ērken, bēşik, gēç, yēdi, yētmiş, ōde-, ōz, ūç, ördek, gök, göl, sön-, dön-, çürü-, güç, sür-, süz-, yüz (çehre)* kelimelerinin Bursa ağzında tespit edilebilmesi hem Bursa ağzının birincil uzunluk açısından durumunu göstermesi hem de genel olarak ağızlar üzerinde konuyla ilgili çalışmalara katkıda bulunabilme potansiyeli açısından önemli görünmektedir

Ana Türkçeden bu yana devam eden birincil uzunlukların çok önemli bir kısmını muhafaza eden bir bölge konumunda olan Bursa ağzı, uzun ünlülü kelimelerin kısa ünlülü örneklerinin bulunduğu da belirtilmelidir. Aynı durum eklerde de görülmektedir. Uzun ünlüyle kullanılan eklerin hemen hepsinin kısa ünlülü kullanımları da Bursa ağzında mevcuttur.

Uzun ünlülerin çok fazla kullanılmasına karşılık, Tekin'in listesinde birincil uzun ünlülü gösterilen *ağır, ağ, ak, alda-, ara-, arı, arık* gibi birkaç kelime Bursa ağzında normal uzunlukta ünlüyle tespit edilmiştir.

Taranan metinlerde *gidīyom, gelīyom, bilīyom* gibi bazı örneklerde şimdiki zaman ekinin başındaki ünlünün uzun kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunun yanında 3. teklik kişi iyelik ekinin, ilgi ekinin, +lI isimden isim yapma ekinin ünlüsünün de tek tük örnekte uzun kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca öğrenilen geçmiş zaman eki bir örnekte –uk 1. çokluk kişi ekiyle tespit edilmiş, ünlüsü de uzun kullanılmıştır.

Uzun Ünlülü Alıntı Kelimeler

Bursa yerli ağzında yabancı dillerden gelmiş kelimelerde aslında var olan uzun ünlüler genel olarak korunmuştur.

-gidiyo mīlletden ekmek iṣteyo vermiyolā ***cāmiye*** gidiyo (158-79)

-orda ilhin "ilkin" hāmam yapılmış bak˘órda şimdi hamam ***tārihī*** bi hamam var (158-4)

- dadından yiyemezsiñ ama kebablıĶ kesṭaneyi ***tāze*** günlük yèrseñ (157-67)

- yāni bu köv bizim ***ejdādımız*** şeye karamanōlu gelïyolā bunnā konya (153-1)

-nası ***ādeṫ*** istiyosan ónnā hebisi vādır (151-64)

-***misāvirine*** göre köve dağıdırdı cünkü ***misāvir*** ó gün ***vāsıta*** yok gēri gīdemezdi (149-39)

İkincil Ünlü Uzunlukları

Bursa ağzında karakteristik bir biçimde ğ, h, l, r, v, y ünsüzlerinin çeşitli sebeplerle düşmesi sonucu ortaya ünlü uzunluğu çıkmaktadır. Bu durumun yaşandığı kelimeler yerli ya da yabancı kaynaklı olabilmektedir.

-**(ē : er) :** bursadan mı geliyoñuz ōrhan˘ēlden mi ***nēden*** geliyoñuz ***nēden*** gidiyoñuz (1-1)

-**(ō : oğ) :** bórda ***dōdu*** bórda bōyüdü velâsılı ***Ķulaklām*** mı saĝır Ķulaklām mı ***āreyo*** (1-4)

-**(ā: ar)** yāpdırırkan buñar ***vādı*** kövün içinde (2-4)

-**(ō̃:öy)** bureye ***bō̃le*** şureye misir ***ekēdik*** şureya ***çavdā būdey ekēdik*** (2-8)

-(**ī:iğ**)valla şimdi bu kövün isminiñ ne şekilde ***Ḳondīni*** bilmiyom (3-2)

-(**ē:ey**)dedelēmizden ōle ***bişē*** duymadık (3-2)

-(**ā:al**), ***(ȫ:öy)*** ēskiden ***Ḳāma*** bi ***kȫ*** ōleyini Ḳurulmuş yahut sōnādan gēlmiş bi kōv dī (4-1)

-(**ī:ih**)duydīmiz ***ītiyarlādan*** Ḳara çukura şurda bi ***sāt*** iki birāder ***gēmişlē*** yōrük˘olarak (4-2)

-(**ā:ağ**)***dālādan***aĝáş ***kesēdikdōru*** bureyi yıbırak Ḳonurdu ***inēdik*** (4-12)

-(**ȳ:ür**)pēynir zēytin çāy dakımı hēpsiği vādır su işēyi hēpsiği vādır tüveg ***götȳmem*** (35-51)

Kapalı e Ünlüsü:

Ana ve Eski Türkçedeki ünlü sayısı konusunda iki farklı görüş, Radloff ve Thomsen tarafından (19. yy başlarında ortaya atılmış, Thomsen, Orhun yazıtlarındaki imladan yola çıkarak dokuzuncu bir ünlü olarak kapalı e sesinin var olabileceğini savunmuştur.[46]

Eski Türkçede kapalı e sesinin var olduğu kabul edilen kelimelerin bir kısmı, Türkiye Türkçesinde kimilerinde e, kimilerinde i ile karşılanmıştır. İv-, in-, işit-, git-, yirmi, iki; bel, ver-, beş, sez-, yer, de-, ye- gibi.

Tartışılan kapalı e ünlüsünün Bursa yerli ağzında kullanıldığı tespit edilmiştir. Eski Türkçede bu sesin varlığı kabul edilen kelimelerin büyük bir kısmı, Bursa ağızlarında da kapalı e ile tespit edilmiştir. Ancak bu sesin kullanımı sistematik değildir. Aynı kelime kapalı e'nin yanında i ya da e ünlüleriyle de kullanılabilmektedir. Ayrıca bu ses, alıntı kelimelerde de tespit edilmiştir.

-alman gübresi icāt ***ėtdi*** (1-9)

-böyün ben yīrmi kişiyi ōtuz kişiyi dāvet ***itdim*** evime (70-41)

-ōrendim derdi bi de tēslim ***ettim*** órā esat hocaya derdi ırahmet ōsun (73-60)

-yapādık sōna çok ***ėyi*** zamannādı (1-16)

- yāni doñuz avına ayı avına ***iyi*** avcılīm vadır (78-39)

-Ḳurudu óndan sona geri acık düzgün olannā ***eyi*** olannar (88-11)

-ōldu bizim çocuklā ***dėdi*** yarın gene sēçim vā dedi (1-38)

-***dėyïvėrïyon*** ye elimde bi dēynek dāda hāyvan güdēdim (6-4)

--övendire ***dėrler*** uzun bōle övendire ucuna çivi dakāsın (158-50)

- ***didi*** arabeyi (45) gētirdin saña ne dėdim dėdi (102-44)

[46] Emine YILMAZ CEYLAN, "Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü", *Türk Dilleri Araştırmaları*, (1991, s.151.

- órda ben ***dedim*** yā yū̄zbaşım (55) ne ēmin ***dedi*** (103-54)

-gitmeycen Ḳaráşukura demiş bureye ***yėrleşmiş*** ó da óreye ***yerleşmiş*** (4-4)

-burda hērkez ***yėmek*** gētiridi ākşamılan yūkarda berāber ***yėmek*** yinirdi ēp (3-22)

-Ḳızı vērdin ***nėyise*** ó günün bērinde işi̇̄lē onnar da yāzma deriz (4-30)

-Kına ***gėcesi*** yapālādı bi ōlan gelin ōyunu oynālādı (6-18)

-öncēden kō̄ylerde hayvannān yatti̇̄ ***yėrlēde*** gezdikleri (109-23)

-biliyom çok ***gėyēdim*** ēskiden (151-108)

-şindi üş dört dane yatır var ***nėrde*** (152-46)

-Ḳuyuya atıyolā diri diri ***gėce*** kadıncāzı (155-14)

-***dėdelerimizden*** var dedemizden va (158-32)

Kapalı e ünlüsü, çok sık olmasa da alıntı kelimelerde de tespit edilmiştir.

-***gėresundan*** samsundan rizzeden falan fi̇lån nēse çōruh dedi (1-42)

-elma her şē olur ***zebzėlēden*** suyumuz az (4-6)

-***çēşmė*** gibi órdan delinirdi burē bi aĝáç kesēdik (4-9)

-ónuñ sebebine burayı kövü ***atėşe*** vėrdilē (157-78)

Diftong

Bursa ağzında kelimenin aslında var olan ünsüzün düşmesiyle diftonglaşmanın ortaya çıktığı örneklerin sayısı çok fazladır.

-ārmutçuk ***köünden*** bórda dōdu bórda bō̄yüdü (1-4)

-āksaz -20 ***köü*** vărdı māl çōkdu pēşembe günü giderdi (1-19)

-ādım soyadım mēmet ***doan*** yāşım ēllidokuz (3-1)

- çōcuklī̄mizde ramazannā ākşamadan bütün ***köün*** hālkı kō̄v Ḳonāna -22 taplanırdı (3-21)

-ėyidir allah yoluna gidēler yālınız ēski şēlik yāni sargınnık ēskisi gibi ***deil*** yāni (3-25)

-***deişiklik*** yok āynen şimdiki yāpılan dū̄nnēle ēski dū̄nnēn arasında bi fark yok (3-39)

-bērçin bu ***kō̄üñ*** ismi ē bórlādan bō̄le şórda belen kō̄ ismi vā órda ***soukdan*** duramamışlā (8-1)

-annelēmiz peşkirlēmiz olūdu ***ceizlēmizd***e asādık yāzmaları pullādık asādık (10-17)

-engelek yılanı çok kötü ***zeirlimiş*** çok (11-9)

-ōlen yidiriz sabālen yīdiriz āşama başkası bakā üç ***öün*** yīdidris sabā āşam ōlen (25-10)

-köy˘***ekmei*** unu kara deymennēde ūdürdük (30-39)

-sūdü ēvde ***yourt mourt*** yapēdik Ķaymak filen yīdik (41-63)

-dinelir gerisi ombeş yirmi kişi ó yanda o ***sopei*** bir atar o attı mı o sopei (63-6)

-ben de gīrdim yedmiş ***seizen*** yāşıma bende yāşlıyın bēnnen üçüncü dūn (75-31)

-yımırta begmezlen begmez satā ne satām ***oul*** bāşka gelir yok (77-81)

-evełâ gidēdik bi ***doulcu*** ōkurduk doulcu gelirdi (78-15)

-ōrman˘īçinde ārmıt va akça armıt dēriz biz ***böütlēnden*** (33) bāşĶe bi şē yok (87-32)

-***toukları*** var gider ónnarı tōplā geliris kimse gōrmeden (108-32)

-***deişmō deişmō*** yāni bizim kövün ismi ***deişmo*** hēpsi ***deişdi*** (148-2)

-tutabilirse sen˘ōrdan ***deynei*** bırakırsın yerindeki ***deynei*** ama (148-40)

-***deirmene*** ūt çolūnu çocūna bak ben çok bilirim (152-18)

-dātlı olarak onu vēriyo evel˘onnā ***oluo*** işdě (153-56)

-Ķóyarlādı bol süt bol ***yourt*** bol yımırta ónu istēn yok (155-31)

2.1.2. ÜNSÜZLER

2.1.2.1. ÜNSÜZ TÜRLERİ

Bursa yerli ağzında yazı dilindeki ünsüzlerden farklı olarak şu ünsüzler kullanılmaktadır: ĝ, ķ, Ķ, ł, ñ, ţ, w.

ĝ ünsüzü: Düşmek üzere olan ön damak ünsüzü. Ön damak ünsüzü ve art damak ünsüzü olarak düşmeye meyilli olan bu ses genellikle konuşma dilinde düşer. Ancak Bursa yerli ağzında yer alan bazı örneklerde bu sesin varlığı hissedilmektedir.

saĝır (1-4), āĝaşdan "ağaçtan" (3-29), düĝün (4-32), ōĝretti (5-9), doĝumnıyın (7-1), aĝır (10-18), yōĝurtlu (10-50), ēkmeĝi (1-10), çōĝalmış (3-6), yoĝuduku (6-18), uçaĝına (8-63).

ķ ünsüzü: Art damak, katı, patlayıcı, ötümsüz ünsüz. Bu ses, sadece kalın ünlülerle bir araya gelir ve alıntı kelimelerde bulunur. ķâhat "kağıt" (1-27), ķât "kağıt" (1-33), ķâtāneden "kağıthaneden" (8-53), dükķâncıyım (11-30), imķânı (34-18), hiķâye (49-51), fēdāķârlīndan (53-21), tükķânı (53-26), ķâselerin (55-48), ķâfirlē (58-23), müķâfat (71-32), niķâhta (74-28), ķâyēkahya (80-18), isķân (110-2).

Bursa yerli ağzında aslında art damak k'si olan ön damak k'si üç örnekte kullanılmıştır.

amelikķândan (70-58), iķâmet (79-34), reķâbet (153-7).

Ķ ünsüzü: Art damak, katı, patlayıcı, yarı ötümlü ünsüz.

Ķondini (3-2), Ķaráşukura (4-4), Ķıbladan (8-4), Ķaynana (9-4), Ķadā (11-2), Ķārdeş (12-2), Ķākdı (18-6), ĶazıĶ (21-2), Ķoyunculuk (22-12), Ķoñşu (24-13), Ķurt (29-16), Ķüçüĝe (83-2) bilmėyon Ķu (6-1), çayırlıĶmış (20-3), yoĶĶan (26-31), bāşĶe (87-33), ērmeĶ (75-5), çıĶdı (1-35).

ł ünsüzü: Diş eti, akıcı, yanak, sızıcı, ötümlü ünsüz. Bu ünsüz, sadece kalın ünlülerle bir araya gelir. piłâv (145-59), evełâ (148-7), hāłâ (149-45), sełâm (150-39), ēski hūsůł "eski usul" (151-100),

łåstīnden (151-107), siłâ “silah” (153-51), ithâł (156-27), fełån (157-63), mesełâ (158-64) ołłåk “olarak” (113-21), yīldızłâlā “yıldızlarlar” (124-97), nōłcek (142-41), kāyvałtī “kahvaltı” (146-4), tarłăyā (146-18), yırtıłdı̄ “yırtıldığı” (147-47), yăyēłâ “yayıyorlar” (148-27), dēzłåk “dizlik” (151-101), bił̄ıyım (152-23).

ñ ünsüzü: Damak, akıcı, geniz, ötümlü ünsüz. Türkiye Türkçesi ağızlarının birçoğunda görülen bu ünsüz Bursa yerli ağzında da görülmektedir. biliyoñ (1-41), geliyoñuz (1-1), okuduruñ (8-15), bilir misiñiz (27-18), tikilip duruñ (29-28), bı̄lsiñlĕ (46-16), ikiñizsiñiz (119-19), gēşdiñ mī (122-10) baña (1-32), buñnarın (2-6), sáña (6-9), oñu (6-15), buñu (8-17), şuñu (45-79) isminiñ (3-2), eviniñ (4-39), malıñı (28-14), Ķayışlañ (28-20), beniñ: benim (69-48) yalıñız (1-43), buñarı (2-3), oñ (2-15), öñüñde (4-39), diñilirdi (5-4), uñutdum (8-3), düñüre (8-8), koñşulara (9-11), doñuz (22-46), yēñi (25-7), añnad (25-59), Ķoñmuş (27-2), biñ (28-1), alañı (29-38), Ķoñuşuvaram (30-7), sı̄ñek (31-11), yēñyolā (36-15), soñ (40-6), ēñ çok (44-34), çeñiz (45-50), āñılyō (48-29), yalăña yalăña (51-49), iñnine “inine” (51-53), soñra (52-39), siñirliydi (53-23), āñlá (56-9), geñēyine (58-48), hañı: hani (60-4), biñdikleri (69-34), Ķurañ (72-9), oyuñ (72-33), keñdine (73-9), yēñgesi (77-6), soñumuz (79-36), öñce (79-39), bo̅ñe “böyle” (79-44), göñlünden (81-50), ileri yaña (82-47), yēñi (83-42), deñişti (85-25), döñdü (86-7), diñneniyodu (86-10), geñişlikde (91-27), bēñzeyen (92-44), yeñiden (95-6), deñizi (103-73), añızlā “anızlar” (113-8), siñmeç “sinmece” (115-29), yañış (121-33), diñle (123-1), gönükbeleñde “Göynükbelen’de” (123-8), seksēñ (123-22), yüñden (124-70), çañnā “çanlar” (137-83), iñönüñ (137-111), añadolu (156-28)

ţ ünsüzü: Diş-diş eti, katı, patlayıcı, yarı ötümlü (t~d) arası ünsüz.

bı̄ţdi(19-47), dāţlısı (20-27), hunuţţuĶ “unuttuk” (20-35), Ķaynaţdīmızı “kaynattığımızı” (26-40), gı̄ţdilē (30-17), so̅vüţde “söğütte” (36-18), gı̄ţdim (47-14), ānnaţdı (51-51), Ķaţdā “katta” (58-27), geţdiyolādı “gidiyorlardı” (73-23), ayıbeţdin (77-34). uzaţmayēm (1-35), oţlu (21-7), hüduţ “huduţ” (21-10), kesţānelikdi (88-8), aţları “adları” (91-23), oţlā “otlar” (141-20), aleţdirik “elektrik” (151-44), ţāne (156-2), şefţāli (157-11), saţyoz (157-36), hasţalıĶ (157-43), büţün (157-54), ţuz (157-65), ĶıţlıĶ (158-39), lōkanţaya (158-68).

w ünsüzü: Diş-dudak, kaybolmak üzere olan ünsüz. Bu ünsüz, düz ünlülerin yanında zor telaffuz edilmesine rağmen derleme metinlerinde bir iki örnekte görülmüştür.

ewimizde (19-29), awuna “avına” (72-55), ewli (74-31).

2.1.2.2. ÜNSÜZ TABLOSU

	KATI ÜNSÜZLER				AKICI ÜNSÜZLER										KAYBOLMAK ÜZERE OLANLAR
	Patlayıcı			Sızıcı	Geniz		Yanak		Titreyici		Yarım Ünlü				
					Patlayıcı		Sızıcı		Sızıcı		Sızıcı				
	Ötümlü	Yarı Ötümlü	Ötümsüz	Ötümlü	Yarı Ötümlü	Ötümsüz	Ötümlü	Ötümsüz	Ötümlü	Ötümsüz	Ötümlü	Ötümsüz	Ötümlü	Ötümsüz	
Çift Dudak	b		p				m								
Diş-Dudak				v		f									w
Diş-Dişeti	d	ṭ	t	z		s	n		l ł		r		y		
Dişeti - Öndamak	c		ç	j		ş									
Damak	g	Ķ	k ķ	ğ			ñ								ĝ
Orta Damak						h									
Gırtlak															

2.2. S E S D E Ğ İ Ş M E L E R İ

2.2.1. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ

2.2.1.1.ÜNLÜ UYUMLARI

2.2.1.1.1. DAMAK UYUMU

Bursa yerli ağzında kalınlık-incelik uyumu diğer Türk yazı dillerinde ve diğer Türkiye Türkçesi ağızlarında olduğu gibi gelişmiştir. Türkçe kelimelerde ve ekleşme sonucu ortaya çıkan biçimlerde genel olarak kalınlık-incelik uyumu işlemektedir.

-***şindi bōle boncuk Ḳorsun yedi***takkaḲōrsun burē ***sokāsın elini nēde Ḳāldı yüzük*** (2-19)

- bēn ne bilēn ***āşamkı*** yidīm yėmē bilmėyön sabālan sorsalā ne ōldīni (6-8)

-hayvan güdēken beş taşˇoynādık ***hānkımız*** yēndi ***hānkımız*** şābdı ē bāşka bōle sōna (51-15)

-yüs ***senelik*** mal va burda ***dėmiş*** gevurlā ***hānkı*** gevur ***gēldīni*** bilmem (111-12)

Yazı dilinde tek şekilli olan –ki aitlik ekinde, -yor şimdiki zaman ekinde, gelecek zaman ekinde, ki bağlacında ve bazı başka eklerde uyuma aykırı kullanımlar da tespit edilebilmektedir. Aynı kaynak kişide bile bu konuda farklı kullanımlar görülebilmektedir.

-seksenˇaltıdayıs allah musāde edēse ***doldurcez*** (1-3)

- davŭllar ***sabācek*** cumārtesi günden gelī (19-43)

- hayvanda geşdi bayır bacak senin ***anlaycen*** (21-4)

- ay ben ***tanıyemēm*** yāni ***tanıyemēm*** aha-26 bēn feláncānın Ḳızıyın hē ay ***yavrim*** (40-25)

- sōna sēvgi saygımız iyīdi köyümüz gene de āynisi dėvāmˇ***ėdiyos*** (78-30)

sātmeya (50-15), d***āciyādan*** “dağcılardan” (50-11), ***çōcüklüyum*** (51-10), ***sālıklīydik***“sağlıklıydık”(51-13), ***Ḳāçiyo*** (51-21), ***yērişemáyo*** “erişemiyor” (51-67)

Ek-Fiil Çekimlerinde Kalınlık-İncelik Uyumu

İsim soylu kelimelerin yüklem olarak kullanılmalarını sağlayan, basit çekime girmiş fiillerin birleşik çekimini meydana getiren ek-fiil, Bursa ağzında kalınlık-incelik uyumuna uygun bir biçimde kullanılmaktadır.

-yōk ***yātmazdık*** dönē ***gelīdik*** āşemne bōle işde (19-19)

-***ólūsa ādladırdık*** bōle ***uçārdı*** ne Ḳadān de ***ūzarsa*** zō zō derek (19-37)

-çay ***yaparlardı*** nė ***varsa*** ávde elma armut ne ***vărsă*** ēvde ***çıkarırdı*** ev sāhibi ārtık (20-23)

-hastalıḲ mastalıḲˇ***olusa*** hayvanda dikkat edicek bütün ónnara baḲıcek senin vazifen ó bōle (21-17)

- küyün imamı īlgilenir ōlanın “oğlanın” ōldū yère ***bakmıyolāmışlā*** misāvirle (25-13)

- annemgillē burda ***dulmuşlar*** ó zaman için hēbcīnin başında amcam Ḳumandā ***ediyomuş*** (26-16)

--***āsılırdı*** çeñizlē āsılırdı evelden ne ***varıdı*** be ōlum (95-79)

ken Zarf-Fiil Ekinde Kalınlık-İncelik Uyumu

Bu ek, Bursa ağzında -kan, -ken, -ka biçimlerinde kullanılmaktadır.Ekin kullanımında uyuma uygun örneklerin sayısı az değildir.

-biz ***çocūkan*** cilli oynādık cīlli derik bilye aşık oynādık ceviz oynādık (19-33)

-Ḳolcularlan mōrcularlan ***ūraşırkan*** (29-13)

-óna göre vērsiñ yaprānı böyūk verisiñ gūçcük ***olukan*** (33-43)

-bi ara sabāzánı -30 ***ōkunukan*** bi ses vēdi vādım bākdım (35-30)

-ėyi bi çoban sabālen Ḳoyunnā burdan eve ***geliyōkan*** höle bi bakārsın (93-6)

-olman łâzım ō zăman hiş gēşmemişin sēn bu yana şini būrsadan bu yana ***geliyōka*** (93-24)

- ōtuz sekiz senesinde herálde ātatürk şēden ***gelīken*** tirennen ***gelirken*** (96-1)

-ken zarf-fiil eki bazı örneklerde a sesiyle genişletilmiştir.

-hinci bak tāna hēlvası adını bile dūymāzdık ***çocūkana*** pānçar bēkmez Ḳaynadırdık (30-35)

- osmān bēygil órda -22 ***durūkana*** bilecik tekfuru osmān bēygilden bi Ḳız īsdemiş (36-21)

-Ḳālmış ó adamıñ yüzünden yamān Ḳālmış Ḳarı ***ōynadırkana*** çēkdi mi (98-3)

-Ki Aitlik Ekinde Kalınlık-İncelik Uyumu

Bursa ağzında aitlik ekinin yazı dilinde olduğu gibi uyuma aykırı kullanımı görülmektedir. Ancak, derleme metinlerinde çok sayıda uyuma uygun örnek tespit edilmiştir.

- oynamışızdır ānămam bēn ne bilēn ***āşamkı*** yidīm yėmē bilmėyön sabālan sorsalā ne ōldīni (6-8)

- yāni dünyā tāriini tā peygamberimize Ḳădar ō ***andakı*** īsanā -56 nasalan (49-55)

-südü ónu Ḳōrsun āyáza ó ḲāymaḲˇūzerine birikir ónu ālırsın ***āltındakı*** (50-10)

-yandı ***şurdaḲı*** evleriñ birine şimşek düşdü (88-56)

Ki Bağlacında Kalınlık-İncelik Uyumu

Bu bağlacın da Bursa yerli ağzında uyuma girdiği örneklerin sayısı az değildir.

-ētmişlē órdan ōle tāhminˇ***ediyōm kun*** (36-19)

-óndan sōna şimdi sēlçuklu beyi ***deyō kun*** osmān bēygile ērturul kāziye bēn dėyō (36-16)

-yığām dėyō ***gidiyō ku*** yılān ó Ḳadā böyük (46-7)

-sabālen yīceklē yōk bi şē āsgē sabālen de yīcek ***ōlyolā kı*** sīmsiyāh ağı gibi (46-35)

-zēhirli kēndileri bizim için ***yābmadılā kı*** bak namaz vākti deye bekleye (58-7)

İle Edatında Kalınlık-İncelik Uyumu

Edat, ekleşmiş haliyle yazı dilindeki gibi uyuma uygun olarak kullanılmaktadır. Ekleşmiş ile edatı, sonunda "n" türemesiyle+lAn, gerileyici benzeşmeyle +nAn biçiminde de kalınlık-incelik uyumuna uyar.

-lüzgar olmayınca da yabalar vardı ó zaman ***yabalarla*** savrulurdu (61-45)

- köv köv gezer ēşine dōstuna dōru evet ***bēgirle*** o zaman başka araba -31 yok ki (67-30)

-gelī bi dakımı da ***arkadaşlalan*** on beş yirmi kişilik grup (67-35)

-daşları dizēlē -29 dizēlēdi ***ónlan*** oynālādī genşlē (72-28)

-***bayraklānan*** ónnarı Ḳarşılālar (67-36)

-bizde mandalā vādı şindi tıraktör vā ***mandalānan*** ben önnēnden çekiyodum (68-18)

-alırlādı çörek yapālādı gene ó zaman şeker yapdırılādı bōle teneke **kutulānan** (91-41)

+Leyin Ekinde Kalınlık-İncelik Uyumu

Yazı dilinde tek şekilli olan ek, Bursa ağzında uyuma aykırı örneklerin yanında +leyin,+lan, +len, +lin, +leyn, +leñ, +nē, +ılan,+nan biçimlerinde eklendiği kelimeye kalınlık-incelik yönünden uyarak kullanılmaktadır.

-burda hērkez yėmek gētiridi ***ākşamılan*** yūkarda berāber yėmek yinirdi (3-22)

- oynamışızdır ānămam bēn ne bilēn āşamkı yidīm yėmē bilmėyön ***sabālan*** sorsalā ne ōldīni (6-8)

-Ḳurban bayramı sabahı -39 da ***sabāleyin*** ērken çıkıb da Ḳurbanını kesen (70-38)

-keççileri vādı āşamnan burda melelek vēdim ***sabālin*** geldi (107-16)

-sōnu "sonra" uzun˘ēşşeg oynādılā durulā bōlě ***sabālen*** ātlālā (114-23)

- āyilem ōldü āşamdan yıkar bu yāzlığı kurudur ***sabāleyn*** -27 geydiri (114-26)

-hadrellez şindi mayısıñ āltısında hadrellez ayıdır āltısında ***āşamnē*** hadrellez bayramı var (115-37)

-birēz yāpdıḴ āvcılıḴ gidēdik ***sabāleñ*** ērken (128-51)

-veriyo adetini vēriyo dōnüyo ***sabālan*** geliyor (146-38)

-yıkāsın (20) bīdeyiñ˘ālırsın ***āşamnan*** yimēyñe gēlirsin (146-19)

-yor Ekinde Kalınlık-İncelik Uyumu

Yazı dilinde olduğu gibi bu ek, kalınlık-incelik uyumuna girmemektedir. Derleme metinlerinde -yor ekinin bir örnekte kalınlık-incelik uyumuna uyduğu tespit edilmiştir.

-ónun˘üstüne falan ōle bi şēlē oynādık yāni bāşḴá hīndi āklıma ***gēlmeyö*** bīlyelē ōlurdu -8 bilyelē şindi āklıma ***gēlmeyö*** yā (152-7)

Birleşik Kelimelerde Kalınlık-İncelik Uyumu

Birleşik kelimelerde de aynı kelimenin uyumlu ve uyumsuz kullanımları tespit edilebilmektedir. Aşağıda örnekleri verilen biraz kelimesinde sıklık, uyumsuz biçimdedir.

-edirāvına ***bīraz*** yastıkla mastıklā ***birez*** şilte gibi bi şey (54-26)

-bobamın biraz işi ī kişiler arasıdı bēgir de koşuyodu ***birez*** yer işliyodula (62-27)

-yandı şurdaḴı evleriñ birine şimşek düşdü ó şeynen şimşēn işeyne ***birez*** de hava ürüzgarlı (88-56)

-bovazlānı yaralamış ónnarā ōlmemişler ayakdalā āmma ***nāptın*** yā ārkadaş bū hayvana (126-55

Alıntı Kelimelerde Kalınlık-İncelik Uyumu

Alıntı kelimeler, Bursa ağzında çoğunluklauyuma aykırı şekilde kullanılmaktadır.

- ***ētiyacımızı*** gōrüdük yādır duzdur ēttir ódur budur (1-19)

- órasını pek beceremēcem ēskilernen ***lābāli*** değildik (21-3)

- sona şefṭāli çıḴdı tütün tālalānı şefṭāli ***bāçesi*** yapdıḴ (157-11)

Alıntı kelimelerde genellikle kalınlık-incelik uyumu görülmemesine rağmen ilerleyici benzeşme sonucu bazı örneklerde kelimeleruyuma girmiştir.

İlerleyici benzeşme sonucu uyuma girenler:

-altına odun iki tane ondan yangın ***alav*** "alev" çıkmaması için orda kaynadırız (26-50)

-mercimek çorbası āynısı hinciki gibi sütlü çōrba un çorbası o ***zatan*** "zaten" (27-31)

-bī içim suyunu geti allah rāzōsun hinci burda ***āptaş*** āldır "abdest" (75-25)

- bizin ēskiden eveliden āhirden hāstālā zirāyete gelirlē ***nüzüllülē*** " nüzul" gelir (76-9)

-löbetçilē ōlēdi bī ***habar*** "haber"geldi (103-51)

-ānneyoñ nu bī parça ekmek būmak içi çok ***zāmād*** "zahmet"çekdik (106-18)

-bile bū köün ādı dėmiş ne Ķaracalā dėmişlē kimse ***sābī*** "sahibi"çıkmamış (107-5)

-ne annatılır yōnannar meselâ yāpdıkları ***zulumlar*** "zulüm"ānatılır (158-27)

Gerileyici benzeşme sonucu uyuma girenler:

-seferberlikde burda bütün bizim ***eskeriye*** oldū gibi burda hayvannara şey çekiyolā (21-1)

- bu sıra ***teze*** "taze"tıkāndı acık kulākları yā ***teze*** "taze"tıkāndı ta (75-14)

Bazı kaynak kişilerde uyuma uygun tespit edilen kelime başka bir kaynakta uyumsuz olarak tespit edilebilmektedir.

-ónun yüzūnden hiç ***eskerde*** bişē duymazlā (76-22)

- ōlum bizim āmca atlān üstünde yābdı ***asgerlī*** burda acemnēde bōle (95-68)

-***āskere*** gidēken kōlülē şimdi ***askere*** gidicem yarın gidiyo dērlē (103-60)

2.2.1.1.2. DUDAK UYUMU

Bursa ağzında düzlük-yuvarlaklık uyumu da sağlam bir şekilde işlemektedir. Bu uyuma aykırı olarak kullanılan bazı kelimeler ve ekler bulunmakla beraber dudak ünsüzlerinin yanında yer alan u ünlüsünün çoğunlukla düzleşmesi, bu uyumun işleyişine katkıda bulunmaktadır.

-domata büber pātlıcan ***kavın karpız*** bayıllara dikēdik (14-88)

-***gavırlā*** çēkmişle şarāb marāb hēbsi ōlmuş mōrt (36-34)

-ōrası dēvlet yeri dēvletin yeri patatis ekēdik ***havıc*** ekēdik (45-79)

- geldim vurdum ***davılımı*** deldim iki gözüm ibrām ağa ***ārzıladım*** sana geldim (51-38)

-yapāmış ó Ķarı bāzlāma yapāmış ***yavrılāna*** yidircek (51-59)

-işde bu Ķāpının içersi ***āvlı havlı*** deriz (84-51)

-Ķazıdılā yelve olūdu gövercin olurdu bozbakal ***Ķaratavık*** bu ōlurdu (99-46)

-diye óna dērdik bis şindi öynuyolā ó tokayı bōle ***yamık*** bi dēyneklen (110-54)

-durmuşla ōrda kövden ***tavık*** toplamışlā ***yımīrta*** tōplamışlā (134-27)

- Ķuru ***fasille*** efendim ***tavık*** kesē işde tosman helvası yapā (153-54)

-angārede götümüşler hayvánnarı ***avlıya*** kapadıla (155-17)

2.2.1.2. ÜNLÜ TÜREMELERİ

Başta Ünlü Türemesi

Bursa ağzında kelime başındaki ünlü türemeleri, Türkçede kelime başında bulunmayan ünsüzlerden özellikle "l" ve "r" ünsüzlerinin, bir örnekte de "ş" ünsüzünün önünde görülmektedir. Başta türeyen ünlüler, kelimenin ilk hecesindeki ünlüye bağlı olarak "ı,i" dar-düz ünlüler veya "u, ü" dar-yuvarlak ünlüler olabilmektedir.

-ämma çok ēzildik biz zamānında çok çālışdık ämma şindi ***ırād˘***ediyoz (14-94)

- şekline bakā tirene bakā tēmiz mi pāslı mı silēsin gǕzēl sovūna bakāsın nė ***ılâzımsa*** (19-14)

- çēkdim ónuñ ėzyētini çekyōmuşun ben bunuñ bu ***işeydē*** ayaĶ˘ārısı óndān˘ōldu (34-6)

-var ***ileşberlik*** yapardık şindiyēçperlikkāktı bu köyde (52-8)

- yapemiyım ***ileşpellik*** falan falan hökümet bırakdı (52-30)

-gētdik efendim ōrda duruyoz posta aldılar beni yirmi gun dūrdum hemen beni posta aldıla ōle ***ırāt*** ėtdim (52-31)

-dīrdem Ķayınnam ***irāmetliĝe*** ben ana derdim (57-77)

- evleriñ birine şimşek düşdü ó şeynen şimşēn ***işeyne*** birez de hava ***ürüzgarlı*** oluvēdi (88-56)

-***ıramazanda*** ēşde Ķalp dedilē işde hīç de ōle bişē gōrmedīdik (105-8)

- ōrmancıya ***ürüşvet*** veridik (158-64)

İçte Ünlü Türemesi

Alıntı kelimelerde farklı hecelerde yer alan süreksiz-akıcı t,k-r ünsüzleri arasında ünlü türemesi örnekleri görülmektedir.

-yük bōle ōdun boyu kēsïyoñ bi buçuk ***meturo*** boyunda (14-39)

-Ķoşādık ó bi buçuk ***meturo*** ēkine bu hāle Ķuyādı (57-38)

-ó zamān mētire hēsabı ālyoz biz ***mētire*** hesābı alırız (122-27)

-nahāyet durukana ónnar ***tekirār*** būrsanıñ yarısını (36-51)

-çōbannık mālcılık kēndimize çevirdik şindi bi ***patıronun*** yanında (126-11)

Ayrıca alıntı kelimelerde hece sonunda bulunan düzensiz ünsüz çiftlerinin arasında da ünlü türemesi görülebilir.

-işēy Ķoyolā āynı işēy gibi ***teyib*** Ķoyolā ó teyibe gēldī zāmān vūryolā (35-50)

Sonda Ünlü Türemesi

Sonda ünlü türemesi görülen örnekler çoğunlukla –ken zarf-fiil ekinin sonuna gelen ünlüler olmuştur. Ancak metinlerde –n zarf ekinin sonunda da ünlü türemesi tespit edilmiştir.

-Ḳurāklık yüzünden gȫç˘ĕtmişlē órdan Ḳurāklık yüzünden órdan ***gelīrkene*** fırād nērinden ***geçēkene*** (36-6)

-nahāyet ***durukana*** ónnar tekirār būrsanıñ yarısını (36-51)

-koyvarız ākşam˘üzeri ***ikindini*** óndan sō (147-65)

Bazı örneklerde kelime sonunda hece türemesi de görülmektedir.

-pēynir zēytin çāy dakımı ***hēpsiği*** vādır su işēyi ***hēpsiği*** vādır tüveg götῡ̄mem (35-51)

2.2.1.3. ÜNLÜ DÜŞMESİ

Başta Ünlü Düşmesi

Bursa ağzında çok seyrek olarak kelime başındaki dar ünlülerin düştüğü görülmektedir.

-biz dombey güdēdik bȫ̄le ākardı derelē ónnarı Ḳara Ḳaráydı ónnā bu ó zăman bizim ***fēcik*** "ufacık" (124-24)

-***meci*** "imece" ōlurdu ōn beş yī̄rmi kişi yerine göre ōtuz kişi bȫ̄le toplanırdı (128-13)

-bȫ̄le fıkır fıkır ama tohum ātdılā tohumdan yākdılā çōcūm ***facık*** "ufacık"başka balıklā çıkmış (134-54)

İçte Ünlü Düşmesi

Bursa ağzında özellikle vurgusuz orta hece ünlüsünün düşmesi olayına çok sık ratlanmaktadır.

-bölük kómandanı üsteymenin ***ēlne*** "eline" bi nāylon ḳâhat (1-27)

-köpek yī̄yo dėrdi kavasına daş ***koycen*** (2-6)

-gēlsēlēdi köüne anasının ***ıscak***çōrbasını -9 işşēlēdi (3-8)

-dāldı şȫ̄le kırk hāne felan bizde ***burlāda*** günümüzü vāktımızı geçirip gideriz (3-10)

-ēskiden āsker gidēken ***burlāda*** yol yok iz yok (3-52)

-nası davulculā gēliyo yapıyolā kına gėcesini hērkez ***ōynunu*** oynoyo (6-20)

-ıstambıla bōşaldıyon ōrdan Ḳākıyon gece ***yēnden*** geliyon bu yana ***yenden*** (12-14)

-Ḳazık Ḳakıyon bi dene de böyük Ḳazık Ḳakıyon bo͞le ***çālları*** Ḳōyon (14-5)

-ōrmancılā fiłen gelïdi amma ōrmancılara para verïdik ***Ḳōyverïlēdi*** bizi (14-49)

- ïki ayvan bo͞le denk çēker bo͞le ***ïlerli*** gerili birisi ileri gidēse (17-13)

-gēlirken yayan ***gēlnirken***hōncıyōllāda yorulē ïsannā deye bocalanıyo (18-5)

-çēkdim ónuñ ***ėzyētini*** çekyōmuşun ben (34-6)

-Ḳōyŭnnarı üç beş gün sōna ***ēltdik*** bi devā sokā mı gāli (35-41)

- ***veyāvt*** bi kо͞lgėye getïriz (35-8)

-***bölünyō*** bāşḲa bi ārkădaş dėyōkun ābey dėyo (35-23)

-Ḳōçları getïriz ne zamān ***Ḳōvercēñ*** nïsanda nïsana Ḳadār˘ēvde durā (35-57)

-Ḳodu ü͞stüne ona döndük yevmiye ona gïttik yirmbeş kuruşa ***yalnayak*** bāşı Ḳabak (51-12)

-hep sırtıma da Ḳoymazdım Ḳıyamazdım çocuklará tērleyo ***ıscak*** yėl deye (57-10)

-***ōkuyculuk*** ēskiden dā ēskiden bo͞le ēkmek yapādık ufak ufak (81-37)

-***dönvedik*** ö͞lene burē geldik gine bāḲ hēb yayān bu (125-18)

-şindi ben üç yāşında ö͞süz Ḳaldım ***vāldem*** ü͞ç yāşında (126-7)

-ölçüyolā yirmi iki beş ***dakka*** sōna on dörde düşşüyo (133-49)

-gevurun Ḳızı ö͞lmüş ***Ḳāçyolāmış*** bunnā (137-5)

Alıntı kelimelerde ünlü çatışması nedeniyle ünlülerden dar olanın düştüğü durumlar da mevcuttur.

-lōdos esēse pek bize ***zāyāt*** vermes gemniğe ***zāyāt*** verir (16-51)

Birleşmede Ünlü Düşmesi

İki kelimenin birleşmesi ya da birlikte kullanımı sırasında birleşen kelimelerde sonda ya da başta bazı ünlü düşmeleri görülmektedir. Bu durum, çoğunlukla sayı isimlerinde örneklendirilebilmiştir.

-bo͞lmüş -22 ***ēllātmış*** dene bizim ağıl dışādan geçiyō bekle dışārda nēysekeneki (35-22)

-Ḳūrd˘ōsa hayātda ónu yapamāz köpeglē ***ikü͞ş***sāt çēviryolā (35-18)

-yāpdım gēldim gelir gēlmez ***ikāy*** içinde evlendirdilē beni (135-46)

- Ḳōyon acık ***iküş*** gün şö͞le Ḳarīnca gibi (136-37)

Sayı isimleri dışında bir iki kelimede de aynı ses olayı görülmüştür.

-şimdi bāḲ bunnā ***ōrtāsyadan*** bi Ḳurāklık yüzünden gö͞ç˘ētmişlē (36-5)

-yōkdu su şïndi ó ***mustafālide*** de va (134-45)

2.2.1.4. DUDAKLILAŞMA

Dudak ünsüzlerinin yanındaki düz ünlülerin yuvarlaklaşması, dudak ünlüsü olma durumudur. Çok yaygın olmamakla birlikte Bursa ağzında bu hadiseye örnek olarak gösterilebilecek kullanımlar mevcuttur.

Türkçe kelimelerde:

-leçberlik yāpmadım ***bubalarımız*** yāpmış dā evel ***bubalarımız*** da Ḳayıklara gidince (12-29)

-yókarı ***bubam*** nı̄nem sekseni gēçik ō̄ldü ***bubamda*** seksen˘ı̄ki yaşında ō̄ldü (16-13)

-ō̄le ***buvalāmız*** (81) yımırta begmezlen begmez satā ne satām oul bāşka gelir yok (77-80)

Alıntı kelimelerde:

-kiło buydey yüz˘elli Ḳuruş bir kiło misir de yüz˘elli Ḳuruş bir adam ***yō̄mesi*** (13-34)

- evełâ gidēdik bi ***doulcu*** ōkurduk ***doulcu*** gelirdi (78-15)

-ondan sōna tabaklara Ḳōnur ***müsāvirlere*** ikrām˘ėdilir (79-63)

Dudak ünsüzlerinin etkisi dışında sonraki hecede var olan dudak ünlüsü “o” sebebiyle gerileyici benzeşme yoluyla ortaya çıkan yuvarlaklaşma örnekleri de görülebilir.

-dū̄n sahibi dū̄ne başlamadan ēn˘azından on ***külo*** (11-19)

Dudaklılaşma olayının yukarıdaki ve başka kelimelerde tam tersine işlediği örnekler de görülmektedir.

Türkçe kelimelerde:

-cenāb˘allah taravından işde bāzan ***yımırta*** idāre ōlyoduk (77-80)

-yerde yetişen havası birez sert olur ***yımşağı*** verimi az olur (157-50)

-***bırası*** ōkul ***bırası*** tālimtabırı ***bırası*** böyük üş dölüm böyük ıstambulun hepisini alır (1-30)

Alıntı kelimelerde:

-bırası ōkul bırasıtālim ***tabırı*** bırası böyük üş dölüm böyük ıstambulun hepisini alır (1-30)

-bizim o zaman çālgı ***dāvılcı*** geliyodu ***davıl*** geliyodu (80-12)

-köve gı̄rip te ōyun˘oynamā ***misāde*** bılamadık hiç hēp te hayvan peşinde (12) gezdik (84-11)

2.2.1.5. GEÇİŞME

Sürekli bir arada kullanılan ve biri ünlüyle biten diğeri ünlüyle başlayan iki kelimenin birinin sonundaki diğerinin başındaki ünlünün birleşmesi ve iki kelimenin tek kelime hâlini alması olayıyla ilgili örnekler Bursa ağzında da görülmektedir.

-***nolēri*** gine allāha gine allāhıma çok şükür bōle yapāsam (1-5)

-manda sürüsü ayrı Ķara sıvır sürüsü ayrıdı ***noldu*** yem pālılaşışın (21-63)

-yimedi diyo gidiyo ó işde zararı o başĶa ***nōłcek*** çobanın (126-27)

2.2.1.6. İNCELME

Bursa ağzında y, ş, ç, c ünsüzlerinin yanındaki ünlülerin incelme eğilimi gösterdiğine dair örnekler bulunmaktadır.

-seksen˘altıdayıs allah musāde edēse ***doldurcez*** ōmazsa ***nābem*** ātık (1-3)

-baña -35 bursaya çıĶdı memnekede gidiyoz nēse ***uzaṭmayēm*** (1-34)

-oldīmizdendolayı biz ēlimizdeki mālımızı ***topleb*** para yapdıramadık (3-13)

-ūrarsa ōnü kesïlirse ye ***Ķaçicek*** kendisini kurtarmak için (15-10)

-gitdim ben iki aĶşam cāmide okuṭdulā bizim bi ***arkadeş*** vādı (21-23)

-bu ēşeĝi bālāsın hana iznikte tahala ***budey*** tahalına (50-27)

-bi pātlatdıñ mı öndān sōna ***yaveşleyēn*** -39 dērken bi dā pātladīrsıñ gine hīzlanır (122-38)

-biz ***dombey*** güdēdik bōle ākardı derelē önnarı Ķara Ķaráydı önnā (124-24)

-bātılcan ĶurudurduĶ˘ōlum kābak kurudurduk ārmıt çangalı olurdu ***ağeçlēde*** (124-46)

-bazār -4 Ķurulyōdu dağıñ tepesine ***órē*** göttürdük (125-4)

-āceleye mi gēldi nāpdı ne bïlēm ben ***kāşiya*** yatāmış bōle īsan gibi īnsanıñ hanā (126-42)

-burası yörūg yālnız şōle şimdī e üç hāne gēlmiş ***bureya*** (127-4)

-***yāpmēnce*** satılmāzdı ama şīmdi satılıyō (128-19)

-yōğurdunān Ķarışdırı samsāĶ˘atılīr˘ūsdüne ***birez*** (128-49)

-benim düğünü ben dindarīm ya acık bizim bi agamız vārdı rāmetlig˘ōldu bu ***ākren*** (135-47)

-bi ***haşeş*** vardı bele belki siz bilmezsin susam ***haşeş*** vardı ó zămanna susamdan -79 da yā olur ***haşeşden*** de yā oluyodu (151-78)

-cāmi yapılmış cümā namazı Ķılınmış ***cümāliĶızıĶ˘*** olmuş dēmendeĶızıĶdedīn zaman (158-6)

-yāni hēpsi bi ulu aĝeçdir bu hasṭalıĶ gelmesēdi kesdenelē Ķurumazdı ömürlük ***aĝeçdir*** (158-43)

2.2.1.7. DARALMA

Bursa ağzında –yor eki, yazı dilindeki gibi her iki uyuma aykırı olarak kullanılmaktadır. Yukarıda belirtildiği gibi bir örnekte kalınlık-incelik uyumuna uygun kullanılan ek, çoğunlukla geniş yuvarlak ünlüylekullanılmasına rağmen dar yuvarlak ünlüyle kullanıldığıörneklerine de rastlanmıştır.

- ***ānnaşılıyu*** ōraneli ōrtaköy muyīt˘olarāk da (128-4)

-hānım yōlă ***çıkıyu*** Ḳārşıdan yahni "yani" iki yüz˘ādım yeden (151-20)

-ēskiden ***bēsleniyudu*** ama ***bēslenmiyu*** (151-90)

İkinci hecede yer alan geniş yuvarlak "o" ünlüsünün vurgusuz orta hecede kalması nedeniyle ya da Türkçede kök hece dışında o, ö ünlüsünün bulunmamasıyla ilgili olarak birkaç örnekte daraldığı tespit edilmiştir.

-gavırlā çēkmişle şarāb marāb hēbsi ōlmuş mōrt óndān sōna ó orada tabi kēnilēne bi -35 ***pārulaları*** (36-34)

-yalovădan gėçirmişler sōra işde ōle dĕvām˘ēdïyo ***doktur˘*** ibrām bey vardı (49-6)

-Ḳoca suyun kıyı emme arazi herkes ***motur*** aldı oğul evvel dolap çıkıyodu (73-150)

Bir örnekte kelimedeki ünlü düzleşmesine rağmen, kelimeye getirilen son ekin ünlüsü düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı biçimde kullanılmıştır.

-dēdim ya sana peş kayıkçılī yāpdım ben bālıkçılık ***palamıtçıluk*** peş kayıkçılī (16-56)

Bursa ağzında kapalı e sesinin var olduğu düşünülen kelimelerin bazıları bazen i dar ünlüsüyle tespit edilmiştir.

-āzına ***yirmiş*** ekmeği (2-5)

- işleri bōle şĕyleri ōlur da şēdirsin hattā ***idēsin*** deye (40-4)

-yoğudu şindi āçıkça söyleycek olūsan boldūmuz ***yīrde*** yērdig (52-37)

Bunun dışında kelime içinde y sesinin daraltıcı etkisiyle ortaya çıkan daralma örnekleri bulunmaktadır.

-ēskiden Ḳāma bi kō ōle ***yini*** Ḳurulmuş yahut sōnădan gēlmiş bi kōv di (4-1)

- Ḳumeş anterilē vardı nīşannıkta mı soruyon nişanı mı nişannık ***görmiye*** (5-38)

-yuvālā ēyïcene takkē ēdravına bi de del ***dēstiye*** gēçirilē tākkĕi (124-96)

Az sayıdaki örnekte bu koşulların dışında daralma olduğu da tespit edilmiştir.

-işte hırsız ***pılis*** oynādık sāklanırdık arālādı fiłån (153-18)

Kelime sonunda görülen ünlü daralmalarının ise Bursa ağzında çok yaygın olduğunu söylemek mümkün değildir.

-sōna yūsük ***sāklamacı*** ōynalādı ōnu da yapādık (127-48)

-var devamnı kalıntısı var yerhisārda da ***bōlīi*** ó zamanın hamamnarından Ḳalmă var (147-6)

2.2.1.8. GENİŞLEME

Bursa ağzında dar ünlülerin genişlemesi olayı çok yaygın değildir.

-hepsi ***bórdayın*** "buradayım"hepsi ***bórdayın*** kökü ***bórda*** sekizen ikiyaşındayın (2-2)

-hebizi toplanīdık bi arē ***kimēsi*** dūn çalā ***kimēsi*** gēlin ōlur ***kimēsi*** çalgıcı (2-19)

-üç˘etek giyēlēdi tā ōle bizden evelē üç˘etek şinni ***entera*** derdik (7-18)

-yidircek bu agası ***dışaraya*** çıksın ***deye*** ābeysi su döküverimiş (51-60)

-***Ķayēsinin***"kayısı" de olur hāşladın mı ya akıllı olur akıllıya dönē (98-19)

- hacıya eğer óndān sona gideceg˘ōlsañız gēnç gidiñ gēnç ***ētiyarlā***"ihtiyarlar" órlāda (125-34)

- nāpdı ne bïlēm ben kāşiya yatāmış bōle īsan gibi īnsanıñ ***hanā***"hani" (126-42)

2.2.2. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ

2.2.2.1. ÖTÜMLÜLEŞME

Kelime Başında Ötümlüleşme

k>g değişimi,Oğuz grubu ağızlarında olduğu gibi Bursa ağzıiçin de karakteristik bir özelliktir.

İnce ünlülü kelimelerde

İnce ünlülü kelimelerin başındaki k>g ötümlüleşmesi, yazı dilindeki ötümlüleşme örneklerini de kapsamaktadır. Standart dilde ötümsüz ünsüzle kullanılan bazı kelimelerin Bursa ağzında az da olsa ötümlü şekilleri kullanılmaktadır.

-Ķoyun güdēdik çōcuklūmuzda fākirdik gülüm dālāda iküş ***gēççimiz*** vādı (10-4)

- topïndan ısırmıştı adam da èyi ettilē ón˘da ama tōpal Ķaldı ***gücük*** -9 engelek yılanı (11-8)

- ***gūçük*** kūmna gemnik bēnim yaşım şimdi yēdmiş beş (14-1)

- neden èyidi ***güççük*** böyüĝü bilirdi böyük küçüĝü biliyodu (22-18)

-boyŭnduruk bırakırlā bōle çif sürdüm ben ***gendim*** sürdüm meselâ (28-17)

Bazı kelimelerin başında k sesi bazı kullanımlarda Türkiye Türkçesinden farklı biçimde ötümlüleşmemiştir. Ancak bu durum da sistematik değildir. Bursa ağzında bu seslerin ötümlüleşmiş hâli daha sık kullanılmaktadır.

-bāzı çobanın habarı ōlur ālabilisen ālısın -57 alamassan ***kıtdi*** yidi (3-56)

-***kītdik*** hiç bak ōkul mókul gōrmedik (5-8)

-ōlmayoduk ***kübre*** çıkdı būdey olmā başladı ***kübrēlen*** fakat (8-39)

- hi̇nciki gibiydik gene āynı dā hi̇nci gēlinlik yoktu hinci bō̤le etek ***keyiyoz*** -26 tabi (11-25)

-varısıñ Ḳoşāsıñ çivte dē ōlum örende dē ***kitmezse*** öküz (28-15)

-ben vallā bu yaşıma gelesiye Ḳadā hep dālāda Ḳoyun ***kütdüm*** (29-6)

-bursa ovasında bi ***küreşli*** düğün vā (71-34)

-dātlı rüyālā gō̤ster dērin başımın***kölgesini*** göster (105-75)

-birbirlēni veyāut birbirinen ***küreşiyō*** efendim (116-50)

-şindi deliğannının gō̤revleri izin˘alırsın meselâ sen bi yere gitçen ***körevli*** (142-25)

Kalın ünlülü kelimelerde

Kelime başında kalın ünlülerin yanında bulunan k sesinin ötümlüleşmesi olayı, yazı diline göre daha ileridir.

- seksen˘altıdayın sene başına **Ḳădā** (1-2)

- bórda dōdu bórda bō̤yüdü velâsılı ***Ḳulaklām*** mı saĝır ***Ḳulaklām*** mı āreyo (1-4)

-be ***Ḳardaşım*** biz oyun˘oynōduk bizim zamanımızda (1-11)

-işte çelik oynādık ***Ḳazıklālan*** oynādık (1-15)

-yėmeklē pişirilir ónnara sofra ***Ḳonur*** çay ***Ḳāve*** neyse ó yapılır (4-29)

-patatis Ḳavırısın oñu dökēsin biliriz sēn bū doğu ***Ḳadınnarı*** gibi beni ***Ḳonuşturēn*** (6-15)

-hēlva ***Ḳarılırdı*** kumposto felen ōlurdu hoşaf (7-14)

-órdan hatta bu ***Ḳıbladan*** belen köve çeşme falan vadı (8-4)

-órda Ḳoca şerit dėrlēdi kō̤ vā allahdan ***Ḳorkmeyon*** dėrmiş (8-14)

-candarma burdakı candarma yoktu o gemnik şeyi ***ḲaraḲol*** vā orda (11-33)

-bō̤le şō̤le ***Ḳoyyoz*** yıvıyoz ondan sōna ***Ḳuru*** odunnarı başlıyoz (14-7)

-iki tene ayáç çıbī kesiyoduk birini ***Ḳalınca*** ayáçe bō̤le furup uçuruyoduk (59-2)

-bizim hālayı ālıyo yunannā gelincek ónnar da dā kō̤lēne ***Ḳaçiye Ḳaçıncak*** (151-2)

-sabahlen bi gün sona iki gün sona ***Ḳadınlā*** ónu tekrā ***ḲundaḲları*** (157-34)

-yoksulluk devri vardı o zaman ***ḲıtlıḲ*** varıdı (158-55)

-olmaz mı çok ***ḲaçaḲçılıḲ*** yāpdık biz ōdun ***Ḳaçakçılī*** (158-62)

-***Ḳarneynendi*** ēkmek çünkü herkez alamaz ***Ḳarneynen*** lōkanṭaya (158-68)

-***Ḳaybeliyo*** velhāsıl kövün yeri de bēllidir órda (158-85)

t>d ötümlüleşmesi

Kelime başında t>d ötümlüleşmesi ileri düzeydedir. Kalın ünlülü kelimelerin başında yazı dilinde ötümlüleşmeyen kelimelerin çoğu kullanımında ötümlü ünsüzün yer aldığı görülmektedir.

- çākal Ķurt dōmuz ***dāvşan*** kēklik tīlki bunnādan hāriç başka bişē yoktu (3-58)

-remázan işde ӣcredle işē ***dutulurdu*** imam ónda ōkórduĶ falan (4-16)

- bureyi yıbırak Ķonurdu inēdik iki ***dene*** ónnan yӧ̄rürdük (4-12)

-mesełâ ekin veridik buydē ***dabī*** bazarlıĶyapādı (4-19)

-óndan sōna bi ***daş*** bürē dikē ālsāt Ķayası dėrdik (5-3)

-diktilē ***dütün*** de Ķākdı ēşde hēpsi Ķākdı (5-37)

-bāyramda baklava yaparız ***dātlı*** bazı hanı hēlva Ķararız (7-22)

- īne mīne yōk iłâc ***dūzlu*** -43 suya órdan menevre ōldu (8-42)

-yakmē gelïlēdi el öpēdik para ***dakālādı*** āltın ***dakālādı*** bӧ̄le gӧ̄rdük (10-29)

-oturudu düveniñ birine ***dāş*** Ķor iki düven mesełâ Ķoşādık (39-43)

-hāstālık gēlmişlē düzennēni (12) ***dakılānı*** ālmışlā falan (40-11)

Çok nadir olsa da yazı dilinde ötümlüleşmiş, Bursa ağzında ötümlüleşmemiş örneklere rastlanmaktadır.

- Ķadınnar ēvde erkekler ***tışarda*** Ķadınnar ***tışarda*** çalıb -45 oynama yōkdur (3-44)

-tikēdilēdi üzerine de şē gibi direk gibi bӧ̄le delēlēdi (7-8)

Yaygın Olmayan Ötümlüleşmeler

Kelime Başında Ötümlüleşme

p>b

-sana bi ***baket*** sigara veya hāvlı gönderiyorom (3-41)

-ērtesi gün gēlisin cumertesi gün cumertesi ***bazar bazartesi*** (3-43)

ş>j

- şindi yėmek veri óndan sōna ***hērkej*** hediyesinï vērilir zārfā Ķoy (55-43)

-yā ***jindi*** "şimdi" bunnā benim kōmşum ya ēpābım "ahpabım" uzatmēlım (70-10)

-āllah (26) rāzōsun ***mājalā*** "maşallah" pek gōzel ōkuyo (75-25)

-āltıncı tümen bırsadeydi ōrdan koreye gitdim koreye ***jindi*** "şimdi" gemīlen gitdik (82-2)

-gīdiyoñ hep ***jey*** "şey" gīdiyomuş ama biz bīlmiyoz gemi gīdiyomuş (82-9)

- tulum vā tulum bōle böyük īki dāne şey ***digmijlē*** "dikmişler"ōdun bōle (82-38)

- bizi şu an şōle yaptı būle yaptı ***ātej*** "ateş"etti bize dedik biz de óna ātaş ajdık (82-75)

- ónnā gidmiş ***ōlmüj*** hāsıl "asır" gej***mij*** "geçmiş" yāni kaç hasıl geştīni -8 bilmem (83-7)

- çok güzel yuvká börēĝi yapādılā ōle olur ***herkej*** ˘ōnu -23 yėmek istedi (149-22)

-heralda güzē şē sordun güzē ***jelē*** "şeyler" çīĶdı (149-40)

ç>ş>j

-istambuldan mindik gemiye bīr˘ay gemīnen gitdik koreye bir˘ay devamnı suyun ***ijinde*** "içinde" -4 ***hij*** "hiç" çıkmadık ***hij*** "hiç" bi yeri çıkmadık bīr˘ay facır facır suyun ***ijinde "içinde"*** gītdik bir˘ay (82-3)

- bēki gemiye ***jıksarı*** "çıksan" da şeyden bi atlasan bōle bēki karaya çıkıcan (82-11)

-filen yerdēdik bizi şu an şōle yaptı būle yaptı ātej etti bize dedik biz de óna ātaş ***ajdık*** (82-75)

- ōlmüj hāsıl "asır" **gej**mij "geçmiş" yāni kaç hasıl ***geştīni*** "geçtiğini" -8 bilmem (83-7)

-şincikilē kim ***genj*** "genç" dėnen Ķāldı mı (142-24)

Kelime İçinde Ötümlüleşme

p>b

-***hebizi*** toplanīdık bi arē (3-19)

-***kābıveri*** "kapıverir" dūşē al da gē dėrsin gidē bulū gelī (19-25)

t>d

-yātdım saĝıma döndüm soluma melekler gelsin yanıma len işde bi şeylē ***unuduyoz*** (4-46)

-gīdïyos vallā ***işde*** bu Ķadān bizden (19-32)

- ***gidmiş*** ōlmüj hāsıl gejmij yāni (83-7)

k>g

-Ķadā yörüyebilirsen ***baĶam*** kaş metre yōrüyebilirsin gibi (4-13)

- beygirlernen sōra sōra araba çīkdı tıraktör çīkdı dā ***diregtör*** "traktör" dün çīkdı (52-67)

-ó gōmme hēr odada vadır ó ***ēsgi*** devirlēde (122-65)

-aşşā yūkarı īşdim ben kālik ōn ***segiz*** yaşında falan āskere gitdim (148-14)

f>v

-köpek yīyo dėrdi ***kavasına*** daş koycenbuñnarın dėrdi bóbam (2-6)

-āltında ***tüvėk*** patladırlā biz geldik burden çalgıcılā gidēlē (4-37)

- iki ev arka māłlede bi Ḳarı Ḳoja ***mūtvakdă*** bōle yāları varımış (20-32)

- çārılā gelen ***misāvilē*** böyün sen Ḳonakla yarın sen Ḳonakla Ḳonak viridik bēm (benim) -59 ***mıstava*** gibi sen (25-58)

-bi günde yēnir mi cānım bir hafta felan gēder **nüvūsuna** gōre bazı sende beş kişi ***nüvuš*** ōlur bazı dā on ***nüvūsu*** olur (52-70)

-hana meselâ görevi nerē gitçen fiłån fiłån yere gitçem bāşká ***tarevá*** gidemēssin (142-26)

Kelime Sonunda Ötümlüleşme

Türkçede b, c, d, g ünsüzleri kelime sonunda bulunmaz. Eski Türkçede g ve d sesi bazı kelimelerin sonunda bulunabilirken, g sesi Batı Türkçesinde ötümsüzleşmiş ya da değişikliğe uğramış -v,y, ğ gibi -, d sesi de sızıcılaşarak y olmuş, kalanlar da ötümsüzleşmiştir. Ög>ök,beg>bey, eg->eğ-,kod->koy- gibi.[47] Ayrıca Türkiye Türkçesinde kaybolan birincil uzunluklar nedeniyle ortaya çıkan ad, od, sac gibi örneklerde de kelime sonunda söz konusu ünsüzler kullanılabilmektedir.

Bursa ağzında kelime sonunda ön ve art damak g sesinin kelime sonunda kullanıldığına dair örnekler çoktur.

-Ḳădā bölēlēdi gāri ōkkasını kiłosunu ***satādıḲ*** (1-22)

-annatmalı da nelē ***çēkdig*** nelē çēkdik de sōna gāli (1-23)

-merdeven Ḳorlādı üstüne bi şē atālādı ***tokurdaḲ*** bālālādı (4-14)

-çōcuk -6 ***bōyütdüg*** māl yāpdık (6-6)

- ónda ***ōkórduḲ*** falan aklımız ērdikcek namaz -17 ***ḲılardıḲ*** falan Ḳuran ***ōḲórduḲ*** (4-16)

-tencĕrede efendim ***īncecig*** Ḳıyallar (53-69)

[47] Muharrem ERGİN, *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul, (1977.s.70-71

2.2.2.2. ERİME

Ünlüden sonraki ünsüzün ünlünün açıklığı sebebiyle kaybolmasıolarak tanımlanan ses olayının örnekleri Bursa yerli ağzında çok sık görülmektedir. Bu ses olayıyla eriyen ünsüzler; ğ, h, v, y, r, l ünsüzleridir.[48]

-bursadan mı geliyoñuz ōrhanˇēlden mi ***nēden*** geliyoñuz ***nēden*** gidiyoñuz (1-1)

-seksenˇaltıdayıs allah musāde ***edēse*** (1-3)

-seksenˇaltıdayıs allah musāde ***edēse*** doldurcez ***ōmazsa*** nābem ***ātık*** (1-3)

-ārmutçuk köünden bórda dōdu bórda bo̅yüdü ***velâsılı*** (1-4)

-nolēri gine allāha gine allāhıma çok şükür bo̅le ***yapāsam*** (1-5)

-***çōcuklūm*** benim çok bi fakir zamannādı (1-6)

-sīr ***kesēsin*** Ḳuzu ***kesēsin*** kövlüyü ünnēsin (25-51)

-şimdi bu konu olunca bi kaç arkādaşlā aşı ***yapmā*** başladılā ormanda (157-47)

-annemcēzde ***āzını*** yüzünü Ḳaraya ***boyādıḴ*** elleşmesiñlē bakmasıñlā deye (157-77)

-***āmet*** muhittin sevinç (158-1)

-cümā namazı Ḳılınmış cümāliḴızıḴˇolmuş ***dēmendeḴızıḴ*** dedi̅n zaman (158-6)

-yōnan yakmáyışin ōnların evlerĕ eski tārihli buranı yōnan ***gidēken*** yakıyo burayı (158-25)

2.2.2.3. BÜZÜLME VE DERİLME

Bursa ağzında iki ünlü arasında kalan ünsüzün ünlülerin açıklığı nedeniyle ünlülerle büzülüp tek bir uzun ünlü hâline gelmesi olayı da sık görülenbir ses olayıdır.

-seksenˇaltıdayıs allah musāde edēse doldurcez ōmazsa ***nābem*** ātık (1-3)

-alman gübresi icāt ėtdi nēden gēldi gēldi de devletimize allah baş ***sālī*** vesin (1-9)

-şindiki gibi ***dēldi*** bizim çōcukli̅mizde ramazannā ākşamadan bütün köün hālkı kö̅v ***Ḳonāna*** -22 taplanırdı (3-21)

-deişiklik yok āynen şimdiki yāpılan dü̅nnēle ēski ***dü̅nnēn*** arasında bi fark yok (3-39)

- ne gibi annadēm bēn sáña yėmekleri ne yėmekleri ***yapām*** fasilye bişiriz patatis (6-9)

-***sīr*** kesēsin Ḳuzu kesēsin kövlüyü ünnēsin (25-51)

-danışıkdan sōna hāenk yapālā ōynālā ***çārırlā*** koca köve yėmeklē oynālā (25-57)

- böyün sen Ḳonakla yarın sen Ḳonakla Ḳonak viridik ***bēm*** "benim"mıstava gibi sen (25-58)

-köyˇekmei unu kara deymennēde ***ü̅dürdük*** (30-39)

-***yēliriz*** "yayılırız" çekiliriz yēdi buçuk sēkizde yatā (35-13)

[48] Erime, büzülme ve derilmeyle ilgili örnekler, Uşak İli ağızlarında da çok tespit edilmiştir.Gürer Gülsevin, *Uşak İli Ağızları, Dil Özellikleri-Metinler- Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yay. 2002, s.47-56

-ēski ***dūnnemiz*** ōküz arabasınnan ōlurdu evełâ gidēdik bi doulcuōkurduk (78-15)

-deirmene ***ūt*** çolūnu çocūna bak ben çok bilirim (152-18)

-órdan ***ışī*** göryolā yunanlılā bunnā bi şē arăyo deye bakıyolā (157-75)

-yoĶdu ulaşım olmayınca eliñdeki malı deyerlendiremōduñ fakirlik de buydu yāni (157-85)

-yakıyō kadınnā ***annemcēz*** de āzını yüzünü Ķaraya boyādıĶ elleşmesiñlē (157-77)

-bizim bi yayla vā yukarda ***aşşāda*** laz ***māllesi*** vādı bi düzine eskiden (157-73)

-biliyorum çalışıyodu da beş on senedir ārtık hērkezin evindĕ bānyo ***oldū*** için (158-15)

- ***çocuklūmuz*** burda bizim zamānımızda biraz biliyosun ĶıtļlıĶ varıdı (158-39)

2.2.2.4.YUTULMA

Kapalı bir heceden sonra gelen "h" sesi kendinden sonraki ünlünün açıklığı içinde kaybolmaktadır. Uzun ünlünün oluşmadığı bu ses olayı, Bursa ağzında sık görülmektedir.

-būdey olurdu tāficen olurdu ***haşeş*** deriz afıyon dėriz burda ónu (5-35)

-***ōrankebire*** gidēlē ya bursē gidiyolā (5-42)

-ānadın mı birˇavda baktılā bize birˇavda sōna ***cepeye***vadık (82-45)

-bobam inönü ***cepesindeydi*** o annadırdı (116-42)

- susam ***haşeş*** vardı ó zămanna susamdan -79 da yā olur ***haşeşden*** de yā oluyodu (151-78)

2.2.2.5.BENZEŞME

İç seste bulunan iki ünsüzden birinin diğerini kendine benzetmesi olayı, diğer Türkiye Türkçesi ağzında olduğu gibi Bursa ağzında da yaygındır.[49]

İlerleyici benzeşme

çs>şs>şş

-***işşēlēdi*** köv odasına gelip yān yatıp yātsēlēdi (3-9)

kl>kk

- yapā nīşandan üş sene durdum ó ēskere kitdi ben üş sene ***bēkkedim*** (25-43)

[49] Ali Akar, *Muğla Ağızları*, Muğla Üniversitesi Yay. 2006, s. 39.

kt>tt

-gice hem şavĶ˘ōluyo lamba mum ba ***alettirik*** yok kin (4-40)

ly>ll

-***fāsülle*** şunu bunu mesĕłâ zēmbil heybe yāni heybeye dōlduruduk getiridik pırasa ilåhna (14-84)

ml>mn

-baña (35) bursaya çıĶdı ***memnekede*** gidiyoz nēse uzaṭmayēm (1-34)

nl > nn

-nolēri gine allāha gine allāhıma çok şükür bo͞le yapāsam gene bi şēlē ***annayom***gėne de (1-5)

-çōcuklūm benim çok bi fakir ***zamannādı*** fakir yōksuzluklan vakit geçirdik (1-6)

-ōkulda okumadık ōyun oynamayız mı ***dü͞nnēde*** (1-12)

-***annatmalı*** da nelē çēkdig nelē çēkdik de sōna gāli āzır gelelig āsker olmā bāşladık (1-23)

-köpek yi͞yo dėrdi kavasına daş koycen ***buñnarın*** dėrdi bóbam (2-6)

-órē gittim ben óre birsi gēldi ***sennen*** dėdi (15) yazı mı tura oynıyām (2-14)

-burē ***gelenner*** iki Ķardeşmişlē ***bunnā*** bu köün āklatları (3-4)

-bēn kō͞de ***çobannık*** yāptım neşberlik yāptım (3-11)

-ēkdik di͞kdik ārpa būydāy mi͞sir āyçi͞çek nōhut ***bunnarı*** ēkdik (3-11)

-şindiki gibi dēldi bizim çōcukli͞mizde ***ramazannā*** (3-21)

-***akrabāsınnan*** bayram ***bayremneşir*** ondan sōna orda kō͞ meydanı vādır (3-28)

-dü͞nü bitirisin óndan sōna gidersin ***Ķadınnar*** ēvde erkekler tışarda ***Ķadınnar*** tışarda çalıb -45 oynama yōkdur ēvde ***ónnar*** kendileri çalālā kendileri oynālā ***ónnarı*** kimse görmez (3-44)

- sīr kesēsin Ķuzu kesēsin kövlüyü ***ünnēsin*** (25-51)

-Ķuruluşundă i͞lkin ó hămām yāpılmış burası ***hamamnıĶızıĶ˘*** olmuş (158-5)

-***bunnar*** ēskiden ***ōsmannı*** zamānında gelmişler burlara (158-10)

st>ss

-bo͞le gazelin ***üssüne*** tōprak yāni o͞le olmasa ataş tūtmas (14-11)

vl>vv

-yüyederiz hēmen onnarı arāma çıkarıs ***kövvere*** şelere (142-8)

mv>mb

Aşağıdaki örnekte ilerleyici benzeşme sonucu var kelimesinin başındaki diş-dudak v'si kemdinden önceki kelimede yer alan 'm' sesinin etkisiyle çift dudak ünsüzü haline gelmiştir.

-gice hem şavĶ˘ōluyo lamba mum ***ba*** "var" alettirik yok kin (4-40)

Gerileyici Benzeşme

Hece sonunda ya da kelime sonunda bulunan "n" ünsüzünün etkisiyle kelime başındaki b sesinin m'ye dönüşmesi olayı, 1. teklik kişi zamirinde birkaç kullanımda tespit edilmiştir.

-bölük ӣçüncü bölüktendim ***mēn*** ӣçüncü bölük sıra baña geldi (1-32)

-***men*** de dōldūdu günüm āyrıldım (29-48)

-āvlu içine sōkdum ***men*** şӧle bī bākındı boyası güzelmiş (102-46)

-Ķaççıyoñ tutamıyom ***men*** senė bu yana Ķāçıyoñ (110-48)

-çoĶ˘uyanıĶdı o bundan çok çok çekdim ***men*** dālara hāyvannarı (137-85)

-düĝünner˘ēsgiden ***men*** çocūykan çok güzel yuvká börēĝi yapādılā (149-22)

nb>mb

-Ķuruş Ķuruş Ķāyma yok Ķuruş ōn Ķuruş ***ōm beş*** Ķuruş (1-21)

-ónu vēmē būrsa ***ıstambul*** ānĶara gibi şonĶara vilâyetlē (1-28)

rl > ll

- biz geldik burden çalgıcılā gidēlē ónnarı ***alıllā gelillē*** (4-37)

-kārpuz Ķavın ***ekellēdi*** şindi iki üç kişi yāpıyo (12-31)

-onnā da ***mōtollara*** veriyo ***ıstambul*** mōtoru va ***ıstambula*** gīdiyo (14-35)

-işde bӧle ōluyo yāni ōdunculuk ta gene dādan ***bēgillere*** sārıyon getiriyon (14-37)

-şindi łåfını bӧldüm bu meselelēde cāillere ***soruyollā bullāda*** kövün ne olduğunu (16-1)

-***gelillēdi*** oldū gibi yer tutālā īcarına ónnā ekēlēdi bizim (21-41)

-bişirīldikdēn sōra tabi ***züzülür*** yōğurdunān Ķarışdırı samsāĶ˘atılır˘ӣsdüne birez (128-49)

yl>ll

-solonda bī gece emen gidiyoñ˘***ōlle*** bir˘iki sāt langur lungur sōna bitiyo (11-24)

sz>zz

-bişirīldikdēn sōra tabi ***züzülür*** yōğurdunān (128-49)

2.2.2.6. BENZEŞMEZLİK

Türkçede nadir ve çoğunlukla alıntı kelimelerde görülen benzeşmezlik olayı, Bursa ağzında da yaygın değildir.

- bırası böyük üş ***dölüm*** böyük ıstambulun hepisini alır (1-30)
- trene atladınmıdı vėr elini ***erzulum*** gidiş ó gidiş (3-53)
-burası demīrci ***tīkyanımız*** şurası demīr ***tükyanı*** ōlum (121-48)
-ó kövünen bórayı Ķuran iki ***bilâdermişlē*** (126-1)
-halĶ ***leşberlīnen*** gēçinir malcılīnan geçinir (126-6)

2.2.2.7.ÜNSÜZ DÜŞMESİ

Başta ünsüz düşmesi

y- > 0-

-***ētiştirdīmiz*** olan ῑ̈zümneri burlāda sātardık köylere gīderdik her gün ēskiden gemi Ķalkardı (17-15)

h- > 0-

-annatmalı da nelē çēkdig nelē çēkdik de sōna gāli ***āzır*** gelelig āsker olmā bāşladık (1-23)
-üzümleri hēy yėre satādıĶ cumā bazarı dėrlēdi ***ōrānkebiriñ*** yānda (125-3)
-ōldŭ dāda bi gün hayvannān dādan geçirdim ***āyvanı*** bi gürültü koptu (126-38)
-bi de ***ērifin*** ēvine götürüveridik ōdunu (157-60)
- ōrhanˇelide gēşdi benin ***ayātım*** evłā benden çok memnundur (126-20)

İçte ünsüz düşmesi

r->0-

-bursadan mı geliyoñuz ōrhanˇēlden mi ***nēden*** geliyoñuz ***nēden*** gidiyoñuz (1-1)
-seksenˇaltıdayıs allah musāde edēsedoldurcez ōmazsa nābem ***ātık*** (1-3)
-āksaz (20) köüvārdı māl çōkdu ***pēşembe*** günü giderdi (1-19)

- iki ōlan onnarı çıĶādıĶˇ ***evēdik*** işdĕ vełāsılı (126-10)
-sona şefṭāli çıĶdı tütün ***tālalānı*** şefṭāli bāçesi yapdıĶ s***enelēce*** (157-11)

y->0-

-āksaz (20) ***köü*** vărdı māl çōkdu pēşembe günü giderdi (1-19)
- az veri ama ***sērek*** olursa aĝeçler genişle (157-40)

l->0-

-seksenˇaltıdayıs allah musāde edēse doldurcez ***ōmazsa*** nābem ātık (1-3)

h->0-

-ārmutçuk köündenbórda dōdu bórda bŏyüdü ***velâsılı*** (1-4)
-sona şefṭāli çıĶdı tütün tālalānı şefṭāli ***bāçesi*** yapdıĶ senelēce (157-11)
-satamazsın tā götürüdük ***reyānı***"reyhan" pazarının (158-57)

Sonda ünsüz düşmesi

-bursa ***eyvā***"eyvah" aklım başımdan gitdi kafam ōynadı (1-34)
-yāv bu gidem anası ālt yānda bāğırıyō ó yokādan ses vēmeye bi ara ***sabāzānı*** "sabah ezanı" (35-29)
-***zārā***"zarar"ėdiriyo zarārına yidiriyo ādamın yĭdiriyo (126-26)

2.2.2.8. ÜNSÜZ TÜREMESİ

Başta Ünsüz Türemesi

0->y-

-***yērişemáyo*** "erişemiyor" (51-67)
-yāv hānım varıdın yemek yapallar ***yēkmek*** yapallar (52-59)
-óndan sōna biz ***yeriştik*** āltmış sekizde ben ādım (151-73)

0->h-

Bursa ağzında Türk dili kaynaklı ve alıntı kelimelerin başında kelimenin aslında olmayan bir "h" sesi görülmektedir. Türeme başlığı altında verdiğimiz bu örneklerin sayısı diğer türemelere göre daha fazladır. Türkçe ve alıntı kelimelerde özellikle kelime başında görülen "h" sesinin gerçekten türeme olup olmadığı konusunda temkinli olmak, her örneğin türeme başlığında ele alınmaması gerektiği,

bazılarının ses değişikliği sonucu ortaya çıkmış olabileceği düşüncesini ortaya koyan bazı çalışmalar mevcuttur.[50]

Gürer Gülsevin, konuyla ilgili yazısında hur- fiilinin başındaki "h" sesinin türeme değil Ana Türk dilindeki "p"den gelen bir ses olarak değerlendirilebileceğini belirtir.[51]

-gėce yārısına Ḳádā oynādık bi de soppaylen ***hurādık*** domuz˘ōynādık (149-15)

Türkçe kelimelerde:

-yabāni incīr de olur yabāni erīg de olur ónnarı ***hāşladın*** mı şēfdālisi de -19 olur (98-18)

-çāĝırdım ***hōrdu*** komutanı īndi ādam gözlēmden˘ōpdü çünkü ó ācıları çēkmiş o yonan -34 zámanında ***hunnā*** tāzělēnmiş˘ōldu (147-33)

-tabi ***hōn*** yirmi oynārız hōn yirmi dēriz (142-12)

-ónnān geldī zaman ókunculuk deye ***hēllėra*** yōz lira bi lėra (150-35)

-nişānı sözü kesiyolā hātdā bobası gidiyo bōlü dünür evine de ***hārkadaş*** dėyo (150-47)

Alıntı kelimelerde:

Bazı alıntı kelimelerde "ayın" sesinin h ile karşılanması söz konusu olabilir.

-bōrāsı gök suymuşdu ***hāsıl*** sōrādan yonan˘işgālinden falan sora (147-1)

-mekir köv var şurda sekiz on kişi her gün gidē gelirdik orē yayan ***haraba*** yok (150-22)

-yāni īç ātlet yērine ónu geyēsin˘īçine ānnem˘ōle gėyēdi yāni ēski ***hūsūł*** (151-100)

Sonda Ünsüz Türemesi

- tōplayō güzēlce pōşetlere Ḳoyō ***güzēlcenem*** sipāriş yapıyō satıyō (34-36)

-bölünyō bāşḲa bi ārkādaş ***dėyōkun*** ābey dėyo (35-23)

-isdişāre (10) ētmişlē órdan ōle tāhmin˘***ediyōmkun*** (36-11)

-órda bunnā bākıyolā ***dėyolākın*** acaba ni yānna yārdım ētsek (36-13)

-yası mı nasıl geşti şöyleydim bizim davarımız ***varıdın*** (52-1)

-vakidiñ ne ōldūnu bīlmōn sāt yōḲ yanımīzda ***nēsem*** (125-11)

-aşşā yūkarı īşdim ben ***kālik*** ōn segiz yaşında falan āskere gitdim (148-14)

[50] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Nurettin DEMİR, "Einige Merkmale Yörükisher Dialekte"Symbolae Turcologicae-Studies in Honour of Lars Johanson on his Sixtieth Birthday 8 March (1996, Ed. Arpad Berta, Bernt Brendemoen and ClausSchönig. S.61-70, Gürer GÜLSEVİN, "Türkiye Türkçesi Ağızlarında –h sesi Üzerine", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 2001, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s.129-146.

[51] Gürer GÜLSEVİN, "Türkiye Türkçesi Ağızlarında –h sesi Üzerine", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 2001, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s.133.

2.2.2.9. HECE DÜŞMESİ

Benzer ya da eş sesli hecelerin yan yana gelmesi durumunda ortaya çıkan bu ses olayı, Bursa ağzında sık görülmektedir.

-nēse ben yalıñız benmim arkadaşlā doğulu ***uzatmayēm*** "uzatmayayım" mēseleyi (1-43)

-cumā cumertesi bāzar gün āşama biter üş gün yėmek ***vērler*** "verirler" (3-40)

-órdan gēmediniz mi ó tarafda ónun ***yānda*** "yanında"bi -18 yėmek yerdik (5-17)

-ne yėmekleri yapām fasilye ***bişiriz*** " pişiririz"patatis (6-9)

-tümeniñ komtanın yāzdı ***acık*** "azıcık"ikinci bölük yėmē sen yėdirdilē (8-49)

-veyāvt bi kölgėye ***getīriz*** "getiririz"bi dikmėye aĝáciñ dibine ***yatīrız*** (35-8)

-***yēliriz*** "yayılırız"çekiliriz yēdi buçuk sēkizde yatā (35-13)

-yāni sōna ***dönderek*** "döndürerek" yapādık -39 böle (125-38)

2.2.2.10. YER DEĞİŞTİRME

Bursa ağzında göçüşme çok yaygın bir ses olayı değildir. Birkaç örnekte tespit edilebilmiştir.

-gidiyoz ***zirāyet*** "ziyaret" ėdiyoz gidiyōz gēliyoz annemize bobamıza (9-12)

-danışıkdan sōna ***hāenk*** "ahenk" yapālā öynālā çārırlā koca köve yėmeklē oynālā (25-57)

-yok ***hēvle*** "helva"yābmazlā zenginnē yapā fākirlē yapamaz (137-29)

2.2.2.11. SIZICILAŞMA

Patlayıcı ünsüzlerin çeşitli sebeplerle sızıcılaşması örnekleri, Bursa ağzında belki de göçmen unsurların etkisiyle fark edilir düzeydedir.

c> j

- iki ev arka māłlede bi Ķarı ***Ķoja*** mūtvakdă böle yāları varımış (20-32)

-şimdi burayı beylik yāni bu köv bizim ***ejdādımız*** şeye karamanōlu gelïyolā (153-1)

ç>ş

Bursa'da derleme yapılan köylerin bazılarında kapalı hece sonunda bulunan ç sesinde değişiklik olduğu görülmektedir. Büyükorhan ilçesinin Bayındır köyünde de bu koşullarda gerçekleşen ç>ş değişikliği diğer köylere göre daha çok örnekte tespit edilmiştir.

āşdan "ağaçtan"(Büyükorhan-Bayındır-Mehmet Doğan (59)

āşla "ağaçla"(Büyükorhan-Bayındır-Mehmet Hapuz (79)

gēnşlē “gençler”(Büyükorhan-Bayındır-Mehmet Doğan (59)

göş “göç”(Büyükorhan-Bayındır-Mehmet Doğan (59)

işşelēdi “içselerdi”(Büyükorhan-Bayındır-Mehmet Doğan (59)

kaş “kaç”(Büyükorhan-Bayındır-Mehmet Hapuz (79)

neşberlik “rençberlik”(Büyükorhan-Bayındır-Mehmet Doğan (59)

uşlāna “uçlarına”(Büyükorhan-Bayındır-Mehmet Hapuz (79)

üş “üç” (Büyükorhan-Bayındır-Mehmet Hapuz (79)

Bunun yanında Bayındır köyünde diğer ağızlarda ve Bursa'nın diğer köylerinde tespit edilen ç>ş değişikliğinden farklı olarak kelime başında ve iki ünlü arasında ç>ş değişimi de görülmektedir.

işersin “içersin”(Büyükorhan-Bayındır-Mehmet Doğan (59)

işilcēse “içilecekse”(Büyükorhan-Bayındır-Mehmet Doğan (59)

keşi “keçi”(Büyükorhan-Bayındır-Mehmet Doğan (59)

şārıyolā “çağırıyorlar”(Büyükorhan-Bayındır-Mehmet Hapuz (79)

şukura “çukura”(Büyükorhan-Bayındır-Mehmet Hapuz (79)

Ancak, kelime başında, iki ünlü arasında ve kapalı hece sonunda görülen ç>ş değişimi bu köyde de düzenli değildir. Bayındır köyünde keçi, çukura, içini, çēşme, āç, çay gibi örnekler de bulunmaktadır. Aynı konuşmacı keçi ve keşi, āç ve āş, çukur ve şukur biçimlerini kullanabilmektedir.[52]

Söz konusu köyün dışında da genel olarak ç>ş değişimi görülmektedir.

-dāda şindi ***keşi***“keçi”var Ķoyun var bizim çōcuklīmizde çākallan Ķurt çok ōlurdu (3-55)

-hayvannarın ***kışlarını***“kıçlarını”bō̄le yola dōru çēvirisin gelen bō̄le bakar (157-58)

k>h

Bursa ağzında az sayıda kelimede k>h değişimi tespit edilmiştir. Bu örneklerdeki h sesi arka damak sesi değildir. Bursa ağzında arka damak h’si bulunmamaktadır.

- bi torunum vardı ***bahdırdım*** çocūm böbreglene şēdmiş óndan sona (113-20)

-bak orda ***ilhin*** hāmam yapılmış bakˇórda (158-4)

- yīkdı ēski tārihini ***bırahdı*** şimdi órayı restore etçekler (158-18)

2.2.2.12 SÜREKSİZLEŞME

Bursa ağzında seyrek görülen bir ses olayıdır.

-bareç “baraj” yapılmadan bu ***barecı***“barajı”bi gördünüz mü (140-22)

[52] Mustafa ULUOCAK, Şükrü BAŞTÜRK, Süleyman EROĞLU, Hatice ŞAHİN, “Bursa Yerli Ağızlarında ç>ş Değişimine Dair Bazı Gözlemler”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 5/1 Winter 2010, s. 616-624.

2.2.2.13. ÖTÜMSÜZLEŞME

Başta ötümsüzleşme

- odun (22) daşıdımiz Ķalas ona ***pindilē*** bizi başka motorlar buldu aldı (12-21)

-beş tāne fidanımı Ķırmış ***pirē*** "birer" tarafını baltāle keser gibi olmuş (15-28)

- eliñde bi demir ōrak iki aĝaşdan ēllik diye bōle orak ***piçēdik*** (30-44)

-ó zămannā ōkul mu varıdı ōkul yōk ***pisim*** "bizim"çōcuklā zamānıñda çīkdı ōkul (30-2)

- ***pi*** "bir" şēlē ekyoz başĶa bi şē yapdīmız yok (31-8)

-Ķoyolā ó teyibe gēldi zămān vūryolā ónnādan nēsli kesildi nēsli ***pitdi pitdi*** gāli nēsli (35-50)

- yenēsek üstüne (11) ***piniyoduk*** eşşek yapıyoduk çōcukkan (59-10)

-hēr meyvadān va bu kōvde ēlma vadır ***fişne*** "vişne"vadır (125-20)

-bunnā bulunurdu yāni işginin yānında ***pāzen*** "bazen"şōle bi (148-17)

İçte ötümsüzleşme

-sōna ***yīsük*** "yüzük" *sāklamacı* ōynalādı ōnu da yapādık (127-48)

-bakarıs bizim ***atetimiz*** "âdetimiz"bākyos (25-15)

-ó zămannā ōkul mu varıdı ōkul yōk ***pisim*** "bizim"çōcuklā zamānıñda çīkdı ōkul (30-2)

Sonda Ötümsüzleşme

- yīdirin içirin yōllōyon diyo (15) ***bakarıs*** bizim atetimiz ***bākyos*** (25-14)

-kēndimiz ***gōtürüs kēndimis*** mektebe yatā ***mēltiveris*** yatçāsa şēsini ***ēltiveris*** (25-16)

-yāv ben yāmur duvāsı kēndi bildīm ōkudūm yōkku hocalā okuyo biz āmin ***diyos*** -40 ***dinnēyos*** hep ***gėdiyos*** yavrım ***āylēmis*** (27-39)

2.2.2.14. ÜNSÜZ TEKLEŞMESİ

-ōleli ōnuñ˘için pātıronuñ bīrïnin yanda dōkuz sene ***hakınnan*** Ķāldım (126-8)

- zārā ***ėdiriyo*** zarārına yidiriyo ādamın yīdiriyo (126-26)

-ó zamān burē bi dirēk dikēdik tamām mı ***Ķuvēdli*** -24 bi direk (127-23)

2.2.2.15 İKİZLEŞME

Kelime içinde bulunan ünsüzün ikiz ünsüz hâline gelmesi olayının örnekleri Bursa ağzında çok yaygın değildir. Ancak yine de örneklere rastlanmaktadır.

-gelīken çēlik bīr iki ūş dört beş sayādık ***dokkuz*** yüz (2-12)

-hāngı rüzgār fırtınalı gibise o ***dokkanır*** tabi ekserī yıldız poyraz çok dokanır (12-24)

-yōrük köyü yōrükmüş buraya gelenlēden yerleşen yōrükmüş ***ikki*** kişi mi üş kişi mi (22-5)

-öküzlere de Ḳoşdūñ işe boyŭnduruk Ḳayışlañ bālanır toprā ***aşşā*** -21 yokara (28-20)

-gelir ***eşşēnen*** köve geli ēkmēmiz yir gideriz (35-9)

-ó yatalak hālinle āyrıldı öyłåta gōṭdük ***ēşşeyne ēşşē*** bindirdim (47-32)

Eskicil özellik taşıyan kelimeler

Bursa ağzında çok yaygın olmasa da bazı Eski Türkçe fonetik özelliklerin korunduğu birkaç kelime tespit edilmiştir. Bu kelimeler, kaynak kişilerde sürekli kullanımlar olarak görülmemektedir.

-bırası böyük üş dölüm ***böyük*** ıstambulun hepisini alır (1-30)

-kiraz cēviz ērik bu tür meyvalā ***gözel*** ōlur burda ***yālınız*** şehire uzak (3-12)

-camlānı kireşledilē alaman şavk ***ūmasın*** "vurmasın" (8-46)

-āynı üç ētek olūdu evel üç ētek kėyēdik āk ***köynek*** kėyēdik evelki evelkinnēden (10-19)

-aşā ***yokarı*** çoğunlukla yok gibi kūrtüle denir bi ot vādır (15-30)

- hökümet bırakdı bili "biri"de ***eyice*** yalan sōlēmēem (52-30)

-Ḳoyverdilē bizi ayın ışī ***balkıyo*** ışık mehtap vay mubārek yāv (155-15)

2. ŞEKİL BİLGİSİ

3.1. EKLER

3.1.1. İŞLETME EKLERİ

3.1.1.1. İSİM İŞLETME EKLERİ

3.1.1.1.1. ÇOKLUK EKİ

+LA(r)

Bursa yerli ağzında bütün Türk dillerinde yaygın olan +LAr çokluk eki kullanılmaktadır. Ekin başındaki ünsüz, çoğu kez benzeşmeye uğrayarak n ya da m ünsüzüne dönüşebilmekte, sonundaki ünsüz karakteristik bir biçimde düşmektedir. Bazı kaynak kişilerde düşmediği örnekler görülse de Bursa ağzı için karakteristik olarak niteleleyebileceğimiz düşmeyle ekin ünlüsü de uzamaktadır.

+LA(r)

-***Ḳulaklām***mı saĝır Ḳulaklām mıāreyo (1-4)

-çōcuklūm benim çok bi fakir ***zamannādı*** (1-6)

-allāhıma çok şükür genē***tarlalāmız*** vā āz çok ***tālalādan*** (1-7)

-burda ***dīnnē***davul zurna ama emi de kōçek bile varıdı kōçek ***ēkeklēdendi*** (1-13)

-ōlur meyva ōlur kiraz cēviz ērik bu tür ***meyvalā*** gözel ōlur burda yālınız şehire uzak (3-12)

-gezdirilēdi hinci ōle yok burda gelinin başını yapālādı***Ḳadınnā*** büyükle (5-41)

-nası ***davulculā*** gēliyo (6-20)

-neden ***osmannā***dėmişlē***evelleri burlāda*** osmannı şēsimiş (7-2)

-kīşa hāzırlık ne yāpçez ***bāçalāmızdan***toplādık (10-34)

-yappıyoz yuvka ***ónnarı***yappıyoz bāşka ne yapām (10-39)

-yoḲ˘ōle ***bayramnara evlēmizde*** gelir misavirlēmiz yāparız (10-42)

-***dālarda*** hayvan bakardık dāda çadırnan duruyoduk biz (65-4)

-Ḳalaylı***tencerelerimizde*** (66-44)

-dādan geliyo dağın suyu toplanı̄ burda işte yukardan suyu aldılā ova ***kövlere*** verdiler karcabeye verdiler (67-16)

-ēski ***dīnner bayramnar*** tōplumdu hōrmet vārdı toplum vārdı (70-1)

-çağrırız***birbirlēmize*** gideriz ramāzanda ***komşular akrabalar*** çağrınır (72-8)

-Ḳaşı̄nan ēskiden harcurba gėyilir ***gelinlē*** bindallı gibi ***harcurbalā***vādı (74-36)

-ōkuyo ***Ḳabrisdannara*** yōlloyo óndan sōna da ***Ḳurannarı yāsinneri mēvlidleri*** ōkuyo ónnālan (75-27)

-***ónnarı*** arāyoñuz siz şindi hā demekkin***ónnarı*** arāyoñ da arāyoñ (75-12)

-***onnar*** birisi bilmez ***ónnarı*** ēskiden davul zurna vārdı (86-5)

-ōsmanlının kızık ***boylarından*** yāni aslında yedi erkek çocuk ***bunnar*** bi rivāyete göre (156-1)

- burda pek ev Ķalmadı yōnandan sōna ***yapılannar*** Ķaldı bi Ķaş dene vardı (158-23)

-geldi bilmem ***nele*** oldu māsul paráˇtmē başladı meyvalar ėyidi şükür (158-44)

-ónnā gēlïyolā bursaya ***ónnā*** āltı Ķardáş iki de (153-2)

- ama óndan sōna ṭabī işlē deyişdi ēlli senesinden sōna ***vāsıtalar*** (158-43)

- Ķara saban dēriz ónnan***darlalā*** sürülürdü (158-49)

3.1.1.1.2. İYELİK EKLERİ

Bursa ağzında iyelik ekleri yazı dilinden çok farklı değildir. Bu eklerin ünlüsü, ünlü uyumlarına uymaktadır. İyelik eklerinin getirildiği kelimelerde ve kendinden önceki eklerde özellikle "ğ" ve "r" ünsüzlerinin erimesi ve düşmesi sonucu bazı ses değişiklikleri görülmekle birlikte iyelik eklerinde herhangi bir değişiklik görülmemektedir.[53]2. teklik ve çokluk iyelik eklerinde ñ ünsüzü çoğunlukla korunmakla beraber n ünsüzüyle kullanıldığı örnekler de az değildir.

KİŞİ	EK	ALLOMORFLARI
1. Teklik	+(I)m	+m, +ım, +im, +um, +üm
2. Teklik	+(I)N	+ñ, +n, ıñ, +iñ, +uñ,+üñ, +ın, +in, +un, +ün
3. Teklik	+(s)I(n)	+ı(n), +i(n), +u(n), +ü(n),+sı(n),+si(n), +su(n), +sü(n)
1. Çoklu k	+(I)mIz	+mız,+miz,+muz,+müz, +ımız, +imiz, +umuz, +ümüz
2. Çoklu k	+(I)NIz	+ ñız, + ñiz, + ñuz, + ñüz,+ıñız, +iñiz, +uñuz, +üñüz, +nız, +niz, +nuz, +nüz, +ınız, +iniz, +unuz, +ünüz
3. Çoklu k	+(s)I(n),+ LA(r)I(n)	+ı(n), +i(n), +u(n), +ü(n),+sı(n),+si(n), +su(n), +sü(n), +ları(n), +leri(n)

[53] Şükrü BAŞTÜRK, Mustafa ULUOCAK, Süleyman EROĞLU, Hatice ŞAHİN, "Bursa Yerli Ağızlarında İsim İşletme Ekleri", *U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl.10, Sayı.17, 2009/2

3.1.1.1.2.1. 1. Teklik Kişi

-dūn yapādık benim ***çocuklumda*** hāłâ ben ōlanı everirken bile bi cip getirttim (8-27)

-kakarlādı ó söveniñ tepesine gēçmiş ***dedem*** yakalānmış (48-54)

-benim ***kăvam***pek yerinde yok pek fazláşēyim yok ben de şimdi ***boranşidim*** var (154-21)

-bóbamız tel topraklan üraşıyō ben de topraklen üreşdim ***bóbamla*** (157-4)

Bir iki örnekte 1. teklik kişi iyelik eki -n ile gösterilmiştir.

-o çapalā bitirdi fāre çok şindi gine bu sene çok fāre vāmış benin***gitdīn*** yok (17-60)

3.1.1.1.2.2. 2. Teklik Kişi

-ben senin***Ķızını*** ōluma istemeye geldim (4-24)

-benim dūnde yatsıda indirdilē genli biz senin ***dūnünde*** (11-16)

-senin ***ōlun*** (25-59)

-annecim bis senin ***hākkını*** (40-25)

-yazāsın bōle ***anan*** yok mu senin (41-67)

-kilyözü de öncede ne dėmişlē işde dēmişlē işde kilyöz deye senin ***köüñ*** (45-4)

-şekil ėrkeklēāynışekil geyiliyi dėyō hātdā***dedēñ*** mēmed ***dedeñi*** bilmezsin (48-46)

-senin de ***çādırın*** (52-57)

-çıkınca ēt pittidi senin ***āzına*** (63-50)

-sōna işte dūne devam gene sādıççok önemli bütün dāva sādıçda senin ***tanıdīn*** (67-45)

-hindi sen benim Ķurbanı dadamayın ben senin ***Ķurbanı*** dadamayon (70-44)

-sōrmuş hoca demiş bu senin ***nen*** (73-71)

-senin ***ōrān˘*** (85-38)

-senin ***anan buban*** (108-46)

-bak şu senin ***nīşannın*** (110-99)

-senin ***tepene*** (130-12)

3.1.1.1.2.3. 3.Teklik Kişi

-alman gübresi icāt ėtdi nēden gēldi gēldi de devletimize allah baş ***sālī*** vesin (1-9)

-köpek yiyo dėrdi ***kavasına*** daş koycen buñnarın dėrdi bóbam kövümüz işi bōle işte (2-6)

-yanda ben ekēm bünnā bize yēterler kōden ***yukāsı*** da bōşmuş (3-5)

-ne gördülē ācıdan izdirabdan başka gēlsēlēdi köüne ***anasının*** ıscak***çōrbasını*** işşēlēdi (3-8)

-çālgı dāvılcı geliyodu davıl geliyodu ǖç gün ōluyodu kına ***gecesi*** diyoduk (80-12)

-būrda çōḴ mēşur Ḳāymak ***helvasını*** bi anam yapādı bu kövde şu iki duvarın ***arası*** (92-31)

-Ḳızla oynādı çengiye para verirdik hērkeş ***hüsümüna*** (hısım) ***ākrabasına*** para (134-4)

-şindi deliğannının ***gövevleri*** izin˘alırsın mesełâ sen bi yere gitçen körevli (142-25)

3.1.1.1.2.4. 1. Çokluk Kişi

-cumādan cumāya gidēdik órda -19 ***ētiyacımızı*** görüdük yādır duzdur ēttir (1-18)

-èskiden bizim ***çocuklumuzda*** acık vardı da misirleri bekleyolādī (72-49)

-***dèdelerimizden*** var ***dedemizden*** va (158-32)

-seksen yēdden beri de burda şimdi kövde ***bahçalāmızda*** meyvalāna ōraşıyom (158-37)

-yapdık bahçevancılık yapdık ēvelden bizim burası başlıca ***gelirimiz*** (158-34)

3.1.1.1.2.5. 2. Çokluk Kişi

-sizin ***ēvlēniz*** vā ***mālınız*** vā gidin ōreye tūtyolā dādan gelen bōşşaklā “Boşnaklar” ārnavutlā bilmem nelē (130-20)

-bōrda dedi hazine vā bu sizin ***kövünüzü*** dedi bōrda ālcek hazine (137-11)

3.1.1.1.2.6. 3. Çoklukkişi

-ónnān ***dèdiklēni*** (3-49)

-ónnān ***altında*** (4-22)

-ónnān ***kirecini*** (8-10)

-çok eyi ***ādetleri*** vā onnān (15-61)

-ónnān da ***bayrā*** (63-21)

-ónnān ***deymeni*** (73-63)

-ónnān ***içine*** (91-58)

-ónnān ***yānna*** (98-22)

-ónnān ***Ḳoncine*** (103-20)

-ónnān ***içinde*** (106-22)

-ónnān ***çırākları*** (108-3)

-ónnān ***şēsi*** (108-42)

-ónnān ***ǖsdüne*** (136-36)

-ónnān ***künāndan***"günahından" Ḳorkdum (137-34)

3.1.1.1.2.7. İyelik Yığılması

-hēbsi (36-34)

-ābeysiniñ (36-48)

-evēlsi (38-2)

-kimisini (38-5)

-birisi (40-8)

-evelisi (41-39)

-birsi (42-45)

-her şeysi (45-40)

-sābısının (148-18)

3.1.1.1.3. DURUM EKLERİ

3.1.1.1.3.1. Yalın Durum

Türk dilinin bütün kollarında olduğu gibi Bursa ağzında da eksizdir.

-vallā ōle şeylēnen ilgilenmezdim ***ben*** (4-47)

-ēvde ***aygaz***yok ***soba***yok ***ışık***yok ***ceyran*** yok ***sulā*** yok (57-80)

-***halam*** varĭdı***benim halam*** bōle bu boğazın şişdi mi bōle ovādı ovādı ovādı (113-18)

-sōna dūne ana sözden Ḳoyunnarı kēsdi ***bubam*** kōşları kēsdi (151-32)

-***ben*** pek ōynámadım (152-4)

-***köpek*** bu yavruları nerē götürürse (155-10)

3.1.1.1.3.2. Yönelme Durumu

Bursa ağzında kullanılan +(y)A yönelme durumu eki, ünsüzle biten kelimelere +a, +e, ünlüyle biten kelimelere +(y)a, +(y)e biçiminde getirilmektedir.

-benim adım yusuf çalı yāşım seksen˘altıdayın sene ***başına*** Ḳădā (1-2)

-***allāhıma*** çok şükür genē tarlalāmız vā āz çok tālalādan öküzlēmiz vādı (1-7)

-alman gübresi icāt ėtdi nēden gēldi gēldi de ***devletimize*** allah baş sālīvesin (1-9)

-yiyiyōduk ōle ***bakkala çakkala*** ana "hani" bakkalămız vārdı gine allāha şükür (1-17)

-cumā yakın cumā bazarı vārdı cumādan ***cumāya*** gidēdik órda (1-18)

-ó zăman bölük kómandanı üsteymenin ***ēlne*** bi nāylon ḳâhat (1-27

-kağıt ónu ***vēmē*** būrsa ıstambul ānḲara gibi şonḲara vilâyetlē vā (1-28)

-ǖçüncü bölüktendim mēn ǖçüncü bölük sıra ***baña*** gēldi bi dene ḳâdˇaldım (1-32)

-köpek yı̄yo dėrdi ***kavasına*** daş koycen buñnarın dėrdi bóbam kövümüz işi bōle işte (2-6)

-biz top bilmiyoduk çēlik oyunu bórda geçēdik ***Ḳarşıya*** ātabildı̄n Ḳadā ötten (2-11)

-yazı mı tura ***dakkaya*** Ḳuyādık şindi yüz Ḳaymalā yok sallādık yazı mı tura mı (2-13)

-yüz yüzˇelli hāne ōmuş göş "göç" bāşladı genşlēōldı̄ gibi ***şēre*** Ḳākdı şēre (3-7)

-orucunu dutuyo köümüz gǖzeldi ***ibādetine namazına apdasınaōrucuna*** uygundu (3-24)

-o ēviñ ne ētiyācı vārsa deliḲannı yapārdı buñu yāni ***yemeye içmeye*** (86-33)

-sı̄vrisinek fiłån biliyomun bākmışla ***ōráye*** gēlmişlē beyenmemişlē yāni ōreyi (153-4)

-bōle düştü mü ónun ***üstüne*** sen şēdēsin ó düştü mü tamam deymesse bi şē yok (153-26)

-***hayvannara*** bi ***arabaya*** kütük Ḳōrduk gēydiridik bōle ōlelē (153-29)

-sana mısāfir vēcĕm dēsin ó***adama*** kāt "kağıt" vērisin sēkizˇōn (153-49)

-böyle vūruyoduk ōrdan bölē atıyo ***bărē "buraya***"gēldi miydin o ātiyö (154-10)

-támām çīkiyö ó bāşkası giriyo ***ōreya***ōlědi (154-11)

-ben altı ***yaşlarına*** yakınım ama çok ēyyim āşam sāklandık (155-3)

-geldikden sōna ***nākliyeciliĝē*** bāşladım kamyonculuk yapdım kırk sene (158-36)

-***Nereye***iş ōlsa ***ore***gitdik türkiyeyi gezdik hēr ***tarava*** gitdik nākliyată bālı (158-38)

-dācılıḲ yapādıḲ bōle ōdun getiridik dādan arabalālan ***būrseye*** (158-42)

-uzun bōle övendire ucuna çivi dakāsın ***dombaylará öküzlere*** bōle dürtmek (158-50)

3.1.1.1.3.3. Bulunma Durumu

Bulunma durumu için kullanılan +DA eki, çoğunlukla ünsüz uyumuna uymamaktadır. Az sayıda örnekte önündeki ötümsüz ünsüzeuyduğu görülmektedir.

-çok gözel benim adım yusuf çalı yāşım ***seksenˇaltıdayın*** sene başına Ḳădā (1-2)

-***seksenˇaltıdayıs*** allah musāde edēse doldurcez ōmazsa nābem ātık (1-3)

-ārmutçuk köünden ***bórda*** dōdu ***bórda***bōyüdü velâsılı Ḳulaklām mı saĝır (1-4)

-biz oyunˇoynōduk bizim zamanımızda ōkul yoḲdu tā ***burda*** ōkul yoḲdu biz (1-11)

-***ōkulda*** okumadık öyun oynamayız mı dǖnnēde ne göbek atmak (1-12)

-üsten atlamācık oynādık ***sokaklāda*** üsten atlamācık oynādık sıradan (1-14)

-hepsi bórdayın kökü bórda sekizen iki yaşındayın ***burdayın*** sekizen ikiye Ḳadar (2-2)

-***yanda*** ben ekēm bünnā bize yēterler kȫden yukāsı da bōşmuş (3-5)

-ōlur ōlur da ōlur bōle günnē geçirdik işte ***çōcuklukda*** (3-20)

-deişiklik yok āynen şimdiki yāpılan dǖnnēle ēski dǖnnēn ***arasında*** (3-39)

-dǖnü bitirisin óndan sōna gidersin Ḳadınnar ēvde erkekler***tışarda*** (3-44)

-ónnară dῑ̈nnēde ***bayramnāda*** (4-15)

-yō uzak rençip var ónnān ***altında*** ĶaynaĶ sulā var dēymennē var gidēdik órlara (4-22)

-hacıvat ana şu anĶara ***asvaltında*** óre güzergah Ķurmuşlā yunan ōrda (157-71)

-***senelerinde*** fiłån óndan sōra allā şükür ēlliden sōna iş deyişdi tabῑ̈ (158-41)

Bir örnekte ekin ünsüz uyumuna uyduğu tespit edilmiştir.

-verdi gene ōturuduk ***mektepte*** yῑ̈zük oynardık yāni hēlva alırdık (2-18)

3.1.1.1.3.4. Ayrılma Durumu

+dAn eki ayrılma durumunu karşılarken Bursa ağzında ünsüz uyumuna uyduğu örneğe rastlanmamıştır.

-***bursadan*** mı geliyoñuz ***ōrhan˘ēlden*** mi ***nēden*** geliyoñuz nēden gidiyoñuz (1-1)

-ārmutçuk ***köünden*** bórda dōdu bórda bῑ̈yüdü vełâsılı Ķulaklām mı saĝır (1-4)

-genē tarlalāmız vā āz çok ***tālalādan*** öküzlēmiz vādı çivit sürüyoduk (1-7)

-atlamācık oynādık sokaklāda üsten atlamācık oynādık ***sıradan*** aşā dōru ***órdan*** (1-14)

-çok ėyi zamannādı gece bece yapamayoduk ***tālamızdan*** ne çıkārsa ónu (1-16)

-cumā yakın cumā bazarı vārdı ***cumādan*** cumāya gidēdik órda (1-18)

-pēşembe günü giderdi ***órdan*** bi Ķoca inek gētiridik kesēdi bırda ōn (1-20)

-Ķīrk˘ikide āsker˘oldum Ķīrk ikide ben ***bırdan*** jandarmēdim (1-24)

-bursa eyvā aklım ***başımdan*** gitdi kafam ōynadı ó Ķıdā sevinç (1-34)

-len bu çōruk nēreli be yāv ***ōrdan*** bi Ķoĝuş ārkadaşı len bu (1-40)

-***gėresundan samsundan rizzeden*** falan fiłån nēse çōruh dėdi (1-42)

-arkadaşlā doĝulu uzatmayēm mēseleyi de çēkdik ***burdan*** hadi (1-43)

-bakām sirkeciye Ķara daĝıtdılā bizi ***ōkuldan*** (1-44)

-sivrildirdik Ķazık atādık ***Ķarşıdan*** Ķarşıya çēlik oynādık şindikile (2-10)

-āltmış kaymeyi de cēvdetin ***cüzdanından*** āmış öteki şabanı cevdet gēldi (2-16)

-ne gῑ̈rdülē***ācıdan īzdirabdan*** başka gēlsēlēdi köüne anasının ıscak çōrbasını (3-8)

-bastırıyorum Ķart gönderiyorum ***ondan*** sona (3-42)

-biz ēlimizdeki mālımızı topleb “toplayıp” para yapdıramadık ***óndan*** dolayı (3-13)

-bāzı zamanda ***tātalādan*** “tahtalardan” daul zurna yapādık (3-18)

-***āĝaşdan*** yābma yère düşüren (3-29)

-ēskiden Ķāma bi kῑ̈ῑ̈le yini Ķurulmuş yahut ***sōnădan*** gelmiş (4-1)

-bizim duydῑmiz ***ītiyarlādan*** (4-2)

-elma her şē olur ***zebzėlēden*** suyumuz az kıd˘ ***oldıyinden*** (4-6)

3.1.1.1.3.5. Belirtme Durumu

Belirtme durumunu karşılamak üzere kullanılan +(y)I eki, +ı, +i, +u, +ü, +yı, +yi, +yu, +yü allomorflarıyla ünlü uyumuna uygun olarak kullanılmaktadır.

-gēdi de ***gübreyi milleti*** acık ēkmeĝi dōyurdu ektiklēmiz olmā başladı (1-10)

-çok ėyi zamannādı gece bece yapamayoduk tālamızdan ne çıkārsa ***ónu*** (1-16

-***ētiyacımızı*** gōrüdük yādır duzdur ēttir ódur budur ēt ucuz bedāva gibi (1-19)

-bilmōn nē bilcen ***maçkayı*** maçkada ūş tāne binā vā (1-29)

-bırası böyük üş dölüm böyük ıstambulun ***hepisini*** alır binālā (1-30)

-nēse uzaṭmayēm ālem ***īşini*** gōdü daĝıldık ērtesi gün˘oldu (1-35)

-bi yeri sinoba vermişlē bizim bölük ***komandanını*** sinoba vēmişlē (1-36)

-ó da bōle Ķūvetli ādamdı bōlük ***kumandanı*** o (1-37

-vādı dede ónu biliyon da bu ***buñarı*** (2-3)

-bórda bi çivt öküzlen ***bureyi***˙ekiyodum ben (2-7)

-bu kövün isminiñ ne şekilde ***Ķondīni*** bilmiyom dedelēmizden ōle bişē dūymadık (3-2)

-bizde burlāda ***günümüzü vāktımızı*** geçirip gideriz (3-10)

-gēçimimiz bunnālan ***gēçimimizi*** sāleb "sağlayıp" gideyoruz işte (3-15)

-anneler dedeler sōlēler ōnnā da ōna göre ónnān ***dėdiklēni*** alır getirilerdi (3-49)

-ona kōrlar elerdiler ***irisini*** atarlar buydey altına temizi ayrılırdı (61-46)

-ōle biliyoz bōyüklēmizden ōle biliyos onuñ ***ismiñi*** vermişler (101-3)

-türklerin ōrta asyadan ***geldīni*** hepimiz ōle biliyoruz (101-6)

-mēmetten ***āyı*** mēmetten ***bēyi*** āmetten fakad kēndi ***kēndimi*** yetiştirdim (101-8)

-***hēpsini*** alır gāli ó sōra dokuz daş ōynādık dokuz daş (153-23)

-***hāyvanını mayvanını*** satıyon ónu tamamlamayolar cāmide (153-45)

-yağınnan onu güzel bi yapar ***ötekini*** de eti de Ķızārtır bōle biliyon mu (153-36)

- bi kişi ***toplananları*** da masaya dizyo óndan sona üş beş Ķadā ayrılıyo ***ónnarı*** (157-25)

-sabahlen bi gün sona iki gün sona Ķadınlā ónu tekrā ***ĶundaĶları*** (157-34)

-burdan biz odun götürüdük bursaya kōden ***ekmeyimizi*** (158-67)

-götürüken sēn de bu kövden ***çolūnu çocūnu*** al bu kövü terk˘et (158-83)

-suda yicem dėrseñ ***kesṭaneleri*** şōle on gün serceksiñ de suyunu çekcek kesṭane (157-66)

-pişmesi daṭlı olur suda ***haşlameyi*** birez serceksiñ semdirceksiñ (157-68)

-yakıyō kadınnā annemcēz de ***āzını yüzünü*** Ķaraya boyādıĶ elleşmesiñlē (157-77)

-kōden mesełâ sen farz˘ėdelim ben ***hamamı*** çalışdircem diyodun (158-19)

-yākıyodun hāmamın ***ücrētini*** alıyodun ama şimdi (158-20)

-ōnların evlerĕ eski tārihli buranı yōnan gidēken yakıyo ***burayı*** burda aşşā (158-25)

Tek tük örnekte 3. teklik kişi iyelik ekinden sonra eksiz belirtme durumu örneğine rastlanmıştır.

-uçurum şūrdan vagun dākıyon ben ***bōşun*** "boşunu" dākıyon (29-31)

Bir örnekte de belirtme durumu, +nı biçiminde gelmiştir.

-yōnan yakmáyışin ōnların evlerĕ eski tārihli ***buranı*** yōnan gidēken yakıyo burayı (158-25)

3.1.1.1.3.6. Eşitlik Durumu

Çeşitli anlam ayrıntısı veren zarflar da türeten +CA eşitlik ekinin Bursa ağzında ötümsüz ünsüze eklendiği örnek sayısı çok azdır. Kimi zaman önündeki ünsüze ötümsüzlük açısından uyan kimi zaman da uymayan bir kullanım göstermektedir.

-ēben saçar dēdem sürer ōküzlēlen dön Allah dön hārman ***āylarca*** (3-37)

- dünyā malı dātlı ya hācasān ācıĶ ***uyanıkcēmiş*** -21 bileciye (48-20)

-sūrtüldükten sōna tavaya ātılır (58) ***böyükçe*** bi tavaya (79-57)

-Ķālbırdan gēçiririz ***iyice*** ónu da tarana çōrbası yaparız yiriz işde (90-28)

-düvennen hārman sürēdik ***āylārca*** ōraĶ biçēsiñ demet daşırsıñ (97-10)

-ama şimdi şu ān yōĶ yāniama domuz çakal isdēseñ ***bīñlerce***vā (97-22)

-kimi kuşă Ķaratavuk derdik ĶıraĶıra vādı ónnā gitdi ***alecalı bolacalıdır*** (99-49)

-evelce mısır būdey hepsini ekērdik (101-26)

-tütün tālalānı şefţāli bāçesi yapdıĶ ***senelēce*** şefţāli topladıĶ bi de bu on beş (157-11)

-ēvelden bizim burası ***başlıca*** gelirimiz kestanēdi bu köv hiç (158-34)

Ekin özellikle türetme eki olarak kullanıldığı örnekler de bulunmaktadır.

-alacanāmımıza ben dedim ben para vāmı ónda dėdi... (2-17)

-bizim zamānımızda çelik dirlēdi çelik ***ātmaca***ó vardı Ķāzık dikēlēdi Ķāzık (3-16)

-yāni şindik dedeköv yērli de bi bu ***yenicemüslüm*** mācır hāskövde de (89-33)

-vā tabi ebegömeci yēriz***ēşice*** deriz (90-31)

-yenicesi ēsgi ismi ***emirler yenicesi*** kāryesi (92-4)

-ēsgiden dā iza ēkyōduk būydēyin bi işēsi ***Ķāblıca*** dēlē (100-1)

-pindirmece oynādık (103-22)

3.1.1.1.3.7. Araç Durumu

Araç durumu, *ile* edatının ekleşmiş şekli olan +(I)LA ekiyle gösterilmektedir. Bu ek çoğunlukla n sesiyle genişletilerek +(I)LAn ve gerileyici benzeşme sonucu +(I)nAn biçiminde de kullanılmaktadır.

-ēskiden vāmışmış tabi***atılan*** "at ile"gidib gēzmek (3-46)

- düdük çalālādı falan sōna kemāne āldılā***onnarılan*** bi şē düzdülē (4-32)

-órasını pek beceremēcem***ēskilernen*** lābāli deĝildik senin anlaycen (23-3)

-biçiyōó zuman ***āylēnen*** "aileyle" harman sürēdik ***öküzlērnen*** düven Ķoşādık sıcakdaorā ***elimizlen*** biçēdik harman makinesi yōĶ (39-15)

-Ķızlā sancak kurardı oynardılā falan çocuklar burda cāminin önünde toplaşır bulgur ***pilavınnan*** (62-46)

-órda bi ***yılannan*** ēşleşiyo (149-52)

Bursa ağzında asıl araç durumu eki +(I)n tek bir örnekte tespit edilebilmiştir.

- cumārtesi gün ***āşamın*** gelilē Pazar -35 gün gāli gelin çıkarız (8-34)

+(I)n eki, yazı dilinde olduğu gibi kalıplaşmış örneklerde özellikle yaz ve kış kelimeleriyle işlek bir biçimde kullanılmaktadır.

-yörük olarak -3 gibi ***Ķışın*** burē gelillēmiş ***yazın*** órē gidēlēmiş (4-2)

-ertesi gün gelin çıkādı ***ikindin*** pazār -28 gün iş bitēdi (6-27)

3.1.1.1.3.8. Tamlayan Eki

Bir isme gelerek bir başka isimle kelime grubu kurmaya yarayan ek, Bursa ağzında +(n)IN şeklindedir. Bursa ağzında "ñ"korunmuş olsa da tamlayan ekinde çoğunlukla n kullanıldığı görülmektedir.

-neresi biliyoñ mu ē ***Ķaradeñiziñ*** nāyetine Ķaradeñizden de vā arkadaşlāmız (1-41)

-valla şimdi bu kövün ***isminiñ*** ne şekilde Ķondīni bilmiyom (3-2)

-dūn ***eviniñ*** öñüñde bi gün dūn ***eviniñ*** önünde yanar bi gün Ķız eviniñ önünde (4-39)

-bērçin bu ***kōüñ*** ismi (8-1)

-burlāda hep bōle bizim çocuklūmuzda ***davuluñ*** önüñde burlāda ōynādılā (8-20)

Belirli sayıda örnekte tamlayan eki ben ve biz zamirleriyle kullanımında benzeşmeye uğramamıştır.

-o çapalā bītirdi fāre çok şindi gine bu sene çok fāre vāmış ***benin*** gitdīn yok (17-60)

-oğulcāzım -9 burası dedemiz ***bizin*** ēskiden eveliden āhirden hāstālā zirāyete gelirle (76-9)

-çoban˘ōlámaz ben hayatta ōrhan˘elide gēşdi ***benin*** ayātım (126-20)

-tūtyolā yōnannılā kerāmed gevır kerāmed gevırıylan ***bizinkilē*** āliyo (130-5)

-yımīrta tōplamışlā bu köv ōreya bakmış āma ***bizin*** (28) köyümüzü yakmışlā (134-27)

3. çokluk kişi zamirinde ve bir örnekte eklendiği kelimede gerçekleşen büzülme nedeniyle tamlayan eki +n olarak tespit edilmiştir.

-***ónnān*** dėdiklēni (3-49), ***ónnān*** altında (4-22), ***ónnān*** kirecini (8-10, ***ónnān*** da bayrā (63-21, ***ónnān*** deymeni (73-63)

-üş dört yērdě Ḳonak vardı ***ālan*** "ağaların"Ḳonakları varıdı burda üş tāne aĝa (153-32)

Bir örnekte de tamlayan eki +(y)In olarak kullanılmıştır.

-ōlanlarım var˘işde ***kimseyin***"kimsenin" rātını bōzmeyem (40-43)

Bunların dışında tamlayan eki, yazı dilindeki gibi ben ve biz zamirleriyle kullanıldığında benzeşmeye uğramış, diğer isimlerde ise ñ >n değişimine uğramış haliyle kullanılmıştır.

-ó zaman ***bizim*** zamānımızda nı̄şannı ol nı̄şannının yānına (61-3)

-***benim*** çocuklūmda burda bobam çıfçiydi (62-19)

-açā şȫle dürē şeyle oklāçlan óndan sōna ufak ufak kesēónu o ***hāyvanın*** suyunnan (153-35)

- mēmet çavış āli çavış ***dēdemin*** ali köse evelden üş tāne Ḳonaklama yeri (153-37)

-***suyun*** başine gidelim orda su varı̆mış suyuñ baıne gitmişler sōrě de borē gēlmişlē (154-2)

-dünyā savaşı ı̄nsan Ḳalmamış on˘iki buçuk milyon ***türkiyenin*** nüfūsu buğıdar (155-5)

-git ***uludaĝın***tepesine kesṭane vā kesṭane ȫle bi yer arayan bi aĝeç deĝil her (157-49)

-dereḲızıḲ zāten ***derenin*** içinde mālum órası da dereḲızıḲ olmuş (158-9)

-yedi yüz senelik tārihi var bu ***kövün*** hamam (158-14)

-yokarı bu ***Ḳāvenin*** önünde elli beş kişi ȫldü diyolā burda (158-26)

3.1.1.2. FİİL İŞLETİMİ

Türkiye Türkçesi ağızlarında fiil işletimi sırasında kullanılan zaman ve kişi ekleri önemli fonetik değişiklikler göstermektedir.[54] Bütün Türkiye Türkçesi ağızlarında ortak olarak kullanılan bu ekler, bölgeden bölgeye hatta aynı bölgede bulunan yakın köyler arasında farklı ses özellikleriyle tespit

[54] Türkiye Türkçesi ağızlarında fiil çekimi konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Özgür AY, *Türkiye Türkçesi Ağızlarında Fiil Çekimi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009

edilmektedir. Bu ekler arasında en çok değişikliğe uğrayan ve bölgenin etnik yapısını belirlemede anahtar konumunda olanlar gelecek zaman eki ve şimdiki zaman ekidir.

Bursa dağ köylerinden derlenen metinlerde Türk dilinde fiil çekiminde kullanılan bütün zaman, kip ve kişi eklerine ait örnekler tespit edilememesine rağmen derleme metinleri özellikle ağız gruplarını belirleme konusunda büyük önem taşıyan şimdiki zaman ve gelecek zaman ekleriyle ilgili zengin malzeme içermektedir. Şimdiki zaman eki olarak kullanılan –(I)yor ekinin bazı kaynak kişilerde farklı kullanımı görülmesine rağmen bu farklılıkların Bursa ağzının bölgelere ayrılmasına yetecek kadar olmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle bu çalışmada Bursa ağzı bölgelere ayrılarak değil bir bütün olarak ele alınmıştır.

3.1.1.2.1. BASİT ÇEKİMLER

3.1.1.2.1.1. ZAMANLAR

3.1.1.2.1.1.1. Şimdiki Zaman

-(I)yō/-(I)yo/-yo

1. Teklik Kişi	-(I)yon/-(I)yom
2. Teklik Kişi	-(I)yoñ/ -(I)yosUn
3. Teklik Kişi	-(I)yo/-(I)yō
1. Çokluk Kişi	-(I)yoz/-(I)yos
2. Çokluk Kişi	-(I)yoñuz/ -(I)yosUnUz
3. Çokluk Kişi	-(I)yolā /yalâ

Batı Anadolu ağızlarında genel bir özellik olarak karşımıza çıkan "r" sesinin hece sonunda ve kelime sonunda önündeki ünlüyü uzatarak düşme eğilimi,[55] diğer Batı Anadolu ağızlarında tespit edildiği gibi[56] Bursa yerli ağzında da belirgin bir biçimde kendini göstermektedir.[57]

Bursa yerli ağzında –(I)yor şimdiki zaman ekiyle ilgili olarak istisnasız bir şekilde ortaya çıkan durum, ekin sonundaki r sesinin düşürülmesidir. biliyoz~bilyoz, bilyolā, geliyo, gelyola, yapıyo, veryoz, yapyoz, oturuyomuş gibi.

[55] Leyla KARAHAN, *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, (1996. s. (129.

[56] Emin EREN, *Zonguldak–Bartın–Karabük İlleri Ağızları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara (1997, s. 69-70; Zeynep KORKMAZ, *Nevşehir ve Yöresi Ağızları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara (1994, s. (109; Tuncer GÜLENSOY, *Kütahya Yöresi ve Ağızları-İnceleme, Metinler, Sözlük),* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara (1988, s. 65; Ahmet GÜNŞEN, *Kırşehir ve Yöresi Ağızları-İnceleme, Metinler, Sözlük),* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2000, s. 76; Mehmet Ali YOLCU, *Kepsut Yöresi Karakeçili Ağzı*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü-Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa 2005, s. 77.

[57] Şükrü BAŞTÜRK, Mustafa ULUOCAK, Süleyman EROĞLU, Hatice ŞAHİN, Bursa Yerli Ağızlarında Fiil İşletimi, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 5/1, ss. (187-198

Ekin sonunda bulunan r ünsüzünün düşümü, yiyiyolā, veriyolā, getiryōmuş, Ḳaçyō, alyō, duryō gibi birçok örnekte ekin ünlüsünü uzatmakla beraber ünlünün uzun telaffuz edilmediği örnekler de mevcuttur. parçalıyo-Keles-Dedeler

Derlenen metinlerde çoğunlukla göremiyom-Harmancık-Akalan, bilmiyom-Harmancık-Akalan, bilmiyo-Harmancık-Akalan, göremiyo-Harmancık-Akalan örneklerinde olduğu gibi şimdiki zaman ekinin başındaki y ünsüzünün daraltıcı etkisi görülmektedir. Buna karşılık söz konusu daraltıcı etkinin tespit edilmediği örneklerin sayısı da az değildir. sōleyolā-Büyükorhan-Zaferiye, kitmeyolā-Orhaneli-Gümüşpınar, girēmeyo-Orhaneli-Gümüşpınar, durmayo-Keles-Dedeler, olmayo-Orhaneli-Gümüşpınar, aşlayoz-Orhaneli-Demirci, yapamāyoz-Büyükorhan-Zaferiye.

L. Karahan'ın şimdiki zaman ekiyle ilgili olarak verdiği örnekler, y ünsüzünün önündeki geniş ünlünün korunmasının İzmir, İzmit, Bartın gibi illerde de tespit edildiğini göstermektedir.[58] Aynı durum, yapmayalā, yolleyōlā, vēmeyolāörneklerinde görüldüğü gibi Kütahya yöresi ağızlarında da mevcuttur.[59]

Bunun yanında olumsuzluk ekindeki ünlünün tutmoyo-Keles-Düvenli örneğinde olduğu gibi yuvarlaklaştığı, ödeyemēyöz örneğinde olduğu gibi uzadığı ve -yor ekindeki ünlünün inceldiği birer örnek de tespit edilmiştir.

Ünsüzle biten fiillerde şimdiki zaman ekinin başındaki dar ünlü çoğu kez korunmuştur. getiriyo-Keles-Dedeler, varıyo-Keles-Dedeler, geliyo-Keles-Dedeler, bidiriyo-Keles-Baraklı, veriyo-Harmancık-Akalan, görünüyo-Büyükorhan-Zaferiye, oluyo-Büyükorhan-Zaferiye, kesiyo-Keles-Dağdibi, çārıyo-çağırıyor-Keles-Dağdibi gibi.

Ünsüzlerle biten fiillerde bazen ekin başındaki dar ünlü çevre ağızlarda da öldüryōn, oturyo örneklerinde olduğu gibi[60] düşürülmektedir. çalışyo-Orhaneli-Gümüşpınar, veryo-Harmancık- Akalan, atyoz-Harmancık-Yeşilyurt, yapyoz-Orhaneli- Demirci, bilyoz-Orhaneli-Demirci, ālanyo-ağlanıyor-Orhaneli- Gümüşpınar gibi.

Derleme metinlerinde ekin başındaki dar ünlünün normalden kısa ünlüye dönüştüğüne dair herhangi bir örnek tespit edilmemiştir.

Çok sık olmasa da ses düşmeleri sonucu, bazı örneklerde şimdiki zaman çekiminde ikizleşmeler görülmektedir. yiyi-yo-z>>yiyyoz-Keles- Dağdibi, gaççıyoduk-Keles-Dağdibi, duyyoduk-Harmancık-Akalan, geddiyolādı-Keles- Dağdibi.

Ayrıca diğer örneklerden farklı olarak topleyoruz-Harmancık- Dutluca çākıyorus-Büyükorhan-Bayındır, gēçiriyoz-Büyükorhan- Bayındır, gönderiyorom-Büyükorhan- Bayındır, yāpıyoruz-Harmancık- Dutluca Ḳōyorduk-Keles- Dağdibi gibi az sayıda örnekte -Iyor ekinin sonundaki r ünsüzünün korunduğu da tespit edilmiştir.

Şimdiki zaman çekiminde kullanılan kişi ekleri, diğer Batı Grubu ağızlarında da tespit edildiği biçimde[61] göremiyom-Harmancık- Akalan, Ḳonuşamayon-Keles-Dedeler, yapıyon-Keles-Dağdibi, dakıyon-Keles-Dağdibi, çārıyon:çağırıyon-Keles-Dağdibi, biliyon-Harmancık-Akalan, isteyon-Keles-Baraklı örneklerinde olduğu gibi (1. kişide -yo-m~-yo-n biçiminde ikili kullanım sergilemektedir.

---

[58] Leyla KARAHAN, *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara (1996. s. 46.

[59] Tuncer GÜLENSOY, *Kütahya Yöresi ve Ağızları-İnceleme, Metinler, Sözlük),* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara (1988, s. (105.

[60] age, s. (103.

[61] Ali AKAR*, Muğla Ağızları*, Muğla Üniversitesi Yayınları, Muğla 2006, s. 56; Gürer GÜLSEVİN, *Uşak İli Ağızları,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2002, s.101.

2. kişi için kullanılan kişi eki ise topluyoñ-Keles-Dağdibi, dēyoñ-Orhaneli-Demirci, biliyoñ nu-Keles-Dağdibi, biliyoñ mu-Harmancık-Akalan, bilyoñ mu-Harmancık-Yeşilyurt, şaşıryoñ-Harmancık-Yeşilyurt, Ḳavuruyoñ-Keles-Dağdibi örneklerindeki gibi ñ'dir.

Bu çekimde 1. teklik kişi için -n, 2. teklik kişi için -ñ kullanımı tespit edilebilen iki örnek dışında son derece düzenlidir. varıyon-Büyükorhan-Bayındır, göremeyon mu-Büyükorhan-Bayındır.[62]

3. teklik kişi eksiz biçimde kullanılmakla beraber bir örnekte v sesinin türediği duyulmuştur. istiyov-Harmancık-Akalan biçiminde tespit edilen bu örneğin yapılan derlemeler içinde tek olması, kişisel kullanım özelliği olarak değerlendirilmesi gerektiğini düşündürmüştür.

1. çokluk kişi için kullanılan ek -z'dir. yīyoz-Harmancık-Akalan, içiyoz-Harmancık-Akalan, geliyoz-Harmancık- Akalan, gōremėyoz-Harmancık- Akalan, Ḳıyıyoz-Büyükorhan- Zaferiye, yappıyoz-Büyükorhan-Zaferiye, bişiriyoz-Büyükorhan- Zaferiye, aşlayoz-Orhaneli-Demirci, bilyoz-Orhaneli-Demirci, Keles-Dedeler, gidiyoz-Harmancık-Akalan gibi.

Bazı örneklerde (1. çokluk kişi için kullanılan -z ekinin -s olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Ancak bu örneklerin sayısı son derece azdır. yāpıyos-Büyükorhan-Zaferiye, bilmiyos-Büyükorhan-Bayındır, veriyos-Harmancık-Balatdanişmend, yapıyos-Keles-Dağdibi.

Bursa dağ köylerinden derlenen metinlerde r sesinin düşmesi çok sık görülen bir fonetik hadisedir. Aynı durum (3. çokluk kişi için kullanılan -lAr ekinde de mevcuttur. -lAr ekindeki r sesi düşerken yanındaki ünlüyü uzatma eğilimindedir. gelyolā-Harmancık-Yeşilyurt, geliyolā-Keles-Baraklı, kesiyolā-Keles-Baraklı, getiriyolā-Keles- Baraklı, götürüyolā-Keles-Baraklı, işedyolā:şey ediyorlar-Harmancık-Yeşilyurt, sepiyolā-Keles-Dağdibi, yiyiyolā-Keles-Dağdibi, kėyiyolā-Büyükorhan-Zaferiye, giriyolā-Harmancık-Akalan, diyolā-Keles-Baraklı, aramıyolā-Keles-Baraklı, bilyolā-Keles-Dedeler, alıyolā-Keles- Baraklı, yapyolā-Orhaneli- Gümüşpınar, oynaşiyolā-Büyükorhan-Zaferiye.

Bursa yerli ağızlarından derlenen metinlerde ekin sonundaki r sesinin düşmesi sonucu ortaya çıkan uzunluk devam etmektedir.[63]

Bu çok yaygın kullanımın dışında tek bir köyde standart dilin etkisiyle -lAr ekindeki r sesinin düşürülmediği bir kaç örnek de tespit edilmiştir. gidiyolar-Harmancık-Akalan, yatıryolar-Harmancık-Akalan, gelyolar-Harmancık-Akalan, yapıyolar-Harmancık-Akalan, kesiyolar-Harmancık-Akalan.

Şimdiki zaman çekiminde bazı örneklerde dikkat çekici büzülmeler kendini göstermektedir. diyor>dō̄, yenmiyor>yinmē, gitmiyordun>gitmō̄düñ, bilmiyordun>bilmōdun gibi.

1.Teklik Kişi

- yılda bi gēlenimiz içindir genel kaç gün vā hayra ***bilmiyon ku*** hindi bu (76-32)

-oldūm için heralda böyüklē biliyo da ben ***bilmiyon*** (90-8)

-benim işim bitdi kesinlikle bāḲ çocuklukdan Ḳōrku Ḳālmış ***çekiniyom*** (97-25)

- deliḲānlılīmız baḲ yemin ***ediyom*** çalışmāklan geşdi (97-27)

-ó Ḳadān ***bilebiliyom*** buñdan evelisini ***bilmiyom*** tabī dedelerimiz feɬån annadı (106-2)

---

[62] Gürer GÜLSEVİN, *Uşak İli Ağızları,* Türk Dil Kurumu Yay. Ankara 2002, s.102 künyeli çalışmada Uşak ili ağızlarında da 2. teklik kişi çekiminde –ñ ekinin düzenli olarak kullanıldığı ve –n ile alternans olmadığı gözlemlenmektedir.

[63] Edirne ağızlarında da çokluk ekinde bulunan r sesinin düşmesi sonucu ortaya çıkan ikincil uzunluk korunmuştur. Emin EREN, *Zonguldak–Bartın–Karabük İlleri Ağızları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara (1997, s. 71.

2. Teklik Kişi

-arabalā cemselē durmuşlā sıraya bo͞le hi̇ç bi yere giden yoĶ ***gidemiyosun*** (82-31)
- Ķurşun ***ātıyosun*** amma zen (51) ***bilmiyosun*** kaş dāne öldürdü̇̄nü vurdūnu ***bilmiyosun*** (82-50)
-gömmöyo ama gömmöyoku onnā nāsı yapāsa sen de o͞le ***yāpıyon*** çok çekdik çōk (82-70)
- fasille hamır bunnā hēlva dādlı keşkek sen benden eyi ***biliyon*** yāv (106-38)
-bo͞le dikēdik çāputdan ***dikiyon*** içine bi şēlē ***Ķōyon dı̄kiyon*** órda o͞le (107-33)

3. Teklik Kişi

-pāzardan gelē ēkmēmiz ēkmek yapamoyoz gāli ***dokkanıyo*** bize yiyemiyoz gāli (107-37)
-Ķuruduyoz ākşeminen geliyos geliken tā hēpsi ***bı̄tiyo*** (108-13)

1. Çokluk Kişi

-ben bilmēm yāvrım ōkumuşlūm yok o͞le ōkuyemōyon ***bı̄lmiyos*** bis hōcamız yōkdu (107-60)
-***Ķuruduyoz*** ākşeminen ***geliyos*** geliken tā hēpsi bi̇̄tiyo (108-13)
-ayırmayo dērdik siz bazar ēkmeyi yiyoñuz dērdik biz ***özeniyoz*** derdik (57-96)
Tek bir örnekte (1. çokluk kişi çekiminde iyelik kaynaklı kişi eki kullanılmıştır.
-seniñ˘üstüne bi̇̄niyo o͞le ***oynuyoruk*** ōyunnar çōkdu bizim zamānımızda (110-36)

2. Çokluk Kişi

-bursadan mı ***geliyoñuz*** ōrhan˘ēlden mi neden (1-1)
-ayırmayo dērdik siz bazar ēkmeyi ***yiyoñuz*** dērdik biz özeniyoz derdik (57-96)
-bi̇̄lmem -11kuru muru yiyebilcen mi ne ***areştiyoñuz*** siz (75-10)
-bizim zemānımızda dērsiniz -89 ōlum diyom çoĶ˘āçık ***gı̄diyoñuz*** diyon (124-88)
-böyükden küçüĝecek sōra Ķurban -7 ***kēsiyosunuz*** (83-6)

3. Çokluk Kişi

-āvkat -17 gibi herşeyi ***sō̄leviriyolā*** ben bi şē bilmeyon (6-16)
-velâsılı hāyvancılık ***yapı̆yolā*** böyük hāyvancılık ***yapı̆yolā*** evlēde ***besliyolā*** (104-10)
-su -21 ***Ķoyveriyolā*** orhaneli tarāfından bali̇̄ gēberdiyo (108-20)

Bursa köylerinden derlenen metinlerde diğer bölge ağızlarını ayırmaya yarayan bir özellik olarak kullanılan farklı şimdiki zaman ekleri de tespit edilmiştir. Ancak aşağıdaki örneklerde görüldüğü gibi aynı konuşmacının aynı cümlesinde bile hem- -(I)yA hem de –(I)yo ekleri kullanılabilmektedir.

-tabi lēşberlik de ***yāpıyoz*** yiyecēni ***Ḳāldırıyodu*** hērkez būydey ***ēkiya*** misir -14 ***ēkiya*** tabi ***biliyoñuzdur*** (103-13)

-dādan ***Ḳoyvarıyolā kelüyü*** işde (108-51)

-kövlülē yāpĭyo ōna göre öyun ***yāpyálā*** bi şēlē yāpyelā (126-21)

-geydiri yok bāşḴă yāzlık şinci bī tene otuz dene yāzlık var hani ***bīlyañız*** (114-27)

Bu sistemli olmayan farklılıklar, Gemlik; Karacaali, Katırlı, İnegöl; Akbaşlar, Karaklar, İznik-İhsaniye, Yenişehir; Ebeköy, Karasil, Mustafakemalpaşa-Çakallar gibi köylerde tespit edilmiştir.

- daşıdīmiz Ḳalas ona pindilē bizi başka motorlar buldu aldı yedi sāt sōna onnarı da bi motor ***alıya*** ama öbür ārkadaş bi dānesi Ḳalasda çırpına çırpına tākātı ***kesiliyo Ḳoyveriyo*** kendini (12-22)

- şimdi īsannā sele serpe ***yāşşi*** (13-29)

- yōḴdur bēn de bak lanetlīm yōk˘ēmme çōḴ şükür cenābāllah bōl bōl ***vēriyi*** (33-35)

3.1.1.2.1.1.2. Gelecek Zaman

-(A)cAK

1. Teklik Kişi	-ACAn/-AcAm, -CAn-CAm
2. Teklik Kişi	-ACAn/-CAn
3. Teklik Kişi	-ACAk/-Cak
1. Çokluk Kişi	-ACak+-Iz>-ACaz /-Cak+-Iz>-Caz
2. Çokluk Kişi	-ACak+-InIz>AcAnIz /-Cak+-InIz>cAnIz
3. Çokluk Kişi	-ACak+lAr>ACAklā/-Cak+lAr>CAklā

Gelecek zaman eki –AcAk, Bursa ağızlarında başındaki ünlünün düşürülmüşhâliyle de çekime girmektedir. Yaygın biçimde ikinci hecedeki ünlünün inceltilmiş biçimiyle karşımıza çıkmaktadır.

Böyle kullanıldığında ek, ünlü uyumlarına uymamaktadır. Ekin ünlü uyumuna aykırı kullanımı, Kütahya ve Uşak yöresi ağızlarında da görülür.[64]

1. Teklik Kişi

-bi tek tüvek vā Ḳırma tīk tīk yanmadı ó yānsam ***uracan*** yānmadı kı nâptım (29-10)

-ne istēsen etişir bórda ***yapacam*** dēsen ama Ḳış fazla ōluyo (41-37)

-***kelecen*** (9)***tōplacan*** idāre ***olucan*** dèye ūraşırdı bubam (45-8)

-sōna gelin yalıñız ***Ḳalacam*** ben dēdi Ḳızları sātdık (57-110)

-dūnüne geldilē yenge dedi ben seni bākurlu ***yapacan*** dedi (73-20)

-yūz gram çay alırdı yūz gram çayınan nēlur hāsta ***olacan*** (73-101)

-vallaha pek de dērtliyim hani dērtliyim de ***āñladacam*** ama nası āñladırın bilmem (91-1)

-yerde bi Ḳız vār dedi ben sene ó Ḳızı ***ālcam*** dedi (110-89)

-biliyon mu baña polis ol deye yalvārdılā ben gidēke dā keççi ***alcam*** dediyımız vārdı (133-59)

-bubam sana dedi çerkez Ḳızı ***alcam*** dedi ābey ben Ḳız için yatıyom ācik ***evlenmeycem*** yok dedi sana çerkez Ḳızı ***alcam*** (151-11)

2. Teklik Kişi

-***gītçen*** ē bozburundan dışarı çıkdın yēşil köü nası ***bulceksin*** (16-27)

-yāpdırdık çok yèmek bişirdim ***nābacan*** işde yūka yapādık (30-28)

-salamıra ***yapacan*** ōnunˇüstüne ***çevirĕcen*** ārtık óndan yāp yap (55-56)

-eskiden bu kadā parayı nēde ***bulacan*** oğul düĝünnēde (73-131)

- sıkı mı çerkez Ḳızı -13 ***alcen*** (151-12)

- yüzde yirmisini dēvlete ***verceksin*** yāv çıkmaz derdik çıkar çıkā ïstē çīksın istē çīkmasın ó -76 yirmi kiloyu satın ***alcen*** tēslim ***ētçen*** devlete (158-75)

-nerden ***gitçeksin*** ōrdan ***gitçeksin*** kātırlan ***çıkçen*** çınarcıkdan böyükˇada hava yoĝusa yēşil köve ***ūrūcen*** (16-28)

3. Teklik Kişi

-hastalıḲ mastalıḲˇolusa hayvanda dikkat ***edicek*** bütün ónnara (21-17)

[64] Tuncer GÜLENSOY, *Kütahya Yöresi ve Ağızları-İnceleme, Metinler, Sözlük,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara (1988, s. (107; Gürer GÜLSEVİN, *Uşak İli Ağızları***,** Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2002, s.109.

-cızıdan ayrıldı mı saban da işē pulluk da ayrılır bŏle ó devamlı cızıdan ***gėççek*** ó cızıdan gittī -38 zaman bu Ķadā yėr götürür (28-37)

-mēmuru gelirdi dēvletin gelir bakā bu baççe der ki yüz kilo ekin ***yāpçek*** yüz kilo ekin yāpdı (158-74)

1. Çokluk Kişi

-seksen˘altıdayıs allah musāde edēse ***doldurcez*** ōmazsa nābem ātık (1-3)

-fasille bişiridik hamır yapādık ne ***yapıcaz*** bāşĶa māntı kūlaklı amır (47-28)

- tabi zōlēdik mani sōlĕsem Ķāşımdaki sōlecek berābar˘ ***ātacaz*** (51-20)

- gitti ó gidince kere ağamı hoca ***tutacaz*** dedilē (73-89)

2. Çokluk Kişi

-yokmuş esas yerlīmiş bunu siz˘ānnĕme ***gicēniz sōrcañız*** ānnem bircik bircik yediden (51-7)

-zabıtalarla gönderiyo bu pehlivanı gidip alıp ***gelcēniz*** gelmişlē atla gelivēmişlē (71-11)

-tāne şūrda vārdıbi tāne de şimdi çıkışda ***gōrcēniz*** ōrda petrol ofisinin yāndaydı (93-19)

-çoluk çocuk sābı ***ōlcēniz*** hakketden (107-39)

-sōram añasına soram Ķızı istēse olur ***gelcēniz*** dē īkinciye gidē gāli (150-43)

3. Çokluk Kişi

-misāfirlerimiz ne ***işçekler*** ikrām et (11-41)

-ēski tārihini bırahdı şimdi órayı restore ***etçekler*** (158-18)

Büzülme sonucu nābicim-Keles-Baraklı biçiminde bir örnekle de karşılaşılmıştır.

3.1.1.2.1.1.3. Geniş Zaman

-r, -Vr/ V

1. Teklik Kişi	-ArIn, -ArIm
2. Teklik Kişi	-ĀsIn /-IsIn
3. Teklik Kişi	-Ar/-Ir/ -Ā/ -I, -r
1. Çokluk Kişi	-IrIz/-rIz
2. Çokluk Kişi	**----**
3. Çokluk Kişi	-ArlAr/-ĀlAr/-ĀlĀ,-rlĀ, -IrlAr/-IlAr, -IllĀ

Geniş zaman için kullanılan eklerde r sesinin yanındaki ünlüyü uzatarak düşme eğiliminin görüldüğü örnekler çoğunluktadır. yapāsın-Keles-Dağdibi, doyurūsun-Keles-Dağdibi, bilip durūsuñ-Orhaneli-Demirci, yimnēsin -Harmancık-Akalan, gidē gelidik-Keles-Dağdibi, Ḳaynā-Keles-Dağdibi, Büyükorhan-Zaferiye, ālālā-Orhaneli-Gümüşpınar, sepēlē-Keles-Dağdibi, çağırırlar>çārālā-Keles-Dağdibi.

Kütahya yöresi ağızlarında da bazı durumlarda "r" ünsüzü düşmüş, geride geniş zamanı karşılayacak bir ünlü kalmıştır. görēlē, getirilē.[65]

Çok sık karşılaşılan bu örneklerin yanında "r" sesini düşürmeyen örneklerin sayısı da az değildir. eridirsin-Keles-Dağdibi, giderler-Harmancık-Akalan, deriz-Büyükorhan-Zaferiye, okuruz-Büyükorhan-Zaferiye, yaparız-Harmancık-Akalan, Keles-Dağdibi, yapabiliriz-Harmancık-Akalan, kesilir-Keles-Dağdibi, olur-Keles-Dedeler, annadılır-Keles-Dedeler, kefenlenir-Orhaneli-Gümüşpınar.

Geniş zaman (3. çokluk kişi çekimine girmiş bazı fiillerde "r" sesinin düşmesi yerine benzeşme olayı görülmektedir. gelirler>gelillē-Keles-Dedeler, olurlar>olullā-Keles-Dedeler.

Bazı örneklerde de geniş zaman çekiminde ek, hece düşmesiyle ortadan kaybolabilmektedir. aktarırız>ākdarız-Büyükorhan-Zaferiye, pişiririz>bişiriz-Büyükorhan-Zaferiye, getirirler>getirlē-Orhaneli-Gümüşpınar, indirirler>indirlē-Orhaneli-Gümüşpınar, kavururuz>Ḳavırız-Büyükorhan-Zaferiye.

Geniş zaman (3. kişi olumsuzunda bakmazlā-Orhaneli-Gümüşpınar, yapılmaz-Harmancık-Akalan, olmaz-Keles-Dedeler, gösdēmezlē-Orhaneli-Gümüşpınar, açmazlā-Orhaneli-Gümüşpınar örneklerinde olduğu gibi -mAz eki, diğer kişilerinde ise bilmeyiz-Keles-Dedeler, yābmayız-Keles-Dedeler, görmeyiz-Keles-Dağdibi, yapmeyiz-Büyükorhan-Zaferiye, bilmem-Harmancık-Akalan, bilemem-Harmancık-Akalan, Ḳonuşmam-Orhaneli-Demirci örneklerindeki gibi -mA olumsuzluk eki kullanılmıştır.

Bir örnekte geniş zamanın olumsuz çekimi, farklı bir şekilde tespit edilmiştir.

-geçelim goygun yāmır olusa mantar çıkā çam mantarı başḲa mantar ***yimēriz*** (21-54)

1. Teklik Kişi

- ónna çalışır hēr işi yapādım bālta yapādım çāpa ***yāparın*** mesełâ (37-10)

-bana Ḳāymak -34 hevlası yapāsan ben malā ōrdan ***çıkarın*** adam ōldü gitdi (92-34)

-hēm tenim hēm canım -71 yōldeş˘ōsun yanıma ***derin yatarın*** (105-70)

-gēlme arkadaş diyon ben kendim ***Ḳāzarım*** diyon kendim Ḳāzıyon (129-29)

-˘unu ***yayarım*** ïşde güzēlce ***dürerim*** -13 güzēlcene tēpsiye ***Ḳōrun*** yālı āltını ¯üsdünü ***yālārım*** óndān sona (136-12)

-hāłâ ōnu ōlduy gibi şimdi ***yāparım*** da -37 ***denetlērim*** de ***şōlerim*** de (147-36)

[65] Tuncer GÜLENSOY, *Kütahya Yöresi ve Ağızları-İnceleme, Metinler, Sözlük,* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara (1988, s. (102.

2. Teklik Kişi

-bo̅le yuvallak şeye hālkası vādır -13 ***tākarsın*** pullūn Ḳancasına (17-12)

- fasülye yemeĝi pilav ***yaparsın*** hoşav -30 ***yaparsın*** bōle bişeylēnen gıdanı ***alırsın*** (22-29)

-hindi ónnā Ḳākdı gītdi şu Ḳuyu tē órdan sopaylan ónu ***Ḳākarsın*** bunuñ işine (41-47)

-patatisi ***dōrāsıñ*** güzēlcene ***yıkāsıñ***dōrāsıñ sālça ***Ḳōrsuñ*** işde öteberi ***Ḳōrsuñ*** içine -12 duzunu büberini güzēlcene ***açāsın*** āçdıkdan sona ***yayāsın*** (136-11)

3. Teklik Kişi

-mandalāda ónnar bo̅le çayīyir bu fīdeyigördü mü dereye ***yatar*** dereye yatālā (41-60)

- hamırıñ içine yayālā ónu nė güzel yīmşecık -35 lokumu ***ōlur*** (42-34)

1. Çokluk Kişi

-işde fırına ***salārız*** ónu -14 ***bişīriz*** yīmşecık işēlen gazete kayādlānın içlēne ***Ḳōruz*** bişdikden sōna ónu ***yīriz*** (136-13)

2. Çokluk Kişi

---

3. Çokluk Kişi

-mandalāda ónnar bo̅le çayī yir bu fīdeyi gördü mü dereye yatar dereye ***yatālā*** (41-60)

-Ḳazīm ***yapālā*** ónutütünü bi Ḳazālā güzēlce otunu motunu (42-20)

-havanın içinde ***ezēlē*** ónu annelēmiz hamırıñ içine ***yayālā*** ónu nė güzel yīmşecık lokumu ōlur (42-34)

- bi de borē bōncuḲ ***Ḳōrlā*** o̅nne vē yaka vallā o̅le şēleri çōḲ geydik biz (42-58)

3.1.1.2.1.1.4. Görülen Geçmiş Zaman

-DI

1. Teklik Kişi	-DIm
2. Teklik Kişi	-DIñ/-DIn
3. Teklik Kişi	-DI
1. Çokluk Kişi	-DIk
2. Çokluk Kişi	**----**
3. Çokluk Kişi	-DIlĀ

Görülen geçmiş zaman için kullanılan -DI eki ünlü uyumlarına uygun olarak iyelik kaynaklı kişi ekleri ile kullanılmaktadır. 2. teklik kişide var olan örneklerde "ñ" korunmuştur. Ḳaldım-Orhaneli-Gümüşpınar, gȫdüm-Keles-Dağdibi, Ḳaçdım-Keles-Dağdibi, gidemedim-Harmancık-Akalan, unuduldu-Büyükorhan-Zaferiye, böyüdük-Keles-Baraklı, vēdik-Keles-Dağdibi, ȫrenemedik-Harmancık-Akalan, gȫdük-Orhaneli-Demirci.

Derlenen metinlerde eklerin kullanımında ünsüz uyumu görülmemektedir. çekdim-Harmancık-Akalan, gitdim-Harmancık-Akalan, itdim-Harmancık-Akalan, getdiñ-Orhaneli-Gümüşpınar, kesdiñ-Orhaneli-Gümüşpınar, bırakdılā-Orhaneli-Gümüşpınar, kitdilē-Orhaneli-Gümüşpınar. Kütahya yöresi ağızlarında görülen geçmiş zaman eki, ünsüz uyumuna uymamaktadır.[66]

1. Teklik Kişi

-īki kişīken ***oldum*** ōn kişi (130-4)

-bak dört Ḳārdeşiz birimizi okūtmadı ben ōlānnan ikisini de ***okūtdum*** (135-25)

-sāt onu çērek -43 geçe ***gȫrdüm*** yātıyōrumuş yolun kıyĭsında (133-42)

-vār canım hayvan ***güttüm*** ālıyom sātıyom (133-54)

-vallā ābey benim zamānımda Ḳāmyon vā Ḳāmyonna ***gittim*** (142-54)

2. Teklik Kişi

-āteşlēyoz sōkuyoz Ḳāzī ordan ***ānadın*** mı sīrık gibi sōkuyoz (14-13)

[66]age, s. (105.

-gi̇̄tçen ē bozburundan dışarı ***çıkdın*** yēşil köü nası bułceksin (16-27)

-yāni bilmiyorum ne amacını heralda bi sen nė ***kaldırdın*** nė ***gitdin*** diye nė Ḳadar ū̄rün ***yapabildin*** diye sormuşlā (26-36)

-ēlbisě ***nāptın*** len elbiseyě bi̇̄ kāt dā hiç geymedim (114-28)

3. Teklik Kişi

-yāně bu köve oredēki mēmurlā āmirlē çekilmiş yērě efendim bō̄le ***yāptı*** diye (116-14)

-hep yidik pēnnir yoğurt ō̄le yapdık yidik sōnă sōnă sütçülē çıkdı ***sātıldı*** (120-30)

-***bitdi*** misirlē de olmůyü gündöndü de ēkilmeyö kō̄mür hēpsini ***bitirdi*** ōlum ónun kō̄mür ***yidi yudu*** tālā suyumuzu sēlimizi ***āldı gō̄tdü*** ōlum bi şē Ḳommadık (124-21)

1. Çokluk Kişi

-mālleye köppek dere dėrlē bura māmıtlā şindi harmancīn māllesi ***olduk*** gāri (29-2)

-***Ḳūyduḳ*** ăğıla bi sāydıḲ Ḳoyŭnu yedi Ḳoyun ēsik āltısını ***būlduk*** bi tek Ḳōyŭnu ***bulamadıḲ*** (35-32)

-biz ō̄le ***duyduk*** dėdelēmizden babalāmızdan ō̄le ***duyduk*** āmma şimdi gāli bō̄le bu yaşa ***geldik*** (44-8)

2. Çokluk Kişi

-sovan Ḳarışdırması dēriz biz bilmem ***duydunuz*** bilmem ***dūymadınız*** (34-38)

-hinci çalālāsa da ben oynasam size siz tam adamını ***buldunuz*** ama (51-28)

-beni deli deli -89 ***Ḳonuşturdunuz*** ya ōlum (95-88)

3. Çokluk Kişi

-ne ū̄züm kaldı ne bi şey sēkiz dönüm bağ varıdı bende hepsini söktülē ***attılar*** (114-20)

-yani gō̄türüdülē ōkul ***yaptılā*** ōkulă da gō̄türdük ō zaman (116-31)

3.1.1.2.1.1.5. Öğrenilen Geçmiş Zaman –mIş

1. Teklik Kişi	-mIşIm, -mIşIn
2. Teklik Kişi	-mIşIn, -mIşsIn
3. Teklik Kişi	-mIş
1. Çokluk Kişi	-mIşIz, -mIşIk
2. Çokluk Kişi	-----
3. Çokluk Kişi	-mIşlA-r,-mIşlĀ

Derlenen metinlerde 2. çokluk örnekleri dışında tüm kişilerde örneği bulunan öğrenilen geçmiş zaman için kullanılan -mIş eki de ünlü uyumlarına uygun kullanımlar içinde tespit edilmiştir. demiş-Keles-Dağdibi, unutmuş-Keles-Baraklı, otūmuş-Keles-Baraklı, āmamış-Keles-Dedeler, sınanmış-Harmancık-Akalan, Ķaydetmişler-Keles-Baraklı, mūrlemiş-Keles-Baraklı, annamışlar-Harmancık-Akalan, darıltmışlar-Harmancık-Akalan, gelivēmişlē-Keles-Baraklı.

1. Teklik Kişi

-bēni ālmışlā balıkesire gōtmüşlē bālıkesirde kırk beş gün hastānede yatmış ***gelmişin*** bōle bōle günnē gēldi geşdi (29-35)

-bōle güldür güldür tā aşā dēmir yōlunun üstüne ***inmişim*** ben (29-32)

-üç āylık ***Ķālmışım*** üç yāşında ***Ķālmışım*** ben (40-50)

-bōle āt māt Ķāmadı da ben dėyo şekēri çayı ***unūdmuşum*** dėyo (48-25)

2. Teklik Kişi

-órdaydı hatip deymeni bēki ***gitmişindir*** bizimki de órdaydı (73-64)

-çarık derlēdi ben bēki ***geymemişindir*** de geyēlēdi bōle (73-108)

-olman łâzım ō zāman hiş ***gēşmemişin*** sēn bu yana (93-24)

-ālıyon geliyō üç yüz biñ leraya ālıyō yoĶ pilintıra ***tākmamışın*** dėyo (93-28)

-óndan sōna tabi sen bana tabi işeyi ***hāzırlamışın*** üşünü ***hazırlamışın*** (148-49)

-ē ėyi ***etmişsin*** işde yēte çoğa hic bākma vallā ėkicik biri ōlan biri Ķız mı ėyi (75-34)

3. Teklik Kişi

-kakarlādı ó söveniñ tepesine ***gēçmiş*** dedem ***yakalānmış*** mısdīk dede (48-54)

-ilenmiş ***böyümemiş*** bu köv Ḳoca kövümüştü hocă köv Ḳāmış (51-5)

1. Çokluk Kişi

- ***oynamışızdır*** ānămam bēn ne bilēn āşamkı yidim yėmē bilmėyön (6-8)

-ama biz gėne de şē de ***yāpmışız*** onu īsırdı (11-4)

-işēdcēmiş işte sōna ōrłâda on ōn beş gün bayā ***dūrmuşuz*** her˘âłdě (40-10)

-dėdi būdeye vērdilē daban fiyat ***ōlmüşüz*** de mi olūr mu (93-35)

Bir iki örnekte öğrenilen geçmiş zaman 1. Çokluk kişi çekiminde iyelik kaynaklı kişi eki kullanılmıştır.

-kimi ó yandan-9 kimi ó yandan işde ēvlenmişler bi köv ***ōlmuşūk*** (90-8)

2. Çokluk Kişi

---

3. Çokluk Kişi

-Ḳardeşlerini ōbür köve ***vērmişler*** Ḳaymak köüne (15-3)

-mülkünü ***tērk˘ėtmişler*** adabazarına dōru gidmiş (16-6)

-işdě bizim çok şimdi ***gitmişler, evlenmişler*** çolük çocük sāhībı ***ōlmuşlar*** (40-24)

-aşā ***āldırmışlar*** yalovădan ***gėçirmişler*** sōra işde ōle dėvām˘ēdïyo (49-6)

3.1.1.2.2.KİPLER

3.1.1.2.2.1. Emir Kipi

1. Teklik Kişi	**----**
2. Teklik Kişi	-Ø
3. Teklik Kişi	-sIñ, -sIn
1. Çokluk Kişi	------
2. Çokluk Kişi	-(I)ñ
3. Teklik Kişi	-sInlA(r)

Derlenen metinlerde emir kipiyle ilgili çekim örneklerinin sayısı azdır.

1.Teklik Kişi

2.Teklik Kişi

-yazıçı müseyi çağırdı müse ismi tā unutmam bak kāç sene oldu ***gel*** burē burē ***gel*** (23-21)

-tēkfuruñ nėyeti pek ėyi değil birez tētbirli ***git*** dėyō (36-29)

-gam yükü müsün ***sōle sōle*** dertli dünyā dert yükü müsün (51-37)

3.Teklik Kişi

-bēn feláncānın Ķızıyın hē ay yavrim hede álláh daha ilminizi ***ārdırsın*** (40-26)

-yattım sağıma -80 döndüm soluma melākelē ***gelsin*** yanıma (51-79)

-allah ***rāzōsun*** nūr -7 içinde ***yatsın*** benim Ķaynătam (57-6)

-bi sene çōcūm ufak der tā bi şey bilmeyo der fełån ***dūrsuñ*** der (70-12)

-bi şē yōĶ Ķāldı bi Ķāve vā torunnā āllah ***rāz˘osuñ*** bakālā cāmi (44-13)

1.Çokluk Kişi

2.Çokluk Kişi

-hinci bōrda āptes˘āldı varın ***sōrun*** cāmiye dē -44 cāmiye soruyolā (58-43)

-çınārlara birini āsmışlā bōle ó zamān yonānnılā pāra ***çīkarın*** deyerēkden (94-8)

3.Çokluk Kişi

-gāli torunnān torunnarı ónnā kēndi kendilēne ***iştsinler*** rāmētlik ānnemden (40-50)

-yirime bunnara ***yapvisinlē*** deyĕ ēskinin gelinneri bunna benim evlādlarım (51-50)

3.1.1.2.2.2. İstek Kipi-A

1. Teklik Kişi	-A-m, Ām<Ayım
2. Teklik Kişi	---
3. Teklik Kişi	---
1. Çokluk Kişi	-AlIm
2. Çokluk Kişi	---
3. Teklik Kişi	---

İstek kipi için de örneklerin sayısı fazla olmamakla beraber var olanların hemen hepsi 1. teklik ve çokluk kişilerle ilgilidir. diyem-Keles-Dedeler, bakām-Keles-Baraklı, Keles-Dağdibi, çāralım-Keles-Baraklı, gidem-Harmancık-Akalan, yapām-Büyükorhan-Zaferiye, yapam-Orhaneli-Demirci, görēm-Keles-Dağdibi.

1. Teklik Kişi

-burda dūn oluyo deyil mi şimdi geynigden ***diyem*** yēdi sekiz kişi gelirle (4-36)

-yėmēkleri ne gibi ***annadēm*** bēn sáña yėmekleri ne yėmekleri ***yapām*** (6-9)

2. Teklik Kişi: ----------

3. Teklik Kişi: ----------

1. Çokluk Kişi

-derler bāşka sōlencek ne ***sōlēlim*** bildīmiz bunnar (15-36)

-varımış -33 kūplerde ónnarı ***kurtaralım*** derken dovar bi yıkılıyo iki kişi ölüyo (20-32)

-geçelim goygun yāmır olusa mantar çıkā çam mantarı başĶa mantar yimēriz (21-54)

2. Çokluk Kişi: --------

3. Teklik Kişi: ----------

3.1.1.2.2.3. Dilek-Şart Kipi -sA

1. Teklik Kişi	-sAm
2. Teklik Kişi	-sAn
3. Teklik Kişi	-sA
1. Çokluk Kişi	-sAk, -sAz
2. Çokluk Kişi	-sAnIz
3. Teklik Kişi	-sAlĀ

1.Teklik Kişi

-şimdi bursada mı duruyoñuz sīz yā ben misāfir ***gēsem*** Ķabul ėdē misiniz (14-91)
-***akīladabilsem deyvēsem*** şimci ıspanak semiz˘otu bilemem sen benden (47-35)
-şukkada hinci çalālāsa da ben ***oynasam*** (51-28)
-āli nămāzda iki ēlleri dovāda bunu gėcĕde yedi kere ***ōkūsam*** cennet helal (51-83)
-iyi avcılīm vadır başka bi şē pek ***anlatamasam*** da (78-39)
-ĶıldīrmaĶ bana Ķadā düşüyō e işde kōvde işe ***yarāsam*** (135-37)

2.Teklik Kişi

-dēlmişlē ó daravı ***gitsen*** ūruyo bu darava ***gitsen*** vūruyo depeyi dēlmişlē (82-67)
-Ķış geldi zămānda bizim burlāmız soğuĶ˘ōluyo ōlüyo ***bāksen*** dĕ ōlüyo (87-12)
-dene keçi varıdıöküz ***dėsen*** her hānede bi çivt öküz varıdı (97-4)
-Ķadā órda şēleri kimisi gōnderisen gönderiyoñ bōle tabi ***ātıversen*** ātıveriyoñ (103-65)

3. Teklik Kişi

-gōremėyoz işden Ķayıttan yazın kış ***olsa*** heç iş olmaz (22-26)
-āşama gel yok ulan bēn şu yana gitdim ***dese*** ben -81 aracen (137-80)
Bu kişide bir örnekte sonda ünsüz türemesi görülmüştür.
-bi tek tüvek vā Ķırma tīk tīk yanmadı ó ***yānsam*** (yansa, patlasa) uracan (29-10)

1.Çokluk Kişi

-kendi Ḳānımız doyroz ēmekli ***ōlmasak*** bak ben kēndim de ēmekliliyin (29-46)

-vallā onu bilmūz "bilmiyoruz" işte onu ***sōrsak*** olur ama (68-2)

-nāpām ***yapabilīsez*** kēndi kēndimize bi güveşte yāpyoz yiyoz (75-38)

-dünya tā buba dūne gīdelim mi **dēsez** gidin dēse gidēdik (132-26)

2.Çokluk Kişi

-***gōrseniz*** ne bilēn nası biz yavı Ḳatarız dığana Ḳatarız acık Ḳaynā Ḳaynā (10-46)

-sōna göçˇētdilē buráya çōḴˇēsgi bi köv burası da sāten gōrceñ bōle ***gitseniz*** (94-3)

-yavrım diş Ḳalmadı āzımda bi de bana diş ***dakdırıvāsanız*** çok eyi ōlurdu (107-38)

3.Çokluk Kişi

-ānămam bēn ne bilēn āşamkı yidīm yėmē bilmėyön sabālan ***sorsalā*** ne ōldīni (6-8)

-seni bi āreyolā gīdiyödük būlabīlse ***ēbĕleselē*** sen gelcen ónnā gīceklē ōrăya (55-24)

-vallā ābey işde günnük ***veselē*** ēkime Ḳádan vallā yāpdık bi şēlē (142-20)

3.1.1.2.2.4. Gereklilik

Gereklilik çekimiyle ilgili tek bir örnek tespit edilebilmiştir.

1. Teklik Kişi

-çok bi şēlē ***annatmalı*** da nelē çēkdig nelē çēkdik de sōna gāli āzır gelelig āsker olmā bāşladık (1-22)

3.1.1.2.3. BİRLEŞİK ÇEKİMLER

Bursa yerli ağızlarında şimdiki zamanın birleşik çekimlerinde -DI, -mIş ve -sA ekleri kullanılmaktadır. Hikâye çekiminde şimdiki zaman ve (3. çokluk kişi ekindeki "r" sesinin düşmesi devam etmiş, -DI ekinin eklenmesi çekim düzenini etkilememiştir. *bindiriyolādı*-Keles-Dağdibi, *gidiyolādı*-Keles-Dağdibi, *yapıyodu*-Keles-Dağdibi,*Ḳakyodu* "kalkıyordu"-Orhaneli-Demirci, *bilmiyodu*-Harmancık-Akalan, *bilmōdun* "bilmiyordum"-Keles-Dağdibi, *bişiryōduk*-Orhaneli-Demirci.

Rivâyet çekiminde *Ḳaçyomuş*-Harmancık-Akalan, *gidiyomuş*-Harmancık-Akalan, *getiryōmuş*-Orhaneli-Gümüşpınar, *geliyomuş*-Keles-Dağdibi, *otruyomuş*-Keles-Baraklı örneklerinde olduğu gibi -mIş eki ünlü uyumlarına uygun olarak çekime girmiştir.

Şimdiki zamanın şart birleşik çekimi *diyosa*-Harmancık-Akalan örneğinde tespit edilmiştir.

Derleme sırasında yöneltilen sorulara bağlı olarak ortaya çıktığını düşündüğümüz bir durum, geniş zamanın birleşik çekimlerinin özellikle hikâye çekiminin diğer zamanların birleşik çekimlerine göre daha çok kullanılmış olmasıdır. Bu çekimde de basit çekimde olduğu gibi r sesinin düştüğü örnekler çoğunluktadır. *çıkādık*-Keles-Dağdibi, *doldurūlādı*-Harmancık-Akalan, *sarālādı*-Keles-Dağdibi, *sepēlēdi*-Keles-Dağdibi, *gėyēdik*-Orhaneli-Demirci, **dakālādı**-Büyükorhan-Zaferiye, *ekēdik*-Orhaneli-Gümüşpınar, *asādık*-Büyükorhan-Zaferiye, *yakādık*-Harmancık-Akalan, *dönüvedim*-Keles-Dağdibi.

Ancak *olurduk*-Harmancık-Akalan, *yaparlardı*-Harmancık-Akalan, *alırdık*-Harmancık-Akalan, *dōkurduk*-Büyükorhan-Zaferiye, *çėzerdik*-Büyükorhan-Zaferiye örneklerindeki gibi "r" sesinin düşmediği örnekler de bulunmaktadır.

Ayrıca gerileyici benzeşmenin bulunduğu örnek de tespit edilmiştir. *gelillēdi*-Keles-Dağdibi.

Geniş zamanın rivayet birleşik çekiminde tespit edilen örneklerde geniş zaman ekindeki "r" sesinin düşmediği örnekler daha çoktur. *yaparmış*- Keles-Baraklı, *ēridirmiş*-Büyükorhan-Perçin, *dėrmiş*-Büyükorhan-Perçin, *çıkarmış*-Keles-Baraklı, *yatarmış*-Keles-Baraklı.

Şart birleşik çekiminde ise "r" sesinin düştüğü ve korunduğu örnekler dengeli dağılım göstermektedir. *vēmezlēse*-Keles-Dağdibi, *verlēse*"verirlerse"-Keles-Dağdibi, *olursa*-Harmancık-Akalan, *çıkarsa*-Harmancık-Akalan.

dedīdi-Keles-Baraklı ve *Ḳalkdısa*-Orhaneli- Demirci örneklerinde görülen geçmiş zamanın hikâye ve şart çekimi örneklendirilmiştir.

3.1.1.2.3.1. Hikâye

I. Teklik Kişi

-Ḳıymetini kekik ***yiseydim*** geneyetecekti (144-32)

- Ḳusura bākma Ḳazım˘ōlsaydı sana ***vėridim*** bi Ḳaz dă bi şībidyāpdırıdın (151-96)

Bir örnekte 1. teklik kişi eki hem asıl fiilde hem de ek fiilde kullanılmıştır.

-ağıla ***girdim miydim*** kimsegōremessin hālâ da benden bāşḲa ón da göremezle (126-21)

2. Teklik Kişi

- Ḳusura bākma Ḳazım˘ōlsaydı sana vėridim bi Ḳaz dă bi şībid ***yāpdırıdın*** (151-96)

-bēkice "bekçi" yakaladı mı arabayı tēslim -65 ***ediyodun*** (157-64)

3. Teklik Kişi

-az çok reçperlik yapıyoduk būday ***bulamayodu*** (8-8)
-her gün ārman olurdu yer ***Ḳalmazdı*** (61-44)
-Ḳıymetini kekik yiseydim gene ***yetecekti*** (144-32)

Bazı örneklerde birleşik çekim 3. teklik kişide –dI ekinin sonunda bir "n" türemesi görülmektedir.
-burası kırk beş hāneye ***çıktıydın*** yansı dere küe gētdi (52-3)
-met˘ōynīrdık böyle vūruyoduk ōrdan bölē atıyo bărē buraya ***gēldi miydin*** (154-10)

1. Çokluk Kişi

-az çok reçperlik ***yapıyoduk*** būday *bulamayodu* (8-8)
-çoḲ˘oldu ekin yok ekmek yok burdan biz odun ***götürüdük*** (157-67)

3.1.1.2.3.2. Rivayet

Bu çekimde sadece 3. teklik kişi örnekleri tespit edilebilmiştir.
-bizim su da ónnān kirecini ***ēridirmiş*** (8-10)
-ēylenirmiş ısdanbōldan gelēn de Ḳārtallā hanında ***ēylenirimiş*** (36- 43)
-Ḳārşıya çıḲmışlā diyeride böle ūfak ***bāğırırmış*** (58-13)
-yok ēwde ton ton şeye beni kapıya ***hurumuş*** ōōōp āskere yūnan geldi (58-16)
-lēçberlikden dolayı çōḲ hēr şē ganimiş yāni ganice ganice ***dėyolāmışmış*** (127-2)
-borlāda pirişlik var bundan yūz˘elli sene ēvel pirişlik ***ekilirmiş*** (143-1)

3.1.1.2.3.3. Şart

1. Teklik Kişi

-nolēri gine allāha gine allāhıma çok şükür bōle ***yapāsam*** (1-5)

2. Teklik Kişi

-gēldik diyevirsen virsin ***vīmessen*** Ḳız istĕmeye gēldik dėrlē (25-37)

-ōnnarı çıkarmak için vā ye çızgının içinde aşī atıyon ***çıkarabilirsen*** (62-10)

3. Teklik Kişi

-sāadim***geldīse***imannan Ḳurannan gönder beni vaktım sāadim ***gēlmedise*** sabah ezānına Ḳāldır beni (51-81)

-çıkarıyon ***çıkarmıyosa*** öteki atıyo (62-11)

-işte āynı bildimiz yėmekle nė tārlamīzdan ***çıkdīsa*** ónnarı yapardık (120-37)

-allah ne -18 ***vēdise*** bunnarı yīrdik çocüklīm̄uzda (144-17

1. Çokluk Kişi

- sūz̄me yoĝurt yapāsın götürüz pazara sātmeya ***satabilirsek*** sātılırdı (50-15)

Şart birleşik çekimiyle ilgili olarak iki örnekte dikkat çeken durum tespit edilmiştir. Metnin bağlamına göre yükleminin (1. çokluk kişi olduğu düşünülen bir örnekte –sA eki zamir kaynaklı kişi ekiyle kullanılmıştır.[67]

-vėrdi hēpsini vėrdi amma hōca yoḴ˘işde ***bulūsas*** (52-21)

Bir iki örnek de basit çekim görünümünde olmakla beraber birleşik çekimdedir.

-gēldik diye ***virsen*** virsin vi̇messen Ḳız istĕmeye gēldik dėrlē (25-37)

3.1.1.2.4. EK-FİİLİN ÇEKİMİ

İsimlerin fiil olarak kullanılabilmesi için türetme eklerinin dışında bir yol da ek-fiilin isimlere getirilmesi yoludur.

[67]Bu çekimin (1. çokluk kişi olduğu düşünülmektedir. Eğer 2. çokluk kişi olduğu kabul edilirse büzülme ve ötümsüzleşme sonucu ***bulūsas*** örneği ortaya çıkmıştır.

3.1.1.2.4.1. Geniş Zaman

Geniş zaman çekiminde hece düşmesine bağlı olarak sadece kişi ekleri görülmekte, (3. kişi çekiminde ise –dIr bildirme ekinin de kullanıldığı görülmektedir.

1. Teklik Kişi -(y)In/-(y)Im

-mı çok gözel benim adım yusuf çalı yāşım seksen ˇ***altıdayın*** sene başına Ḳădā -3 seksenˇaltıdayıs (1-2)

-hepsi ***bórdayın*** hepsi ***bórdayın*** kökü bórda sekizen iki ***yaşındayınburdayın*** sekizen ikiye Ḳadar ***bórdayın*** işte (2-2)

-bu *kövdēyin* gēmedim bu *kövdeyin* (6-3)

-dōma böyüme ***buralıyın*** bin dokuz yüz elli beş ***doĝumnıyın*** (7-1)

-ben o zaman ***dükḳåncıyım*** heyette de ***baş ˇāzāyım*** (11-29)

-bēnim yaşım şimdi yēdmiş beş āmma yēdmişˇaltı -2 y***aşındayım*** (14-1)

-ben de ¸indi yetmiş -14 dokkuz ***yaşındayım*** (16-13)

2. Teklik Kişi -sIn/-sIñ

- çünkü sātamoyosun şehire ***ūzaksın*** velâsılı (3-14)

-fāzla alıyoñ sen ***ėyisin*** -25 ***zēnginsin*** sen ***fakırsın*** bu şekilde nīşan Ḳorduk (8-24)

-böyüksüñhāstasıñ gelemediñ seni ziyāretine geliriz bayramneşmē (82-10)

-Ḳuymayınca nāpçen mēcbur ***tışādasın*** yā (142-31)

-geçim çok zor yāni yïcēñin Ḳurtardıñ ***bāhtiyarsın*** çünkü gübrē yok (147-66)

3. Teklik Kişi -ø, -dIr

-allāhıma çok şükür genē tarlalāmız ***vā*** (1-7)

-Ḳışımız ***çokdur*** yāni dağ uludağın dibindeyiz uzakda dėğiliz sulāmız ***Ḳıt*** işde (78-40)

-kövde tapu da yokdu tapulu mal da ***yokdur*** (79-27)

-kövde gȫç ***çokdur*** (79-32)

-ȫle evelden de ādetimiz de ***ōdur*** (90-56)

-sādedi ebediye kitabında hana hani óndān sōna çālgı ***ïlāndır*** yazıyō (135-52)

1. Çokluk Kişi -(y)IZ

-yāşım seksenˇaltıdayın sene başına Ḳădā 3 seksenˇ***altıdayıs*** (1-2)

-hēp ***burdayıs*** bi dālım dağılım ōlmuş yāni ēvelce gine burada (16-15)
-yāni dağ uludağın ***dibindeyiz*** uzakda ***değiliz*** sulāmız Ķıt işde (78-40)
-bizi idāre ēdiyō biz çōĶ ***perişānız*** çōĶ (93-41)
-āvcılıĶ hāĶaten ***āvcıyız*** biz (97-15)

2. Çokluk Kişi -sIñIz

-Ķalabalık olur hiç gelib görüyoñuz mu ***neredensiniz*** (95-18)
-bi adım adı he mesełâ sen ikimiz ***ikiñīzsiñiz*** (119-19)

3. Çokluk Kişi

3.1.1.2.4.2. Görülen Geçmiş Zaman

Ek-fiilin görülen geçmiş zaman örnekleri bütün kişilerde tespit edilememiştir.

1. Teklik Kişi -dIm

-bölük ūçüncü ***bölüktendim*** mēn (1-32)
-kol dahi buraya Ķadar şişti ***küçüktüm*** zehirlimiş ó bōcek (11-3)
-şindi ben bakkaldım burda ***dükancīdım*** (11-25)
-ó zămandemekki yedi yaşında ***fiłån idim*** ó zamannā (13-4)
-fakīrdıĶ evimiz bārkımız yōĶdu on˘āltı ***yaşındēydim*** (136-4)
-çōĶ getimedik ***fakīrdım*** fakīrdıĶ yēddi Ķārdeşdik (136-15)
-bēn ó záman yēdmiş ***yaşımdēdim*** (137-8)
-***cāndarmáydim*** āsgerlī órda bitirdik (138-3)

2. Teklik Kişi

.....

3. Teklik Kişi -dI

-allāhıma çok şükür genē tarlalāmız vā āz çok tālalādan öküzlēmiz ***vādı*** (1-7)

-be Ḳardaşım biz oyun˘oynōduk bizim zamanımızda ōkul ***yoḲdu*** (1-11)

-kȭçek bile ***varıdı*** kȭçek ***ēkeklēdendi*** (1-13)

-bāşçavuş vardı bi bāşçavuş dēyerli ***adamdı*** (1-37)

-köümüz ***gȭzeldi*** ibādetine namazına apdasına abdest ōrucuna ***uygundu*** (3-24)

-āltımızda yōrgan bilen ***yōkdu*** bizim yatāk yōkdu bunna hiç biri ***yōkdu*** (106-21)

-sulāmız ***yoğudu*** yalınız kövün˘içinde bi dene iki dene çeşme ***vārdı*** *(*134- (42)

-ónnā çıkādı evelen onnā ***mēşurudu*** çok ***güzeldi*** (134-50)

Bu kişinin hikâye çekiminde bazı örneklerde –dI ekinin sonuna bir "n" sesi eklenmiştir.[68]

-bizim davarımız ***varıdın*** hāyvan Ḳōyun keçi güderdik (52-1)

-ālettirik yok çul ***vārdın*** çul geçi keçi kılından çul dokurduk (52-33)

-bulgur pirinç filen bilmezdik biz alınmazdın para ***yoğudun*** ozaman yok (52-42)

-bu kırk beş hānede iki fırın ***varıdı*** burda bi benim˘ēvde ***varıdın*** bi tāne de şindi tā duruyo o ādamın fırını ***vārdın*** başka yok (52-39)

1. çokluk kişi +dI-k

-yāv işde çocuklūmuz nası geçicek evvelādan tabi ***fākirdik*** (106- 5)

-çōḲ getimedik fakīrdım ***fakīrdıḲ***yēddi ***Ḳārdeşdik*** (136-1)

2. çokluk kişi

.....

[68] İmdat DEMİR, "Güneybatı Anadolu Ağızlarındaki Pekiştirme Ekleri Üzerine", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2014, 7/2. Talat DİNAR "Anadolu Ağızlarında, Görülen Geçmiş Zaman Ve Dilek-Şart Kipi 3. Teklik Şahıs Çekimlerinde Görülen /N/ Sesi Ve Kullanıldığı Bölgeler", A*tatürk Üniversitesi, Türkiyat Enstitüsü Araştırmaları Dergisi*, S.53, 2015.

3. çokluk kişi -dılAr

-şūrda kara dere vārdır óraya bobam amucamnan bi***aradadılar*** (61-18)

3.1.1.2.4.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Öğrenilen geçmiş zaman çekiminin de tüm kişilerde örneği tespit edilememiştir.

1. Teklik Kişi -mIşIm

-yōnan harbinde hāmzĕbĕydēdim āltī ***yáşındáymışım*** (40-1)

2. Teklik Kişi

---

3. Teklik Kişi –ImIş/-mIş

-evełâ balaban gevuru ***varımış*** bi bi hacerh vādı dede ónu biliyon (2-3)
-yāpdırırkan buñar vādı kövün içinde bu balaban ***gevurīmış*** (2-4)
-ēskiden vāmışmış tabī atılan at ile gidib gēzmek gōrmek ónnā ***vārmış*** (3- 46)
-biz istambolda sultan āmet ibādete de ***kapalīmiş*** (8-40)
-buraya Ḳadar şişti kūçüktüm ***zehirlimiş*** ó bōcek (11-3)
-dērmenneri ***vamış*** su deyirmeni böle Ḳayadan çıtırmış deymeni çevriyomuş (13-25)
-vełâsıl senin˘adın ne Şükrü ėyi -9 Ḳolay ***īsimmiş*** (14-90)
-ye Ḳaçicek kendisini kurtarmak için ye savunuyolarmış yāni ***ōle imiş*** (15-10)
-memnĕketimis şurda yukārkı köv ***şurdamış*** yukār köv(16-3)
-o ova hēpşi umurbeyin o aşāda bu gemnik ***rummuş ermenīmiş*** (17-20)
-bolu ***beylerindenmiş*** çōk mülk falan almış (17-68)
-hayvan ciyeri kesmişlē burē bu derenin havası ***eyīmiş*** (19-4)
-kazık çakıyolā buralara hayvannarına ***çayırlıḲmış*** (20-3)
-köyleri daĝıtmış ōrlān ***Ḳıralımış dedem*** (41-20)
-bórların āsı "ağası" hem ***muhtarmış bütün*** ėnegöl óvanın ***muhtarımış*** (41-21)
-öte yānda ó da ***bāmyēmiş*** gōrmedim yāni bamye (103-71)
-bobamın bobası ōldūnde bubam sekiz ***yaşındamış*** (104-12)
-şindi gāli hēpsi ***köstēmiş*** bilmen ***nesīmiş*** hēpsi va şindi (107-46)

-*hōcáymış* yāni *hāfizmış* āz biłĭyım (152-23)

-suyun başine gidelim orda su *varĭmış* (154-2)

Ek-fiilin görülen geçmiş zaman ve birleşik çekimin hikâyesinde görülen n türemesi öğrenilen geçmiş zaman çekiminde de görülmektedir.

-yōnandan evel yōnan geliyo burē çok evleri fiłån yākmış perişan hāle sōkmuş gene millet -6 tōpleşiyo işte iyi kötü binā yāpıyo kövüncek *kadamışın* (150-5)

İsimlerle kullanılan ek-fiilin öğrenilen geçmiş zaman çekimi, bazı birleşik çekim örnekleri vermiştir.

-ēskiden *vāmışmış* tabī atılan at ile gidib gēzmek gōrmek ónnāvārmış (3-46)

-burası ikinci yērleşim beldesiydi dā evel ilerde bi kokāvat var *ōrdáymıştı* (49-3)

- güzel köymüş burası danışma *yerimiş imiş* burada zengin ālar "ağalar" varımış (62-2)

-ismāyil *ērmişimiş* (58-43)

1. Çokluk Kişi

…….

2. Çokluk Kişi

…….

3. Çokluk Kişi -mIşlAr

-bu kadıncāz şeyden gelmiş kınıkdan onlar iki -54 *kardeşmişler* (23-53)

3.1.1.2.4.4. Şart

-sA ekinin isimlerle kullanımında sadece 3. teklik kişi örnekleri tespit edilebilmiştir.

1. Teklik Kişi

……

2. Teklik Kişi

……

3. Teklik Kişi -sA

-eve ne ītiyācı ***vāsa*** onu getirirdei (3-48)

-łâzım eyer hükūmete bu hayvan ***łâzımsa*** ben basa basa sōlüyorum (15-26)

-ōrdan gitçeksin kātırlan çıkçen çınarcıkdan böyük˘ada hava ***yoĝusa*** (16-28)

- tereyā Ḳavırıdık veyā ***varısa*** evde ne yaĝı ***varısa*** onu Ḳavırıdık (18-34)

-tēmiz mi pāslı mı silēsin gūzēl sovūna bakāsın nė ***ilâzımsa*** (19-14)

-çay yaparlardı nė ***varsa*** (20-23)

- su Ḳaynadı mı salāsın bişē pişer yirsin hāşaş Ḳatāsın cēviz ***vāsa*** (29-57)

-mesėłâ yāz˘***āyıysa*** bōle Ḳış˘***āyıysa*** tulumba dātlısı vadır (55-47)

-dört ***kişise*** dört tene dikeriz (62-9)

-deñişik derdilē veyāhut adam yapamayōsa ***hastaysa*** çökerse... (85-41)

-şimdi bizde yēylecilik giden ilkbahārda gidē ***āzsa*** sūrüsü giri dōne (87-5)

-ētiñ ***varısa*** -28 Ḳōruz ētin ***yoğusa*** bizim burlāda bulunmeye (105-27)

1. Çokluk Kişi

……

2. Çokluk Kişi

……

3. Çokluk Kişi

3.1.1.2.4.5. Ek-Fiilin Olumsuzu

Ek-fiilin olumsuzu olarak kullanılan **değil** kelimesinin Bursa ağızlarında farklı biçimleri bulunmaktadır.

Değil

-Ḳına dėrdik deli Ḳına ***değil*** yoḲ ōle bi şē bilmeyom bizde yoḲdu bilmem başḲa (88-43)

Deil

-yālınız ēski şēlik yāni sargınnık ēskisi gibi ***deil*** yāni (3-25)

-bunnā pek zārarlı ***deildir*** mesełâ Ḳurt hāyvanını çalar kapar hayvanını (15-29)

-ūygun bişē ***deilse*** oñu ó zăman biz dārp˘ederiz (86-36)

-hāyvan yokdu kēndimin ***deil*** bunnā (142- 17)
-vallā bak şaká máka ***deil*** biz fākkiriz ābi (142- 15)
-çoban gene kötü ***deil*** de gene aynă yāv (142- 44)
-tarláya üş dört sefĕr saban˘ātādım nādas yapardık yannız ben ***deil*** (147-58)
-çerkezlēn ādetleri avır ***deil*** amă çok eyi ādetleri vā onnān (151-61)

Dîl

-ondan sōna sen dün̄ün bāşladı̄ (başladığı) gün ***dīl*** -43 ērtesi gün (3-42)
-şindi ōle ***dīl*** tā evelden pilav bulgur pilavı bōrek yapālādı (7-12)
-órası pek ēski ***dīl***de bu cāminin oldū yerde hamam vādı (11-10)
-tembel ***dīl*** varlık vāriye "varlığa" dārlık ōlmas vārlık ó zăman demeki ne bilēm (13-30)
-büberi iki hafta yiyöm óndan ***dil*** de ónnādan ***dil de*** (40-40)
-şōlápāsıñ bōrası sökülür şimdi ōle ***dīl*** şindi gidiyōñ ānadın mı (42-50)
-faniłålā vārdı ó zăman bōle kısa Ķollu ***dīl*** gömleklē vārdı (49-20)
-arsız köv ōle kāmış ama ōle ***dīlmiş*** altmış dört zelzelesinde Vefa Poyraz gelmiş idi (60-1)
-et muakkak bilassa tāuk eti hele kōyun hāyvan eti ***dīl*** de tāuk eti konurdu (61-16)
-millet dā ekicek ama gölette su yok yeterli ***dīl*** millet güvenip ekemiyor (61-22)
-aşā yukara hi̇̄ç belli ***dīl*** (63-3)
-kēsiyon mayalı***dīl*** órdan sōna kēsiyon óñu (66-4)

Dî

-ōle yini Ķurulmuş yahut sōnădan gēlmiş bi kōv ***dī*** (4-1)
-yāni ó zămannā ōle hinci i̇yiz yāni hinci birin ***dīse de*** birinci (83-17)
-hemen takar size yapıyolā bizim günnerimizde ōle ***dīdi*** (110-70)

Dēl

-şindiki gibi ***dēldi*** bizim çōcuklīmizde ramazannā (2-21)
-belge aldīdım ben şēden yüzbaşıdan da ***dēl*** de bi çocuk askeri (5-24)
-üçgen parça ēnteri kèyēdik evel hinciki kibi ***dēl*** gelin olūkan (10-23)
-çeşmede yīkardık ó zamannar ama şimdi ōle ***dēl*** şimdi (13-19)
-cevïzi ōyuk oyādık atādık çif gelen alırdı yok deyen ***dēl*** (19-34)
-āyrılabiliyon tabi̇̄ devāmnı ***dēldir*** mesełâ vemēzsen yövmiyesini (39-12)
-órası dēvlet malı bizim ***dēl*** şēşid odlā vā gēlinciktir ebegömecidir (45-81)
-dün̄züne hārmanın eyi dün̄zün ***dēlse*** bu Ķārnıñ nė çektīni (105-46)

Dē

-ōl ***dē***mi neye güldüñ be ābi (83-23)

-vāpırnā şindiki gibi ***dē*** yā vāpırlā ó záman şēdi tirennen gitdik hātaya (103-75)

-şimdi sen banā misāvir geldin ***dē mi*** Ḳōnak yerine gidiyon yērleşyon (151-40)

Tek bir örnekte değilmiş yapısı aşağıdaki gibi farklı bir biçimde tespit edilmiştir.

-ormannāda yātdık meğer değilmiş gevur ***dērikmiş*** gēmemiş (58-19)

–kAn(A)

İ- fiilinin ulacı olarak bilinen bu ek, Bursa ağızlarında ünlü uyumuna uygun biçimde kullanılmaktadır.

-yukarı dōru dā ***ufakkan*** bişēlē oynādık işte çelik oynādık (1-15)

-kövü terk̆ēdiyollā ondan sōna tekrar gelen ilk benim bobam epeyden kimse ***yokkan*** (16-11)

-biz ***çocūkan*** cilli oynādık cīlli derik bilye aşık oynādık (19-33)

-bizde yüs küçük arı vādı ninem ***vākan*** varken ninem ōldü (41-36)

-gōrmez olumun atatürk ben ***āltaylīkan*** atatürkü ***siviliken*** gōrdüm (46-57)

-piniyoduk eşşek yapıyoduk ***çōcukkan*** bōle oynādık top mop bişī yoktu (59-11)

- tāna hēlvası adını bile dūymāzdık ***çocūkana*** pānçar bēkmez Ḳaynadırdık (30-35)

-osmān bēygil ***órdēykene*** şimdi -44 sivri sakāllı papāz dėyōkun (36-43)

-ónnarı oynardık ***çocukkene*** sōra pāracık -16 oynardık (62-15)

Bir iki örnekte kalın ünlülü hâliyle önündeki ince ünlülü heceye aykırı olarak kullanılmıştır.

-yīlanları da şey bītirdi mōtor çapaları bitirdi şim Ḳıydi şimdi kıydı o da ***yavrīkan*** (17-58)

3.1.2.TÜRETME EKLERİ

3.1.2.1.GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLER

3.1.2.2. FİİLİMSİLER

Mastarlar

-mA

Derlenen metinlerde mastar eklerinin hepsine rastlanmakla birlikte en sık kullanılan mastar ekinin **-mA** eki olduğu tespit edilmiştir.

-***oynama*** yōkdur ēvde ónnar kendileri çalālā (3-45)
-elif ḳâdın ōhudum da şēsini bilïyon harfleni biliyon ***çatmasını*** bilmēyon órda da o (5-10)
-***dōma böyüme*** buralıyın bin dokuz yüz elli beş doğumnıyın (7-1)
-düvünün sāyibine göre Ḳızın ***yetīşmesine*** paranın ***yetīşmesine*** gāli parañ˘ōlursa (138-10)
-kebabı daṭlı olur ***pişmesi*** daṭlı olur suda haşlameyi (157-68)

-mA ekinin ünlüsü bazen yanındaki y ünsüzünün etkisiyle daralmıştır.
mēmneket bāşladık kuzu ***gütmiye*** ōlak ***gütmiye***óndan sōna (5-7)

-mA mastar eki ardından yönelme eki geldiği durumlarda uzun ünlüyle kullanılmıştır.
-ēdi de gübreyi milleti acık ēkmeĝi dōyurdu ektiklēmiz ***olmā*** başladı (1-10)
- nelēçēkdik de sōna gāli āzır "hazır" gelelig āsker ***olmā*** bāşladık (1-23)
-ēlne bi nāylon ḳâhat-28 kağıt ónu ***vēmē*** būrsa ıstambul ānḴara gibi (1-27)

-mAcIk birleşik ekinde de ekin ünlüsü uzun telaffuz edilmektedir.
-oynādık üsten ***atlamācık*** oynādık sokaklāda üsten ***atlamācık*** oynādık (1-14)

-mAk

-mAk mastar eki -mA eki kadar olmasa da kullanılan mastar eklerindendir.
-ōyun oynamayız mı dūnnēde ne göbek ***atmak*** āā dūnnēçok mēşurdu (1-12)
-torbalāda ónnarı da ***dikmek*** için düşünyon (157-60)
-övendire ucuna çivi dakāsın dombaylaráöküzlere bōle ***dürtmek*** (158-50)

-(y)Iş

-yIş mastar ekinin örnekleri Bursa ağızlarında çok fazla değildir.
-karıncalı köyünüñ adı tā bizim ***duyuşumuza*** göre (127-1)
-Ḳarakö şimdi bizim ***dūyuşumuz*** būrası bī kadın çiflīmiş (150-3)

Sıfat-fiil Ekleri

Bursa ağızlarında örneği en çok bulunan ekler -An, Dık ve -AcAk ekleridir.

-(y)An

- yarın gene sēçim vā dėdi eyvāh e gāri ***söven*** mi arāsın (1-38)

-āĝaşdan yābma yėre ***düşüren*** çākıyoru (3-29)

-deişiklik yok āynen şimdiki ***yāpılan*** dūnnēle (3-39)

-gėriye gelir ya gēlmez ***ālayan*** mı arāsın ōle ōle geşdi (3-54)

-Ķızlā dümbelek çalādıōtekile ōynādı Ķalabalık bōle ***dizilen*** (134-2)

-***ōlmĭyan*** nābsıñ (138-16)

-Ķóyarlādı bol süt bol yourt bol yımırta ónu ***istēn***yok (155-31)

-kövü yakıyo tārihī burda pek ev Ķalmadı yōnandan sōna ***yapılannar*** (158-23)

- AcAk, -IcAk, -CAk

-şimdi ōküz devri bītdi bir senelik ***yīcēni*** bir günde ēkib geliyosun şindi traktorla (3-34)

-elma her şē olur zebzėlēden suyumuz az kıd˘oldıyinden yapālā yine olur ***yicek*** Ķadā (4-6)

-yaparız işte fasilyesini patetisini yapā yiriz bāşka bazara ***çekçek*** (6-12)

-yānisi zamān zamān çoğalyō***ānnıcēñ*** (123-10)

-bakalım biz kēndimiz yāpdık ***yabıcēmizi*** ama çālışdırmăyozduk hāmamı (158-17)

-āltının dibinden başlēsin evelen düzgün Ķorsun şōlĕūzatırsın ***ātaşláncek*** şekilde (140-5)

-āttīn zamanı ***ātçın*** zamanı (148-32)

-hafif ***yımşēcek*** şekilde pişiyo óndan sona Ķazannāda (157-28)

-dükķånı kapadı bōrayı yāpmışdı tam ***yaşēceyi yīceyi*** zeman rāhmeli (132-42)

-insan gītmecek hacıya eğer óndān sona ***gideceg˘*** ōlsañız (125-34)

-**AsI** ekinin olarak kullanımıyla ilgili örnekler, derleme metinlerinde neredeyse hiç yoktur. Bir örnekte isim olarak kullanılmıştır.

- on dakkalık bi dėre va ōrā indirli dĕrē dėrlē ordan -3 ***gėlesiymiş*** çok ēski zaman (57-2)

-DIk

-bastırıyorum Ķart gönderiyorum ondan sōna sen dūnün ***bāşladī*** gün (3-42)

- anneler dedeler sōlēler ōnnā da ōna göre ónnān ***dėdiklēni*** alır getirilerdi (3-49)

-bizim ***duydīmiz*** ītiyarlādan Ķara çukura (4-2)

-ānămam bēn ne bilēn āşamkı***yidīm*** yėmē bilmėyön sabālan sorsalā ne ***ōldīni*** (6-8)

-sōvra "sofra" çekēlēdi odeye yėmeyi yidirilēdi davulculā***gēldīn***i belli ėdēdi (6-24)

-dīl de bu cāminin ***oldū*** yerde hamam vādı köün hamamı cāminin ***oldū*** yerde(11-11)

-bostan ekēdik zerzevát yapādık ***yāpdīmız*** (134-16)

-sölöz ismini bizim büyüklēmizden ***duyduyuma*** göre(135-1)

- bāşĶa hiç bi şeye ***bākdīmız*** yōĶó sāz ***dėdīmiz*** merayı da zēytinnik yāpdılār (135-13)

-bōle çalınınˇüstüne de gazel ***bildimiz*** bilinen gazellerle övünüyor (140-11)

-***yāpdıktan*** kere (146-7)

-kızˇisteme iyēle-ilerde ēkseri şōle ōlurdu pekˇ***istedīne*** kızı vermezlerdi (153-37)

-şimdi boranşidim var boranşidim ***ōldīçin*** bi cĕvap vercek hālim yok (154-22)

-köpek bu yavruları nerē götürürse bi āfet ***oldūnda*** sen de (156-10)

-biz küçükken vaktimizi mesełâ okula giderdik okuldan ***geldimizde*** mutlakā (156-16)

-***oldūmuzˇ***için bizi ālmăyolā (156-37)

-şimdi ēñ güzeli ***dėdīm*** gibi osmanlı kesdanesi şeker için amma yimek için (157-51)

-mIş

-yō duymadım ēskiden Ķāma bi kōōle yini Ķurulmuş yahut sōnădan ***gelmiş*** bi kōv dī (4-1)

-biz dīkmeyöz gāli hindi ***dīkilmişi*** ālıp (124-14)

-fakirdi ***ēkilmişimiz*** yok ***biçilmişimiz*** yoktu (142-17)

-ātalādan dēdelēden ocak yirleri vādır ormanınˇīçinde-2 ***düzlenmiş*** (140-1)

-ōle geçiridik ama şimdi mālesef ōle deyil ***geçmişimizi*** de pek bilmeyoz gelcekde de pekhazır beklĕyoz nāsı söyleyem gōrdüklümüzden ders almamışık hālbukisi ***yaşadīmızdan*** ders almışˇólsak çok Ķoley çözülcek şeyler (156-21)

-mAz

-gidiyo yāni insanlān kendini ***bilmemezlīnden*** kaynaklanan (156-14)

Zarf-fiil Ekleri

-A

-ónnā da āşam gelilē davul ***çaldıra-34 çaldıra*** gelilē (7-33)

-ónnarıçıkarıdı anacāzım ónnā bilirlērdi bōle óndān sona ***büyüde büyüde*** (135-64)

-şōrda ōreya çalgılā***çala çala*** gidēōrdan dönē tūrküçağırıllar tūvekˇatālā(146-28)

-*Ķıvıra Ķıvıra* böle ānnadın mı (155-28)

-AlI

-biz *bileli* bayındır kövü diye gīdiyo(3-3)

-ArAk

-Ķara çukura şurda bi sāt-saat iki birāder gēmişlē yörük˘ *olarak* (4-2)

-(y)IncA/-(y)IncAk

-bēn de aldım bi dene ķât ben *ālınca* ēlimden ālıyo(1-33)

-ādamnā gāli *yābmayınca* (137-21)

-hāyvanları*eylenince* yōnan bıçaklan dėdemin kafasına vuruyo (153-26)

-*yāpmēnce* satılmāzdı ama şīmdi satılıyō (128-19)

-yapāsın parañ *˘ölmēnce* nēlen yapaceñ (138-11)

-eskiden boreya dinne yūnannā gelmiş yunannā*gelincek* bizim nīnelēmiz ōle diyōdu hattā-2 bizim nīne bizim hālayı ālıyo yunannā *gelincek* ónnar da dā "dağ" kōlēne Ķaçiye *Ķaçıncak*-3 bōrdă işde rāmetlik büyük dēdemiz atatürk ünnannarı "yunanları" Ķōleyo *Ķōleyincek*-4 yunannarī karasil dėmişlēōle bīşeyĕ kılıcı yāni (151-1)

-yōlleyo benim nişannıma anāsını*yollayıncak* anasına deye (151-25)

-kestane nėĶadā bi başlī bitdi kestane ağacı*Ķalmeyınca* söküldü (157-10)

-şahıslā vādı kövümüzde kesdenelē Ķurumasēdi türkiyeye yetēdi rızıkları bizde *Ķalmayınca* (157-56)

-dıkcA/-dIkcAk

-ónda ōkórduĶ falan aklımız *ērdikcek* namaz (4-16)

-*hōrdukça* o bōle pūldurdak gibi dönēdi (150-13)

- neyėse ölçüsü iki çuval şeker üstüne atılıyo óşekeri altdan *Ķaynadıkça* (157-31)

-KAn(A)

İ- fiilinin üzerine gelen bu ekin, isimlere eklendiği örnekler ek-fiilin çekimi bölümünde verilmiştir. Ekin çekimli fiillerle kullanıldığı durumlarda da kalınlık-incelik uyumuna girdiği görülmüştür.

-*yāpdırırkan* buñar vādı kövün içinde bu balaban gevurīmış bi köpek aldıttırĭmış (2-4)
-ōlum çaylā geldi bilmem neler *annadırkan* (11-43)
-neden Ḳondūnu bilmiyon yolumuzu nērden gelsen bāyır köümüze *çıkākan* (18-2)
-óna göre vērsiñ yaprānı böyük verisiñ güçcük *olukan* güçcük Ḳıyāsıñ (33-43)
-*ōkunukan* bi ses vēdi vādım bākdım (35-30)
-vimē gidiyomuş o oraya sōna o yėmek *yaparkan* (22-67)
-*götürüken* sēn de bu kövden çolūnu çocūnu al bu kövü terk˘et deyo (158-83)
-o yėmek yaparkan bōle *Ḳarışdırıkana* ōlan kardeşine arkaya bi (68) bakmış (22-67)
- malıñı yemlēsiñ samannāsıñ Ḳānını doyursuñ bi de *gidēkene* sulāsıñ (28-14)
-*durūkana* bilecik tekfuru osmān bēygilden bi Ḳız ĭsdemiş (36-22)
-hārb˘*edērkene* osmān beyin ābeysiniñ˘ōlu sarıbātunuñ˘ōlu (36-48)
- tālada sarımsak ekdik akşamecek ónnā *geliyokana* bi ormana -32 saklanmışlā (66-31)
-Ḳālmış ó adamıñ yüzünden yamān Ḳālmış Ḳarı *ōynadırkana* çēkdi mi (98-3)

-(y)Ib/ -b

Bu ekin kullanıldığı örneklerde ünsüzün daima ötümlü olduğu tespit edilmiştir.
-oldĭmizden dolayı biz ēlimizdeki mālımızı *topleb* para (3-13)
-gēçimimiz bunnālan gēçimimizi *sāleb* gideyoruz işte (3-15)
-ramazana hāzırlık yuka yāparlar ērişde kıyarlar ne *yinib* (3-26)
-şimdi ōküz devri bĭtdi bir senelik yĭcēni bir günde *ēkib* geliyosun şindi traktorla (3-34)
-Ḳadınnar ēvde erkekler tışarda Ḳadınnar tışarda *çalıb* (3-44)
-ēskiden vāmışmış tabĭ atılan *gidib* gezmek(3-46)

-DıGInAn

-vallā askerden *geldĭnen* hiç bi iş yapmadık (5-21)

-(y)IşIn

-yapıldı yeniden ama cümāliḲızıḲda-25 yōnan *yakmáyışin* ōnların (158-24)
-ēlliden sōna iş deyişdi tabĭ demokrat parti *gēlişin*-42 māhsullāmız parā˘tmē bāşladı(158-41)

-mAdAn

-dünyāyı ***gȭrmeden*** iki ῡç gün bi gurbētde Ḳalmadan āsgere yolladılā beni(135-41)
-āltındakı ***ātaşlemeden*** ataşlāsın dilini āteşlēsin(140-13)
-şimdi aĝeçli alanda olursa birez dal ***yapmadan*** (157-37)

Zaman Eki + Mı

dI+mI

-bȭle ***düştü mü*** ónun üstüne sen şēdēsinc(153-26)
-ōrdan˘ ***ātdı mı***-3 kim alır gelirse o şē yapıyı heralda (146-2)
-yandı̆ zăman yukādăn˘ăşā yanā aşādan ***yāndı mı***tepeye çıkā (140-14)
-aldatmaca ónu būldum muydu ***bāsdın mıydı*** ó tarav kazāndı (135-23)

Hikâye çekiminde –dI ekinin sonunda görülen "n" türemesi, bu yapıda soru ekinde görülmüştür.
-beñ˘āşık olmasın bi denesine ***tutuldumun*** bubamın mānasına āldık (151-59)

…Ir….mAz

-yāpdım gēldim ***gelir gēlmez*** ikāy içinde evlendirdilē beni (135-46)

-AsIyA

-***Ḳomayasıya*** yėmişlē (72-48)

-AsIyAcAk

-ónnan ortak tutādık işte gāli bȭceklē Ḳōzalā ***satılasıyacak*** ónnāda durādık (73-128)

-(y)AcAğI zaman>-cAz

-ramazānda Ḳoyun ***Ḳuzulācaz*** ramazān bāyramında Ḳōyŭnu köve getı̆riz (35-6)

3.1.2.3. ÇATILAR

Cümlede fiilin özne ve nesneye karşı olan durumunu belirleyen ya da değiştiren eklere çatı ekleri denmektedir. Bursa ağızlarında çatı eklerinin görünümü ve kullanımı yazı diliyle paralellik göstermektedir.

Edilgen Çatı: –(I)l/-(I)n

-ākşamılan yūkarda berāber yėmek ***yinirdi*** ēp-23 berāber cāmide namaz ***Ḳılınırdı*** (3-22)

- yuka "yufka" yāparlar ērişde kıyarlar ne ***yinib*** ne ***işilcēse*** ónnarıēve korlar (3-26)

- bazarlıḲ yapādı yüz kiło seksen kiło doksan kiło bōle ekin ***verilirdi*** (4-19)

-***gōsterilirse*** oliyō ***gōsterilmesse*** başkasına ***veriliyo*** (4-25)

-ondan sōra biraz demokrat parti gēldi demokrat parti de biras ***çalīşıldı*** (15-17)

-kil Ḳuyusuna atādıḲ kimimiz ütēdik kimimiz ***ütülürdü*** (21-19)

Oldurgan Çatı: Geçişsiz fiilleri geçişli hâle getirmeye yarayan ekler, geçişli fiillere gelip ettirgen çatı yapmaya yarayan eklerle aynıdır. Bir başka deyişle ettirgenlik ekleri, geçişsiz fiillere geldiğinde bu fiilleri geçişli hâle getirir.

-***Ḳızardırız*** çōrba yaparız āz buçuk hamır yaparız ***bişiriz*** hērşei yaparız (6-10)

-beceremezdim ***yakışdıramazdım*** ōynamadım bōle çocūkandan bōle (8-21)

-şekeri ākdarız suyu da ākdarız óōlur bi havla ***Ḳarıştırız*** da dātlı (10-48)

-***bāstırılā*** içērne sārımsak falan da dōvēlē (17-50)

- bi de seralāmız var sāmsak ***yētiştiriyoz*** bōle (19-9)

Ettirgen Çatı

- biz ēlimizdeki mālımızı topleb "toplayıp" para ***yapdıramadık*** (3-13)

-***gezdirilēdi*** hinci ōle yok (5-41)

-ēskiden ōdun getirilēdi eşşeklelen bāyrak ***Ḳarşıladırlādı*** (6-26)

-***ıslatmaz***dai bāk bāk bende bi köpek varıdı (19-26)

İşteş Çatı

-***kōlaşirdik*** birbirimizi kōlardık çōcuklukta ōle günümüz geçti (10-3)

-çevïri gelïdik ***saklaşirdik*** bu Ḳızlā gibïken āynı bu Ḳızlā gibïken-6 ***kōlaşirdik*** birbirlēmizi bunna hinci ***oynaşiyolā oynaşirdik kōlaşirdik*** birbirimizlen (10-5)

-kollā nācaklan būrası senin burası benim ***bölüştürüle*** (14-52)

Dönüşlü Çatı

-***örtünürdük*** pullu hinci ***ō̄rtünmeyolā*** başāynı kelinlik kibi ***ō̄rtünürdük*** (10-21)

-ū̄zerinin pōsasınıālırsın o pōsası alındıktan sōra o ***durulur durulur*** şē olur (17-32)

Bir iki örnekte birden fazla çatı ekinin üstüste geldiği görülmektedir.

-bırak gāli ōrmancılā órdan gediklere-7 su ***götürttülēdi*** gediklēn suyu (8-6)

Aitlik Eki +KI

-yāptım ben şindi āltmış kaymeyi de cēvdetin cüzdanından āmış ***öteki*** şabanı (2-16)

-şindiki gibi dēldi bizim çōcuklīmizde (3-21)

-oynamışızdır ānămam bēn ne bilēn ***āşamkı*** yidi̇m yėmē bilmėyön (6-8)

-misir fāsille cēciklik ekēdik āyni ***hinciki*** gibi hinci de aynı (10-9)

-en eyesiydik gine gāli ō̄le derke bō̄le derke ***benimki*** de oldu ***ónunku*** da oldu (73-29)

-bi ėlmasınkı oldū yėrden çıkā ėlmas ***suyunku***órda bi bunar (88-63)

3.1.2.4. KELİME YAPICI EKLER

İsimden İsim Yapan Ekler

+Aç:

Küçültme işleviyle kullanılan bir ektir.

dokāc: tokaç (121-35)

evēç: çocuk oyunlarında ebe (122-43)

+AdAk/IdAk

+da- isimden fiil ve –k fiilden sıfat türeten ekten oluşmuştur. Ses yansımalı kelimelere gelerek tarz bildiren bir işlevde kullanılmıştır.

dıngadak (51-68)

dāngudak (58-26)

çōppadak (60-12)

takıdak (137-71)

+Ayı/Ağı:Ağı (:+A-gI)

Addan fiil türeten +a- eki ile fiilden ad türeten –gI ekinin kaynaşmasından oluşmuş işlek olmayan bir ektir.

güveyi (70-33; (57-61)

+ey

güney (118-2)

yüzey (69-3)

+ak

Eski Türkçede +GAk küçültme ve kuvvetlendirme eki ile ilişkisi olan bu ek genellikle tek heceli kelimelere gelmektedir.[69]

sağāk tarava (48-8)

Ķozak (73-122)

topaĶ (94-42)

+al

topal (73-88)

+An

İşlek olmayan bir ektir. Eski Türkçede çokluk görevi vardır.

ōlan (131-30)

Ķōlan (120-22)

Ķızānda (119-33)

+(ş)Ar /+(ş)Ā

Sayı isimlerine gelerek üleştirme sıfatı türeten ektir.

üçer (79-41)	birē (84-21)
üçer beşer (150-31)	birer ikişer (19-31)

+Az

[69] Zeynep KORKMAZ, *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, TDK Yayınları, Ankara 2003, s. 35.

Küçültme işleviyle kullanılan kökle kaynaşmış, az işlek bir ektir.

yalaza “yalaz” (77-8)	yalazıynán (140-15)
övez (87-33)	ayaz (87-22)

+CA

Eşitlik, benzerlik ve karşılaştırma işlevi ile eşitlik durum eki olarak kullanılırken, zamanla bir türetme eki işlevi üstlenmiştir. Bursa ağızlarında da sıkça kullanılan bir ektir.

Bursa yerli ağızlarında +CA ekinin tespit edilen işlevleri şunlardır:

Yer isimleri:

ılıcă (5-11)	Ḳāblıca (100-1)
çatalca (8-56)	yarımca (36-55)
derince (36-55)	dutluca (64-2)
bayālca “boyalıca” (130-33)	

Bitki isimleri:

gökçe (47-37)	delicē (100-5)

Hayvan isimleri:

Ḳārımca (109-36)	atmaca (17-56)

Renk isimleri:

gō̄kçe (105-61)	alaca (101-34)
ākça (75-10)	

Zaman ve süreç isimleri:

senece (14-2)	evelce (143-1)
ēvelce (16-15)	āylārca (97-10)

Dil isimleri:

osmanlıca (73-58) türkçe (96-15)

Görev ismi:

Ḳızılcamız (127-8) Ḳızıkcalā (127-9)

Sıralama ismi:

ortanca (63-32) ōrtanca (11-26)

öñce (80-2)

Örneklendirme:

fiłånca gün (67-32) fılanca (69-7)

Tarz bildiren sıfat ve zarf:

sādėce (26-38) bayāca (67-12)

gözelce (105-24) gizlice (119-26)

ēşice (90-31) böyükçe (79-58)

Ḳalınca (59-2) Ḳuruca (75-10)

başlıca (158-34) devce (140-21)

Örneklerin bir kısmı +na ekiyle genişletilmiştir.

güzēlcene (98-14) eyicene (124-64)

sālamcana (136-21)

+CAk

+CA eşitlik ekinin pekiştirme ekiyle kaynaşmasından oluşan bu ek, eklendiği kelimelere küçültme ve sevgi anlamı katmıştır.

ısıcak (18-8) ısçak (77-83)

ıscak (3-8; (57-11)

Ayrıca bu ek, bazı örneklerde birliktelik anlamıyla kullanılmaktadır.

kövcek (22-42) ailecek (73-40)

Zamanda sınırlama işleviyle de Bursa yerli ağızlarında görülmektedir.

sombārecek (14-72) sabahacak (73-78)

satılasıyacak (73-128) āşşamacek (137-50)

evelcek (11-10)

+cAğIz

+CAk eki, +Iz kuvvetlendirme ekiyle genişletilerek küçültme, sevgi ve acıma anlamına gelen kelimeler türetmektedir.

bircēzi (47-9) evcēz (102-51)

annemcēz (157-57) ninecēzimin (73-44)

oğulcāzım (76-8) Ķarĭcāzın (76-23; (114-25)

óncāzın (76-23)

+CI

Çok işlek bir türetme ekidir. İş, görev, meslek, uğraş ve sahiplik isimleri türetir.

sālıkçı (5-29) davılcı (6-28)

davulcu (6-20) nöbetçi (8-44)

çalgıcı (112-23) ōrmancı (14-52)

āvcu (14-59) ameleyātcı (14-92)

gemici (16-26) hayvancī (19-3)

üş ķâtçı (21-42) bekçi (26-24)

hayırcı (51-2) tākipçi (86-25)

akıncı (96-7) Ķolcu (111-24)

yārdımcı (123-31) ōrakçı (130-63)

sıracı (152-6) hāyvancı (79-7)

+CIk

Ad ve sıfatlara küçültme, pekiştirme, sevgi ve acıma anlamı katar.

Küçültme:

ufacıĶ (94-43)

Ķădācık (75-22)

acık (28-27; (10-46)

accıĶ (26-47)

birazcık (26-48)

Pekiştirme:

dargıncīmız (110-103)

kılgıncīmız “kırgıncığımız” (110-103)

incecik (77-12)

ėkicik (75-34)

bircik (76-23)

Acıma ifadesi için kullanılmaktadır:

ārkeciklēmizine (105-51),

Bitki isimleri türetir:

kızılcıklar (51-16)

gelincig (17-51)

Yer ifade eden kelimelerde yer almaktadır:

çınarcık (16-28)

yaylacık (18-1)

hārmancık (122-10)

Hayvan isimleri türetir:

sıvırcık (99-44)

sığırcık (144-27)

Nesne ve alet isimlerinde bulunmaktadır:

alacık (31-4)

bācık (bağcık)

maymuncuk (157-12),

ēlcik (130-64)

Bursa yerli ağızlarında çocuk oyunlarının isimleri sözcüğe sevimlilik katmak için çoğunlukla +CIk ekiyle ifade edilmektedir: atlamācık, (1-14); sāklambaççıĶ (51-18), çizĶıcık (59-3), çelikçik (60-3), çızgıcık (66-19), hōrtçuk (68-7), metçik (59-1), körebecik (90-10), herecik (153-19), (39-24) Ķōlaşmācık (145-7), ēvcik (76-35;109-9)

+CACIk

Bu ek, +CA eşitlik ekinin üstüne gelen +CIk ekiyle küçültme işlevini kuvvetlendiren birleşik bir ek durumundadır.

Ķurıcācık (50-28)

+CIn

Birkaç hayvan isminde yer almaktadır.

bıldırcın (97-18)

gövērcin (98-16)

+dAş

İsimlere ortaklık, beraberlik anlamı katmaktadır.

Ķardaş (1-11)

ārkadaş (14-87)

vatandaş (86-14)

yōldeş (105-71)

+dIrIk

Organ adlarına gelerek araç, gereç anlamında isimler türetmiştir. İşlek olmayan bir ektir.

boyunduruk (17-10;62-23)

bōndürük (130-59)

+gil

Ses uyumlarına uymayan bu ek, akrabalık isimlerine gelerek akrabalık mensupları ve aile isimleri türetir.

annemgil (17-37)

didemgil (17-69)

dėdemgillē (26-8)

bobamgil (61-43)

Ḳaynătamgile (107-26)

ninemgiller (110-5)

+(I)k

Ses yansımalı kelimelere gelerek küçültme işleviyle kelimeler türetir. İşlek olmayan bir ektir.

çıkrık:çıkır-ık (94-27)

+(I)k

Benzerlik işlevi ile sınırlı sayıda kelimete bulunmaktadır.

Ḳabık (33-9;109-9)

Ḳovuk (19-35)

topuk (123-7)

Ḳabīndan “kabuğundan” (157 -24)

+Ka

Bu ekte kökün dışındakini ifade etme işlevi vardır.

başkasına (4-25)

bāşka (15-11)

bāşḲa (138-3)

+KAn

İşlek olmayan eklerdendir. Eski Türkçede daha çok kullanılmıştır ve unvan yapma işlevine sahiptir.[70]

bāşkanı (112-50)

başḴān (127-49)

+kek

Kuvvetlendirme işleviyle birkaç örnekte kullanılmaktadır.

ėrkek (88-42)

+(I)l

Renk isimleri türetir:

kızıl (90-32)

yeşil (117-33)

+lA (:la-g)

Kökle bağlantılı yer ismi türetmiştir. Örneği azdır.

yaylalara (133-6)

Ḳışláya (116-43)

+lAk

İsimden fiil türeten +lA ekiyle fiilden isim türeten –k ekinin kaynaşmasından oluşmuştur. Kelimelere kökle ilgili çokça bulunan yer anlamı katar:

sulak (77-83)

sulaḴ (21-67)

otlaklı (78-36)

Eşya ismi türetir:

gömlek (114-31)

[70] Ergin, Muharrem, Türk Dil Bilgisi, Bayrak Basım Yayın Tanıtım, (18. baskı, İstanbul (1989, s. (166.

Sıfat ve zarf türetir:
aylak (73-3)

+lAmA

İsimden fiil türeten +lA ekiyle fiilden isim türeten –mA ekinin kalıplaşmasından oluşan bir ektir.

şekērleme (97-49) (41)
ortalama (22-10)
gözleme "yemek adı" (27-35)
becelleme "yığın" (21-37)
aşlama (157-41)
pazarlama (157-83)
ilaşlama (41-35)

Bursa yerli ağızlarında oyun adı türetmede kullanılmıştır.

ēşşekleme (oyun adı) (97-34)
ēlleme (oyun adı) (140-18)
hoplama (134-8)

+lAyın

Zamanı belirgin hâle getiren birleşik bir ektir.

sabālēn (124-33)
āşamleyin (74-44)
sabāleyin (70-39)

+lI, +nI

Çok işlek bir ek olan +lI ekinin, Bursa yerli ağızlarında tespit edilen işlevleri şunlardır:
Bir özelliği üzerinde barındırma:

dēyerli (1-37)
boyalı (8-55)
çi̇zırlı (10-2)
dātlı (10-42)
zehirlimiş (11-3; (14-66)
fırtınalı (12-24)
zārarlı (15-29)
boklu (8-53)
yāşlı (9-12)
yālı (10-40)
yōğurtlu (10-50)
ilgili (11-31)
cannı "canlı" (106-77)
dātlısı (18-23)

bilgili (78-35) çatāllıdır (94-29)
tāşlı (15-32) gēçimniydi (102-26)

Yer isimleri türetir:
heybeliye (16-27) kurşunnuyu (16-51),
kātırlıya (15-11) firekli “Frenkli” (96-3)

Sahip olma anlamıyla kelimeler türetir:
paralı (13-5) sigortalı (73-17)
bākurlu (73-20) ayaklı (15-33)
gagalı (97-21) otlaklı (78-36)
türlü (15-11) īştālı (17-53)
otuz dokuzluydun (52-29)

Bir yere bir topluluğa mensup olma:
osmanlıdan (20-1) osmannı (19-1)
yērlisi (109-3)

Bir yere ait olma:
konyalı (112-28)

Görev ve meslek ismi:
hizmetli (116-11)

Pekiştirme:
temelli (75-30) īlerli gerili (17-13)
sayılı (17-39)

Sosyal ilişki belirtir:
bālıydı (73-112) Ḳavgalı (108-43)

Sıralama:

orta yollu (12-25) nöbēdli (118-21)

+lIk, +nIk

Türkiye Türkçesinde çok işlek eklerden biri olan +lIk eki, eklendiği ada özgü olma, ait olma işlevi katar. Bu genel işleviyle birlikte daha ayrıntılı işlevler yüklenen bu ekin Bursa yerli ağızlarındaki işlevleri şunlardır:

Özgü ve bir şeyle ilgili olma:

tonnuk (16-43)	ēvdelī (evdeliği) (84-45)
cēciklik (10-9)	kışlık (62-43)
eşlīn (63-53)	çoĝunluk (15-30)
mācırlık (16-7)	mācurluk (16-11)
bazarlıĶ (4-19)	fedākārlık (16-46)
yörükçülük (78-2)	şıralıkdān (125-25)
dünürlüĝe (74-9)	Ķablık (77-47)
sātmaklık (97-13)	sālmalık (126-50)

Alet, eşya isimleri türetir:

kelinlik (10-21)	nīşannıkta (5-38)
çibinniklere (45-53)	ēllig (125-37)
demliĝe (85-14)	yālık “havlu” (6-31)

Mekân ve yer isimleri oluşturur:

çayırlıĶmış (20-3)	zētinniklē (12-3)
ōrmannık (14-77)	mezarlīn (13-8)
göllük (21-12)	çāllık (14-77)
bōcekliĝi (73-125)	yüklüklere (95-77)
ocaklık (91-28)	ocaklık (91-28)
süpürgelik (130-10)	ābdeslik (122-53)

Bir meslek ve uğraşı ifade eder:

mālcılık (3-5)	çobannık (3-11)
imamnık (4-43)	çivtçilik (2-7)
Ḳozacılık (13-5)	tütüncülük (5-36)
odunculuk (14-37)	balıkçılıklā (12-3)
motorculuk (12-8)	Ḳayıkçılık (12-9)
kömürcülük (14-36)	zētincilik (17-4)
tütüncülük (104-6)	leçberlik (12-29)
palamıtçıluk (16-56)	bağcılık (17-3)
meyvacılık (14-89)	Ḳōzacılık (5-36)
Ḳābdannık (16-25)	hamallık (16-25)

Zamanda sınırlama bildirir:

Çōcuklūm (1-6)	senelik (3-34)
āsırlıḲ (118-13)	gēnşlimiz (27-34)
şimdilik (62-18)	ömürlük (157-43)

Durum bildiren kelimeler türetir:

fakirlimizde (10-14)	varlıkdan (22-19)
bolluktu (14-68)	yōksuzluklan (1-6)
ūcuzluḲ (1-22)	fākirlik (14-85)
bekarlık (21-15)	hastalıḲ (21-17)
kesinlikle (73-52)	Ḳolaylık (13-21)
dārlık (13-30)	yōlsuzluk (108-38)
sērhoşluk (116-24))	āçlıḲ (119-30)
Ḳarannık (20-17)	soğukluk (45-44)
Ḳıtlık (59-12)	Ḳıdlıkda (76-35)

Ölçü, miktar, uzunluk belirtir:

ōtuz˘altılık (12-17)	aĝırlık (80-3)
kuruşluk (84-29)	

Bir inanç, görüş, bağlılık bildiren adlar türetir:
yabudiliĝe (Yahudilik) (21-48)

+maç

Sırtmaç (60-4) sıĝırtmaç (130-18)

+mAn

Eklendiği kelimelere pekiştirme anlamı katan bir ektir.
Ḳocăman (17-44) çırākman (119-41)
küçümēn (136-22)

+(I)msI

Adlara, renk ve tat bildiren sıfatlara gelerek benzerlik, andırma anlamı veren kelimeler türetir.
ekşimsidir (62-50)

+(I)mtI

+(I)msI ekiyle aynı işlevde bir ek olarak Bursa yerli ağızlarında bir örnekte görülmektedir.
eyşimtili (87-34)

+(I)n

Vasıta durum ekinin kalıplaşmasıyla zarf türeten eke dönüşmüştür.
ilkin (40-32) ilkinde (156-40),
yazın (119-2) kăşın “kışın” (17-29)

+(I)ncI

Sayı isimlerine gelerek sıralama bildiren sayı sıfatları türetir.
ū̄çüncü (1-32) birinci (8-58)
ōn˘ikinci (14-71)

+(I)r

Ses yansımalı kelimelerden yeni türetmeler yapan bir ektir.

langur lungur (11-24) cungurdeş (27-8)

lapır lapır (82-48)

+sAl

İlgili olma anlamıyla yer ifade eden kelimeler türetir.

Ḳırsāl (122-12)

+sIz

Yokluk, eksiklik işleviyle yeni kelimeler türeten işlek bir ektir.

kayasız (1-29) abasız (19-16),

ekmeksiz (19-16) rahatsız (26-12)

sūsuz (76-19) ōsüz “öksüz” (107-25)

arsız (60-1) tēlsiz (82-62)

gēçimsizlik (120-5) bakımsız (158-72)

yoksuzluk (113-6)

+(I)t

Eklendiği kelimelere denklik anlamı katan ve işlek olmayan bir ektir.

yaşıd (83-13), ēşid˘ōldu (70-15)

+tI

Ses yansımalı kelimeler türeten işlek bir ektir.

taḲırdı (82-48) gürültü (126-39)

İsimden Fiil Yapan Ekler

Ad kök ya da gövdelerine gelen addan fiil türetme eklerinin temel işlevi, olma ya da kılma ifade eden fiiller türetmektir. Türetilen fiillerin anlamları eklerden ziyade dayandıkları adlarla ilgilidir. Bundan dolayı addan fiil türeten eklerin birbirinden çok farklı işlevleri yoktur. Bursa yerli ağızlarında tespit edilen addan fiil türetme ekleri şunlardır:

+A-

bēñzeyen (92-44)
yaşadık (28-9)
oynādık(106-13)

+Al-

çoğalmış (3-6)
çoĝaltdık (84-26)
bōşaldıyon (12-14)
boşalmış (20-30)
azaldı (62-57)
köreldi (67-5)
dinelir (63-6)

+A-(n)-

+A- eki, kendisinden sonra gelen –n- ekiyle kalıplaşmıştır.
ōzeniyodum (7-19);

+Ar-

sıvarıdık (10-8)
everirken (8-27)
Ķızarmış (24-5)
kızarır (62-45)
sararı(42-22)

+A-(ş)-

+A- eki, kendisinden sonra gelen -ş- ekiyle kalıplaşmıştır.
yanaşınca (82-31;115-5)

+A(t)-

+A- eki, kendisinden sonra gelen -t- ekiyle kalıplaşmıştır.

yō̄netirdi (112-51) yönediyo (19-42)

gözētliyolā (137-63)

+DA-

Ses yansımalı kelimelere gelerek onları fiil hâline getiren bir ektir.

kütürdeyik (85-21) büngüldēdi (88-60)

pūldurdak (157-13)

+(I)l-

sivrildirler (62-31) dikilmeye (82-59)

+(I)k-

birikdiryō (92-37) gō̄zükmezdi (110-83)

+lA-, +na-

Addan fiil türeten en işlek ektir.

başlādık (3-33) imzāladırız (5-26)

yōllamadı (5-34) sō̄lemezdik (6-19)

Ḳarşıladırlādı (6-26) īşlemedim (6-29)

kireşledilē (8-46) topluyolā (8-33)

közülēdik (10-12) ihtiyarladık (10-12)

āğırlarız (10-43) yollattırdı (11-47)

yüklemessin (12-25) hafifledmēğ˘için (12-13)

yāsaklandı (12-11) aralamā (12-5)

işliyo (13-20) başlıyoz (14-7)

gazelliyoz (14-10) ateşlemek (14-10)

bālıyoz (14-12) sulādık (14-88)

yū̄kletti̇ (15-27) tēmizlenmiyo (15-24)

desteklenmiş (15-5) bombalamışlar (16-5)
toplamış (17-1) öteledile (147-51)
çapalamıyo (17-59) bocalanıyo (18-4)
yēllendiridin (18-34) beglē (bekler) (19-23)
aklāsın (19-22) ağırlā (21-29)
yuvarlālādı (21-33) becellemeye (21-36)

+lA-n- +nA-(n)-

+A- eki kendisinden sonra gelen -n- ekiyle kalıplaşmıştır.

Ḳōçlanmā (35 -57) havalanıyor (63-46)
ēvlenmiş (104-41;16-12) yāşlandık (112-46)
yōnnendiridi (112-53) güşlendik (15-18)
görevlendirmişler (15-3)

+lA-ş +nA-(ş)-

yērleşmişlē (19-5) öbegleşir (21-37)
pālılaşışın (21-63) bayremneşir (3-28)
birleştirmiş (17-1) avırleşirdi (4-47)
denkleştirdi (12-20) gōzelleşir (17-19)

Fiilden İsim Yapan Ekler

-(A)k

İşlek bir ektir. Ekin başlıca işlevleri şunlardır:
Fiilin anlamıyla ilgili araç-gereç isimleri türetir:

döndürek (20-9) dōnderek (127-38)
süzēg (113-11) ōtrak “oturak” (47-26)
dāyak (47-43) kapak (45-59)

yataĶ (82-28) ūçak (82-64)

ĶaydıraĶ (156-30) saçaklā (88-57)

bıçak (152-26) elek (130-81),

Ķıvrak “kumaş çeşidi”, (73-104)

Bir işin yapıldığı yeri gösteren adlar türetir:

ĶonaĶ (21-30) dernek (72-33)

baranak (87-6) durak (101-18)

Fiilin gösterdiği işi çokça yapanı ifade eden adlar türetir:

kāçak (104-21) gezek (112-58)

yedeyine (158-57;36-31)

-Al

Eklendiği ismin anlamıyla ilgili alet ismi türetir:

çekel (28-25; (62-30)

-AlAk

Tekrarlama, art arda yapma anlamı taşıyan sıfat ve isimler türetir:

yatalak˘ōldŭ (40-6) düvelek (döğelek) (31-11)

-AmAk

Fiilden fiil türeten –A- eki ve –mAk mastar ekinin kaynaşmasından oluşan birleşik bir ektir. Bir işin aralıklarla yapıldığını gösteren adlar türetir:

kaçamak (112-33)

-AnAk

Sürekli yapılma ifade eden isimler türetir. İşlek olmayan eklerdendir.

dēynek (6-4, (44-23) görenēmiz (27-29)

geleneklēde (86-31)

-CA

İşlek olmayan eklerdendir.

eylence (108-60)

-ç

Eklendiği fiille ilgili sonuç ifade eden adlar türetir:

sevinç (1-34) Ḳazanç (24-9),

-gA

Eklendiği fiilin sonucunu gösteren adlar ile bazı alet isimleri türetmiştir.

bölge (85-32) kölge (63-38)

çātlānga (2-15) süpürgelik (130-10)

-gAç

Çeşitli araç gereç isimleri türetmiştir.

sālıngaç (137-18) süzgeç (34-33)

yūmulgaç (66-26, (104-20) cungurgaç (72-21)

yumulgaç (104-20) sālıngaç (107-28)

oklāç “oklağaç” (153-35)

-GAn

Alışkanlık ve huy ifade eden isimler türeten ekin bitki adı ve fiille ilgili yer ifade etme işlevi de vardır.

çālışkan (104-38) yetişken (110-14)

ısırgan (53-46) sērgen (77-48)

-GI

Fiilden ad türeten işlek bir ektir ve ekin farklı işlevleri vardır.

Çeşitli araç gereç isimleri türetir:

çalgıcı (3-19) āskı ((6-30)

burgu (12-32) yāygı (27-36)
sū̄rgü (46-6) örgū̄ (82-35;109-32)
sargı (69-9) sıyırgı (146-24)
sārgı (114-34) yēygi (135-11)
bürgü (25-55)

Fiilin anlamıyla ilgili somut, soyut ürün isimleri türetir:
üçkü "içki"(11-13) vērgisi (13-32)
vergi (16-32) īçki (19-46)
cizgi (41-42) çizḴı (59-5)
bıçkıcılīḴ (43-2) katkı (60-13)
sērgi (65-12) dōlgu (122-32)
bitki (87-9) uyḴu (109-34)

Soyut adlar türetir:
sāygı (53-53) sevgi (78-30)
bilgili (78-35)

-gıç

Fiilin gösterdiği işi yapanı ifade eden kelimeler türetir:
sallanguç (112-19)

-GIn

Eklendiği fiillere "fiilin gösterdiği hareketi aşırı olarak üzerinde bulundurma" anlamı katarak sıfat ve ad türünden kelimeler türetir:
sargın (3-25) aşkın (4-49),
baskın (15-9) sālgın (27-42)
yāngın (46-59) tūtḴun (70-46),
dargın (110-103) kılgın "kırgın" (110-103),
kēsgin (121-7) yētişkin (133-6)
alışḴın (146-25) aşḴın (156-24)

-I

Eklendiği fiillere “fiilin gösterdiği hareketin sonucunu ifade etme” anlamı yüklemektedir.

doğulu, (1-43)
göveri ((6-11)
cızıdan (28-36)
çeki (26-22)
duru (26-49)
atı “baş örtüsü” (77-75)
çizi (79-40)
ōlü (82-67)
örtü (88-41)
tolu (112-40)
yazıyı (5-13)
ōrtümüz (10-20)
sürüsü (21-63)
ayrı (21-63)
dürü (73-130,78-22)
çārpīler (81-41)
gelïn alısı (90-41)
dakı (84-38)
gezi (110-24)

sayılı (85-9)
gömülü (95-4)
Ḳakılı (99-45)
ekili dikili (87-29)
asılı (95-82)
yol bozulu (111-21)

-(y)ICI

Bir meslek ve uğraşı sürekli olarak yapanı ifade eden adlar türetmiştir.

Ḳorucu (112-58)
gezici (37-2)
ōkuyculuk (81-37)
güdücüsü (60-4)
kēscileri (kesici) (42-39)
gelin alcı (alıcı) (67-31)
Ḳazıcı (90-49)
sarıcı (137-45),
ōkunculuk (90-44)
doyurucu (106-28)
görücü (49-33)
yırtıcı (133-40)

-(I)k

Fiilin gösterdiği anlamı nitelik olarak üzerinde taşıyan sıfat ve ad türeten bir ektir.

böyük (1-30)
yōrük (3-6)
bölük(1-32)
deişik (3-39)

sovuk(4-41) danışık ((6-22)
dānışık (80-13) uzak (8-23)
yuvallak “yuvarlak” (17-12) çürük (28-12), (20-2)
delïk (29-55) geçi̇g (33-30),
āyrık (46-31) öyuĶ (49-12)
yumruk (73-7) Ķarışık (77-19)
bulaşık (77-43) kütürdeyik (85-21)
yarıĶ(88-57) Ķāynak (90-4)
uyanıĶ(137-85) delig (140-9)
geçik (145-31) gȫçcük(29-24)
yīrtık (109-26) sökük (119-31)

Araç ve eşya isimleri türetir.
Ķayıklara (12-29) kürek (14-55)
dȫşek (14-69) Ķazık (2-10)
kapaĝı (65-26) sarıĶ (49-34)
puruldak (60-3) pūldurdak (157-13)
yayık (62-40) ĶuşaĶ (120-22)

Hayvan ismi türetmiştir:
boz˘ürük “bozyürük” (17-57)

Bitki adı türetmiştir:
sārmăşık (142-49)

Yiyecek adı türetir.
katık (62-41)

-(I)m

Fiillerle ilgili hareketi ada dönüştüren –(I)m eki, genellikle fiilin gösterdiği işle ilgili bir sonucu gösteren adlar türetir.

sēçim (1-26)
dölüm (1-30)
geçimimiz (3-15)
dağılım (5-18)
içimi (8-6)
akım (12-28)
bakım (15-5)
dālım “dağılım” (16-15)
kesim (15-)
geçim (22-8)
virim (25-44)
kōşum (17-10)
āyrım (118-60)
geçirim (22-42)
yaylım (21-67)
salım (35-55)
sağımı (45-65)
sīkımı (45-65)
bakımnı (62-28)
kaldırım (70-2)
Ḳıvrım (72-4)
ėkim (72-58)
biçim (72-58)
çēkim (79-56)
sōz gelïmi (82-18)
giyim˘eşyāsı (84-40)
verim (88-17)
geçim (97-9)

-mAcA

Tarz bildirme işlevi olan birleşik bir ektir. Bursa yerli ağızlarında bu ekle çok sayıda oyun ismi türetilmiştir.

sinmece (45-12;110-45)
tutmaca, (7-5)
ātmaca (3-16)
aldatmaca (135-23)
digmece (47-13)
saklanmaca (76-35)
kovalamaca (80-5)
tūmece (101-12)
ēşşek pindirmece (103-22)
ātlamaca (108-29)
hōplamaca (108-29)
ebe dikmece (109-14)
çīlmecĕ (110-22)
saklamacă (110-22)
eşşek bindirmece (110-44)
çektirmece (111-32)
sallamaca oyunu (112-20)
dikmece (121-28)
çekmece (8-54),

-mAç

Bursa yerli ağızlarında yemek ve oyun isimleri türetmiştir.

Oyun isimleri:

saklambeç (7-6) sāklambaçı (61-2)

salmaç (55-22) Ķovalamaç (113-3)

ūçurtmaç (130-49) siñmeç (115-29)

Yemek isimleri:

bulameç (77-26) uvmaç “oğmaç” (151-84)

-mAn

Abartma ve süreklilik işlevi olan ek işlek değildir.

dēymenn (4-21) ōretmen (8-3)

eyitmēn (122-34)

-mur

Türkiye Türkçesinde ölü bir ek olan -mur ekiyle türetilmiş birkaç isim, Bursa yerli ağızlarında da aynıdır.

yāmır (23-30) kömür (26-19)

-(I)n

Bu ekin fiilin gösterdiği işin sonucunu ve ürününü ifade etme işlevi vardır.

dütün (5-37) gelin ((6-18)

ēkin (7-4) sorun (15-4)

satın (20-26) dökün (24-4)

dirin (19-6) yığın (39-24; (105-37)

yayın (82-26) akıncı (96-7)

düzün (137-68)

-(I)nDI

-n- dönüşlük ekiyle görülen geçmiş zaman ekinin birleşmesinden oluşmuş bir ektir. Somut ve soyut adlar türetmiştir.

okundu (davetiye) (67-29) kalıntısı (147-6)

sıkıntı (73-29) sıkīntı (121-49)

Ķūruntu (153-8)

-(I)t

Fiilin anlamıyla ilgili ürünü ifade etme işleviyle bir örnek tespit edilmiştir.

geçit (93-25)

Fiilden Fiil Yapan Ekler

-AlA-

Ekin, fiilin gösterdiği işi aralık olarak tekrarlama işlevi vardır.

kōlaşirdik “kovalaşırdık” (10-6) kovalamaca (80-5)

ekele- (66-11) ōlālar “ovalarlar” (29-55)

Ķovalādı (110-28) seçeleme (127-41)

-Aş-

Eklendiği fiile kendiliğinden oluş anlamı katmıştır.

tüteştirmeğ˘için (140-6)

-k-

Tek heceli fiillere pekiştirme işleviyle eklenen bir ektir. Bu ek kökle kaynaşmıştır ve işlek bir ek değildir. Bursa yerli ağızlarında bir örneği tespit edilmiştir.

Silk- (58-10)

-p-

Pekiştirme eki olarak kullanılan bir ektir. Örnekleri sınırlıdır.

serpmiş (22-69)

3.1.2.5.GÖREV DEĞİŞTİRİCİ EKLERİN TÜRETME EKİ OLARAK KULLANILIŞI

-Ar

Geniş zaman sıfat-fiil ekidir ve kalıplaşarak kalıcı isimler türetmiştir.

ōkur yazālık (45-41) döver biçer (67-10),

keser (77-54) gō̄çer (112-7)

-(I)r

Geniş zaman sıfat-fiil eki, bir örnekte kalıcı ad türetmiştir.

gelir (97-6)

-(I)ş-

İşteşlik çatı ekinin işi birlikte yapma işlevi zayıflayarak bir türetme eki gibi işlev gördüğü örnekler de bulunmaktadır.

çekişmiş (73-17) alış- (65-13)

-mA

-mA, fiilin gösterdiği iş, oluş ve kılışı yalın iş ismine dönüştüren bir ektir. Bursa yerli ağızlarında -mA ekiyle türetilmiş çok sayıda kalıcı ad ve sıfatlar tespit edilmiştir:

Eşya ve alet isimleri:

yāzma (4-30) dōkuma (50-18)

çitme (20-11) saçmalā (29-12)

basma (kumaş) (73-105) Ḳazmā (77-54)

ēyme (70-26) Ḳırme“kırma” (78-39)

dikmelē (95-61) yāzma (124-30)

ūçurtma(130-45),

Yiyecek ve yemek isimleri:

sārma (7-23) ıslaması (7-13)

kāvurma (11-21)
dōlma (11-21)
Ḳıyma (11-19)
bulama (17-24)
Ḳırma (29-10)
Ḳarışdırma (66-6)
Ḳızātma(kızartma) (77-22)
bulama (99-31)
bulame (124-82)
yōğurdlama (117-20)
gȫzlėme (118-16)
sarı būrma (117-27)
kırma (105-60)
oturtma (117-27)

Bitki isimleri:
asma (74-6)

Tarz ifade eden sıfatlar:
yārma (aşı) (33-9)
būrma (bāklafa)
sȗzme (yoğurt) (50-15)
örme (çıbıkdan) (61-37)
dakma (mōtor) (16-53)
çėlme (top) (60-4)
çātma (ēvdi) (106-8)
sallama (küpe) (91-38)
daşıma (su) (97-14)
kēsme (hamır) (121-5)
yontma (ahır) (122-57)
gȫmme (banyo) (122-65)
kaplama (102-37)

Oyun isimleri türetmiştir:
ātlama (79-47)
çīldırma (119-16)
çēktirme (101-23)

Terim ifade eden kelimeler türetir:
çıḲārṭdırma (103-46)
çıkārdma(103-46)

-mAk

Fiilleri isimleştiren -mAk ekinin kalıcı isimler türettiği örnekler, standart dilde de var olan kelimelerdir.

Ēkmeĝi (1-10) yemek (3-22)

Ķaymak (15-3) çākmaĶ (121-54)

-mIş

Bitmiş, yapılmış işleri ifade eden sıfatlar türeten -mIş sıfat-fiil eki, bu işlevinin yanında kalıcı adlar da türetmiştir.

-mIş ekiyle türetilen kalıcı isimler, meyve ve oyun ismidir:

yemīş (33-14) yėmiş (97-51)

ĶaláĶálmiş˘oynādık (78-5)

-(y)A

Zarf-fiil ekinin kalıplaşmasıyla oluşan fiilden ad türetme ekidir. Örnekleri azdır.

oya (47-21) kısa (49-20)

çevre (91-23) öte (44-2)

gaga (53-14)

-(y)ACAk

Gelecek zaman sıfat-fiil eki kalıplaşarak kalıcı isimler türetmiştir.

yīcēni (3-34) yīcek (14-84)

sancáya “salıncak” (51-17) dövecēmiz (77-50)

oyuncak (78-34) gēycek (83-3)

yiceg (138-7) içicek (138-7)

-(y)An

Sıfat fiil eki, zaman gösterme işlevini kaybederek işi yapan anlamında kalıcı adlar türetmiştir.

kākan (99-49) gūnebakkan (103-14)

düven “döğen” (44-18)

-(y)Iş

İsim-fiil eki olarak eklendiği fiilleri isim hâline getirir. Ekin bu işlevinden başka tarz bildirme işlevi de vardır. Bu eki alan kelimelerden bazıları kalıcı ad durumuna gelmiştir.

Ķuruluş (3-6; (20-6)	geliş (26-24)
duyuş (110-1)	geyinneş “giyiniş” (113-5)
giriş (118-11)	yörüyüş (126-40)
Ķayış (28-19)	dikiş (42-12; (107-41)
alışveriş (157-15)	yağış (87-15)
satış (102-40)	

3.2. KELİME ÇEŞİTLERİ

3.2.2. İSİMLER

İsim İşletimi

İsimlerde Çokluk (Bkz.Şekil Bilgisi)

İyelik Ekleri (Bkz. Şekil Bilgisi)

Durum Ekleri (Bkz. Şekil Bilgisi)

Tamlayan Eki (Bkz. Şekil Bilgisi)

İsim Yapımı

İsimdem İsim Yapımı (Bkz. Şekil Bilgisi)

Fiilden İsim Yapımı (Bkz. Şekil Bilgisi)

3.2.3. SIFATLAR

Bursa ağızlarında -kendinden sonra gelen bir ismin niteliğini gösteren ya da bir ismi sayı belirterek, soru sorarak ya da göstererek belirten isim soylu kelimeler olan- sıfatlarla ilgili diğer kelime türlerinde olduğu gibi yazı dilinden önemli bir farklılık görülmemektedir.

Niteleme Sıfatları

-çōcuklūm benim çok bi ***fakir*** zamannādı (1-6)

-***Ķaralı yōnca*** dēle filfil ónu çōĶ güzē yir (34-25)

-dedelēden Ķalma burası yerli zāten en ***eski köyle*** (88-1)

-çok ***böyük muhabbetle***vărdı doullā çalgılā ırakı içmeklē hēpsi varĭdı yāni ama ***güzel güzel*** -l4 ***muhabbet*** yāni ***çirkef muhabbet*** dĭl yāni (89-13)

-óndan sōna ekmekleri ***Ḳuru*** ekmekleri bȫle içine batırı batırı ağāsıñ (91-64)
-yerde bir ***yavuz*** çiflĭn˘oldū yerdeamma ēñ***böyük*** çiflik būrdeymiş (92-2)
-yenicesi ***ēsg***i ismi emirler yenicesi kāryes (92-4)
-kövün***ȫtĕ*** yanı şimiki Ḳaracabeye bālı (92-13)
-varıdı eriklē varıdı***devce*** eriklē vādı***devce*** kirazlar vardĭ bi şey Ḳalmadı (140-21)

Belirtme Sıfatları

İşaret Sıfatları

Bu

-ben vallā ***bu yaşıma*** gelesiye Ḳadā (29-6)
-ōsmannıdan ***buv*** kövlē***óz***āman (158-11)

Şu

-şimdi ***şu yannı*** ben bilmėyom (88-52)
-şurdamış ***şu daşlā*** órdan gelme (88-2)
-dēdik şȫle kısa bi çıbık kesēdik ***şu Ḳadā*** işde furāsıñ atāsıñ(141-6)
-Ḳız sēkiz ondan sōna efendim bu**şu Ḳōynesar kövü** va ōrdă(153-3)
-sōrmuş kumandan ***şu dağın*** etekleri (158-12)

O

- baḲ tā Ḳārşıdan ***ó*** tōprak dökülen ***yēde*** Ḳoyun yidişin tamam (34-14)
-Ḳākāv***ó*** sābah namazında sērinde-13 yēliriz “yayılırız” çekiliriz (35-12)
-Ḳoyun doğurmā bāşlādı mı biz ***ó-57 Ḳōçları*** getiriz (35-56)

Sayı Sıfatları

- Ḳāyma yok Ḳuruş ***ōn Ḳuruş ōm beş Ḳuruş ōn˘iki Ḳuruş*** āşaman ***beş Ḳuruşa***-22 Ḳădā(1-20)
- bilmȫn nē bilcen maçkayı maçkada ***ȳȳş tāne*** binā vā (1-29)
-ben ***ōn˘üç*** sene çālışdım (29-47)

-ó da bahalıya mālˇoluyo bi çuval yem-5 *ōtuz milyon* süt *dȭ̄rt yüz Ḳayma* (29-4)

- gelir bakā bu baççe der ki *yüz* kilo ekin yāpçek yüz kilo ekin yāpdı (158-74)

- ḲızıḲların bȭ̄le isimneri ōlmuş kövümüzün *āltı-*14 *yedi yüz* senelik tārihi var (158-13)

Soru Sıfatları

-Ḳoyuyo bȭ̄le *kaç para* on Ḳuruş yȭ̄z para kırk para (2-14)

-bu kȭ̄den ānam būbam dōumum bu kȭ̄den bin üç yüz kırk doumnu *kaç yaşımda* oluyon (8-12)

-leçbercilik böyükkumlada halam vādı onnā yapmışlā yapan bi *kaç hāne* vādı (12-30)

-*hāngırüzgȧr* fırtınalı gibise o dokkanır tabi (12-24)

-yābmădım bu sene duzlamış duzladim zăman yatamōyosku*āngi pāraya* (55-52)

-ayrılır takım sopăyı *hangitakım* bulūsa (62-4)

-ulen bu *hangibeyinˇ*ōlu diyolādı (151-54)

Belirsizlik Sıfatları

-çōcuklukda çālgıcı vadı bórlāda dāvul zūrna bȭ̄le *birkaç* kȭ̄den (8-13)

-umurbey belediyesi ōldu şimdi mālle ōldu *bi kaç* ūfak köylē varĭmış (17-1)

-mesełâ görevi nerē gitçen *fiłån fiłån* yere gitçem *bāşká tarevá* gidemēssin izinsiz (142-26)

-bak orda ilhin hāmam yapılmış bakˇórda şimdi hamam tārihī*bihamam* var (158-4)

3.2.4. ZAMİRLER

Kişileri, nesneleri temsil ya da işaret yoluyla karşılayan kelimeler olarak tanımlanan zamirlerin Bursa yerli ağızlarında genel durumu, yazı dilinden çok farklı değildir.

Kişi Zamirleri

Ben

Ben kişi zamiri, çoğunlukla *ben*, çok az örnekte *men* şeklinde tespit edilmiştir. Ben zamirinin yönelme şeklinin bir iki örnekte *bene/beñe*bir örnekte *mana*ama yaklaşık aynı sayıda *bana* ve*bańa*şekilleri mevcuttur. Tamlayan ekiyle kullanımında çok az örnekte benzeşme olmadığı tespit edilmiştir.

-*benim* adım yusuf çalı (1-2)

-bölük ȳüçüncü bölüktendim *mēn* (1-32)

-*bēn* de aldım bi dene ḳât *ben*ālınca ēlimden ālıyo (1-33)

-nēse *ben* yalıñız *ben* mĭm arkadaşlā doğulu uzatmayēm (1-43)

- sēn bū doğu Ḳadınnarı gibi *beni* Ḳonuşturēn (6-15)

-suya órdan menevre “manevra”ōldu ēkim ayında hele menevreden eveli ***beni*** halıca (8-43)

-***benimkini*** indiri misin ***ben*** de bekliyim (11-17)

-mektubu vērdi gine bana hadi ***bana*** eyvallah dedi çēkti gitti (11-50)

-***benden*** önce onnā (17-22)

-īslatmaz dai bāk bāk ***bende*** bi köpek varıdı (19-26)

-kışın rahat iş yok Ķayıt yok yazın bū***beni*** göremėyo (22-25)

-bakmış ōlan kardeşi arkasından sen ***bana*** dėmiş tākipˇitmeycen demiş (22-68)

-çēvirdim bī dā yandım tüvē daşa gelişin***benden*** tarafa (29-11)

-bak ***ben*** kēndim de ēmekliliyin (29-46)

-ētiyārlayıp gidēāşşā yokarı kırk ağāç yemīş va ***bende*** (30-14)

-ben ēvdě ***bana*** kızm getiriye (40-34)

-gāli uzunˇömür dimēñ***bana*** ben şimdiorayıīsteyēm gāli (40-49)

-Ķavaklar bōle īki milyara ***bende*** ālan sātan da yok (41-6)

-oyunnā ōynādık tōplaşīrdık saña gidēdik ***bańa*** gidēdik (45-20)

-bazı yėmeklē yapāsıñ sen **bańa**ünnēsin ben saña (45-23)

-ninėme āteş yāktıttırmış gevurlā ***beni***-9 çekmesin (47-8)

-burlara geldīnde anam ***beni*** Ķucāklamış (47-12)

-gelibolu alay kumandanını bul ***bennen*** görüşsün (48-48)

- yar bize gēse de sefāhōlmasa hebˇeller ōlse de ***benimkisi*** ölmese ānnem (51-30)

-Ķuzum hindi modaya uymayınca dėyōku öteki ó ***benimnen*** hiç-5 Ķonuşmō (57-55)

-bōyüg Ķayınna yāmădığı-“yapmadığı” hālde ***bańa*** yāp-71 derledi (57-70)

-küçük Ķız da bu da ***benim***diyo çekin bakām yókara (63-33)

-ōtur der yā***bennen*** dalga mı geçiyosun (69-11)

-órda ōrenmiş***bańa*** annatıyodu oyun ōretmeni diyo ***benin***diyo (69-48)

-ó***benden*** böyük babandan güççük (72-14)

-çōlūñçōcun dedesi ***benim*** de dedem ***benden*** beş yaş böyük (77-67)

-torunnā diyo da ***ben*** torunnara bi şē annatamıyóm ki ónnā***benden*** daha çok bilgili (78-35)

-yāni şahsen benim çocuklāñ***bana*** faydası ōlmadı (81-9)

-rāmetlik amcam vārdı onuñ ōlu da vardı***bennen***yaşıdōldü (83-13)

-fasille hamır bunnā hēlva dādlı keşkek sen ***benden*** eyi biliyon (106-38)

-dışādan ***ben*** ūç dene gelïnˇāldım dışādanˇāldım ***bende*** ūş dene ōlan iki (138-13)

-düşüneyim ***bene*** musāde ediñ óndan sōna dönersin (110-63)

-ālahım derim ***beñe*** ürüyālā-75“rüyalar” dātlı rüyālā gȫster derin (105-74)
-yok o ādam son zemāndă ***bağa*** bi ėyilik yaptı (126-9)
-óndan sōná duz atāsın kēstirisin işde ***bē*** ónnārı biliyion (132-5)
-şindi kusura bakmăyın yāni ēvliysen çerkez Ḳızı alcek ***mană*** deme (151-66)
- yarın sen Ḳonakla Ḳonak viridik ***bēm*** “benim” -59 mıstava gibi sen (25-58)
-fāre çok şindi gine bu sene çok fāre vāmış ***benin*** gitdīn yok (17-60)

Ben ve sen kişi zamiri, +lIk ekiyle kullanılmıştır.
-şinci dĕ ó hindi tām ***bēnnik˘*** ev ***sēnnik bennik*** (132-11)

Sen

-órē gittim ben óre birsi gēldi ***sennen*** dedi (2-14)
-ondan sōna ***sen*** dȳnün bāşladī-başladığı gün dīl (3-42)
-benim ōlan var ***senin*** Ḳız (4-23)
-ērzürümde yapdım ben askerlīılıcădа ***sen*** dĕ git (5-11)
-***seni*** diyo órdan óndan sona hepisi şētmişşūrda bomak kȫ vā (8-19)
-óḲadā zahmet çekmişlē ki yāmırda lēn ***seniñ***-45 ne şārtın vārmış (8-44)
-yatsıda indirdilēgenli biz ***senin*** dȳnünde yassıda indirdik (11-16)
-muhṭar mesełâ götürü***seni*** dāved˘ėdē***seni*** óndan sōna yidiri içiri (21-42)
-hiç merāḲ˘ėtme ōlum ben ***senin*** paranışimdik āyarlarım (21-49)
-sıvır manda Ḳara sıvır hepsi vādı burda ***sende*** vā bi dāne (21-61)
-ēkin zamānında ēkdim āllah ***seni*** ināndısın yāvrum (33-29)
-***seniñ*** Ḳoyun ōluyō böle köv çobanı dėye çoban tutardık (39-2)
-yāpmadım da bi ***sennen*** barabā (41-32)
-hāngıḲuyūñ içine girēse Ḳōbca ***seniñ*** Ḳuyūñ içine-3girdīse (44-32)
-bi günde yēnir mi cānım bir hafta felan gēder nüvūsuna gȫre bazı***sende*** beş kişi (52-70)
-yāně bi ākşam ***sende*** bi ākşem ónda bi āşam˘ónda (55-35)
-ó küçük kız demiş ki baña bak ***sana*** bi-34 oyun atarlā (63-33)
- bi çocuk āfyonda askēlik yāpdı dėdim ***sañа*** bi şē (92-39)
-yerde bi Ḳız vār dedi ben ***sene***ó Ḳızı ālcam dedi (110-89)
-saña bi vakit yā ***sañа*** dedim bu sene gēşcek ālcem deye sȫz vedim (123-52)
-bilirkīşi ***sana*** Ḳızıyosa bu tāladan çıkmaz (153-43)

-pilav mēsełâ dökēsin ***sana*** mısāfir vēcĕm dēsin (153-49)

O

-ābi ***ondan*** Ḳavrulmamış fısdık istedim (17-43)
-vemiş sēnin malın yok bi mal vemiş tā***ondan*** ōremişlē (27-3)
-hindi modaya uymayınca dėyōku öteki ***ó*** benimnen hiç-56 Ḳonuşmō (57-55)
-talebˇidemedik yāni bi çocūm vărdıḲōcaman ***oñu*** vēdim çoban diye vēdim óna (107-15)
-bi̅ köv arkadaşa veriyom ōle óndan sōnasa sen-37 ***ónnā*** ó zăman içki içēlē (151-36)

Biz

-annecim ***bis*** senin hākkını (40-25)
-māleniñ Ḳoñşulānı bi̅yenmedik ***bizi*** istemedilē***biz*** vāriyatlı diyĕ ónnar da fakirˇidi (57-18)
-būññarıñ tuttuyolā buba ***bizi*** evlendir (63-28)
-istedi çocuk varmış o kocaya kaçtı ***bizi*** yıktı (67-28)
-geliken demişlēkin ***bizim*** órda bugün demişle(71-34)
-sōna Ḳıvrım deriz ***biz*** patetli norlu ule ülēden yaparız yāş (72-4)
-ḲurañˇoḲuduruz duvālā yaparız ónnarı yaparız ***biz*** (72-9)
-genşdir gezeceklē e ***bizim*** de bütün bak çocuklāmız dışda (72-12)
-allah dedim metin dedim ***biz*** ötekini ödeyemēyöz dedim (73-21)
-óndan sōna işte ōle derke bōle derke ***bize*** bi ḳât geldi (73-25)
-yāni bōle muabbedlēmis ōlurdu köy odası ***bizden*** önceki ārkadaşlā vārmış (81-21)
-filen yerdēdik bizi şu an şōle yaptı bū̅le yaptıātej etti ***bize*** dedik (82-75)
-ne ēmin dedi ***bizden*** ya dönen ōlur ya ōlmaz dedi (103-55)
-yōk ***bizde, bizim*** köümüzde mācır yok (110-21)
-bizde yōkdu ***biz*** yōrük dēliz ki yāyıḲˇōłcek (120-31)
-devām˘ediyō yāni ***bizde*** hāłâ var (128-24)
-hāyır yėmek yāhmadan ó oṭlādan yoḲ***bizde*** turşusunu yapālā yalınız (141-22)
-i̅kisi borda i̅ki kişi olunca ***bizden*** geşdi gene (145-37)
-istēyo ōlan da istēse ***bize*** ne Ḳādı dėyo (150-48)
-Ḳaynatam ōlmüşḲayınnam ***bizde*** Ḳızıñˇānası bubama demiş (151-16)

Siz

-çocuk ōmuş derdi ó da dermişdi ónu da ayıya ābeysi ayı çalmış ***sizin*** Ḳızi demişle (51-54)

-şukkada hinci çalālāsa da ben oynasam ***size siz*** tam adamını buldunuz ama (51-28)

-yazdıreydim ben ***size*** ónnarı ben bu Ḳīzlara okuyveriyom (51-25)

-zevlecen oldu amma devlet şimdi ***siz*** bu kesdeneleri aşlayıñ mahsülünü alın (157-46)

-Ḳırk kişile bu duvāyı ōrenin bak sizde siz benim çocuklāmsınııōlum demiş (95-97)

-çok ābey ēkseri üveyik avlālar biz üveyik dēriz ***siz*** ne dēsiniz bilmem (142-47)

-bi haşeş vardı bele-böyle belki ***siz*** bilmezsin susam haşeş vardı (151-78)

Onlar

-ēskiden fidan ana diye bir kadın vāmış bu kadıncāz şeyden gelmiş kınıkdan ***onlar*** (22-53)

-büyük ulamalā şimci gīziyo ***ónnah*** "onlar" (45-52)

-çerkezlēn ādetleri avır deil amāçok eyi ādetleri vā***onnān*** (151-61)

İşaret Zamirleri

Sözü edilen nesneleri, adlarını anmadan göstermeye yarayan işaret zamirleri, konuşan kişiden uzaklıklarına göre farklılık gösterir. Yazı dilinde kullanılan bu, şu, o, bunlar, şunlar, onlar zamirleri, kimi zaman bazı ses değişiklikleriyle Bursa ağızlarında da kullanılır.

Bu

-turb ekēdik şuñu ***buñu*** çok-80 mal yapādık (46-79)

-óşāpḲayıçıkārdī vakit ***bunuñ*** adı (48-34)

-bāzıları dėyolā ki yā bunu fesi gavır īcād˘ētdi-38 gēydik e ***bunda*** ne vā (48-37)

-süleymān dedem gene ali çavış yokārda ***bunnar*** hēb gemi geyērdi(48-47)

-vallā çift davıl çift Ḳırnăta keman ***bunnā*** tutulur (114-8)

-***buña***ālışdık buñu gēyyīm ben (145-21)

Şu

-būrsánın yenişehir kazāsının gōkçesu köyünden bū dėdi çārın ***şunu*** dedi (147-32)

-denetlērim de şōlerim de hēāskerīādresem ***şudur*** (147-37)

-yīkılırsa óndan sōna bırakırsın bī de ***şu*** vādır (148-34)

-millet fasille domata büber ***şunu*** bunu yapıyolā (150-8)

-yėni Ḳāve āçıldıydı***şunun*** binanan bu yana (150-24)

-yıramadlıḲdėdem hasan dėdem ***şu*** birāz˘eylenmiş biraz (152-25)

O

-órē bu dō̄ner bō̄le bu ó dō̄ner iki kişi bi̇ner ***ónaondan*** sōna sabahlara (3-30)

-bi bō̄le Ḳorsuñ bi bō̄le öbegleşir ***óna*** becelleme deriz (21-37)

-canım bi mūtar diyokı nā köv vā***óna*** gidem diyosa gidiyoz işde (22-51)

-bilmem neye yāni kaç tāne olursa***óna*** göre āyrılcak (23-28)

-yapışdırız altına odun iki tane ***ondan*** yangın alav çıkmaması için (26-50)

-saban saban dėrlē***óna***öküzlere de Ḳoşdūñ işe boyŭnduruk Ḳayışlañ bālanır (28-20)

-buzdolabı hiç bi şey yok ōcak dēriz ocağ˘ōludu ataşı yakā***onda*** bişiridik (57-81)

-bō̄rek yaparlar ***ondan*** bol toplaip mardımak deriz biz (62-51)

-urgan deriz-30 ***óna*** urganı hālka yapādık ***ónun*** içine yakaladīñ adamın i̇çine atādık(110-29)

-çeli̇ kesēsiñçeli̇şō̄le güzēl ***ónu óna*** göre yüdēsiñ burēḲāynadır ***óndān*** sona döve(121-12)

-ōlmayō***óndān*** sona ***óna***Ḳatālāóndān sona(125-29)

- yāptın āttın mı***óna*** böle üstüne yatāsa ó cātka oyunu dēdik ***óna***(153-27)

- o hāyvanın suyunnan-36 yağınnan ***onu*** güzel bi yapar (153-35)

-ōdu sōna pulluklar çıkdı mesełâḲara saban derlēdi ***óna ónnan*** sürülürdü (158-47)

Bunlar

-kōlaşirdik birbirlēmizi***buna*** hinci oynaşiyolā oynaşirdik kōlaşirdik birbirimizlen (10-6)

-yi̇cek i̇çecek efendim buydey mısır bunları ū̇düp geliyoz faprikadan ***bunları*** yiyoz işde başka nāpcek (22-28)

-tomatis kabak ***bunlar*** da Ḳurdurlar ya (22-32)

-yėdirisen tabi ó da ya dövecek ya sövecek ***bunarı***yabmadīm için (29-23)

-Ḳaldırdık ***bunları*** alan satan ōlmadıānadın mı (41-4)

-bunlardan ekmek beklērken ***būñlar*** böle i̇psiz sapsız dāa ***bunnar*** benden˘ekmek bekler (53-31)

-nur içlēnde yatsın ille ***bunnā*** gidēke gelecek ille bunlara beş kuruş da ōsa okumā gidēke-42 ó beş kuruşu ***bunnara*** vēcektir (73-41)

-üvey Ḳarı nāpsan yap ***bunları*** nāpam demiş (149-47)

-ayçiçeyi büber domatis mısır ***bunları*** ekebiliyor (153-13)

- bi̇zim āylemin ānnesi üç kardeşlē***bunnā*** bi tānesi emine bi tānesi hati̇ce (155-13)

Şunlar

-olurdu ėbe vemeycen deye kuşaklā va ya ***şunnā*** onnara tutunuyolā işte bule oynālādĭ (72-26)

-doñuz hē yē doñuz dē o ārpalıklā deriz ***şunnara*** kövün Ķıyılāna geliyolā (72-52)

-motornan sürüyoz ātlarnan ata yaptım bi ara bo͞le ōlan bili***şunnan*** haydarda ben ben (85-47)

Onlar

-biz ***onlara*** cık Ķuşu dēris sērçe dēris (15-35)

-çocukluksak körebe oynărdık met deye bi şey var böle-böyle çelik çomak ***onları*** o͞ynārdık (53-1)

-***ónnan*** üstünde Ķaynadıyos bulgurları (54-27)

-bayramlară gençlere işte alınacak ne geyilecekse ***onlara*** alıyoduk (72-11)

-***onları*** dōrārıs ōlmadı mı salça Ķōrus (105-32)

-çeyiz işte bo͞le pırtıçēmber suvana ***ónlā*** Ķākdı bātdım˘ónlā-battı çēvrĕ i͞şlēdik (113-4)

- götümüşler hayvánnarı avlıya kapadıla sığīr hayvanları***onları*** da götürüyola (155-17)

İki örnekte onlar zamirinin başında bir h türemesi tespit edilmiştir.

-milye dėmek meselâ çamırdan mamırdan yapālādı ***hunnādan*** -19 oynādıĶ (21-18)

-zámanında ***hunnā*** tāzĕlēnmiş˘ōldu óna Ķārşı gözlēmden˘öpdü (147-34)

Dönüşlülük Zamirleri

Kendi/Gendi

Dönüşlülük zamiri, Bursa ağızlarında kendi, kimi zaman da kelime başı ötümlüleşmeyle gendi biçiminde kullanılmaktadır. Derlenen metinlerde dönüşlülük zamirinin 2. çokluk kişi iyelik ekiyle kurulmuş örnekleri tespit edilememiştir. Öz dönüşlülük zamirinin kullanımına rastlanmamıştır.

-oynama yōkdur ēvde ónnar ***kendileri*** çalālā ***kendileri*** oynālā (3-45)

- trene eriştirceksiniz dėdi ***gendisi*** tren ķādını istiyov (23-22)

-bırakırlā bo͞le çif sürdüm ben ***gendim*** sürdüm (28-17)

-***kendim*** çifçilik yapdīm (69-33)

-oradan būday tāşıyabilirsin burada sātarsın ***kendin*** yirsin (69-37)

-oynuyolar āt bakalım diyor yā ***kendi*** dabancasınnan kişi ***kendisi*** ūruluyo (69-18)

-***kendine*** gel diyolā gevura (71-25)

-ėmme şindĕ herkesin ***kendinden*** fazla yiyeceyi alıyo (72-64)

-yāni bȫle bi şēlē yapādı***kendi kendine*** (78-13)

-***gendi kendine***ōyuncak başka oyuncak yōk ki (78-34)

-velâsıl ónnarıēyledik şindi ***kendimiz*** ihtiyarˇolduk (79-38)

-allah ***kendilēnden*** rāzı ōsun (81-28)

-yapādık nė olūsa fasille patadis zēbze ekēdik ***kendimis*** (83-29)

-***kendilerini*** gȫmedim yalıñız duydum ku (87-52)

-zērzevad ēkiyoduk-12 ***kendimize*** yīceg Ḳadā (107-11)

Soru Zamirleri

Hangi

-***hānkini*** ānladan órdan sōna sālça Ḳoyuyoduk (66-8)

-sovan yaprāndan keserler bȫle orēşey dakālar ***hangisi*** değilse (96-20)

-oynārdık ***hangisi*** gālip gelirsė ōēbe kalırdı (147-18)

Kim

-seni kim gēcek bulcek gece vakti órda yāv ***kim*** bulcek seni (67-23)

-***kim*** vurāsa ó da şe olūdu yine biri toplap Ḳaçyō (72-30)

-vurādık Ḳalkādı vurādık gidēdi ***kim*** yeñilirse ónu bi Ḳuyu Ḳazādık ónu gömēdik (78-9)

Ne

-çok ėyi zamannādı gece bece yapamayoduk tālamızdan ***ne*** çıkārsa ónu-17 yiyiyōduk (1-16)

-***ne*** gȫrdülēācıdan īzdirabdan başka gēlsēlēdi köüne (3-8)

-yukayāparlar ērişde kıyarlar ***ne*** yinib ne işilcēse ónnarıēve korlar (3-26)

-birez de hōşaf armut hoşafıērik hoşafı***ne*** bulabilse (108-56)

-hēşē yabīn ***ne*** vārsa ónu yapēn yā fasille varsa fasille bişiriyoñ (109-20)

Belirsizlik Zamirleri

Başkası

-rızā-25 gȫsterilirse oliyō gȫsterilmesse ***başkasına*** veriliyo (4-24)

-ȫlen yidiriz sabālen yīdiriz āşama ***başkası*** bakā üç öün yīdidris (25-10)

-ondan sōna gittim annemgil ***başkasını*** yōllădılā aldılā (62-35)

Herkes

-dönüyodu ***herkesin*** ēvinde bi kaç koyun bi kaç keçi sīır manda ōküsü olan vardı (17-5)
-ó zăman kövden ***herkes*** tarlasından yētişme nohut fasůlye patatis mercimek (20-25)
-her şey evdendi dāṭlısı olurdu ***herkesin*** pēkmezi yaĝı zeytini herkesin evinde (20-27)
-Ķoşduruyduk sēymen dērdik ***herkes*** silahını alır (147-42)
-pilav ōlen yemeyi yirlē***herkes*** dālır gidēdi (150-53)

Kimi-Kimisi

-sāzan balıkları vāónnādan çōcuklā tutuyolāşōle şōle ***kimi*** çıkıyo kiłoluk filen (89-12)
-burda ūremişler ***kimi*** ó yandan-9 ***kimi*** ó yandan işde ēvlenmişler bi köv ōlmuşūk (90-8)
-eh kim şeker nerde dağıtmak ***kimisi***nōut Ķavuruyodu ***kimisi*** misir şēdiyodu (66-30)
-hep ónlara yēmek vērisin ***kimēsĕ*** ēt yapıyo ***kimēsi*** de kövte yapıyo (74-21)
-tábī şimdi ***kimsi*** tarımnan ūreşiyo ***kimsi*** yaylecilīnanˇūreşiyo (87-4)

Bazısı

-bāzısının çocū va ***bazısının*** yōk cānımˇişde beş parmāĝın beşi bir mi (52-61)

Birisi

-öle şu Ķadā bi sopa giribücük ***birisi***şurē -6 dinelir (63-5)
-ah bi de bākmış bi yılanın ***birisi***órda Ķuş yuvası vā (63-40)
-dedim kişi cuma gün kelese gidēdi veyāhut bi ***birisine*** bi kilo (85-10)
-orōōtumuş***birisi*** orōōtumuş ónnā da yērli kövü dedīm yērle de (89-41)
-tōp sopası dērlē birbirni bōle atālā tātadan ***birisi***Ķārşıya dike (123-34)

Filanca

-bi sorun meselâ diyokuñ ***filanca*** şu Ķadā īçki ālmış (69-7)

Hepsi

-büberini domatisini fasülyesini ***hepsině*** yapıyo (72-64)

-bilezik-42 āldık ***hepsenden*** giyim˘eşyāsı şū bū bi şēlē (84-41)

-para vermōduĶ gibi bi şeydi ó zamanda amma şimdi ***hepsi*** satına bindi (88-27)

-sokmazlarıdı yoĶdu ōle şey ama şimdi ***hepsi*** bi arada oluyō (88-40)

Kimse

-çōcuklarıālınmazdı içeriye nōrmål yāşlardaki ***kimseler*** (69-40)

-bu tabī çok ***kimseler*** ōdemēzdi ó defterde diyo hiç (69-46)

-ālamadım ***kimseden*** diyo yākdım diyo şimdi kāveye girmişler (69-47)

-āltısı bursada ben bi Ķocadamnan˘evdeyin iç ***kimse*** yok (72-13)

Öteki/öbürü

-mesełâ şunu burdan bōle kittī zaman ***öteki*** de burdan gide (18-39)

- o şimdik yīkdım ēmen-hemen geri gēlirkem ***ötekini*** çaĝırĭyon (55-16)

-óndan sōna ***öbürügi*** çıkıyo bir˘ay ó olur bir ay sōna ***öteki*** olū (55-65)

-Ķuzum hindi modaya uymayınca dėyōku ***öteki*** ó benimnen hiç-56 Ķonuşmō (57-55)

-yere Ķama Ķoyuyoduk ***ötekini*** hāllattırıyoduk (59-6)

3.2.5. ZARFLAR

Bursa yerli ağızlarında, bir fiili, sıfatı ya da başka bir zarfı yer-yön, azlık-çokluk, zaman, durum açısından niteleyen zarfların kullanımı, geçirdikleri ses olayları dışında yazı dilinden pek ayrılık göstermemektedir. Yalnız eskiden anlamında kullanılan "ilēden" zarfı farklı bir zarf olarak tespit edilemiştir.

Yer-Yön Zarfları

- ben bōşun dākıyon ***aşşā*** bī bōşandı ***aşşā*** dēsen (29-31)

-işte ***yukardan*** suyu aldılā ova kövlere verdiler (67-16)

Zaman Zarfları

-dēnesinden de ēkmek yaparız savırırız bū̄le saçarız ***aşşama*** diyom (57-36)

-*sōnăcāzımı* burda eliñi bi tutuyosun bu sırateze tıkāndı acık kulākları (75-14)
-kız˘isteme iyēleēkseri şōle ōlurdu pek˘istedine kızı vermezlerdi *ilēden* (152-37)
-kövün-5 Ķuruluşundă *ilkin* ó hămām yāpılmış (158-4)

Niteleme Ve Durum Zarfları

-āltının dibinden başlēsin evelen *düzgün* Ķorsun *şōlĕ*ūzatırsın (140-5)
-bubası anasına hiç bi şey yok ónnā*kendilīnden*-47 nişănı sözü kesiyolā (150-46)

Azlık-Çokluk Zarfları

-pātladı *hiç* dokanmadı bi şē*hīç* sāçma gēmedi (29-17)
-tabī hinci gāli hazır ōluyo ye ónnādan *çok˘*olub da (30-30)
-bēlinden tutar o gidē o yumulurdu *aşşa yókarı* üş dōrt kişi bōle (63-9)
-*çok* temizdi berrak balīn en ekistiresini yīyoduk (89-4)
-içine *acık* Ķarabüber sepēdik duzunu sepēdik (91-58)
-yuvālā *ēyïcene* takkē ēdravına bi de del dēstiye gēçirilē tākkĕi (124-96)
-ēsgiden *bütün* çivt üzere ōlum yāni çivt ĶoşuyōrduĶ (139-5)
-zāti iki yīlikide tērk˘ettik *fāzla* ōkımadık ābi (142-6)

3.2.6. EDATLAR

Ünlem Edatları

-yarın gene sēçim vā dėdi *eyvāh* e gāri söven mi arāsın īkinci seçim (1-38)
-órdan *eyvāh* dėdim yāōlum dėdim sen māfetmişiñ-mahvetmişsin Ķōyŭnu (35-27)
-bis senin hākkını nası ödeyces sarılıyálā *ay* ben tanıyemēm yāni tanıyemēm *aha* (40-24)
-yīrsin beni Ķonuşdurub duruyoñ hadi yetē gāli *ey* başlıcam tėyzenne *ha* (47-39)
-bēn feláncānın Ķızıyın *hēay* yavrim *hede* álláh daha īlminizi ārdırsın yalĭñĭz(40-26)
-ikimizin dērsi çok yazdır ōlum fermana *ey* gidi gidi gidi Ķoca dünyā(51-36)
-beni kapıya hurumuş *ōōōp* āskere yūnan geldi hūū hūū anama(58-16)
-arabada orda *aman* hāslı halam gēldi *āāā* … āzaman be ōlūvādıó da(58-40)
-büber domatis sōancılık meşhurdu burda şinci yok *beyā* kālkdı hepsi (67-12)
-yāvrım çok cannı gitti de ōlüsü gēldi *āh āh āh* bōle gülūdü burlānı (99-77)
-çocŭklā sırtımızda salıncak urgannarı*amanın* borlāda nēlē (137-40)

Seslenme Edatları

-kapıya hurumuş ōōōp āskere yūnan geldi ***hūū hūū*** anama(58-16)

-***a yāvrım*** çok cannı-canlı gitti de ōlüsü gēldi āh āh āh bōle gülüdü burlānı (99-77)

-varıdı yanımda get ***ulan*** dedi gasteciye(133-58)

-āşama gel yok ***ulan*** bēn şu yana gitdim dese(137-80)

-ó zámannāēvlilikte hānĕ bi zámannāōleydi şindi nerdĕ***yā be*** (142-23)

-zămannā zātin televizyon ***yok be*** ābi (142-32)

Sorma Edatları

-ó Ķoyunnā***hacaba*** ónnādan mı bizim kēndi Ķōyŭnnāmızdān mı bākdık(35-37

-órdabunnā bākıyolā dėyolākın ***acaba*** ni yānna yārdım ētsek (36-13)

-birisi būrsa da ***acaba*** dėyōm sıkışīrlā da iş hazır hemen gēlsiñ yāpsıñ (43-10)

-***hani*** çelik çōmak derlē ya ōle işde ōle oynādıĶ (54-19)

-kim kapāsa iki taraf oluyoz top oynā gibi ***hani*** şinci var ye (59-9)

-işte akşama yēmek ōluyo ***hani*** şindi fasille yemeĝi yapılıyo (66-5)

Gösterme Edatları

-remezānda beni gözetlĕyelā allah rāzı ossun şe getiriyolā ***işdĕ*** (40-47)

-şindiki paşören köü sōndan kere yāptıla ***işde*** bu kōlerin ātlarnı (45-2)

-bubam dēmişki burē mērkeb deyolā***tē*** (58-30)

-óndān sona biz okula gitdik ***aha*** işde bu yaşa geldik (43-37)

-ōlmaz mı sāde şu mahāllede sēkiz kere yāngınˇōldu ***aha*** şōrda bāĶ (46-59)

-nē balıklā vardı hāsköv vā aşşāda geçit ***nah*** yirmi ōkĶalık sazannā yayınnā (99-54)

Cevap Edatları

-bi ricām vā dedim ben sōle dedi buvam va ō da itiyar hem sakat ***hay hay*** dedi (23-20)

-vuramadım kı yānmadı ***hayır*** ben tüveĝe Ķīzdım da gāyi Ķūrda dōru ātdım (29-15)

-orhaneline mi ***hayır*** arabáynene kittik (32-11)

-yāşlılar bişiridi odun getirirdik ***evet*** bōle olurdu çocuklumuzda (61-27)

-***evet*** herkez-24 orucunu dutuyo(3-23)

-***tabi*** kendin gidēsin veyautta Ķızı da götürüsün (5-39)

-***tabi ki*** onnarı yaparıs gine de yapıyos devām˘ettiriyoz (18-36)

-***helbet*** (151-29)

-***yoĶ yoĶ yoĶ*** git uludağın tepesine kesṭane vā kesṭane ōle bi yer arayan bi aĝeç değil(157-49)

Sıralama Edatları

-hērkesin sabah yemeyince mutlak ***ve*** mutlak tarhana çorbası (15-16)

-deyişdiremeyiz diyolā ***ve*** böylece kalıyo bōle devām˘ėdiyo (20-7)

-yābabildi Ķadar az bi şeyler ekiyo ***ve*** bā bāçe işde ufak tevek bōle bi şeyler (26-30)

-āyaklarĭmă geyerdim ***ve*** burēçıkdı mı tabi sinci yaşama daha eyi (114-37)

Denkleştirme Edatları

-***veyāhutta*** ēvelden fākirlik vadı oĝul(107-46)

-bōlē kazāşey nāhiyeleri ***veyā*** kazālară bi tēk˘adam hökmĕdïyomuş (116-5)

Cümle Başı Edatları

-getire Ķodulā gitdik ***meyerkim*** çadırlā gevurlān çadırıymış bizim çadır sānmış (58-3)

-bişēūçuyo ***meyer*** teyyārēymiş (58-11)

Karşılaştırma Edatları

-dōmekadetimiz dēldir bizim ***bi*** meymineyi dövdüm ***bi*** de habibeyi dövdüm (73-45)

Son Çekim Edatları

Kadar

-seksen˘altıdayın sene başına ***Ķădā*** (1-2)

-ōn Ķuruşōm beşĶuruşōn˘iki Ķuruş āşaman beş Ķuruşa-22 ***Ķădā*** (1-21)

-bu ***Ķāddā*** yeme bu ***Ķădā*** gēyme yoğudu fākirliğidi (57-26)

-Ķarīlan mı yabdılā sennende mi yābdı būbey ó***Ķădā*** çok yāşlı mıdı (75-22)

-āmaz adam afedēsin akşama ***Ķădā*** sıcān ānında çalışıyo (85-36)

-işlere bākmáyolā sabahlara ***Ķădā*** Ķarıla dādlı Ķaynadırlādı (99-37)

-bo͞le bi şeylē patlecan büber ekēdig gine ēkiyos hērkez yi͞ceg ***Ḳădā*** su yok su Ḳıt (99-26)

-Ḳızdım óna bakırko͞lülere yā bu ***Ḳădā***-kadar da olmas ki (111-51)

-biz başḲa bi şē bi͞lmeyöz gēncimiz Ḳōcamız ónnādı hi͞nciye ***Ḳădā*** (120-18)

-ōm beşo͞le ōm beş günde ye çīkına-28 ***Ḳădā*** da bāzardan (120-27)

-i͞neden kōrkuyon ōlay bu bağı bu ***Ḳădān*** çıkıyo (133-52)

- bālıkesir suları gibi emen bu ***ḲădāncıḲ***be bu ***ḲădāncıḲ*** be biz Ḳızancık veremēyoz (58-55)

-ōrhaneliden óllādan gēliyodu ó günün bērinin çālgısı***óndan kereyin*** (70-18)

İçin

-ombeş kaymayı bo͞le ālme dėdim ombeş kayma ***için***çalışır mı (5-31)

-var ben heyette oldūm için başāzā oldūm˘ ***için*** aramız ėyi yüzbaşıla (11-34)

-ōdun ātıyosun mōtoru hafifledmēg˘ ***için*** (12-13)

-Ḳōyoz bo͞le ateşlemek ***için*** (14-10)

-Ḳırıp Ḳırıp Ḳırıyo meyvasını yėmek˘ ***için*** (15-23)

-baksın ōnu yü͞künü bize yü͞kletti***için*** (15-27)

-ḲazıḲ çakmışlā ónun ***için*** ḲazıḲlıḲalıyo (21-2)

-şurda iki senedir üç senedir para ėtmedi͞ ***için*** zerzevat-57 ekmeyoz (21-56)

-hattā bi kişide bi manda va ó da sırf ḲaymaḲ ˘***için*** bakıyo (21-68)

-ālçaklıyümsekli tėpeli dālā ni͞şannıḲızlā***için*** yaradılmış dirlēdi (25-46)

-yapışdırız altına odun iki tane ondan yangın alav çıkmaması ***için*** (26-50)

-burda ceviz vardı ceviz cevizlėñ adı kozmuşónuñ***için*** Kozluca demişle(28-2)

-dȯ͞rt yüz sene evēlsi köyüñ hocası būrda dere akdī***için*** (38-2)

-çēpin ufaḲónnā ufaḲ bi şē***için*** bo͞le zārzavat gibi bi şē ekēsen (39-60)

-gümnedi Ḳadınna onuñ yānına sığınmak ***için***üstüne māmele yaptırmış (41-16)

Birkaç örnekte“onun için” edat grubunda için edatının sonunda n ünsüzü düşmüştür.

-nērden gelsen bāyır köümüze çıkākan-3 ōn˘ ***içi*** onun için bacalar Ḳonmuş heralda(18-2)

Bir örnekte onun için edat grubunda birden fazla ses değişikliği olmuş, zamir ve edat çok şekil değiştirmiştir.

-gēlirken yayan gēlnirken ***hōncı*** “onun için” yōllāda yorulē i͞sannā deye bocalanıyo (18-5)

Gibi

-Ḳadā yörüyebilirsen baḲam kaş metre yȯ͞rüyebilirsin ***gibi*** (4-13)

-biliriz sēn bū doğu Ḳadınnarı***gibi*** beni Ḳonuşturēn (6-15)

-Ķadınnānı televizyonda görüyoz bīz de āvkat-17 ***gibi*** herşeyi sōleviriyolā (6-16)
-bişirilēdi Ķızardırlādı nar ***gibi*** ónnarıōle götürülēdi ōlan (91-46)

Beri

- ufaklımız***dan beri*** miniş oynādık (142-5)
-çıktında sōna fasůlye çīkdı bezelye çīkdı pancar çīkdı hālliden ***beri*** ekilir (143-5)

3.2.7. FİİLLER

Fiillerde Zaman (Bkz.Şekil Bilgisi 3.1.1.2.**)**
Fiillerde Kip (Bkz.Şekil Bilgisi 3.1.1.2.**)**
Fiillerde Çatı (Bkz.Şekil Bilgisi 3.1.1.2.**)**
Fiillerde Olumsuzluk
Fiillerde olumsuzluk için –mA eki kullanılmaktadır.
-ōkulda ***okumadık*** ōyun ***oynamayız*** mı dūnnēde (1-12)
-vallā onu ***bilmīz*** işte onu sōrsak olur ama (68-2)
-ākıyodu şimdi içerden kāpalıdan órdan beriye ***gēçmiyola*** (69-4)
-bulamayınca bu yamaya gēlmişler (102-3)
-vallā ben ōn sekiz yāşına Ķadar beni bobam bir yire ***göndermedi*** hic (102-11)

Geniş zamanın olumsuzu –mAz ekiyle yapılmaktadır.
-seksen˘altıdayıs allah musāde edēse doldurcez ***ōmazsa*** nābem ātık (1-3)
-toplanıyolādı demindenki dedī gibi çōcukları ***ālınmazdı*** içeriye (69-40)
-ayır ēylence ***olmaz*** Ķuraň˘oĶuduruz duvālā yaparız (72-9)

Bir örnekte geniş zamanın olumsuz çekimi, farklı bir şekilde tespit edilmiştir.
-geçelim goygun yāmır olusa mantar çıkā çam mantarı başĶa mantar ***yimēriz*** (21-54)

Bazı örneklerde geniş zaman 2. teklik çekiminde -mA olumsuzluk ekinin kullanıldığı görülür.
-būrda askeriye dūrdu ali sen ***bilmen*** di mi ónu? (66-42)

Birleşik Fiiller

İSİM+YARDIMCI FİİL Dizilişinde Olanlar

Bursa köylerinden derlenen metinlerde isimlere gelerek birleşik fiil yapısı oluşturan yardımcı fiillerden en işlek kullanılanları ol- ve et- fiilleridir. Diğer yardımcı fiiller, ancak sürekli belirli isimlerle kullanılmaktadır.

İSİM+Ol-

-būday bulamayodu gübre yōk o gün o an gübre ***icat olmadı*** (1-8)

-āsker˘olduk ***āsker˘ōldum*** Ḳīrk˘ikide ***āsker˘oldum*** (1-24)

-bizim çōcuklīmizde çākallan Ḳurt ***çok ōlurdu*** (3-55)

-bak ōkul mókul gōrmedik ***allā razı ōssun*** āskerde birisinï vidilē yanıma (5-8)

-dōumum bu kōden bin üç yüz kırk doumnu kaç yaşımda oluyon (8-12)

İSİM+ET-

-alman gübresi ***icāt ėtdi*** nēden geldi (1-9)

-ōldī gibi sabā Ḳadā mābbed sohbed bōle ***devam iderler*** (3-32)

-çeki kövü vadır şurda şindi eskiden osmanlılā bi yėrden bi yėre ***göç iderken*** (26-22)

-seksende ***vefāt ėtdi*** (49-11)

-Ḳurban kesen de kesmeyen de bōle bi yākınnarını ***dāvet iderdi*** (70-43)

-baña da kōlü ***yārdım˘ėtdi*** ōle yapdım (107-23

İSİM+KIL-

Kıl- yardımcı fiili, sadece namaz ismiyle birleşik fiil yapısı kurmuştur.

-berāber cāmide ***namaz Ḳılınırdı*** (3-23)

-***namaz Ḳılıp*** duva yapıp gidiyolādı (22-62)

-cāmi yapılmış cümā ***namazı Ḳılınmış*** cümāliḲızıḲ˘olmuş (158-6)

İSİM+EYLE-

Eyle- fiiliyle ilgili tespit edilebilen örnekler de rahmet kelimesiyle birlikte kullanılan yapılardır.

-tabi ónnāda vādı yāvrum taūk çōkdu amma allah ***rāmet eylesin*** (66-22)

-benim aklımın erdī zamannā ***allā rāmet eylesin*** (85-8)

Fiil+Zarf-fiil Eki+Yardımcı Fiil Dizilişinde Olanlar

Bursa köylerinden derlenen metinlerde tasviri fiil yapılarına çok sık rastlanmaktadır. Ancak bu yapılar ağırlıklı olarak yeterlilik ve tezlik fiilleridir. Diğer tasvir fiillerine ya rastlanmamış ya da bir iki örnek tespit edilebilmiştir.

Yeterlilik Fiili

Yeterlilik fiili Bursa ağızlarında olumlu kullanımda bil- olumsuz kullanımda ise standart dilde olduğu gibi u- tır.

-yapādık sōna çok ėyi zamannādı gece bece ***yapamayoduk*** (1-16)

-biz ēlimizdeki mālımızı topleb para ***yapdıramadık*** óndan dolayı (3-13)

-mīvī-meyveye de önem vermezlē pek çünkü***sātamoyosun*** (3-14)

-bāzı köpeklēn habarı olur bāzıçobanın habarıōlur ***ālabilisen*** ālısın-57 ***alamassan*** (3-56)

-Ķadā yörüyebilirsen baĶam kaş metre ***yörüyebilirsin*** (4-13)

-aşşā yókarı***çaġırėmáyoduĶ*** ama şimdi gāli şārıyolā (4-34)

-vuran yok bi şē yok ilaç yok garaç yok velâsılı dėdilē bōle bōle yā***huramassın*** (5-23)

-āy oūl ne bilēn ó günneri bēn ***bilemēyon*** ó günneri bēn ***bilemēyon*** unuttum (6-7)

-bērçin bu kōüñ ismi ē bórlādan bōle şórda belen kō ismi vāórda soukdan ***duramamışlā*** (8-1)

-***beceremezdim yakışdıramazdım***ōynamadım bōle çocūkandan bōle (8-21)

-yüzbaşı alay kumandanının yanında sigara ***içebilir mi içemez*** (11-41)

-balıkāneye getirim orda ***satamassam*** tā (16-58)

-ārtık toprak ***bulameyom*** üstüne örtmeye (17-45)

-böyük dört ayaklı dōmus çok başka ayı var ama ***āvlayamassın*** kı (17-62)

-ōsmanlıdan kalma bunu-7 ***deyişdiremeyiz*** diyolā (20-6)

-ávde geline Ķına yakālāėrkeklē***sokulamaz*** (21-26)

-düvnnen harmān sürmk ānnayabildīñ mi? (123-33)

-óndān sona bāsdıryolāölüyō gezinemeyōētiyarlā yānıçoğu yērlere ***çıkamayolā*** (125-35)

-ağıla girdim miydim kimse ***gōremessin*** hālâ da benden bāşĶa ón da ***göremezle*** (126-21)

-ōnün ōsül benim angārem çıkmış bizde angāre va āşam ***gelemecen*** didi (126-49)

-dēpe elimizden ***alamāzdı*** (127-47)

-ānda ***yapamacēn*** dėyoñ***yapamecēn*** (127-53)

-vādır tātlı mātlı yaparız yāni ***yapabilen*** (128-37)

-***bulamayōduk*** yāni dāēsgiden yāni ēlli sene ōnce ónu da ***bulamayōduk*** (128-38)

-ōlmak ne yā bu ĺåstiklēni bayramda ***bulamazdık*** (129-5)

-demirelin zamānında ilk iktidara gelince bi cam barçası ***bulamazdık*** (129-14)

-tabi bobamın yanına evlendim ***ayrılamódun*** ku (129-23)

-herˇalda ōle vāmışdı yāni pek ***bilemīcemme*** (145-3)

-girmeden kāveye ***giremezdik*** (129-33)

-geldi millet ***açılamoyokun*** nerē gītçek(145-9)

-derelēden su ***bōlabilirsen*** sū-11 ***būlămāzsan***gidiyon sırtına balye yāpıyon (146-10)

-yalīnˇayak oldīm günneri bīliyom ben toprăye ***basămazdın*** vallā (146-21)

-ó zăman ōle midi bākam ***bulabiliyo muduk*** pirinci (146-39)

-māksat kaleye ***hurabilmek*** ō mēti (147-15)

-bīrbirimizin kim ***atláyemesse***ō yatardı (147-16)

-kazāndın ***varamadīn*** tākdirde (147-20)

-vallā ōnu ***bilemem*** yalñız Ķarayōncalıkmışdı (148-1)

-Ķārşıdakı eğer meti-40 ***tutabilirse*** senˇōrdan deynei bırakırsın (148-39)

- cünkü misāvir ó gün vāsıta yok gēri ***gīdemezdi*** gèceĶalcak (149-39)

-zămannā ōle şindi īşden göz ***açamuyoku*** (150-19)

-köyˇódásı vārdīāmá biz ***gīremēzdigˇ***ōrlara(154-15)

-biz-17 ***gidemōduĶˇ***ōnlara ya Ķuymayollā bizi (154-16)

-almışˇólsak çok Ķoley çözülcek şeyler ama ders ***alamayoz*** (156-23)

-bunu beş on kişi ***oynayabilirsin*** en önemli şey hütü uzā ātabilmek yāni vūrup uzā-35 ***götürebilmek*** tabi óndan sōna āyaktanˇölçēsin (156-34)

-***yapamazsıñ*** osmanlı kesṭanesiniñ belki ***... yapabilīsiñ*** şimdi bizim va çullanga bālayoz (157-18)

-Ķabīndan soyā soĝūrsa Ķabīçıkmaz Ķabīnı***çıkaramazsıñ*** (157-24)

-yıkanıyo kesṭanelē soĝuk suda dūrladıñ yıkadıñöbürsünkü ***yıkamazsan*** (157-29)

-yā makbul ó da güzel mahsül dāçoĶ yapar sık olursa sivri uzar gider dal ***yapamaz*** (157-39)

-semcek ónu bişirdīñ zaman dadından ***yiyemezsin*** (157-67)

-yoĶdu ulaşım olmayınca eliñdeki malı ***deyerlendiremōduñ*** fakirlik de buydu yāni (157-85)

-bursăye götürüz bursăda yedeyine alırsınˇeşē***satamazsın*** (158-57)

- bi Ķuru fasile yi bāşĶa bi şē***yiyemezsin*** zāten Ķuru fasile en ucuzdu ó zaman (158-68)

-Ķuruş bī çay bēşĶuruş būlup da Ķāveye gidip çay ***içemiyürdük*** (150-25)

-būlcĕn şindi bizim akranlar dē evliyen-evvelden bi Ķāveye ***giremiyoduk*** (150-26)

-geşmīcen ādetlē ōle istēsen geçēsen Ķızı***alameycan*** gülüm (151-18)

-şu dēvirde deyelim en birinci Ķumaş geyiyon ben ***gēyemeyom*** (151-51)

Tezlik

-gibi herşeyi ***sōleviriyolā*** ben bi şē bilmeyon varıvırıyo (6-17)

-öbür ārkadaş bi dānesi Ḳalasda çırpına çırpına tākātı kesiliyo ***Ḳoyveriyo*** kendini (12-23)

-yāndıkca çiniyon iniyo aşşā yāni ānadın mı öndan sōna fişek ***delī vēriyon*** (14-21)

-yō o işde ōrmancılā fiłen gelïdi amma ōrmancılara para verïdik ***Ḳōyverïlēdi*** bizi (14-49)

-Ḳ***ābıveri*** dūşē al da gē dėrsin gidē bulū gelï (19-25)

-davām˘edēr hatdā bu şēlerde de baḲ bensaña ***dïverem*** (123-16)

-Ḳuru fasillĕ altına da ekmei dōrāsın üstüne ***dōküvirisin*** (124-81)

-āynı bōle Ḳaymak gibi olur órdan çocuklară ***sürüviriz*** (124-85)

-tepesine de pul dikili-dikilir bōle bundan ***gēçiriverilē*** bōle (124-97)

-órdān ***dönvedik*** ōlene burē geldik (125-17)

-óndan sōnăāltından āteşi ***Ḳoyveridik*** yakādık (134-38)

-Ḳuruyunca dōkülünce yāmır yavınca ***sürüvēdi*** mi (130-54)

-işde gēldik ēsgi Ḳāmyon˘āldık ***alïvēdi*** bana ābey (135-32)

-kokusuna ***dōkülüveri*** çıkā (135-41)

-***yābverelim*** dedim (135-51)

-acık bi sât müsāde verin bi sât gāli ónnā ana otu dülmeriverede ***ōturuverilē*** ānna (137-23)

-hadïn Ḳākın deyince de ***Ḳākıvesiñiz*** ye Ḳākmıyolā ūzüyolā bana (137-25)

-sōnadan gēme bunnā bizim ninelēmiz dedelēmiz ēkmek ***gōtürüvemişlē*** bunnara (137-98)

-yāv Ḳāçakçık dērsin ***divicene*** (deyivereceksin) a mesełâ dört beş kişi şedirlē (142-7)

-gïdimēssin ***gitmeyverisin*** hēōle ōleydi (142-29)

-pōmak˘üseyn adam dērdik çeki ***çekiveri*** bunna çēki çekiveri (146-32)

-birbirimizin gözlēni bālādık ēlimïze bi zōpa filan yēdeki āğáci ***buluverï misiñ*** (149-13)

-diyï sāt ***alıvermiş*** sāti Ḳol sāti deye (151-26)

-sōndā keri łāstik çīkdıłāstik şāmrel łåstïnden łāstiklē***çıkıveri*** łāstik gėyēdik (151-107)

-bi de ērifin ēvine ***götürüveridik*** ōdunu ama iki buçuk lira paranın beti bereketi vardı (158-60)

vır-

-bōle hemen bide ***yapıvırı*** bïzde güzelcene Ḳānını doyuruyo (156-8)

-salmış yāvu didim üş dene kōpek şūrdan didi ***āçıvırdılā*** (126-56)

-gibi herşeyi sōleviriyolāben bi şē bilmeyon ***varıvırıyo*** (6-17)

var-

-hadi gāli gi̇diñ dedi ötden geli̇ken gene ónnara biz bi ēlē***ālıvarıyoz*** (137-75)

-ēsgiden çōkdŭ hincik yok işden kimse ***açıvamayoku*** (145-39)

-kümede bi̇risi çimenneri bö̇le düzeldirsin suyu ***Ḳoyvarısın*** su dolar mōturuna (145-47)

-***koyvarız*** ākşam˘üzeri (147-65)

Süreklilik

Süreklilik ifade eden birleşik fiillerde asıl fiile getirilen zarf-fiil eki her zaman ünlü zarf-fiil eki değildir.

-kaç kere yımırtalarıçāldık ***bilip duruyom*** (66-20)

-birbirimize geli gidēdik öynādık dışālāda ēşte hoş gēvĕzelik ***yapā duruduk*** (56-16)

-herif oraya bi kēpçe vurdu kepçe hūrda ***durup durŭ*** (72-62)

Fiil Yapımı

İsimden Fiil Yapımı (Bkz. Şekil Bilgisi)

Fiilden Fiil Yapımı (Bkz. Şekil Bilgisi)

4. CÜMLE BİLGİSİ

4.1. YÜKLEMİN TÜRÜNE VE ANLAMINA GÖRE CÜMLELER

4.1.1. FİİL CÜMLESİ

Olumlu Fiil Cümlesi

-be Ḳardaşım biz oyun˘***oynōduk*** (1-11)

-bureye bö̇le şureye misir ***ekēdik*** (2-8)

-valla şimdi bu kövün ismini̇ñ ne şekilde Ḳondi̇ni ***bilmiyom*** (3-2)

-ārpa būydāy mi̇sir āyçi̇çek nōhut bunnarı ***ēkdik*** (3-11)

-içine kātık ***koyarız*** (90-19)

-Ḳız tarafına bö̇le bayramlāda ***götürlēdi*** (91-40)

-óndan sōna işde ***hāşlōn*** (92-23)

-karpuz büber domatis misir bunnā ***yētişiyo*** (144-30)

Olumsuz Fiil Cümlesi

-mA ile yapılanlar

-geldi millet ***açılamoyokun*** (145-9)

-hiç ***denişmedi*** āynē isim (145-2)

-sāten ***bulunmoyo*** (21-68)

-neblem yā mūtar ben ***bilemem*** bunnarı (22-4)

-***bilmiyom*** órasını ben (22-19)

-keklik ***kalmadı*** (22-49)

Ne…ne….ile yapılanlar

-***ne*** yīrtıĶ ānnar ***ne*** sökük dinner (119-31)

-borlādă ***ne*** Ķārnıbār ōlur ***ne*** kelem ōlur (145-53)

4.1.2. İSİM CÜMLESİ

Olumlu İsim Cümlesi

-bu köve evełâ balaban gevuru ***varımış*** (2-3)

-vallā ēvelden şu tepede çamnār ***vāmış*** (90-1)

-***ōrmannıkmış*** hep burları (90-5)

-ēsgiden ***çōkdŭ*** (145-39)

Olumsuz İsim Cümlesi

-bullāda ***ne*** cēran vādı ***ne*** bi şē (14-44)

-meyvacılık ***yōk*** (90-14)

-benim ***ne*** Ķayınnām vādı ***ne*** Ķāynĭtām vādı (136-28)

4.1.3. SORU CÜMLESİ

-bursadan mı geliyoñuz ōrhan˘ēlden ***mi?*** (1-1)

-kīşa hāzırlık ***ne*** yāpçez? (10-34)

-***ne*** yïcez ōlum? (18-40)

-canım tavūn hōruzu olmaz ***mı?*** (22-13)

-*ānneyoñ nu*? (106-18)

-*nābicēsin*?(115-14)

-sēn *nası* gēymeyen? (145-24)

4.2. YÜKLEMİN YERİNE GÖRE CÜMLELER

4.2.1. KURALLI CÜMLE

Kurallı Fiil Cümlesi

-bū yaşa Ķadā leçberlik ***yapdım*** (22-14)

-deliĶannılıkda ōdayá ateş ***yakādık*** (22-22)

-óna biz ēkmek mantarı ***dēyōz*** (45-84)

Kurallı İsim Cümlesi

-kēşkek bizim burlāda ***yokdu*** (51-49)

-o zăman araba ***yoĶudun*** (52-28)

4.2.2. DEVRİK CÜMLE

Devrik Fiil Cümlesi

-ērmeni ***yērleşmiş*** -3 burē (48-2)

-iki Ķārdeş ***geliyolāmış*** ātlāda (48-24)

-hāvluynan sīlměye ***çıkārsın*** dışarı (49-31)

-pāzara ōndan sōra ***geyērsiñ*** çarīñi çorabını (50-28)

-ó ***gidiyo*** gücüme (51-26)

Devrik İsim Cümlesi

-ōlmaz mı yılan ***Ķavīdi*** esgiden (46-4)

-īki dāne kāve ***var*** bizim burda (49-49)

5. SONUÇ

1-Bursa ağızlarında anlam ayırt edici özelliği bulunmayan ara ünlülerin dışında yazı dilinde kullanılan 8 ünlü bulunmaktadır. Ancak kapalı e sesi Bursa ağızlarında işlek bir biçimde kullanılmaktadır. Bu ses, ėtdi, ėyi, yėmek, vėr- gibi kapalı e sesinin bulunabileceği kelimelerin dışında ėhtiyarlādan, hėç gibi yabancı kaynaklı kelimelerde de kullanılabilmektedir.

2-Eski Türkçede ve Anadolu ağızlarında tespit edilen birincil ünlü uzunlukları, Bursa ağızları için karakteristik bir durum arz etmektedir. Eski Türkçede uzun ünlüyle kullanılan kelimelerin çoğu Bursa ağzında da uzun ünlüyle kullanılmıştır. Bunların dışında uzun ünlüsünün birincil olmadığı kabul edilen kelimelerde de ünlü uzunluğu tespit edilmiştir.

3-Bursa ağızlarında alıntı kelimelerdeki ünlü uzunlukları çok az örnek dışında korunmuştur.

4-Kelimenin aslında var olan ünsüzün düşmesiyle oluşan diftong örneklerinin sayısı çok fazladır.

5-Damak n'si Bursa ağızlarında işlek bir biçimde kullanılmaktadır.

6-Bursa yerli ağızlarında kalınlık-incelik uyumu, Türkçe kelimelerde ve ekleşme sonucu ortaya çıkan biçimlerde ileri düzeydedir. +ki aitlik eki, -ken zarf-fiil eki, hatta ki bağlacında bile uyuma uygun örneklerin sayısı azımsanacak düzeyde değildir. Bunun yanında –yor şimdiki zaman ve bazı örneklerde de gelecek zaman ekinin uyum dışında kaldığı görülmektedir. Alıntı kelimelerde kalınlaşma ve incelme sonucu uyuma girmiş örnekler tespit edilse de genel temayül uyuma aykırı şekilde kullanım yönündedir.

7-Düzlük yuvarlaklık uyumunda özellikle dudak ünsüzlerinin yanındaki yuvarlak ünlülerin düz kullanılmasına bağlı olarak yazı diline göre daha ileri bir durum tespit edilmektedir. Yine de bu uyumun tam olduğunu söylemek mümkün değildir.

8-Bursa ağızlarında r ünsüzünün düşmesi son derece yaygın bir ses olayıdır.

9-Bursa ağızlarında vurgusuz orta hecede kalma gibi nedenlerle orta hecede ünlü düşmesi örneklerine çok rastlanmaktadır.

10-Oğuz grubu yazı dillerinin ve ağızlarının en karakteristik ses özelliği olarak bilinen ötümlüleşme olayı, Bursa ağzında da ileri düzeydedir. Yazı diline paralel olarak ötümlüleşmeyen kişi, keçi, kes- gibi örneklerin yanında yazı dilinde ötümlüleştiği hâlde ötümlüleşmeyen *kıt-, kübre, key-, küt- körevli, tik- tışarda*gibi örnekler de tespit edilmiştir. Ancak bu örneklerin sınırlı ve tutarsız olduğu da görülmüştür.

11-Bursa ağzında erime ve büzülme ses olaylarının örnekleri son derece fazladır. Bu ses olayları sonucunda ortaya çıkan ikincil uzunluklar da dikkat çekmektedir.

12-Batı Grubu ağızları için karakteristik olan ilerleyici benzeşme olayı, Bursa ağzında da yaygındır. Ancak gerileyici benzeşme örnekleri de tespit edilmiştir. Ayrıca ben zamirine eklenen tamlayan ekinin benzeşmediği benin biçiminde tespit edildiği örnekler de mevcuttur.

13-Fiil işletiminde 1. teklik kişi için –m yanında –n'nin de yaygın bir biçimde kullanıldığı görülmektedir.

14-Şimdiki zaman için kullanılan ek karakteristik olarak –yor ve –yō biçimindedir. Bunun yanında–yı ve ya biçiminde kullanımlar da tespit edilmiştir. Ancak bu kullanımlar aynı kaynak kişide bile tutarlı olmadığı için sadece göstermekle yetinilmiştir.

15- Bursa ağzında i- fiilinin görülen geçmiş zaman 3. teklik çekiminde ve ki bağlacının bazı kullanımlarında sonda “n” türemesi gözlenmektedir. Bir örnekte de –sA şart ekinin(3. teklik çekiminde “m” türemesi tespit edilmiştir.

6. METİNLER

BÜYÜKORHAN İLÇESİ

1

ARMUTÇUK KÖYÜ

Yusuf Çalı-Yaş: 86

-Amca adın soyadın ne?

(1) bursadan mı geliyoñuz ōrhan˘ēlden mi nēden geliyoñuz nēden gidiyoñuz bursadan (2) mı çok gözel benim adım yusuf çalı yāşım seksen˘altıdayın sene başına Ḳădā (3) seksen˘altıdayıs allah musāde edēse doldurcez ōmazsa nābem ātık

-Armutçuk'tansın değil mi?

(4) ārmutçuk köünden bórda dōdu bórda bo͞yüdü velâsılı Ḳulaklām mı saĝır Ḳulaklām mı āreyo (5) nolēri gine allāha gine allāhıma çok şükür bo͞le yapāsam gene bi şēlē annayom gėne de

-Amca bu köyde çocukluğun nasıl geçti?

(6) çōcuklūm benim çok bi fakir zamannādı fakir yōksuzluklan vakit geçirdik yoksuzluklan (7) allāhıma çok şükür genē tarlalāmız vā āz çok tālalādan öküzlēmiz vādı çivit sürüyoduk bo͞le (8) az çok reçperlik yapıyoduk būday bulamayodu gübre yōk o gün o an gübre icat olmadı (9) alman gübresi icāt ėtdi nēden gēldi gēldi de devletimize allah baş sālī vesin hökümet buldu (10) gēdi de gübreyi milleti acık ēkmeĝi dōyurdu ektiklēmiz olmā başladı

-Amca çocukluğunuzda hangi oyunları oynuyordunuz?

(11) be Ḳardaşım biz oyun˘oynōduk bizim zamanımızda ōkul yoḲdu tā burda ōkul yoḲdu biz (12) ōkulda okumadık ōyun oynamayız mı dü͞nnēde ne göbek atmak āā dü͞nnē çok mēşurdu (13) burda dü͞nnē davul zurna ama emi de kö͞çek bile varıdı kö͞çek ēkeklēdendi ámma oyun bol ōyun ōmaz mı

-Çocukken saklanbaç falan oynamaz mıydınız?

(14) oynādık üsten atlamācık oynādık sokaklāda üsten atlamācık oynādık sıradan aşā dōru órdan (15) yukarı dōru dā ufakkan bişēlē oynādık işte çelik oynādık Ḳazıklālan oynādık çeşind bi şēlē (16) yapādık sōna çok ėyi zamannādı gece bece yapamayoduk tālamızdan ne çıkārsa ónu (17) yiyiyōduk ō͞le bakkala çakkala ana bakkalāmız vārdı gine allāha şükür ama gene yā (18) duz bakkallāmız vādı cumā yakın cumā bazarı vārdı cumādan cumāya gidēdik órda (19) ētiyacımızı gö͞rüdük yādır duzdur ēttir ódur budur ēt ucuz bedāva gibi bobamın bırda āksaz (20) köü vărdı māl çōkdu pēşembe günü giderdi órdan bi Ḳoca inek gētiridik kesēdi bırda ōn (21) Ḳuruş Ḳuruş Ḳāyma yok Ḳuruş ōn Ḳuruş ōm beş Ḳuruş ōn˘iki Ḳuruş āşaman beş Ḳuruşa (22) Ḳădā bölēlēdi gāri ōkkasını kiłosunu satādıḲ ēt bol ūcuzluḲ bara yoḲ bara çok bi şēlē (23) annatmalı da nelē çēkdig nelē çēkdik de sōna gāli āzır gelelig āsker olmā bāşladık (24) āsker˘olduk āsker˘ōldum Ḳīrk˘ikide āsker˘oldum Ḳīrk ikide ben bırdan jandarmēdim nisan (25) ayının yirmi sekizidi istambulda maçkaya āsker ōlduk maçkadēdim maçkada ōkudum āltı ay (26) beş˘ay er nēse altı ay gāri bi de sēçim vā dedilē hadi gāli bakām sēçim vādı (27) bākām ēreykullancaz ó zăman bölük kómandanı üsteymenin ēlne bi nāylon ḳâhat (28) ónu vēmē būrsa ıstambul ānḲara gibi şonḲara vilâyetlē vā vilâyetlē bi torba bo͞yük bi (29) bināmız vā boş kayasız gitmemişi͞z bilmo͞n nē bilcen maçkayı maçkada ü͞ş tāne binā vā (30) bırası ōkul bırası tālim tabırı bırası böyük üş dölüm böyük ıstambulun hepisini alır binālā (31) seçim var işde bu Ḳoca bināyı órda Ḳoca bināya Ḳoydulā bizi hēb belållek öldu tālĕm bölük (32) bölük ü͞çüncü bölüktendim mēn ü͞çüncü bölük sıra baña gēldi bi dene ḳâd˘aldım men (33) bēn de aldım bi dene ḳât ben ālınca ēlimden ālıyo bēnim üsteymen āldı būrsa yūsuf çalı (34) bursa eyvā aklım başımdan gitdi kafam ōynadı ó Ḳıdā sevinç ben bursalıyım kād baña (35) bursaya çıḲdı memnekede gidiyoz nēse uzaṭmayēm ālem işini gödü daĝıldık ērtesi gün˘oldu (36) bizim yü͞zbaşı kitmiş bi yeri sinoba vermişlē bizim bölük

komandannı sinoba vēmişlē bi de (37) bāşçavuş vardı bi bāşçavuş dēyerli adamdı ó da bȭle Ḳūvetli ādamdı bȭlük kumandanı o (38) ōldu bizim çocuklā dėdi yarın gene sēçim vā dėdi eyvāh e gāri söven mi arāsın ikinci seçim (39) gāri bu ētesi gün bi seçim çıktı bize bi tā dā gitdik órē gine āynı ānnattīm gibi gine bi ḳâd˘aldık çōruk dėdi çōruk bi ḳâd˘aldım men çōruk çoruh nēde dėdim bilmiyos ki biz (40) tā tıfiliz gēnciz çōruk nēse çıkdık len bu çōruk nēreli be yāv ōrdan bi Ḳoĝuş ārkadaşı len bu (41) neresi biliyoñ mu ē Ḳaradeñiziñ nāyetine Ḳaradeñizden de vā arkadaşlāmız dolu canım (42) gėresundan samsundan rizzeden falan fiłån nēse çōruh dėdi türkiyenin viłâyeti nāhiyesi dėdi (43) nēse ben yalıñız benmim arkadaşlā doĝulu uzatmayēm mēseleyi de çēkdik burdan hadi (44) bakām sirkeciye Ḳara daĝıtdılā bizi ōkuldan

2

BALABAN KÖYÜ

Mustafa Arı-Yaş: 82

-Amca balabandan mısın?

(1) bālbandayın

-Doğma büyüme buralı mısın?

(2) hepsi bórdayın hepsi bórdayın kökü bórda sekizen iki yaşındayın burdayın sekizen ikiye Ḳadar bórdayın işte

-Bu köye neden Balaban demişler biliyor musun?

(3) bu köve eveɬâ balaban gevuru varımış bi bi hacerh vādı dede ónu biliyon da bu buñarı (4) yāpdırırkan buñar vādı kövün içinde bu balaban gevurīmış bi köpek aldıttırĭmış bĭ kendi (5) āzına yirmiş ekmeĝi gevır bóbam da dėrdi ki ónnān āmĭnı dinini siktĭmi bi kendine tutuyo bi (6) de köpek yĭyo dėrdi kavasına daş koycen buñnarın dėrdi bóbam kövümüz işi bŏle işte (7) ēskiden ne yapıyoduk bórda çivtçilik yapıyoduk şindi çivt ŏküz işi Ḳalkdă bórda bĭ çĭvt öküzlen bureyi ēkiyodum ben

-Ne ekiyordun amca?

(8) bureye bŏle şureye misir ekēdik şureya çavdā būdey ekēdik işte nēse şindi su iki (9) dene bórda iki dene Ḳuyu yaptı bóre yoncası vā pāskesi vā misiri vā sovanı vā vā da va

-Köyde arkadaşlarınızla hangi oyunları oynardınız?

(10) şindi şŏle Ḳazık yapādık sivrildirdik Ḳazık atādık Ḳarşıdan Ḳarşıya çēlik oynādık şindikile (11) top oynuyolā biz top bilmiyoduk çēlik oyunu bórda geçēdik Ḳarşıya ātabildĭn Ḳadā ötten (12) geliken çēlik bĭr iki ŭş dört beş sayādık dokkuz yüz dıkız al be arkadaş sana bi lopak

-Oynadığınız başka oyunlar var mıydı?

(13) yazı mı tura dakkaya Ḳuyādık şindi yüz Ḳaymalā yok sallādık yazı mı tura mı Ḳāşıya (14) Ḳoyuyo bŏle kaç para on Ḳuruş yŭz para kırk para órē gittim ben óre birsi gēldi sennen dėdi (15) yazı mı tura oynıyām çātlānga oñ Ḳuruşun vā bĭ bāşladık oñ Ḳuruştan altmış kāyma para (16) yāptım ben şindi āltmış kaymeyi de cēvdetin cüzdanından āmış öteki şabanı cevdet gēldi (17) alaca nāmımıza ben dedim ben para vāmı ónda dėdi altmış Ḳaymanın on Ḳaymasını bana (18) verdi gene ōturuduk mektepte yŭzük oynardık yāni hēlva alırdık

-Yüzük nasıl oynanırdı amca?

(19) şindi bŏle boncuk Ḳorsun yedi takka Ḳōrsun burē sokāsın elini nēde Ḳāldı yüzük bir iki (20) Ḳaldı mı ikimiz de Ḳakdı dimyat olurdu dörtde beşte Ḳakdı mı bir iki üç dört sayādık Ḳaça (21) Ḳadā bazālık yapdık yirmi sayı yapan çıkıcek işin içinden

3

BAYINDIR KÖYÜ

Mehmet Doğan-Yaş: 59

-Adın soyadın nedir amca?

(1) ādım soyadım mēmet doan yāşım ēllidokuz

-Bu köyün ismi nereden geliyor biliyor musun?

(2) valla şimdi bu kövün isminiñ ne şekilde Ḳondi̇ni bilmiyom dedelēmizden ōle bişē dūymadık (3) biz bileli bayındır kövü diye gi̇diyo böyükorhan bayındır kövü diye gi̇diyo

-Nereden gelmişler buraya?

(4) burē gelenner iki Ḳardeşmişlē bunnā bu köün āklatları (?) vā bilâder bi yanda sen ēk bi (5) yanda ben ekēm būnnā bize yēterler kōden yukāsı da bōşmuş ve mālcılık yapıyolāmış (6) yōrükmüş bunnā köün Ḳuruluşu yāpılışı ónnā bırda gāri Ḳāmışlā gitmişlē köve çōĝalmış (7) çōĝalmış yüz yüz˘elli hāne ōmuş göş bāşladı genşlē ōldi̇ gibi şēre Ḳākdı şēre Ḳāktılā da (8) ne gōrdülē ācıdan i̇zdirabdan başka gēlsēlēdi köüne anasının ıscak çōrbasını (9) işşēlēdi köv odasına gelip yān yatıp yātsēlēdi taha ėyi ōmaz mıdı kō āzaldı (10) dāldışōle kırk hāne felan bizde burlāda günümüzü vāktımızı geçirip gideriz

-Ne iş yaptın sen köyde?

(11) bēn kōde çobannık yāptım neşberlik yāptım ēkdik dikdik ārpa būydāy mi̇sir āyçi̇çek nōhut bunnarı ēkdik

-Meyve olur mu burda?

(12) ōlur meyva ōlur kiraz cēviz ērik bu tür meyvalā gözel ōlur burda yālınız şehire uzak (13) oldi̇mizden dolayı biz ēlimizdeki mālımızı topleb para yapdıramadık óndan dolayı (14) mi̇vi̇ de önem vermezlē pek çünkü sātamoyosun şehire ūzaksın velâsılı (15) gēçimimiz bunnālan gēçimimizi sālebgideyoruz işte

-Sen çocukluğunda köyde hangi oyunları oynardınız?

(16) çōcukli̇mizde bizim zamānımızda çelik dirlēdi çelik ātmaca ó vardı Ḳāzık dikēlēdi Ḳāzık (17) atmaca óndan sōna ó vārdı çōunlukla bunnarı oynādık bōle harman yerlēnde çōcukli̇mizde (18) bāzı zamanda tātalādan daul zurna yapādık düün çalādık bōle çōcukli̇mizde (19) hebizi toplanīdık bi arē kimēsi dūn çalā kimēsi gēlin ōlur kimēsi çalgıcı (20) ōlur ōlur da ōlur bōle günnē geçirdik işte çōcuklukda

-Senin çocukluğunda Ramazanlar nasıldı?

(21) şindiki gibi dēldi bizim çōcukli̇mizde ramazannā ākşamadan bütün köün hālkı kōv Ḳonāna (22) taplanırdı ve burda hērkez yėmek gētiridi ākşamılan yūkarda berāber yėmek yinirdi ēp (23) berāber cāmide namaz Ḳılınırdı şimdi ēski günnerden Ḳālmadı gibi bişē evet herkez (24) orucunu dutuyo köümüz gūzeldi ibādetine namazına apdasınaōrucuna uygundu (25) ėyidir allah yoluna gidēler yālınız ēski şēlik yāni sargınnık ēskisi gibi deil yāni

-Ramazana ne gibi hazırlık yapardınız?

(26) ramazana hāzırlık yuka yāparlar ērişde kıyarlar ne yinib ne işilcēse ónnarı ēve korlar (27) hazırlar bāyramnar çok ėyi gēçerdi ėyi gēçerdi hērkez ēşinnen dostunnan hīsım (28) akrabāsınnan bayram bayremneşir ondan sōna orda kō meydanı vādır kō meydanına bi gün gāleş (?) derdik ónu kurarlardı

-Nasıl birşey bu galeş?

(29) âĝaşdan yābma yėre düşüren çākıyoru ó sövenin tebesine bi āacı oyuyoruz ónu da gēçiriyoz (30) órē bu dō̄ner bō̄le bu ó dō̄ner iki kişi bi̇ner óna ondan sōna sabahlara Ḳadā ona binēlē inēlē

-Kim çeviriyor?

(31) gēnşlē deliḲannılā genş kısımı i̇tiyarlā orē bincek hāli yok ya i̇tiyar ebenin Ḳoynunda genşlē (32) ōldi̇ gibi sabā Ḳadā mābbed sohbed bō̄le devam iderler

-Tarlayı eskiden nasıl ekiyordunuz?

(33) ēskiden ō̄küzlēlen bi başlādık ā Ḳūzum dō̄ Ḳūzum dō̄ bākām arkada iki de Ḳāzmacı şākır (34) şūkur āşşama bi dölüm yėr sürēsin şimdi ō̄küz devri bi̇tdi bir senelik yi̇cēni bir günde ēkib geliyosun şindi traktorla

-Kara saban kullandın mı?

(35) çok kullandım dēdem veya bobam ónnā kurarlādı sābanı bende ō̄küzlēlen ó sābanna çif (36) sürerdim ónnarı çok dō̄erdük çok ūreşdik

-Harmanı nasıl sürüyordunuz?

(37) dēdem sāçar ēbem sürer ēben saçar dēdem sürer ō̄küzlēlen dön Allah dön hārman āylarca (38) bō̄le sürülürdü ondan sōna harman işi de biterdi ō̄küzlen düvennen

-Düğünleriniz nasıl olurdu?

(39) deişiklik yok āynen şimdiki yāpılan dū̄nnēle ēski dū̄nnēn arasında bi fark yok çālgıcıyı (40) ōkurlā cumādan bāşlā cumā cumertesi bāzar gün āşama bi̇ter ū̄şgün yėmek vērler

-Düğüne nasıl davet ederdiniz?

(41) sana bi baket sigara veya hāvlı gönderiyorom felan gün dū̄nümüz var veyāhutki Ḳart (42) bastırıyorum Ḳart gönderiyorum ondan sōna sen dū̄nün bāşladi̇ gün di̇l (43) ērtesi gün gēlisin cumertesi gün cumertesi bazar bazartesi üş gün órda yirsin işersin (44) dū̄nü bitirisin óndan sōna gidersin Ḳadınnar ēvde erkekler tışarda Ḳadınnar tışarda çalıb (45) oynama yōkdur ēvde ónnar kendileri çalālā kendileri oynālā ónnarı kimse görmez

-Gelin ata biniyor muydu?

(46) ēskiden vāmışmış tabi̇ atılan gidib gēzmek gō̄rmek ónnā vārmış ta biz ónnarı bilmiyoz

-Çocukluğunda Bursa'ya gittin mi, ne getirirdi Bursa'dan baban?

(47) bizim çōcukli̇mizde yōl yok iz yok bursē kim bilcek gitmedim tabi bobam (48) gidiyodu eve ne i̇tiyācı vāsa onu getirirdei sōrardı eve ne ilâzım ne i̇tiyācımız var diye (49) sōrardı ēvden de anneler dedeler sō̄lēler ōnnā da ōna göre ónnān dėdiklēni alır getirilerdi

-Çocukluğunda ninen annen masal anlatıyor muydu?

(50) ānnadırlādı da ónnā şindi ó zamanki günnere nēde hatırlacen nēde bilcēn annadırlādı yalıñız (51) ne ānnadırlādı kava yōkki bizde gēldi geşdi

-Eskiden asker nasıl giderdi?

(52) ēskiden āsker gidēken burlāda yol yok iz yok trene gidēlēdi aşā trene şu güliyā (?) āltında (53) tren geçiyo bórdan yayan órē trene gidēlēdi trene atladınmıdı vėr elini erzulum gidiş ó gidiş (54) gėriye gelir ya gēlmez ālayan mı arāsın ō̄le ō̄le geşdi

-Dağda hangi hayvanlar vardır?

(55) dāda şindi keşi var Ḳoyun var bizim çōcuklīmizde çākallan Ḳurt çok ōlurdu ónnā (56) saldırılādı ónnara yirlēdi bāzı köpeklēn habarı olur bāzı çobanın habarı ōlur ālabilisen ālısın (57) alamassan kitdi yidi

-Başka yabani hayvan ne vardı?

(58) yabani hayvan çākal Ḳurt dōmuz dāvşan kēklik tilki bunnādan hāriç başka bişē yoktu

4

BAYINDIR KÖYÜ

Mehmet Hapuz-Yaş: 79

-Bayındır ismi nereden gelmiş bu köyün ismi hiç duydun mu?

(1) yō duymadım ēskiden Ḳāma bi kō̄ öle yini Ḳurulmuş yahut sōnădan gēlmiş bi kō̄v dī

-Nereden gelmişler dedelerin hiç anlatır mıydı?

(2) bizim duydimiz ītiyarlādan Ḳara çukura şurda bi sāt iki birāder gēmişlē yō̄rük˘olarak (3) gibi Ḳışın burē gelillēmiş yazın órē gidēlēmiş birāderlēn birisi burē gēmiş birāder bi dā ben (4) gitmeycen Ḳaráşukurademiş bureye yėrleşmiş ó da óreye yėrleşmiş ō̄le böyümüş

-Neyle geçinir bu köy neler eker?

(5) lēşberlik işde buydey ārpa misir nohot efendim keçi Ḳoyun sıır her şē olur meyvalādan kiraz (6) elma her şē olur zebzėlēden suyumuz az kıd˘oldıyinden yapālā yine olur yicek Ḳadā

-Kavun karpuz olur mu?

(7) olur olur bol olur

-Senin çocukluğunda dışarıda oynadığınız ne oyunlar vardı?

(8) vallā araba yapādık ufak ağáşlēnen teker kesēdik falan terkeş dėriz biz ācin içini oyādık (9) çēşmė gibi órdan delinirdi burē bi aĝáç kesēdik ip balādıḲ˘uşlāna burda ónun tetī var bi de (10) mērmi Ḳōrduk içine atādık ónnānan˘oynādık

-O oyunun adı mı terkeş?

(11) tērkėş hē

-Başka ne oyunları vardı?

(12) dālādan aĝáş kesēdik dōru bureyi yıbırak Ḳonurdu inēdik iki dene ónnan yō̄rürdük āşla ne (13) Ḳadā yörüyebilirsen baḲam kaş metre yō̄rüyebilirsin gibi

-Başka hangi oyunlar vardı?

(14) bilmeyom işde ītiyarlā deve yapālādı merdeven Ḳorlādı üstüne bi şē atālādı tokurdaḲ bālālādı bi şēlē bissürü

-Ne zaman yaparlardı bu deveyi falan?

(15) ónnară dū̄nnēde bayramnāda

-Sen çocukken ramazanlar nasıl geçiyordu köyde?

(16) remázan işde ū̄credle işē dutulurdu imam ónda ōkórduḲ falan aklımız ērdikcek namaz (17) ḲılardıḲ falan Ḳuran ōḲórduḲ bō̄le bi şēlē

-O hocanın maaşını kim veriyordu?

(18) küvlü

-Ne deniyordu onun maaşına?

(19) meselâ ekin veridik buydē dabī bazarlıḲ yapādı yüz kiło seksen kiło doksan kiło bō̄le ekin verilirdi

-Siz eskiden ekmeğinizi nereden alıyordunuz?

(20) iykünün (?) kendimiz üretirdik

-Değirmen falan var mı buralarda?

(21) yok vāmış ēskiden emme biz bilmeyoz ó dēymenneri

-Unu nasıl yapıyordunuz satın mı alıyordunuz?

(22) yō uzak rençip var ónnān altında ĶaynaĶ sulā var dēymennē var gidēdik órlara ū̄ydē gelirdik

-Sizin burada kız isteme ve düğün adetleri nasıl oluyordu?

(23) benim ōlan var senin Ķız var meselâ eh varıyon amca bey amca nėyse ī̄smi allān emrinnen (24) ben senin Ķızını ōluma istemeye gēldim falan ēşde bir iki sefer varıp geliniyo rızā (25) gō̄sterilirse oliyō gō̄sterilmesse başkasına veriliyo

-Kaç kere gidiliyor?

(26) ū̄ş defā felan dört defa gidiliyo

-Kız hemen birincide verilmez değil mi?

(27) verilmez verilmez

-Haberli mi gidiliyor?

(28) tabī̄ yarın akşam varıyoz gine diye bi haber ólaşdırılıyo

-Ev sahibi gelenlere ne hazırlık yapar?

(29) işde ne bulunuyosa ó yėmeklē pişirilir ónnara sofra Ķonur çay Ķāve neyse ó yapılır Ķonuşulur davılırlā gidēlē

-Sonra kızı diyelim verdin ne hazırlık istersin?

(30) Ķızı vērdin nėyise ó günün bērinde işilēonnar da yāzma dėriz efendim yüsük bi şēlē sahat bō̄le bi şēlē

-Başlık parası var mıdır sizde?

(31) yoktur

-Düğün nasıl yapılır?

(32) düĝün işde burlāda çobānnıĶdan yetişme düdük çalālādı falan sōna kemāne āldılā onnarılan (33) bi şē düzdülē üş kişi birisi davul çalādă

-Dışarıdan çalgıcı çağırmıyor muydunuz?

(34) aşşā yókarı çaĝırėmáyoduĶ˘ama şimdi gāli şārıyolā mēşur çalgıcılā çıkıyo

-Sen çocukken içki var mıydı düğünlerde?

(35) yōĶdu emme şimdi oluyo gāli

-Mesela uzak yerden misafirler geldi önceden böyle yol yok araba yok nasıl ağırlardınız misafirleri?

(36) burda dū̄n oluyo deyil mi şimdi geynigden diyem yēdi sekiz kişi gelirlē bureye düĝüne kövün (37) āltında tüvėk patladırlā biz geldik burden çalgıcılā gidēlē ónnarı alıllā gelillē neresine (38) verilēse eve indirilē daha aşalnan geleni … gice āteş yakālā dū̄n sāhipleri

-Nerede yakılır ateş?

(39) dün eviniñ öñüñde bi gün dün eviniñ önünde yanar bi gün Ḳız eviniñ öñünde yanā bōle bi şēlē

-Ne anlama geliyor o ateşi yakmak?

(40) gice hem şavḲ̆ōluyo lamba mum ba alettirik yok kin hem ısınma bazı Ḳışlara (41) denk geliyo sovuklara denk geliyo

-Kaç gün sürer düğün?

(42) üş gün meselâ cümā gün gelir cümartesi gün yabancılar gelillē bazar gün gelin çıkarılā çekēlē gidēlē

-Senin mesleğin nedir amca?

(43) imamnık yapādık

-Ekim dikim işi yaptın mı?

(44) yapdım yapdık

-Sen çocukken nasıl ekiyordunuz kara saban var mıydı?

(45) vardı öküz vardı

-Sen hiç annenden yatarken okunacak Türkçe dualar öğrendin mi?

(46) yātdım saĝıma döndüm soluma melekler gelsin yanıma len işde bi şeylē unuduyoz ónnarı ónnānan ilgilenilmeyo fazla

-Masal dinledin mi hiç annenden ninenden?

(47) vallā ōle şeylēnen ilgilenmezdim ben fāzla Ḳalábeliye gīrdim mi kafam avırleşirdi (48) girmezdim girmem zāten dünyānın düvünü olur yolda çıkmam Ḳātyen bi gün çıkmam

-Bu köyde ilginç bir olay geçti mi başınızdan?

(49) normal geşdi aşşā yukarı on sene imamnıyim var óndan sōra keçi edindik biraz yüzü aşkın (50) keçi yāpdıḲ falan birāderlen āyrıldık birāder öldü

5

KINIK KÖYÜ

Osman Koçdemir-Yaş: 67

-Çocukken arkadaşlarınızla hangi oyunları oynuyordunuz?

(1) atları Ḳazık oynādık bōle bi çamır yère varıdık bōle bōle Ḳazık yapādık böle Ḳazık oynādık (2) Ḳazī alırdık ónu alırdık ónu devrilïse ó Ḳazī alırdık ónu alırdık ónu alırdık işde bōle oynādık (3) óndan sōna bi daş bürē dikē ālsāt Ḳayası dèrdik ónnarı da burē dikēdik üş taş üş taş órē biri (4) birimize atādık hānkısı gōştü ó óreye geçēdi ben burē geçēdim ó diñilirdi yāni üşünü bïrden (5) gōçürdüm ya ōteki yènïllirdi yāut ben yènilirdim ó şedirdi bōle óyunnā óynādık yāni (6) oyunnā budu óndan sónā ufak işdě sēkiz ōn ōm beş yaşımıza girdik ē bōrası dālık (7) mēmneket bāşladık kuzu gütmiye ōlak gütmiye óndan sōna sıvır güttük işde órdan āsgere (8) kïtdik hiç bak ōkul mókul gōrmedik allā razı ōssun āskerde birisinï vidilē yanıma işde bèraz (9) ōĝretti bańa bundan sōna samsundan bï hāvız varıdı burdă birez Ḳuran ōkudūdum ben yani (10) elif ḳâdın ōhudum da şēsini bïlïyon harfleni biliyon çatmasını bilmēyon órda da o (11) ben dedi ōretçen dèdě bōle bōle āskerde ērzürümde yapdım ben askerlï ılıcăda sen dě git (12) dèdi bï Ḳurānï kerim al geti bańa gāli gittim bi Ḳurānï kerim gētdim órda ürendik yèni (13) yazıyı āsgi yazıyı cāndiressin çārpma hana ōkul görmedik biz

-Gençleri askere uğurlarlarken neler yapıyorlardı?

(14) dóā yapiyōlādă dóa

-Nasıl gittin askere uğurlarken neler yapıyorlardı?

(15) ne arabası bi çānta óndan sōna ne bulurlāsa tauk kesēlē óndan sōna burdan çıkādık zāten (16) yōlda bi çeşme vādır geliken nine? vā órda varıdık órda bi yèmek yirdik karaōlannān ó (17) yanda karaōlannara vādınız mı órdan gēmediniz mi ó tarafda ónun yānda bï (18) yèmek yèrdik ceyran yirmi beş kişïdik burda askere gittik işde kimesi órdan bi daĝılım (19) yapdı kimesi erzuruma kitti kimesi şurē burē kitti daĝıldık

-Nerede dağıldınız?

(20) şēde daĝıldık istambolda sarı Ḳışlada

-Askerden gelince ne işler yaptın?

(21) vallā askerden geldïnen hiç bi iş yapmadık ne iş yapçen bu memnekette ben bişēdim āskerde (22) fïdye (?) ombaşısı órda biraz ïnecilik yapdık óndan sōna burē gēldik irmin (?) huran (23) yok bi şē yok ilaç yok garaç yok vełâsılı dèdilē bōle bōle yā huramassın Ḳoca Ḳoca (24) adamnā órdan da belge aldīdım ben şēden yüzbaşıdan da dēl de bi çocuk askeri şēde (25) çalışmış ta bu şēlēde ó çocuk dèdi bak dèdi osman ābi dèdi sen dèdi ó bizden sōna geldi otuz (26) ikili midi ben otuz˘üşlü bu çocuk sen dèdi belge vèrem bēn dèdi yüzbaşına imzāladırız dèdi (27) belge bize bï şē aldık geldik burē bōle biz anamızın bobamızın āzına bakādık ó zaman órdan (28) bēkar gittik nēse işte ónnarı yapdık burda yine hurduk birazını şētdik óndan sōna (29) sālık şēlïne gitdim ben sālıkçılā gelirdi ya ónnara yardımcı ōmbeş kayma yōmiye (30) bi sürü çoluk çocuk ōldu bï sene iki sene dūrdum hełân bakām dèdim (31) ombeş kaymayı bōle ālme dèdim ombeş kayma için çalışır mı vełâsılı ón da bōle (32) bōle dèdim bēn yōmiyemi artırısa çalışırın bēn de dèdi ó adam gāli o da dèdi hastāneye (33) gidēsin dèdi ēye dèdim ben hastāneye gitçem bursē ırāmet ōsun hemen (34) vārdı bāşladı ālemeye vełâsılı yōllamadı kāldık burlāda ōle

-Bu köyde ne ekip biçerdiniz eskiden?

(35) ēkin biçēdik işte nōud olūdu būdey olurdu tāficen olurdu haşeş deriz afıyon dėriz burda ónu (36) Ḳaldırdılā Ḳōzacılık yāpıyoduk Ḳazayı Ḳozayı da Ḳaldırdılā bi tütüncülük geldi burē tütün (37) diktilē dütün de Ḳākdı ēşde hēpsi Ḳākdı

-Düğüne hazırlık olarak ne yapılırdı?

(38) önden şēlē varıdı bu Ḳumeş anterilē vardı nīşannıkta mı soruyon nişanı mı nişannık görmiye (39) tabi kendin gidēsin veyautta Ḳızı da götürüsün neyi beyeniyosa alır ōle yapālā hinci tā başka (40) da önden sarkalā varıdı óndan sōna dovul zurna bēgire bindirilēdi kelini öle (41) gezdirilēdi hinci ōle yok burda gelinin başını yapālādı Ḳadınnā büyükle ītiyarlā hinci (42) ōrankebire gidēlē ya bursē gidiyolā ē vā da ōle gidiyo yokdan nēlu vełâsılı işte (43) bōle oluyodu burlāda ōle

6

KUŞLAR KÖYÜ

Fatma Kaya-Yaş: 69

-Buraya neden Kuşlar demişler biliyor musun?

(1) ne bilēn bilmėyon Ķu ēskiden ne ōldŭ ne geşdï ben ne bilēn geçmiş günü bilmēyon Ķu Ķuşlā (2) diye ne diye dėdilē bilmēyon Ķu

-Doğma büyüme bu köydensin değil mi?

(3) bu kō̄vdēyin gēmedim bu kō̄vdeyin

-Bu köyde çocukluğun nasıl geçti, ne oyunlar oynardınız?

(4) dėyïvėrïyon ye elimde bi dēynek dāda hāyvan güdēdim óndan sōna ere bere çıkdık gėne de (5) çoluk çōcuk ūreşdigˇişte mal ārkasında iş kayıdˇārkasında bu kō̄vde ne yapāsın bāşka çōcuk (6) bō̄yütdüg māl yāpdık

-Saklanbaç falan oynamaz mıydınız?

(7) āy oūl ne bilēn ó günneri bēn bilemēyon ó günneri bēn bilemēyon unuttum

-Hiç taş falan oynamaz mıydınız?

(8) oynamışızdır ānămam bēn ne bilēn āşamkı yidīm yėmē bilmėyön sabālan sorsalā ne ōldīni

-Sen bize yaptığın yemekleri anlat

(9) yėmēkleri ne gibi annadēm bēn sáña yėmekleri ne yėmekleri yapām fasilye bişiriz patatis (10) Ḳızardırız çōrba yaparız āz buçuk hamır yaparız bişiriz hērşei yaparız bāşka ne yapām

-Yaptığınız hamur yemekleri nelerdir?

(11) ērişte dēriz biz ērişte ónu Ḳıyarız yuka yaparız tārna yaparız kōvlü tārnası ónnarı göveri (12) yaparız işte fasilyesini patetisini yapā yiriz bāşka bazara çekçek (13) bişēmiz yōk bazādan gētïriyoz zāti bu kōv

-Kış için ne gibi hazırlık yaparsınız?

(14) fasilye Ḳuruduruz Ḳurusunu yėriz tenesini yaparız e patatislēmizi çıkarı dolduruz eve ōle ōle pórasa ērşē ōlur

-Tirit bilir misiniz?

(15) ēt dökēsin patatis Ḳavırısın oñu dökēsin biliriz sēn bū doğu Ḳadınnarı gibi beni Ḳonuşturēn (16) diyoñ ōlum emme ben ónnarı bilemēyon doğu Ḳadınnānı televizyonda görüyoz bīz de āvkat (17) gibi herşeyi sōleviriyolā ben bi şē bilmeyon

-Genç kızlığınızda kına geceleri nasıl olurdu?

(18) Kına gėcesi yapālādı bi ōlan gelin öyunu oynālādı ōle yapālādı ēskiden bişē yoğuduku

-Türkü söyler miydiniz?

(19) sōlemezdik bēn sōlemedim zāti bişē sōlemedim bēn

-Nasıl kına gecesi olur öyle?

(20) nası davulculā gēliyo yapıyolā kına gėcesini hērkez öynunu oynoyo

-Sen oyun oynamayı biliyor musun?

(21) bīlmeyon hēç bişē bilmēyon ben öyun bākır bilmēyon

-Düğün ne zaman başlar ve ne kadar devam eder?

(22) cumē gün başlālā āşamdan danışık yapılırdı evel hindi olmoyo o da olmoyo

-Danışık nasıl olurdu?

(23) hindi böyün cumē ya āşama davulculā gelirdi dūn evi āşları bişiridi āşam odeye çekēlēdi (24) şēleri sōvra çekēlēdi odeye yėmeyi yidirilēdi davulculā gēldini belli ėdēdi davul (25) çalālā dūn eviniñ öñüñ ēskiden óndan sōna sabālan ceyiz gēzdirilēdi ōdun adeti varıdı (26) ēskiden ōdun getirilēdi eşşeklelen bāyrak Ḳarşıladırlādı ōle olurdu dūnnē şinci gēşdi gāli (27) ertesi gün gelin çıkādı āşam kına yakılırdı ertesi gün gelin çıkādı ikindin pazār (28) gün iş bitēdi dāmādı salālādı iş bitēdi davılcı

-Senin çeyizinde neler vardı teyze?

(29) len ōlum ben ne bilēn elli sene āltmış sene ben hīç bişē īşlemedim ōn kese dikdim evel (30) kese varıdı hōle hōle kese dikēdik ōn Ḳadā yāzma yapādık āskıya asādık ōn Ḳadā bī āma (31) hāvlulā ōlurdu yālık dirledi evel ónnarı asādık keseleri de üstüne asādık (32) pullu çēvre olurdu ónnarı da yapādık işte ó Ḳadā eskiden ne va bişē yoğudu

-Amca bu hamarat değil diye seni almasaydı ne yapacaktın?

(33) e nāpēn öldi Ḳadā işte öldi Ḳadā āldık yapdık

7

OSMANLAR KÖYÜ

Atike Oruç-Yaş: 55

-Nerelesiniz?

(1) dōma böyüme buralıyın bin dokuz yüz elli beş doğumnıyın

-Buraya neden Osmanlar demişler bilir misin?

(2) neden osmannā dėmişlē evelleri burlāda osmannı şēsimiş óndan ōmuş diyolādı anı çocuklīmizde

-Yörük köyü mü burası?

(3) heralde yōrük kövü būbam ōle dėrdi rāmetlik

-Neyle geçinirsiniz bu köyde?

(4) ēkin būday misir nōhut ōle bişēlēlen çifçilik

-Çocukluğunuzda nasıl vakit geçirirdiniz oyun oynar mıydınız?

(5) oynādık Ķoyun güdēdik urgan tutmaca oynādı hōle bi de seksek oynādık daş atādık hanı öle (6) bi şēlē oynādık bāşka işte ne bilēn ben saklambeç ha oynuyoduk di mi (7) urgan tutmaca oynanırdı höle şē gibi çıngırleş derlēdi bōle bi söven (8) tikēdilēdi üzerine de şē gibi direk gibi bōle delēlēdi órasını ó da bōle binēlēdi döne döne bilinirdi bayramnāda dūnnēde

-Bayramlarda başka ne yapardınız?

(9) bayramnāda çalā oynādık bōle ēvlere şēlēde bakır dömbelek çalādık şārkı sōlenirdi bēn sōlemiyodum da

-Düğünlerde ne yemek yapıyorlardı?

(10) tirik yūka tiridi bide tiridi şindi bide tiridi yapıyolā çōrba patatis fasile yapālādı (11) ēvelden tāze fasile yapālādı Ķuru nohut Ķuru fasille yapālādı Ķuru nohut pişirilēdi evelden (12) şindi ōle dīl tā evelden pilav bulgur pilavı bōrek yapālādı yuka bōrē bizim (13) çōcuklīmizde hanı yuka ıslaması dėrlē yuka tiridi dėriz ónnādan ōlurdu çōrba ōle bişēlē hanı (14) hēlva Ķarılırdı kumposto felen ōlurdu hoşaf ónnā ōlurdu hanı ōle bēnim bildim ōlēdi hanı

-Senin zamanında çeyizde ne olurdu?

(15) yīrmbeş otuzu da tülbent bōle bez ōlurdu beş˘oñ Ķadā fistan deriz biz ōle ónnādan ōlurdu (16) beş˘aldı dene hērmanalā Ķumeşlē ōlurdu hanı ónnādan ōlurdu ōle bī başka tā (17) dōrt beş tene çul ōlurdu ceyizde bi sāndık iki üç āltın hanı ōle bişēlē ōlurdu

-Gençken yine böyle mi giyinirdiniz?

(18) üç˘etek giyēlēdi tā ōle bizden evelē üç˘etek şīnni entera derdik bōle üç˘etek āltında (19) bēn de giyiyodum ōzeniyodum da çōcuklīmda hanı kēndim ōle tikip te geymedik hiç

-Kışa hazırlık olarak neler yaparsınız?

(20) tārna yaparız bulgur hāmır erişte dėrlē ónnādan ōlur sālça yapālā konserve yapālā hindi hanı (21) kurudurlā işte ōle ōle bişēlē olur bizim burlāda

-Bayrama özel yaptığınız bir şeyler var mı?

(22) bāyramda baklava yaparız dātlı bazı hanı hēlva Ḳararız yuka yaparız ēkmek yaparız bāyram ēkmei yaparız

-Yemek olarak?

(23) yėmek te işte neyi denk gelirse yaparız yav sārma yaparız pilav yāparız çōrba pişiriz hanı ōle bişēlē yaparız

8

PERÇİN KÖYÜ

Ali Hazar-Yaş: 84

-Hangi köydensiniz? Köyün ismi nereden geliyor?

(1) bērçin bu kōüñ ismi ē bórlādan bōle şórda belen kō ismi vā órda soukdan duramamışlā (2) órdan burē gēmişlē óndan eveli de nēdense burē birleşmişle şindiye perçinneşmiş órdan (3) duruyoz biz de bi ōretmen geldidi burē de adını da uñutdum bulgaristandan iki yüs sene (4) evelisine şētti atalādan ōle duruyoz órdan hatta bu Ķıbladan belen köve çeşme falan vadı (5) kūpden ēski biz de çocūkan hayvan güdērken aloo aşādan ne bilim bi tāne ismi de kuyu (6) buñar daşın içinde āllahdan suyu da ōle içimi gözel ki bırak gāli ōrmancılā órdan gediklere (7) su götürttülēdi gediklēn suyu çōk şēli ó Ķadā bi kireşli ki gūmlene dibine (8) bōle Ķalın şē yapıyo bizim Ķoca Ķarinen de gediklere düñüre gittik ōlanıñ bórda nişannadık (9) geri órası da óraya bakmā ó da gūmü Ķaldırmış içi māsen su yokmuş evin sābı (10) dėmiş yēnge su yok bizim su da ónnān kirecini ēridirmiş işme suyu göttürüle (11) burlādan bōlelilen burası órdan pērçinneşmiş ōle duyuyoz biz

-Sen doğma büyüme bu köyden misin?

(12) bu kōden ānam būbam dōumum bu kōden bin üç yüz kırk doumnu kaç yaşımda oluyon

-Çocukken hangi oyunları oynuyordunuz?

(13) çōcuklukda çālgıcı vadı bórlāda dāvul zūrna bōle birkaç kōden hatta şu yirmiki (14) orhanı kebirin biliyoñnu órda Ķoca şerit dėrlēdi kō vā allahdan Ķorkmeyon dėrmiş (15) kemāneye ettehiyyātünü okuduruñ dėrmiş allahdan Ķorkuyon dėrmiş bórda da Ķāli kelin (16) getirilēdi óndan sōna bu künah dėdilē turasan kövünden bi tērzi hoca vādı danacılāda (17) ōn˘altı sene Ķaldı şindi bursada ó da ille buñu duvāya çeviren birisi diyo benim Ķız göynü (18) ōmaz ōlan göynü ōmaz ó zaman birisi diyo ōldü rahmetlik evelē benim Ķız ben pes˘ėdicem (19) seni diyo órdan óndan sona hepisi şētmiş şūrda bomak kō vā bi ó kō vā çalhīnan Ķalanı (20) burlāda hep bōle bizim çocuklūmuzda davuluñ önüñde burlāda ōynādılā becerennē (21) beceremezdim yakışdıramazdım ōynamadım bōle çocūkandan bōle

-Kız isteme ādetleri nasıl oluyor?

(22) Ķız adetleri şōle bu düñür varıyoruz allahın emrinen peygamberin kavlinnen vėrdi miydi (23) beş˘oñ kimse alıyoz hadi nişan Ķomā órē tā ēskiden būrsa uzakkan yollā yokkan kōvde işde (24) zorlan bi kūpe altın da alanna olurdu da hāłâ biri birine çevişirlēdi fāzla alıyoñ sen ėyisin (25) zēnginsin sen fakırsın bu şekilde nişan Ķorduk óndan sōna davuluñ dūnü alırdık ēskiden (26) düvennen sürēdik hārmannarı ó zaman gāli ekim aylānda dūn yapādık ekim ayından sōna da (27) dūn yapādık benim çocuklumda hāłâ ben ōlanı everirken bile bi cip getirttim orhanelinden (28) nēse órası böyük ōlanın ó zaman gāli çalgıcı arādık bulduk mu çalgıcı bi óndan sōna (29) gelilēdi çuma günden bi odamız vadı órda Ķaliden ? ışık dirlēdi yėmek yapālādı (30) sōraş evet yūka tepisisinnen çok adetlernen der bi kēçi keselēdik bōleliknen (31) adetlēmiz hep bōle idik

-Düğünlere nasıl çağırırdınız misafirleri?

(32) misafirleri mi bārıdık köve ōle şekē bulamazdık bōle şindiki gibi de bōle çorapnan işēnen (33) topluyolā şindi hemen biraz şekē varırdık akrabālara bōle ónnā da āşam gelilē davul çaldıra (34) çaldıra gelilē evlēn öñnēnde oynālā moynālā óndan sōna cumārtesi gün āşamın gelilē Pazar (35) gün gāli gelin çıkarız ē gelin çıkādıkdan sōna gine gitmeyennē de olur ērtesi gün gidēlē bū (36) şekilde gāli

gēlin sabālan Ḳīz da oynāsa oynadırlā çālgı óndan sōna alılā paralānı ātlara (37) binēlē atlarına gidēlē adetimiz bo͞leydi ónu Ḳaldīrdık

-Bu köyde ne ekip biçtiniz?

(38) ēskiden bo͞le ārpa yoluyoduk adeti eyi dēldi buranın ē órdan bi de çavdā oluyodu būdey (39) ōlmayoduk kübre çıkdı būdey olmā başladı kübrēlen fakat bū āvkātta ? ekēlēdi ben de her (40) yėrde o͞le sānnittim biz istambolda sultan āmet ibādete de kapalimiş órdan hālıca (41) göttülē hālışdan alaman harbi çıkıv da istambolun çatalca Ḳadādı de terkos gölüñ su (42) gēliyo ē şettik órlāda Ḳāra burun vā bi banyo yapdırdılā bizi şēde i͞ne mi͞ne yōk ilâc dūzlu (43) suya órdan menevre ōldu ēkim ayında hele menevreden eveli beni halıca (44) nöbetçi yōlladılā bi şārtım tutdu ārkadaşlarım ó Ḳadā zahmet çekmişlē ki yāmırda lēn seniñ (45) ne şārtın vārmış hālıçda iki āy mı Ḳaldık üç˘ay mı Ḳaldık alaman diyolā televizyon radıyo (46) yok ōlānnān yū͞zde bi͞ tane ya va ya yok istamboluñ camlānı kireşledilē alaman şavk ūmasın (47) dē kireşlemişlē hālıştan bi gün şēttilē ōrdu kómutanı da va mıydı (48) korgeneral āsım tınaztepe eyi ūzun bōylu tümgeneral mıstafa uludā tümen kómtanı biz de (49) tümeniñ komtanın yāzdı acık ikinci bo͞lük yėmē sen yėdirdilē hemen çīkın ben yaşlılā (50) dışādan gėriden bākdım da ōlum nėreye gidiyoñuz ileri yanda soramóyolā gėriden (51) paşalādan Ḳorkulāna biz de bilmēyoz dėdik órdan bizi alıvıdılā allahım makāmını cennet (52) yapsın ēyer bu durumlāda sā olēdi ziyārete gidēdim ārkamızda sırt çantası (53) bórası boklu kö͞ dėdilē bilennē halıçtan ḳâtāneden bura da ḳâtāne dėdile órdan (54) gāli çekmecelēden zeytinburnunan hādımkö͞ şindi burlā biribirine gāli çok şetmiştir Ḳuru (55) Ḳavak boyalı kürk? yi͞r dēmenini órda go͞rdüm bizim burlāda su dēmeni yi͞r dēmenine de (56) gi͞rdim şettim yū͞zbaşımız yōlda bize kemalpaşanın çatalcanın kestāneli oklālı çayabadın (57) köü ó araya rūs teyāresi bēnzini bi͞tmiş ónu órdan go͞zlēni bālamışlā otuz˘üş tümene bi͞ ēlliki (58) tümendēdik birinci ordu bu sefer çumartesi gün gine kuru kavakda bi͞ şēlē vardı (59) emme uçak savarlā çok böyük órlāda gurgaş Ḳurādık āĝeçle o͞le hēmen cūmartesi gün çilē (60) silittirirdik günciyek? hēmen ālbay alduyuma? subaylā bi͞ şēttile iki mermi (61) urus çēresi kazasından ātmış kendini uçak o͞le āniden inmeyo bo͞le hem gi͞diyo (62) pilotnan habā geldi istambol alemdāna bi Ḳayaya uçak iki de pi͞lot (63) dėmiş türk ni͞şancısı gibi görmedim tam Ḳazandan vurdu dėmiş óndan uçaĝına gāli

9

YAKUPLAR KÖYÜ

Fatma Aydın-Yaş: 64

-Teyze hangi köydensin?

(1) yakıplar

-Çocukken oynadığınız oyunlar var mıydı?

(2) ōlū yā

-Eski ve yeni kız isteme adetleri nasıldır?

(3) ēskiden bāşka şekildi hinci tabi dēişti ēskiden allahın emrinen dünür geliyodulā óndan sōna (4) bobası Ḳaynana Ḳaynata dünür geliyodu óndan sōna kız bobasına isteyōdu bi iki üş dört (5) kere dört beş kere geliyodu vėriliyodu hiş Ḳıza felan sorulmōdu ó zaman bizim (6) zamānımızda ónnā ēmme şinci sōruluyo Ḳızla ōlan annaşıyolā anne boba bi kere iki kere (7) varıvırıyo óndan dün oluyodu davullu dün oluyodu ēskiden dün oluyodu öle işte ne annadēn

-Ramazanda hazırlık için ne yapıyordunuz?

(8) ıramazannāda ıramazan geliyodu işte hazırlımızı yapıyoduk börek yapıyoz yuka yapıyoz (9) óndan sōna temizlik yapıyoz óndan yapıyoz bişēlē

-Bayramlar nasıl geçiyordu köyde?

(10) bayramlā ōlum işte gine bayramnarda börek yapıyoz bāklava yapıyoz órdan gēlen hanā (11) misāvirlēmiz Ḳızlāmız torunnāmız geliyo ónnara hazırlık yapıyoz órdan gēliyolā koñşulara (12) gidiyoz zirāyet ėdiyoz gidiyōz gēliyoz annemize bobamıza gidiyoz eşe dosta gidiyoz yāşlı (13) nenelere gidiyoz öle

-Sizin buralarda yaptığınız farklı özel bir yemek var mı?

(14) aynı işte evelki gibi yappıyoz bórda bórda biz ōlum ben dün yemē de yapıyom ben kövde (15) dün yemē bişiriyon órdan çōrba yāpıyoz órdan pilav yāpıyoz nōut bişiriyoz órdan hēlva (16) Ḳarıyoz komposto bişiriyoz bónnarı devamnı her yėmekte yāparız

-Düğün yemeği nasıl yapılır?

(17) dün yėmēni işte cumartesi gün öle dōkuz ōn gibi başlāyoz órdan ikindiden sōna gelen (18) misāvirlēmize vēriyoz ākşam misāvirlēmiz gēliyo davullā gēliyo çālgılā gēliyo ónnara gelennere gidennere hēp veriyoz öle

10

ZAFERİYE KÖYÜ

Huri Ardıç-Yaş: 70

-Teyze adın soyadın ne?

(1) hörü hārdıç

-Çocukluğunuzda hangi oyunları oynardınız?

(2) oynādık çoĶ oynādık Ķāzık oynādık çōcuklalan çi̇zırlı oynādık çōcuklukta deynek oynardık (3) kōlaşirdik birbirimizi kōlardık çōcuklukta ōle günümüz gēçti māl güdēdik hayvan gēççï (4) Ķoyun güdēdik çōcuklūmuzda fākirdik gülüm dālāda iküş gēççimiz vādı (5) önnēmizde güdē çevïri gelïdik saklaşirdik bu Ķızlā gibi̇ken āynı bu Ķızlā gibi̇ken (6) kōlaşirdik birbirlēmizi bunna hinci oynaşiyolā oynaşirdik kōlaşirdik birbirimizlen (7) bāşka ne iş gōrcez başka hatırladi̇m ne olcek işte gidēdik baa bāceye (8) göveri yapādık zerzevāt yapārdık bāşka ne iş görcez tālalāmızı sıvarıdık (9) misir fāsille cēciklik ekēdik āyni hinciki gibi hinci de aynı yāpıyoz dōkuma (10) dōkurduk çul dōkurduk çul dēriz biz kirkitlele çėzēdik bōle āşlere

-Çul nasıl dokunur?

(11) çul kirkitlen dōkurduk bōle çėzerdik te kēçēdik ilmēni bāstırıdık hanı (12) közülēdik yapādık ónnarı yapādık genşli̇mizde hinci ihtiyarladık yapamōyoz (13) bāşka bāşka ne iş görcez işte gülüm çeyi̇z yapardık çeyizimizi yapardık

-Teyze çeyizinizde neler vardı?

(14) nelē olcek evelē fakirlimizde bişē yoĝudu gülüm üş tek yāzma alırdık bazardan tuz (15) oyası örēdik ēlma oyası örēdik şi̇ş oyası örēdik yāzma kıröböşen Ķumáş ōlurdu (16) sārkı ōlurdu evellēden hinci şēlēde görünüyo ye ónnādan olūdu bā dōkurdu (17) annelēmiz peşkirlēmiz olūdu ceizlēmizde asādık yāzmaları pullādık asādık ceizlēmizde (18) ónnarı yapādık hinci çok aĝır hinci nērde ónnā ónnarı yapādık ēskiden

-Eskiden de böyle mi giyinirdiniz?

(19) āynı üç ētek olūdu evel üç ētek kėyēdik āk köynek kėyēdik evelki evelkinnēden

-Eski giyisiler nelerden oluşurdu baştan aşağı kadar?

(20) ētek bēz ōrtümüz takka kėyēdik hindi takkalāmız olūdu gırabba) (21) örtünürdük pullu hinci ōrtünmeyolā baş āynı kelinlik kibi ōrtünürdük üstümüzde de (22) bōle ētekli ēnterilēmiz olūdu yėlek olūdu kėyēdik pēşli yėlek kėyēdik bórdan kısa yėlek (23) olūdu pēşli ēnteri kėyēdik evel hinciki kibi dēl gelin olūkan āskınıñ āltında üç (24) ētek kėyēdik hinci gēlinnik kėyiyolā āyakta āynı bōle kėyēdik iskarpin olurdu gene (25) çoraplāmız olurdu hi̇nciki gibiydik gene āynı dā hi̇nci gēlinlik yoktu hinci bōle etek keyiyoz (26) tabi ó zaman yoūdu bu eteklē üç etek varıdı

-Öyle mi iyi böyle mi iyi?

(27) bōle ėyi geliyo hinci ónnā unuduldu i̇şte bāşke ne olcek gülüm

-Genç kızken kına gecelerinde ne yapardınız?

(28) işte kına gecelēnde ne yapçez işte davul zūrna olūdu ēl öpmeyi olūdu bōle gelirlēdi kına (29) yakmē gelïlēdi el öpēdik para dakālādı āltın dakālādı bōle gōrdük hinci de āynı ōle hinciki (30) gibi evelâkı gibi aynı hinci de bizim burlāmız

-Kına gecesinde deyişleme olur muydunuz?

(31) ōmazdı ōmazdı işte āynı gülüm

-Mani türkü söyler miydiniz?

(32) sōleyolā hinci de sōleyolā ō zăman da sōlenirdi geşlē bilmem ben hiç ōle işē bilmem gülün (33) ónnarı da sōrla hiç Ḳōlumuzu da dālmadık ōynamadık ta çārılmadık ta

-Teyze kışa hazırlık olarak ne yapardınız?

(34) kīşa hāzırlık ne yāpçez bāçalāmızdan toplādık fāsilledir hinci tārna yappıyoz tārna dēriz (35) çōrba bişiriyoz hāmır Ḳıyıyoz yuvka yappıyoz āynı Ḳışa da ónnarı yappādık tālalāmızdan (36) fāsilye Ḳāldırıyoz pātet Ḳāldırıyoz misir Ḳāldırıyoz tomatada salça yappıyoz kışa (37) āynı hāzırlık sinci de aynı ó zamān da āynı

-Sen hamur yemeği yapar mısın?

(338) yappıyoz yā erişte Ḳıyıyoz yuvka yazıyoz Ḳıyıyoz hā hamır bāşka yuvka yāzıyoz bōrek (39) yappıyoz yuvka ónnarı yappıyoz bāşka ne yapām

-Yağlı hamur falan yok mu sizde?

(40) yālı hāmır bilmeyiz biz hā māntı filan bilmeyiz ōle biz gōzleme deriz içi yālı gōzleme (41) yapparız saşlāda hinci yaptık ta gēldik

-Düğünlerde veya bayramlarda özel olarak yaptığınız yemekler var mı?

(42) yoḲ ̌ōle bayramnara evlēmizde gelir misavirlēmiz yāparız bişiriz kurtarız dātlı yaparız bōrek (43) yaparız misāvirimizi āğırlarız hēr türlü bişiriz āvırlarız dātlı aynı misavirlēmiz (44) dīştan gelir

-Ne tatlıları yapıyorsunuz?

(45) sōzüm sütlaş dēriz biz pirinşten sütlaş yaparız havla Ḳararız ha hēpsini yapparız

-Sen bize helva karmayı anlatabilir misin?

(46) gōrseniz ne bilēn nası biz yavı Ḳatarız dığana Ḳatarız acık Ḳaynā Ḳaynā

-Dığan nedir?

(47) dığan sāan ōluyo hōle ya ónnara Ḳatarız irmi içine ó Ḳarvılır ācık ta un Ḳataın Ḳavırız Ḳavırız Ḳavırız (48) şekeri ākdarız suyu da ākdarız ó ōlur bi havla Ḳarıştırız da dātlı

-Bu un helvası mı?

(49) ūn havlası irmilen Ḳarışık yaparız un halvasını da āynı yaparız āynı

-Düğünlerinizde ne yemekler yapılır?

(50) havla Ḳararız hoşaf deriz hoşaf bişiriz pilav yaparız nohut aşı bişiriz nohuttan yōğurtlu hamır bişiriz

-Keşkek yapar mısınız?

(51) kēşkek yokdur bizde biz kēşkek yapmeyiz kēşkek aşşā memliketde adettir

-Yatmadan önce okuduğun dualar var mı?

(52) vā ne okucez biz ełâkümüt vādır ónnarı okuruz yatāken kulhuvaltünü okuruz

GEMLİK İLÇESİ

11

GENÇALİ KÖYÜ

Müslüm Yılmaz Şahin-Yaş: 71

-Kırda hangi böcekler olur?

(1) ӧrümcek olur ӧrümcek benim annemin barmânı ısırdı ӧrümcek balaybın (2) böyük şӧle şu Ḳadâ bi ӧrümcek allahi zor Ḳurtardık âstâneye gӧtürdük yârdılâ (3) bârmayı bu bârmaını ısırmış kol dahi buraya Ḳadar şişti kӱçüktüm zehirlimiş ó bӧcek te (4) ama biz gène de şē de yâpmışız onu ısırdı ӧrümcek ama ӧrümceyi de öldürdüm ben (5) ӧldürdüm bi kibrit kutusunun içine Ḳoydum gӧtürdüm annèmi hastâneye bӧceĝi de (6) gӧtürdüm kutuda baktılâ mâyne ettilē zeirlimiş

-Örümcek ısırması gibi başka olay var mı?

(7) bu izâminin akrabâsı vardı bi tâne çakıcı derlē onu da yîlab ısırmıştı kücük engelek (8) yılanı derlē topïndan ısırmıştı adam da èyi ettilē ón˘da ama tōpal Ḳaldı gücük (9) engelek yılanı çok kötü zeirlimiş çok o

-Eski düğünler nasıl olurdu?

(10) evelcek köy dӱnneri şindi cümâdan çengilē gēlirdi kadınnara dӱn şū yūkarsı órası pek ēski (11) dïl de bu câminin oldū yerde hamam vâdı köün hamamı câminin oldū yerde (12) hamamın böyük avlusu vâdı kapalı orda Ḳadınnâ eylence yaparlâdı cumartesi günü (13) çalgılâ gelir erkek çalgılâ davullâ zurnalâ o gèce üçkü sabâ Ḳadar içilir davullâ (14) çalâ bi âlem gidiyo Ḳâvede siłåhlâ atılır ama ӧle bï hâdise ōlmaz yâni hic bi hâdise bilmiüz (15) ândan sōna bâzar günü geln˘inē âşama Ḳadar yatsıya Ḳadar (16) benim dӱnde yatsıda indirdilē gelni biz senin dӱnünde yassıda ïndirdik sen (17) benimkini indiri misin ben de bēkliyïm câminin orayı ӧle olurdu işde

-Düğüne özel yaptığınız yemekler var mıydı?

(18) dӱne başlandï zaman ēn˘azından iki dâne Ḳoyun kēsïlir ondan sōna gemniĝe gider (19) dӱn sahibi dӱne başlamadan ēn˘azından on külo Ḳıyma alır sïr Ḳıyması on˘onbeş kiło ciyer (20) alır sïr ciyeri ēfendim şıradan ētten mӧle ufak ufak (21) dōlma yaparlâ yaprak dolması ēfendim köfte yaparlâ sâdışlarımıza kâvurma ciyer ēt tavık (22) Ḳızartırlâ bi bolluk geçē bir˘iki gün bolluk içinde vallâ kӧpeklē bile doyyo be (23) ondan sōna onnâ Ḳâktı ufak ufak Ḳaldırdılâ şindi nē˘luyo gemnikte bi solon tutuyolâ (24) solonda bï gece emen gidiyoñ˘ӧlle bir˘iki sât langur lungur sōna bitiyo

-Köyde unutamadığın bir olay oldu mu?

(25) şindi ben bakkaldım burda dükancîdım böyük ōlanın dӱnünü yaptım (26) ōrtanca askerdi âbisine dӱn yapçez şindi ӧle bişeyki telefonnan da Ḳonuşamoyoz çocuklan (27) o telefon edēse Ḳonuşuyoz ben telefon edēsem Ḳonuşamoyoz onun telefonu kapalı (28) askeriyede şӧle bi bana mektup yazdı bölüĝünden bunda bişēlē yazıyo işte bilmem tèlefon (29) numaraları bilmem ne ama bizim aracîmız gibi deĝil ben o zaman (30) dükḳåncıyım heyette de baş˘âzâyım şimdi ōlana dedi buba bit tâ çîrdîn (31) da Ḳumandana ilgili görüştürēm berki dedi izin (32) verir gönderdim hemen telefon açmış órdan göndermiyolâ èzine göndermiyolâ bu (33) candarma burdakı candarma yoktu o gemnik şeyi ḲaraḲol vâ orda bi mēmet yüzbaşı (34) var ben heyette oldüm için baş âzâ oldüm˘için aramız èyi yüzbaşıla yüzbaşıya dedim (35) yüzbaşı ōlanın dedim biri asker dӱn yapıcaz askerden gelene èzin vermiyolâ öbürüne (36) nası yapıcez dedim âskere dedi çek bakēm arabayı bakēm dedi candarma alay (37) kumandanına gidelim dedi alay kumandanına aç meseleyi berâbar sӧlēlim dedi èy yâ (38) âsker taksiyi çıkardı biz bindik yüzbaşılan taksiye dōru bursaya candarma alay (39) kumandanına gittik çıktık bi odaya ōturduk alay kumandanının burda duvarda (40) dӱmelē vâ bâstı tak kapı çaldı yine asker tâk

vurdu ayaklarını hemen bölük kumandanı (41) misāfirlerimiz ne işçekler ikrām et yüzbaşı alay kumandanının yanında sigara içebilir mi (42) içemez ben de içmedim sigara Ķullanmayoz biz kumandanım o zaman misāvirlere çay getir (43) ōlum çaylā geldi bilmem neler annadırkan falan filem ben āştım (44) meseleyi kumandanım dedim sana dedim bir ricām var bir ricām olcek sana sōle ōlum dedi (45) benim dedim ōlumun biri erzurumda askerlik yapi hās felen bi çayına gēldi (46) öbürü de malatyaya onu da torpillen getittirdim burē çanakkaleye anarşül çok kōrktum hani (47) orda bi sürü ōretmeni burē çanakkaleye yollattırdı onu gēldi çanakkaleye e şē candarma alay (48) kumandanı dedi yüzbaşı sen dedi bunun gelibolu alay kumandanını bul bennen görüşsün (49) valay kumandanı yüzbaşıya yüzbaşı gētti beni yüzbaşı telefon numaralarını āldı (50) mektubu vērdi gine bana hadi bana eyvallah dedi çēkti gitti ertesi āşam üşte benim ōlan geldi

12

KARACAALİ KÖYÜ

Turhan Bulut-Yaş: 69

-Kaç yaşındasın amca?

(1) yētmişe gelī

-Buraya neden Karacaali demişler?

(2) üç Ḳārdeş vāmış genc˘ali kara˘li bi dā vādı ama unuttum onu üç kardeş dālmışlā bu yana

-Bu köyde ne işler yaptın?

(3) dālāda üraştık balıkçılıklāda üraştık şindi de zētinniklēde üraşıyos ōdun kestik yāktık zaman (4) gēdi maktālan Ḳaçak deyil yāni hükümettin vēmesinnen

-Maktayı anlatır mısın?

(5) önceden sıcaklāda vēmiyolādı şimdi sıcaklāda veriyolā aralamā ēski (6) Ḳışın oluyodu ekserī Ḳarda iş oluyodu Ḳar yādı mı īniyoduk dādan maktā mesĕlâ (7) kaç mētire yērse orası devām˘ēdiyı orası bitdi mi īniyos mēmurlā gelī indiriyo sāten (8) mōtorculuk dă yāpdık ēlli yedi senesinde odunculuk vādı işde üş sene askere (9) Ḳadā Ḳayıkçılık yāpdık hattā battık da bi arkadaşımız mefāt etdi boğuldu ada āltında (10) landavuzun ātında bāttık ıstambıla gidēken bu kövlerin odunu hem ıstambıla gidiyodu ondan (11) sōna zamān gēdi ıstambul yāsaklandı bursaya verildi şimdi de ōdunculuk bitdi gibi bi (12) şē oldu yāni odun daşıdık kömür az daşıdık denize tutuluyon bi Ḳōrkuyosun bātdık bile biz (13) ōdun ātıyosun mōtoru hafifledmēg˘için bi sürü sorunnā ōlıya bi gidiyon (14) ıstambıla bōşaldıyon ōrdan Ḳākıyon gece yēnden geliyon bu yana yēnden ertesi gün (15) yüklüyon hep hamallık yāpdık yāni iki yüz˘ēlli kiło götürüyodum ben iki yüz˘ēlli kiło şinci (16) erife sōlesen genşlere inanamōlā bi de Ḳalas üzerinden geçiyoduk

-Odun taşıdığınız kayığı anlatır mısın?

(17) āç Ḳayıkdı işte āç kayık çektirme diyolādı onnara ōtuz˘altılık davıç vādı ēski motorlā ōlēdi (18) onnan gidip geliyoduk işde onnan bātdık zāten burdan Ḳākdık üç motor ēsenköyün (19) orlāda deniz vādı denizden gidēken su almış motor su aldını annayınca Ḳākdık biraz odun şē (20) yaptık sā sola denkleştirdik mōtoru fazla alınca su altımızdan Ḳayboldu mōtor (21) Ḳaybolunca biz ufak sandal vādı üç kişi ufak sandala bindik üç kişi de Ḳalas vādı odun (22) daşıdīmiz Ḳalas ona pindilē bizi başka motorlar buldu aldı yedi sāt sōna onnarı da bi motor (23) alıya ama öbür ārkadaş bi dānesi Ḳalasda çırpına çırpına tākātı kesiliyo Ḳoyveriyo kendini

-Hangi rüzgarlar dalga yapar?

(24) hāngı rüzgār fırtınalı gibise o dokkanır tabi ekserī yıldız poyraz çok dokanır yıldız (25) yāut ta Ḳarayel fāzla yük yüklemessin enin Ḳonun çok yüklēsen orta yollu ava bile (26) sana fazla gelī

-Hangi balıkları tuttunuz?

(27) istavriti vārdı hamsisi çōkdu pālamudu uskumrusu lifarisi toriĝi hēpsi çōktu şimdi (28) nesli tükendi lüferin bi zamānı vā akım zamānı ēlli bin dāne yētmiş bin dāne ōle geçiyodu hep ōle sayısı çokdu

-Rençberlik yaptın mı?

(29) leçberlik yāpmadım bubalarımız yāpmış dā evel bubalarımız da Ḳayıklara gidince (30) leçbercilik böyükkumlada halam vādı onnā yapmışlā yapan bi kaç hāne vādı būdey yılaf (31) kārpuz Ḳavın ekellēdi şindi iki üç kişi yāpıyo yine şē yapıyolā zerzevāt kirizmelē (32) açtılar burgu saldılā yere bi kaç kişi yāpıyo

13

KATIRLI KÖYÜ

Ahmet Güngör-Yaş: 74

-Geçmişte köyünüzde unutamadığınız bir olay oldu mu?

(1) bin dokkuz yüz kırk˘iki yıllarında bi çok bū̄k) sel˘oldu hani amma fákat can (2) Ḳaybı ōlmadı hiç eveli yīrtılmalā kaymalā fiłån ōldu ama ōle can Ḳaybı ōlmadı hiç böyük (3) yāni çok böyük āfāttı o aşāda dere vādır yürüyüşlen gēçer ó dere nehirden de böyüktü çok (4) böyüktü yāni deniz gibi yāni benim ó zăman demekki yedi yaşında fiłån idim ó (5) zamannā bi de buranın paralı Ḳozacılık vārdı çok Ḳozacılık

-Siz kozacılık yaptınız mı?

(6) yāptık biz yāptık çok ūfakkan çok yāpardık meselâ ó zaman burdan mērkeplen ātlālan (7) meselâ koza bursaya gidērdi hattā bizim būrda han varımış dā evelden ipek yolu (8) burdan geçer ó mezarlīn yanda hān varımış hattā benim çocukłīmda file iznin köyleri bile de (9) Ḳozayı būrdan geçerlerdi Ḳoza bu mevsimde şindi bōle geln˘ālcı gibi (10) Ḳalabalık yāni ātlālan būrsaya Ḳoza götürülēdi Ḳoza satmıya satın āltı sāt sürüyo bursa

-Gençliğin bu köyde nasıl geçti?

(11) çōbannıkta gēce o tepelēde Ḳaval çālmayı ben şindi hayvannān órda yatādık (12) kēçi vādı bizde kēçi sürüsi o tepede yukarda sabā Ḳadar Ḳaval çalādık

-Kaval yapabilir misin?

(13) yapārdık ya yaparım da şimdi gāli yāpmıyom gāli ó mülver agāşları deris onnādan (14) ōle yaparıs bahçalāda burlāda çoktur mömer ācı deris içi bōtur onun ōzü ōzünü (15) çıkarĭrız dēleriz āteşlen filem ōle delēdik muçān ucuna file

-Eskiden nasıl tarım yapıyordunuz?

(16) ó zăman tarımı Ķara sabannan mesiłâ Ķoşēdik tārlayı tōm ekeriz (17) ōraklan biçiyoduk hārmanı bōle yabalā vardı ónnan şey düvenner vardı (18) düvennen harmanı döverdik gece oldu mu tınas savırıdık būdey getiridik óvada (19) çeşmede yīkardık ó zamannar ama şimdi ōle dēl şimdi teknik mesełâki tarım yapsan (20) ēkincilik ekçen mākinene ayĭklıyon mākine işliyo hiç ne yīkamak vā götürün deyirmen ónu (21) temizliyo temizlēp ōnu veriyo sana ēkincilik Ķolaylık her şē teknik var

-Eski kara değirmenleri gördün mü?

(22) Ķara deymen suynan döner bu derede iki tene deymen vādı bizim derede Ķoca böyük (23) derede bi yukarda deymen vā bi de aşāda órē gidēdik bazı da yazın sulā kesilirdi şeyde vadı (24) gemnĭn ó óvada óva dērmenneri derik óráye gidēdik ilerde bi dişkaya (25) kövü vārdı ónun dērmenneri vamış su deyirmeni böle Ķayadan çıtırmış deymeni çevriyomuş (26) hemen hiç gĭtmedim ama gidērlēdi yāni çok gidērlēdi şu mēvsimde būrda kimseyi bulamassı (27) ācak benim gibĭ bile bulamāssındı şimdi ben gine bēki de ufak tefek (28) bi iş yāpparım yāni Ķırda gāri işşe yaramānnā Ķalırdı burda bu günnēde yāni bu aylarda (29) şimdi ĭsannā sele serpe yāşşi

-İnsanlar tembelleşti mi?

(30) tembel dĭl varlık vāriye dārlık ōlmas vārlık ó zăman demeki ne bilēm (31) şok māşakkatlā çēktik yāni yōksuzluk bi yandan herşē bērgisi dā çoktu şindi (32) vērgisi de yok mesełâ ufak hāyvanın hayvan başına elli Ķuruş ó zamānın para ēlli Ķuruş (33) çōkdu yüz˘ēlli Ķuruşa adam gelĭ adam gelĭ yüz˘ēlli Ķuruş Ķırk˘iki yıllarında bir (34) kiło buydey yüz˘elli Ķuruş bir kiło misir de yüz˘elli Ķuruş bir adam yōmesi de (35) yüz˘ēlli Ķuruş biz bunnarı çocuklukta yaşadık şindi bĭ gün çalış bĭ çuval un al bir˘ay ye

14

KÜÇÜKKUMLA

Ali Bakır-Yaş: 75

-Bu köyün ismi neydi amca?

(1) gūçük kūmna gemnik bēnim yaşım şimdi yēdmiş beş āmma yēdmiş˘altı (2) yaşındayım āmma yedmiş beş yaşında yāni senece

-Ali Amca kömür nasıl yapılır?

(3) işte kō̄mürü annatdım órda ben sana şindi kō̄mürü āynı masa gibi bō̄le tombalak Ķuyu yeri (4) āçarız yāni bak dū̄z bō̄le aynı masa nası gō̄sterdim órda āynı ō̄le ondan sōna oña dört dene (5) Ķazık Ķakıyon bi dene de böyük Ķazık Ķakıyon bō̄le çālları Ķōyon óndan (6) sōna ó Ķazıklarına ārasına çāllarıĶırıyoz Ķōyoz bō̄le sobaya Ķōr gibi bi bō̄le bi (7) bō̄le şō̄le Ķoyyoz yıvıyoz ondan sōna Ķuru odunnarı başlıyoz ona dayamaya dayayoz (8) dayayoz ondan sōna ortada da Ķazık vā hep o Ķazıya işāret Ķōyoz yāni ānadın mı óndan (9) sōna odunnarı çatıyoz bō̄le çata döne döne Ķuyyu çatıyoz çātdıkdan sōna gene de odun (10) Ķōyoz bō̄le ateşlemek için ānadın mı ondan sōna gazelliyoz gazel Ķōyoz üssüne (11) bō̄le gazelin üssüne tōprak yāni ō̄le olmasa ataş tūtmas gāzelledikden sōna bu sefer

(12) Ḳāzī çēkiyoz ordan bī Ḳāzık yāpıyoz ucuna bez bālıyoz bēzi gāz dȫküyoz (13) āteşlēyoz sōkuyoz Ḳāzī ordan ānadın mı sīrık gibi sōkuyoz tam o çāllara gīdiyo o ānadın mı (14) ōndan sōna o çāllā yānıyo orda yanınca āteş yukarıya çīkıyo tepede Ḳāzık vā tepede bȫle o (15) dēvrilene Ḳadān yānıyo yana yana o Ḳazık devriliyo

-Yukarıdan aşağıya doğru mu yanıyor aşağıdan yukarıya doğru mu?

(16) yūkardan aşā tam bȫle Ḳuvvetleniyo ateş yanıyo bu sever gāzel Ḳōyoz onu mesiłâ (17) üssüne de toprak Ḳōyoz ātık onu çīneye çīneye o ateş bȫle avır avır (18) īniyo bȫle ōmuz bāşı dēriz biz odun boyu şȫle orē de indī mi bu sever fişek delī dēriz biz (19) Ḳazıklan bȫle etrafını dēliyoz bȫle tōprayı yāni ōrdan dūman tütüyo tabi dȗmannā çīkıyo bu sefer

-Üstten ve alttan duman çıkıyor değil mi?

(20) yok ȗstünü kapıyon üstüni ammā o yūkardan yanıyo gene bȫle yana yana iniyo aşşā (21) yāndıkca çīniyon iniyo aşşā yāni ānadın mı ōndan sōna fişek delī vēriyon işde böle Ḳāzık (22) sōkuyon hēr tarafına ōrdan düman çıkıyo āteş nērden fazla orayı Ḳāpadıyon āteş azˇolan (23) yeri dēliyon ȫle yānıyo tōpreye gēdī mi ȗç tarafından bȫlüyo eyi yāndī zaman ondan sōna (24) bu sefer hāvzala dėniyo yāni toprak vā üştünde bītiyo āteş bitiyo

-Havzala ne demek?

(25) hāvzal tōprak yāni toprak o tōprak ōlmassa ondan sōna kȫmür çēkiyoz kȗreklē vā bȫle (26) şīnci bȫle bi sıralan döne döne dırmık vā iki kişi bīrini küreklen atıyo kömürü tōprayin (27) āltından bī yandan çīkarıyo kȫmürü bī yandan tōprayi gene kapāyo üstüne çēkilmez ānadı (28) mı bi sıra çekiyon bȫle etrafın dolaşıyon beşˇon gün çēkiyon ȫle sōduyon (29) sōna ērtesi ātaşlanır Ḳārdeşim ātaşlanır ōlmas ōnu tōprak zaptediyo sāti gōprak (30) ōlmassın ēbedī zāptˇolmaz āteş çok böyük dünyānın odununu çātıyoñ beş yük āltı yük (31) ōdunnan bēgir yükü yāni īki yüs kiło ōdundan ātı yük deme ki bī ton (32) ōdundan bī yük kȫmür duruyo yāni yüzˇōtuz kiło yüs kırk kiło kȫmür duruyo velâsıl ērtesi (33) gün hayvannā gēliyo bu sefer dōlduruyos çuvallara yȗz kırk kiło filen geliyo iki çuval (34) bēgirlere sarıyoz dōru işte iskeleye gȫtürüyoz ōrăya o çocūn bubası tüççardı ōndan sōna (35) onnā da mōtollara veriyo ıstambul mōtoru va ıstambula gīdiyo heb eveli bu çāy Ḳāve (36) hēr şē mangal kȫmürünnen ōlŭdu eveli cēran mēran yōkturdu be ānadım mı kȫmürcülük (37) işde bȫle ōluyo yāni ōdunculuk ta gene dādan bēgillere sārıyon getiriyon iki yüs (38) kiło yüs seksen kiło

-Ona siter mi denir?

(39) yük bȫle ōdun boyu kēsïyoñ bi buçuk meturo boyunda fiłån bēgīlere sārıyon gētiriyon yōlda (40) dārtıyolā ónu yȗs sēksen gelī bi bēgirin yükü īki yüz gēlī ānadım mı kāş (41) lira kiłosu mesełâ ō zăman ūcuzdu bīzim zamānımızda kırk para kiłosudu īki yüs kiło (42) sarıyon īki yüz Ḳuruş mesełâ ȫlĕdi o zăman ānadı mı onnā da gene işde mōtora īstif (43) yapıyolā tüccarlā īstambıla gidēdi ōdun da Ḳīşın sobălāda yanādı yāni yōkturdu bi şē (44) bullāda ne cēran vādı ne bi şē yōkturdu be Ḳārdeşin hēb bu binālā sōnădan (45) ōldu bu bēlediye bināları fiłån kȫydü

-En iyi kömür hangi ağaçtan olur, bu dağlarda hangi ağaçlar vardır?

(46) meşeden ĕn ėyi mēşedir mēşe kömürü hem ėyi yanā hem çok duru gȗrgen meşe yākıyos sāti (47) dālāda bizim hēp mēşe kȫmürü mēşur mesĕłâ bi de gȗrgen ama daha ī yāni (48) mēşe gürgen bāşka aĝaç yok bizim dālāda şimdi bayıllara çām dīkdilē mesĕłâ çam yētişiyo (48) ya ōlum bȫle işde

-Kömür yakarken başınıza gelen bir olay oldu mu?

(49) yō o işde ōrmancılā fiłen gelïdi amma ōrmancılara para verïdik Ḳōyverïlēdi bizi mattā (50) verilēse maltāda bi şē yoḲ biz maltāda da çalışmāzdık Ḳāçak ta çalışıdık yāni (51) vełâsıl bōle gitdi işde mattā bi bayırı bōle bayırı verillē o mattāyı bölellē bōle hēp işāret (52) kollā nācaklan būrası senin burası benim bölüştürüllē bōle ōrmancılā mēndislē kesēlē ama (53) biz mattāya çıkmāzdık biz ōrmancıya ēl˘lira para veridik sıralan kesēdik mēndis fiłån eyidi (54) hēb bōle soba borusu Ḳalınlıkta bōyna kesēdik yappādık

-Kömürcünün ne gibi aletleri vardır?

(55) nacak eyē hēb bōle nācaklan kesēdik kömür çekmeye dīrmık kürek Ḳāzma Ḳuyu yeri āçmaya ēşde bunnā vādı

-Dağda hangi hayvanlar vardır?

(56) ayı da vārdı yōrük hayvannarı vā inek sıĝır pamakların keçileri vādı hēp vādı yā yābbāni (57) canavar domuz ayı hēpsi vādı kēçileri fiłån yiyo ye canavar Ḳūrt yāni Ḳūrt de canavar de ikisi bi yola çıkā ónun

-Yediğiniz av hayvanları var mıydı?

(58) vādı dāvşan fiłån amma biz onnarı vūrmazdık mesĕłâ şē yābmazdık hēp dālāda çalışıyoz (59) onu āvculā vurudu bayıllāda burlāda yirlēdi āvcılık yābmadım ben hiç biz˘ep (60) kömürcülük yābdık ōdunculuk yābdık işde ōle gitdi erol yābdı tüfeyi de vā bitti be ep (61) eveli çōkdu be dāvşan kēklik çōk boldu hēb bitṭi

-Hangi yılan türleri vardır?

(62) ēmecan vā kör yılan vā güdük˘engelek ōndan bozyürik hēp vā yīlan çōkdu ādı ōle yāni (63) ēmecan tēlikeli o in˘ėyi yīlan kör yılan māzlum olū çōk hic bi şē yābmaz ānadım mı (64) o bozyürik te çōk hızlı Ḳaçā gördü mü insanı vīz deye Ḳaçā o Ḳadan hızlı gidē o (65) güdüg˘engelek dēris ēmecan deriz bunnā tēlikeli īsırı adamı hic˘annămas ānadım mı (66) zehirlidir ōk yılanı da vā

-Dağlarda toplayıp yediğiniz hangi mantarlar vardır?

(67) gėcebölük māntarı sarı māntar ērişte mantavı aĝaşlāda çıkā āmma biz onu yimezdik yōrüklē (68) yirdi yōrüklē vādı dālāda develē bēgillē ineklē dōldu be bolluktu çok sütlē tereyā (69) yapālādı bi misāfir dōşek yüzü gōrmezdi dālāda hēp Ḳuru topraklāda yatādık ōlum biz (70) dālāda böyüdük yāni Ḳışın gelidik köve Ḳār yaĝīdü Ḳār yaĝana Ḳadā kömür (71) yakādık mesĕłâ ōn˘ikinci aya cek mārt gelince çıkādık dava ōndan çıkādık (72) dava kōmür yākmaya ōndan sōna sombārecek kōmür yakādık

-Karın altında kaldığını anlatır mısın?

(73) şimdi Ḳuyulā ōluyo mesĕłâ āzından bindiriyo Ḳar zemheri geliyo mesĕłâ hadi bu (74) sever Ḳarın āltında Ḳalıyosun Ḳār mindirmiş ondan bu gelĕmiyoñ Ḳār çok bu sever (75) bi sene yalıvoya dere boyu dere bōle dereden dereden yalıvoya gitdik órdan arabalan dōru burē gēdik

-Kışın ne yapardınız?

(76) Ḳīşın būlāda kirizme Ḳazādık zēytinnik yētişdiridik ōle kirizme yappādık ōrman yāni bōk (77) çāllık ōle ōrmannık yiri Ḳırādık Ḳāzmalan Ḳazādık o zăman tıraktör fiłån yok zēytin (78) dikēdik işde kirizme dērdi Ḳazmalālan Ḳazādık

-İlk motorlu aracı kim aldı?

(79) èn˘önce Ḳāmyon āldılā ónnā işde yollā ōldu tıraktör aldılā sōna yāyıldı da yayıldı yāv kövde (80) iküş tenedi tıraktör fiłån şimdi yüz dene ōldu çōk hērkez˘aldı tāksi aldılā eveli bi şē (81) yōkdu yōl yōkdu bizim bullāda bi kere yā bēgirlen taya binēdik dōru gemniye bāzar (82) düzmeye atlā vādı rāhfan ānadım mı gem dakādık āzına eyer vuruduk dōru gemniye gidēdik (83) sali günneri bāzar düzēdik öte beri alıdık işde yulaf būdey öte beri alıdık işde zēmbile ēşde (84) fāsülle şunu bunu mesěłâ zēmbil heybe yāni heybeye dōlduruduk getiridik pırasa iłåhna hēb yi˙cek işde bunnā

-Çocukken babandan almasını istediğin ne vardı?

(85) biz hēr şeyi edēdik amma ālmaya gū̱ç yōkdu dolu fākirlik vādı fākirdik yalıdan bubası fiłen ēt yollādı bize (86) işde dālāda bişiridik kemikleri˙ni atādık ērkek eti ānadım mı gece gel˙idi ayılā yi˙rdi gidēdi (87) ārkadaştık ayılālan hi˙ç bi şē yābmazlādı bize yok hiç saldırmadılā ayı da bize ārkadeşdi yā

-Dağlarda hangi meyveler vardı ve siz evde hangi sebzeleri yetiştiridiniz?

(88) domata büber pātlıcan kavın karpız bayıllara dikēdik bō̱le işde sulādık zētincilik yapādık (89) meyvacılık yapādık toplādık döngel armıt kirez her şē vādı bu óvada bizim amma şimdi (90) veran hēb binā ōldu ondan şēr˘oldu velâsıl senin˘adın ne şükrü èyi (91) Ḳolay i˙simmiş şimdi bursada mı duruyoñuz si˙z yā ben misāfir gēsem Ḳabul èdē misiniz ālla (92) ālla benim dēvlet hastānesinde Ḳayınço vā doktor süleyman mayın boğaz burun Ḳulak ameleyātcı yāni bu (93) o da çok èyi çōcuk hanımın Ḳārdeşi yāni āltı barmak da ōturē evi vā yāni ānadım mı (94) āmma çok ēzildik biz zamānında çok çālışdık āmma şindi ırād˘ediyoz işde yalıda şindi dāyirelē gēdi (95) dāyirelē de vā benim on deneden fazla dāyire vā mallā hēb mütāyitlere vēdik dāyire gēdi işde (96) benim yalıda da ev vā gidiyom yazın iküc˘ay ōturuyom

15

MURATOBA KÖYÜ

İsmet Oba-Yaş: 73

-Amca kaç yaşındasın?

(1) yedmiş˘üç yaşımı dōldurmak üzereyin

-Bu adın nereden geliyor?

(2) köün ismi bureya mūratı göndermişler üç kārdeş oldū sōlenir órda ēmir kalmış Ķız (3) Ķardeşlerini ōbür köve vērmişler Ķaymak köüne mūratı da burē görevlendirmişler esāsen (4) bu görev˘işi murat buráye gelince etrāfına bī gurup adam toplamış mūrat para sorunundan (5) dēsteklenmiş yāni yīycek iççek bakımından buráya gēlince yīrmi ōtuz yıl içersinde kırk yıl (6) īçersinde gūşlenmiş adam bī kırk ēlli kişi etrāfına toplamış ē bölgeyi Ķorumaya bāşlamış o (7) erincekleri falan işte ó zăman para pul mu var ēkmek mi var yāv sāhillerde birás toprā eken (8) rum kesiminden ēmen hayvannarı çekïyolarmış āt eşşek zamanı o zaman kapabilirlēse (9) yīceklerïn kāpıp ērinciye vārdı mı iş garanti órda kendïsini kūrtardı amma yōlda bi baskına (10) ūrarsa ōnü kesïlirse ye Ķaçicek kendisini kurtarmak için ye savunuyolarmış yāni ōle imiş ó (11) zăman benim bildim dinnememiz ōrenmemiz annamamız bōle kātırlıya git ó bāşka türlü ānnatır

-Eskiden buralarda ne ekip dikerdiniz?

(12) bēn ēlli yıl öncesini çok ėyi bilirim bölgede muazzam fākirlik vardı şimdi şu ōrtamda gene (13) oña dönmeye başladık o fākiliğe dönmeye başladık mesĕłâ bundan bėş yıl ōn yıl ön̄ce (14) toplum varlıklı idi ki göresin bundan āltmış beş yıl öncesine benim āklım erer çok fākirdik o (15) zaman bu köv seksen doksan hāneydi işde kendi ekmeyini kendi yiyebilen beş vĕyā on hāne (16) on hāne anca vārdı hērkesin sabah yemeyince mutlak ve mutlak tarhana çōrbası yū̄zde (17) doksan beş yāni e ondan sōra biraz demokrat parti gēldi demokrat parti de biras çalĭşıldı (18) óndan sōna biraz dā çalĭşıldı güşlendik

-Ne ekip dikerdiniz?

(19) ēskiden mısır būdey işde ōndan sōra deĝişti zēytin dikmeye bā yapmaya başladık üzüm diktik (20) şeftāli diktik günüñ geçer meyvalarından diktik

-Anneniz babanız ne işler yapmış?

(21) beş˘on tāne keçi Ḳoyun işde üş beş tāne sīır

-Yabani hayvan var mıdır?

(22) o devamnı ōlur şimdi bir konŭda şikāyet edēm bunu tarım teşkiłâtının müdāhale edip (23) temizlemesi łâzım bir ayı dāvāsı var bu hayvanın ırkı kaybolmasın dėye devletin āzası bu (24) sūçu tēmizlenmiyo buñu aĝeşlamısı Ḳırıp Ḳırıp Ḳırıyo meyvasını yėmek˘için dallarını beş (25) sene ācın aklı başına gelmecek vazıyete geliyo buna hükū̄metin yüzde yüz müdāhale ėtmesi (26) łâzım eyer hükū̄mete bu hayvan łâzımsa ben basa basa sō̄lüyorum alsın bi çiflikte Ḳorusun (27) baksın ōnu yū̄künü bize yū̄kletti̇ için çok zararı ōluyo hattâ bi̇ kaç sene ēvelsi benim (28) beş tāne fidanımı Ḳırmış pirē tarafını baltāle keser gibi olmuş Ḳurt çākal gibi (29) hayvannar var bunnā pek zārarlı deildir mesełâ Ḳurt hāyvanını çalar kapar hayvanını

-Dağlardan toplayıp yediğiniz hayvanlar var mıydı?

(30) aşā yokarı çoĝunlukla yok gibi kū̄rtüle denir bi ot vādır dāda olur dāda o olur ıspanak gibi bişirilir (31) onun Ḳīzartması da ōlurmuş ben pek sēmem onu gēnelde yapılır amma pek (32) bizim yöremizde köümüzde çoĝunlukla ū̄remez bu ot daha dālık sahalāda şō̄le toprak biráz tāşlı topraklāda olur

-Burada yaşayan hayvanları sayabilir misin?

(33) dō̄rt ayaklı hayvan domuz olur ayı olur Ḳurt olur çākal˘ōlur bu türden kuş˘olarak geçici (34) leylek gelir bi çok tür vā ūfak Ḳuşlardan ördek falan da gelir amma pek ōlmaz

-Küçük kuşlar yok mu?

(35) biz onlara cık Ḳuşu dēris sērçe dēris köv Ḳuş dēris burlāda yērli olan Ḳuşlar cingen Ḳuşu (36) derler bāşka sō̄lencek ne sō̄lēlim bildi̇miz bunnar

-Ne tür yılanlar vardır?

(37) tıraktör Ḳullanmaya başlayınca yīlan türü aşā yōkarı āzaldı bitti fāre türleri çoĝaldı bōz (38) yürek derler kör yılan derler bizim bildi̇miz kadarıyla bunnar fāreyi temizlerdi ama şindi bu (39) nesil bi̇tdi bi de kaplumbānın nesli de bitdi tıraktörlā temizledi bunarı

16

NARLI

Bahattin Ünal-Yaş: 79

-Bu köyün geçmişi hakkında bildiklerinizi anlatır mısınız?

(1) şindi łåfını bȫldüm bu meselelēde cāillere soruyollā bullāda kövün ne olduĝunu (2) bilen˘ōlmuyo size mālümāt veriyollar ondan sōna bilmēlek esāsen (3) memněketimis şurda yukārkı köv şurdamış yukār köv eski köv bizim yukārdadır sáne güzē (4) güzē tārihçesini verēm sana yónan˘ārbinde ó bȫle üş tāne Ķāve vāmış o kȫde bizim vełâsılı (5) yōnannınar ērmeniler bizim bullarını bombalamışlar

mācırlıkda bizim burdan malını (6) mülkünü tērk˘ėtmişler adabazarına dōru gidmiş bi kısmı Ḳayıklālan istambula gidmişlē (7) ānatabiliyom mu annatĭm dėmi ondan sōna mācırlık ōlmuş dabi adabazarına (8) gidenner epey bi zaman ōrda Ḳālmış istambula gidennē bi zaman ōrda Ḳālmış mütāreke (9) ōlmuş mütāreke olduktan sōna tabi yēnden yerleşim yapıyolā benim bobam da receb˘ā (10) en˘evelâ gelen de benim bóbam sōnadan gelen mācurluk oldukdan sōna (11) kövü terk˘ėdiyollā ondan sōna tekrar gelen ilk benim bobam epeyden kimse yokkan ōrda (12) dün̄ yapıyo bērde ēvleniyo epey zăman ondan sōna ben yētişiyom āşā yókarı (13) bubam n̄inem sekseni gēçik ōldü bubamda seksen˘i̇ki yaşında ōldü ben de ¸indi yetmiş (14) dokkuz yaşındayım yāni tārihçesini hiç şē yapmadan dā ondan evelini ben bilmiyom (15) hēp burdayıs bi dālım ōlmuş yāni ēvelce gine burda (16) düşman geldikden sōna dālıyollā óndan sōna tekrar geliyollā

-Buraya neden Narlı demişler?

(17) nār çokmuş nār çok˘oldūna göre hattā ıstambulnuñ hükümeti burdan pādişahlara nar (18) götürüyolāmış kayıklālan ōrdan narlı Ḳālmış

-Ne işer yaptın, mesleğin var mı?

(19) burda Ḳayık araba yokkan kırk˘āltı senesinde mōtorculuk yāpdım ben bórdan gēmnē (20) şoliz yok mōtorçuluk yāptım dēniz motoru bu izzet kaptannā filen (21) benim dursun Ḳapdanı tanıyon mu onnā benim çırām ānadın mı ondan sōna burdan yōlcu (22) götürüdük ondan sōna odun dācılık vādı bi kısım dācılık olunca burda yirmi tāne Ḳayık (23) vārdı yi̇rmi tāne Ḳayık her akşam burdan bi Ḳayık Ḳākıyo ıstambula ōdun gidiyo kömür (24) gidiyo ondan sōna e bunnara Ḳabdan łâzım her zaman mal sāibi bulunmoyo (25) Ḳābdannık da yāpdım gemicilik de yāpdım hamallık da yāpdım kāptan mōtoru idāre ėden bi̇ (26) kimsedir gemici çıraktır yāni uraşır ḲayıḲda ānadın mı burdan ıstambula (27) gi̇tçen ē bozburundan dışarı çıkdın yēşil köü nası bułceksin adalara böyük˘adaya heybeliye (28) nerden gitçeksin ōrdan gitçeksin kātırlan çıkçen çınarcıkdan böyük˘ada hava yoĝusa (29) yēşil köve ūrūcen ondan sōna bu işlēde çok ūrāşdım şindi ben (30) ātmışa) Ḳadānki hattā yēdmişe Ḳadān ōndan sōna kendi mōtorum vādı (31) burdan gemniĝe pāzarcılık yāpdım berki de yāni liman Ḳayıtlarında dosyalarımız (32) vādır bizim vārdır ye vergi de veriyodum ó zămannar óndan so bi zamannar (33) āskerden gēldikden sōna āskere gi̇ti̇den mōtorculuk yāpdım ondan sōna geldim yine (34) mōtorculuk yāpdım ama ōnun bunun mōtorunda da çālışdım munun yānda ōndan sōna şē (35) āldık taka mōtoru aldım ben on sene de onnan burdan gemnikden zeytin sārdım (36) Ḳurbālıdēreye Ḳurbālıdereden hisarderesine hisarderesinden bēşiktaşa bó yānımda oturan (37) bēşiktaşa zētin verirdi ondan sōna unkapĭya gēçiyodum halice gēçiyoduk ōrdan tekrar (38) dönüyo geliyodu mesele bu

-Motorculukta unutamadığın bir anın var mı?

(39) bi̇ unutamacēm bi anı annatçem sana çok güzel n̄isan bir şindi seneyi şē yapamecen (40) böyük kumlalı cemāleddinner var kemāłler tanī mısın tanımassın (41) cemāleddinin dün̄ü vārdı dün̄ yāpıyoz anı gelïn˘ālmaya gitdik gemlēĝe (42) gemnekden geldik bi Ḳıble yāpdı ōrda āz dā Ḳalsın bātıyoduk i̇ki üç yüs kişi i̇çersinde adam (43) var mōtorda seksen tonnuk mōtor bu ali reyizin mōtor da var onnā Ḳadınnarı aldı biz (44) ērkekleri aldık geldik bu kārcalılimanına gelin˘āldık geliyos o zaman bōle (45) arabalā nērde ondan sōna ōrda o Ḳadan millet paniĝe kapıldı az dā karsın (46) mōtorlan berābē Ḳaraya gi̇tdik ōrda bi̇ fedākārlık yāpdık mōtor sāibi mākineye atladı (47) mākineyi çālışdırdı ben dümene ātladım dümeni āldım ileri vē dedim mōtoru gēmniĝe (48) yēnden gō̈türdük mesele bu dā meselelē çok da bu āşam bitmez de yarın da bidmez

-Denizde tehlikeli rüzgârlar hangileridir?

(49) şindi şu mıntıkada bu tarafta kıble yāparsa kıble burasını harāb˘ider ānadın mı Ḳarayel (50) yıldız yāparsa gemniĝe zarar verir ben sana her tarafını annatēm burda yıldız (51) poyraz yāparsa mudanyayı

harab˘ider kurşunnuyu harab˘ider lōdos esēse pek bize zāyāt vermes gemniğe zāyāt verir ānnadabiliyom mu

-Motorların adlarını sayabilir misin?

(52) şindi küreklen çekilene sandal dėrsin makina olana mōtor dėrsin takma mōtor işten (53) dakma işten mākine çeşit çeşit mākinelē vādı kaç devir mākine geldi ben būgün bu (54) taksilerin makinelerni hēpsini bilmem ki şimdi sen dēsen ki bana bu makineyi sök dak (55) dakarım ben āma ismini bilmomku ben hangı fabrıkadan çıkmış gēlmiş burē

-Balıkçılık yaptın mı?

(56) teminnē dēdim ya sana peş kayıkçılī yāpdım ben bālıkçılık palamıtçıluk peş kayıkçılī (57) alamatara çeviri balığī meselâ nerde çevirdi Ḳara burunda ordan balığı alırım (58) balıkāneye getirim orda satamassam tā gemniğe Ḳadān da getimişlim oldu

17

UMURBEY

Ahmet Duran-Yaş: 82

-Burasının adı nedir?

(1) umurbey köyȳdü umurbey belediyesi ōldu şimdi mālle ōldu bi kaç ūfak köylē varĭmış birleştirmiş burē toplamış (2) umurbeyˇadını almış lala şāhin pāşanın torunumuş bū adam umur bey isminde o tōplamış burăya

-Bu köyde ne işler yaptın?

(3) yāv işte bak ben saña baştan şēbtım bağcılık varĭdı ipek bȫcē vārdı onu beslerdik ondan sōra (4) zētincilik var çifçilik reçperlik ēkin ekiliyodu arpası yulafı falan hērˇişimis hayvannan (5) dönüyodu herkesin ēvinde bi kaç koyun bi kaç keçi sır manda ȫküsü olan vardı çiftini (6) sürüyo kendisi bȫleydi bȫle būnun gibi şindiki gibi tıraktörlē falan yok ānaşıldı mı (7) bēnˇȫküznen yābmadım ben de çifçilik yāptım ama ben çif bēgirnen de yāptım tek bēgirnen de yaptım

-Çift sürerken kullanılan hangi takımlar vardır?

(8) çif sürülüken takımı öküz olūsa sabanı var yāhut pullū var boyundurū var zinciri var (9) öküzleri var bi dākısı ādam var başka bi şē yok pulluk yāhut sapan kara saban yāni ōk falan (10) hepsi āştan gacır gacır ötē annaşıldı mı bēgirde bōyunduruk yok hamıt var kōşum (11) var falaka takāsın şeye pulūn önne bēgire sāban kōşulmas pulluk kōşulur bēgirefalaka (12) dedim meselâ çip bēgir iki falaka vādır ōtası şēdir böle yuvallak şeye hālkası vādır (13) tākarsın pullūn Ḳancasına iki ayvan böle denk çēker böle ilerli gerili birisi ileri gidēse öteki (14) geri Ḳalısa fark˘etmez yāni tekte de tek falaka vādır gine dönē

-Yetiştirdiğiniz üzümleri ne yapıyordunuz?

(15) ētiştirdimiz olan üzümneri burlāda sātardık köylere giderdik her gün ēskiden gemi Ḳalkardı (16) gemnikten hāftada iki sefer ıstambıla götürürdük ıstambıla çok ben de götürdüm (17) üzüm satdık ıstambulda pāzarlarda ē burdan yalıvóya Ḳadā hayvan sırtında üzüm götüren (18) vardı yāni malını satıcek yoḲ˘o zăman vāsıta yoḲ pek ondan sōna kamyonnar falan (19) çıkdı kamyonetler çıkdı hāftada üş dört kamyon meyva gidiyodu şeye o aşşāsı gemnin (20) dibine Ḳadar o ova hēpşi umurbeyin o aşāda bu gemnik rummuş ermenimiş ilk˘önce rüştiye (21) āçılcekmiş kumnaya mı āçalım burē mi āçalım falan demiş sōndan burē āçıldı gemniye (22) āççez rum çōcuk mu okutçez demişler āçmamışlā umurbeye āçılmış yō bilmem ben ne (23) bilēm benden önce onnā

-Evde kendiniz üzümden ne yapıyordunuz?

(24) ēvde kendimiz üzümden pēkmez yapıyoduk ānaşıldı mı bi de ōnun koyusu vādır bulama (25) dēris dā koyusu çömneklēde yapāsın böle tabā Ḳorsun āynı bal gibi olur öle bulama da şēde (26) kāynatılır tōprak çalınır şırāya kaynatılır bi alînır tekrar süzülür tekrar konur kaynamaya onu (27) kaynaya kaynaya bekmez öldu dėrlē pekmez yapçekse indirir būlama yapçekse ōnu dā (28) kāynatır dā koyulaşır o da pulama ōlur çömneknere alîsın böle içine bi dene sōpası ónuñ şē (29) gibi onnan da bi döverlē böle āk pak ōlur gözelleşir kăşın kesemessin bīçaklan sertleşir

-Şarap yapar mıydınız?

(30) şārap yapılsā da az yapādık burda böle şey yok şarabı üzümün suyunu alıyosun koyyosun bi (31) kabın içersine onun üstene bi tēpsi kapāsın şindi onu onuñ da ōn yedi gün onu şē yappāsın (32) üzerinin pōsasını ālırsın o pōsası alındıktan sōra o durulur durulur şē olur ondan sōna nereye (33) Ḳōyceksen yerine kōrsun damacanaya şurē burē nerē kōyceksen koyāsın

-Sirke nasıl yapılır?

(34) sirke de şeyden o üzüm sīkıldıktan sōna Ḳalan küspesi var ya o küspesinden

-O küspeye ne denir?

(35) cibre üzüm cibresi derlē onun içersine su Ḳatarlā beş˘on Ḳavonazınan yapıcekse onu (36) Ḳarıştırılā bi çinēlē içinde ondan sōna o da şē olur bizim eski yabalā vādı böle ónnan (37) ettirilēdi falan fiłån ben çōcuktum annemgil yapādı onu ondan sōna dōldurulādı küplere sirke ōlurdu işde

-Başka ne ekip dikerdiniz?

(38) būday ārpa yūlaf hāyvannā vāken kendimizin yicē būday hēpsi ēkilirdi biz lēçberdik yāni (39) köün sayılı leçberlerindendik sebze ónu da yāpıyoduk óvalāda yāpdık sōnadan hēr (40) taraf ev kēsildi hic bi şē rāt ōlmadı bākdım ōlanın başı belâya gircek sātdım ovāda yerim (41) vārdı iki parça sāttım aman ōlum dėdim zēbze olarak ēkilen patlıcan biber tomatis mīsır (42) sāçādım fîstık bile ekdim hiç bilmesken fîsdık ēkdim gemnikde tōptan bakkāliye vārdı sākıb (43) ābi ondan Ḳavrulmamış fısdık istedim āyırmış bana onnarı āyıkladık dānelēni çīkardık üş dāne Ḳoyduk öle ōcaklara gömdük (44) çīkdılā işde onnarı suladık böyüdü boğaz dōldurduk böle Ḳocăman öbek˘öldu (45) ārtık toprak

bulameyom üstüne örtmeye sōnadan bī bākdık er taraf çıngıl çıngıl fīsdık ōlmış (46) tōppadık gētirdik Ḳurutduk çōcuklā fırında sobanın fırīnında Ḳīşın kavırdı Ḳāvırdı yidi

-Fakirlik çektiniz mi?

(47) fakirlik yav yōktu ku zāten kendi bōzumuzu dōyuruyoduk hēpsi şēdi nâpāsan yap

-Bayırlardan toplayıp yediğiniz otlar var mıydı?

(48) yemek yaptī ōtlā hālâ vā burda şē yaparlā ōtların hepsini toplarlā gōzel temizlēlē yīkālā (49) dōrālā ince ince ōt kōptesi derlē yāparlā yāni bōle otu toppak yapālā unnan şē yapālā (50) bāstırılā içērne sārımsak falan da dövēlē Ḳorlā kızātırlā yāda

-Hangi otlardan yemek yaparlar?

(51) işde ōt çēşidˇartık o kaş türlü od vā ēn fazla gelincigˇōlur labada ōlur pēdilhan derlē bilmem (52) ne derlē ēdilhan falan ben bilmem onnarı pek de yāpıyolā bizim de yapālā hēr sene birˇiki (53) sefer yiriz çōluk çōcuk yir yāni iştālı yir

-Bu civarda hangi kuşlar yaşar?

(54) bu cīvarda ēskiden keklik çokdu kēklik bitdi bīzim burda işde sērçe Ḳuşu var Ḳara tavıklar (55) var bozbakal dēriz onnar var pek fazla Ḳuş yōk bōyük Ḳuşlā falan ēskiden çerkez kuşu (56) derlēdi atmacalā vardı şāhinnē vardı

-Hangi yılan türleri vardır?

(57) yīlan bozˇürük var engelek var kör yılan ara sıra o katī yılannāndan tek tük var (58) yīlanları da şey bītirdi mōtor çapaları bitirdi şim Ḳıydi o da yavrīkan (59) çapalamıyo çapa da bu boy gidiyo dönüyo hīzlı dōnüyo onnā kaplumbāları o yīlanları falan (60) o çapalā bītirdi fāre çok şindi gine bu sene çok fāre vāmış benin gitdin yok

-Farelerin isimleri var mı?

(61) fārenin īsmi işde fāre çok böyük olusa keme derlē keme

-Dört ayaklı av hayvanları var mı?

(62) böyük dört ayaklı dōmus çok başka ayı var ama āvlayamassın kı cezāsı īsan şēsi gibi nası (63) avlēceksin būtün kirazları buduyo aĝaşları indiriyo hiç koparıyo dalı malı īndiriyo aşā artık (64) o hükümetin bilcē iş māsa başında Ḳarar aliyo ō da köylünün rīzḲı o aĝaştakı şey o kōlü de (65) onu satıcek te rızıklancek ē o da gelib yīyyo bi düşmanı vāsa ōldürsen bursan óndan sōra

-Umurbey hakkında neler anlatılır?

(66) umur bey hakkında işde lala şāhin paşanın torŭnu bu benim benden beş Ḳarın sōna beş (67) Ḳarın mesełâ benim didem didemin didesi boldan gelmiş burda zengin gelmiş (68) bolu beylerindenmiş çōk mülk falan almış onun ōlu hacı etem bey ónun ōlu didem (69) didemgilˇōn Ḳardeşmiş ānaşıldı mı bubam hēpsini bilemēyodu işde ondan sōna (70) buvamdan sōna biz bizden sōna bēnim çōcuklā vā torunnā vā gīdiyo

18

YAYLACIK KÖYÜ

Müzeyyen Kadir-Yaş: 70

-Bu köyün adı nedir?

(1) şincik yaylacık ēski adı bacalā bu tā yeni Ḳondu yāylacık adı yeni Ḳondu bilmiyorum hiç (2) neden Ḳondūnu bilmiyon yolumuzu nērden gelsen bāyır köümüze çıkākan (3) ōn˘içi bacalar Ḳonmuş heralda yukarı dōru gēlirken deye heralda bayıra çıkılıyo deye (4) bocalanıyo ya yōruluyo ī̆sannā yāyan o zaman āt yok meselâ yok işē yok ātınan eşēnen (5) gēlirken yayan gēlnirken hōncı yōllāda yorulē ī̆sannā deye bocalanıyo deye bocala demişlē

-Bu köyde ne işler yaptınız?

(6) ēvelden biz tütün de ēktik böcek yāptık şimci bunnā hēpsi Ḳākdı zētin vā şindi ū̆züm bile (7) yok şindi ū̆zümnē fiłån hepsi bitdi bis sāde zētincilik vā köümüzde başka hiç bişē yok bāşka gelirimiz yok

-Böcekçilik yaptınız mı?

(8) ī̆pek böcēni tohum alırdık sātın onnarı Ḳoynumuza Ḳōrduk ısıcak kēndi tenimizin ıssıyānnan onnā bi hāfta ōn günde (9) çıkādı onnarı yayādık üslēne bī̆ ḳâhat Ḳōrduk yayādık üstüne yāprak Ḳōrduk ālırdık (10) bir˘uyku i̇ki uyku üç˘uyku dörd˘uykudan sōna Ḳoza yapālādı onnara ārtın kistini atādık (11) sērgennē yapādık üslēne yayādık ōle Ḳoza yapādık Ḳozahanını gō̆türü satādık o zăman ō̆leydi (12) şincik onnā bitdi tütün ekēdik ēşeklēnen su dāşırdık ārkadaşlā bō̆lük ōlurduk tütün ekēdik (13) Ḳırādık dizēdik yelpāze yapādık onnarı denk basādık gō̆türülē övediye? verlēdi adamnāmıs

-Burda ne ekiyordunuz ve ektiklerinizden hangi yemekleri yapıyordunuz?

(14) ēktī̆miz o zaman büber patlıcan zāten gene de āynı yāpıyoz zērzevat ēkiyoz büberdir (15) patlıcan tāza fasille onnarı Ḳızardırız Ḳavırız patlacanı yahnısını yaparız her şēlē yapıyoduk

-Patlıcan yahnisi nasıl yapılır?

(16) patlacanı dōrārız Ḳuşbaşı deye sovanını Ḳāvırız üstüne patlacanı domatasını büberini Ḳor (17) onnarı da Ḳoruz acık onnarı ō̆le Ḳavırız bi̇şi̇riz yemē azıcık su damnadarıs yahni diyoz ona

-Tatlı olarak ne yaparsınız?

(18) tātlı yemek tēleban˘elvası dērdik evelden ēvden nişasta çıkarıdık būdeyderi Ḳōrduk (19) koca kavalara onnā orda çī̆rürlēdi çī̆nēdik onnarı yīkādık çok ōndan (20) sōna nişasta yapādık çeynēdik onnā un ōlurdu ónu kurudurduk şimdiki (21) āynı nişastalā gibi ōlurdu onnānan nişasda Ḳōrduk karbonot kōrduk yımırta (22) Ḳırādık onnarı güzel Ḳarā bişiridik dēpsilēde fırınnāda ū̆stünden alak dökēdik

-Ne döküyordunuz teyze?

(23) ravak dökēdik şēker ravak yapā dökēdik dā (24) üzümnēden dātlı yapādık üzüm dātlısı dökēdik dā evellēden onnarı yapādık bō̆rek yaparıs (25) āçma meselâkın bō̆rek āçarız kēndimis yuğurus āçarıs meselâ içine peynir (26) Ḳıyma ne elimizde bulunūsa onu kōrus tēpsilere Ḳor fırınnāmızı yakā bişiris māntı (27) āçarıs onnān içine kimisi meselâkın nohut Ḳor kimisi piriç Ḳıyma tavık diyerinnen Ḳıyma (28) yapā pirişli Ḳor dōlduru onnarı da fırınnāda bişiris ū̆stüne tavık haşlārız meselâ (29) onun üstüne dökeris yıfkalāmızı yāparız

-Yufkadan ne yemek yapılır?

(30) yufkadan bȍrek āçarız onnarı bişiris sēçda tekrādan acık ısladırız onnarı tēpsilere yayarıs (31) kızārdırız börek yaparız onnarı da āynı ēvelden de şimdi de çōcūm ēvelden mesėłâ (32) būlgur çok Ḳaynadıyoduk būlgurdan pilav yapādık çorba yapādık bulgur çōrbası şimdik (33) nōhut fāsille āynen gine şindi oldū gibi o zaman gine nohut fasille yapādık hamır açādık (34) hamır kesēdik acık yēllendiridin yēnden kesē hāşlādık üstüne yōrd (35) dökēdik yā Ḳavırıdık tereyā Ḳavırıdık veyā varısa evde ne yaĝı varısa onu Ḳavırıdık (36) tabiki onnarı yaparıs gine de yapıyos devām˘ettiriyoz onnarı yāni evlede yapıyos

-Eskiden kışlık ne kuruturdunuz?

(37) ēlma ērik Ḳurudurduk ēlma Ḳurudūrduk ārmıt Ḳurudūrduk ēvelden şimdi kālktı şimci (38) yok˘onnā ēskinnē ōnnarı Ḳuruduyoduk hēşliyoduk onnarı komposto (39) yapıyoduk Ḳışın Ḳuru yiyiyoduk ȍle

-Gençliğinizde kızlarla toplanınca ne yerdiniz?

(40) nohut kavırıdık bakla Ḳavırıdık ne yȉcez ōlum şinciki gibi bōlluk yoktu nohut misir (41) Ḳavırıdık bākla Ḳavırıdık evimizde ne varısa onnan misāfir aĝırlādık o zăman ȍlēdi

-Çocukken hangi oyunları oynardınız?

(42) sıra kemer oynādık yatādık sıra sıra üstümüzden de atlādık birbirēmizin burlāda kėremit (43) oynādık on yirmi dērdik top oynādık çelik oynādık

GÜRSU İLÇESİ

19

İĞDİR KÖYÜ

Memiş Oruç-Yaş: 74

-Bu köyün adı nereden gelmiş?

(1) bu kövün yērlisi doğudan gelme bunnā osmannı dēvrinde zamānında gēme aşā yokarı sēkiz (2) yüz dōkuz yüz sene eve gēlïyo burē manav köv bu manav şimci bureya órdan gelen zammēn (3) hayvancīmış burē gelen hayvannarnan burē getimişlē bu derelere ciyer (4) asmışlā hayvan ciyeri kesmişlē burē bu derenin havası eyimiş burası ėydir demişlē idir (5) burăda eyidir burası eyïdir demişlē burda yērleşmişlē órdan bōle idir Ķalıyo ēski yer sēkiz (6) yüz aşā yokarı Ķusur senelēde gelïyo ėşde biz burda dēbilendim dirin (7) yāpdık bi şēler yāpdık gēldik burē Ķadan çoluk çocuk sābi ōlduk avculūnan ėreçperine (8) būdey ekdik misir ekdik bobatis ēktik bādlıcan ēktik şinci şēfdālimiz var (9) ārmıdımız var bi şēlē bōle mēşkul˘ol gēçince bi de seralāmız var sāmsak yētiştiriyoz bōle (10) ömrümüzü sūrüb gidiyoz işde bu sene gēldik gēmedi

-Sen ne avcılığı yaptın?

(11) ben davşan avcılī kōppek kupaylāmız vā kōpeklē bizerin ? kārda izinden kēklik avında da (12) Ķuş kōppēmiz vardı bōle hēp ónnālan meşkul olduk kış gēldi midi yāzın çok ovada vardı (13) şindi Ķalmadı avımıs şindi bizim ōlannar bāşka yere gidïyolā

-Avcı ava gitmeden önce ne gibi hazırlık yapar?

(14) ilk önce şekline bakā tirene bakā tēmiz mi pāslı mı silēsin gūzēl sovūna bakāsın nė ilâzımsa (15) bīçağın vā mı mērmin bi şēleri bunnarı ilâve etçeksin yānïnda ekmēni torbana ataşını (16) torbăya bunnarı hēbsini ondan sōna ne demiş adam Ķışın abasız yazın ekmeksiz yavut (17) yazın abasız Ķışın ekmeksiz yola çıkma dėmiş ēkmēmizi Ķışın tōrbaya Ķoruz yōla çıkarız (18) dā dē būdan kövlere bi sāt iki sāt yola dāvşan urmaya gidēdik Ķarda Ķışda burda

-Gece orada yatar mıydınız?

(19) yōk yātmazdık dönē gelidik āşemne bōle işde

-Köpekleri nasıl yetiştiriyorsunuz?

(20) kōpekleri ūfakkan yētiştirūz bōle gōtüre gōtüre dāvşanı buluyo Ķārda izinde göstere ōle ōle (21) yētiştiriyüs dāvşan kupayı kūş kōppek yā da Ķuş kōppē āyrı ó ónu yētiştirisin (22) aklāsın gētiri ónu ōle vūrursun avă düşē de órē avı gedib getriyosun gētiri

-Köpek avı görünce ne yapar?

(23) beglē gidē bāşında heb bōle beglē sen hadi deyişin gitmez

-Beklemesine ne denir?

(24) perma te bōle perma yătā bōle ayānı çekē beklē kab dersin hadi dēsin dālā (25) kābıveri dūşē al da gē dėrsin gidē bulū gelī

-Köpek avı yemez mi?

(26) īslatmaz dai bāk bāk bende bi köpek varıdı dėri tutardı keklikleri dėri tutardı (27) dāvşannarı dėri tutardı Ḳuş gōpē bi de Ḳanállēde Ḳara touklara bōle sulāda ādı (28) gēldim girē cōbur cōbur dėri dėri tutā gētiridi bōle işde

-Hayvancılık yaptın mı?

(29) bizim hāyvancılık ewimizde bizim en˘aşā beş˘altı dene sıvır hayvanımız vărıdı vărıdı óndan (30) sōna bēgire çevïdik bēgir hayvanı Ḳōşduk ōndan sōra mōtora döndük evet bōle şindi (31) ewïmizde birer ikişer dāne tīrakdörümüz vā işde romōmuz va bi şēlē ōle meşgul˘ōlub (32) gïdïyos vallā işde bu Ḳadān bizden

-Çocukluğunuzda hangi oyunları oynardınız?

(33) biz çocūkan cilli oynādık cïlli derik bilye aşık oynādık ceviz oynādık

-Ceviz nasıl oynanır?

(34) Ḳovuk var takkeyi dōlduruduk cevïzi ōyuk oyādık atādık çif gelen alırdı yok deyen dēl (35) Ḳovuk bōle tākke gibi ōyuk vā yerde onu içine atādık Ḳarşıdan kāş tene vā sēgiz dene alīdık (36) tek geldine ökilē alīdı sōna ōküz güdēken çitme derek bōle sōpayı eyēdik Ḳābık (37) ólūsa ādladırdık bōle uçārdı ne Ḳadān de ūzarsa zō zō derekbōle ōk ātardık (38) adamı órē gōtürüsün üstüne binēdik bōle ōküz güttük Ḳuş˘āvlardık Ḳuş lástïklēnen kēbab (39) yapādık balık dutādık Ḳanálden bōle bişēlernen burē gēldik

-Delikanlılığınızda günleriniz nasıl geçerdi?

(40) çok şāne davul zurna burda hērkez birini dud gibi sērhoş ïçer ïçer gūnah tōbeler tōbesi işde bōle bu yaşa gēldik

-Delikanlı başı var mıydı?

(41) kāş dene dēliḲannı başı ólmadan olmāzdık bāk bēkiri? ırakı da bu diyo çālgıları (42) gettïne deliḲannı başı yönediyo gece sabā deg bi de órda Ḳahvemiz varĭdı órda çalādı (43) davŭllar sabācek cumārtesi günden gelï çālgılā gētiridik gelïken ırakı bïre şārab (44) ēskiden misi kövü vādı misi kövünde şārap vardı ónnarı dāmacanan bōle gētiridin dē bōle (45) ónna bōle gēldik bėz amma aşşā yokarı ēlli senede bi bāktım yedmiş dörd yaşımda ben (46) senden bōle ben āzıma ïçki olaraktan cïgara içēdim cïgara ōn sekis senĕ yïrmi seneye battım (47) ónu da bīrakdım bïṭdi bu Ḳadān dayı bēnden sana bu Ḳadā

20

KAZIKLI KÖYÜ

Hasan Bakanoğlu-Yaş: 67

-Buraya neden kazıklı demişler?

(1) bu köv osmanlıdan kalma yerli köv buráye iki aşiret gēlmiş zamanla bi tānesi ağı köye ahı (2) köymüş orası bi tānesi kazıklıya buráye ó zăman bunnar göçebe gibi hayvannarı vārmış (3) kazık çakıyolā buralara hayvannarına çayırlıḴmış o yüzden kazıklı kalıyo köyün ismi bunu (4) bi zăman bizim muhtar gidiyo biraz abes oluyo diye tā ankaraya gidiyo muhtar atmışlı (5) yētmişli yıllarda bu köyün ismini deyişdirelim dėye ankaraya gidiyo kayıtlara bakıyolā (6) diyolā sizin köyün ismi deyişmez neden bu çok eski kuruluş ōsmanlıdan kalma bunu (7) deyişdiremeyiz diyolā ve böylece kalıyo bōle devām˘ėdiyo

-Köyün ilk yerleşimi nereden geldiği belli mi?

(8) ilk yerleşim manav kövü yerli köv diyolā mācir yok kövde ēski kuruluş ōle o kadar biliyoz yāni manav diyolā

-Çocuklukta köyde ne oyunlar oynardınız?

(9) köyde bilye oynardık ó şeyler vardı cam cilliler ónnarı oynardık efendim döndürek oynardık (10) ipi sarardık bōle vınn dönerdi bōle döndürek oynardık çeşit oyunnar vardı çitme oyunnarı (11) vardır sopadan yapardık bōle bi şeyler çitme sopadan bōle dut sopalarından yay gibi olurdu bōle ónnarı oynardık

-Başka var mıydı atlamaca taşla oynadığınız oyunlar var mıydı?

(12) var var met yaparlardı met oynarlardı met bōle biri ó yanna durur biri bu tarafta met (13) oynarlardı bi sürü oyun vardı yāni ēskiden iş bōle fazla yōkdu ēskiden hep oyun rēçberlik (14) zamānı ó zăman buĝday ārpa būdayları ektik mi bütün Ḳış yatardıḴ

-Delikanlılıkta nasıl vakit geçiriyordunuz?

(15) delikanlılıkta biraz spora merak sardı köylerde de bizleri bōle ayırdılā genşleri böyüklerimiz (16) bi taraf fenerbahçe yaptılā bi taraf galatăsaray topsāmız vā kövün başında ōreye giderdik (17) ezana Ḳadar Ḳarannık olana Ḳadar órda koş bakălım oyna bakălım bāzi ó yenerdi bāzi órda ōle oynardık top oynardık

-Uzun kış gecelerinde nasıl vakit geçirirdiniz?

(18) ēskiden televizyon falan yoktu evlere oturmā giderlerdi bugün senin eve yarın öbürünün (19) evine bōle kōmşular birbirlerine órlarda yirler içerler çeşit oyunnar yaparlardı televizyon (20) yōkdu ó zăman ātmış yedilerden evel ceryan ōlmayıncă televizyon da yōkdu bōle işde (21) evlere giderlerdi evlerde oyun yaparlardı ninnilir içilir ev sāhibi (22) bi şeyler yapardı bōle vakit geçerdi yāni mısır Ḳavırılar nohut Ḳavırılar Ḳabak bişiriler artık (23) çay yaparlardı nė varsa ávde elma armut ne vărsă ēvde çıkarırdı ev sāhibi ārtık (24)saat on bir on ikiye Ḳadar ōle eylenirlēdi ōle olurdu

-Anneniz çocukluğuzda ne yemekleri yapardı?

(25) ó zăman kövden herkes tarlasından yētişme nohut fasůlye patatis mercimek ēvden ne varsa (26) her şey evden yapılırdı bulguru kuskusu hēr şeyi evden yapılırdı bunnar hiç satın alınmazdı (27) yāni

bakkaldan her şey evdendi dāṭlısı olurdu herkesin pēkmezi yaĝı zeytini herkesin evinde (28) hiç para verilmezdi yāni yicē iççē

-Köyde geçmişte hiç unutamadığınız bir olay oldu mu?

(29) şimdi bin dokuz yüz kırk iki yılında çok büyük böle fełâket gibi olmuş sel fełâketi şu (30) dādan bo̅le her dereden bo̅le dereler su boşalmış kövü su basmış bütün evler su dolmuş bo̅le (31) bu mahāłlelerden su bo̅le Ḳanal gibi akıyomuş yokardan dā dādan gelmiş bo̅le Ḳanal (32) gibi akıyomuş bu burlādan iki ev arka māłlede bi Ḳarı Ḳoja mūtvakdă bo̅le yāları varımış (33) kū̅plerde ónnarı kurtaralım derken dovar bi yıkılıyo iki kişi ölüyo Ḳadınnan ādam ölüyolā (34) yāları Ḳurtaralım dērken duvar yıkılıyo āltdă Ḳalıyolā

-böyle eskiden bildiğiniz masal var mı hiç?

(35) şindi masalları falan hunuṭṭuḴ̆ārtık

21

KAZIKLI KÖYÜ

Hüseyin Akrin-Yaş: 81

-Bu köye Kazıklı denmesinin sebebi nedir?

(1) seferberlikde burda bütün bizim eskeriye oldū gibi burda hayvannara şey çekiyolā bo̅le (2) ḲazıḲ çakmışlā ónun için ḲazıḲlı Ḳalıyo

-Köyün yerli halkının nereden geldiği belli mi?

(3) órasını pek beceremēcem ēskilernen lābāli deĝildik senin anlaycen bütün hayātım benim (4) hayvanda geşdi bayır bacak senin anlaycen

-Bize çobanın bir gününü anlatabilir misin?

(5) Çobanın nası geçē be gülüm meselâ burdan önüne kattın mı sürü hayvan çektin gittin bayıra (6) bayırda ne tarafa gitçen sálvi bā va yāhud cevizli bovaz bilmem nēstek köstek órdan dönēsiñ (7) eyi oṭlu yer bulusuñ tekrar çekē gelirsin eve

-Çevrede ismini verdiğiniz bölge adları nelerdir?

(8) burdan bi tut çakalderilē çakalderilēden geç sapdereden geç bu işē eyribayırları dėriz (9) eyribayırlādan sálvibālara gelirsin sálvibālādan geçēsiñ cevizlibovaza cevizlibovazdan (10) daşlıburuna dek gidēsiñ son bizim hüduṭ órlāda sōna başḲa kövlē navzalcıḲ va bilmem ne vā (11) ó tarafda iydir va ó tarafı ismetiye meselâ

-Civarda göller var mı?

(12) oldī gibi bu mıntıka göllük gölbaşınacaḲ gölbaşınacaḲ meselâ gidiyo aşşā dōru ismetiye (13) demirdeş bilmem ne ó tarafa dōru çekip gidiyo

-Birinin yanında bekar durdun mu?

(14) ne dėmek sana so̅leyoz ya bizim mesleg burdan hāsıl oldu ásgere gitdim ben arnavudlādan gitdim arnavudda (15) aşşā yokarı üç yüz elli Ḳoyun vādı iki ay ónnāda bekarlık yapdım óndan sōra çekdim gitdim ásgere

-Bekarın bir günü nasıl geçer ne işler yapar?

(16) anca hayvancılīnan hayvannan ūreşiyo bekarlık senin bu hayvanın va meselâ baḲıcek (17) hastalıḲ mastalıḲ˘olusa hayvanda dikkat edicek bütün ónnara baḲıcek senin vazifen ó bo̅le

-Çocukluğunuzda hangi oyunları oynardınız?

(18) haşıḲ˘oynādıḲ milye oynādıḲ milye dėmek meselâ çamırdan mamırdan yapālādı hunnādan (19) oynādıḲ kil Ḳuyusu yapādıḲ kil Ḳuyusuna atādıḲ kimimiz ütēdik kimimiz ütülürdü

-Sopalarla oynadığınız oyunlar var mıydı?

(20) çitme oynādıḲ sopayı meselâ şē yapāsın atāsın ó ilk önce ó ulanırsan tepe takla óndan sōna (21) ölçēsin dokuz metiro sopanın dokuz metiro ilere dōru gidēsin

-Delikanlılığınızda toplandığınız odanız var mıydı?

(22) vallā bizim günümüzde yoĶdu gülüm hattā ben iki gün bize bi emir geldi iki gün okula (23) gitdim ben iki aĶşam cāmide okuṭdulā bizim bi arkadeş vādı anasınıñ gözüdü ōretmene bi (24) barmaĶ çaldı hadi ōlum bizi ėtdilē

-Eski düğünler nasıl yapılıyordu?

(25) düĝünnē bi yėre toplaşılıdı meselâ órda Ķına yapālādı Ķınayı yapdıkdan sōna ávlere çekililē (26) ávde geline Ķına yakālā ėrkeklē sokulamaz ónnā düünde meselâ düvün sāyibisi ónnara (27) içkidir sıçĶıdır verise ónnā órda ēlenir en aşşā böyün meselâ ne günnēde cumā cumartesi (28) başlā bazartesi düün bitē iki gün üç gün çalgı getirilēdi bursadan gelirdi

-Dışarıdan düğüne gelenler nasıl ağırlanırdı?

(29) düĝün sābısı ağırlā dāvetiye çünkü ónnara ónnā gelilē ónnarı bütün düün saybisi ónnālan (30) hoş beş olur ĶonaĶ derlē ónnāda dutālā bi çalgı ónnā da gelilē ĶonaĶdan

-Delikanlıbaşı olur muydu ne görevleri vardı?

(31) vardı deliĶanlı meselâ bi vukuat olmasın dėyelek meselâ bütün deliĶanlı ónnarı idāre ėdēdi

-Eskiden köyde bayramlar nasıl olurdu?

(32) bugünki gibi olurdu ēsgiden Ķış çoĶ˘olurdu bütün deliĶanlılā seyre bakmā giderlēdi Ķar (33) yuvarlālādı Ķuyulara doldurlādı bilmem ne vakiṭ˘ōle geçēdi yuvarlaĶ yapıyoñ atıyoñ (34) Ķuyuya órda Ķışın erīyo buz gibi suyunu içēsiñ

-Geçmişte köyde hiç afet oldu mu?

(35) oldu ēlli ikide oldu su götdü būdeyin kendisini götdü meselâ demet zamānı dek geldi herif (36) ekinini bişdi ėtdi becellemeye Ķodu bi āfaṭ oldı götdü bütün būdeyleri

-Becelleme ne demek?

(37) becelleme dėme bi yığın yapıyon bi bōle Ķorsuñ bi bōle öbegleşir óna becelleme dēriz

-Civarda yabani hayvanlar var mı?

(38) yabānī çakaldan tut Ķurṭ domuz ayı hepsi va ėsgiden ayı yoĶdu şindik ayı va

-Köyünüzde hangi meyveler yetişir?

(39) kövde ne istēseñ bulunur zeytininden bi tut ārmıtdır bāğdır yemişdir şėfṭāli mafṭāli hepsi tekmildir

-Önceleri neler yetişirdi?

(40) öñden bi şē yoĶdu bi bāğ vādı tütün ekerlēdi bizim burdan pek eken ōmazdı da ismetiyeden (41) gelillēdi oldū gibi yer tutālā īcarına ónnā ekēlēdi bizim burda üraşmazlādı tütüne

-Asker uğurlaması yapar mıydınız?

(42) muhṭar meselâ götürü seni dāved˘ėdē seni óndan sōna yidiri içiri kaç günü geçē alır kēnimiz (43) gidēdik arada beygir arabası bilmem ne ónunnan gidilirdi hattā gitdim ben topāneye (44) topānede gėyindim ó marnavud dėdim ya arnavud da bi araba Ķoyun sardı bóbası dėdi bōle (45) bōle satçen ó Ķoyunnarı üsen ne verise bunu vėrcen üsen gidiyō gāli başĶa yėre (46) topānede gėyindim sanki aĝa nerde gördüm seni Ķoyunnarı satıyo vėr elini istanbula Ķaçıyo (47) üş ķâtçınıñ birisīdi velâsıl biz bekleyoz para gelcek diyelek yoĶ topāneden Ķaşdım (48) yabudiliĝe topāneden yabudiliĝe iniyon óndan sōna ó tarafa Ķaşdık geldik dōru gitdim (49) dėdim bōle bōle hiç merāĶ˘ėtme ōlum ben seniñ paranı şimdik āyarlarım gitdi bi arĶadaşdan (50) ödüç aldı bizim hesābı bitirdi ėttiyar bi anamnan bi

Ḳız Ḳardaşım vādı nābicez gidiyoz (51) gālim ásgere órdan yüz yirmi lira para aldım yirmi liresini cebime Ḳodum yüz lėresini (52) ónnara hāşlıḴ bıraḴdım fakirlik bȫle oldu

-Yöreden toplayıp yediğiniz otlar var mıdır?

(53) muzudibi dėriz biz mayfoş olur içine birez piric atāsıñ güzel bi yėmeg˘olur órdan sōna (54) geçelim goygun yāmır olusa mantar çıkā çam mantarı başḴa mantar yimēriz bi cins ó (55) Ḳırmızı olur bȫle bȫle nė Ḳadā yirseñ yi ḲorḴma ötekilēnden yėdin mi zeyirlē seni

-Sebze olarak neler yetişir burada?

(56) burda zebze olelek hepsi yetişirdi şurda iki senedir üç senedir para ėtmedi için zerzevat (57) ekmeyoz olmayō sāten hep sāten zerzevatı satın alıyoz ēsgiden on beş araba patlıcan Ḳākādı (58) burdan gelelim şeftālidir ne istēseñ şurda bi kaç senedir tek bi dāne patlıcan matlıcan (59) satılmayo meyva satılmayo ēsgiden on beş araba Ḳamyon gidēdi sāde burdan başḴa yėrden (60) hāriç ó satılıyōdu da üş Ḳuruş beş Ḳuruş eline geçiyōdu şimdi bu zerzevaṭdan hiç bi şē alamayoz

-Hayvancılık var mıydı?

(61) ekserī keçi Ḳoyun vādı sıvır manda Ḳara sıvır hepsi vādı burda sende vā bi dāne ónda vā (62) iküş dāne filam beyā hayvan toplanıyōdu şimdik tek bi kişide hayvan va manda (63) sürüsü ayrı Ḳara sıvır sürüsü ayrıdı noldu yem pālılaşışın hepsi Ḳaldırdılā

-Mandanın yavrusuna ne dersiniz?

(64) malak

-Manda sütünden nasıl yararlanırdınız?

(65) manda südünü Ḳara sıvır yimbeş Ḳuruş otuz Ḳuruş yapāsa manda südü ilłâ farḴlı gidiyō (66) Ḳaymak çoḴ˘olur ónda az oldū için Ḳaymā eyi olur peynir de yap ne yapāsan yap ki ónnā Ḳākdı gāli bitdi

-Şu anda manda neden yok?

(67) yaylım yoḴ yaylım olur sulaḴ˘olur manda suyu sevē çoḴ batā göl bitdi manda da bitdi manda (68) sāten bulunmoyo ėsgişēr bilmem ne kövünde hattā bi kişide bi manda va ó da sırf ḲaymaḴ˘için bakıyo

HARMANCIK İLÇESİ

22

AKALAN KÖYÜ

Ali Osman Çoban-Yaş: 76

-Adın soyadın ne amca?

(1) Alė̆sman Çoban

-Amca kaç yaşındası?

(2) yetmiş altı

-Akalanlısın?

(3) ākalannıyın

-Buraya neden Akalan denmiş?

(4) neblem yā mūtar ben bilemem bunnarı yā dēdelēden Ḳalma ākalan denmiş gitmiş

-Peki buranın halkı nerden gelmiş yerleşmiş? Burası yörük köyü mü?

(5) yo̅rük köyü yo̅rükmüş buraya gelenlēden yerleşen yo̅rükmüş ikki kişi mi üş kişi mi yerleşmiş buraya

-Eskiler anlatmazlar mıydı size?

(6) duyyoduk ama bo̅le bi şey āmetden mēmetden işde burası üş yo̅rük gelmiş buraya yėrleşmiş işde óndan da u̅remiş gitmiş

-Köy halkı genelde nasıl geçinir amca?

(7) leçberlik

-Rençberlikte neler ekip kaldırırsınız?

(8) arpa buğday misır efendim ēşde böyle bi şeylēnen geçim var yūlaf çavdar var fiy ānasın (9) nohut işde bo̅le bi şeynen geçim var

-Burda sebze yetiştirilir mi?

(10) işde ortalama kendi satın yokdur da kendi yi̅cē Ḳadár zebzeyi öyle yetişdirilir yani satın yapılmaz

-Ne sebzeler var amca?

(11) dōmatis biber işde fasile gibi bi şeyler

-Mal var mı?

(12) inekcilik Ḳoyunculuk işde bo̅le bi şeyler

-Kümes hayvanlarından neler var amca?

(13) tavvukdan başḲa bi şey yok hōruzu olcák canım tavūn hōruzu olmaz mı

-Mesleğin var mı? Bu yaşa kadar neler yaptın?

(14) bū yaşa Ḳadā leçberlik yapdım işde tallamda bağımla bāçemle ūráşdım ūráşdım havāya havāya gitdi

-Neden havaya?

(15) ne Ḳazandım herkes emekli olmuş bilmem nolmuş tōprakdan Ḳaldırdım yidim Ḳaldırdım (16) yidim óndan sōna bitdi işde bu

-Senin çocukluk delikanlılık zamanlarında köy hayatı nasıldı?

(17) iyiydi bundan˘ėyiydi

-Neden iyi idi?

(18) neden ėyidi güççük böyüĝü bilirdi böyük küçüĝü biliyodu āna buva ōlunu bīliyodu şindi hiç (19) kimse kimseyi bilmiyo varlıkdan mı bilmiyodu neden bilmiyodu bilmiyom órasını ben

-Senin delikanlılığında neler yapardınız amca?

(20) ne yapăbiliriz biz deliḲannılīmızda deliḲannılīmızı ō̄renemedik ki biz toprakla üraşmakdan (21) ō̄küzleri aldık sabahın˘elimize tarladan eve tarladan eve başka ne yapabiliriz ki

Amca delikanlılıkta neler yapardın?

(22) deliḲannılıkda ōdayá ateş yakādık oñ beş yirmi kişi órda bakır çalādık oynādık çağrınıdık (23) óndan sonra düĝünnē olurdu düğüne çıkardık gelin almā gidiyolādı gelin almā giderdik işde (24) böyle bi şeylēnen vakıtı geçirdik yani geşlīmizde ondan sōna evlendik hepsi boynumuza geşdi

-Kışın mı vakit iyi geçiyordu yazın mı, neden?

(25) kışın rahat iş yok Ḳayıt yok yazın bū beni göremėyo ben ónu göremiyom çolū çocū (26) gō̄remėyoz işden Ḳayıttan yazın kış olsa heç iş olmaz ó dāmda iki inēm va benim yimnēsin (27) sulāsın yatāsın gidēsin muhabbete bure bu Ḳadā basit

-Yazdan kışa yaptığınız hazırlıklar nelerdir böyle yiyecek içecek?

(28) yīcek īçecek efendim buydey mısır bunları ū̄düp geliyoz faprikadan bunları yiyoz işde başka nāpcek

-Ne yemekleri yaparsınız?

(29) genelde burda yēmek temsil çorba hāmır efendim fasülye yemeĝi pilav yaparsın hoşav (30) yaparsın bōle bişeylēnen gıdanı alırsın

-Sizde konserve turşu yapılmaz mı?

(31) yapālar yaparız konseve var turşu yapılır óndan sōra fışnalardan komposta yapılır hoşaf gibi yiyoz içiyoz

-Eskiden sebze falan kuruturlar mıydı kış için?

(32) tomatis kabak bunlar da Ḳurdurlar ya

-Amca askerliğini nerde yaptın?

(33) haskerlīmi istanbulda maşkada okudum ondan sōna kırklareline gittim Ḳuriyā çekdim (34) Kırklareline gitdim kırklarelinden lüleburgaza geldim yirmi altayı merkez (35) karakolunda kaldım bi yėre gidemedim çok ārzı itdim gitmē ama çapaladım gidemedim (36) çünkü arkadaşlā öyle etdilē bi

diyolādı hā biz ōle yapdık bōle yapdık biz merkezde ōle (37) mahkum gibi kaldık kaymăkam postasıydım mahkum idim ben yāni órda

-Askerliğe gençleri gönderirken eskiden özel bir şey yapılır mıydı?

(38) şindi nāpardık biliyo mu ānam yokdu bēnim bir kardeşim vardı pesemet yaparlardı bōle (39) pesemet sırtımıza bi doldurulardı burdan yayan ōraneline ōraneline vardığımız zaman (40) şuybeye teslim olurduk ónnarı kıtasına varasına yiniyodu şimdi öyle değil şimdi ōlana bi ķât geliyo (41) devlet veryo parasına kıtasına teslim olyódu ōraneli burseye teslim itcek bursa istanbula teslim itdi

-Sizde asker davulu asker duası olur mu?

(42) bu kövcek toplanırlar giderler āskerleri geçirimnē ōrda askerler bunnarın annelernen (43) babalarnan konnun komşusun elini öper ónnar da ónnarı birer şey veriller ōrdan selevatlālā giderler yāni

-Hacca gittin mi amca?

(44) gitmedim nasīb˘olursa ķâdım çıkarsa gidicem bu sefere helvet

Buralarda av yapılır mı amca?

(45) hav olur mevsiminde av yapālar yāni şindi yasaklandı yasaklandī zăman dēvlet izin veriyo ava gidiyolar yāni

-Ne avlanır buralarda?

(46) burlāda tavşan doñuz her şey vādır yāni bu dālarda bulunan āvcısın sen ne gelirse atmak mecbūrisin

-Burdan ava çıkarsan ne gelir?

(47) doñuz çıkar tavşan çıkar Ķurt çıkar çakal çıkar hēpsi çıkar yāni

-Keklik de var mı?

(48) keklik de var ama keklik Ķalmadı pek burlāda neden kalmadı māsulları ilaçladīmızdan (49) keklik kalmadı hemen hemen kesilmek üzere emme doñuz çok ēvlere giriyolā doñuzlā

-Avcılık yapmadın değil mi?

(50) yāpmadım hīc yāpmadım

-Bir tane kuş da mı avlamadın?

(51) canım bi mūtar diyokı nā köv vā óna gidem diyosa gidiyoz işde

-Biz köye girerken türbe mahallesi yazıyordu, türbe ne türbesi?

(52) hōrda fidan ana var

-Kimdir bu fidan ana?

(53) ēskiden fidan ana diye bir kadın vāmış bu kadıncāz şeyden gelmiş kınıkdan onlar iki (54) kardeşmişler kınıkda birsi órda kalmış bunu darıltmışlar ha bākam yol boyuna gelmiş burda (55) gelmiş yōrulmuş burda kalmış bi ōlan bi de kız kardeş üçü de órdalar yatıryolar órda işde (56) bōrda bunnar barınmışlar kalmışlar bóreye bi türbēy gibi bi şey ōrayă ev yabmışlar órda (57) kalmışlar ben bōle biliyon ōreye başka bi şey bilmedim ki

-O türbeye gidilip adak falan yapılır mı?

(58) yapıliyo yană hāsda olan gelir fidan ana yāni çocū olmayan kadınlar gelyolar dua yapıyolar (59) hāllah veriyo işde ōre de sınanmış bi şey yāni fidan ana

-Orada adanan şeyler nelerdir?

(60) ōnnarın órda adanan hayvan kesiyolar efendim para Ḳoyuyolar işde duvasını yapıyolar

-Amca türbede başka neler yapılıyor?

(61) işde o türbede bi samut dili namaz kılıyolardı ǖç sefer namaz kılıp vakıt kalyodu óndan sōna (62) namaz Ḳılıp duva yapıp gidiyolādı sōna ónnarın Ḳuruluşu şō̄le bi durum vamış fidan ananın (63) Ḳablan dedesinde bi dede var bizim Ḳablan dede dėdi̇̄miz yerde ó yeşil yurdun altında óreye (64) vāmışlar orda gece Ḳaçyomuş kız kardeşlerin ōlan kardeşler de annamışlar onun nerē (65) Ḳaşdīna biz dimişler tākibˇidelim nereye gidiyo bi dėmişler bizim başımıza büyük belâ (66) açacak bu dėmişler órda Ḳāblan dedesinde askerleri varmış ónun fi̇̄dan ananın onnara yi̇̄mek (67) vimē gidiyomuş o oraya sōna o yėmek yaparkan bō̄le Ḳarışdırıkana ōlan kardeşine arkaya bi (68) bakmış ōlan kardeşi arkasından sen bana dėmiş tākipˇitmeycen dėmiş ellēnen bō̄le bi (69) serpmiş ellernen ellerin issi yok ó zaman onun gözlēni yakmış gözlēni yakınca ónun (70) bak içerde Ḳız kardeşi yatıyo ónun sokmamışlar ónun mezarı dışarda ónu içeri almamışlar (71) gāli bize şey yapıyo diye bō̄le bi şeylē duyduk hatalādan dedelerden

23

AKPINAR KÖYÜ

Mehmet Ali Çamurcu-Yaş: 86

-Askerlik anılarınızı anlatır mısınız?

(1) ben Ḳırkta asker oldum Ḳırk birde alıman harbi başladı ekmekleri beş yüz grama indirdilē (2) iki sefer çektim dört yüz gram birine geldi dört yüz elli gram birine geldi iki sefer kantinde (3) çekdim ekmeĝi iki sever çekdim geribolulu birinci ordu ikinci kolordu altmış altıncı tümen (4) yirmi altıncı alay birinci tabur birinci bölük mēmed˘ōlu ali çamırcı uzun künya bunu (5) gelibolu bolāyırda beş ay tepdili havāya geldim āşlıkla ameliyatlık vallā hiş bi yerim yok (6) āşlıkla tepdili havāya geldim iki mezerlik doldu dedilē gözümlen şāyidim Ḳulāmınan (7) şāyidin iki mezerlik doldu dedilē üçüncü mezerlik avuldă dedilē bu neden āşlık yüzünden (8) āşlık bunu kim yapdı halk partisi yapdă

-Açlıktan asker mi öldü?

(9) asker asker ben de āşlık yüzünden tebdili havāya geldim kelibolu bolayır yirmi altıncı alay (10) birinci tabur bu nėden āşlık vallāhi āşlık yemin ėdiyom hastanide yātıyom on on beş kimse (11) vā hāsta sıra baña gēldi arkadaşa hāsta bakıyo ónnan eyi Ḳonuşuyo baña dėdi ki doktorun (12) sıra baña gēldi sıra baña gelişi bu dėdi on on beş gün oldu bunu nābmamız īcāb˘ėdē dedi (13) vallā doktur bey biraz da memlekete kitse nası olū falan filan dėdi allah bin kere rāzı olsun (14) beş ay tepdili havāya geldim óndan sōna ondan düşdüm bōrāniye bolkesir yedinci şūbeye (15) yolladı yedinci şūbe bandırmaya āşçıyın dėdin āşlık yüzünden āşçıyın dedim ben mutvā (16) giren kimin yüzünden hamdolsun yalan yok şimdik bāndırmada iki ay dūrdum üçüncü ayda (17) izin çıkdă ūrē mutvā geldim mutvakdayın aşçı gāli ānaşıldı mı órdayın hēr gün (18) yemeyi numūneyi ben götürüyom iki ay durdum üçüncü ayda dört gün beş gün Ḳaldım iki (19) ay durdum dėdilē inişbere izin çıktı hemen vadım ben Ḳomŭtanım dedim müsādeniz olussa (20) bi ricām vā dedim ben sōle dedi buvam va ō da itiyar hem sakat hay hay dėdi şey vardı ónun (21) yazıçı mūseyi çağırdı mūse ismi tā unutmam bak kāç sene oldu gel burē burē gel ónun kēndi (22) yazıçısı bună izin ḳâdı yazceksin dėdi trene eriştirceksiniz dėdi gendisi tren ḳâdını istiyov (23) senden dėdi izin ḳâdı ertesi gün onay geldi baña çağırdı mēmed˘ali çamırcı gel gözüñ˘aydın (24) dėdi ne oldu buyrun Ḳomutanım dėdim ben al şu izin ḳâdını dėdi ik˘ay izinni geldim órdan

-Siz bu köyde eskiden neler ektiniz?

(25) eneşberlik bāşḲa bi şey yok eneşberlik buydey arpa mālum yāni buydey arpa ekēdik şindi (26) nēler oldu neler ōfis çıkādılā bilmem ne yabdılā gelirdi tınaz savırdın mı yazādı ōn kile (27) yirmi kile meselâ otuz kile her neyse şindik bunnā dėdilē ki ilk defādan tavıĝa her háyvana (28) bilmem neye yāni kaç tāne olursa óna göre āyrılcak üstü olursa alıncak dėdilē ne yazdılāsa (29) onu alıllā ōraneline kemalpaşa Ḳulām burē dėdilē ne buydey döküldü ne buydey döküldü bu (30) dereye dėdilē yāni doldurmuşlā ambara o da yāmır yaĝıyo ıslanıyo bītiyo

24

BALATDANİŞMEND KÖYÜ

Ali Karanlık-Yaş 71

-Köy halkı neler yapar, ne ile uğraşır?

(1) ónnarı sen say ben cėvap virem

-Yani rençberlik mi yaparsın?

(2) lençberlik yapıyom Ḳuru tarım

-Rençberliğin içinde neler yaparsınız siz?

(3) mısır arpa buydey en bölümlē bu iklime ónnā geliyo

-Sebze falan yetişmez mi burada?

(4) sebze bak domatiz dikdik bu sene çiçek yapıyolā tā hālâ dökün yok bu seneden˘önceki senelēde avustos˘ayınnan (5) berabē tomatizlē Ḳızarmış oluyodu bu sene tā hālâ döküm yok çiçek yapıyo dökülmüyolā

-Susuzluktan mı?

(6) susuzluktan deĝil suyunu veriyoz iklim şartlarından heralde çok sıcak oldundan ōle dā mı (7) büyüyo çiçeklē sıcak dolayısıyla heralde şey geşmėden Ḳuruyo bakım yapamayolā

-Kaç senedir bu köydesin sen?

(8) doğup böyümem bu kövlü

-Delikanlılık zamanlarını anlat biraz sen delikanlı iken hayat nasıldı?

(9) ó günnē i̇çin ādamın ōlannarı her neyse gelinneri torunnarı āynı ēvdė yaşar dışardan Ḳazanç (10) gelir işleri yokdu ó zamannā ōleydi ó zamannā şōle eyi gibi görünüyo şindiki duruma baktı (11) mı şindi para bol yalnız bizim torunlar başḲa yėrde ōlanlar başḲa yėrde bi toplum yok

-Eskiden düğünler nasıl yapılırdı?

(12) ēskiden düğünnē cuma gün davul gelirdi ākşama cumartesi çalgı devām edēdï cumartesi (13) ākşamı tabi̇ Ḳoñşu kövlerden dāvetlilē ónnā gelir pazar günü gelin çıkā pazartesi daĝılırdı

-Kış geceleri ne yapardınız?

(14) ó zaman için bizim çocuklumuzda okul diye bi şey yokdu hālâ benim çocuklāmın biri de iki (15) senedir okur ó mevsimde çıkdı cāhildir Ḳoyun güder sıĝır güder yāni bōleydi

-Akşamları ne yapardınız?

(16) akşamları māldan gelir çalışır gelir yorulursun yatāsın toplum yok

-Akşamları hiç muhabbet yapmaz mıydınız?

(17) hayır ākşam yėmēni yirsin zāten kōde ışık aláttirik cēran yok çamlān çıralı yėrleri olur (18) ónnādan toplālar komşudan komşuya gidēken çıráyle gidēlē

-Hiç komşuluğa gidilmez miydiniz kışın?

(19) dediĝim gibi çıraylėn gidēsin yarım saat bir saat bir daha otu

25

BEKDEMİRLER KÖYÜ

Fatma Seymen-Yaş: 70

-Kaç yaşındasınız?

(1) vallā ben yaşımı bilmiyon ōkur yazarım olmadīndan

-Ne işler yaptın bu köyde?

(2) bōle ōrak biştik ōküzlēnnen sūrdük düverpiçer yōktu ónnānan gēridik? hinciye Ḳadā (3) çōluk çōcuk ónnarı bōyüttük başka yok

-Kaç çocuğun var?

(4) dōrt bi ōlan üş kız saklā köünde imam burdan bi tarava dönüñce saklā köü dėrlē (5) imam dokuz˘on sene Ḳaradeñizde dūrdu Ḳaradeñiz imamı oldūdu inci burē gēttik (6) kāli memlikedimize şeyi ōkudu Ḳuran şēsini ōkudu hiş gēlmeden burē imām çıktı

-Ramazan sofralarını ve misafir ağırlamayı anlatır mısınız?

(7) ırmazannara hāzırlık yēñi yėmeklēmizi yapā Ḳōruz misāvirimiz gēldi mi doyuru (8) bizim köümüzde köür? Ḳonā ōlur hiç tā bırakmayıs Ḳonāmız bakarıs aş bişē

-Misafire konak devam ediyor mu?

(9) hiç yōllamayıs dėvām ėdiyo bakarıs tā bakarıs bōle üş gün gelen misāviri bākarıs āşı bişiriz (10) ōlen yidiriz sabālen yidiriz āşama başkası bakā üç öün yididris sabā āşam ōlen órdan (11) ötekine geçē ōdunu çayı ekmeyi yatağı hepsi bi isana āyittir ōlece gideris tā öle de (12) gidiyos bırakmadık evelki dernēmizi bırakmadık hinci bōre misāvir gēlmiş dėdilē mi órdam (13) küyün imamı ilgilenir ōlanın ōldū yère bakmıyolāmışlā misāvirle ayıp (14) gēliyo diyo yollamak çōcuk yidirin içirin yōllōyon diyo (15) bakarıs bizim atetimiz bākyos

-Yemekleri korucu mu götürür?

(16) kēndimiz gōtürüs kēndimis mektebe yatā mēltiveris yatçāsa şēsini ēltiveris (17) Ḳorcu tutāsak öle olur Ḳorcu tutmassăn kēndimiz bakarıs hērkez böyün Ḳonak (18) sēnde yarın bēnde sıradan biliriz Ḳonāmızı Ḳoca köü hēppimizi sırēlen bakarıs

-Ramazana özel hazırlıklar yapar mısınız?

(19) ırmazannık hepsini hazırlāsın yavrım yine de öle hazırlık gidiyos bis vā vā etinnen órdan (20) baklavasınnan şēsinnen hāzırlarız tā ó zăman aĝır sōran ōlur peyniriñ zēytiniñ çayıñ (21) bōle döşenir sōralāmız öle hazır beklē durus bizim şeyimis çok ėyidir (22) adetimis misāvirimiz gēsin şeyimiz gēsin āynısıyızdır

-Kış için ne gibi hazırlıklar yapıyordunuz?

(23) būlgur Ḳāynadırız fasillemiz olur dileriz Ḳuruduruz bu bübērleri dilē Ḳuruduruz (24) ókışa hazırlık turşulāmızı Ḳurarıs ónnarı hāzırlarıs tā da öle gidiyos birē tāla noud ēkiyos (25) hepsi vā bi āldımız pirinc˘alırız bazardan hepsini kēndiden yaparıs ēkmēmis (26) kēndimizden hinci yāpmāyoz bāşka ben hinci yāpmōyon temēlli kimse Ḳalmadı yabamoyon (27) gāli yāpmoyon ālıp geliyon yiyos vėriyoz bi çuval˘un furŭna getirip getirip (28) yiyos bi adam bi Ḳarıyız māşımız vā ēmekli ōldu

işşilikten allah bin kere rāzı ōsun çıkarana (29) çolūn çocūn elne bakmōyos bi Ḳucak para alıyo yīyos allā nasīb˘idēse hacıya (30) yazıldık bu yıl kitçēdik ónu da gidemedik ikinci sene bakām bēki çıkar

-Çocukken dışarıda hangi oyunları oynuyordunuz?

(31) tışarda nerde ōynēcen māl küttürülēdi sıır çif sürēdim adam ēmekliye çıkıncăya Ḳadā (32) çif sürdüm ben adamı ēmekliye çıkādım öküznen ya yarım heps˘inci Ḳoláyláşdi düzlē (33) Ḳaldı gāli yürümüyo gāli oturuyoz ālayoz Ḳākamoyoz deye

-Kocanla aranda kaç yaş var, isteyerek mi evlendiniz?

(34) ó da bu kōlü isteyelek anası buvası ālcan dėdi mi ōle bi şeyimiz yoktu vadık kēçinib (35) de gīderis hīç şōle dėdimiz Ḳōdumuz yok tā da īşalla ōlmaz

-Kız istemeden düğüne kadar geçen süreci anlatır mısınız?

(36) Ḳız istemē gēlirlē güzēlcen cümē āşamı günü gēlirlē Ḳız istĕmē órdan dūr (37) gēldik diye virsen virsin vimessen Ḳız istĕmeye gēldik dėrlē gelilē pēşembe günneri gelirlē (38) başḲa gün gelinmez anası buvası vīrse āllahın emrīlen peygamberin Ḳavliylen dėye izedirlē (39) verlē virlēse sizin vēmesse biz mi vėrcez diye çay şeker getirir çayını (40) şekerini gersi geriye ēlnen veriverisin

-Çay şeker bırakılmaz mı?

(41) yėmezlē ālmazlā vīmēcen adamın her şeyi yīnmez o adetimiz vadır yīrsen çay şeker Ḳalır (42) iki kere gelir ūçüncüsü kēserlē dūn hazırlına başlalā yārsını Ḳız evi yapā yārsını ōlan evi (43) yapā nīşandan üş sene durdum ó ēskere kitdi ben üş sene bēkkedim órdan durālā īki sene de (44) durālā hemen yapālā ēr işine bakā ó virimine bakā gāli

-Nişandan sonra erkekle kız görüşür mü?

(45) hiş görüşmezlēdi bizim hinci gōrşüyolā bilmēm ó zăman hiç gōrüşme yōkdu ālçaklı (46) yümsekli tėpeli dālā nīşannı Ḳızlā için yaradılmış dirlēdi Ḳoca Ḳālā (47) gōrüşmen dirlēdi hiç kimse gōrüşmezdi ōlum bana zorlan didiriyoñ (48) hinci gōrüşüyolā gāli hepsi Ḳāktı gāli ben üş tene Ḳız çıkādım üçün de (49) gōrüşmeden vidim ōlan kendisi gōrdü kendisi beyendi āldı gēldi onuñ ōkuru yāzarı (50) bizimginden fāzlēmiş ó kēndi biyendi āldı gēldi diyoz gülyoz nāpān ōlan Ḳaradenizden (51) ēvlendi imam kitdi órlādan būldu gēldi biz de kitdik dūnünü yapıvarız āldık gēdik

-Düğün hazırlıkları nelerdir?

(51) sīr kesēsin Ḳuzu kesēsin kövlüyü ünnēsin danışık yapālā bizim tā danışīmız ōle sürē (52) çumayı günde dovul gelir danışīmız ōlur órdan īki gün üç gün yėmeklēle üçüncü gün (53) gelin çıkā ērtesi gün gelin el˘öpē bi havta Ḳazan Ḳaynā bizim mēmnĕkedimizde vā burlāda tā ōle gīdiyos

-Geline neler giydirirler?

(54) gēlnik giyiyolā hinci gāli ēski sül Ḳumaş giyēdik bis Ḳumaşlāmız vādı hinciye Ḳadā (55) takkamız vādı başımızda üstüne bürgüyü bürünürdük kıreb˘üstüne ārdādık sārka giyēdik (56) kumaş giyēdik hinci ónnā Ḳākdı ayakablāmız var canım āynı iskarpin gėyēdik

-Danışıktan sonra düğünde neler yapılır?

(57) danışıkdan sōna hāenk yapālā ōynālā çārırlā koca köve yėmeklē oynālā (58) çārılā gelen misāvilē böyün sen Ḳonakla yarın sen Ḳonakla Ḳonak viridik bēm (59) mıstava gibi sen eyi añnad añnad mıstava da pek meraklıdır ayol senin ōlun (60) va benim ana bi āñnad ana bi āñnad ēski laflānan bi añnad ōle dėr bi defa ottīna

26

DUTLUCA KÖYÜ

Osman Ateş-Yaş: 61

-Adınız soyadınız?

(1) ōsman āteş

-Kaç yaşındasınız?

(2) bin dokuz yüz kırk yedi doğumluyuz

Köyün adı neydi?

(3) dutlıca

-Burda dut çok mu olur?

(4) dut burdan eskiden tarihī dutlar vardı burlādā üzüm dutları kara dutları ve de burası ipek (5) böceyė burası çok namlıdır burda ipek böceyė ónnara göre hālen dutlıca kövü diye tarihī köv

-Peki tarihi nereye uzanır bu köyün?

(6) bizim kökümüz konya karaman oğullarından burda dedemden amcandan duyādım ónı (7) amcam söylēdi amcam üçüncü Ķuşak bu köve yirleşimini ilk yirleşimini bu köve bēnim (8) dėdemgillē yirleşmiş buráye karamanoğullarından lābları burda şey çıkmadan öncēsi soyad (9) çıkmadan öncesi āmedoğlu karamanoğullarından mēmēt ōrānelinde nüvus şeylēde kütüklēde (10) böyle geçiyodu attā burda şeyde nüvus soyadları çıktığında amcam dėmiş ki nāmımızı (11) lābımızı şē yapmayalım unutmayalım laf łâkin āmet karamaň ōlu soyadımız (12) karamanoğulları Ķoyun demiş rahatsızmış ó günde amcam gitmiş eve oğlannarına sıra (13) onnara gelmiş çocuklarna gelyō dabī yāv ne dėdiydi be ó ītiyar amca dėmişler yā Ķara bi (14) şey dėdiydi be ó zăman bizim dė iki Ķādăşmışlē dābī benim dėdem ikinci dünya sāvaşında (15) mı olcek üçüncü dünya sāvaşında mı olecek ingilizlēde yesir Ķalmış ó zaman için (16) annemgillē burda dulmuşlar ó zaman için hēbcīnin başında amcam Ķumandā ediyomuş (17) dėmişler biz bunnarın birisine Ķara bi şey dėdik dėdiydi yā soruyor bunu diyō kömür (18) yazalım birisini de ateş yazalım diyor bizim ismimiz laf łâkin soyadına ateş yazıyolar (19) amcamıñ da kömür yazmışlar yāni bizim kökümüz konyă karaman ollarından fakát bōbam (20) osmanlılādan ó çeki kövünde bu ōrānelinin hālihazīda tārihlerinde dahi yazılımış bu çeki (21) kövü osmanlının kendilerinden yāni bobam da osmanlılādan yānė óraya

-Domaniç tarafında mı?

(22) evet çeki kövü vadır şurda şindi eskiden osmanlılā bi yėrden bi yère göç iderken órda (23) durdup durdū zamanlarda bir cenāze zōru olūsa ó cenāzenin başına bi tāne ūle bi hāne (24) bırakırlamışlar bēkçi oleregden osmanlının bu bitviylēden beri gelişi bu şekilde gelmiş ōráye (25) işde bi hāne bırakıyolar o hāneden üreme yapılmış sōna ó ānenin yanına da ó çeki kövüne (26) birez tā sādan soldan gēlen olmuş yāni bōbam taravı da osmanlılādandır

-Bu köy halkı ne yapar neyle geçinir?

(27) köv halkı Ķuru māsül yapıyoruz ēskiden hayvancılık mēşūdu şindi hayvancılık yok genşlik (28) bu işi bırakdă genşlik yōl geldi bütün şehire akın yapdă şindi şu kövde genşlik yok bu kövün (29)

nüvūsunun iki Ḳadı Ḳadā şehirde burlāda işde bizim kibi emekli olannar yāşlılar Ḳaldı ufak (30) tevek kendi çevrėsinde yābabildi Ḳadar az bi şeyler ekiyo ve bā bāçe işde ufak tevek bȍle bi şeyler

-Burada kışları neler yapılıyor genelde?

(31) göç yoḲḲan bórda mesełâ hayvancılık mēşurdu hayvancılık vardı efendim ēskiden çivit (32) öküzlernen sürülürdü herkezin bi çivit öküzü damında bi inē şartdı yānė şindi bunnar yok bu (33) memlėketde öküzlük zāten ḲalḲdı direk doĝrunan işte şindi ne sürebillēse işde az ėyi (34) yillēden şȍle bȍle süryolā tamam bācılık meşhurdu borda rahmatlik benim dēdem işde bak o (35) konyadan gelen dedem yirmi dört sāt bekmezinen deymeni çevirim dėmiş

-Ne amaçla söylemiş onu?

(36) yāni bilmiyorum ne amacını heralda bi sen nė kaldırdın nė gitdin diye nė Ḳadar ūrün (37) yapabildin diye sormuşlā tabi bekmezė yānė bugün bağı olan yerleri bȍle biliyoz elli dönüm (38) altmış dölüm zırf sādėce bȍle bi parça olan yerleri var benim çocuklūmda ben bi parça (39) yerimiz vardă bizlē de Ḳazan deriz biz kövün sayılı Ḳazannarı vardır doḲuz Ḳazan bekmez (40) Ḳaynaṭdīmızı biliyom ben doḲuz Ḳazan āma şindi kiłoynan topleyoruz

-Dut pekmezi mi?

(41) yok bā üzüm bekmezi

-Pekmez nasıl yapılır bilir misin?

(42) bilmem olū mu hālen yapıyoz biz üzüm bādan gidē bozarız toplarız gediriz onnarı bizim bi (43) ahar vadır aharın içersine atarız ēskiden dizme yokdu mesełâkin ayaklarımızı yīkarız (44) temizleriz üstüne girē çıkā ezeriz biz bunnarı ezeriz ónnarı mengenede sıkarız suyun çıkarız (45) sularınă yüzeriz biz ónun toprā vadır kövünde banyoları vadır órdan toprak getiriz ó (46) toprağı içersine atdīmız zamanda karbit taşı gibi bȍle köpürdür süyu o toprağı ó toprak ónun (47) eyisini alır ēşiyi alır ondan sōna onu bū̄ normal accıḲ kaynadırlar yāni içinde toprak (48) Ḳalmasın diye ayrı Ḳazanda ó yire Ḳorlar ó donā birazcık şȍle yire çökē çökdü zaman (49) üstünün durusunu alıllar dığana Ḳorlar dığanda biz üş tane Ḳazan yapışdırız bȍle dığan (50) yapışdırız altına odun iki tane ondan yangın alav çıkmaması için orda kaynadırız bunu (51) Ḳaynā Ḳaynā tabi onnā tava geldi zaman şȍle rağmetlik annem tabā baḲar annem bu kövde (52) bekmezçil olduklarından çok kişiler sorardı anneme bȍle bu şekilinde bȍle götürlēdi bekmez şeylerni

27

GEDİKÖREN KÖYÜ

Fatma Bayram-Yaş: 78

-Buraya neden Gedikören demişler?

(1) demişlē ne bilēm bilmeyoñ Ḳuzum ben ó Ḳadā bilemēyon

-Buraya nereden gelmişler?

(2) bi dēdi dā yörük mü Ḳoñmuş çōruk mu Ḳonmuş burē ondan gāli kendi yok bi tāla (3) vemiş sēnin malın yok bi mal vemiş tā ondan öremişlē kitmişlē bi tek (4) anneden böyümüş kėtmiş bisˇónnarı bilmeyöz tabi duyuşumuz öle

-Çocukluğunuzda burada neler yapardınız?

(5) āynısı ā böle izmałık yapādık anasul ekēdik sōm ekēdik nēylē nēylē misir (6) būydeyˇārpa dana tōrto māl ēpsi vadı ās çok yapādık āzımıza göre

-Genç kızken neler yapardınız?

(7) cungurdes kurādık bayramnāda deve oynadırdık ne ōyunnā órdan bitmes ātlam çēlik (8) oynādık tüme oynādık nēylē yapādık çok gözel oynādık aĝáşlen cungurdeş diye öle (9) böle gēnşlimiz çok gözē kitdi tüme dėdimiz çam Ḳobā surēdiĝˇóna sen baña ben sana

-Çelik nasıl oynanır?

(10) o da böle höle işde furādık onnān oynādık böle

-Taş oynar mıydınız?

(11) dāş mı ōnda böle topādık gene böle Ḳaya öynādık ēv yapādık öle şeylē ondan (12) sōna çelmek oynādık sırampalı oynādık

-Sırampalı nasıl oynanır?

(13) öynādık zïplādık birbirlēmize oynādık böle birimiz höpēdi hēybe oynādık birimiz (14) böle ayaklāmızı ellēmizi kitlettiririz hēybe ōlūrduk öle ātlādık

-Kışın ne yapıyordunuz?

(15) ēvde otu malımıznan canımıznan günümüz gēççiyodu dėdi Ḳodu yābmazdık (16) çok gözel gēçinirdik hinci ónnā yökdu öle ėyidik biz

-Muhabbetlerde ne yiyip içerdiniz?

(17) ne yiceñ nė vārdı ōlum pēnir yok zētin yok şē şir keşkē bulgur bile vā (18) hamır hāşlaması ōma Ḳıyma bilir misiñiz bilmem kēndi yābmamız aha ónnar idi

-Ovma kıyma nasıl yapılır?

(19) hamırdan yapādık kesēdik yėmek yapā yirdik pēkmezle misirˇaşınna Ḳatādık şērbed (20) yapādık ne yapāsan yap bazzı kızïn bāşına şalşa içēdik ondan sālamız biz şālamız (21) ēmme ben gāli Ḳāldım işde bunnan

-Eskiden düğünler nasıl yapılırdı?

(22) ne ōlcek çōcūm dū̄nnēde davul böyün cumā gēldi yarın cumārtesi dū̄n topandı (23) yarından sōna bazar gelin çıkdı pazar˘ētesi ēvelçe dȫrt gün düĝün nērde āşam órda (24) sabā gēlmezdik ȫ̄le muabbet idēdik

-Düğüne gelen nasıl ağırlanır?

(25) Ḳonak salādık herkez Ḳonāna bākādı dū̄n evïne gȫ̄türülē bakālā yatāna şēsine (26) kēndileri bakādık dū̄n evïnden yėmēni gētürüdük tabi idē idēyōllādık

-Düğünlerde hangi yemekler yapılır?

(27) bȫ̄rek yapādık dolma sarādık nohut pişiridik pilav pişiridik çōrba pişiridik (28) ārkasından hēlva yapādık yān bāşna tūrşu Ḳōrduk e va gāli işde (29) āllah ne vėrdise zēngin fakir görenēmiz ȫ̄lēdi

-Diğer köylerde bu yemekleri saymadılar.

(30) sāymāzlā ālem ben gibi bakas mı

-Eskiden hangi çorbaları yapardınız?

(31) tārna çorbası mercimek çorbası āynısı hinciki gibi sütlü çōrba un çorbası o zatan (32) mēşur bi de samsak samsayı içine keşkek te urādık

-Hıdrellezde neler yaparsınız?

(33) ēskiden benim sülâlem benim geln˘oldum vadım e uyarıyo dēdeye tē ha (34) mezarlïmıs böyün yarın dēde vār bak Ḳoñşular dōlma sarālā bakla bişirilē neylē (35) neylē yōrtlu hamırlā kövte mi ēlïnden ne geldise yımïta Ḳāynadırlā gözleme yapālā hērkez (36) burdan yemesini tabānı yāygısını alan gidē iç˘ayranızlan dōyrūz ha ȫ̄le

-Dua okuyor musunuz?

(37) duva yapmā gidiyoz ya bu yıl dē asar tepede yāpdık iki mālle bi gēlsen yeñi de gel bakām

-Bursadan gelen var mı?

(38) ōkuyolā būrsalları emme orman dołyo bȫ̄le dołyo

-Yağmur duasını anlatır mısın?

(39) yāv ben yāmur duvāsı kēndi bildim ōkudūm yōkku hocalā okuyo biz āmin diyos (40) dinnēyos hep gėdiyos yavrım āylēmis tōplaşıyo hēmenini tōplaşıyo

-Dua yapınca yağmur yağdı mı?

(41) yādı yādı bir˘ay yādı maşşallah bir köveden beri de yāmayo

-Köy hayrında neler olur?

(42) bi salgın ōlur herkez gȫ̄nünden ne kōpmuş vėrilē vėris gücümün yėttïni veriyoñ nāpēñ (43) ne ekēse ne çıkabiliyosa ónu vėriyoñ (44) para ēskiden ȫ̄lēdi dedïn gibi ēkmek tārna bulgur ne denk gēldi

-Toplananlardan yemek mi yapılıyor?

(45) hinci gine ȫ̄le ōłyo sālgın ołyo ondan sōna gȫ̄türüyolā Ḳāzannarı dū̄zenneri (46) hayvannānı órda kēsiyolā yāpıyolā bïşiri yïdirip ïçiri milleti yollōyos hinci ȫ̄le ēskiden işde (47) ȫ̄le ēmki dedïm gibi ne vadı yavrım

28

KOZLUCA KÖYÜ

Halil Kāmil Sönmez-Yaş: 72

-Amca kaç yaşındasın?

(1) biñ dokuz yüz otuz altı yetmiş iki

-Buraya neden Kozluca denmiş?

(2) bureya eskiden burda ceviz vardı ceviz cevizlėñ adı kozmuş ónuñ için Kozluca demişlē (3) cevizi bol oldūndan için ónda cevizleri bütün yıkdılā olsa da bile sērek

-Buraya köyün halkı nereden gelmiş?

(4) orta asyadan orta osyadan gelme

-Yörük köyü mü burası?

(5) hayır manav

-Göçebelik var mı?

(6) yok hiç göçebelik yok

-Köy halkı neyle geçinir?

(7) halk pütün Ḳuru buğdey mısır işte fī ekēlē malcılık felen ónnādan ūraşırlā benim mandıra hā (8) burası mandıra benim burası burda mal doluydu benim Ḳoyun fiłån hēpsini satdık çekdik (9) bursăya burda yaşadık burda böyüdük

-Burada gençliğinizde ne işler yaptınız?

(10) genşlīmizde burdēdik hep öküzlēlen çif sürdük ónnā Ḳalkdı motura bindi iş annem babam (11) sādılā ónnā rahmetlik oldular e biz Ḳaldık burda sōna ōlanlā dėdilē gidem bursăya bursăda (12) çoluh çocuk hēbmiz bursădayız işte ben havta oldu geleli bunnarı şey bunnar çürük çarık mesełâ odun

-Çift nasıl sürülür?

(13) vallā furē iş Ḳosak sabanım dāyi boyŭndurūm dāyi var öküzlēlen

-Bugünkü işin çift sürmek olsa iş bitene kadar anlatabilir misin?

(14) sabālen Ḳalkāsıñ malıñı yemlēsiñ samannāsıñ Ḳānını doyursuñ bi de gidēkene sulāsıñ (15) varısıñ Ḳoşāsıñ çivte dē ōlum örende dē kitmezse öküz acık nodullēvėrsiñ ámma benim (16) öteden bōle örendeyi saklāsıñ örendeyė gördülē mi allah ne vedīse ne saban bırakırlā ne (17) boyŭnduruk bırakırlā bōle çif sürdüm ben gendim sürdüm mesełâ tarlalā pek fazla tarlamız (18) yok da işte yirmïbeş otuz kırk dölüm bōle

-Amca çift sürdüğünüz aletlere ne ad verilir?

(19) boyŭnduruk bir bi de Ḳayış Ḳaşāsıñ saban ucunda demir vadır bōle ónu da tutāsıñ de ōlum de ōlum dē hādi bakam

-Toprağı kazan şeye ne denir?

(20) saban saban dėrlē óna öküzlere de Ḳoşdūñ işe boyŭnduruk Ḳayışlañ bālanır toprā aşşā (21) yokara iki Ḳarış fełån gidē hādi ōlum yörü

-Çift sürerken hayvanlara neler söylerdin?

(22) dēh ōlum dēh hāydi ōlum öküzlēñ adını sōlēsin

-Neydi senin öküzlerin adları?

(23) bircēzi Ḳaramandı bircēzi mēmet sarı mēmet dėdiñ mi boyŭndurū saklādım vallāyi işēyi (24) örendeyi saklādım örendeyi gördü mü allah ne vedise dūr ōlum dėdiñ mi sabanı (25) çekdiñ zaman ucunda şōle çekel vadır

-O nedir?

(26) Ḳazīrlā bak benim hāłâ dē vurda gösterviren getiren de bi

-Çekel ne işe yarar?

(27) sabanıñ toprānı Ḳazırsıñ demiriniñ üzerinde işē olur ónu Ḳazırsıñ acık öküzüñ aĝıra mı dē (28) ōlum dē ha bire dürtēsiñ Ḳāli öküze ucunda hōle ufaccık bi nodul yapāsıñ örende uzun

-Örende nedir, nodul nedir?

(29) nodul dediñ işē bi çivi çakāsıñ aĝeciñ ucuna iyēleñ iyelēsiñ hōle foḲudacık çıkarısıñ fazla (30) oldu mu dürtdūñ zaman öküzden Ḳan çıkarır örende büdün ince bir aĝėç uzun ōnnan öküze (31) sabannan sabanıñ işēsindesiñ ya öküze vėrcez örende ó

-O sadece ucu sivri değnek mi?

(32) deynek ó deynek yāni ammā tabi şōle iki barmak Ḳalınlıkda fełån vādır ó biz ó zamannā ōle (33) sürēdik emmā şindi ne öküz Ḳaldı ne işē Ḳaldı boyŭndurūm órdan saban fełån hepsi burda (34) hazırdır duryo ōle bi de pulluk pulluk dėrlē pulluk da duryō ónuñ da ucunda bōle işē vadır (35) deker dekeri óna göre ayarlāsıñ ucunda işē vadır ok ok dėrlē óna gine ağáç ónu dakāsıñ gine (36) aynı boyŭnduruğa bālāsıñ hadi ōlum öküzüñ biri gėrde cızıdan gidē birisi dışından gidē (37) cızıdan ayrıldı mı saban da işē pulluk da ayrılır bōle ó devamlı cızıdan gėççek ó cızıdan gittī (38) zaman bu Ḳadā yėr götürür devirir ó cızınıñ üzerine

-Pulluk ne yapar, saban ne yapar?

(39) saban tek cızı yapā gidē bōle mesełâ şunu burdan bōle kittī zaman öteki de burdan gidē (40) emme pulluk hōle bu Ḳadā yėrden bōle götürür devirir toprā

29

MAHMUTLAR MAHALLESİ

Ali Urk-Yaş: 83

Bu köyün adı nedir?

(1) yāv köppek dere dėmişle işde nėdense kepek dere ōlmuş burası māmıtlā māllesi öte (2) mālleye köppek dere dėrlē bura māmıtlā şindi harmancīn māllesi olduk gāri

-Bu köy ne ile geçinir?

(3) arpa būdey misir bāşka bişē yok pānçar yāpıyoz acık pānçar bāşka bi şē yok başka gelir yok (4) inek minek besliyolā bi kaç şurdan burdan ó da bahalıya māl˘oluyo bi çuval yem (5) ōtuz milyon süt dōrt yüz Ḳayma

-Sen ne ile geçindin?

(6) ben vallā bu yaşıma gelesiye Ḳadā hep dālāda Ḳoyun kütdüm çobannık yāpdım (7) dālāda nelē yāpmadık çobannık yapdık Ḳoyun gütdük kēçi gütdük

-Çobanlıkta başından geçen ilginç bir olay var mı?

(8) ōluyo yā ōlmasın mı hayvanı ōrmandan vurdum ōle bayırdan gidiyo ālt yandan da Ḳurt (9) Ḳoyunu dūdmuş gōtürüyo bōzunun altından Ḳavramış götürüyo gāli gidiyo elimde de (10) bi tek tüvek vā Ḳırma tīk tīk yanmadı ó yānsam uracan yānmadıkı nâptım tüvē (11) çēvirdim bi dā yandım tüvē daşa gelişin benden tarafa patladı emme hiç baña bi (12) şē dokanmadı hep saçmalā üzerimden gēçdi gitdi annadın mı olaylā bunnā ondan sōna işde (13) Ḳolcularlan mōrcularlan ūraşırkan yok māl sābına girdidi girmedidi vakıt gēçirdik yāv (14) nābecen bāşka bi çāre yok dālāda nōlur burlāda hėç ūraşdık gēldik

-Kurdu vurabildin mi?

(15) vuramadım kı yānmadı hayır ben tüveĝe Ḳīzdım da gāyi Ḳūrda dōru ātdım bi firletdim ó da (16) daşa gēldi ātladı benden tarafa Ḳurt kitdi Ḳoyunu aldı kitdi bōşa kitdi ó tüvek benden tarava (17) pātladı hiç dokanmadı bi şē hiç sāçma gēmedi Ḳoyun kitdi gōttü Ḳurt bırakmadı

-Kurt koyunu taşıyacak kadar kuvvetli midir?

(18) köpekden çok Ḳuvetlidir o götürür Ḳoyun omzuna ātdı mu ucuru gidē sırtına atā (19) Ḳoyun bi kere Ḳavradıkdan sōra Ḳōşā gidē ó sittiriyo burdan ye ó tatmanna vuruyo (20) Ḳōşuyo tavlumbazlan bile Ḳuyrūnnan gōtüne vuruyo çoban vurē kibi

-Başka neler geldi başına?

(21) vallā beg başka bi şē gēlmesi bāşıma allā çok şükür gözē gözē gütdüm kimseye (22) zararım ōlmadı kimsenin de baña zararı ōlmadı sen her gün bağını yėdirisen bāçasını (23) yėdirisen tabi ó da ya dövecek ya sövecek bunarı yabmadīm için hic bāşka bi şē (24) bāşıma gēlmedi maden yüreklende bile çālışdım bi seber gōçççükde Ḳāldım (25) dēmirsaz madeninde çālışıyodum kömür˘ocānda vinş çēkiyoz bōle yüz meturu aşşā dōlu (26) iniyo boş çīkıyo bazen çavuş vādı sülmannā kövünden ırzā çavuş dėrdik gēldi (27) ōttudu çavuşum ōtuma orē be kāyi güldür güldür ötē çatır güldūr ta burdan (28) Ḳoyuñdan bāsdırdı ah anam ananı gōrdün dėdim ben de tikilip duruñ āmme (29) güldür güldür gōçüyo lambalā sōndü ta bure dāşım geldi maşladı burdan (30) Ḳanatmā amma ta burē Ḳadā dōldu

gi̇diyo gāli ben de gȫçüye gi̇diyon amma ālt yanı ūçurun (31) şūrdan vagun dākıyon ben bōşun dākıyon aşşā bi̇ bōşandı aşşā dēsen (32) bȫle güldür güldür tā aşā dēmir yōlunun üstüne inmişim ben gāli mēndis vadı allā rāmet (33) etsin mēmeḏūzun çekildi geldi len nāpıyon burda dėdi yātılsınınañ kalfalā ȫldülē (34) dėdim ben kim öldülē çavuş ėki de Ḳāzmacı kürekci vārdı ónnā gȫçükde Ḳaldılā dėdim (35) bēni ālmışlā balıkesire gȫtmüşlē bālıkesirde kırk beş gün hastānede yatmış gelmişin bȫle bȫle günnē gēldi geşdi

-Şu karşıdaki adam ne iş yapıyor?

(36) dē şu mu göveri sulōyo misiri sulōyo bōstan vā órda sulōyo tomatiz biber sulōyo işde ónnarı

-Sulama mı dersiniz suvarma mı?

(37) sulama da dėr suvāma da i̇kisi bir ha kēl hasan ha hüsēn i̇kisi bir

-Yörede hangi hayvanları beslersiniz?

(38) vallā bu alanda Ḳoyun ėyi ōluyo Ḳoyun yētişir bizim alanımız boş yalınız Ḳoruma vārdı (39) Ḳoruma Ḳākdı gitdi şindi Ḳōruyoduk bȫle bi alañı kimse mal Ḳóymeyodu ōrman işde burlā (40) çamˇolan yirlēde pek fazla şē vėmeye būydey Ḳaldırılanla kānımız doyuyo bāşka yok (41) çōk gübre atçen ama ēşde gine pānçardan bunnādan nohut mērcimek fełån vādı hēpsi (42) bōzuk ōlmoyoku vūrgun vūruyo ısçak aha bak şindi nohutlarda vūrgun vūruyo hiç bi (43) şē Ḳālmadı misirlē de işde sūloyoz domuzlā yi̇yo dōmus dē óráya ā şurda göveri vā (44) koñşunun birinin ādamˇḲırmıt (45) gēçirmiş yimiş köve gēliyo şurē yāv a burē gēliyo domuzlā aş kalmıcek Ḳadā ēkiyos (46) kendi Ḳānımız doyroz ēmekli ōlmasak bak ben kēndim de ēmekliliyin ōlan da ēmekli

-Kaç yıl çalıştın?

(47) ben ōnˇüç sene çālışdım Ḳulakları çınnasın dēmirel yėrˇāltı biñ sekiz yüz yövmiyēnen (48) ēmekli dėyivedi men de dōldūdu günüm āyrıldım işde bu

-Dedenin orada ne yaparsınız?

(49) yėmek yaparız cumā namazından çıktıḲın cumā gün cumā namazını Ḳılarız Ḳadınnā öñdėn (50) gidē órda yėmekleri gȫzleme hērşeyi hāzırlaya Ḳor biz de varız óraya órda Ḳānımızı (51) doyruz bi dóvā yāparız hepimiz çekili̇ geliriz

-Eskiden bu köyün meşhur yemeği neydi?

(52) ēskiden mi bulgur pilavı tāna çorbası hamır yapādık tā ēydi yıvka (53) yapālā bȫrek ōma belirgat yāzma belirgat kēsme hamır bȫle bişēlē yapādı Ḳārlā

-Ovma belirgatı anlatır mısın?

(54) ōma belirgatı hamırı Ḳarālā Ḳārlā gǖzelcene būdeyˇunundan şȫle gȫzer gȫzer ónun (55) üstünde bȫle bȫle ōlālar ónun deli̇kleri de ónnā tombalak tombalak āltına geçē (56) serēlē Ḳūrur al sana ōma hamır

-Nasıl pişirilir?

(57) tencireye Ḳuycan su Ḳaynadı mı salāsın bişē yirsin hāşaş Ḳatāsın cēviz vāsa cēviz (58) Ḳatāsın yālı yapāsın samsaklı yapāsın hērşē sen bilcen gāli ónu

30

NALBANT KÖYÜ

Elmas Ok-Yaş: 70

-Teyze kaç yaşındasın?

(1) heralda bilmeyoñku yēdmiş vadır ben ōkur yazālīm olmadından āklım ėyi de ōkumadımdan (2) ó zămannā ōkul mu varıdı ōkul yōk pisim çōcuklā zamānıñda çīkdı ōkul (3) doum böyüme yūkarı mēlleden mēlleye gēldik

-Buraya neden Nalbant demişler?

(4) hinci buraya óñu tabi̇ şētmiyoñ da būrda ēski asırlā tāmin burā ta (5) ēskiden atalāmızdan duydūm bak şurda tārih cāmi vā geşdiñiz mi bu yanna bak (6) şurda dē bak Ḳarşımızda şuroyo tāri̇ cāmi vadır ben size bunnarı (7) Ḳoñuşuvaram ó cāmi ōldūnu bizim dėdelēmiz tabi̇ şēde Ḳalmışlā çanakḲale savaşda (8) çanakḲale savaşında Ḳālmışlā óññnā dāhi bilmeyoz cāminin oldunu atamızdan dedemize ōle (9) dėrdilē gēvurlādan dėrdilē cāmi burdan bak şakıb duru hañi hinci (10) Ḳāşıñıza çıkacak burlāda tabi gavurlā dolaşmış hem de ākıl kesmō şu yūkarı mehelleniñ (11) āltında bōle toprak Ḳazādılā ēvelce kireç betonu mu vādı bōle bōle kerpişlē çıkadı ó (12) kerpişlē mezēr tātası yābmışlā dėrdilē bi de ó zămannā gēvur būrdan nālbant (13) yāppıyomuş dėrdilē dėrlen adı nālbant Ḳālmış buranıñ tā gāli ó şi̇den nālbant

-Burada insanlar neyle geçinirler?

(14) burda i̇sannā neyne gēçinceklē işde ilēşberli̇nnen gēçiniyollā millet madennere (15) gidiyo gēşlēyōk hinci hēp çēkildilē hērkes dāvşanını nērde işey bulūsa çēkildilē óraya

-Sen ne işler yaptın?

(16) ilēşpērlik yāpdık beyle işde Ḳānımızı dōyurcák būydey ārpa māl yābdık nābām işde ōle (17) óñdan sōna tabi̇ madennere gi̇ṭdilē gēldilē madennē vā ēşde ēmekli ōldu āşā órē (18) ēv yābdırdılā tabi̇ benim bēy çolū çōcū i̇ndirdik óraya órda hinci órda duruyos kēnni (19) ōldü ōlan órda Ḳız órda torunnarı vā tabi torunnā vā ōkūcez dėye ūraşıyolā bu Ḳadā neneyi ėyi dēg gēttiñiz

-Kışa ne hazırlık yapardın?

(20) Ḳışa ne hāzırlık yāppıyoz āşlık tāna bulgur hamır bis nērde bulām birincin (21) ādını bile duymoyoduk mākarnanın adını bile duymoyoz e hinci gāli ónnā Ḳākdá e (22) düvennen sürēdik biz öküzünen sürüyoduk ōküzünen sürüyoz ōküz̆arabası bu dēkerlē (23) hāłâ vadır bizim burlāda e ōküz̆arabasınnan ūraşyoz ē bir̆ay būsrada (24) ōrakda olūduk óndan sōna bir̆ayda hārman sürüyos ēkinneri yīkādık su deymennēnde su deymenneri vārdá (25) bi gün gid bi gün gel ha ōle nābecen ēziyet dāvşannıya üç dörd günde gidilik gidēlē gelirdilē

-Kışlık yaptığın yemekler nelerdir?

(26) Ḳışın yiyeceklē yāpdıklām işde saña diyoñ ya hamır yapādık şeşit şēşit nōhut bişiriz fasille (27) Ḳāldırıdık ónnarı bişiriz çok yėmek pişirdim men neden i̇şçi i̇şāt çok (28) yāpdırdık çok yėmek bişirdim nābacan işde yūka yapādık misir ekēdik misir kēşkē çekēdik (29) bākla īsláyoz şiyoz güldür güldür gēliyo bōrek yapādık yā bulabilsek ay̆ōlum (30) nābacen ta ēskiden haşaş ekēdilē Ḳōbak tabi̇ hinci gāli hazır ōluyo ye ónnādan çok̆olub da (31) yā çıkādı şintēdik hamırlara ekē ceviz Ḳaldırīdık nābecen ó işlerinen ōle ōle

-Eskiden yaptığınız bugün yapılmayan yemekler var mı?

(32) millet hinci ónnarı bilmeyoku hinci torunnā vā bilmeyolā da yimeyolā zāten şindi diyolā (33) kēşkek Ḳatiyen yimeyiz biz diyolā hórdan diyolā biz ó yėmeklernen mēşkul (34) ōlurduk nābecen nērde bulcen bi senciki gibi çukulata hinci ōle diyoñ (35) hinci bak tāna hēlvası adını bile dūymāzdık çocūkana pānçar bēkmez Ḳaynadırdık yāp (36) dá ónu yi̇rdik Ḳış çıkınca bēkmez óndan hēva yapādık a ōle ónnarı yi̇rdik Ḳabak (37) pişirirdik Ḳabak bōstan yaz gēldi mi Ḳavın çokˇekēdik Ḳavın sağınınım ya (38) ay ōlum ne olma gine çālışdın mı hēpsi ōlurdu ēkmek fırınnāda yāpıyoz gine yapılıyo ya bol bol óndan yirdik

-Köy ekmeği nasıl yapılırdı?

(39) köyˇekmei unu kara deymennēde ūdürdük şinci gāli bak mākernelē ne ēkmegˇōluyo (40) ūdü gele ēlēdik ēleklerinen yuĝurur gözel yazā āteşlē süpürüs fırını yātıyoz (41) bōle bōle ēkmeklē olur hinci tā başka ōłyo emme inci unnā hās ó zăman nērde olsun (42) ōle irmik ēkmek hinci tā eyi ōłyo ōle yapādık ōlum nabicen

-Köyde genç kızlarla toplanıp sohbet eder miydiniz?

(43) yapādık ya cēmiyetlēde bayramnāda toplanırdık mābbed yapādık devāmnı māl (44) güdēdik nābecen ōraklara eliñde bi demir ōrak iki aĝaşdan ēllik diye bōle orak piçēdik (45) nāpacak ó işleri yapādık ēylenirdik muhabet inci de ēski muhabetlē nērde hinci türkü (46) sōlēdilē bāşka ne yapácan hadi̇n bakām tūrkü sōleñ çitme dėrlē bōle ki kimse çitmeye gidē ūş dört dene dizilirlē gidē

-Çitme nedir?

(47) işde gāli ōrakda gāli bōle āynı āskeriñ ayaḲˇuydurdū gibi Ḳāvrunu hēp bi yanna sallalā hēp (48) bu yanna sallālā óña çitme dėrlē gāli şēttī sıradan gidē burdan dē ó Ḳádā ēlinde şē (49) dolana Ḳadā gidēsin bıraḲırsın óñu gidēsin bi dā gidēsiñ ōle ōle piçēdik oraĝı gün (50) düşē hāhınḲ nābıcan sıra türkü sōlēdilē gün düşē hānḲ işde ōle

31

SAÇAKLI KÖYÜ

Mehmet Ay-Yaş: 67

-Konar göçerliği anlatabilir misiniz?

(1) oba beygirlere sarāsıñ obē Ḳışın aşşā yazın yukarı domanıç dağına gidēsin obalar çadırlar vardı (2) ēskiden işeyde va ya haymannāda aynı ōle obalarımız vardı obalādan gidē gelirdik çadırlā hayvanımız vardı

-Çadır kurmasını bilir misin?

(3) çadırda evelâ dayak olur arkasına çıbık olur alacık olur alacıkler vadır ónnā Ḳayboldu işetdi (4) ónnā alacık dėrlē eskiden bōle şu şekil alacık olur ónnā tabi ónnā Ḳayboldu çubuğolur (5) çubukları eyēsin edravına hasır çekēsiñ üstüne sulluk atāsıñ ōle oba olur yörüklük işi bitdi (6) bizim burda eneşberlik yapyoz gēzmeyoz gāli bırakdık hayvanı da gitdi hayvan işi de (7) gitdi her şē bitdi şinci eneşberlik yapyoz arpa buydē fasille pançar bōle (8) pi şēlē ekyoz başḲa bi şē yapdīmız yok

-Gezmek mi yoksa yerleşik durmak mı daha iyi?

(9) yėrleşik durmak bi yönden ėyi de gezmek daha ėyi şinci domanıç dālānda havā almak daha (10) ėyi gürgennēñ dibinde çoḲėyi soğuk sular içmek daha ėyi amma burda ısıcık çoḲısıcak (11) burlā duramayoz sıcakdan burlāda sīñek çok düvelek çok ama domanıç dālānda gürgeniñ (12) dibine otdūñzaman sīñek uşmaz ó dāları bilirin ben ó dālāda gezdim bilēlik yaylası develik yaylası Ḳazmut yaylası

-Sinek çok başka sinek türü var mı?

(13) bi de düvelek olur īneli bōle bōle

-İnekleri yer o mu?

(14) ha aha işde ó

-Neydi onun ismi?

(15) düvelek düvelek dėriz biz iri sīñek iri sīñek

-Bir yörüğün çadırı içinde ne eşyaları vardır?

(16) çuval vadır yorgan yasdī vadır keçesi vadır ó obanıñ tepesine keçeler vadır edravına hasırlar (17) vadır dayā çıbī vadır bunnar vadır örmesi vadır örme urgan beygiriñ eyeri vadır (18) beygire eye yapā ónnar vadır her şē bulunur

-Yemeklik kap kacak neler vardır?

(19) Ḳap Ḳacak şē vadır tencere vadır ēfendim tekne vadır hamır teknesi vadır óndan sōna sacı (20) vadır oklāsı vadır yasteci vadır sinisi vadır yėmē ocāñ üstünde bişiriz yakarız ocā burē altına da sacā Ḳoruz

32

YEŞİLYURT KÖYÜ

Murat Acar-Yaş: 76

-Bu civarda hangi kuşlar yaşar, isimleri nerlerdir?

(1) ónnara biz dėriz gövercin gövercinnē dėriz bunnā cāmiye gelyolā

-Şu öten kuş nedir?

(2) ó da ónnā da köv Ḳuşu dėriz ufakdır ónnā ufak ufak

-Başka ne vardır dağlarda?

(3) dağlāda va sözüm óna doñuzlā va Ḳurt da va arada sırada başka evvelâdan davşannā vadı (4) ónnā da işetdilē ónnā da Ḳayıboldu ónnā da öldülē işedyolā hani bu ilaşlā buydeylere ilāc (5) atıyoz ya ot ilācı atyoz aha ónnādan ónnā da çok sēreldi

-Asker uğurlaması nasıl olurdu köyünüzde eskiden?

(6) áskere gidēkene bóbam orhāneline Ḳadā ėlětvedi baña sōna dóvā yapdă selāvatlāda (7) hellallaşdık ónnānan yėmek yahmadık

-Heybeye yemek koymadın mı?

(8) erzák tamam pīdek yapvedilē şȫle şȫle ónnarı götür başḲa yoĝudu yımırtayı gidēkene yėrsin sōnası işte bȫle

-Baban nereye götürdü?

(9) burdan işē orhaneline ó şubemiz órası bilyoñ mu de óre Ḳadā vadık órdan da kittik sevkiyát (10) kittim ben áskere artvinde yapdım áskerlī ben

-Trenle mi gittin Orhaneli'ye?

(11) orhaneline mi hayır arabáynene kittik burdan burdan yayan gitdik orhaneline Ḳadā orhaneline Ḳadā yayan gittik (12) órdan sōna órdan aldılā bizi dōru bursadan istanbola istanboldan artvine sürdülē órda

-Denizi görünce şaşırdın mı?

(13) nerē şaşıryoñ içinde gitdik saten deñiz çok fenā dutyō īsanı çok dutyō arabası çok dutyō (14) dėyon dutyō īsanı zerhoş yapyo bilyoñ mu

İNEGÖL İLÇESİ

33

AKBAŞLAR KÖYÜ

Musa Çakır-Yaş: 77

-Köy halkı genelde neyle geçimini sağlar?

(1) bu kȫvde erāzimiz hēr şeye gelir yāvrum yāpdıkdan sōna lēşberliĝe gelir fidāncılıya gelir (2) yalıñız çalīşcen bu yāşda bak yēdmiş yedi yaşındayım ni özendisem āllah vedi ceviz (3) aşılı ceviz bēş dönüm aşılı ceviz va Ḳōnşulā şēvtāli dikdilē bēn de dikdim yarın çoluk çocuk (4) özenīr yā ōlsun dėdim bācılıya yedi yaşından ufāḲdım başladım yani aşā (5) yokarı ōn yedi ōn sekiz yaşında hālâ bācılık yaparım

-Bağ yetiştiriciliği nasıl yapılır, anlatabilir misiniz?

(6) bācılık biz öteden beri biz acı dēriz soyu sōysuz asma dikēdik bunu aşılārdık şīndi hazır aşılı (7) veriyolā aşılı dikiyōz … bācılık bana bi şē ōlmuş içime āyni Ḳuran gibi içimde fidan (8) yetişmesini sēverim āşı yāparım ni āşısı ōlsa yāparım

-Yapabildiğiniz kaç türlü aşı var?

(9) āşşā yokarı şē va Ḳabık aşısı dērlē ó vār bi de yārma vār bi de gene Ḳabīya sōḲma çıbık aşısı vār üç türlü aşı vār

-Bu aşıları nasıl yaparsınız?

(10) āşı mēvsimine göre yāpıyoz mārt āyında su yörüdȳ zamān óndan sōna ērikleri āşla ārmıtları (11) āşla āşı zamānı mārt mārtın sōnŭnadan ó arada su yörüdȳ zaman sōna āynı şē ȫle bā (12) āşısı da bēş

dönüm bā bākcēn deye emēmnen āşladım erişdirdim bu zamāna gēldi benim (13) gibi ónnā da ēttiyārladı bakıma itiyāç vā çoluk çocuk yānımda yōḴ bākameyōz bālā da (14) ētiyārlayıp gidē āşşā yokarı kırk ağāç yemiş va bende kimisi dedelēmizden Ḳālma (15) bāḴ tārihi yemişlēmiz vadır mübārek ni bilen kökü çınārˇācı gibi şē gidiyi yāni (16) devāmlı āltınnan üsdü Ḳurusa āltından gene pātlā yāvrum hebicı yāpana bizim būrda (17) hebicı var geçen sene deyil dā evel senēydi āşı yābmadım ceviz aşısı bana da merāk vedi şē (18) āldı aşılı ceviz ˇāldım ónnā da yōz çıkdı mubārek Ḳūş bile ātlayamēcek bu Ḳadān sıkı kafā (19) Ḳodum bunu ben āşlatdırcēm ya āşlēycem sīrlımezāl (?) kövünde bi vārdı bu (20) mubāregˇadām da tam yaza Ḳārşı mefātˇētdi mi kafā dākdım bunu bizim de burē bi (21) Ḳōnşuya zirātcılā gēlmiş cevizˇāşlamā bak yēdmiş yaşında gitdim ta órē ónnān (22) yānına bāḴdım ónnā nāsı yāpiyō nāsı ēdiyō ónnādan Ḳalemˇāldım niyete bak yāvrum bak (23) āldīm Ḳalemlēden hiç çözmedi bak dutdu yāni şindi āşlārım yāni şinden sōna da (24) āllāhına çōluya çocuya da ōrediyōm yāni tek ōrensinnē łâzım yāvrum bu ceviz fiyēdli içi (25) çetin ōldū zaman gārı harāmˇēder ónu (26) içi çıkmēyince nāpasın herif vełâsıl yāvrum böle

-Bunlardan başka hangi ürünleri yetiştirdiniz?

(27) biz būydey ekeriz gündöndü ekeriz efēndime söllim mısīr ēkeriz susām esgiden ekiyōduḴ bir (28) kāç senedirˇēkmedik eveli sene böle yērleri ben nadas yāpiyim būnnar … hani göğeri (29) ěkmeyim bi yāmır yaĝdī zamānında böle ēkin zamānında ēkdim āllah seni ināndısın yāvrum (30) şu boy susām oldu bu boy bi meturō da geçig yāni aha ben hayātda yēdmiş yaşıma gitdim (31) öle susām ōlmadı cenābāllah vericēgˇōldu mu cenābāllah veriyō allā şükür çōḴ şükür şu (32) dünyāda ne içimden kōpdūsa hebicini vedi yāvrum yāni metētmek gibi ōlmasıñ bu iki dāne (33) … hayvannā sulānsın deye içinden ónnā gēldi allāh da deng gētdi vedi yāni hāłâ akar (34) hāyvanna sulanır çōḴ şükür ónnāñ yüzünden cenābāllah bizi Ḳōlluyō yāni ōlum şēy (35) yōḴdur bēn de bak lanetlim yōkˇēmme çōḴ şükür cenābāllah bōl bōl vēriyi yine emeklimi (36) būydey ekiyon fāzlasınnan veriyi ónuñ pirimini alıyon bu … parasını alıyon (37) cenābāllah bize emekli māşı vemedi yāni nāsibˇōlmadı işde kēndi kēndimize idāre edip gideriz yāvrum

-Manda beslenir mi köyünüzde?

(38) mānda yōḴdu bizde şindi mānda biráz çayırˇisder yāz gēldi mi çayırˇōlmadī için bi de bizde (39) alışḴīnlık yōḴ mānda ēsgeri ovalāda çayırlāda olūrdu böle bi şēlik yōḴ yāni bāşḴa

-Kozacılık yaptınız mı?

(40) esgiden koza olūrdu şu Ḳacık toōm verlēdi ó zaman toōm (41) Ḳarīmca gibi çıkār ónu böle yayāsın bi yere ó hafif hafif yēygi verisiñ yāpraḴ yani dut yaprā (42) verib ḴıyādıḴˇónnarı böle gitdikce böyürˇónnā yāprā yēdikce yēdikce óna göre böyüdükce (43) óna göre vērsiñ yaprānı böyük verisiñ güçcük olukan güçcük Ḳıyāsıñ hēr şēniñ ufā (44) var ónu göre dişi kēsemez vełâsılı böle böle Ḳozacılık yāpdık çōḴ

-Hangi mantarları toplayıp yersiniz?

(45) māntar olur çayır māntarı olur sōna ōrmānnā da mālgadın deriz biz toōm māntarı (46) deriz ónnā olur ó māntara doyulmāz yānı dedebörgü dērlē böle söbü söbü ōlur adı öle (47) gēlmiş helāsıl) yaza Ḳārşın nāl bol çıkādı işēlērnen ónnā vārdı

34

AKINCILAR KÖYÜ

Mustafa Çalım-Yaş: 65

-İyi bir çoban olmanın sırrı nedir?

(1) iyi bi çobān içēde ōlcek içerinde içēde yāni temiz˘ōlcek temiz˘ōlcek içērsi bāzın āláyolā ya (2) Ḳarıya ya bi Ḳıza hişt pişt yōḲ ēmdin süt helāl˘ōlcek ānadın mı ó adam dā gȫysünü (3) gere gere āyilesini saña tēslim edē Ḳızını tēslim edē óndan sona çolūnu çocūnu tēslim edē (4) bu āşamdan çay parañ vā mı dėye sorā yōḲsa yōḲ bȫle çobannık yāhmadīm yē Ḳālmadı

-Köy çobanlığı yaptınız mı?

(5) kȫv çobānnī da yāpdım yāpdım ónu da yāpdım ne zebilliklē çēkdim ni ėzyetlē (6) çēkdim ónuñ ėzyētini çekyōmuşun ben bunuñ bu işeydē ayaḲ˘ārısı óndān˘ōldu yāmırında (7) gēldim selinde gēldim bȫle ıslandım ȳsdümbaşım hayvannām va kendi hayvannām da va (8) bakıcek adam yōḲ yemlēni yapıyom tek adam ónnā dışāda duruyō óndan sona yēmleyem (9) Ḳoyunnarı Ḳūzŭları ayırıyom Ḳōynnara yēm veriyom bunnarı bȫle

-Bir çobanın bir gününü anlatabilir misiniz?

(10) ȫlene Ḳadan gidēsin doyurusuñ Ḳoyunu getirisin yatırısın bir kȫlgeye yatāsıñ sen˘ōrda şindi (11) ȫle yatāsıñ ikindi ōldu mūydu mesełâ ikindi ezanı ōldu mūydu ē Ḳākıcek hāyvan acıkıyō óndan sona (12) Ḳākmā başlā gāli Ḳoyun kēndi kēnine Ḳākā sen de gāli bakan gözün hākḲı vā (13) hāyvan acıkdī yāylıma Ḳakıcek sen de gidesin doyūrsun ónu Ḳıyıda kırtıda kōyŭnu ōndan sona āşemnen gelirsin eve

-Koyunun yediklerinden zehirlendiği olur mu?

(14) olur olur ōtlādan olur baḲ şu mēvki tōprak dökülyō baḲ tā Ḳārşıdan ó tōprak dökülen yēde Ḳoyun yidīşin tamam

-Ne otu vardır orada?

(15) ó işēy otu vā acı yōnca acı yōncē yidi mīydi tamam bītdi işi geberi Ḳoyun

-Koyun zararlı otu ayıramaz mı?

(16) āyıramaz āyıramāz e būldū otu yiyō hāyvan hāyvan bu yā akıl va ziğīn yōḲ hāyvan (17) da būldū otu yīcek mēcburum ōndan sōna bēle ōldu īşde

-Koyun zehirlendiğinde ne yaparsınız?

(18) zēyerlendi kesēsiñ kȫpeklere verisiñ Ḳurtaramāzsıñ imḳânı yōḲ Ḳūrtaramāzsın īne (19) vūrusuñ bīlmem ne vūrusuñ ama hevā Ḳan˘ālsan da gine işē tutmeyō imḳân yōḲ zērlendi mi Ḳoyun bitdi

-Hastalık durumlarında koyundan kan alır mısınız?

(20) Ḳan˘ālırlā şimdi işde ó mēvkiye dōru gitdīm zamān tāzeyken ot ot tāzeyken Ḳoyun˘ónu yiyō (21) yidī zamān zeğērlenir óndan sonā o yānna bakāsın Ḳulāndan Ḳan ālısın ālnından ālırsın ta (22) gözünün içinden būrdan bȫle alırsın geçmēz āzına verisin Ḳanı eline bulaşdırısıñ da gine (23) gēçmez Ḳoyun kökden gidyō mundār kēssen nābicen gēli ónu zērlenmiş Ḳoyun ónu (24) gāli köpeklē mi yir gāli ne yīrse yīr tilkilē mi yīr

-Koyunun yemeyi sevdiği otlar hangileridir?

(25) Ḳaralı yönca dēle filfil ónu çōḴ güzē yir çayır

-Peki köylünün toplayıp yediği otlar var mıydı?

(26) acıbıcı dēlē acıbıcı ēyşi mācır ónu çōḴ sevē ānadın mı lōḴmalıḴ tirit yapālā ónu ónu (27) bi yi̇rlē bi gör hem yarā adama yarā lōḴmalıḴ tirit deye böle şōle şōle şepālā çōrba bişiri (28) gibi bişi̇rlē ónu yirlē ama adama da yarā yāv ōle bi işēydir gelincik tōplanır kōfde (29) yapālā ónu kōvlü işēyi yāni yıvīrlā şepālā bōle tıp tıp gibi bişi̇rlē yirlē ónu (30) ē óndan sona ónu tōplālā işde bāşḴa bi dēycēm yōk

-Toplayıp yediğiniz mantarlar var mı?

(31) māntar vā bibēli māntarı vādır ayı māntarı vādır ayı hatdā dā satılıyı yāmır yāvsın (32) tōplanıyō köyden bi tūccar oluyō tōpleyō ónu götüryō satıyō yerini bulyō da ónnarı hatda (33) ayı māntarı da yiniyō şēlyō üsdünün filizini yāni bōle dāmgalı dāmgalı dēriz süzgeç gibi yēlēni ālıyō etini bişi̇ryolā yiyolā işēy çōrbası vā ya māntar çorbası óndan yapılıyo tabi̇ (35) tōplep Ḳuruduyō ónu seriyō bālkonun˘ūsdüne bōle Ḳurūyō güzēlcenem Ḳurudu mu ónnarı (36) tōplayō güzēlce pōşetlere Ḳoyō güzēlcenem sipāriş yapıyō satıyō

-Başka hangi mantarlar vardır?

(37) yımīrta māntarı vārdır kesdāne māntarı da vādır kesdāne māntarı yimē doyamāzsın ēt gibi yā çōḴ güzel

-Nasıl pişirirsiniz?

(38) şimdi bunu sovan Ḳarışdırması dēriz biz bilmem duydunuz bilmem dūymadınz (39) sovanı Ḳāvırısın güzēlcenem bübēli yāni tōz bübē Ḳavırsıñ içine Ḳōrsuñ güzēlcene (40) māntarı da büberi Ḳarīşdırsıñ ama adam˘ākıllı óndan sōna sovannan Ḳarışdırdīñ zamān (41) māntarı da Ḳōrsuñ içine yi babam buna Ḳārışdırma dēlē benim dedi̇m şi̇mdikine hēr (42) şeynēn çatāllan yi̇rsin başḴa Ḳavāk māntarı vādır Ḳavāklā ēsgi Ḳavāklā kesi̇ldi̇ mi̇ydi̇ mantār (43) çıkā ónuñ dibinden … yokara bi işēy yāmır yāvdı mı ama yāmır yāvmadı mı ó yōḴ (44) māntar bulamāzsıñ óndan sōna ónu da işde āynı ēt āynı ēt oluyō Ḳavāk māntarı

35

ÇAVUŞKÖY KÖYÜ

Halil Mut-Yaş: 68

-Köyünüze neden Çavuşköy adını vermişler bilir misiniz?

(1) sāmsa çavuş bōrda şeyit˘ōluyō bōrda tū̄rbesi vā ó Ḳūrmuş yānï kövü

-Samsa Çavuş kimdir?

(2) vällā ónu bilmiyon gāli ēsgilē bizden yāşlılā va ónnā bilirlē biz mesalā ónnā Ḳadāk (3) bilmēz ónnā óndān sōna gēlme dedelēnden bobalāndan dūydukları işde ónnarı sōlē

-Ne işlerle uğraştınız bu yaşa kadar?

(4) bu yaşa Ḳadā hāyvancı reçbēlik

-Koyun çobanlığını anlatabilir misiniz?

(5) Ḳoyun bizim cingenin hesabı mārtda çıkārız Ḳar yāğdımĭ Ḳōynu köve getiriz (6) ramazānda Ḳoyun Ḳuzulācaz ramazān bāyramında Ḳōyŭnu köve getiriz öñünü āşdı mı köve geli Ḳoyun

-Koyun çobanının sabahtan akşama bir günü nasıl geçer?

(7) sabālen Ḳakdīmız zaman hāyvan dōydū zămān bizim Ḳoyun sāt sekiz dōkuzda (8) veyāvt bi kölgėye getiriz bi dikmėye aĝáciñ dibine yatīrız oraya Ḳōyŭnu óndān sona köve (9) gelir eşşēnen köve geli ēkmēmiz yir gideriz Ḳōyŭnuñ başına kövüñ bu yana óndān sona yatā (10) uyūrsuñ sāt āltı buçū Ḳadan yatā āltlī Ḳāldırısıñ ōn bir veyāvŭt ōnˇiki yēden Ḳoyun yāyılır (11) tekrā ēkmēñ yirsiñ Ḳōyŭnu gine Ḳāldırısıñ bi sāt iki sāt Ḳoyun yāyılır yātırısıñ (12) Ḳōyŭnu sabahˇōlur sabāzanı okūndu mu Ḳākā ó sābah namazında sērinde (13) yēliriz çekiliriz yēdi buçuk sēkizde yatā

-Koyunlarınıza kurt gelir, saldırır mıydı?

(14) Ḳūrt geliye ó Ḳūrt gēlir yēd dene çörüg (?) benim Ḳōyŭnu paralātdı yēd dene (15) şerefliñ ne kövüdü yāv hōş bi şē bi kövˇişde ōrda ālayaraḲ geli köpek gelib (16) boğōşdu diyelēkden bi ēkek bi ḲāncıḲ Ḳāldı bi tevā sēninkilē bāşḲa bi (17) vatāndaşıñ arkăsına gelip dörd dene mi Ḳāli üş dene mi bēlli deyil kürkek (18) Ḳūrdˇōsa hayātda ónu yapamāz köpeglē iküş sāt çēviryolā kelesiñ dāğdibine (19) köpegleri vēdik bu órē ikisini bi ēkek bi ḲāncıḲ bırākdık iki üş sevā (20) köpēgleri çēviryolā çocuḲ Ḳākıp kityō āmma Ḳar yāyōmuşmuş şimdi kepenēgden çıkdīn mı (21) … ālcāmışmış üç yüz dene Ḳōyŭnuñ içine bi ātlıyi yüzˇēlli Ḳoyun vā Ḳōyŭnu bi bölmüş (22) ēllātmış dene bizim ağıl dışādan geçiyō bekle dışārda nēysekeneki ōrdan Ḳoyun bi (23) bölünyō bāşḲa bi ārkădaş dėyōkun ābey dėyo Ḳōyŭnnā tırāklı (?) Ḳōyŭnun biri (24) gidiye dėyē Ḳōyŭnu zāti yārmışlā ōrda ónu yimişlē ha bakalım Ḳoyun ta ōrdan bi kere üş (25) güne bi de tōpraḲˇālĭnan yē va ya üç günden ta boraya kövüñ Ḳīysına āğılā geliye Ḳoyun ó (26) bölünen Ḳoyun kırkˇĕlli Ḳoyun çocuk sāt üş de bi gēldi bubā dėdi Ḳōyŭnu böldürdüm dėdi (27) órdan eyvāh dėdim yā ōlum dėdim sen māfetmişiñ)Ḳōyŭnu gitdik (28) ağıla hemen Ḳōyŭnnarı Ḳāpadık ha de bakam şindi tüvegˇātdım ben hiç köpeg ses vēmėyi (29) yāv bu gidem anası ālt yānda bāğırıyō ó yokādan ses vēmeye bi ara sabāzánı (30) ōkunukan bi ses vēdi vādım bākdım dört dene Ḳoyun köpeg başında hiç ónnarı (31) ēlletdirmemiş köpeg bāşĭnda bēklėyi ónnarı hōşt dėdim köpē köpeg āğıla āldı gēldi ónnarı (32) ḲūyduḲˇāğıla bi sāydıḲ Ḳoyŭnu yedi Ḳoyun ēsik āltısını bülduk bi tek Ḳōyŭnu (33) bulamadıḲ yōk yōk yōk sīkmış bırākmış ātmış ó ālt denē köpeglē (34) yētïşince bırākdırmışlā ağīla inmiş köpeklē de āğıla inmişlē dēvā gēlmiş Ḳōyŭna köpeg (35) ónnāñ dört Ḳōyŭnuñ Ḳalān Ḳoyunnāñ bāşına gēlmiş órē nise sabāzáni okunuyō gēldik (36) bōráya kerim bēy ōlum bi teg Ḳoyun Ḳāldı ėyi bākḲam bi kelēsden ne Ḳoyunˇāldım bi ēlli (37) Ḳoyun ó Ḳoyunnā hacaba ónnādan mı bizim kēndi Ḳōyŭnnāmızdān mı bākdık (38) kelesdenˇālĭnan Ḳoyun küppeli bi Ḳoyun tēg küpelidi ta orē gēlmiş ōrda (39) Ḳoyūnˇölmüş bi te Ḳōyŭnnarı işētdik sēn dėdim bāḲ bu köpeglē dėdim ōsaydı hayātda bunu (40) yāpdırmazdılā dört dene çüngü bi ērkek biliyon dā yaşına girmedi eniklē nėyse (41) Ḳōyŭnnarı üç beş gün sōna ēltdik bi devā sokā mı gāli köpegle sōkmadılā óndān (42) sona āmma Ḳīymatı yōḲ ben dėdim bu bizden çıkıcāmış ōlum bāşḲa bu Ḳōyŭnuñ bu ēlli (43) Ḳoyunu bir tek Ḳomāzdı hepsini dağıdīrdı sıka bırakır sıka bırakır öldürü bırakır yimez (44) öldürü bırakır yüz Ḳoyun bövdü zamān kēndisi çātlarmış dēlē Ḳurt kēnini çātlarmış öle dēlē

-Kurttan başka hangi yabani hayvanlar yaşar çevrenizde?

(45) yabāni Ḳūrt tilki çakāl hepsi vā dāvşan kēklik yōḴ zāten kēkliñ … pitirdilē bitdi ó

-Çevrenizde hangi kuşları görürsünüz?

(46) Ḳūş mu gūgukçuklā va bāşḴa öle bizim mārada Ḳuş yōḴ gödelē dėyōsun ónnā da (47) gēlmėyō gāli sērçe bu cıgılayannā va óndān bāşḴa yōḴ

-Bıldırcın avı yapanlar var mı köyünüzde?

(48) yāpılıy ama bıldīrcın yōḴdu bu sene bāḴ āşşā barajıñˇōldū yērde benim bi tāla va (49) fasille va ōrda misir va gidiyom geliyom bir tek şöle ötēn yok hiç yok bi de şindi (50) işēy Ḳoyolā āynı işēy gibi teyib Ḳoyolā ó teyibe gēldi zămān vūryolā ónnādan nēsli kesildi nēsli pitdi pitdi gāli nēsli

-Bir çobanın torbasında günlük neler bulunur?

(51) pēynir zēytin çāy dakımı hēpsiği vādır su işēyi hēpsiği vādır tüveg götümem

-Koyunların sütünü nasıl değerlendiriyorsunuz?

(52) sūd sātmáyōz ānca kēnimiz pēynir yapıb ōn beş gün yirmi sağyo bırakıveyō (53) Ḳoyŭnu işde bu şindi ramazānda Ḳoyun doğurcāk üçˇāy bākdık mıydı üçˇāy sōna (54) Ḳuzuyu ayırırız üçˇāydan sōna on on beş gün sağā bırakıvēriz Ḳōyŭnu işde bu ne zămān Ḳoç (55) sālcāz ó zumān Ḳōç salımında Ḳoçu Ḳoyārız óna göre ayarlārız óna göre Ḳoçu Ḳoyarız (56) Ḳōçlā devāmnı āltda ēvde durā devāmnı şindi Ḳoyun doğurmā bāşlādı mı biz ó (57) Ḳōçları getiriz ne zamān Ḳōvercēñ nisanda nisana Ḳadārˇēvde durā Ḳōçlā nisanda Ḳōçları Ḳōver Ḳoyun başlā Ḳōçlanmā

36

DÖMEZ KÖYÜ

Ramazan Korkut-Yaş: 76

-Köyün ismi nereden gelmiş?

(1) şimdi efēndim bu dömez kövünüñ ismi bunnā göç olarāḲ gökçedādan bu dursūnbey (2) tarafından gēlmişlē burē burası burda bi dere var yāni dönmez dėmişlē burē gēlmişlē (3) dönmez öle Ḳālmış yāni dömez kövü Ḳālmış burası aşşā yokarı yüz˘ēlli senelik felām bi (4) köv şimdi buráya gēçelim asmān bēygilin gēlişine dē mi şimdi bunnā ōrdan (5) horasan ērzurum üzerinden Ḳōnyaya gēlmişlē şimdi bāḲ bunnā ōrtāsyadan bi (6) Ḳurāklık yüzünden göç˘ētmişlē órdan Ḳurāklık yüzünden órdan gelirkene fırād nērinden (7) geçēkene biri boĝōlmuş bi kısmı geri dönmüş sülēmān şāh deyē öle biliyōm ben ērturul (8) beyiñ babası Ḳalan bi kısmı bu yānna gēçmişlē geçince ērzurum horasan üzerinden (9) kōnyaya gēlmişlē kōnyada alāddin kēykubād deye bi adam varımışmış ónnān isdişāre (10) ētmişlē órdan öle tāhmin˘ediyōmkun yörüklēñ sāncāna gālibā alāddin kēykubād dėse gerek (11) kēsin órasını bilmoyōm órdan beri gēçyolā ēsgişēr havālesine geliyolā ēsgişēr (12) havālesine gēlince şöle bi sırta çıkıyolā maĝōllānan sēlçuklulā hārb˘ediyōlā (13) órda bunnā bākıyolā dėyolākın acaba ni yānna yārdım ētsek selām verelim ni yānna (14) yārdımımız ōlursa órē yārdım edelim dėyolla selām veriyolā ónnā selāmını alıyolā (15) sēlçuklulā ónnara yārdım ediyolā mayōlları yēñyolā ó zamān būrda bizāns varımış bizāns (16) óndan sōna şimdi sēlçuklu beyi deyōkun osmān bēygile ērturul kāziye bēn dėyō senē malıña (17) sövüt var bilecik sövüt kazāsı sakāra bōyŭnu sövüdü Ḳīşlık verēm dėyō Ḳīşlık

(18) verēm domanıç yāylasını da yāzlık verēm dėyō geliyolā sövüde ōturuyolā sövüṭde oturulanā (19) osmān bey birez böyümē bāşláyō böyümē bāşláyince şimdi hārmanĶaya hākimi (20) varımış köse mihāl osmān bēygiliñ yānĭna gelip gidērimiş ó da rūmˇāsıllı ama yāni birez (21) müslümānlıya yākın gelip gidēkene bu ónnānan Ķonuşūrumuş şimdi osmān bēygil órda (22) durūkana bilecik tekfuru osmān bēygilden bi Ķız isdemiş bilecik tēkfuru Ķızı (23) isteyincē vememişlē Ķızı vememişlē ama tēkfuru birez kafaya dākmışˇāmma fekat gene bi (24) şē dememiş şimdi tēkfur bilecik tēkfurū yērasar tēkfurunuñ Ķızını ālmış (25) yerasār var karāmcanıñ yānĭnda şu karāmca kövü va yenişērin ónuñ yānĭnda yerasār kövü vā (26) óra tēkfurlūĶmuş hatdā óranıñ cāmisini osmān bey çevirmiş kilisēymiş óndān sōna ó (27) Ķızı ālmış tēkfur düyüne bāşlamış düyüne bāşlamış osmān bēygili de düyüne çaĝārmış ó (28) zamān köse mihāl dėyōku osmān beyē osmān bēy dėyō düyüne gidicēñˇāmma dėyō (29) tēkfuruñ nėyeti pek ėyi değil birez tētbirli git dėyō óndān sonā ó şimdi kırk dāne ādlı (30) çıkarıyō kīrkˇātlı kırk yedekciyi yāni ātlara da ikişē dene sāndık yērleşdiriyō ónnāñ içine de (31) birē dene adām yērleşdiriyō sēksen tāne adām kırk da yedekci yüz yirmi kişi ónnā (32) şānlı şöfretli düyüne geliyolā düyün bilecigˇēsgiden āşşāda deredēymiş dāşlīñ (33) içinde düyün çakırbuñārda oluyō ātları āşşāda bırākmışlā düyüne gēlmişlē ākşamnēn tabi (34) gavırlā çēkmişle şarāb marāb hēbsi ōlmuş mōrt óndān sōna ó orada tabi kēnilēne bi (35) pārulaları vā şimdi aşşādan bir geliyō dėyōkun osmān bey atın hāsdalāndı dėyō gavırlā deyō (36) bēn gidēm bu dėyō bēn gidēm yōĶ ben kēndim gidēm dėyō gidiyō būnnā tabi (37) hāzırlanıyolā geliyolā ó ākşam tēkfurun kafayı uçuruyolā gelin Ķızı da alıyolā gētiriyolā (38) ōsmān beyiñˇōlu ōrhan beye veriyolā Ķızı bileci böle ālıyō óndan sōna ó arada (39) durūkana ónnār aradān bayā bi zamān gēçiyō şimdi bunnār inegölü ālıceklē bi (40) ākşam bōzyüñ yānnānda Ķārtallā hanı varımış Ķārtallā hanı varımış bunnā Ķārtallā hanına (41) varıyolā ó ākşam inegölü bāsceklē inegölden de sivri sakāllı papāz deye bi rūm órē (42) gēlmiş Ķārtallā hanĭna gēlmiş Ķārtallā hanı mēkke medineden gelēn de Ķartallā hanında (43) ēylenirmiş ısdanbōldan gelēn de Ķārtallā hanında ēylenirimiş osmān bēygil órdēykene şimdi (44) sivri sakāllı papāz dėyōkun osmān bey yōlculuk nė yānna dėyō domanıca dōru dėyō (45) şimdi osmān bey hayır ōsmān bey dėyō domanıca dōru deyil yōlculuĶ dėyō inegöle dōru (46) dėyō inegöle dėyō varīnca dėyō Ķaleniñ dėyō böyük kapıdan girmēn de dėyō ārka kapıya (47) dolaşıñ dėyō ārka kapıya dėyō ufāĶ kapıya ónnā órdan geliyolā inegölde hārbˇediyolā (48) hārbˇedērkene osmān beyin ābeysiniñˇōlu sarıbātunuñˇōlu ōn beş yaşında bāykoca (49) hāmzābēy civārında derbēndde şeyid düşmüş órda şeyid düşmüş ó ākşam inegölü ālmışlā (50) órdān da gene bi Ķız ālmışlā ónu da gētirmişlē ó ākşam inegölü alıyolā osmān bēygil (51) nahāyet durukana ónnar tekirār būrsanıñ yarısını alıyolā ó arada ōsman bey (52) mefāt ediyō ōlu orhān bey geçiyō başa ōrhan bēy iznik lēfge būrları orhān bēyˇālıyo

-Lefke neresidir?

(53) lēfge bu lēfge boĝazı şu adabazarına gidēkene órlāda bi yērde lēfge lēfge boĝazı burası mēşur bi boĝāz

-Dedeleriniz gelip nereye yerleşmişler?

(54) şimdi bizimkilē bundan yüz sene önce meselâ köy kēnt yoĝumuş yāzın burda (55) uludāda durŭyolāmış hāyvannan yazın Ķışın da yalova meselâ bu yalova derince yārımca bu burlā da vakit geçiryolāmış

37

GÜNDÜZLÜ (MUZAL) KÖYÜ

Hasan Özdemir-Yaş: 70

-Mesleğiniz nedir?

(1) bēn şindī bobāmgil demīrci dedem demīrcīdi bobam demīrcīlik yāpdı bēn de (2) dēmircilik yāpdım sanād okulunuñ da gezici Ḳurslāna gīrdim ōrda aldım ōndan (3) sona ēlli dokūzda biñ dokūz yüz ēldokūzda ó arada āsgere gītdim āsgēden gēldikden (4) sonā gine işe devām hem erēçbēlik yāpdım ōle

hem sıhātli her milletiñ işini gȫrdük ó zamān (5) ēsgi iş vārdı böle ya araba ēsgi araba demīrlerimizi hāyvannarı ḲoşādıḲ demir çapa (6) ḲāzmaḲ kök Ḳāzmaları bȫle ónnāñ içlerindeyiz biz kēndimiz de çalışdık vełâsi

-Demirden hangi aletleri yapardınız?

(7) bēn şindi Ḳarasabān dėnir ēsgiden öküz pūlluḲları ōlurdu öküz sabān demīrleri (8) olūrdu böle araba demirleri olu ónnarı geçiridik tabi millet heb ōrmanda çalışıyolā Ḳānca (9) yaparīz zincire bākla yaparīz hana ārmıt yaparız zincire mesełâ … ilāve ediyoz nōrmali (10) çalışıyō millet biz yāpyoz ónna çalışır hēr işi yapādım bālta yapādım çāpa yāparın mesełâ (11) hēr işiñ ālāsını yapādım şimdi bırāḲdım

38

HOCAKÖY KÖYÜ

Halil Duman-Yaş: 66

-Köyünüzün ismi nereden gelmektedir?

(1) şimdi böyüklerimizden duydūmuza göre yukārda dȫrt yüz sene ışıklar bēypınarı sōfta (2) gölü üç māłe hocaköv órda imiş dȫrt yüz sene evēlsi köyüñ hocası būrda dere akdī için (3) bureya çamaşır yıkamā geliyō būrda çamaşır yīkayō ākşam ōluyō hoca çıkmıyō yukara yā (4) bizim hocamız neye gēlmedi deye gelyolā aramā hoca būrda çamaşılları sārmış (5) kimisini Ḳurutmuş kimisin de tōplamış hocam neye gēlmedin ben demiş bundan sona (6) yukara gēlmecem būrda kalcem dėmiş neden dėmiş yā dere būrda akıyō órda dere (7) yōḲ evet çeşmelerimiz vār̆ama burda şarıl şarıl dere akākan yukārda dėyo işimiz ne bēn (8) dėyo būrda kalıcem hocam yāpma ētme dediselē de hoca bi kāç gün gēlmiyō bi (9) baraka kuruyō bureya barakada bāşlıyō kalmā namazı yukara çıkıyō Ḳīldırıyō gene iniyō (10) kȫvlü bakıyō yā bu böle ōlmaz tēk tük bizim kövüñ hālkından da bureya bāşlımışlā (11) inmē bir iki dērken köv bureye nakil ediyō iniyō dereniñ boyuna bu dere ó zaman burlādan (12) akıyō büyük dere būrlara ēvleri yāpyolar ve óndān sona burası hocaköv olalak Ḳalıyō (13) dėyolār burē biz hocaköv ismini verelim ve ó gün dȫrt yüz senedir de kövümüz būrda kalıyō (14) ve bu günnere geliyōz yāni dȫrt yüz sene ōlmuş şimdi bura dȫrt yüz sene órda Ḳalmış dȫrt (15) yüz sene de burda dōlmuş yāni kövümüzün yerli manav ōldunun işēyleri sekiz yüz (16) senelik bi māzisi vār yāni bizim bu kövde kāldınan da işde ó gün bu gün böyüklerimizden (17) dūydūmuz bu gün̈nere gelen sȫzleri biz de akdarmā ūreşyoruz yāni

39

KARAGÖLET KÖYÜ

Yusuf Coşkun-Yaş: 79

-Köye ilkin nereden gelip yerleşmişler?

(1) gelişimiz ōrtasyadan burē gēlme órē Ḳōnyō ó zuman üç seniñ keçin oluyō üç beş de (2) seniñ Ḳoyun ōluyō böle köv çobanı dėye çoban tutardık būrda kövde sıĝır üç ónuñ oluyō bi (3) benim oluyō çoban dutādık ōrmanda yayādı çobānnā bōle kövün hērkeşiñ üçē beşē dana (4) hāyvanı ūç beş dene aĝa vārdı ónnarın kēndi çobānnarı sürüleri vardı ōle Ḳoyun (5) sürüsü keçi sürüsü ónnā da ōle yaparlardı

-Bekarlık var mıydı köyde eskiden?

(6) bekālık şimdi aĝalā … biri bekar durādı óna devamnı aĝānın işini görer yıllıḲ bekar (7) dutuyō çivtini sürüyō öküzlernen ó zuman inek Ḳoşādık bunnarı bōle Ḳoşardı aĝalā ónuñ (8) bekarı çoban āyrı bekar āyrı olurdu bōle çalışdırılādı yıllıḲ

-Bekarın günlük yaptığı işler nelerdir?

(9) kışın hāyvanına bakıyō Ḳōşdū hāyvanına bakıyō yazın çıkdı mı çivtini sürüyō (10) odununu getitdiriyō işde ó aĝanın kölesi aĝāya kölelik yapıyō ó bekā dėdimiz bu aĝānın (11) işini görüyō çoban dėdimiz hāyvanını çıkarıyō daĝa hāyvanını gütme gidiyō

-İstediğinde bekarlıktan ayrılmak mümkün müdür?

(12) āyrılabiliyon tabi devāmnı dēldir meselâ vemēzsen yövmiyesini yāvut āylīnı (13) vērmezsen āyrılıyon çōluk çocū meselâ ó bekarın çolū çocū da vā odası vārdı hālan odasın (14) yatıp Ḳākıyō çoluk çocūnnan āğaya çalışıyō çolū çocū da tālasında işini gōryō orānı (15) biçiyō ó zuman āylēnen harman sürēdik öküzlērnen düven Ḳoşādık sıcakda (16) orā elimizlen biçēdik harman makinesi yōḲ elimizlen bir˘āy yirmi gün on beş gün (17) biçēdik óndan sōna bir ay da harman sürēdik gidēdik harmannāmız vardı burada (18) harmannāmız düven Ḳoşādık bōle öküzlernen āşama Ḳadā dōn dōn ekin geçene Ḳada sapı (19) saman yapıyoz ürözgar çıkınca sāvuryoz buydeyini alyoz samanını āyıryoz bekarlā (20) bunnā aĝālā bu işe Ḳarışmaz işde bekarlā yapıyō bunnarı işde bekarı ōlmăyan vatandaş biz (21) kēndimiz kēndimize göre süryoz biçyoz sāvuryoz bōle günner geçirdik hep bu güne Ḳadā

-Harman sürmekte kullandığınız aletler nelerdir?

(22) şindi harman sürmeg˘için oraḲ el orā oraklan biçēdik ēlliklē vardı ēllik dakādık (23) orānan da biçēdik bōle arkada da meselâ on kişi biçedik üç kişi de demet bālā arkădan bācık (24) atādı buydeyden yol altı kökünde bālādı bācık yapādı ónuñ üsdüne biz Ḳōrduk (25) bişdiklēmizi ónnā da ārkădan bālādı demet hālinde böle demet demet ónnarı bi de (26) tokurcum yapādık óndan sōna hārmana götürü yıĝın yapādık ōle durmazdı erāzide ónnarı (27) bir hāvta yıĝın yapādık böle yıvādık óndan sonā yıĝınnā yāpdık bitdi mi dışāda biçim (28) bitdi mi gōtürdük hārmannarı sulādık hārman yapādık böle işde düvenneri götürüdük (29) Koşadık iki çivt düven böle āyrı āyrı çivt düven Ḳoşādık öküzlēlen ūrgannan (30) Ḳompile bālādık āşama Ḳadā ikindine Ḳadā dōn dōn hāyvannā dōndükce (31) saman yapādık ó sapı ėkindin ōdumuydu saman yāpdıḲ mı çıkarıdık hāyvannarı ónu (32) bōle yıvādık óndan sona yabaynan ēl yabasınnan bi de ó samānnarı būydeyi ayırıdık āyırdık mı (33) samāndan óndan sona bi de ónun gözer vārdı gözerlēdik bōle ónnālan gözerlēdik (34) temizlēdik ōlçēdik çuvallāda arabalāmıza Ḳoyup evimize getiridik

-Tokurcum ne demektir?

(35) tokurcum işde bişdimiz zaman kaç dèyelim ōn beş demet yirmi demet nèyse ónu bi (36) de tokurcum yapādık bi bōle Ķōrduk meselâ kēllesi kēllèleri bōle getirdik bi de gine bōle (37) Ķorduk dört taravlı tokurcum yapādık üçē demetden nè yapā dörtlü on iki bi de ónuñ üsdüne (38) şōle Ķorduk on üş demet tokurcum dèrdik bōle sıralādık ónnarı bişdikden sōna arabalārnan (39) ó hāvannarı Ķoşdūmuz arabalārnan hārmana yığın yapādık böyük genişçe

-Harmanda bir düvenin altına kaç tokurcum koyulur?

(40) şindi düvenin āltına ōn tokurcum ōn beş tokurcum filan Ķōrduk hārmanın içine (41) yayādık ónu āktarıdık davıdırdık ónu dèmētleri óndan sona bōle acık bōle sıcak durmā (42) başladī zaman bi yandan hemen öküzleri Ķoşādık alıdık biri yedēdi biri düvenin ūsdüne (43) oturudu düveniñ birine dāş Ķor iki düven meselâ Ķoşādık birine dāş Ķorduk birine de (44) oturuduk nodullu deyneklē hayvancıklā ó zuman nodul kakādık hayvancıklā dōn bakam dōn (45) bakam ōlmuyō bi kişi yedēne alırdı bi kişi de üsdüne düveniñ ó çekēdi hāvannarı bōle

-Peki hayvanlar ekini pislemez miydi?

(46) şindi kürek dèriz hāyvan bōle pislēcē zaman kürek tutādık ārkasına kürē alır dışara atıverdik

-Çevreden toplayıp yediğiniz mantarlar var mıdır?

(47) vārdı meşe māntarı dèrdik bi cins ó bi mēvsimde çıkā bi de cincile dèrdik yaza (48) Ķarşı bi mēvsim de cincile māntarı diye ónnar dokunmaz ha dokunicek māntar ōle (49) yèmēzdik bi cincile bi meşe māntarı bi de şöbelek māntarı dèriz çıkāllādı bōle ānnarda bōle (50) şöbelek māntarı ōrtasında sapı bōle üsdü de şēmşiye gibi işde bunnarı üçünü yèrdik ha bi de (51) Ķavāk māntarı kesilmiş Ķavaklāñ köklēnden māntar çıkādı ónnar

-Çocukluğunuzda anneniz hangi tatlıları yapardı?

(52) dātlı pēlte dèye bi şē yapādık şekē pēlte pēlte şindi neşişde būydē çömleklere (53) Ķoyyō sıkılıyōdu bi Ķalbırdan felan geçirib neşişde hāline gelilēdi beyaz un gibi yāpılırdı (54) birez şeker birez unnan çēncirede hemen ānnemgil Ķarışdırılādı ónu bōle tābaklara tābak (55) tābak dökellēdi dātlı olaĶ bunnarı Ķōrlādı sufreye bōle misāvir filan gēldi zăman

-Evinizdeki el aletleri nelerdi? Hangi aletler bulunurdu?

(56) kāzma çēkiç çepin

-Çepin nedir?

(57) çepin şu sapa dèdimiznen şindi āydın diplērni yāvut bi şē ĶazmaĶ bosdan ekē bosdan (58) meselâ yapādık ónu da bālān diplērni ĶazmaĶ içi çapa Ķāzma āldlı üslü biri üsdü (59) kesginni āltı işē ónnārnan bōle Ķazma dèrdik ónnarnān da bōle deriñ bi şē ĶazmaĶ için ónnarı Ķūllanırdık

-Çepin ne için kullanılır?

(60) çēpin ufaĶ ónnā ufaĶ bi şē için bōle zārzavat gibi bi şē ekēsen ónnāñ diplēni (61) kūrcălamak için çepinnē ufaĶ çapa böyük Ķāzma dā böyük ónnarı Ķullanırdık bōle (62) bā ĶazmaĶ için fiłån bēlnen çatal bēllē vadı ónnan ayāmıznan bōle şindiki gibi işēsi yok bi (63) dönüm yere üç beş gün üç beş kişi birden götürüdük ó belnen bēllē bēllē işē yapādık çi (64) yèrleri meselâ bāları bāççeleri bōle bēllēdik bāççe ōsun bā ōsun belinen bēllēdik hep ayaklāmızlan elimizlen ōle Ķullanırdık

40

KARALAR KÖYÜ

Saime Zafer-Yaş: 97

-Buraya neden Karalar denilmiş?

(1) ben hāmzĕbĕyde yōnan harbinde hāmzĕbĕydēdim āltĭ yáşındáymışım ō biliyım rahmetlik (2) benim bubam müdēris hoceydi çok derin hocáydi müftüydü halen mühtülū vēmişlē (3) Ḳabıl˘ētmemiş bubam ānnĕsi Ḳabil etmemiş hāk yirsin ó zăman mühtülē görüyomuş hēr (4) işleri bōle şĕyleri ōlur da şēdirsin hattā idēsin deye bıbam Ḳabıl etdirmemiş ānnĕm dinen yānĕ

-Yunan Harbini hatırlıyor musun teyze?

(5) hatırlămam mı işdĕ yōnannılar geliye diye biz ó zăman tabi çocūdük yāvrım óndan sonă (6) bubam dá hocáydĭ óndan sōñă bubama felç gelir gibi ōldu bubām yatalak˘ōldŭ soñ (7) kōmşulā bubamı āldılar gōtdülēr işde gōtdülē paniklik dèyelā panikliye gittiklēni (8) óndan sōna ōllāda samannıklāda yātdık işey yāpdık órłâda ne bilēm doĝum bile ōldŭ yāni órłâda kōvden birisi

-Düşman ne yaptı köye teyze?

(9) işte yūnan geliyi dèdilē bilmiyunkı ben ó zăman çocüyüz tabi yūnan geliyomuş kövü (10) işēdcēmiş işte sōna ōrłâda on ōn beş gün bayā dūrmuşuz her˘âłdĕ gine bilmiyon rahmĕtlik (11) hacı bubama ónnā ārabăları zēngi̇nnē yāni arābalara şētmişlē hāstălık gēlmişlē düzennēni (12) dakılānı ālmışlā fălan yāstık yābmışlā ōlĕ bi şēlē dūyyōduk ó zăman (13) yānĕ işde sōna ōrlādan dōndük gēldik bilmeyom gāli çōcuĝuz tabi

-Çocukluğunuzda oynadığınız oyunlar var mıydı?

(14) ōynamayız mı cānım okkulda oynādık okula gitdik okullāda vallā ne bilem ne oynadīmızı (15) ben ó zăman aslında akkıl˘edemēm hiç

-Çelik Çomak oynar mıydınız?

Ḳızlar işte āleyler ālar bizim ānaylar (16) yi̇rde biz i̇ylenir şōrdă bi güzēl gōrdük ónu isteris işte ónun adı bilmem ne ārlıdır (17) namıslıdır kēndisi varımas ārınnan namısınnañ biz gidē alırıs böyle eşling˘eynirlēdi ó Ḳızı (18) alırlādı öyle bi şēle işde çōcuk çōcuk˘oyunu

-Yatarken okuduğun dualar var mı?

(19) ben bu kövde otuz dürt tāne tālĕbe okutdun duālarım çok benim isimin ne ālâ dört yerim (20) gālâ kapım minăre kilidim cēbrāil bekçim bir˘allah bekler işallah allahım sēnsin ismi (21) āzemsin Ḳazāları bĕlāları def˘iden sēnsin elif kur'ān başı bu cümnenin˘işi bu düēyi okuyan (22) yarın cēnnet kuşüdür bunnarı bōle okūrduk Ḳur'ān çok ōkudum ben tĕmelli kur'ānnan (23) meşgülüm hatımım bitirim hatim yēnïden başlārım ben ōleyim bu kövde vā (24) işdĕ bizim çok şimdi gitmişler evlenmişler çolük çocük sāhībı ōlmuşlar ó dèye hacı (25) annecim bis senin hākkını nası ödeyces sarılıyálā ay ben tanıyemēm yāni tanıyemēm aha (26) bēn feláncănın Ḳızıyın hē ay yavrim hede álláh daha i̇lminizi ārdırsın yalĭñĭz (27) dèvām˘ĕdin şeyini bırakáp emenkapamān kur'anınızı işde ōlĕ ónnara nasăhāt (28) vèriyom ben gāli ben işey yāni ihtiyārladım èyĕcĕ ōlanlām dĕ şimdi üş tāne hāmzĕbèyde bi (29) tāne de övünsüzün˘evinde va ondan sōna şeyin büyük˘ōlu şincik gitmēm yannāna ben şimdi (30) bōrde gözüm va muhtarın āylesi bōrda ēvlendi

-Köyde düğünlerde ne yemekleri yapılırdı?

(31) o düĝünnēde çok yimeklē yapılıyodu işte dōlmá yapałłår etler pilavlar işdě ne bilem dātlılar (32) yapālar şimdi Ķavă kōmşu var ilkin aşçılık yapārdĭ yapıyolā ne bilēm ben tātlı (33) yapālar ne deyolā ona Ķoca tavaynen yapĭyolā hāzirlēlā adını bilemēvēdim

-Evde ne yemekleri yapıyorsun?

(34) ben ēvdě bana kızm getiriye kendim tārhánasız düremem tārná çōrbası i̇şerim (35) ōndan sōna ónu yirim işte zāti çocüklā tabi̇ işē aliyö idāre ōłüyom kēndimi (36) gezdiriyom kendi ėhtiyācımı bō̄yon benim bō yāñdă dă ādáhçem var Ķocemen ginē (37) tebi işēdiyom da yāne be ārsă yāni iki dāne dāyire olcek yāni ben ölünce çocüklām şēsin

-Ne ekiyorsun oraya?

(38) tomata bili̇sin şindi fasillelerim var ben yimek için deĝil yavrim ben bi̇rez yālkalıyöm ondan (39) sonra şō̄le hafĭf salatalar ve ağáçları suluyom döküyö ōnda sōra ónnādan işde ben bir okka (40) büberi iki hafta yi̇yöm óndan dil de ónnādan dil de hem geziniyom ayaklarım (41) alışsın oturdum mu ayáklārım tutuluyo işde ū̄le yavrım üç yaş kāldı yüze şükür bin kĕrĕ (42) āllahıma şükr̆i̇diyım hāmzĕbĕyde de diyelarmış ēn büyük hacı sāime dērlermiş bōrdă da (43) ōlanlarım var̆işde kimseyin rātını bōzmeyem kimseyi rātsız̆etmeyim (44) evimde rātım i̇vimde rāhatım ben Ķıza gidiyım óda ānne ānnecim yat bō̄rda zatĭ kimse yok (45) ki yalınız̆ó Ķayınna falan ō̄ldü ben ivimde rāhat ėdi̇m dāmát dünyā āhiret ēvládım ōsun (46) óndan sōnra çēkinmesinnē yāni siz bana bakçeksanız ēvimde bakın deyem sōnă (47) remezānda beni gözetlĕyelā allah rāzı ossun şe getiriyolā işdě ō̄le ne deyelā ona ērzak (48) getiriyelā fālan̆aşda ō̄le idāre ōluyom

-Allah uzun ömür versin.

(49) gāli uzun̆ömür dimēñ bana ben şimdi orayı i̇steyēm gāli ben ō̄le istēm işte için ō̄le ārzu edeyē ārtık tĕmam yaşım bi̇ttï (50) kīsım bile yók gāli torunnān torunnarı ónnā kēndi kendilēne iştsinler rāmĕtlik ānnemden üç āylık (51) Ķālmışım üç yăşında Ķālmışım ben hiç bi̇lmēyom şimdi ónnarı ō̄le ārzu ėdiyüm ben alláh (52) i̇man Ķurēn nasi̇b̆i̇tsin

41

KINIK KÖYÜ

Hüseyin Türkmen-Yaş: 72

-Bu köye dedeleriniz nereden gelmiş?

(1) yav o ōretmen bi aştı ēymirlen bu köv bi de o ēski Ḳaracabeyá birlikte gelmişlē yerleşmişlē buraya ōretmen annattı

-Hüseyin amca ne işler yaptın bu köyde?

(2) reşperlik yapıyoz işte hayvancılık ekin ekeriz kirez bahçaları vā Ḳavaklık vā işte yaptīmız (3) bu iş su bōl bórda işte geliyo zebze fasille ekeriz fasilleyi Ḳaldırdık tūtünü Ḳaldırdık kōzayı (4) Ḳaldırdık bunları alan satan ōlmadı ānadın mı şinci Ḳoñşulā oturak fasille ēkti ėnegölde hiç (5) ālan olmamış fasille alan da yok ērik var ērikleri de ālan yok ireşperin işi bitiyo bōle hayvan (6) mayvan vāsa damda para bu başka bişē Ḳavaklar bōle iki milyara bende ālan sātan da yok (7) kavayi ónu da ālan sātan yok hēbzi dūrdu

-Hangi kavakları ekiyorsunuz?

(8) yeni Ḳavak çıktı sarı Ḳavak ónnādan ēkiyoz italyan Ḳavakları vā ne dikēsen ōluyo canım (9) bāçalā dōlu yaptīmız bu misir būdey

-Çocukluk yılların nasıl geçti, neler yaptın buralarda?

(10) ānnem öldü bubam öldü benim hanım da öldü yibi kız çocū var (11) bir dane de ōlan vā koltukta çalışıyo ben de bi iki hayvannara bakıyom (12) tarlaya gidiyom su sulamā bóranın avası i kış olmayo

-Size bu köyde ne derler?

(13) ana dedem aĝadı ó zaman türkmencilē türkmenci ōlu eskiden harp devrinde gavura Ḳārşı (14) gelmiş Ḳoşun (?) üstüne evlē yapmışlā bórlara Ḳadınnara pēk ellettirmemişler kimseye (15) dōkuz dāne Ḳarısı vāmış dēdemin ēvli deĝil iki dāne Ḳarısı va kimse Ḳalmayo halk (16) gümnedi Ḳadınna onuñ yānına sıĝınmak için üstüne māmele yaptırmış ānadın mı

-Harp zamanında mı sığınmışlar?

(17) ó zaman bu kövlere harp bitince dedeme vēmişlē bütün bu yenice mācırların kövleri (18) daĝıtmışlā Ḳoca Ḳonak mācırlarını dēdem daĝıtmış o Ḳarı şórda hasanpaşa kövü vā orayı (19) dālıverelim oraya abazalā demişmiş hīsızlık yāparız dede bize vēme gitmişlē (20) domaniçe tamam mı hasanpaşada orē Ḳonmuş köyleri daĝıtmış ōrlān Ḳıralımış dedem (21) bórların āsı hem muhtarmış bütün ėnegöl óvanın muhtarımış herşē óndan sorulūmuş dedemi (22) bilmem ben dōru Ḳonuşursan ninem vādı ninem de onu gıyādı (?) işini Ḳarısından milletten duyādık ėhtiyarlādan

Bu dağlarda hangi ağaçlar vardır?

(23) bu dāda olambır var meşe var Ḳara meşe var aklına ne gelisen var gürgen var her (24) bişē var yalñuz dālādan bizi bu hökümet kōladı maktā vēmēyo orman kesēdik beş˘āltı dölüm (25) yakādık çālı çırpı fırında ekmek yapādık bu hökümet körledi dē bak senāberlē vā çam onu (26) işletdi herâłde āvēm muhtardı getdi ónnarı dikdi oraya tamam mı etişdi bak ónnar

-Bu dağlarda hangi yabani hayvanlar var?

(27) yabāni kēkliklē vādı Ḳalmadı ónnādan da bi̇̄tdi bi şē Ḳalmadı sansar yedi mi nāptı (28) çakal vadı ayı vā gine ayı vā canım tek ayı vā bāhçalara ėni̇̄ ērikleri Ḳırıye (29) dālı yi̇̄yo ānadın mı çıkıye ónuñ körtezileri (?) Ḳırā yiri aşā te doñuz vā (30) çok doñuz vā çok ziyan yāpıyo doñuz bu ekinneri bi de yėr

-Domuzla karşılaştın mı hiç?

(31) Ḳarşılaşmadım te ava mava gidēdik te bō̄le dālāda hurālādı

-Avcılık yaptın mı?

(32) yāpmadım da bi sennen barabā gēzmē gitdin hórlādaāvcılık yāpmadım

-Ne avlamaya gidiyorlar?

(33) āklına ne geli̇̄sen doñuz avı vā çok doñuz ziyan yapē ye ayı hurmak yasak Ḳaldırdı hökümet hurdurmayolā

-Eskiden pişirilen bugün pişirilmeyen yemekler var mı?

(34) ne bişirise onu yirsin evde annen ēskiden Ḳabak vādı bal vādı arılā vādı tamam mı herşey (35) bōldu hinci arılar bi̇̄tdi ilaşlama yāpıyorlā ilaşlamasan ölüyo kovannāda

-Arıcılık yaptın mı?

(36) bizde yüs küçük arı vādı ninem vākan ninem ō̄ldü Ḳoca Ḳarı annem mannem olmayınca bi̇̄tdi söndü

-Meyve olarak ne yetişir?

(37) ne istēsen etişir bórda yapacam dēsen ama Ḳış fazla ōluyo Ḳurudiyo dāyanmāyo (38) şeftali çok şeftaliye bişē olmāyo nar mar felan yaşamāyo Ḳuruyo kökünden Ḳış fazla oluyo (39) şórda benim bi samannık vārdı iki sene evelisi gō̄şdü Ḳardan bi metreden fazla Ḳar vādı (40) hayvannā da altındaydı Ḳış ōluyo fazla Ḳış oluyo bi sene ōlmadı Ḳış āz˘oldu Ḳākdı gitdi (41) fazla Ḳış oluyo o uludā vā ye ónnān tēsiri burē dü̇̄şüyo

-Çocukken sokakta hangi oyunları oynardınız?

(42) yav cizgi oynādık on Ḳuruş oynādık genşlikde budu de mi Ḳabak arabası yapādık i̇̄tiridik cizgi ōynādık bō̄le cizēlēdi (43) işte şē atālādı hatlartepesine çocuklā gine yapıyolā bi dāş atē bilmem nāpē̄işde

-Tonguruş nasıl bir oyundur?

(44) te orē bi Ḳuyu kazādık bi kaç sōpa kim Ḳóyabili̇̄se işte seyittirisin sopaynan ēskiler (45) ō̄lēdi hindi ónnā Ḳākdı gi̇̄tdi tonguruş monguruş Ḳālmadı

-Tonguruşun tam olarak nasıl oynandığını bize anlatır mısın?

(46) te orē bi Ḳuyu kazādık bi kaç sōpa kim Ḳóyabili̇̄se işte seyittirisin sopaynan ēskiler ō̄lēdi (47) hindi ónnā Ḳākdı gi̇̄tdi şu Ḳuyu tē órdan sopaylan ónu Ḳākarsın bunuñ işine düşēse (48) sen Ḳazanıyosun Ḳuyamassan Ḳaybediyosun sopaynan daşa huruyosun dört beş kişi oynādık çōcukkan

-Çukura sopayı sokan kazanıyor mu?

(49) Ḳazanıyo o ayrılıyo ānnadın mı en sōna kāpeyez bitiyo dāvā

-Askerliği nerede yaptın?

(50) bōrdan ēskiden yol yoktu ordan āminlen geçirivēlēdi Ḳurşunnudan pek araba da yoktu (51) ïzmire bornovaya ordan ıstambula sancak tepeye gönderdilē çātalcanın yanna orda yaptım (52) askerlï hinci bōrda şōle duā yāparım orda arabaya binï nerē gitçēse gedï bi yere (53) gïdiyo orda bi iki ay eyètim görüyo óndan sōna yerine gïdiyo nerē tayin olūsa

-Bu dağlarda hangi kuşlar var?

(54) Ḳārtal vā kerkenez vādır hinci yok Ḳayboldu hayvannā gugukçuk bunnā yabāni gugukçuklā (55) vā borlāda hinci borda èki türlü gugukçuk var dāĝınkı Ḳışdan gidē dış memnekete (56) üveklēnen var o leylekle bunnar borlāda bunnar yaramaz guguççuk bunnar tamam mı gitmez bunnā

-Öten kuşların ismi nedir?

(57) hangılā kırlangış ónnā bunnā hiç yere Ḳonmaz

-Hangi hayvanları beslediniz?

(58) mānda bitdi ēskiden mandalā vādı mandalālan çif sürēdik ōdun çekēdik ó māndacılık bitdi hinci diraktörlā var

-Manda nasıl bir hayvandır?

(59) Ḳara bi māndadır çok Ḳuvatlıdır bōle çekmenbişē yoktur sōna bol süt çıkādı (60) mandalāda ónnar bōle çayïyir bu fïdeyi gördü mü dereye yatar dereye yatālā (61) emme Ḳayboldu kōkü kesildi mandanın yāvaştır sırtına bin git dereden hayvan güdēdim ben (62) sırtına binēdim dereden öteye geçēdik Ḳaşıyıverisin bazı yavaşdan

-Çıkan sütünüzü ne yapıyordunuz?

(63) sūdü ēvde yourt mourt yapēdik Ḳaymak filen yïdik işte ó zaman sütçü yōkdu olmayana (64) koñşuya verisin hindi gēliyo ālıp gïdiyo sütçü dōldu her taraf kendimize yētçek kadā (65) yāpıyoduk işte peynir yapāsın Ḳorsun eve

-Kış için ne gibi hazırlıklar yaparsınız?

(66) şunu bunu yapālādı işte bōrek mörek bişēlē Ḳorlādı hāmır yapālādı Ḳıyālādı yav şēlen (67) yazāsın bōle anan yok mu senin bişē yapmadı mı ēvde oñu Ḳıyālādı bōle Ḳurudurlādı (68) doldurulādı bï şeye turşu yapāsın her şē yapāsın yïmek için bēreklē? vādı hoşaflık falan doldurulādı

42

KULACA KÖYÜ

İsmail Ata-Yaş: 70

-Buraya nereden, nasıl gelip yerleşmişsiniz, bilginiz var mı?

(1) anam bubam boranın yērlisi yalınız ana tarafı dışārdan gelme ērzurumdan nine savēş (2) zamānında ērzurumdan Ḳāçmışlā bōrda Ḳālmış işde ōrda çolū çocū olunca bubam boranın (3) yērlisi bōrda Ḳālmışlā köyün en ēsgisiyiz biz monov dēlē köyün ēsgisine he monov dēlē ı̄nsanına monov dēlē

-Anneniz, babanız köyde ne işler yapmışlar?

(4) ēsgiden tütün Ḳozak efēnime sō̄leyem işde būydey yı̄ceklere Ḳadan zārzavat dēlēdi (5) bizde bübere ó zaman ō̈le şimdi büber dėyolā yı̄ceklere Ḳadan meselâ bi kaç Ḳarık büber (6) ekēlēdi bō̈le bizim zamānımızda ufāḴdık biz ó zuman bunnarı yapālādı

-Tütün nasıl yetiştirililirdi?

(7) tütünü şı̄mdi yerini hazırlāsıñ iki üç sefā sürēsiñ tütünü Ḳarık çekilir bō̈le şu (8) arada Ḳarık çekilir ó zumān bizim zamānımızda öküzlēnen biz fıçılānan su daşı̄rdık dereden (9) meselâ bu kō̈vden aşāda da tārlalardan su çıkādı ó zumān su bōldu bōrlara Ḳadan su (10) ēşdik mi bi elimı̄zde fışfış dēriz bi elimı̄zde de gāz tenėkeleri vā ónnara sap yapādık (11) ónnānan daşı̄rdık bō̈le hemen açarız birimiz çepı̄nnen Ḳūycuk ciziniñ (12) başına ōrlara su azā azā dō̈küp dō̈küp gideriz gērden de dikişyapālā ónu dikēlē çı̄mleri tütün (13) çı̄mnēni file dēlē ónnara birē birē dikēlē ellēnnen barmānnan barmānı kök tarafına (14) kakāsın bō̈le bāsdırsın toprā ṻsdüne çekēsin güzel dibini sıkışdīrsın ō̈le tutā bāşḴa türlü tutmāz

-Tütünü parmağınızla nasıl dikerdiniz?

(15) ōrası yı̄mşāk ya su döküyōn ya yı̄mşáyō bu bārmānnan bārmānnan çimin köküne filiz (16) yerine köküne ta bāsdırısın bārmānnan elinin bōrasını bō̈le sıkı çamıra çekēsin dibine (17) ṻsdüne de Ḳuru toprak çekēsin óndan sōna ónu bırakīrsın eyā havā şartlāna ó zumānnā (18) bizim zamānımızda böle su motōrları fełån yōḴdu

-Sulamayı nasıl yapardınız eskiden?

(19) āllah veridi ó zaman cenāb˘āllā vēridi suyu olūrdu óndan sōna Ḳazım olu şō̈le gelir (20) Ḳazīm yapālā ónu tütünü bi Ḳazālā güzēlce otunu motunu ónuñ arası birez dı̄plēne (21) toprak getı̄rlē óndan sōna ó böyür dib˘ṻsdü dēriz dib˘ṻsdünü bi beş˘āltı şē alīrdık yāni (22) yāprak óndan sōna ana ōrta dēlē ana ōrtayı da olur ónu tabi biliyēz bir oldūnu sararı (23) ónu da ālırdık dōruḴ˘āltı da olur dēriz biz ónu ana ōrtanıñ ṻsdünü dōruḴ˘āltı dēriz ó (24) dōruḴ˘āltı ōldu mu óna da bō̈le bākarız ó da ōldu mu ónu da Ḳırarız asarız dizelere (25) bō̈le tütünner ı̄nnēynen dizēdik āynalara duvālara bō̈le asarız ónnarı Ḳuruduruz işde ónnarı (26) sırēynen tepeya Ḳada ēn˘ṻsdüne tepe

-Tütünü ne zaman kırardınız?

(27) kasımı bulur kasımu bulūr˘ı̄şde bu aralāda ana ōrta Ḳırılırdı ana ōrta Ḳırılmış olūrdu (28) bu aralāda hārmanda óndan sōna dōruḴ˘āltına sıra gelirdi yāmır yağādı āllahdan ó zumān yēnden ana ōrta gibi olūrdu

-Başka neler ekerdiniz?

(29) ēsgiden bi tütünnen susām˘ekēlēdi sōna ēsgiden haşeş bizim çōcuklūmuzda bōle bu (30) haşeşi yasāĶ˘ētdilē şimdi susām da ēkilmėyō şimdi ēkmėyolā şimdi susām pek bir iki kişi (31) ēkdi rānduman alamadı ōt basıyō ónuñ˘için ēkemedilē şindi ēkilmėyō yāni susām yōĶ bizim bōlgede haşeş susām yōĶ pek

-Haşhaştan yemek yapar mıydınız?

(32) yā çekēlēdi mis gibi yağı olūrdu susāmnan haşeşin yağı mis gibi kokā yimē (33) doyamāzsıñ tereyavından bāsĶındır ónnā sōna lokūmlan içine Ķōrlādı ó haşeşi ezēlē bōle (34) havanın içinde ezēlē ónu annelēmiz hamırıñ içine yayālā ónu nė güzel yīmşecık (35) lokumu ōlur ónuñ susāmnan ó haşeşin bizim çocuklūmuzda bunnā şimdi yasāĶ˘ētdilē haşeşi (36) susām yasaĶ dēl de haşeşi yasāĶ˘ētdilē āfyon˘ōldū için çovu ālmāzdı bizden (37) bilmēzdilē ó zuman bōle bilinmēzdi bilene bu bayır kōvlē va cizēlēdi biz çocūkduk ó zuman (38) nerē ciziyolā meyērsem ónun süd işē āfyonu çıkıyōmuş satıyolāmışlā ónna ónu çūngü (39) āfyondan yapıyolā ya ārı kēscileri işde ónuñ için şindi yasāĶlēşdi dönem hātdā bi dönem (40) çōĶ pālilēşdi şimdi işde óndan ilere gēlyo bu

-Çocukuluğunuzda giydiğiniz giysileriniz nelerdi?

(41) bubamız bi çivt lēsdig˘ālırdı yenişer vārdı şōrda bāşĶa yēde yōĶ ki lēsdig ayāĶĶabı (42) bōle potin nēde ānadın mı ōrdan ālırdı ā böle sombārdaāsdarı bilenem (43) yōĶdu dā gelir bir hāvda sōna önü açılır lēsdiñ ĶōveriI bütün Ķış yālīn˘ayaĶ gezē gine bişē (44) ōlmadık āllā şükür vāllā yālīn˘ayaĶ başı Ķabak bōyütdük bi şēlē varīdı pāmıĶdan (45) birsi yeşil çizgili entārilik biri siyah cizgili ó entāriliklē ōnnarı alırlādı işde analāmız (46) buvalāmız dikdirlēdi ó zuman bōle tērzi de yōĶ bi de ónu dikdirmē ūráşīrsın bōle bāyramda (47) ó tērzi mesełâ fāzla tērzi yōĶ rāmetlik ānnemin bi tanıdī vārdı enigōlde óna götūrdü ó dikēdi (48) hatır için gece gūndüz dikivērdi ērişdiri bizim entārleri bōle pāntol ālırdık böyün˘ālırsın (49) pāntulu yarın yīrtılır ēsgiden pāntulu eyi dikmēzlēçeket˘ālırsıñ iki gün sōna Ķolunu (50) şōlápāsıñ bōrası sökülür şimdi ōle dil şindi gidiyōñ ānadın mı māzáya şōle bākyō (51) kāç beden dėye işde sen rēngini beyēn dėyō satıcı biliyō seni māzacı gētdiriyō seni hānkı (52) rēg˘isdėyon şu rēgde gētiriyō sana şu rēngi gēyiyon sānkım dikilmiş gibi şu pāntulu iki sene (53) oldu alalı bāĶ iki senedir gēyyom bunu ben yazın ayāmdakı potinnē de iki senelik (54) dōkuz leráya āldīdım būnnarı iki senedir yaz˘ōldu mu geyerim Ķışın geymōm da yazın (55) şimdi hēr şē hazır vücūtüne göre hēr şē veriyolā yāni ēsgiden bizim çocūklūmuzda (56) bōle yōĶdu ānamız dikēdi şekē çuvālları vārdı biliyon mu şimdiki şekē çuvālları ónnarı (57) Ķatlālādı …don dikēlēdi bize sīrtımızda da gōlmek içimizde fānile yērne ónnarı (58) dikēlēdi bōrlara Ķadan bi de borē bōncuĶ Ķōrlā ōnne vē yaka vallā ōle şēleri çōĶ geydik biz

43

KÜÇÜKYENİCE KÖYÜ

Ali Durmuş-Yaş: 71

-Ne işler yaptınız bu yaşa kadar?

(1) şīni biz īlk defā ipekböcē yāpdık tütün yāpdık tütün de pegˇōlmadı pāncar yāpdım fasulle yāpdık ben kēndim (2) ēn son bıçkıcılīĶ yāpdım yīmbeş sene bıçkīlıĶ yāpdım emēklˇōldum allā rāzōsun

-Bıçkıcılığı nerede, nasıl öğrendiniz?

(3)ben bursada ōrendim ātmış bir ātmış ikide bursadáydım ēsgi pirinç hanı vādı hālâ ó (4) bīçkevi duryōmuş ēsgi pirinç hanında ó cāminiñ āltında işde ōrlāda ōrendim şindi (5) şōle bi şē ōldu gītdik ó biñ yüz kiło odunˇāldık gürgen yüzˇōn lera tūtdu iki yūz (6) dene iki yüzˇēlli dene sāndık yāpdık yedi yüzˇēllera tūtdu ó zumānnā vēñ dėdim hadi (7) sen ne çalışyōñ burda gīt köve bīçkı dėdim gēldim órdan köve bīçkı āçdım āllah biñ biñ (8) bereket vēsiñ yapiyōdum ōn biñ on beş bīñ sāndık yapıyōdum gelip ihālėye giryōdum ōrda (9) tomruĶˇālyōdum yāpyōdum ōle ama şimdi duruyō ōle ōldū gibi kimˇālcek yapān da (10) yōĶ iki ōlum vā birisi būrsa da acaba dėyōm sıkışīrlā da iş hazır hemen gēlsiñ yāpsıñˇōrda (11) hiç ēllemeyōm ónnarı bōzmėyōm yāni

-İpekböcekçiliğini de biraz anlatabilir misiniz?

(12) şindi īlk defā biz ōn gıram alīyōz ónu āçıyoz açyoduk ufacıĶ ufacıĶ çıkīyō dülbēnde (13) ĶoyōduĶ gül yāprayı veyā işēy dut yāprayı Ķoyoduk óna çıkyolādı e birinci ūyku ikīnci (14) ūyku üçūncü ūyku dördüncü ūykudān sōna Ķozāk verïyōdu sōna ó kīrk beşdēn sōna dėyoz (15) biz gūndönümünden sōna geç Ķāldıñ mı yanıĶˇōluyōdu Ķozaklā ónu dahā evel yapmā (16) ūrāşyōduk güzēl sātyodu yāni Ķuruduyōduk yapyōduk yāni órdan tütün yāpdık böcek (17) yāpdıĶ Ķorūtmadı pek ilk defā çoĶˇiyidi óndān sona tütün yāpdık çok tütünü de ālmadılā (18) fasūlle yapınca biz iki dölüm fasülle yāpdıĶ bi ton tütün parasını āldıydık iki dölüm (19) fasülleden çok fasülle olŭyōdu şindi heraldá dėyom bēn bu rutubetlēdēn mi yėmek dayi (20) ōlmoyō ekiyōz yāni yiyecēmiz sırık fasülesi ōlmoyō biz sırīk yapyōduk (21) odunnānan çēkyoduk böle sırık yapyōduk kōv bōle işde pēk manāv kövü fakir Ķālmış köv (22) órdan fakir Ķāldı pek tāsilli de yōĶ kövümüzde okuyan pek yōĶ

-Korutmadı dediniz az önce "korutmak" ne demektir?

(23) şindi korūtmadı böceg şindi korutmadı ucūzˇāldılā sondān kere pek para yābmadı yāni (24) tütün de ālmadılā işapınca bizim borası çok dabān geliyō daban gēldī için yāpdırmadılā (25) óndān sona işde fasüllecilikden nedicede ben bīçĶıcīkdan yīmbeş sene (26) yāpdım emēkli ōldum iyīm yāni āllā şükür

-Peki tütüncülüğü nasıl yapardınız?

(27) tütüncülūū fīde yapyōduk īlk defā işē ēkyoduk tava ó çim işēye bizim süzgeçli işēlē (28) vadır suloyōduk óndān sona ónu şōle ōldu mu ōn santim falān sōkyoduĶ tārlaya (29) Ķarık çekip sulēb dikïyōduk ta birinci Ķarık ikīnci Ķarık üçūncü dōrt bēş beş defā (30) Ķırïyōduk ónu da ōlgunlaşyōdu tabi damar yāpdıkdanōduilāc yapyōduk

-Çocukluğunuzdaki oyunlarınız nelerdi?

(31) vallā çelikci düveleklēni yapïyōduk bōle sāllayōduk düvelekleri ó zumānnā

-Düvelek ne demektir?

(32) şindi arabanıñ öküz arabalānıñ tekerini sōkyolādı bōle bi oduna dākyolādı böle (33) odūn˘uzadyolādı bōle çeviryolādı óna düvelek dėyōduk biz çelīkci ōynŭyōduk ó zumānnā

-Çelikçi oyunu nasıl oynanırdı?

(34) çelikcī bi sopadan otuz kırk sāntim Ķadā çelik yapyōduk sālam şēnen sālam bi sōpa (35) bi ōdun dikyōduĶ bōle ūsdüne Ķōyoduk çeliyi furyōduĶ fırladıyōduĶ kimisiniñ (36) gözü çıkyōdu birisiniñ gözü çīkdı yāv tutacaĶ tutāsa ó yeñilyōdu atan taraf ó gelib˘ātıyōdu (37) bu yānna bāşĶa pek oyun ónnā vārdı işde ó zumānnā óndān sona biz okula gītdik aha işde bu yaşa geldik yāni

-Köyünüzde asker uğurlaması nasıl yapılır?

(38) vallā āsgere biz ó zumānnā mūhdar bizi şūbeye tōpluca götürüyōdu bizim (39) zamānımızda ilkin biz mūhdara şūbeye gītmeden Ķānımızı doyūtduryōduk lokāntaya (40) gōtüryōduk lokānta mūtara götür Ķānımızı doyur óndān sona götüyōdu ōle gītdik (41) āsgere yāni duānan uğurlanıyōdu şindi herālda ó zumānnā mūhdar götüryōdu şūbeye (42) hepimizi e biz de gītmeyince mūtar sorumlu ōlŭyōdu şimdi ōle deyīl herkes gidiyō

-Çocukluğunuzda sünnet düğünleri nasıl olurdu?

(43) bēn bēygir˘arabasīnnan gētdilē ó cāmiye götürülēdi cāmideñ eve bēygir˘arabasına (44) bīndik ābimnen˘ikimiz demek ki ātmış seneden fāzla sünnet˘olalı bėygir˘arabasınnan (45) hoca ōnde tēkbir getire getire eve götürü biz çocūken de ōle olyōdu şīniki de hālâ ōle (46) şōle beygirnen ata bindīrlēdi ata binyolādı yine getiryolā işde ōle hālâ ōle yāni mēvlüdlü falān

44

MADEN KÖYÜ

İbrahim Yün-Yaş: 82

-Köyünüzün ismi nereden gelmektedir?

(1) bundan bēş yüz sene ēvvel bi yörük gēlmiş üş dört hāne yörük óndan sōna bu aşşākı (2) derē bu öte Ḳārşī Ḳōnmuşlā ónda būrda órda çalışīrkan … başında māden çalīşmış hātdā (3) bundan on on beş sene ēvvelisi tüm etobūslē sōkmedi ōle çalīşmışlā bunnā borē (4) yātmā gelirlēmiş bōrda yādmā gelince sabalen Ḳālkālāmış gidēlēmiş ākşamin dönüş borē (5) gelirlēmiş ónnāñ yanına dereden öte Ḳārşıda ó zaman bu kövüñ adını ne Ḳoyām ne Ḳoyām māden Ḳoyām demişlē

-Hangi maden çıkartılırmış köyünüzde?

(6) dāş dāş mādeni işde dāş nerē gidyōsa gāli istānbula mı gidyō ānkareya mı gidyō gāli (7) bilmōm ónuñ˘órasını sōna órē gidēmiş ōle óndān sōna māden Ḳālmış sōna tabi (8) bōyüdükce bōyüdükce hēb bōle yörük hālinde işāpdīsa óna biz yetiştimizde biz ōle duyduk (9) dėdelēmizden babalāmızdan ōle duyduk āmma şimdi gāli bōle bu yaşa gēldik dāğlādā (10) gēzdik bōrdan işēden āl da düvēnniden āl da işēye Ḳadā mezit bovazına Ḳada (11) gēzmedimiz yē Ḳālmadı yeşillik kesēdik ölmez yaprā dēriz ānkarē gōnderidik bōle ōrlāda (12) gezēdik işde kēnimiz kömür yakādık demirci kömürü satādık bāşḲa nēşberlik yapādık (13) şimdi bu yaşa gēldik bi şē yōḲ Ḳāldı bi Ḳāve vā torunnā āllah rāz˘osuñ bakālā cāmi ōrda (14) sābalen Ḳākdīm mı ezānda āllāh˘ēkber óraya ónnā Ḳākdıysa ónnālan barábā yemē (15) yirim bēnnen vā mı bi görülcēg˘işiñiz vāsa va yōsa ufaḲ torunnā vā bunnara bak sen (16) dēlē torūnnara torūnnara bakārım işde bōle gelip geçiyō sōna canım sıkılır mesełâkin (17) çıkārım şōle Ḳārşılara bōle bakārım yāylālara gēzdim yē hēb gözüm˘önüne gelir

-Köylünün geçimi genelde hangi ürünler üzerinedir?

(18) şimdig egsērsi benim yetişdim zamannā nēçberlik vārdı öküzlēnen düven sürēdik biz (19) ōle düvennē vārdı bōle domanışdan düvencilē gelirdi bōle ağēşden düven yapādık ónu (20) öküzlērnen sürēdik hārmanı ōle sürēdik ākşam ōldu mu savurūyduk óndan sōna (21) ārābalānan … götürūydük bōle bi ālemdi şimdig de motur dēvri çīkdı

-Eskiden nasıl çift sürerdiniz?

(22) şimdi nāsıl sürülcēk öküzleri bōyŭnduruk yapārız biz óndan sōna bi de sabān (23) ağēşden sabān Ḳōşduk mu hadi ōlum dėdik mi elimize bi örēnde dēynek dēriz biz hadi ōlum (24) bakām bi haydi Ḳaraman haydi arab hadi ōlum bakām bi ākşam olūrdu gelisiñ (25) hāyvanıña bakāsıñ óndan sona yatāsıñ sabalen sabā ezeni de ōldu mu hadi ōlum bakam (26) hemen hāyvannarı yemlēsiñ dōru tālāya tālāya gitmicēseñ bazar istēseñ inegöle bazara ōle şāpādıḲ işde

-Köyünüzde meyvecilik var mı?

(27) vār bayā vār yāni şēvtāli fişne erik kirēz bōle bunnādan hērkeşin kēnine göre gücüne (28) göre birē ikişē dönüm üş bēş dönüm vā şápyō yāni

-Bayram eğlenceleriniz var mıydı?

(29) fener aláyi yapādık bayramlāda fener aláyi yapādık bōle mukāvfadan fener yapādık (30) aynı dēynēñ˘ucuna bōle bütün bu kövüñ içini dolaşīrdık bōle şārkı sōlēdik Ḳōrkma (31) sōnmez būnnarı sōlēdik hēb Ḳōbca da oynādık bōle ḲuyūḲ yapāsıñ dēvorē bi (32) ḲuyūḲ yapādık óndan sōna asārsıñ óreya hāngı Ḳuyūñ içine girēse Ḳōbca seniñ Ḳuyūñ içine (33) girdise ónu alīrsıñ Ḳōbcaları tōplāsıñ öteki meydān da Ḳāldı mı şēpamāzsıñ alamāzsıñ

-Dereden balık tutar mıydınız?

(34) ēñ çok bizim derede vārdı Ḳarabalık bi de alabalıklā vārdı alabalık çōḲdu şē de (35) yukara gēşdik mi gazēlliniñ˘āltlāna gēşdik mi órlā da alabalıklā vārdı sērhmeynen (36)tutādık ōrme sērhmelē vadır ōrme ónnālan tutādık

-Başka balık yok muydu derede?

(37) bi de ufak şōle çapar tātda balıklā vārdı ufaḲ˘ufaḲ tātda balī ónnā çōḲ dakılīrdı (38) ónnādan çōḲdu bāşḲa balık yōḲdu burlāda

45

PAŞAÖREN KÖYÜ

Behiye Bayram-Yaş: 82

-Kaç yaşındasınız?

(1) sēksen˘īki

-Bu köyün adı nedir?

(2) ēski adı kilyos köü şindiki paşören köü sōndan kere yāptıla īşde bu kōlerin ātlarnı (3) deĝiştirdilē ātlarnı biz gine kilyoz dēyoz sanayırdāncası (?) saña paşō̄ren dēyöz

-Neden Kilyoz demişler bilir misiniz?

(4) kilyözü de öncede ne dėmişlē işde dēmişlē işde kīlyöz deye senin köüñ benim köün ālayına (5) burē kilyöz ōle adlā Ḳonulmuş annatmāzdı dedem ninem ērken ōldü keçölükde yaşatta baña (6) hēr şēy ānnatmāzdı yalınız olum ānnadırdı saĝımın balın sütün ōldūndan gömēşleri (7) elïne alıp ısıra ısıra yidïni annadırdı ken būbam

-Babanız neler anlatırdı?

(8) nė annatsın bubam çolūnu çocūnu ēskiden fākirlik varıdı ïşde ōleleri annadırdı kelecen (9) tōplacan idāre olucan dėye ūraşırdı bubam ayrılıvēdilē bubamı fākir ēşde ezāmet (10) çēkdi ondan sōna çālışdık annem kārdaşlām ïsanˇōlduk toplandık neden burayă (11) ēvlendim kās sene ōldu ónnā da ōldüle Ḳāldılā işde

-Çocukken oyun oynar mıydınız?

(12) çokˇoynādık çindik ōynādık şūdˇoynādık su Ḳoyup sinmece guguḲˇōynādık top dāşırdık (13) hālka ōynādık ōle onnarı biliyöm ben hiç hēr şeyi bilmöyöm āmme gine sinmece (14) guguk sāklanırdık aranırdık subay ōynādık ēşde şūdˇoynādık çeligˇōynādık

-Şut nasıl oynanır?

(15) şut burē dikēsin şeyi dışādan salā vurāsın ó şēdir çelï (16) de vurāsın deynē gidē ó da sen getirïsiñ kimsi çīkā kimsi çīkmas bi sen durāsın bi (17) ben durarım işde óna çēlik dēdik ūd dēdik hömelek (18) yapādık bōle ōbek ēşde onnarı ōynādık bēn pēk gūzel bïlmem çocūm işde

-Genç kızken nasıl vakit geçirdiniz?

(19) çokˇėyi geçïrdik ōynādık böbeklē ōynādık palalādan böbeklē ōynādık çenizle yapādık (20) oyunnā ōynādık tōplaşīrdık saña gidēdik baña gidēdik ōle mahałlede gözel geçinirdik (21) ārkadaşlarınnan işde dövüşmeden çēkişmeden

-Toplandığınızda neler yer, neler içerdiniz?

(22) her şē yapādık yėmegˇïçmeg bōle mïsir Ḳavurmak patatis hāşlatmak tēleleri (?) (23) tōployoz çāy bişirmek hēr şeyi yapādık bazı yėmeklē yapāsıñ sen baña ünnēsin ben saña (24) ünnērim berābē yïriz içeriz ōle yapādık işde hēr şē yïrdik ēlma hoşafı ōlurdu ēlma ōlurdu (25) ēveli ceviz ōlurdu Ḳuru ārmut hōşafı ōlurdu tēlē tōplādık cevizleri hōşafˈïçine dōldurūrduk (26) onu ōle kestāne gibi yïrdik tōplumda

-Eskiden yapılıp bugün yapılmayan yemekler var mı?

(27) ōle bilmem hiç yāvrım annem ne yāpsın hamır bişirir tārna bişirir fasülye bişirir (28) nōhut bişirir pātetis bişirïsin ōt yėmē tōplāsın alannādan gēlincik dēriz onnādan kōfte (29) yapāsın hēr şēy ōlur sırasına göre e hālin va mı ētin alīsın ōle işde

-Anneniz tatlı yapar mıydı?

(30) yapādı dādlı hēr dādlıyı yaparıs hamırdan dādlıdan yūkkadan pastası şūnu būnu hēr (31) şey nişeştádan hēr şeyi yapādık pēlte dādlı

-Kışlık neler kuruturdunuz?

(32) Ḳīşlık yazın nēse Ḳışın da ó ōluyo salamırı tārnası bulguru hamırı şunu bunu Ḳīşlık şindi de ōle ïşde gine

-Pestil yapar mıydınız?

(33) pēstil ēşi tātlılara dökēdik pēstilleri onnarı ēsirannan Ḳazır Ḳazır çīkarız sirādık ōle (34) ēşileri tenekelere dōldurūrduk ēsiranı vādır (35) ónun Ḳocaman ēsiranı vādır sapı vādır tavalān içinde bişiri bişiri tenekelere dōldurusunsa (36) şindi ōle yok şimdi rātlık Ḳuru yapāsın ērikleri Ḳuru yapāsın kaymaklāsın pişirisiñ ēsi mi (37) işde öle onnādan Ḳīşın Ḳurusu yiniyo yāzın da yaşı yiniyo öle ōluyo işde

-Ramazana ne hazırlık yaparsınız?

(38) ramazana lōkum yaparıs bāklafa dādlı yaparıs hēr şēy dādlı hālin nēyse kimisi (39) hāzır˘alır hazır dādlı bāklafa ālır hāline göre işini görēsin ēskiden ó Ḳadān dādlı bilmezdik (40) şindi çok dādlılā bilinē çeşit ūzunsu Ḳısası hērşēysi biliniyo kīrk yāpraklısı (41) būrma bāklafa Ḳırk yāprak Ḳātlı çēşit çeşit şimcini hēr şē ōkur yazālık vā ye milletde hēr şē yāpıyo

-Bayrama özel yaptığınız yemekler var mıydı?

(42) pilav bişiriz ēt bişiriz kurban bayramı ēt oluyo zate ōtekine de Ḳūzu kesïyoñ ya ōlak kesïyoñ (43) ya ēt alıyoñ ēt bişirisin bēş˘āltı lofo (?) hōşaf bişirisin kompostosu yanında būz gibi ēşde (44) öyle şeylē bişiris yanïna sōĝukluk Ḳābak bişiriz āk Ḳabak beyaz Ḳabak kestāne gibi

-En çok hangi yemeği yapmayı seversiniz?

(45) hēr yimek yaparıs ēn sēvdim yimek ne sevilir tārna çorbası mēlem ó ēn çok ben (46) çort severim gine bak ēt yimēni de çok severim ēt yimēni de dedim işde fāsille (47) patatis zatı mēşur ónnā öle patatisi Ḳızārtmasını yapāsın köftesini yapāsıñ börēni (48) yapāsın kaş türlü yimē ōluyo patatisin

-Genç kızlığında nakış yaptın mı?

(49) pēg˘işlemedim ben

-Çeyizinizde neler vardı?

(50) vā çeñiz hēr şē örtü çember ēsbab işlemeli Ḳab Ḳacak hēr şey oluyo şimdi ēskiden ēski (51) işlemelē şimdi öle yoḲ gāli şimci Ḳanaviçe vā gērgef de ōlurdu ulama ōlurdu (52) büyük ulamalā şimci giziyo ónnah

-Ulama nedir?

(53) çēvre ónnāda çēvre ūllama çibinniklere dakālādı öle dört tāne cibinniye dakālādı bė āl (54) cibinnik ónnarı dakālādı bēgirin başïna bālālādı şē hediye bēgir çekene ōlurdu hangı ēşde (55) öle şeylē ōlurdu ēskiden gine çāydannıktır bardaktır harcancak Ḳab Ḳacak maşası Ḳaşıĝı çeşit çeşit ne varısa gine öle

-Yemekleri nerde pişirirdiniz?

(56) şimdi demir tencirilēde bişēdi toprak tencirilēde bişēdi şindi ērsan tencire āldı (57) yürüdü ēskilē daha gözel işde kapla bakır hep Ḳalaylı buz gibi Ḳalaylādık hēr sene (58) Ḳalay ōlurdu Ḳaplā hēr sėne Ḳalay ōlurdu bakırlā Ḳalaylanırdı tencirilē sāhannā (59) Ḳalaylanırdı ıraflara dizēdik ónu öle kapakkı sāhan ōlurdu kapakkannan berābē (60) dünnēde bayramnāda ónnarı bi gün iki gün eveli ovādık temizlēdik gine rāflara kōrduk

-Yaylacılık yaptınız mı?

(61) ēvelden Ḳāynınam yapıyodu dā kökten geliyomuşmuş bunnā yāylăya kāynınam gēncidi (62) gitdi ōm beş yirmi sene de ben gittim yāylăya yāylada yaşadık yāylăya şinci (63) ērkenden gittinnen hādïrellez Ḳāsım çīkdı mı ava āçıldı mı yāylayı bulūsun gidēsin (64) órăya kümelēn vā ōrda kümelē vā böle barakaya barakalā çēşmelēn vā koca yāyla hayvannā (65) yayılır saĝımı sīkımı götürüsün tava

hēr şē götürü̇süñ bişiri̇sin Ḳīşlık idāre yapāsın salamır (66) pēynir tereyaği̇ yōğurt ónnarı yaparıs dördˇay bēşˇay dūrduk mu óndan sōna gēliriz (67) burăya órda yāşārız sen benimˇevi görseñ canın Ḳālırdı i̇çinde anadan sū gēlirdi buz gibi hiç (68) sinēm ōlmazdı hiç yoğurdum südüm ēşimēzdi soğuk serin çamnān dibinde dörtˉ (69) dāne çam vā evimin üstünde kine çēşmem yine ākıyo evim duruyo ēmma gāli bātdı (70) üç senedir çıkmāyom gāli dède ölünce dède kazā ōldu arabadan düştü öldü gēncėcik

-Yaylada hangi hayvanlarınız vardı?

(71) koyun keçi inek sōna sōna inē çēvirdik Ḳoyun güden ōlmadı i̇nekleri salıveriyen gidi̇ i̇neklē (72) kēndi kendine yāyılıp geli̇ āşama gi̇der órda ōturādık) tā āntályeden yanıma (73) ākrabalām vărdı ta antályeden baña hāp daşıdılā hep eyi ōsun deye bērcek (74) efēndi öldü irāzetçi ērceb efēndi hanımınnan ēşinnen dōstunnan gelidi hēr sene geli̇rdi (75) kulakları çınnasın çokˇekmēni yi̇dim ónnā da bēnde dūrdulā hēb gelēninnen tānışdık bi̇rlik ōlduk helallaşdık öle

-Hangi yayla burası?

(76) pirekdepe çok yaylalā vā órda alaçam pirekyatā paşa çayırı duzlu çayır çok yaylalā vā órlāda biz pirek yatāna gidēdik

-Hangi ağaçlar vardı yaylada?

(77) hēr yer órda çāmnık senēbēlik hēr yer çamnık burası būrsa oynā (78) burası firek yatā burası çoban buñarı yāylalān adı vādır öle

-Yaylada toplayıp yediğiniz otlar var mıydı?

(79) ōrası dēvlet yeri dēvletin yeri patatis ekēdik havıcˇekēdik turb ekēdik şuñu buñu çok (80) mal yapādık órda geliken sökē getiri̇dik yi̇rdik dēvletin malïnı gelene gidene de bakādık (81) órası dēvlet malı bizim dēl şēşid odlā vā gēlinciktir ebegömecidir ondan sōna semizlik yāylemizde vā hep

-Mantar var mı yediğiniz?

(82) ēkmek mantarı vādır mēlki vādır yābancı māntar çok kuzu göbelē vādır çayır mantarı vādır (83) gul mantarı vādır her mantar çıkıyo bāşka yabancı mantar bilmöyöz biz düğüt mantarı bis tōplamāzdık ónnarı öle

-Ayı mantarı var mı?

(84) óna biz ēkmek mantarı dēyöz şi̇mci ēkmek mantarı denir satıleyi ónnā da gidē amma (85) ónnora tenezül ētmezdik mēlki çıkdı mı mēlkiden alırdık mēlki çoğunu salamırnı yapādık (86) hēm yi̇rdik kızārdırdık öle gelene gidene bişi̇rirdik rēçel yapādık āha dudundan rēçel (87) yapādık órda tikennē vādı dōlu ā dudu bahçamız yanı çileklēmiz varïdı şindi bişēcik yok

46

SARIPINAR (SIRNAZ) KÖYÜ

Hüseyin Cengiz-Yaş: 95

-Yaşınız kaç?

(1) dokuzān beş

-Köyün eski adı Sırnaz nereden gelirmiş?

(2) nėden sīrnaz dėyeceklē borā bi sahāt yēr vā ōrda imiş bu köv ōllara ava gelinirmiş bōrda bi (3) sīr va sīr va sīr va ōrda yılandan duramuyolā bórā geliyolā işde adı sīrnaz bōrdan Ḳalıyō

-Köyünüzde yılan çok olurmuş eskiden duyduğumuza göre öyle mi?

(4) ōlmaz mı yılan Ḳavīdi esgiden lēkin köpeklē pākladı

-Hangi yılanları görürdünüz?

(5) kör yılan bōnzėlik yılān varımış bāk ó direk Ḳālnıkda dereniñ öte Ḳarşısında ōrda ōt biçiyō (6) ōt Ḳurūyō otu yığám dēyo yığın yapam dėyo şu ağácı getirēm de dėyō sūrgüyü dikem dēyo (7) yığām dėyō gidiyōku yılān ó Ḳadā böyük

-Yunanlılar savaş zamanı sizin köye de gelmişler mi?

(8) yonan bōrda cerāh kövü vā biliyōñ mu cerāhı cerāh da ōrdusu vārdı ōlum yonanıñ (9) ōrdusu bu yollā nērde yonān yāpdī bu yolları şinci bōrdan sekkiz kişi gidiyō angāre (10) āksuya āksu vādır Ḳazancınıñ öte yānında köv ālt˘üs olur ōrda bizim bilâder va (11) böyük işde sekiz dokuz yāşlanda hadi dāş çatlasa ōn yaşında ónnā gidiy˘āmma bizim enişde (12) va anamıñ Ḳārdaşınıñ adamı bi de bōrda Ḳoñşulā mēmed˘āmca dēriz ónnā başında (13) göz ḲulaḲ oluyō ónnā sāde öküzleri çēkyolā ufāḲ bu gözünde evin gavırlā yātyo (14) gavırlañ˘āsgerleri … bu gözünde de angārecilē yātyo bizim türklē bizim çetelē gelyō ónnarı (15) kesiyolā gavırları gavırları kesiyolā sabah oluyō sıkışdırıyolā şincü size bi şē (16) dėmedilē siz biliyōñuz bilsiñlĕ öle ya dē bilmen nėrde üş dört sāt ötēde kövde (17) Ḳōyvermolā günneri gēldi Ḳōyvermolā sıkīşdıryolā bōyna ta sōna davıl çāłyō dėdim sünepe (18) gitdi de bōrdan boş Ḳumāndandan kahat˘āldı öle gētdi öle günnē kövleri basālādı (19) ōlum bu kövü bāsdılar˘ēmme … işēsi türklē bi şey yapamadılā bu kövü yākmadılā (20) hiç ó davıl çāldı dėdim hana sülepe ó bi alāy Ḳumāndarı nasıl öle sözü geçiyōdu yonana ó (21) işētdi bizim bu kövü bu kövüñ davılcısīydı bi gitmişlē ónnar mācur Ḳāldıryolā (22) bōrdan cerāhdan Ḳāldırınca tekrā geliyolā gelince bu kövden˘işde hāmır būlgur tāna (23) ekin herif evinde ne varısa vēmiş óna Ḳārşılık ó da ó eyili yāpdı yonan zamānı (24) zahmet çēkmedik biz ovalā çōḲ çēkdi yākdılā çok kövleri gidēken hōcŭkövünde birini (25) kesiyolā ihdiyā benim gibi dönüyō ēvde ōn beş gün Ḳūrtlanıyō cenāzesi ya yīkamak nērde (26) yīkanıcak hāli kōkuyō yānna varılmıyō nelē nelē bütün˘ovayı yākdılā bütün kövleri gidēken yonannā bilmem mi ben

-Yunan askerlerini gördünüz mü?

(27) görmez olu mu ben ceraha kaç sefē gitdim yüz sefē gitdisem āzdır odun satmā (28) gitdim çam kütükleri böle birē dene sarıvēryolā eşēñ yanıbaşına bi bi yānna bi bi yānna (29) bizim āmcōlu vā bora gelen çocuk vārdı hana ónuñ Ḳadā katīydı ónnan gidēdik gidēdik (30) yıkādık ōn günde on beş günde hāvtada paráyı gidē alılā gelilēdi veridi

-Yunan işgali döneminde çok yokluk çekildi mi köyünüzde?

(31) misir koçāndan bedire kövünde ekmek yāhmışla yimişlē āyrıkdan āyrık bilirmiñ (32) tālīlāda āyrıkdan ekmek yimişlē dedilē benim bubām da varıdı āsger˘idi işēyde būrsada (33) deppoyu bēklėyolā bu enigölden ōn beş kişi bu kövden de dört kişiydi āşamdan (34) alıyolā fırından şöle bi pōhca ekmek üleşiyōlā işde şöle on beş kişi yarısını yiyolā yarısını (35) da sabālen yiceklē yōk bi şē āsgē sabālen de yicek ōlyolākı simsiyāh ağı gibi (36) yiyemėyolā atıyolā güyā ceviz Ḳabını üvütmüşlē bi pārça da un öle günnē

-Askerliğinizi nerede yaptınız?

(37) vize demirkövü bulgar hudüdünde Ḳīrklāreli bilirim Ḳīrklārelini ēdirneye Ḳada bilirim

-Askerliğinizi ne olarak yaptınız?

(38) piyāde ōn beşinci alayda ağır makineli bölüğündeydim sōna āltay dūrdum bölükde (39) āltaydan sōna hāsdānėye sıhıye gi̱tdik ōrda āşcıydım hāsdānede

-Kaç yıl askerlik yaptınız?

(40) yi̱rmiki ay yāpdım mánevraya gi̱tdik dāğda ordugāhdayız ōn beş gün dūrduk (41) ordugāhdan mánevraya gidiyōz gāli işdimā ōldu ō̱leden sona Ḳaravanayı yidik boru vūrdu (42) işdimā dėye işdimāya gēşdik yārbay vā yārbay bi bu yānna gitdi bi bu yānna gitdi (43) üşüncüde dėdi ē çocuklā dėdi mánevraya gi̱tdik mánevrada alāman hārbi patladı (44) ōtuz dokuzda biz tēskire alcādık ya hana tēskirelē durdū üş dörd˘āy gēşdi bizim günümüz (45) i̱ttiyād tōpladılā biz˘ōrdayka bize bilē sıhıye ēridiz üçē yüz mērmi vērdilē ǖ̱ç Ḳolan (46) fişeg vērdilē ārkadáşımıñ bitēse vericēm bi gecede ēdirnovasındā işde bu hārb (47) pātladī zaman alāman hārbi dünyānıñ cepānesini hārb mālzimesini ó si łåh işde ōrdan gēldik (48) ōrdugāhlā dağdā bölüklē ālmadı demirkövünde Ḳīşlalā ē ne zāhmed çēkdilē (49) i̱ttiyātlıḲda da işēyde yāpdım i̱sdanbul hadımkövünde işētdim dūrdum hadımkövünde ikāy (50) dūrdum sāncaktepede bir āy dūrdum māhmudpaşa tabiyesinde cāmi va (51) cāminiñ yānda yi̱rmi dokuzuncu barakada yedāydūrdum óndan sōna örücǖ̱nnüye (52) Ḳakdım örücǖ̱nnüde dūrdum ōrda tēskire āldık gēldik

-Köye nasıl döndünüz askerden?

(53) ē nasıl dönicēm işde gēldik işēynen gēldik yayan yeşi̱lköv vā yeşi̱lköve Ḳadā yayān (54) geldik örücǖ̱nnüden yeşilkövde tirene bindik ısdānbuldan çıkdık mudānyada tirene bindik (55) tirēnden yayān gēldik būrsadan borā yayān gēldik yōḲ vesāyid yōḲdu para vā (56) vericēz˘ēmme yōḲ vesāyidlē nėrdē āsgeriyeye çalışıyō tomofillē

-Atatürk'ü gördünüz mü?

(57) gȫ̱rmez olumun atatürk ben āltaylīkan atatürkü siviliken gȫ̱rdüm ben ōrda ēynigölde āltaylīkan ben āsgēde ō̱ldü atatürk

-İnegöl'e neden gelmişti Atatürk?

(58) e geziyōlā canım durub dūrmaz bi yēde hēr yeri görüp nasahat vericek

-Hiç yangın oldu mu köyünüzde?

(59) ōlmaz mı sāde şu mahāllede sēkiz kere yāngın˘ōldu aha şōrda bāḲ benim bilēderiñ evi yāndı ya iki Ḳatıdı (60) böyük binā bu māłlėde sāde şōrda bēş kere yāngın˘ōldu bi de şōrda samānnıḲ yāndı bi de gine ēv yāndı (61) ōrda dörd de ev yāndı sekiz dōkuz kere sāde yāngın˘ōldu bāşḲa māłłėlēde de ōldu yāngın ōlmaz mı

47

SÜLE KÖYÜ

Melek Şahin-Yaş: 88

-Bu köyün adı nedir?

(1) süle köy

-Eskiden nasıldı?

(2) sünü köv denirdi

-Yaş kaç teyze?

(3) sēksen sēkis amman çocūm sen gāli ōmür istemōm allahtan yārdım istōm gāli

-Buraya neden süle köy denmiş, eskiler anlatır mıydı?

(4) ēskiden pek ānnamam çocūm sen ben ānnadırlarmıştır ēmme benim ninemde gōrmedim ben (5) dede de gōrmedim ónnā harbˇiçinde Ḳālmış dėdem hārpde ninem de ētiyardı ó da (6) yatalaḲˇōldu bubam da gevurlādan Ḳāçmış gēlmiş bōle gevurlā gēlmişlē aramā (7) bacalā vā ye bōle ēvlēn bacaları iki bacanın arasına bōle ēnseri Ḳākmış (8) ayaklanın ūstünde bōle dikilmiş āltında ninème āteş yāktıttırmış gevurlā beni (9) çēkmesin bulamasınnā diye būrda bulamasınnā diye ōle Ḳāçmış ōle Ḳālmış elinin bircēzi (10) şeydi barmānın biri yōktu hārpde Ḳālmış mērmi düşmüş de işte ben ōle biliyom başka (11) bilmōm çocūm gōrmedim ben hātırlamam dā ben ūfak Ḳūcakta fiłån imişimdir gevurla (12) burlara geldinde anam beni Ḳucāklamış ōrmannara saklanmā gidmiş işde ó Ḳada biliyom ben anamdan ó kadā dūydum

-Çocukuluğunuzda oyun oynar mıydınız?

(13) çelik oynādık dāş digmece oynādık başka bişē bilmēzdik ben ónnarı biliyom işde ōkula (14) giṭdim ben ōkula giṭdim ōkuldan gēldim Ḳoyunnāmız vărdı Ḳoyun gütmē gidēdik işde ó (15) Ḳadā ben bilmōm kēndim bāşka bişeylēni

-Yeni yazıyı öğrendin mi?

(16) yėni yazıyı bākdık okudum üçe Ḳadā ōkudum óndan sōna mēkteblē kapandı ōretmennē (17) bıraḲdı gitdi çocuklā bayā şēsiz Ḳaldıla ōkulsuz e sōna ēynigöle indirdilē kimsini cerreha indïrdiler

-Genç kızlıkta neler yaptın teyze?

(18) dēli dēliḲannıya hiç bilmōm ben ben būbamdan Ḳorkumdan bōle bi Ḳīnan (19) ōturub da oyŭnˇoynadīmı daşˇoynadīmı bēş taş oynadımĭ bilmem būbam bizim sērt idi (20) asabidi çok gevurˇiçinden gēlmiş kōrkmuş ācık kafa şēdmiş ó kadā bilïyom bilmōm bāşka

-Çeyiz yaptın mı?

(21) yābdım ine oyası yābdım mēkikˇoyası yabdım çembē oyaladım çēvre işledim işde ó (22) Ḳadā ēlbisem vărdı ne ołcek bāşka bişeyim yoḲudu çembē ōrtü ēlbise işde ónnādı fākiridik (23) burăya fākir yere vēdilē beni ben de ōle dağda bayırda gēzdim çocūm sen ben adam tēbdil (24) gēldi burē bi ōlana vēdilē órda kēsilden düşdü acele şē göṭdülē dōrt beş (25) gün zārfında órlāda kendini ūşüṭdü ne ołduysa tēbdil gēldi āltı sefer bēş sefē tēbdil gēldi āskēde sōna yirmbeş sene de (26) ōtrak dūrdu çok

çēkdim ben ben gün güneş gȳrmedim ōlum sen ben gün gȳüneş görmedim (27) şinci allā şükür ōlum vā bin kere şükür ēkmēni yiyom āllaha şükür˘edib ōturuyorum

-Eskiden ne yemekler yapardınız?

(28) fasille bişiridik hamır yapādık ne yapıcaz bāşĶa māntı kūlaklı amır ēşde yoĝūdlu amır (29) ȳle şey başka neblem bāklafa açılırdı yūvka te ó Ķadā

-Yufkayı nasıl yerdiniz?

(30) yazādık te Ķurudūrduk içini kekī yālādık içinė īç yappādık bȳrek yapādık yīrdik

-Yufkadan başka ne yapıyordunuz?

(31) bāklava da yappılır bȳrek de yapılır ēmme işde fakirlik vărdı deōm ya būrda bubasınnan (32) āyrıldı ōlan adam āyrıldı ó yatalak hālinle āyrıldı ōyłåta gȳṭdük ēşşeyne ēşşē bindirdim (33) de ōyłåta da gȳṭdüm ayaklā tutmōyo ellē tutmōyo zahmet çekdim işde hāsılı bōşvē bōşvē gērsini bōşvē

-Dağdan hangi otları toplayıp yerdiniz?

(34) bu ōtları dā yīrik

-Ne otu bu?

(35) akīladabilsem deyvēsem şimci ıspanak semiz˘otu bilemem sen benden ėyi

-Başka neler toplardınız?

(36) ēdilcen bağala ēşi ot gēlincig işde ó bāşka ot bilmōm

-Hangi mantarları yerdiniz?

(37) gildiren gökçe melki sükü mantā işde ȳle bāşĶa mantā bilmōyom gildiren sȳüdlü ōlur ó da beyaz˘ōlur sȳüdlü

-Mantarı nasıl pişirirsin?

(38) hāşlāsın hāşladıkdan kere sȳüzdürüsün güzē kēvgirdenyağa Ķor Ķızzādırsın cub cub (39) yīrsin beni Ķonuşdurub duruyoñ hadi yetē gāli ey başlıcam tėyzenne ha

-Ramazana ne gibi hazırlık yapıyordun?

(40) fākiridim çocūm sen deōm ya bāzardan alır gelīrdim yīrdim işde bāşĶa şey bilmōyom gāli (41) hāftada yēdi kere bazara gidēdim ōdun satādım ēkmek alır gelīrdim yā duz˘alır gelīrdim ne yapıcam bāşka

-Nasıl odunculuk yaptın anlatır mısın?

(42) dağdan gētḍim ēşēnen ēşşē sardım kasabaya gȳṭdüm sātḍım işde ȳle (43) yaş˘odun yāpmazdık kuru odun yapādık dībinden tōplādık dēnklēdik ēşşē sarādık dāyak sarādık (44) tik dāyak sarādık hadi bakām sen beni būldun

-Yatarken okuduğun duaları söyleyebilir misin?

(45) sȳöleyemēcem Ķafa yērinde dēl çocūm sen benim yātdım allah Ķaldır beni ōllūna daldır beni (46) mēleklē şāid ōlsun dīnime īmānıma dīnim hak imanım kök şēytanın bende lākesi yok hade cūb yatadık

48

YENİYÖRÜK KÖYÜ

Hasan Dursun-Yaş: 80

-Köyünüzün adı nereden gelirmiş, bilir misiniz?

(1) bu kövün̆ādı zamānna Ḳurūlduyū vaḲit hācıhsān kövü dėmişlē şindi dēvled isimleri (2) dēnişdirdi tabi yeniyörük̆ōldu şimdi bu kōv zamānında ērmeni kövümüş ērmeni yērleşmiş (3) burē hātdā şu órda çınarıñ yanında bi tāş vadır Ḳōydulā bin dokuz yüz kīrk̆ikide mināre (4) yāpıldı sēroşun biri yāpdı ó mināreyi de ónu kapının̆üsdüne kōydu mināreni yāv (5) birin de bu cāmi deyil de yıkdīmız cāmi bundan̆evēlki otūz sekizde yāpıldı biñ dokuz yüz (6) ōtuz sekizde o cāmiyi yāparka işde ó ērmeni kövü dėdim ya kiliseyi cāmi yāhmışlā burda (7) annādıñ mı şindi iki buçuk metura yāpdılā hāldır hāldır Ḳara su ākıyō bu sağāk tarava (8) şöle dūrduñ mu sağāk köşede ó taşı ātdılā birini āynı tāşılı suyūñ̆içinde Ḳāldı ó taşı eyi (9) biliyōm ben velâsıl ó tāşıñ̆ēşi ōrda Ḳāldı yōnmuşlā yuvārlaḲ ōymuşlā bi şēlē iki tānesi (10) musdafanın eviniñ yānında hāyrın mēmed deye bi ārkadeşi mūhdar yāpdık ó vērmiş (11) āslında vērmemesi łâzım ónu ónnārda dört köşe ónnā şöle yókārlānı sivriltmişlē yine (12) būrda ōyuḲ vā ikisinde de nēse de burası yāni ērmeni köyümüş yörükler isyān̆etsin dēndi (13) vakit būrsa da āmed refik paşa vāli vārmış bizim kövüñ vatāndaşları geliyolā burē (14) isyān̆ediyolā ama isyān deyil yörüklē hāyvancı dediñ ya kozlucaya geliyolā kozluca (15) yōḲ̆ēsgiden hāmzabēynen bizim arāzilē Ḳarışıyōmuş̆ēsgidenḲōyun yüzüb eti (16) āsiyolā havāsızlıḲdan bir günde bozuluyō ēt ōndan sōna bōrda osmāniye vā bizim köyüñ (17) çiflimiş orası bizim kōv sölemişlen hudūd̆ōluyō yenişēre bālı sölemiş kövü vārtām ó (18) köve yakın̆ōlarāḲ da dērmennē vā … fakād zamānna işde doksan̆üç mācırı (19) deniyi ya geliyolā bizimkilē iki Ḳārdáş ānnaşamıyolā bu kövü Ḳurānnā hācıhsānna hācüsen (20) birebirlēne ōyun yābyolā birēz tabi ó dünyā malı dātlı ya hācasān ācıḲ uyanıkcēmiş (21) bileciye bālıymış borlā osmānnınıñ ilk pāytātı ācıḲ uyanıkcēmiş bileciye bālıymış borlā (22) osmānnınıñ ilk pāytātı bilecik bilirsiniz bēlki yenişērden işde öteberi ālmak için bu (23) inegöl dā tekfūrluḲmuş yonānnı bizāns dēvletiniñ alīrlāmış inegölü yāni yenişēre (24) geliken işde ó órē gelince ónuñ yānına gelince iki Ḳārdeş geliyolāmış ātlāda şindi (25) böle āt māt Ḳāmadı da ben dėyo şekēri çayı unūdmuşum dėyo ābeyi sēn gid̆ālıvē dėyō (26) hācasān soyu hācüsēne iki Ḳārdeşlē ye bu kövlü ōrdan dönüyō gidiyō tāpuları üzerine alıyō (27) ēsgi işlē yāni seniñ benim rēsim falān yōḲ ó zamānnā nēticede ó dōksan̆üç mācırları (28) geliyō hatdā ōrāniye dėyolā bi mācır kövü va ōrda sığīr yatāmış yörüğün sığırı órası öle (29) yāpdı dēyolā şindi zamān geliyō çoluḲ çocuḲ oluyō bu köv hācömēr dėyē āñılyō (30) ónnānın biri ömer̆isminde ōlu ōlmuş işde kakışma öldū için bu kövü orē Ḳūryō (31) óndan sōna gelip dōksan̆üç mācırı çifliñ̆içine Ḳōnuyō velâsılı burası öle

-Eskiden giydiğiniz yörük kıyafetlerini söyleyebilir misiniz?

(32) vāllā ilērsini pek bilmōm kep geyilyōdu ēsgiden Ḳīrmızı fēs atatürk yāni isdiklāl (33) hārbine Ḳadā ó fēs geyiliyōdu yani hoca mūsdavā geyērdi cāmide ben gēymedim de biliyōm (34) yāni üsdüne bi sarıḲ sarālādı falān sōna atatürk ó şāpḲayı çıkārdī vakit bunuñ̆adı (35) şāpḲa dēvrimi dėye şīpḲa dēvrimi ve şindi kakışılıyē meselâ atatürke Ḳarşı çıkānnā (36) ōlmuş ó dėyōkun yāni bu şāpḲáye gavır yapısı ōlmaz dėmişlē e tabi ilērsini bilmėyolā ó fēs (37) yonanisdanıñ bizāns dēvletiniñ fesimiş zāten bāzıları dėyolā ki yā bunu fesi gavır icād̆ētdi (38) gēydik e bunda ne vā ama nēmiş bu şedişin isdavroz dėrlē … ónun̆öldū için yāni namaz Ḳılınmāz falān şēklinde (39) itdā nēticede fēs bi dā Ḳayboldu hātdā fesi gēydircēz deye inegölde bu ēvde (40) dikme takkelē falān vardı ónnarı ónnarı

kasaturanañ jandārmanıñ yārdīnı biliyōm ben (41) şāpĶa gēlcek dėye yārdılā yāni atatürküñ ó şāpĶē ïcād˘ētdï vakit ónnarı biliyom

-Giydiğiniz yerel kıyafetler neler vardı?

(42) ónnarı gō̈rmedik de ēsgiden Ķadınnā tōftuk dikēlēmiş pamıklīĶ dērlēdi pamīñ˘ïçine (43) bō̈le iki Ķat bezi kışın üşemēyelim şēklinde erkeklē de gemi geyēmiş gemi ālı gemi (44) şïmdi bu pāntol mesełâ bu gemi bōrlarda bacaklā ālt yānnı çorāplan geyērlēmiş bórē Ķada (45) çorāp yṻn çorāp bórda da geminin ağı yāni Ķadınnarın bāzıları şālvar geyilyō ya şindi āynı (46) şekil ėrkeklē āynı şekil geyiliyï dėyō hātdā dedēñ mēmed dedeñi bilmēzsiñ ó bāĶ ali (47) çalışōlu süleymān dedem gene ali çavış yokārda bunnar hēb gemi geyērdi ō̈leydi şïmdi (48) yonānlı āsgerleri borayı bāsdī vakit yāni rūm çeteleri sōymaĶ˘için sülēman˘ānıñ˘ōldū yėre (49) tōpluyolā milleti rāmetlik halil˘ā da kemāne çalārmış mutdar ali dērlēdi ónu da (50) çāryolā şïndi gavırın biri dēymiş ki birēzden kēlleri düzeriz biz dērimiş ama şākir dayım (51) bin˘ṻç yüz ōn sekiz doĝōmlu hēbsi orē tōplamışlā soyuceklē mïlleti şïndi mısdīk (52) dede ānnáyō tabi soyūlceklēni kapıda da silāhlılā dikiliyō falān camı sıyırıyō bu hālini aga (53) cāmdan atleyō ārkadan sülēyman dedēm de ātleyō sülēyman dedemiñ ağı ēsgiden sövēn (54) kakarlādı ó söveniñ tepesine gēçmiş dedem yakalānmış mısdīk dede hemēn bi … vārmış (55) kīrma teg Ķūrşun atārmış geliyō kāpıyo gidiyōşōrdan bi ātıyō bi de gidiyō öbür (56) Ķābrisdanlık taravı yola bi de öbürküne ah kō̈v deyolā āsgeriye bāsdı rūmnan çeteleri (57) Ķāçıyō bu sefē soyamayolā köyü annadīñ mı işde burē Ķadā biliyōm

-Geminin üstüne ne giyerlermiş?

(58)ṻsdüne de gene āydın efelēni görüyōñ mu bilmōm oyun oyneyolā ya çepken (59) dērlēmiş ceket yērne ónu gēyyolāmış ó geminiñ˘ṻsdüne

-Ayakkabı ne giyerlermiş?

(60) ayākda ne bulūsa ónu gēyyō çārıĶ da bēn bile gēydim çarī kusura bākma yemeniyi bulamāzsıñ Ķara yemenï

İZNİK İLÇESİ

49

ÇİÇEKLİ KÖYÜ

Nazmi Selçuk-Yaş: 77

-Bu köyün ismi nedir?

(1) ilk˘evelâ elliye Ḳădar külüstandı álliden ātmış˘ittiłâline Ḳadan gülüstăn˘ōldu (2) ātmış˘ītiłâliñden sōra çiçēkli ōldu şimdi şişekli yaşım yetmiş yedi otuz bir dōğumnuyum

-En eski ismi nerden geliyor bu köyün sonradan niçin ismi değişmiş?

(3) burası ikinci yērleşim beldesiydi dā evel īlerde bi kokăvat var ōrdáymıştı sōndan (4) buraya gēlmiş īznik Ḳaraçabılān āsvalt şosa bu kövün˘āltĭndan gēççekmişti bu (5) kövün˘âĝalarā ó zămannā eşkiyālık var ya ēşkiyālā çok hurā dėyĕ ālā yolu (6) aşā āldırmışlar yalovădan gėçirmişler sōra işde ōle dĕvām˘ēdïyo doktur˘ibrām bey vardı (7) belediye dōktoru çiçekli çiçekli ó Ḳóymuş çiçekli īsmini ātmış˘ītiłâlinden sōra

-Çocukluk döneminde evin içinde hangi odalar vardı, evdeki eşyaların adları nelerdi?

(8) vallā ó zămannar ben bin dokuz yüz kırk dokuzda ēvlendim ó zăman karyola falan pi şē (9) yoktu yer odasıydı iki odamız var yōkarda bi de odamız dă aşāda var şurlā dă evdi bāşlāda (10) bi ev var oráye kırk yedïde yāptım o evi babamın sālīĝında bovam ki (11) seksende vefāt ėtdi gine ben işte doksanda yāptık bureyi ó zăman şōle ūlăşım yok āt˘ārabası (12) öküz˘arabası manda arabası bu köv reçberdi çok güzel büdey çıkarıdı burası (13) ēvdĕ mutvak dėye bi şī yok ōcak iki tāne kütük çakāsın kibridi yakāsın sācayā Ḳōn ūzerine (14) ānnem yīmek pişirir o zăman sobá dá yok doldurusam ōcēyĕ ōnün īsınır arḲan buz dutar ōle (15) ó zămannar ōle soba ēllïlere dōru ēlli bėşlere dōru ó zămannarī ūcüz sobalar ēvlere gelmeye (16) başladı dā dā yeni yeni ó zăman ikuz˘arabası bēygir˘arabası beldūne bakan tek bī (17) beygir˘arabası vardī gēne ónnan getirdim kapıya ūzerinde hasır öyle getirdik şimdi tāksiler az geliyo

-Hangi eşyalar vardı evlerinizde?

(18) evde yātak yorgan mintan gömlek ó zăman ūzun gölmeklē vādı anadolu īşi kollu gömleklē (19) fālan yoktu ónnā pantul vādı da işīṭdimi fałne yėrine işē falna vā uzun Ḳollu (20) faniłâlā vārdı ó zăman bōle kısa Ḳollu dīl gömleklē vārdı ónnar geyilirdi sōna sōna ónnar da ārtmaya başladı

-Elektrik de yok nasıl vakit geçiyordu gençlikte?

(21) ó zăman şimdī ōlum ālmăn hārbinde bin dokuz yüz kırk˘iki kırk˘üçlēde evlēde kayapın vārdı (22) dışardan īşık görünmezdi gāz yaĝı yok hemen tabā bī zēytin yaĝı şōle bī ēski atarlar içersine (23) paçavra īçine Ḳóyarlar biraz˘içine duz˘ātālar dėdīn gibi zētinyaĝı bōle fitil fitilin yanar gāz (24) yaĝı gibi yanar pērdĕler yānlarda siyah pērde dışardan˘ışık görülmecek kărartma vardı ki dā ālman˘arbinin geçincĕye kadar

-Eskiden çamaşır nasıl yıkanıyordu?

(25) çamáşır kazanlarda kaynadılır kilinen sabunnan yıkanırdı óndan sōra durlanırdı aşēya (26) oveya gïderdik su akar su var orda Ḳăzannar yanır su kaynar īçïne ātălır ēşyāları óndan sōna (27) sabunlarlan sabınnanır sabınnanır tekrar durlama yapālar gēlirler günnük

-Kendiniz nasıl yıkanıyordunuz?

(28) kendimiz banyoluk vārdır bo̅le evlēde hāłâ bizim orda duvar˘örēn görülür banyoluk (29) hamamnık dēnir ōreya önünde bi set vādır pēncĕreye koyārsın sandalyeye ōturusun banyo (30) yaparsın orda o̅le yarım metrĕ bū tarava yarım metre bu tarafa bi metre yok yāni bāzısı bi (31) metre ōlur ōturusun sandalle banyo yapāsın havluynan bórnuz da yok hāvluynan sı̅lmĕye çıkārsın dışarı

-Peşkir mi denir havlu mu?

(32) pēştimal hāvlı

-Evliliğini anlatır mısın bize?

(33) ó zăman görücü usu̅lüyle ēvlelik var nīşana gidiyosun alıyosun nīşanı söz kesçēsin (34) iştĕ ó zămannar bi altın veyaut ki bilezik yók˘ó zămannar bilēzik yok altın var yalnız (35) ó zăman reşat˘altınları mēşurdu iki dāne dakdı aññem babam iki yüz˘ēlliráydı beşi birli̅n (36) mānāsı iki yüz˘ēlliráydı ben şo̅le hātırlayom sattı̅mdá bēygir āldım bi dā ēskiden o̅le (37) hātırláyom parasını şimdi onun zāten ben bilmiyom onun kāş lira oldu̅ynu sōra işte zăman (38) geldi du̅n geldi ó zăman halalara gidēdilē bēgir˘ārăbalarınnan ó zămannar cumā günnerĕ (39) gēlin hāmăma giderdi çārşiye i̅zniye ōrda hāmam vadır hāmăma ārăbalar veyāıt kı (40) bēygir arabalarınnan ātlarnan hámama giderdi do̅nüşde gēlen (41) Ḳārşılanı̅rdı gēlirdi cümārtĕsi gün de dāmāt gidērdï hāmăma hārkădaşlānlan berāber óndan (42) sōna pāzar günu̅ de hamámda yīkanılır mehābbet yāpılır i̅ylencĕle yapılır (43) hamamda i̅çki i̅çen davıllı du̅nnē ōlurdu ó zăman çok davıllı du̅nnē ōlurdu (44) köçeklē gēlir şimdi dāvıllı du̅n yok berĕket ōynādï i̅şde orda āt koşusu yapālādı dāmat cehāsı i̅ndiriken

-Gençliğinizde neler yaptınız buralarda evlenen kadar, gençler neler yapıyordu?

(45) ben on dókuz yaşında ēvlendim vallā i̅ştĕ gi̅nşler oyun˘oynādı ufak ēlle tóp (46) yĕpādık top˘oynādık baylemlarda óyunnár çıkarıdık ārkădeaşlar˘ārásında (47) kimisinĕ güz yapādık bo̅lĕ işde bardak yapādık bāyramnāda sene sene ēllı̅lē yīllándá (48) top ōynămaya başlandı i̅şte ārtık topa i̅ki kövler˘arasında māş yapmeya gidiyo bu bāyremnarında sōra Ḳāvĕlerde

-Senin gençliğinden beri kahve var mı?

(49) var didemin kāve tārihde i̅ki dāne kāve var bizim burda devamlı kāve būlunur ko̅yde şo̅le (50) kāhvĕlerde rādiya kırk bilmem kaç senesinde geldi bu küve óndan˘ēvel (51) kāhvelēde hiḳâye ki̅tepleri ōkunurdu yāşliler bizim bu kövde ōkkumáyá çok meraklıydı bu (52) köv tābi̅ tārih kitabı āldı üş tane üç cilt ēski yázı di̅yātārihi i̅şde ónnarı (53) büyükler ēski yázı ōkuyannar okurlardı tōblanırdık bi yĕrde falan nası biliyo musun łåmbă (54) gaz łåmbasının u̅zerine ḳât kesi̅dïler ışı̅ koyvi̅mesin diye vēłån adam ōkurdu (55) bi el ó ōkurdu öbürü ōkurdu şey yāni dünyā tāriini tā peygamberimize Ḳădar ō andakı i̅sanā (56) nasalantekrar óndan sōnaki̅ kitaplar gene geldi falan hep kitap˘ōkumaklā (57) giçēdi bāzısı ōyun˘oynādı ōynămā giderik ḳâd˘oyunu dā bizim çocüklumdan beri vārdır bu ko̅de

50

EDREMİT KÖYÜ

Mehmet Panzehir-Yaş: 73

-Eskiden evin içinde kap kacak neler olurdu?

(1) Ḳāb kăceg˘ó zăman başḲă bu naylon Ḳablā alimiyon Ḳaplā bu işēlē yok sādece bakır Ḳap (2) hep bakırdı ó Ḳablar sēnĕden sėneye bakırları Ḳalaya veridik Ḳalaylattırıdık pārlatırdık işde (3) ó Ḳāblarlan yėmek pişirirdïk şunu yappādık bunu yappādık

-Soba falan var mıydı?

(4) soba yōkdu yā çoḲ˘ēvdĕ yōktu ōcakda yākarız ōcakbaşını yağ ocak yakālā oraya ōturu (5) ētiyālā çocuklā gēride Ḳalır gēri tarava mangal falan bi şē Ḳōrlā çoluk çocuḲ˘ısınmazı için (6) ōldu ōmadı bi devirir çocuklā ónu bu günümüze şükür

-Bu köyün geçimi nasıldı neler yetişir sebze meyve olarak?

(7) ó zăman hīc bi şē yok bu ḲubḲuruydu sādece bāğ ūzüm bekmez yāpılırdı başḲă bī şey (8) yokdu burda ne elme ne armıt heç bi şey bi de incir˘aĝāçları vardı işde kendi çıkan ónnā (9) vardı şindi de yok dėye bi şē yok bak

-Hayvanlardan elde ettiğiniz sütü ne yapıyordunuz?

(10) südü ónu Ḳōrsun āyāza ó ḲāymaḲ˘ūzerine birikir ónu ālırsın āltındakı südü de yoĝurt (11) yapāsın ōle yapālādı evelden ōle peynir falan bilmiyodu kimse ama dāciyādan (12) ōlur zānediliyodu pēnir yani davarı olanla malı olan ufak hāyvan keçiden Ḳoyundan˘ōlur (13) zannediyodu millet yani inek sütünden peynir oldūnu bilmiyō millet yapmıyodu yapĭyo (14) yōrdu ó Ḳadā yoĝurt yini mi on tāne īneyin yoĝurdu yīnir mi ō da ēşīyo dökēlē (15) veyāut torbaya doldurular sūzme yoĝurt yapāsın götürüz pazara sātmeya satabilirsek sātılırdı

-Pazardan ne alıp getiriyordunuz evinize?

(16) bi çuval duz diyom bi teneke de yağ zeytinyaĝı veyā çiçek yağı ālabildin miydi ó Ḳışı (17) çīkarısın senden rāt kimsĕ yok ātık hāmırını bulgurunu kēndimiz yāparız bu (18) dokumayı dahi kēndimiz yapardık bu dōkuma pantul gōmlekleri hep kēndimiz yapādık (19) ānnĕlēmiz dokurdu ipden pamıkdan pamık gene burdă yetişmezdi alırdık işde bu (20) ōsmaneliden pamuk˘óvadan órlādan ālırdık buydeyden bāşḲă bi şū yok bī çuval (21) buydey satecez hāftăda óndan harçlık yapacez ēv hārçlīnı gōreceñ buydey sarāsıñ eşşē (22) altımış kiło ēlli kiło buydey öñüne Ḳatāsın eşşeĝi burdan dōru iznie iznie gidēken tam aşā (23) izniĝe yākláşdin zămannar şimdi yokādan derekövden īnen dēre vādır bi dēymen suyu ó da (24) çoĝalır asvalt yok yola bi düşē ēski yola kasesli yola her taraf su eşşeg˘ōñünde gidĕcen (25) ayakkaplāñ yok satı çārıklā var çarıkları çōrapları çıkarısıñ alısın eliñe bālāsın bi (26) yėriñe ónnarı bacălarısıvāsın şōle düşēsin eşşeĝin ārkasına Ḳış gūnü bu Ḳış eşşeklen (27) gidēsin tahala tahala indirisin bu ēşeĝi bālāsın hana iznikte tahala budey tahalına (28) pāzara ōndan sōra geyērsiñ çarīñi çorabıñı Ḳurıcácık buydeyini satāsın ēv˘ārçlīñı görüsüñ (29) binēsin eşşeĝine tıngır tıngır dōru köve gelisin

51

HOCAKÖY

Firdevs Çakıroğlu-Yaş: 68

-Neden buraya Hocaköy demişler?

(1) bu köv Ḳocămanmışdī gücüle gücüle gücüle evelden Ḳayınnam annadīdı borayá bi böle (2) hayırcı gēmiş hayır toplamış hayır vēmemişlē hayır vēmeyince işallah bu köv böyümesin (3) dėmiş bu köv örtülü çarşıymış kapalı çarşıymışdı bu köv böyük kövmüşdü ondan sōna (4) işallah dėmiş bu köv bōyümesin dėmiş bu kövde hērkes böyümedi hāyırcı hayır vēmeyincĕ (5) ilenmiş böyümemiş bu köv Ḳoca kövümüştü hocă köv Ḳāmış

-Köyün halkınının buraya nereden geldiği belli mi teyze?

(6) vallā ónu ben bilemem ónu bizim dede bilyo bora esas yerlīmiş bora hiç bi yėrden gēme (7) yokmuş esas yerlīmiş bunu sizˇānnĕme gicēniz sōrcañız ānnem bircik bircik yēdiden (8) yētmişe biliyo yüz beş yaşında ammā dīcēdim ben zāten ónu bī işēye āsınlar televizyona (9) çıkāsınna dėye vallā ben böyün gitçem ónuñ sünneti vā bi ünneyverem size

-Köyde çocukluğun nasıl geçmişti anlatabilir misin?

(10) Kövde çōcüklüyum ōlum yalınˇayak başı Ḳabak bulup yėyemessin bulup gėyemessin ben ta (11) ó zamandan bi liráye yevmiye gidiyodum bi liráye biraz zengin adamın biri yirmbeş Ḳuruş (12) Ḳodu ūstüne ona döndük yevmiye ona gīttik yirmbeş kuruşa yalnayak bāşı Ḳabak yimek (13) yok ne yīcen bi tarna çōrbası va ama tā sālıklīydik şinci sālık yok

-Çocukluğunuzda arkadaşlarınızla oynadığınız oyunları anlatır mısınız

(14) çelik çömbek ne ō çelī bi atādın sopayı ó da sana atādı óndan sōna çat çut beş taş oynādık (15) hayvan güdēken beş taşˇoynādık hānkımız yēndi hānkımız şābdı ē bāşka bōle sōna sancáye (16) binēdik türkü sōlēdik kızılcıklar oldu mu derelere doldu mu yolladıyın şōraplar (17) ayaklana oldu mu mendili şanına mendil Ḳoydum yanına işdĕ bōle türküler söylēdik sancáya binēdik

-Daha başka oyunlar var mıydı?

(18) sāklambaççıḲˇōynādık bōle bi yere ōturuduk bi şey saklādık birbirlēmizden top

-Ne denirdi ona?

(19) yumuruk topu kim yakalandı mı yumurū vuru işēye

-Gençliğinizde kızlarla toplanıp mani söyler miydiniz?

(20) tabi zōlēdik mani sōlĕsem Ḳāşımdaki sōlecek berābarˇātacaz

-Bir tane söyleyin aklınızdakini.

(21) ne zōleyem hērˇişē āklımda āmma Ḳāçiyo ne sōleyem baççe ne sōleyem sōle (22) bakam evelden dērdik Ḳarşı Ḳarşıya işē atādık hincikilē Ḳākdı hinci bi şey yok işey de (23) yābmayolā bayram da yābmeyolā yok evelden ne türkülē ōlanlā çıḲādı Ḳārşımıza sepetden (24) baca ōmaz subaydan Ḳoca ōmaz atma subay gōzünü bīlmeden şaka ōmaz bēn dĕ çōkdur bi (25) yazdıreydim ben size ónnarı ben bu Ḳīzlara okuyveriyom mendil serdim sicime bakın benim (26) cicime ben sevdimˇēller aldı ó gidiyo gücüme

-Düğünler nasıl yapılıyordu eskiden?

(27) dün̄nē şeydi evlerim havası oynālādı şinci dün̄nēde iş yok şakkada şukkada şakkada (28) şukkada hinci çalālāsa da ben oynasam size siz tam adamını buldunuz ama işte dē (29) evelden˘ōleydi evlerim türküsü dēdik Ḳarşı Ḳarşıya oynādık dōnēdik evlerim ōsa da (30) hānam˘olmasa yar bize gēse de sefā hōlmasa heb˘eller ōlse de benimkisi ölmese ānnem (31) ānnem āleme ben gene gelirim uçan da Ḳuşlar gibi firyaz ederim yar seni ālır˘ālır (32) dālara gi̇derim kīz Ḳonak˘āvlısında düşmüş Ḳan˘ālar şimciki Ḳızlar mustāva? varalı baş (33) bālar geyme dedim geydin sen bu alları başıma da getirdin türlü türlü halları ayva sarı nar (34) sarı da ayvaya Ḳondu arı beni hasta sanmayın da sevdadan˘ōldum sarı ey gidi gidi gidi Ḳoca (35) dünyā gam yükü müsün söyle söyle dertli dünyā dert yükü müsün fındık serdim harmana da (36) hayran oldum yar sana ikimizin dērsi çok yazdır ōlum fermana ey gidi gidi gidi Ḳoca dünyā (37) gam yükü müsün sōle sōle dertli dünyā dert yükü müsün oldu mu benim türkülēm bitmez

-Bildiğin ramazan manisi söyler misin?

(38) öteden bēriye geldim vurdum davılımı deldim iki gözüm ibrām ağa ārzıladım sana geldim (39) nar˘ āĝacı nar˘āĝacı kimi dātlı kimi acı iki gözüm üsēn ā işallā olūsun hācı (40) evin ardında bakla gövercinler çalar tākla iki gözüm ēnişte kasanın dibini yokla nar˘aĝacı (41) narsız˘ōmaz gül˘aĝacı gülsüz˘ōmaz iki gözüm üsēn ā bu ev gēlinsiz˘ōmaz iste yārim iste iste (42) laylon gömnek˘iste laylon gōmnek˘içine bir deliḲannı iste bir elimde Ḳantar yārim˘ırakı (43) dartar haşḲā gelmez sevdi̇m şalvarını yırtar iste yārim iste iste laylon (44) gōmnek˘iste laylon gömlek içine bir deliḲannı iste

-Eskiden düğünleri nasıl yapardınız?

(45) hallā ēskiden yimeklē evelden cuma gün hāmam˘āvlısı olūdu hāmam˘āvlısı gelin (46) hamāma gidēdi geli̇di hāmamdan gēldikden sōnă gēlini ō gün toplaşı millet (47) döndürülē şeker˘atālā başına hāmam˘avlusu dēdilē ona óndan sōna yėmeklē yinir˘işde ne diyelim bāşka

-Ne yemekleri yapardınız o zaman?

(48) et yėmeyi pilav çōrbă başka yėmek dātyolā

-Keşkek var mıydı sizde?

(49) kēşkek bizim burlāda yokdu çerkeşli taravında vārdı gidēdim ben˘órē yalăña yalăña yi̇rdim bunnarı bōle yapālādı yapādım (50) yirime bunnara yapvisinlē deyĕ ēskinin gelinneri bunna benim evlādlarım

-Eskiden size anlatılan masalları anlatır mısınız?

(51) annem çok ānnaṭdı evelden işey derdi bi Ḳız vāmış derdi annem hi̇ç kimse āmamış ónu (52) Ḳocáya onu şōle dört yola āttırıvēmişlē gēlin yābmışlā derdi ānnadīdı ānnem óndan sōna (53) dērdi bi ayı gēmiş āmış gitmiş˘ónu dēdi óndan sōna ayı iñnine götümüş dēdi ayıdan üş tāne (54) çocuk ōmuş derdi ó da dermişdi ónu da ayıya ābeysi ayı çalmış sizin Ḳızi demişlē ayı bōle (55) evleri deredeymiş dereden geliken ābeysi beklemiş ayıyı hurmuş Ḳız da helāya (56) gidēken ayı mayı Ḳocamı dă çıkkēm bacamı dă a benim yüz yumaláyim a benim (57) tostopaláyim a benim kıllı baráyim bazlama yapāmış˘ó çocuklāna yidircek agası dışara (58) çīksın da evin çoçuklānın da ātlānı da ōle Ḳomuş ābeysi bōle bacădan işē (59) yapāmış ó Ḳarı bāzlăma yapāmış yavrılāna yidircek ayı da inniñ önüne yatāmış yavrılāna (60) yidircek bu agası dışaraya çıksın deye ābeysi su döküverimiş cīz deye akāmış bu yāmır (61) yėyüyü yüz yumalak git kapa ōñu ó gidēmiş fincanlanızı getirem dur borda (62) tostopalak biri gitti Ḳaldı sen git o da gene ābeysile üçü de gitmiş kıllıyı bırakıvirdik gitti (63) gēmedi sen git bakem ayı da bōle ki Ḳulak verimiş ama ayı üçü de gitti bizim (64) ōlak gitdi tostopalak Ḳıllı barak gēmedi ben örtsem avzını ābeysi Ḳız çıksın Ḳızı alıp gelcek (65) ayının elinden hemen āyınnın˘elinden ālyo Ḳızı geliyo Ḳaçırıyo inden ayı bi çıkıyo bakıyo (66) çocuklā da arka sıra gidiyo ayının bi birine hūruyo bi birine hūruyo yēre ōldürüyo ama (67) karıya yērişemáyo ónu da tutuyo

óndan sōna getiriyo inniñ˘ō̄nünü eşiyo eşiyo inniñ ō̄nüne (68) gömüyo burdan bakam dirilē mi dèye bi de dıngadak osuruyo gülceklēmin şēden dèye (69) bakam ses va mĭ yenden çıkarıp yenden öldürcek èşte büle ónnarı annadıveridi anam (70) ō̄nceden anam bilir anam çok bilī ānama evelki şeyleri Ḳonuştutturcan

-Eskiden kışa hazırlık neler yapardınız?

(71) bulgur hāmır tarına bulgur dövēdik dibek daşlarına ó zaman gelceydiniz tavuk pilav (72) bişirī̄dik bōstan kesēdik bō̄le deliḲannılā toplaşırdı dövüverlēdi ōrda yī̄diridik kışın işte (73) bulgur Ḳaynadırdık hamır kesēdik bō̄le dışarlāda tarna yapādık evelki bunnar zī̄nci millet alışdı hep satın˘āmā

-Sizin genç kızlıkta kıyafetleriniz hep böyle miydi?

(74) vallā bizim órălāda ō̄leydi burlāda da ō̄leydi buralāda aynı hep ben geldim buralāda da saye (75) örtünürlē bizim aynı köyümüz de saye ō̄rtünür başımıza dışarı çıkākan sayalāmız vadır (76) başımıza ō̄rtünür bi yere gidēken ō̄le gidēriz kendi kövüm de ō̄le burā da āynı ō̄le hiç ayırma yok

-Üç etek bindallı yok muydu?

(77) yok yok hincikilē gēyiyo bindallı geyiyo dallı dallı gēyiyo onnarı da hī̄ç hōşuma gitmeyo (78) maraza Ḳāvga yāpıyom Ḳarşımda geymeyin benim bō̄le diyom amma kim dī̄nneycek

-Eskiden ya da şimdi yatarken okuduğun dualar var mı?

(79) yatākan türkce vallā ben pek Ḳuran bilmem okıdiyim duālā ónnarı sen de bileyin yattım sağıma (80) döndüm soluma melākelē gelsin yanıma yatır allah Ḳaldır beñi nurlā suyuna daldır beni vaktım (81) sāadim geldise imannan Ḳurannan gönder beni vaktım sāadim gēlmedise sabah ezānına Ḳāldır beni

-Başka var mı?

(82) göğe çıktım gök kapısı açıldı baña dèdilē neye geldin hazreti aliyi görmeye geldim hazreti (83) āli nămāzda iki ēlleri dovāda bunu gècĕde yedi kere ōkūsam cennet helal cehennem haram dèdiler

52

İHSANİYE KÖYÜ

Abdul Yavaş-Yaş: 83

-Çocukluğunuz nasıl geçti?

(1) yası mı geşti şöyleydim bizim davarımız varıdın hāyvan Ḳōyun keçi güderdik (2) dālardan duruduk yataklarnan bövle biz Ḳaldık bu Ḳāldık bu dağda böylĕ işde

-Eskiden kaç haneydi köy?

(3) burası kırk beş hāneye çıktıydın yansı dere küe gētdi asardereye ilbeyliye iznie hattā ben (4) bilen iznikde evim bar şimdi ben de aldım˘ev iznīkden nâpalım burası çoğ˘ēskiden bulduk

-Çocukken köyde arkadaşlarınızla hangi oyunları oynardınız?

(5) yāv ōynan biz ōyun bilmezdik kış gēldimin çadırlāda duruduk davarımızın başında duruduk (6) gece gündüz biz davarlarnan dab˘olduk bu melmekete davarlan gelinmiş (7) bunnarlan biz halil˘ibrām bereketi bunnarlan gēçindik biz başka bi şey görmedik tarlamız (8) var ileşberlik yapardık şindi yēçperlik kāktı bu köyde burda dēl her köyde kāktı (9) hārman makinesi bulunmassa bıçıcak ıysan bulunmassa ēyşte nābıcaksın

-Eskiden bu köyün halkı neyle geçinirdi?

(10) davarlan geçinirdi pıçılara peynir kūyārdık onnarı sātardık üş leráyá beş leráyá (11) satallardın dabe bonun erkē alıdın sātın alıdın bilmem ne bilmem ne sēnede on om beş milyon para (12) ālĭllardın alīdık tabi de halil˘ibrām bereketi vardın˘ēskiden şimdi yok

-Köye eskiler nereden gelmiş belli mi?

(13) bu ōle deller horasandan gelmişler buray bōle deve varımış deveynen köy köy (14) yōrük bu erzulumdan ötededir horasan ben ērzulumda yāptım āskerlĭ fākat horasana (15) vāramadım ōrdan gēlmişler boraya Ķaynarca ilerimiş burası iznik halkı buranın aĝasına (16) şĕyde Ķāldım mūrdolatıca ? ĭlbeylim˘ākçalaĶda Ķālmış ha ālmamış sıdma dutar bizi dėmiş (17) oraya da mācırlar yėrleşmiş dımdızlaĶ Ķālmışar hele bora gēlmişler burda sansalakdan (18) ese ōlu varımış köyün˘ağası bi çit dana dėmiş taha burayı imzalayıverēyim (19) demiş mühürleyverēyim bi çift tosun vėrmişler burayı mühürleyvėrmiş koy yābmışlar işte (20) kırk beş hāyneye çiyhdı burası ben biliyem hōcamız varıdın hindi hökümeti ōkul (21) vėrdi hēpsini vėrdi amma hōca yoĶ˘işde bulūsas

-Sansarak ne demek?

(22) koy oda koy sansalak kōy kalebalık köy o yelen sōlemeyem˘eme yüz yirmi (23) yüz on hāne vār ben hēr gün ōreya gēderim cumāya sansalān bıçkısı hep iznikde bıçkı (24) āldılar övle domatiz var şimdi sansalakda su ārar˘ürłâdá şimdi bēnim yaşım (25) seksen˘üç baña hiç hökümetden bi imdat yok mu baña bĭ ahıl vėrsen

-Nasıl imdat

(26) mesełân malaka

-Yaşlılık aylığı almıyor musun?

(27) ālmeyom yalıñız benim şöyle bi dönüm zeytinnĭm bar aşşağdao bok ėdĭ avradını satayım zētinnik var

-Sen askerliği bize anlatıver.

(28) ērzulum hasanĶalede yāpdım askerlĭ beygir arabasıynan gėtdik o zăman araba yoĶudun (29) kırk˘altı senesinde agam˘otuz dokuzluydun bobam beni tecirli bırakdı ben (30) yapemiyım ileşpellik falan falan hökümet bırakdı bili de eyice yalan sōlēmēem (31) gētdik efendim ōrda duruyoz posta aldılar beni yirmi gun dūrdum hemen beni posta aldıla ōle ırāt ėtdim (32) ōle ırāt ėtdim tam üş senede yeday ĭzin vĭrdiler bana yeday şimdi tōrun var ankarada āsker

-Eskiden evlerin odalarında neler vardı, elektrik var mıydı?

(33) yok yok ālettirik yok çul vārdın çul geçi kılından çul dokurduk alettirik yoĶudun çul (34) vardın çul bu çam˘āşlāndan çıra deriz onnarnan duruduk bi biz deyl bu hep bu (35) yakın kōyler şindi alettiriĝi çīkdı suyu çīkdı çamaşırı bālteyātı neler çīktı be dünyā bu be

-Evlerin içinde ne eşyalar vardı?

(36) yorgan döşşek vardı işde başka bi şey yok hiç bir şey yok

-Yemek nerede yapılırdı, mutfak var mıydı?

(37) yoğudu şindi āçıkça söyleycek olūsan boldūmuz yĭrde yērdig˘ĭşde bĭ ōdanıñ˘ĭçinde yūka (38) yapallādı yūka yuvkayı yāpallārdă sāşda şimdi yuvkayı beyēnmilár pazar˘ekmē ālıyılar fırın (39) yoĶudun yoğudun fırın soñra soñra fırın˘ĭdindiler fırın yāptılar bu kırk beş hānede iki fırın (40) varıdı burda bi benim˘ēvde varıdın bi tāne de şindi tā duruyo o ādamın fırını vārdın başka (41) yok hep saşta yapıllardĭ yuvkayı yuvka çok˘eyi olu

-Yemek olarak neler yapılırdı?

(42) yemegˇişde habır bulgur pirinç filen bilmezdik biz alınmazdın para yoğudun o (43) zaman yok beş kuruşa metelik atıyidın turkıye ben sana ne dīyem kırk altı senenin om birinci (44) ayda beygir arabasınnan gētdik mekeceye iznikden araba yok ón da (45) çerkeşleye varakanan bēygir çēkemeyă indik nāpacāksın az yōkuş bŌle gētdik hindi nē var (46) hērif burda biniyo ankarada iniyo bēnim bi torun var ileri geldi yirmi ōtuz bin lira veriyim (47) ben burdan biniyim īznigden diye bursáya būrsadan ānkareya

-Gençlik yıllarında yol falan var mıydı buralarda şehre nasıl inerdiniz?

(48) yok yok yeni oldu hayvannarınˇinerdik eşeklere odun sarardık satardık ōn da nēdi (49) yüzˇelli kuruş nē alīsın neybāsın karnaynanˇēkmegˇalıdık ōrdan şindi ó (50) kānunnar yok cenābˇallah vērdi dĕ vērdi

-Ermeniler gelmiş mi buralara?

(51) onu ben bilmēmˇōlum bullarda gâvur varımış öle dėdiler yāvˇışda bak şu samannī (52) gâvır yābmış ne yıkılıye ne bi şē Ķahbelenni ? şimdigi ūstaların şey yıhılıyo ēvleri çok (53) sālamˇolıyı bu gâvırların ŏle yapallardın

-Gençlik yıllarında yine böyle kiremit var mıydı?

(54) varıdın āynı ta sultanˇamit gününden bēri bu kīremit dĕvamˇėder hep dālarda (55) yakallardı sīnak yėllerde mesera şindi Ķāynarcada yanıyı körüstanda yanaldın (56) yokarda vardır bī yer zilgatda ? orda yakallardın şimdi yok

-Çadırda nasıl yaşardınız?

(57) çadır eyidir çadır hāyvanınˇişde bŌle yātar tarlada yāvlatın bu kīyıda senin de çādırın (58) būrda hava şe olusa çadıra girīsin yağarsa yaz Ķış çādırda duruduk yaz Ķış

-Hanımı götürüyor muydun?

(59) yāv hānım varıdın yemek yapallar yēkmek yapallar başka ne yābacak üç gundenˇüç güne (60) yuvka ōluyo şindi ērif bi ēkmek yapıyï bir havta on gun yetiyĭ biz davarlarnan dāda güdüyoz akşamnen gēliye yatā hāyvan

-Çocuklar ne yapıyordu?

(61) bāzısının çocū va bazısının yōk cānımˇişde beş parmāĝın beşi bir mi

-Hayvanların sütünü ne yapıyordunuz?

(62) südünü fıçılarımız vādır āçdan şindi Ķazana Ķoymaz südü baya vardır ece bayası (63) gine var āynı şişelerde satılır ónnardan bi Ķāve Ķaşī ātarsıñ o bŌle dutar kerpiç gibi (64) ónu siyē Ķāblallar sīrhıdıveriler size yāni bezĕ süzek dēriz ōnu (65) sīkar sīkar óndan sōra keseller fıçıya kēsdin mi bin lereya biñ beş yüz lireye satallardın (66) yāni arabaynan götürülerdin peyniri taksīden

-Önceden taksi var mıydı?

(67) tāksi yoĶ da beygirlernen sōra sōra araba çīkdı tıraktör çīkdı dā diregtör dün çīkdı be ēşde

-Hayvanlar yemek için keser miydiniz?

(68) keserdig Ķurban için Ķurban keseriz sōrā keyfe keserdik bazı keserdik Ķāvurma yapallar (69) tencĕrede efendim īncecig Ķıyallar Ķavurma yapallar ŏle yēmesi ōlurˇónun

-Bir hayvanı bir günde yer misiniz?

(70) bi günde yēnir mi cānım bir hafta felan gēder nüvūsuna gō̆re bazı sende beş kişi nüvus˘ōlur bazı dā on nüvūsu olur

53

İNİKLİ KÖYÜ

Memduh Çetince-Yaş: 78

-Çocukluğunuzda oynadığınız oyunlar nelerdi?

(1) çocukluksak körebe oynărdık met deye bi şey var böle çelik çomak onları öynārdık (2) dahā işde on˘üç om beş yaşlārĭnă girdig mi sürü sāklambăcı dėye bi oyunŭmuz vādı sürü (3) seklāmbaç bu oyun iki tāraf˘ōlur mesĕłâ oyun otus kişi girdiyse ōm beşi bi taraftan om beşi (4) bi taraftan āma bayiră gi̇derdik bulunmasan dėyerekden bulămasınlar diyēridi mezarlıĝa (5) gi̇derdik elbėyliĝe gi̇derdik semerli vardır oreya giderdik yāni gėce sabāa Ķadar (6) bolamadıĶları olurdu böle oyunlar yapārdık

-Başka var mı böyle hatırladığın?

(7) şindi top yoktu da tāştan dikme taş şūrdă bi hāmam vardı yokarda dikme taş oynardık kar (8) yāğdīĝı zamanda genşler çıkar˘ōrăya borda Ķāvenin˘ōnünde ó mēzar yok ó zeman (9) Ķāvenin˘ōnündekilerĕ topa tutarlar kartopuna

-Dikme taş nasıl oynanırdı?

(10) dīkme taş indi üş tāne şȫlĕ şȫlĕ kaya sivri Ķaya ónnar yān yāna dīzilir indi gurup mesĕlā (11) şimdi bir gişi taşın ū̆çünü birden yıkdıysa daş˘ātıyolā nişānlıyim alıp ta ū̆çünü birden (12) yıĶdıysa Ķarşı tāravın sirtına biner öbür tarava göttürüydü kendilerinï daşıtdırılardı

-Başka oyun var mıydı?

(13) bo nē kuşu şēkil˘ōlur ȫncĕden yilmen yelev ? mēndinner vardı (14) ilk˘emen munu ālırız yāna bī gāga yāparız meselâ ó ēbe olan gagayı uzatır kısāldır (15) bu ne Ķūşu mesĕlā Ķargă ben bildin mi deyneyi vērir ónu tōkuzlŭ tārăvına patlat

-Delikanlı sohbetleri nasıl olurdu?

(16) şindi benim bōbam subaydı bī çanakkale bīgaya gētdik beş˘ay kaldık bu istikłål harbini (17) kazanınca kazandıkları yerde burda avdan dağı vārdır yēnişēherlen dēĝişim āramızda ata (18) dādan ālıyo dū̆şmanī būrdan ērdegde denize dökülücēĝi zeman da halay (19) kumantānī ileri gȫrev vēriyı yōllamā ēlli kīşiniñ bāşında ileri görev veriyo kimsēniñ burnu (20) Ķanamadan alay yētişiyo elli kişī de sāğ sālim orda atatürkün imzāsınnan bōbama (21) teymenken yū̆zbaşı rütbesi veriyü fēdāķårlīndan dolayı aláy Ķumandānı bōbama gelen terfii (22) hāskerliklen hèç bir ilgisi ōlmayan birine veriyo o terfii bōbam rahmedli çok (23) siñirliydi çēkiyo tabancĕyi ālay Ķumandānını vūracak alay Ķumandānını kāçırıyolā bōbamı (24) teskin ėdiyolā bōbam hōrda şeyde alay dă zāten şeydeydi mudanyada istifāsını (25) veriyo askerlikten istifā ēdiyo inegölde yukardă otēl yapıyolādı millī Ķuvvetler doğmadan (26) būrda mū̆frĕze ōlaraktan bayırdă bi fırın tükķånı vardı kanatçı müfrezēsini kuruyo burdan (27) ēvlĕniya hācet köyünden ēvleniya yanındaki şeylerinin yāni ēlebaşlarının şēsiñnen burda (28) ēvleniyo burda kalıyı hāskerlikten istifa edince buray dēdemin yanïna (29) ānne dēdĕlerïmin yanına geliyü o dă burda çok çileler çekmiş dēdemde yedi tāne ōlan (30) varmış eñ küçükleri amcamı ōkutmamış haltı tāne için ōkulă gītmem dēmiş (31) bunlardan ekmek beklērken būñlar böle ipsiz sapsız dāa bunnar benden˘ekmek beklēr (32) deyerekten dert geçmiş buvama ama en sōnŭnda dayanamăyo adamları vārmış demek ki (33) hȫretmenlī sokuyo hȫretmenlī dĕ ilk burda yirmi sekizde ilk yēni türkçeyi bōbam˘ōkutuyo (34) burda yirmi sekizden otuz˘ikiye Ķadar dört sene bōrda ȫretmenlik yapī otuz˘ikide tācirĕ (35) çīkıyü tācir kövüne ordă da bī müfettişlen taktırıyu o zaman çocūn ayēna kadın çarık dikittī (36) iremiyü buğăma bu sen bu çocukları pis alıştırmışın yā beyefendi ben (37) buna nē ālışdırām˘işde çocū̆n yapısı ó bāşĶă yok bundam başkă zāten yok geldinĕ şükret sen (38) buna ben bureya sokůyüm ona şükret falan burdan otus sekis sēnĕsinde yeñişērin (39) cumhurpáşă köyüne yürüyor ōrdan otuz dokuzda ālāman patlayınca ihtiyat sūbayı (40) ōldu kırk bir senesindĕ rāhatsïzlanmış gėce āldı gȫtürdü bēş˘ay Ķāldık bīğanın (41) kaldırımbaşı kövünde iki yüz elli çitf öküs cepāne taburuna nakliye taburu ēmniyetli … (42) nakledïyoruz elli dört deve hani iki bȫlükde tabırda hatın haddı hesābı yok belkï kövün dīşında beş˘ay Ķaldık

-Köyün yaptığı özel âdetleri var mı?

(43) ēskiden hıdırellezde şindiki gibi bu çalıgı malgı yok genşlē toplaşırlādı bi samut oynālā (44) kövün dışında dēdeniñ bi harman yeri vardı orda baharda adam boyu ısırgan˘ōtu çıkar hindi (45) ónnarın başı nė yaparsa iki taraflıdır başı ne yaparsa nerisi de ónu yapıyo ama hēpsi birden (46) otuz çift˘ise otuzu birden indi bu şĕye girib de ısırgan hotunun˘içine girip dĕ (47) hay may dēdin mi tamam iş bōzulüyö ordan çıhanlar dă horeya yüz yüz˘elli ilerdĕ bi şīnarın (48) dėbinden su çıkar onun dibinde böle holluk var hayvannar var hayvan çok ó (49) zăman onun ȫnüne hollūn altına dá bi gölet yapālādı hindi bi īsırganın şēsini ālmăĶ˘için (50) ordă çamurlu suya girerler bȫle tabi iç çamaşırlarınna çīkanlā hollukta tēmizlenirler hȫlĕ (51) çīkıp gēynirlēdi hıdrellezde ó yāpılır salıncak sallănır beşik yapallādī ginşler (52) bēşik karşīlıklı iki şēyi ikişer kişi falan sallarlar

-Hıdırellezde özel yemekler var mıdır?

(53) hıdirellezde yapılan yemek önceden hayvan bol oldiĝi için her hayvan sāhibi birˇiki hayvan (54) verirdi köyden de hōlluk tōplanır yağ toplanır hıdırellez piłåvı yapılırdı yāni özel yēmeĝimiz (55) buydu yēni yinir yinmeyeni de komşular artık kendi aralarında taksimˇederlerdi om beş yirmi tāne hayvan kesilirdi

-Millî bayramlarda bir şeyler yapılır mıydı?

(56) nişanları yapardık indi ekserī gencˇosman şē yarımˇosman piyesini yapārdık īrfanˇīsminde (57) arkádeş vardı o zāten ēsas baş rolü o ōynardı bizim burda nişānnarı var ně iznik kaymakamı (58) millī eyitim müdürü komşu küvler hēp toplanırlādı tabī bütün konu istigłålˇarbi yetmiş (59) savåşlar bunnar Ķonuşulūrdu o arkadaş da biraz çünesi kalabalıktı ho (60) Ķonuşmaya bāşladı mı ihtiyarlar böle mendinlen silēlēdi göz yaşlarınī āma şimdi ó rūh (61) Ķalmadī şimdi genşler oyun oynarlar hane çalgı eşlīnde gėce sabā Ķadā devām ˇederdi o müzük o eylence

54

KARATEKİN KÖYÜ

Fahri Edremit-Yaş: 79

-Köyün şu andaki ismi nedir?

(1) şu andagı ismi yēnekaratekin ó arada karadin dėye gēçmiş ōle deyyom işde karadin ōmuş (2) karadin de ani biraz bizē göre ėyi bi şey dēl karadin bi Ķaş sĕfē bunun bōle bi (3) mürācāt edildi deyişdirmedilē ama bu ārada işde bi bi iki sene zarfında bu dinişdi bi sĕnebile (4) ōmadı begi de kāratekin oldu şimdi karatekin kövü bu

-Nerden geliyormuş bu isim?

(5) iştĕ dėdim ya burları feteden bir paşa karatekinmişdi ismi gēmiş burdă kōnaklamïş oturmuş (6) ismi ōle Ķāmış kāratekin āma sōradan karadin dėyvemişlē karadin Ķāmış bü yolda hāsılı (7) karadin Ķāmış bu karadini de biz beyenmiyoz tabi gerkez biyenmez sóruyo şurdan (8) giçēn ōtobüslēle geliyöz gidiyöz burseya falan adam nėrelisin diyo karadinniyim dėyince (9) allah˘allah diyī yāv karadinni olur mu diyü nēden karadinmiş diyü e ismi ōleymiş diyöz bïz (10) de ēsgi bi köy bureya üş

dört˘āne gēmişlē otumuşlā ónnā işdě yӣrük bu mi̇llet yā biz (11) yo̅rüküz yā kӧ̄kümüs işde üç˘āne beş˘āne ōn˘āne dērken şindi çīkdī seksen˘āneye bōbamız da bilmeyö nērden gēldiklēni

-Sen çocukken köyde neler yapıyordunuz?

(12) ço̅̄cügluk yıllarımızda sādece ēkin˘ekiyoduk biçiyoduk buydu harman sӣrüyoduk āylālan (13) sōra sōra Ḳoza ipek bo̅̄ceĝi mesełâ yāpılırdı bizim çocuklumuzda biz böyüdügden sōra da (14) dēl çocuklumuzda ipek böceyi yapılırdı Ḳōza sātılırdı

-İş haricinde kahveler var mıydı gittiğiniz?

(15) o̅̄le Ḳahvehāne māhvāne dėye yōktu i̇şde bo̅̄le ōturuyoduḴ üş bēş˘ārkadaş ēşdě biraz gēç (16) zămannara Ḳadā mābbet˘i̇diyōduk ondan sōra ālem gidiyo diye gidip yatıyoduk bi̇ mısāvir (17) gēldi mi kime gēmiş āmediñ˘ēvine gēmiş hēpimiz dolārız órăye misāvirin yānna ordă bi (18) muhabbet bi̇ şey o̅̄le geşdi çok genşlik yılımız

-Sokakta oynadığınız oyunları hatırlıyor musun?

(19) hani çelik çōmak derlē ya o̅̄le işde o̅̄le oynādıḴ bāşkă türlü de pek bilmi̇ āră kēsmě didi̇n şey (20) süleyēm bi daş Ḳōrsun óndan sōra horaya ki̇mseyi sokmācen hurduñ mu bitē ēliñ (21) dōkundu mu ādama bitē ó çıkā ó ōyundan çıkā yāñi o̅̄lě o̅̄lě bi dakım bi şilē vārdı yani (22) o̅̄nemi ōmayan bi şilē bāşḴă yellēdeki gibi o̅̄le ōda olup veyāut Ḳāve ōlup da oyun oynama (23) vesāire bo̅̄le bi şey hiç biz go̅̄rmedik genşli̇mizde o̅̄le bi şēy go̅̄rmedik

-Bir evin içinde eşya olarak neler olur?

(24) yēmekleri genellikle ėvin gene sāhibi olan mesełâ annemis yėmekleri ónnā yapār ēvde (25) ėvelden hattā ve hattā hālı deĝil çul vādı çul kıldan yāpılma bi çul kēçi kılından o o̅̄le sērilir (26) edirāvına biraz yastıkla mastıklā birez şilte gibi bi şey çünkü būlgur Ḳāynadıyoz (27) ónnan üstünde Ḳaynadıyos bulgurları ó çullā sērilir buydeyi Ḳāynadırız bulgur (28) yāpārız óndan pilav olacak tabi i̇vin odalānda dā bizim çocüklӱmuzda her ēvdě tavan dahi (29) yōktu tavan ó dayi̇ yōkdu bicin ėvin birinde tavan vādı mēmet işde tavannı (30) ev tavannı ev ev böyük bo̅̄ceglig˘ev āma işte geniş˘ev yukādan ışıklā go̅̄rünüyo kiremit vā (31) işde ӱstünde ama gene de bi Ḳār yağsın bakāsın içēsi Ḳar şo̅̄le i̇ki barmak Ḳar dōmuş

55

ÖMERLİ KÖYÜ

Ömer Vural-Yaş: 58

-Bu köye neden Ömerli demişler?

(1) bōrda bi ömerli varımış bōreĶa olarak būnları ben hātırlămoyom çüngū̄se ēski (2) mēsĕle ōnun˘ismi ōlarak bōra da ō̄le Ķalmış

-Köyü kuran o muymuş?

(3) hē ömerliymiş ōnun˘içi ó ölünce o ārtık ō̄merli dēye Ķāmış bōrası yāná ō̄le bēnim bildīm (4) Ķadā yānĕ te ēskilerïki hatırlămam da annadīm Ķadarīla yānĕ ó Ķadacī āklımda Ķādı yānĕ

-Çocukluğun nasıl geçti köyde hangi oyunları oynardınız?

(5) bizim zemānımızda bizim geşlīmizde çocuklūmda şimdi anda bol bol şey˘oynādık şamı (6) oynādık şamığı dikērdik bō̄le ātmacák şamık derdik biz óndan sōna Ķazık bō̄le yāparız sivrilcilik ōynādık

-Şamık nasıl oynanır?

(7) şimdik şamık bȍle ȕç tāne ayaĝı olur şȍle dikl̆yon bȍle üç˘ayak aváçtan kesiyoz ónu aynı (8) bȍle yȕsekçene dikïyon bȍle ēlinle edravını çeviriyosun hityon bu elinin (9) ātıyon sōpayı fırladıyon onu yıkdin záman ȍteki ēbe Ķoyuyon āramızdabize karşi o ānkidi (10) kim yıkāsa o ōnun yērine gēçiyo yīkamadı mı ȍle bēklĕtcĕn bāşında bizden sōna geri yan (11) ēbĕ yāpıyosun hemen˘onu dikcen başına yīkılmassa bi şē yok ó seni geçince edravında döne (12) ēbe yapıcek seni sēn˘onun bāşında dikilĕcĕn ama yīkalmamak˘için şándan sōlŭndan (13) gēççiyosun yāni kēndini ēbĕ yāpdırmāmaĶ˘için yāni bunu ōynādık bizim geşlimizde

-Peki o seni yakaladı mı ne olur?

(14) ēbĕ ó gēççiyo onun başına ben dikiliyom ōnun bāşına yāne burē cizdik şindi burē (15) dīkdik˘ō dedim şeyi ōnun bāşında ēybelendiyï zēman dā onun bāşına gēççiyo o kēndisi şey (16) yēpiye yāni hana o şimdik yīkdım ēmen geri gēlirkem ötekini çaĝırïyon ēbelendim (17) zăman bȍle yapdığıma ēbĕ sayılır elini sürmüyom ama ēlini sȕremesen āşama onu şēye (18) kadā yapomōz ārăbaya binecek gene yāni

-Başka oyun var mıydı böyle?

(19) benim yemsālimde ónnar ónnā vādı işde ȍle emsāl˘ōlaraĶdan bi de (20) ĶăzıĶ˘ōynārdık bizim genşlimizde şimdikilē ȍle bi yok sōra bi de şu oynādık biz bicoy (21) dēdik mesĕłâ ōn kişi beşē táraflï gėce sāklanırdık bi ara ónnā bizi arādılā bȍle bicoy derdik (22) bizim zamānımızda ȍle gēççiyodu şimdiki genşlē tanımazlā onnarı salmaç gibi sakkanï (23) bi tarafa çikē bȍle tā tēpĕye ēvde bōyela giyecēni sākl̆yon ónnar (24) seni bi āreyolā gidiyödük būlabilse ēbĕleselē sen gelcen ónnā giceklē ōrăya

-Atlamaca falan var mıydı?

(25) ónnarï da yapāla ben ónu oynamadīm için pek hātırlameyom ónu be ōynămadīm için önceden gelen ónnā oynāmışlā

-Delikanlılıkta neler yapardınız?

(26) deliĶannı devāmlı tarlaya gidip gēliyodu işde ȍle fazlă dē āşema gēldik mesĕłâ (27) dĕvamlı sinemay giderdik filim sēretmē dōru oráya yarışa yarışa bi ākşám ȕzeri yine bi (28) çıkdık ānadın mı Ķār bu boy birinin ārăbasının bȍle laylonunu kāvămıza gēçirdik ó vakit bȍle pek gēç geldik köve

-Köy odalarında muhabbet etmez miydiniz?

(29) ónnara pek ben işē yapmazdım kitmezdim yānĕ ē giden de vārdı arkda ben gitmezdim (30) hoşlezmazdım yāni pek onun˘için şē yābmazdım ó yērĕ gitmen her şeyin bi kafa (31) dengi olcek kafa dengi ōlmadı mı bi yer ileri gitmen

-Sizin zamanınızda askere uğurlama yaparlar mıydı?

(32) askere gȍnderiken bizim köv˘ocası ó āskeri toplā şey okutturu ānadın mı bi dova (33) yāptırı duveynan selevatlādı yani şimdi gene de āyni devām˘ediyo yani āyni oláy (34) gene devam kāç kişi bu kȍydĕ mesĕłâ āskere gidiyo on kişi ōnu da sıraynen bȍle hāzırlıklā (35) yānĕ bi ākşam sende bi ākşem ónda bi āşam˘ónda bitti zăman óndan sōna şē yāpdi zeman (36) hōca dova yapdırı hadi ondan sōna dōru āskere

-Sen nerede yaptın askerliğini?

(37) ben kārsdă yāpdıydım vāra bindim ōtobüslere ārăba vordu ó zăman ārăbalar çuydu (38) ben iznikden dōru burseya bursădan ankara ankaradan dōru ó tarava

-İki sene mi yaptın askerliği?

(39) ben yirmi ay yāptım āslında iki sene diye biz gitdik dörd˘ayını ēmen dörd˘ay (40) düşürdülē yirmi āya indirdilē ben yirmi ay yāptım

-Sizin köyde sünnet düğünleri nasıl yapılır?

(41) sünnet düğünü hizmet˘ōlur işte yimek vērili düne karar verdim zăman şöle yāparım (42) ākşamdan tōplarım yanımă konuma kōñşu o āşem bi kına yākïyolā kēndi aralarında ērkĕşĕ (43) şindi yėmek veri óndan sōna hērkej hediyesinï vērilir zārfā Ķoy ānadın mı yėmēni yiyon yėdi sever çıkar gider

Ne yemekleri yapılır sünnet için?

(44) yėmek genel kövtĕ yāpılır Ķūşbaşï yāpılır yāni bütçēn nāsı müsāyitse öle yāne kimisi (45) Ķıymalı yapar kimisi kövteli yapar kimi tavuklu yapar onna yāni işēsine göre yāni bütçesine (46) göre üç çēşit yėmek yapāla yāut iki çēşit yāpăr bi tātlı Ķōr bi kövte Ķōr (47) yānïna dōndurmasï tōndurma mesĕłâ yāz˘āyıysa böle Ķış˘āyıysa tulumba dātlısı vadır (48) idāreden verilē böle ķâselerin˘içinde ónnā geçerli bizim borlāda

-Senin bir zanaatın var mı?

(49) yok benim iç sanātım yok dĕvāmlı terláda baççede çalışıp gēliyom

-Ne ekip kaldırdın?

(50) bizim zămanımızda tomatis büber óndan sōnă zētin üzüm ó zămannā geçedi önceden burda bizim yāpdimiz˘işlē bunnā

-Sen zeytincilik yaptın mı?

(51) ālıp biz işē sātıyoz Ķoperative vēriyoz

-Sen kendine zeytin yapmaz mısın?

(52) yābmădım bu sene duzlamış duzladim zăman yatamōyos ku āngi pāraya o piyasa

-Sele zeytini nasıl yapılır?

(53) ēn basit sele zeytině şimdi güzel bi zeytini yıkarsın çuvalın˘içine güzelce duzladin zăman (54) dökēsin üzerine bi Ķarış üzerine çōu dōzunu Ķōrsun o rēfa (55) diyelim ōn gün yirmi gün sōra bakāsın yince varsă hemen bāşlarsın yimē óndan duzunu al (56) çevir salamıra yapacan ōnun˘üstüne çevirĕcen ārtık óndan yāp yap ininceye kadar bi (57) bārçasını ālmak˘istiyon çuval˘içine Ķoycaksın hēr zaman öle óndan sōna ilk durdū zăman˘ó bir havta günde on günde (59) ācısını alır ó ōndan sōna tenekeye Ķo sele böle olur zētin

-Salamura nasıl yapılır?

(60) sūyun˘içinde olur salamır ātarsın sūyun içine diyelim mesĕłâ yüz kiłoya yüzde on dātarsın (61) kaç kiłó zēytin vā Ķōrsun˘içine kūrusun bākısını sevte āltınă yeyāsın güzelcene ó zăman (62) bāskı yāptīn zăman suyun˘üzerinde duru bu būdur yāně ō da salamıra döner bizim borda (63) yapdimız böle āma bāşkă yirde nası yapıyolā bilmiyom

-Burada meyvecilik var mı?

(64) var gēnellikle bizim borda üzüm zeytin erik kiraz şeftali armut ónnarın hēpsi va burda yāni (65) şindi bak bitmek˘üzere óndan sōna öbürügi çıkıyo bir˘ay ó olur bir ay sōna öteki olū (66) ondan sōna şimdi şeye domatise

-Buralarda avcılık var mıdır, neler avlanır?

(67) vār da çok seyrek tavşan keklik bunnar çōyü zăman şimdi bitmek˘üzere çok nādir yāni çok (68) āslında kēglik temelli sīr oluverdi ācayip kēklik buralarda

-Gençliğinde çok muydu?

(69) ne Ḳadandī āceyibdi şindi hēp bu şē bu gübreyi ātılma dālgaları va ya gübreler ātılıyo yiyen dākḲada gidiyo

-Sen yaptın mı avcılık?

(70) ben āra sīra gidē gelidim ānadın mı

56

SANSARAK KÖYÜ

Sevim Aydın-Yaş: 65

-Teyze adın soyadın nedir?

(1) adım sevim ̆aydın

-Bu köyün adı neydi teyze?

(2) sānsırak sansıraĝımış bizim burası

-Yaşın kaç teyze?

(3) benim yaş āltmış dört āltmış beş yaşında

-Buraya neden Sansarak demişler bilir misin?

(4) ben bilmem bilmem sānsırāk da işde bȫle kısırak getirmişlē āt ādını da buranın ādını da sārı kısırak (5) bulmuşlā sānsırak kȫvümüzde biz ēkin ēkēriz ārpa buydey yulaf çavdar misir óndan (6) patatis Ḳābak şinci tomatis dikiyos şinci beş˘on senedir çilek˘ēkiyoduk çilek Ḳurudu çileklē (7) Ḳurudu şindi çilek˘ēkměyos tomatis işte bi şēlē bi şēlē ēkiyos sā solá (8) salatalık hēr bi şē ōlyo da yalıñız tarlalāmız˘az ovamız merāmız az˘ōlunca ālem tomatis (9) dikiyo mesĕłâ işey dikmēni sātmā dá īşde işey āñlá yá kārpus ónnarı dikměyoz dā kēndïmiz (10) yïmeg˘için dikē hēr bi şē olē yalıñız kövümüzde hēr bi şē oluyo

-Köyde çocukluğunuzda neler yapardınız, oyun oynar mıydınız arkadaşlarınızla?

(11) ū nĕ Ḳadan˘oynādık bȫle bāyırlādá ōrak biçēdik çocuklā böle Ḳubādçaları yolādık yolādık (12) ōrāk yapādıḲ˘ işde yïmeklē yapādık kiremitlen˘işlēne Ḳōrduk bȫle işde ȫle bi şēlē ōynādık

-O oyunların adları var mıydı?

(13) yok be işde ó çōcuklā denī hēr bi şē ōynādık bȫle çēngel dēldi gēşdi dērdik Ḳızlā āltımızda marmáları böle sāklārdık (14) bitginin kȫprüsü ōlanların īstediklēni hēr bi şeylē ōynādıḲ˘īşde ó Ḳadā ip atlādık hēpsi varıdı

-Adları yok muydu o oyunların?

(15) īp˘ātlaylım dėrlēdi çocuklā işde hadi ip˘atlaylım ip˘atlādık işde nēblïm ben

-Genç kızken köyde nasıl vakit geçirirdiniz arkadaşlarınızla?

(16) vallā neblēm her˘āşam birbirimize geli gidēdik ōynādık dışālāda ēşte hoş gēvĕzelik yapā duruduk

-Ne yer içerdiniz?

(17) ēskiden bī şē yōğdu bïzim kövde patatis bişïriz biz bī tēncĕre pate tūrşu Ḳōruz kenarına (18) peynir Ḳōruz zeytin Ḳōruz dizeriz bȫle bi misāvir mesĕłâ bāyşam sañá otumā (19) gēldik gėcē yapārız ȫle biz kēkdir püsküvüttür bȫrekdir ónnarı bilmeyiz bek biz çovusiledir (20) ēlman vārısa ēlma Ḳorsun ārmıdïn vārısa ārmıd Ḳōrsun işde ónnarnan˘idāre ōluyduk biz ȫleydik

-Kışa hazırlık ne yapardınız?

(21) Ḳışa hāzırlık turşu yāparız konserve yāpparız fasile biz bȫle dizeriz işeylere bȫle iplere (22) dizēriz fasileleri asarız sovan āsmak yaparız misir˘āsmak yaparız her bi şeylē yaparız

-Eski kına geceleri nasıl olur teyze?

(23) şindi biz tēl dakınıdık bȫlĕ bi sır tel dakındık ārkamıza Ḳavış Ḳavış tel bī şāvlā (24) gėyeriz bak bȫle hāp şāvlā gėyeriz biz ȫle gėce bi şāvlā giyēdik Ḳūndak Ḳurarız böle (25) gelinlē ȫleydik hïndi bāşını āçïyolā bïlmem nĕlē nĕlē yāpıyolā biz˘ēskiden kapalıydik hālâ (26) kapalı bizim kövümüz biz ēskimiz yēñimiz hēp bȫle hem açık saçık gezēnï de Ḳınārız (27) tamam mı amān şu Ḳollānı āçmış şu başı ḲábāḲ gēziyo şuná bak ānán sovan buban samırsak dēriz

-Kına gecelerinde deyişleme mani söylerler miydi?

(28) yō yō yō ōynālā bizim bī şē yok ēskiden bizim salēyşamı bāşlādı ēskiden bizim salēyşamı (29) Ḳına olūdu çārşamba gün dȗnümüz˘olūdu pērşembe günü gelin˘inēdi hindī denişdi ōrtalık

-Düğün başladığından bitene kadar neler yapılır?

(30) ilk gün Ḳına gėcesi biz˘ōynārız bi ȫle bi şē bilmēriz kuzum ērtĕsi gün hāmam˘āvlusu dēriz (31) ērtesi gün de ōynārız ērtesi gün de Ḳına gecesi dēriz geline Ḳına yākarız işde türkü söylēriz bi şeylē bi şelē yapālar

-Nasıl gelin alırsınız?

(32) bōle hindik Ḳızın˘ēvine gelisěñ arabalā geli düt düt düt baĝırılaḲ gelilē Ḳızın bubası da Ḳızı (33) indiri aşarı bindirilē tāksiye ałlā gidēlē geliniñ˘öñne geçēlē işde para istēlē (34) tāvıḲ˘istēlē böreg˘istēlē işte öle öle āllā götürülē

-Düğünde ne yemekleri yapardınız teyze?

(35) dūnde biz˘ēskiden hēr türlü bizim çok yimēmiz varıdı ēsgiden hindi hemen piłåv dātlı (36) biz˘ēsgiden çok yėmek yapādık bōle isānnárı eve çağırıdık hindi dışārdá yidiriyolā añladın mı (37) biz ēskiden kövvü hēp bōle çīrıdık ēvde yimek yidiridik çōrba yapparız Ḳuru fasille (38) nōhud mercimek yourtlu pate dōlmadır işde hēr türlüsü bizim çok yimek yapālādı ēskiden (39) şindi ēmen üş türlü dōrt türlü yāpïyolā da Ḳusura bākman Ḳuzum

-Yatarken okuduğun Türkçe dualar var mı?

(40) Ḳuzum Ḳulüvallāyi ōkūrum ónnarı dērim yātdım sağıma dōndüm soluma dört mełâke gēlsin (41) ikisï sağıma ikisï soluma yātdım˘āllah Ḳaldır beni bin dinnere dāldır beni vādem gēldise (42) imannan Ḳurannan sāldır beñě tā istedige dērim ki işey evimizin˘edrafı kırk˘āttı kırkı (43) da mohannetātdı ? ēvimizin˘ēdrafı yāsin Ḳādlı dērim işde öle dērim Ḳuzum Ḳuyüvallāyi ōkūrum yātarım

57

TACİR KÖYÜ

Aynur Öztürk-Yaş: 75

-Bu köyün ismi neydi teyze?

(1) tacir kövü

-Nereden gelmiş bu isim biliyor musun?

(2) hiç ōrasını bilmeyoz dē işey bordan on dakkalık bi dėre va ōrā indirli dėrē dėrlē ordan (3) gėlesiymiş çok ēski zaman kövmüş bura tācir köv bōrdă dovduk bōrda böyüdük on beş (4) yaşında gelin oldum bēn önden bi Ḳalabalık kövün ağasına gelin gitdim bēn üç gelin˘idik (5) en˘ufağı ben˘idim óndan sórna davarlāmız varıdı deymenimiz varıdī (6) ovada yer işey oldu ovada zeytinimiz varıdı çok iri yapdı çok allah rāzōsun nūr (7) içinde yatsın benim Ḳaynătam kövün ağasi̇di çok misāviri vilen sevēdï çok eyi (8) kövlük ortasındaydı ordan gayrı óndan üç dört sėne çocum˘ōlmadı bēnim çocū ōltum biz (9) uzak yola bi buçuk possatlik yola bēn çocuk göttüm gettim Ḳucēmde sırtımda (10) hep sırtıma da Ḳoymazdım Ḳıyamazdım çocuklará tērleyo ıscak yėl deye çok (11) ekkinimiz˘ōldü çok herşeyimiz ōldu ōrda gide gele dört çocuk dūnyeye gētdim böyütdüm (12) çok şükür hēmdōsunāllahıma óndan sōna gēlive gi̇dive çok ēkkin ekēdik çok (13) harman sürēdik ėvelden mi̇sir˘ēkkēdik hi̇ndi bōle bu zemān misiri bozādık toplādık susam (14) ekēdik óndan kere ekkin olūdŭ hinci harman sürēdik üzüm bağı olū zeytin˘olū dėrken çok (15) işimiz varıdı ōle ōle sorna bi yėrde yirmi sene durduk āyrıldık ordan ben başka kövün üs (16) başına gitdim órda çolūnan çocūnan gėne ireçberlik dēriz biz tālada çok çalışana ōle ōle (17) geldik bugüne bēnim kōcam˘ōldü om beş sene oldu yukā mālede idik ó (18) māleniñ Ḳoñşulānı bi̇yenmedik bizi istemedilē biz vāriyatlı diyĕ ónnar da fakir˘idi (19) hic˘istĕmedilē çok çile çekdirdilē bize orda ordan bu eve geldik borda böyük bi ev vā ónu (20) yāpdık borayı yaptīdık orda dört sene durdu benim beyim ōldü iki tene ōlan iki gēlin āyrıldı ōlannā

-Ramazana ne gibi hazırlıklar yapılıyordu?

(21) ramazana hāzırlık yaparlā bōrek yukası yapālā bōrek yapālā bazardan türlü yėmeklē alıllā (22) ramazanda çok çalışdık biz çok zahmet çekdik ó zămān fakkirliğidi ortalık hindi ākla (23) getirme hindi çok şükür hēmdosun çok iriyādlık çok vāriyēdli millet hep ōle hep ōle

-Kışlık ne hazırlık yapıyordunuz?

(24) kīşlık būberi batlıcanı fasille her bi şey hazırlık hamırı bulguru tāranayá yapādık hazırlık bōrek yapārdık ineklēmiz˘olūdu āyran˘oludu

-İneklerden aldığınız sütü ne yapıyordunuz?

(25) yoğurt yaparız peynir yaparız canım ineklēden ėvēlden ōle dēldi bundan Ḳırk sene (26) eveli būle zahmet çekēdik muḲāddā yeme bu Ḳădā gēyme yoğudu fākirliğidi (27) eñ zengin ağanın geliniydim bēn gene de fākir sayılıyodu hindi bu köv çok zengin çok çalışıyodu

-Kıyafetleriniz nasıldı?

(28) āynı canım āynı bōlēdi işde bōle gēldik bōle gidōz āncak ó zăman bu Ḳadā geyim (29) bulamazıdık fakkirlīĝidi şimdi çōk şükür˘allā çok˘iriyādlı çok˘ėyiyiz çok mēmnunuyun (30) hayātımdan yētmiş beş yāşındayım˘ama çok mēmnunuyun canım merkeplerineñ ātlarınañ (31) iki

sātlik yōldan dėmet dēştiridik dėmet dēriz biz iççine bu buydeyin işeyine biçēdik biçēdik ōle zahmet çekēdik

-Harman nasıl yapılıyor anlatır mısın?

(32) ārman bōle bi düz alannık bi yėre ó sap bül̄e bu boy˘olū ekkini bilmēssinizdir dė mi ó (33) ēkkinï mērkeplerinen bi buçuk iki sātlik yoldan terliye terliye getiridik gētirince ó dül̄ bi (34) yėrde hārman dēriz saççarız bōle bi çivt iki tene ōkküz çivt öle döne döne uzun çapa işte bu (35) hāle getiri hinci makinelē yapıyo işte buña samān dirlē dĕmetini bi yėre ayırı sapını bi yėre (36) sapını hayvannā yir dēnesinden de ēkmek yaparız savırırız bül̄e saçarız aşşama diyom (37) bi çivt ōküz öküz dēridik döne döne döne şövle bi tāta iki tāta bi düven dirdik (38) Ķoşādık ó bi buçuk meturo ēkine bu hāle Ķuyādı işte bu hāle kuyādı buña sabālēn yabăynan (39) sabālen arăbaynan adamannık dēriz būrē atārız óna araba öküz˘arabası yabalarınan bilgir (40) ēşşek işte at merkep ökküz yir ēkinini de kēndimiz deyirmen˘olurdu deyirmen (41) götürüdük gētiridik su deyirmeni hindi hepisi bitdi canım hindi gayrı hēr şey Ķolaylık

-Senin çeyizinde neler vardı nasıl gelin oldun anlatsana bize?

(42) dedeynen Ķonuşmāzdik biz evelden ayıp sayālardı ōndan kere gēldilē bana zēngin ağăydi (43) benim kayıntam biz fakir˘idik benim durumumu gēldilē ó zăman ne dėrlēdi óna aĝırlık (44) dērdik biz˘eme para çekēlēdi işē çevre alıllādı evelden nişan yapākan bāşlık (45) dirlēdi yüz˘ōtuz kayımaydı ó zăman lira dirlēdi bāşlık parası yüz˘otuz lireydı ónnān gayrı (46) biz bōle üç baş şalvar dēriz bunu alırdık don dērdik şalvar dērdik beş˘on çēmber dērdik ó (47) başımızdakına çember dēyiyördük ōrtü beş˘on da örtü on om bĕş gömlek hērkesin (48) bütçetisine göre Ķuzum zēngin˘ise çok yapādı fakkir˘ise ó zăman çok fakirliĝidi çok (49) fakkirlikdi yapamāzdık bi şē ōlmazdı ōndan kere yedi ay nişānnı Ķāldık yed˘āy sōrna

-Konuşuyor muydunuz dedeyle?

(50) hayır çok ayıbıdı bōle gördül̄m zeman Ķorkādı Ķīzlár saklanırdık cıngıl cıngıl ėdēdi hiç işē (51) yāpmazdım ne ōdu nĕ olacak Ķuzum nişān yāpdın˘eme küsülåt olacak mı omacak mı hinci (52) ōle del hinci ayyıplık günāhlık yok Ķuzum hindi ben beş tenesi āltı Ķız bi yāpdım (53) torunnarı iki de kēndimin yĕdi sekiz kēndiminkilē bāşĶāydı hinci tōrunnā bu tēlĕfon ellēnde (54) Ķızlān da dāmat olacaklān da çok ayıp sayıyom ben ona ó da ōmāyo ille (55) mōdăya uymaĶ˘istēyo Ķuzum hindi modaya uymayınca dėyōku öteki ó benimnen hiç (56) Ķonuşmō beni istemeyo deyo ben de ónu istemeyom dēyo ōmāyo

-Seni istediler düğün nasıl oldu?

(57) düvün ōle nōrmál bi düvün kadınnā bi bakkır tēncĕre bi şey āllādī dābrıka gibi (58) çalālādı āz sōrna dābrıka deye çīkdī ās sōna cınganā tēf yāpdı şimdi ērkek çalıyo (59) ērkeklē Ķadınnā hep billikten ōynuyolā hiç mēmnun deliyin bēn bundan˘eme mēcibur (60) ēskiden hiç ērkek gēmezdi nōrmeł Ķadınnā Ķızlā oynādı hinci ērkek Ķadın Ķarışık (61) kayıntaynan gelin ōynōyo Ķızınan buba ōynōyo gelin˘inen güvey dās yapıyo bi (62) görecen çok Ķarışık ortalık hiç mēmnun deliyin ben bundan emē ōle dēnce de geşlē Ķızıyōlā

-Siz kayınpederinizle kaynananızla oturup yemek yer miydiniz?

(63) hep yirdik üş tene ōlandı iki kayın bi adam benim bi de Ķayıntam üş te gelin bi de (64) Ķayınnam yedi sekis kişi bi yėrde oturuduk ōle ayıp mayıp sāymazdık

-Büyüklerin yanında çocuklarınızı sevebilir miydiniz?

(65) normeł˘idi sevemezdik ōle ōlum Ķīzım ėdme dimedik ōlum Ķızım bilmedik ve de tā (66) bilmēyon tā hiç ōlum dėmĕmişindir yāvrım Ķuzum dēdim işte ó Ķadar ōle şap şap öpüp (67)

sevimedik normeł Ḳucāna ālırsın gel yāvrım gel Ḳūzum dīrdik ó Ḳadā dērdik hīndi sēvte bi (68) çocuk gētdi dūnyeye ērkek ōlum gel ōlum git ayıp sayıyom ben bünnerĕ emme (69) gāyrı da hep ōle ōlum Ḳızım bīlmedik ve de tā bīlmēyom ben tā hiç ōlum dė

-Yemekleri kim yapardı evde?

(70) böyük yapādĭ kayınnalā yapādĭ bōyüg Ḳayınna yāmădığı hālde baña yāp (71) dėrlēdi sen ėl bāsdı yapıyon yāp dėrlēdi ırahmēdlik nurˇiçinde yātsın āllah rāzı ōsun Ḳuzum (72) çok memnunum hayātımdan canım evvelden fakirlik gördük hindi dē zenginnik gördük (73) hinci çok memnünūm

-Ne yemekler yapılıyordu teyze?

(74) hamır makarna dēris bulgur pilavı dēriz fasilye mercimek nohut dávárlāmız varĭdı çok (75) peynir çoğˇolurdu kīráz zámānı kīrazınan peynir ĕkmek çok dātlı gēlir bōstan zámānı da (76) Ḳārpız zămānĭ da peynirinen ĕkmĕgˇeyi olu üzüm zamānı ad çok çoğu ōle (77) dīrdem Ḳayınnam irāmetliğe ben ana dērdim Ḳalebalıyiz nĕ yimek yapan Ḳaygısı (78) ōluyo sabālen yāpsăn ōlene bāşka īsteyo ōlene yāpsăn āşăma bāşka ısteyo bi tūrnünen ıki (79) tūrnünen olmāyo āncak pēynirimiz nōrumuz çok bolˇōlurdu çok mēmnunudumudu

-Aygaz falan yok o zaman nasıl yapılırdı?

(80) ēvde aygaz yok soba yok ışık yok ceyran yok sulā yok óndan iç çamăşir makinesi (81) buzdolabı hiç bi şey yok ōcak dēriz ocağˇōludu ataşı yakā onda bişiridik bāşḲa hiç bi şē (82) ēvde yoḲudu yā işte ōle zemān geşti

-Çamaşırları nasıl yıkıyordunuz?

(83) çamaşırĭ ēvinˇōnne bi kazān Ḳōrduk bili misin ó kulblu būle dēmir lēn (84) dēriz óna atādık bōle kil derdigˇĕvēlden ona akˇolūdu suyŭ kil atādıḲˇiçine normer (85) hindi ōle mi hindi gayed çok ilaşlā Ḳārigi bi türtülâ ? bōle su çamáşir (86) suyu dediyin şey filen yoğudu hiç ileç mileç yoḲudu

-Kendiniz yıkanırken sabun var mıydı?

(87) varıdı ó kadaklık varıdı canım kēndin de elinˇirecek de musāde bulacāñ da bōle hindiki gibi (88) bōle şey yoĝudu yoĝudu banyo yapamazdığıdın işten güşten Ḳalăbalıklan çok zāhmet (89) çekēdik hindi çoğˇırāt araba satı yokˇiç hep yayen gidē gelīdik (90) ārkamızda daşırdık çocukları Ḳucāmızda bēnim bi çōcuklam (91) ōlurdu Ḳucak dolusu hep Ḳucāmınan götürü getiridim

-Yemekleri demir kaşıkla mı tahta kaşıkla mı yerdiniz?

(92) hāyır tātá Ḳāşık sāte biz āyrildık kayıntamdan gittī yēre bi yėrde (93) hārman sürēdik toplu ānam óndan bizim bi demir Ḳaşınă ikide mir özēndi Ḳayınnamın (94) çocukları āmışlādı demir ḲaşıḲˇadet yohˇudu Ḳuzum bulamazdık

-Şehre gidip de çok şaşırdığın bir şey oldu mu?

(95) e tabi ille şehir bāşkaydı canım köv bāşka eme hindi māşellah kövünen şehir hiç (96) ayırmayo dērdik siz bazar ēkmeyi yiyoñuz dērdik biz özeniyoz dērdik bizim bubamız (97) bundan ēlli sene ĕvĕlâ çārşamba bazarına gitti mi bi ēkmegˇāldı mı ōrda çocuklā üleşīdik (98) sen yīcen ben yīcem ışıklāñız vā dērdik sulānız va çok ırātınız eyi

-İlk radyoyu gördüğünde şaşırdın mı?

(99) ilk radiyo bizim şu akrinin arkasında bī adam varıdı berbē mēmedˇali dērlēdi ben (100) bīlmeyom bēn yedi sekiz yaşına ıstāmbula gitmiş ıstāmbılda durmuş ordan gelīken bi (101) gıremofon dėdilē şōle şu kada şu Ḳadā ónu çalādĭ bi de Ḳayfe varıdı kövde óndan (102) sōná didemin dayımın evi yakınıdı Ḳāyfĕye bir dĕ Ḳāyfĕcinin birinin gıramofon dėrlēdi ónu (103) dīnnĕmē gidēdik bi de bōrda

hemen Ḳōmşu varıdı ak sakallı irī nór yüzlü bi dėdeydi órdan (104) cāmiden çıkādı gelike ó Ḳayfede duyādı kuramohon sesini teheccitlē (105) çıkmış bu dünyānıñ āhirī gēmiş hēlĕ bi görün teheccüt dēye Ḳıyāmette óndan sōna Ḳıyāmet (106) kōpacaĝı zaman teheççüt çıkmış dērdi teççal çıkmış ālayalak geldi az ó ālamazdı bundan ēlli (107) sene ėveli ōldü bak ó zăman ōle deye gēlidi sakın dērdi bunu Ḳulaklānıza Ḳuyman (108) dērdi buñu Ḳulaĝa Ḳuyan cenābˇallahın azabına uracak dērdi hindi televizyon āyrı teyip ayrı bilgisayarı ayrı

-Sen televizyona bakıyor musun?

(109) ne bakıyon dĕsĕm dĕ yalan Ḳuzum bakmeyom dĕsem de āmañ āmañ dėdim Ḳaç (110) senelēdir āmañ āmeyom āmadı ōlan sōna gelin yalıñız Ḳalacam ben dēdi Ḳızları sātdık git (111) televizyon āl dedi bi gözel teyibˇal dėdim gōrmeyem dėdim eyi yerini açam kötü yērini (112) āçmáyam ālmışlā bi televizyon bu kadā işte Ḳoca Ḳoca sengi bil yē (113) görünmü böle kızzım baña eyyi yerini aç deyom ó da eyi yerini açāsa bākıyon Ḳuzum bi de habárá bakıyon bāşka yere bākmayon

58

YÖRÜKLER KÖYÜ

Emine Balaban-Yaş: (105

-Buraya Yunanlılar geldi mi?

(1) ēmen köve Ḳaşdık orēde gevur gēdi gevır mecēcigde bizde de adi beni (2) geçemiyodulā arkalı öñnü Ḳāşdım ēylek deyolā ōrdan yārīşa yarışa dayımın bēgirin (3) getire Ḳodulā gītdik meyerkim çadırlā gevurlān çadırıymış bizim çadır sānmış ōlen vākti (4) gēldi hinci bi dēsdi su gēldi óndan sōna bi naşrăpa ārdından hadi bak nelē dedi şey ziz (5) yapın dedi namazınızı dedi hadi dedi namazınızı yapın dedi hadi vazfelē dēdi āz sōna (6) namaz ḲıldıḲdan sōna bi çok sāndın içinde bide gēldi bī tāne yidirmedile bizim Ḳārlā (7) zēhirli kēndileri bizim için yābmadılā kı bak namaz vākti deye bēkleye (8) ūç gere şē yābdık benim gibi bizim derede vā bi Ḳulbemiz bī şēyde vā (9) Ḳulbemiz yōkarda ormanda biz˘inci) sabā ōluyo bize süremiyolā çālları (10) silkiyoz çallān suyunnan yüzümüzü yīkayoz īndi gökte bōle bişē ūçuyo emen bi Ḳuş gibi (11) bişē ūçuyo meyer teyyārēymiş sizi areyo deyolā gevurlān teyyāresi gevurlā sizi areyo diyolā (12) yatın diyolā bize biz çalīlā altına giriyoz bōle sāklanıyoz Ḳocamannā girmeyolā

-Ana bobam kardeşini mi kesecekti gevur sesini duyacak diye? (Kızı soru soruyor)

(13) Ḳārşıya çıḴmışlā diyeride böle ūfak bāğırırmış bubam bıçā ēyēlemiş emen kendi kesecek (14) bağırdi̇ vākıd bubam anam bağırırmış kēstirmem deye gevur gēmemiş meğer āşam (15) bi āşam gene bizim bōrdan nazifenin ibrām dēdik o araya bā bēllēmē gidmiş gēlmiş ānāsı (16) yok ēwde ton ton şeye beni kapıya hurumuş ōōōp āskere yūnan geldi hūū hūū anama (17) vē ēkmek çuvalda ēkmek tēlin izine çōcū ōmzuna benim de ēlime bi Ḳaç (18) dize deney (?) vėriye dedi dā şurda ormana gēldi ēzirmek (?)o āşam (19) ormannāda yātdık meğer değilmiş gevur dērikmiş? gēmemiş hinci ne (20) diyēm tā bi̇zim de āblam i̇şeyde sāklı dolapta sāklı çuvallā āzırın çuvallā bēnim yōlladılā (21) kövde neşidelē? yānıyo meyer ōrda şey yābmışlā ēd bişirmişlē gēvurlā i̇ki (22) tāne burda āyvan kesmişlē kafadan hūrurlarmışlā kafalānı pātladır bıçāyla kēsmezlermiş (23) ḳâfirlē andan sōna yārısı ö̇rtüldü ama döşekleri yābmışla çārşafları sermişlē (24) ü̇stlerine yāsdıklarını Ḳomuşlā bi̇ yādmışlā o āşam ? çh˘etmişlē şindi sabāla sabā ōldu (25) hadi zabā ōlmuş bunnā ḲāḴmışlā kendileri büvezdilē (?) māndam ne cebre (26) Ḳorlādı ne çēmber dāngudak dökēdilē gö̇rmemişlē órları gök tencire (27) çēkdik gök tencere deriz tam ālt Ḳaṭda sēkiz tāne pencereyi (28) Ḳırmışlā cāmnālı sēkis tāne cam i̇ki de içēden Ḳırmışlā tam on tāne ōn tāne (29) camı Ḳırmışlā şindi ōndan sōna işde tōplaştık birē i̇gişē bubamınan (30) işeye i̇ki kişiye ü̇ç kişiye āygāzlan bırakmışlā bubam dēmişki burē mērkeb deyolā tē (31) şeye onu yēnden demiş tanalā da vārdı demiş ónnarı sāldıḴ sāldıḴ dīşara (32) demiş gēvır sāldık bubamı da mīta işey yapıcegmiş tüvekle topleycez demişlē (33) bubam da demiş eyēr köve gel kö̇ydeyselē tōplārım demiş yoğusalā yēnden gēlcen sen (34) bilisin demişlē tevekkeli topla demişlē i̇mār kövde de ivā köve gelin gidē çılvōsun (?) deye (35) pēnçerlere hēb beyaz āsılı bizim pençerelēne gēymeyivē nērden göymeyini (36) oklāya daḴdılā gü̇llülün pēncereye gürt gürt gēçiyolā bişiriyoz… māşallah (37) māşalla ü̇znikde ēmin˘amcamı öldürmüşler gevurlara māşallah diyo o bi̇zim˘ēsger (38) deyomuş arabaynan deymenden geliyomuş dā sōna āna ākçalana gēlmiş gēvır (39) āgam emen gö̇rem nėden bēkke hīrhızları görēn on çuval (40) verim i̇şeyin i̇çinde arabada orda aman hāslı halam gēldi āāā … āzaman be ōlūvādı ó da (41) ö̇bmeye gi̇ṭdi āāā agam geliyo geliyo dėdim zerife yengen gētimiz˘ónu yā çārıyo yönānı onnā dö̇rd döndülē sōnunda

-Teyze İsmail'i anlatır mısın?

(42) ismāyili ānası gö̇rmeden ö̇lmüş ānası arārmış hinci çeşmelē bile Ḳonuşurlārmış andan sōna (43) ismāyil ērmişimiş ūfak çocuk çēşmeye gēl hi̇nci bōrda āptes˘āldı varın sōrun cāmiye dē (44) cāmiye soruyolā hi̇nci bōrda námaz Ḳıldı varın sorun musałleye musałle de yīkandıktan evē (45) orē de sōruyo ānası ārēyo ōlunu āreyo óndan sōna vārın sōrun dē tabıdlara de (46) tabıdlara gidē sorē ānası nēde benim ismāyilim mısałleye sorun dē mısałle de hinci bōrda dē (47) namazını Ḳıldılā deyo varın sorun mezallıya deyo mēzarlık mēzarlık canım mēzarlık nērde (48) āna āna canım āna südünü ēmdim Ḳana Ḳana hełâleyle geñe geñe deye (49) ānāradan bāğıraraktan gene evïne gēlïyōru ēvlad Ḳıymēdli (50) kitab yāzmışlā allah ḳâfirlē dobladı ki̇tabın içïne pi̇slemişlē Ḳārlā óñu (51) āldılā hełâlden şēttilē … yeñi ołyo āccık süpü̇ygeyi bile āṭdılā óndan sōna geṭdilē ónu orē (52) serdilē ḳâfir… āllahın Ḳārını yemiş yābmē āllah sıra gēmeyince

-Emine Balaban kızına bunlar kim diye sorunca kızı "benim çocuğun arkadaşları" diyor.

(53) gözē gözē gēçinin ōlum

-Eskiden ne yemekler yapıyordunuz?

(54) tārna çorbası tomatis tūrşusu öndan sōna buban ısmārlıyo bākılkarı dörd beş sandık Ḳara (55) balık duzlu gēliyo hi̇ndi ö̇teki dünya mābedli bālıkesir suları gibi emen bu ḲādāncıḴ (56) be bu ḲādāncıḴ be biz Ḳızancık veremēyoz benim adam ö̇le adam dēldi rāhmedli (57) hēpten bi̇ tāne balık bi tā sōnunda da badlıcan tūrşusu yābdık bunnā dedi (58) ācı ācı bü̇berle badlıcan bi yerde bādlıcan

durşusuna gēlyolā fiłånca hāsta óndan gētiriyomuş ó (59) da gēliyo ó Ḳădāncık vē dēyo pāra çīkarıyo bu Ḳădā hemen yicek diyo hēb iki tene üş tene sarrıyoz vēriyoz

-Emine Balaban kızı "Bubam deyirmenciydi biz aç kaldık mı hiç" diye annesine soruyor?

(60) yōk biz āç Ḳāmadık milled˘ac ben bubamın evine saklayon deymenden geṭdim şeyleri ēvel (61) ōle …emme yok milled ārpaları Ḳırhıyo da furŭnnara ātıyolā āyrıkları (62) yīkayolā horunā dōlduruyolā onnarı sıçan Ḳadā ēkmek yapıyolā (63) āyrıklādan ben de pençereden bakıyom ācıkda bāna verilē bēlci dėyom ōōō bizim (64) çuvallā üst üste un bubam ēççik ōküz Ḳullānırdı ēkidir āltı dāne ōküs kāyi (65) şeye gün de ōn Ḳuruşa yēddi tāne hayvan gidēdi tā evē āldı dāne (66) ōküz gidive zēytin yok dēli zeytinnēden dūrşu yapādılā gōtürülēdi tēzciye bālādılā āltı tāne hayvanı güdmē gidēdi bāyırlara gēçen gēmişlē

KARACABEY İLÇESİ

59

AKÇAKOYUN KÖYÜ

Ahmet Işık-Yaş: 67

-Çocukken oynadığınız oyunlar nelerdi?

(1) dikili daş daş dikiyoduk bȍle Ḳoca Ḳoca daş Ḳarşıdan atıyoduk bi de metçik oynuyoduk āçtan Ḳuş yapıyoduk (2) iki tene ayáç çıbī kesiyoduk birini Ḳalınca ayáçe bȍle furup uçuruyoduk ónnarı óna metçik diyoduk

-Başka hangi oyunlar vardı?

(3) çizḲıcık oynuyoduk yazıyoduk bȍle birbirimize fülȕ yapıyoduk

-Nasıl oluyor fülü?

(4) şimdi Ḳama ḲaḲıyoduk kim yenēse Ḳama para pul yok Ḳama Ḳama diyoduk ó zamankı (5) zamanımızda Ḳama deriz bȍle çizḲı çiziyoduk beş tene yapıyoduk kim yenēse bi Ḳama ōrta (6) yere Ḳama Ḳoyuyoduk ötekini hāllattırıyoduk üstünden zorlattırıyoduk biliyo musun (7) Kemik atmaca oynuyoduk gėce kemik atmaca ȍle arkadaşlā vādı ki kemi̇ kapti̇ (8) zaman āzına sokuyomuş areyēz areyēz bulamēz āzına sokuyomuş getiriyoduk ana başına veriyoduk

-Ana başı ne oluyor?

(9) iki gişïyi ana başı yapıyoduk kim kapāsa iki taraf oluyoz top oynā gibi hani şinci var ye (10) galatasaray fenerbahçe biz de bȍle taraf yapıyoduk kemi̇ kim kapāsa ona yenēsek üstüne (11) piniyoduk eşşek yapıyoduk çōcukkan bȍle oynādık top mop bişi̇ yoktu

-Eskiden çok sıkıntı çektiniz mi?

(12) bi̇ sene Ḳıtlık ōldu yōk darı bilmessiniz siz onu bōza yapıyolādı eskiden şindi nēden (13) yapıyolā bilmem ēvde darı vāmış kitim dērmende darı ȕttüm yinmē (14) mubārek çıtır çıtır ayva sarısı būdēy bişdik bizim hāyatlā āçıktır ēskiden araba (15) tēkerlēni yātırdık şirttik? fırında Ḳuruttuk kittim Ḳānımızı doyurduk beş kardaştık biz bi (16) ōlan benim hepsi kız dokkuz tāne dȕn yaptık beş tāne de askerlik ama ne sıvır bıraktım ne (17) Ḳoyun hepsini satdım çōcukları evlendirdim birē hanım yonnāna iki çocūm mēmur oldu (18) çobannā memūr oldu bi tānesi en ufak tofaşa girdi ónnarı ben sanāta verdidim birini tāmirci (19) birini oto alattirikçi biri de burda karacabeyde MSKde güzel mayiş alıyolā hēpsi dayre āldı

60

ARIZ KÖYÜ

İbrahim Temel-Yaş: 74

-Bu köyün ismi nereden geliyor?

(1) doğla köyüne ānaşamamışlar arsız köv arsız köv ōle kāmış ama ōle dīlmiş altmış dört zelzelesinde vefa poyraz gelmiş idi burē (2) gelen ilk oba beyinin ōlu var imiş arız o ölmüş köve de onuñ ismi verilmiş

-Çocukken sokakta ne oyunlar oynardınız?

(3) ónu sorāsan sayamicek kadar çokdu çelikçik oynādık puruldak çeviirdik çėlme tōp derdik (4) biz çėlme top ēyşen böldü hañı herkez bilmez bölü ūzun sōpeyi kēser sırtmaç gibi güdücüsü (5) olur sōna topla sōpeyi getiri falan bi şēlē ōle oyunnarımız

-Taşla oynadığınız oyunlarınız var mıydı?

(6) mālbıç derdik ōna bōle madak madacık oynādık irdā? etmez ōlurdu onu yıkādık (7) kapalmadan diğer yerimize geçēdik furulursak sırtmaç sen olurdun

-Köyünüzde delikanlı başı var mıydı?

(8) vādı ó zaman dēlikanlı başı sēçiyoduk ēr sēne tōplandı yapıyodu köv odasında (9) mūtālıkta iki kişi üç kişi aday çıkıyodu herkez yazılı bi ķât veriyodu āmet mi olsun (10) mēmet mi olsun gibilēden bi oy fāzla alan delikanlı başkanı oluyodu

-Ne görevi vardı delikanlı başkanının?

(11) o günkü şartlarda meselâ gelen bir yabancıdan dūnlerde toprak bastı alınıyodu on lira yirmi (12) lira o toplanıyodu bōle çōppadak bī harcamalar oldu mu soruluyodu āmet (13) mēmet başkana kaç para paran var yahut ó zaman hıdrellez yapılıyodu kövde óna katkıda bulunmak için çıkarıp veriyodu

-Pekmez nasıl yapılır?

(14) petmezi bōle ó zaman mengenede sıkālādı suyu alırlādı üzümden yapālādı bizim toprāmız vādı āk toprak deriz (15) ó ónun mayasıydı ónu kaynadırsın en evel karıştırılā ó toprak kestirir onu onun mayası toprak tam Ķıvamına geldi mi indirilē

-Gece yatarken annen baban dua öğretti mi?

(16) bobannem hepsini ōretmişdi

61

ÇAVUŞKÖY

Feyzi Diler-Yaş: 73

-Çocukluğunuzda hangi oyunları oynardınız?

(1) kōyunculuk hāyvancılık vārdı ónnānan oynārdık bu sōkaklarda sōna sāklambaç deriz buñu ōynārdık sāklambaçı bilirsiniz bēki tabi

-Düğünler nasıl oluyordu sizin çocukluğunuzda?

(2) ó zaman daha başka ōluyodu ó zaman çalgı malgı yoḴdu Ḳızlar çalar oynārdı ērkekleri dūnlere bile sōkmazdılar (3) ó zaman bizim zamānımızda nişannı ol nişannının yānına sōkulamassın ōleydi çok ayıpdı len sōkulunmazdı

-Sağdıçlık var mıydı?

(4) vārdı şindi dūn yapçān zaman dāmāt sādışları ōkurdu çālgı tutulurdu şindi çālgıları ikiye (5) bölerdik şindi biri bi taraftan gidē köyün biri bi taraftan bi yērde buluşma ōlurdur annaşmalı (6) ōlurdur şindik sādıç kısmı bir mēndilin içine bi ēlma yaut bi şey kōrdu bālārdı (7) yākınnayınca kavuşunca ātardı óna dāmāt tarafına óndan sōna kavuşulur sarılır bōle (8) bi şey ōlurdu dūnnerde sādışlık ōlurdu dūnde milleti doyurudular óndan sōna işde cāmide (9) namaz kılınırdı mevlit okunurdu ó zaman óndan sōna dāmādı götrürdülē kapamā bunnar ōlurdu ó zaman

-Düğünlere nasıl davet ederdiniz eskiden?

(10) habernen ōle bi dāvetiye bişe yavutta en yakınnāna hediye verilirdi dūnümüz vār diye mēndil gibi Ḳadınlar ne bilim ne diyolar (11) ónnara be çēmber gibi bi şey ónu da yakınnāna yōksa sözlen dūnümüz var diye buyurun denirdi ó zaman

-Düğünlerde özel ne yemekler yapılırdı?

(12) yōkdu gene aynı pirinç pilavı yoktu da ó zaman çōrbadır nōutdur yavutta yaz olūsa sebze (13) fasille patetiz bōle kēşkek menşūrdu ēskiden dūnnerde kēşkek menşūrdu tātlı gene yapılırdı

-Keşkek nasıl yapılırdı biliyor musun?

(14) şindi ó buydeyi Ḳāynadıyolar ónu keşkeklik olduktan sōna kurudurlar o keşkek yaparkan (15) sıcak suya Ḳoyuyolā Ḳaynatıyon onun küreĝi vardı karıştıra karıştıra kēşkek ōle olurdu et (16) nōut Ḳonurdu et muakkak bilassa tāuk eti hele kōyun hāyvan eti dīl de tāuk eti konurdu tabi keşkiĝe

-Çocukluğunuzda ne ekip dikiyordunuz?

(17) dā eskiden kavun karpuz yokdu ben bilmiyom kaç yaşlāndadım altı yedi yaşlāndadı mı (18) şūrda kara dere vārdır óraya bobam amucamnan bi aradadılar biz ufakdık burlāda kavun (19) karpuz ōlmaz dērdiler órdan birer dönüm yer kövden gidip īcarlı yer tutulurdu orē ekirdi (20) yani aklım erdī zaman gitti ve órdan biz de tuttuk bōliydi sōna ama her yerde oluyomuş

-Şimdi kavun karpuz mu ekiliyor?

(21) kavun karpız pāncar domatiz bahar karnabahar ekilir yani bilassa şurda bi gölet va ó ōsa (22) millet dā ekicek ama gölette su yok yeterli dīl millet güvenip ekemiyo su ōsa ekicek óvamız (23) bayā var meselâ aşāda bizim ana asfaltın öte yanna da geçer bizim erāzi

-Buraya yunan gelmiş mi?

(24) onu bilmiyom yalnız alman harbinde bobam şeye gittīdi seferberlik āsker gitti şu bayırdan (25) īndi bīz de şurda bekledik ónu hatırlıyom öbürünü bilmiyom

-Hıdrellez yapar mıydınız?

(26) köv içinde yapılırdı köv dāilinde herkezden būlgur üstüne tuz konurdu herkez gettiridi (27) sōannarnan būlguru verilirdi yāşlılar bişiridi odun getirirdik evet bȫle olurdu çocuklūmuzda (28) Kövün orta yerinde yapılırdı bol etli olurdu işte ó da pirinç yokdu ó zaman bulgur pilavı (29) tuzunu Ḳordular sōanların göttürürdük biz de ōdun isterdiler ōdun göttürüdük çōcukkan

-İmece var mıydı?

(30) vardı her yönüyle vardı mesełâ ben tōmumu ekemedim konu komşu zatin gidilirdi óna yaut (31) ev yapıyo óna bi yārdım gider tūla alınır kermet alınır hārman zamanı (32) yētiştiremez demeti ona da olurdu ama şindilerde kālkdı biraz

-Askere gidileceği zaman bir kutlama olur muydu?

(33) olurdu hāłâ var toplaşırdılar millet burē bayraklar kaldırılırdı ilahilernen dualarnan (34) geçirirdik kövün dışına kadar beni hiç ȫle bişēy yoktu burda komşu çomnu kövü vārdı (35) bobam beni orē Ḳadā göttürdü orda arabē pindim bandırmeye gitdim o akşam orda Ḳāldım (36) otelde sabālin tirene bindim iskenderuna gitdim

-İlk olarak şehre gittiğinde nereye gittin?

(37) bandırmeye gitdim saman göttük satmā ayakkabı yok bobam bórdan hayvannara saman (38) Ḳoydu çitlē vārdı örme çıbıkdan örme ta edinciĝe göttük sātdık bi çivt ó çoban łāstiklēnden āldı (39) bi pārça da óna kaldisa kaldı bilemiyom işde ȫle oldu sōna zāre götürüdük bobamnan filen ökküz arabasınna

-Sen hiç çift sürdün mü?

(40) sūrmem mi canım em de ne Ḳadar ōrak da biçtim hārman da sürdük iki üç sene bȫle kendim (41) ōrak biçdim harman sūrdük tınaz savurduk ónnarı hep yapdık ó zaman akşama kadar (42) öküznen düvennen döne döne bir gün devam ederdi akşamneyin de tōplanırdı eĝer lüzgar (43) olūsa bobamgil savırırdılar taneyi ayırırdılar amma lüzgar hiç olmadi zamannar olur yīlır yīlır (44) her gün ārman olurdu yer Ḳalmazdı ōrtasına yapardılar savuramazdılā yāni (45) lüzgar olmayınca da yabalar vardı ó zaman yabalarla savrulurdu tane ayrılırdı gözer deriz (46) ona kōrlar elerdiler irisini atarlar buydey altına temizi ayrılırdı bunnar olurdu yani

62

DANİŞMENT KÖYÜ

Cafer Orak Yaş: 77

-Amca kaç yaşındasın bu köyün adı neydi?

(1) yetmiş yedinin içindeyin danişment da evel talışman deniyodu şimdi danişment oldu

-Neymiş talışman?

(2) yani burası zamannan büyük güzel köymüş burası danışma yerimiş imiş burada zengin ālar varımış falan bo̅le bi kalmış burası

-Çocukken oynadığınız oyunlar var mıydı?

(3) varıdı bilassa gece oynardık şu kadā bi sopa yapādık Ḳarannıkda atarız onu kim bulūsa ikiyĕ (4) ayrılır takım sopăyı hangi takım bulūsa öteki takımın yētişenin biner órē Ḳadā gelirdi (5) Ḳarannık çelidi ónun ismi aşık oynardık karit oynardık aşık koyunnān bacaklāndan çıkan (6) aşıklā vardır arka ayaklāndan onnarı toplardık hıdrellezlerde fazla çıkardı onnā

-Aşık ve karit nasıl oynanır, başka oynadığınız oyunlar var mı?

(7) bi cızgı çizeriz bo̅le toparlak bi cızgı onuñ içine üş dört tene herkez birē tene diker aşık (8) herkez bire tene diker koyunun arka bacāndan çıkar güzel bişidir onnarı alırdık biz dört (9) kişise dört tene dikeriz orē birē tene ó yatık yatardı ó bo̅le kārşıdan atarsın oña içine bazıları (10) delē de kurşun dökē ōnnarı çıkarmak için vā ye çızgının içinde aşī atıyon çıkarabilirsen (11) çıkarıyon çıkarmıyosa öteki atıyo öteki öteki atıyo kaç kişi oynuyosa kim çıkarısa ó (12) kazanıyo karit oynardık karit yūvarlak bi şē şo̅le onu satın alırdık biz (13) topraktan yapıyolā seramitten yapıyolā furında bişiriyola heralde ónları burda satılıyodu (14) onnā burda satılıyodu onnā karit oynādik bo̅le ellen bo̅le hururduk kārşıdan Ḳārşıya çāt çāt (15) ó óna ó óna cam sakalar vardı falan ónnarı oynardık çocukkene sōra pāracık (16) oynardık kumar gibi şi şapka kapama içine parayĭ Ḳoruz Ḳoruz burē bāşlarız bo̅le yazı mı (17) tura mı bo̅le oynardık ó tura derse yazı çıkar ben alırım bilirse ben óna vērïrim kumar gibi bi (18) şē bāşka o̅le bi şē hatırladīm yok şimdilik oynadīmız

-Çocukluğun nasıl geçti amca?

(19) benim çocuklūmda burda bobam çıfçiydi mānda koşardılā afedersin o zaman kuvetli māndalā oluyodu (20) sizin gönende de var ónnarı koşannar yortanda var sarıko̅de de var orlāda go̅rdüm efendim işte ónnānan çifçilik yapardık

-Manda çifte gelir mi?

(21) ooo çok güzel kuvetli hayvan ónnara saban koşardık āĝaçtan yapılan saban yaparlā ucuna (22) demir korlar o toprān içinde bo̅le hayvan çeker gider onu toprā

-Mandanın koşum takımı nedir?

(23) koşum takımı bi bōyunduruk başka bi şē yok başka da ārkasında saban boyundurā takılan iç (24) zelve dış zelve bunnā saban kayışı sabana takılır kayış ónnan çēkilirdi saban hayvannā (25) ónnan çekiyodulā boyundurukda işte günde sürdu̅ sefer māndalan ne sürcek çok çok sürse (26) üç dölüm yer sürer en çok māndalan en fazla ónu da i hayvan olūsa zürer (27) bobamın biraz işi i kişiler arasıdı bēgir de koşuyodu birez yer işliyodula

-Manda nasıl bir hayvandır?

(28) mānda kahraman ve kinci de bi hayvandır kızdi̇ zaman i̇ bakımnı oldu mi̇di̇ tēlekeli (29) saldırabilir yani bakımnı oldu muydu hatta bizim vārdı bi tane i̇ bakımnıydı bobam öldü̇ zaman çayıra yolladılar (30) beni almā gettiremedim geliken dönüverdi bana ēlimde sopa da çekel de vakan gene de hakından gelemedim Ḳaçdım çardā

-Ne vardı elinde?

(31) çekel deriz bö̇le hayvannarı haydemek için ucunda ufak bi demir çivi vādır ónu sivrildirler (32) bö̇le i̇ce çekelin ucunda nodul denir ona çekelin ucundadır o nodul ucunda çividen (33) olan bi şē óñu hayvannara dokanmak için ónnan kullanılır hayvan sabanda orda burda (34) tarlada gelirken hayvan dö̇ndü baña eee ben de ufām hakım Ḳuvetli bi hayvan dönüverdi (35) baña çayırı duymuş oñu getiremedim burē Ḳaldı ondan sōna gittim annemgil başkasını yōllădılā aldılā

-Ne gibi kincilik yapar manda?

(36) ezer seni tutāsa çatır çatır ezer hatta sırtmacı öküz bōĝası ēzdi burda kövde sırtmaç vardı (37) çayırda o bōĝayı dü̇müş galiba o bōĝa bi gün denk gettiriyo onu bāstırıyo orda (38) bereket vēsin arkadaşları kurtarmış öldürcekmiş mānda dā fenadır manda tutsāydı (39) kurtaramazdılā zaten öldürüdü mānda dā fenadır burlāda eskiden onnar koşuluyodu

-Eskiden sütleri ne yapıyordunuz?

(40) sütleri herkez peynir yapā yōurt yapār yā yapārdık tōplar yayık düverler bö̇le tereyā (41) yapardılā ónnarı o şi̇de kestiriler bi ocakta ona katık olur öteki de o Ḳalan yā zatan (42) ayĭrılar ayran gibi olan onu kōrlar tencereye kāynadırlar olur bi̇ kātık kēsilir tereyā olur (43) alırız tereyā içinden Ḳalanı kātık yāparlar Ḳaynadıp da bö̇ledi yani peynir yapardılā kışlık yimek için

-Bayramlarda yapılan özel yemeğiniz var mı?

(44) baklava yapılır sütlaş deriz sütten yapılır lōkum deriz eskiden sinilerde yaparlā üstüne susam bastırılādı (45) bö̇le fincannan fırına salardılar onnarı lōkum denirdi içleri güzel kızarır şimdi onnā kalkdı da şimdi hıdrellezler oluyo işte

-Eskiden hıdırellezde neler yapılırdı?

(46) Ḳızlā sancak kurardı oynardılā falan çocuklar burda cāminin önünde toplaşır bulgur pilavınnan bol etli olurdu (47) herkez bi kuzu veridi koyuncular o zaman koyun çokdu bi̇ gün burda ö̇le bi̇ adet varıdı

-Sebze olarak ne ekilir?

(48) patlıcan domatis eker böber eker hemen hemen yi̇ceklerin hepsini ekerler fasulye karpuz kavun ekerler

-Meradan çayırdan toplayıp yediğiniz ot çeşidi var mı?

(49) meradan çayırdan topladīm ot çeşidi kızılbacak diye bi ot vardır ıspanā benzer o rahmet düşdü mü çıkar (50) çayırda aynı ıspanā benzer bi güzel ekşimsidir ö̇le çok güzel yemeĝi olur (51) bö̇rek yaparlar ondan bol toplaip mardımak deriz biz mınamak derler başka yerde bu köyde (52) çok çıkar i̇ bi yemek olur çok lezzetlidir yinir yāni yemeĝi evelē yıkanī paklanır o güzē (53) tertemiz bi yere hazırlanır efendim iki baş üç baş suvan dōrarsın otuna göre o suvanı yāda (54) biraz halledēdin hanı kavırır otu atāsın içinde o hazırlanmış otu o ö̇le biraz sener az bi (30) tevek kendi çevrėsinde yābabildi̇ Ḳadar az bi şeyler ekiyo ve bā bāçe işde ufak tevek bö̇le bi şeyler onun kimisi bulgur atar kimisi pirinç atar istē göre (56) bö̇le tatlı ve lezzetli yemi olur mardımak deriz hava güzledi mi çıkar o yimeyiz başka ot

-Yabani kuşlar var mıdır?

(57) kugucuk var bak baĝırıyo bunna çok bol burda karga azaldı üveyk deriz şimdi bu zamanda gelir (58) gündöndülere konur aşāda tek tük kartal vardır şahin vardır gökçe Ķarga vardı nesli Ķalmadı (59) burlāda merada vāmış diye duyuyom ufak çingen kuşu deriz ufak kuşlā var

63

DOĞLA KÖYÜ

Hasan Hüseyin Erdoğan-Yaş: 80

-Bu köyün adı nereden geliyor?

(1) şimdi bu köün adı rivayete göre bi doĝulu gēlmiş sōzde doĝulu doĝulu dērken (2) doğla demişlē rivāyete göre bōle ama başka bi şē bilmiyoz

-Ne kadar zaman önce gelmişler?

(3) aşā yukara hiç belli dil

-Bu köy neyle geçinir?

(4) ārpa būday şindi bu iki köyün arasına gölet oldu zerzevat ta ekiliyo bōstan Ḳavun būber yani zerzevat üzerine

-Çocukken arkadaşlarınızla sokakta hangi oyunları oynardınız?

(5) bēn mi şindi gece giribücük denen bi şē yapardık öle şu Ḳadā bi sopa giribücük birisi şurē (6) dinelir gerisi ombeş yirmi kişi ó yanda o sopei bir atar o attı mı o sopei (7) kim kaparsa gelir burē o atanın yanına bi dā o atardı bōle sōna bi pala bi şey oynardık bi pala (8) meselâ bi kişė yumulurdu bōle bi yere meselâ şurıya meselâ onun arkasına başka (9) bēlinden tutar o gidē o yumulurdu aşşa yókarı üş dōrt kişi bōle şindi geriden birïsi bi (10) hoppardı ta ön tarafa ārkadan biri hoplardı falan dērken bōle bu oyunu da ōynardık yani

-Delikanlılık günlerinizde neler yapıyordunuz?

(11) deliḲanlı günnerimizde bi dūn ōldu mu Ḳızlara bakıyoduk efendime sōlēm meselâ Ḳızlara (12) bakākan Ḳız sana fazla bāktı mı demek seni istiyo demek ó emen işi bişiriyoduk (13) falan dünür yolluyoduk veyahut vēmesselē Ḳaççıyodu Ḳız kaçırıyoduk falan bu gibi şeylē oluyodu

-Delikanlı başı var mıydı ne görevi vardı?

(14) hē varıdı bi dēliḲanlı başı varıdı dēliḲanlı başı dēliḲanlılara falan āşam ne yabıcaz dūn (15) oldū zaman ne olcak işte bayrā çekerken bayrān altında meselâ bayrā da ona verirdilē dūn (16) oldū zaman bayrā çekerdi hem bayraktarlık yapardı hem de dūnü delïḲanlı başı ōlurdu (17) efendime sōlēm sōna evelden çok içki içilirdi bōle dūn evinden bilmem kaç tene şişe gēlsin (18) bilmem nerden ne şişe gēlsin efendim ondan sōna çalḲısız dūn olmuyodu çalgılā meselâ (19) sādıç okuyodulā dāmādı sādıçlā elma atışıyodulā ikiye bölünüyodu böle elma atışıyodulā (20) elma bulamassalā şeker falan Ḳoyuyodulā dicem bu gibi şēlē oluyodu dışardan sādıç gēlirdi (21) sādıç okurdulā meselâ kōün bi kilumetre ālt tarafına ōrda ōtururdulā ónnān da bayrā varıdı (22) bayrānan gelirdilē biz tapanca veyaut silā atardılā silahı dūydun mu hēmen burdan bizim (23) deliḲanlıbaşı bi kaç deliḲanlı toplar hadi bakām gider ónnarı órdan Ḳārşılādık (24) gettirirdik köve dūn evine dūn evinde buyur ederlē Ḳazan Ḳaynar çōrba efendime sölēim (25) patatis veyāhut nōut bu gibi şeylē bişerdi buyur ederlē yirdi içerdilē óndan sōna tekrar (26) Ḳāveye gelirdilē Ḳāvede bi dā vūr patlasın çal oynasın ōle şēdirdilē

-Annen ninen sana masal anlatır mıydı?

(27) ānnadırdı ama şindi pek hatırımda Ḳalmadı bi adamın üş tene ōlu varımış ū̄çü de yērişmiş (28) būññarıñ tuttuyolā buba bizi evlendir ōlum gidiñ para Ḳazanıñ gelin sizi evlendirim diyo (29) buññā çıkıyolā para Ḳazanmā derken susuyolā ya āz git uz git bi Ḳuyu buluyolā ee küçū̄ (30) Ḳandırmışlā küçū̄ Ḳuyunun içine indirmişlē hēmen ōrdan Ḳovaynen yókara su vēmiş çocuk (31) dērken Ḳuyunun içinde üş tene Ḳız çıkmış masal bu ya dērken büyük Ḳızı Ḳızın biri tutup (32) yókara gō̄nderiyo bu diyo büyük ābimin diyo ikincisini gönderiyo bu da ortanca ābimin diyo (33) küçük Ḳız da bu da benim diyo çekin bakām yókara ó küçük kız demiş ki baña bak sana bi (34) oyun atarlā şu saçımın telinden al sıkıştīn zaman biribirine çarp seni demiş yókara çıkarı (35) dünyaya nēse bū ne derlē saçı bō̄le yapıcākan tērs çālmış çocuk yókara çıkmış bi güzel bi (36) güzel Ḳız öttekilēn de canı Ḳalmış bu sefē ipi kesmişlē adamı aşā ötekilēn de canı (37) Ḳalmış bu sefē evēndim ipi kesmişlē adamı aşā dērken saçın tellēni ters çālïyo yēdi kat yerin (38) dibine gidiyo adam bi çeşmenin başına gētmiş bi Ḳavak ūzun bi Ḳavak Ḳavān kölgesine (39) yātmış Ḳavāk veyahut başka āç uyurkan bi cıyıltı dinliyo cıd cıd cıd cıd falan dērken (40) ah bi de bākmış bi yılanın birisi órda Ḳuş yuvası vā Ḳocca bi Ḳārtal eee yılan ónnarı yimē (41) çıkıyomuş hemen bu çabucanak bórdan bi Ḳālïn bi sopa buluyo yılanı ō̄ldŭrüyo ō̄ttĕ yandan (42) Ḳoca Ḳuş geliyo hē hēr sene benim yavrulāmı sen miydin diyo hücüm ediyo ó adama (43) yāvruları cık cık cık diyolā ó bizi kurtaran ó eee kūrtaran ó diyince ó da diyo ki sēn diyo bēn (44) seni yókara dinyaya çıkarırım diyo ėyi ye bilmem ne Ḳadā tulum ēt bu koltūmun altına (45) bilmen ne Ḳadā su yalñız demiş bēn Ḳak dedikçe benim āzıma ēt sokucan Ḳuk dedikce su (46) vericen demiş eee bïnïyo ó Ḳartalın üstüne işte ó Ḳuşun bi havalanıyo órdan ha bakalım de (47) bakalım işte ne Ḳadā çektïse kāç gün tam yėr yüzüne çıkıcā zaman ēt bïtïyo hēmen baçānın (48) bāldırından kēsïyo ordan azına tutuyo Ḳuş da annıyo yutmuyo nēse bunu dünya yüzüne (49) ïndïriyo hādi yörü bakalım git başlıyo topallamā ne topallıyon yāv demiş ben tam yōkarı (50) çıkınca ēt pïttïdi senin āzına bacāmdan kesdim diyo hēmen āzından çıkarıyo orē tükürüyo (51) yālıyo yāpışdırıyo ï ōluyo gïdiyo kō̄üne kō̄ünde de bāşlıyolā bu küçük Ḳızı sen alcan (52) ben alcam bi Ḳavga ondan sōna tabï çōcuk geliverince hēmen Ḳız buna sarılıyo Ḳızı buna (53) veriyolā kırk gün kırk gece dū̄n yapmışlā bïz de gittïdik benim eşlïn eee bacakları (54) mumdandı efendime sō̄lēm bi āteşin içine girince çöküvēdi masal da bu

64

EKMEKÇİ KÖYÜ

Ahmet Savuran-Yaş: 88

-Amca adın soyadın nedir?

(1) āmet savuran ya unuduyom dolaşdı dilim dolaşıyo seksen sekiz yaşındayın

-bu köyün adı nedir buraya nereden gelip yerleştiniz?

(2) ekmekçi kövü buñnar hepsi aşā yókarı ben bórda dōdum gibi bursa dutluca esas ōrdan (3) dālma o kövden amma dutlucadan gelme babamgil gelmişlē babam geldi zaman ben āltı (4) yedi yaşında çocukdum yani ondan sōna o kadā biliyom

-Sen çadırlarda dolaştın mı?

(5) çok çok nası istēsen nası istēsen kardaşım çadır hayatını nası anlatām size siz sorun ben söylim

-Bir çadırda günlük hayat nasıl geçer?

(6) kārdaşım ben sana bişē söyleyēm mi şindi meselâ şurası temsilde hatā olmaz burlāda ne olur (7) ne łâzım bana hēpsi łâzım bugün ben alırım o şeyi çolūm çocūm varısa getiri götürü yedirim (8) geçi gütdük geçimiz varıdı Ḳoyunumuz varıdı sīrımız varıdı devemiz varıdı

65

EKMEKÇİ KÖYÜ

Rukiye Durgut-Yaş: 80

-Bu yöreye has ne yemekler var mı sen en güzel hangi yemeği yaparsın?

(1) yėmek mi yaptīmız Ķadarını hepsini yaparız fasille yaparız tarana yaparız yediklerimiz (2) dāda yōurt āyran ónu yer içerdik

-Çocukluğun da bu köyde mi geçti?

(3) sanıçtaydı ó yanda órda dōduk böyüdük ēvlenince burā geldik

-Çocuklukta dağda ne işler yapardınız?

(4) dālarda hayvan bakardık dāda çadırnan duruyoduk biz Ķara çadırla duruyoduk

-Eskiden düğünler nasıl yapılıyordu?

(5) dāvullu zurnalı bōle çalgı yoĝudu eveli dāvul zurna varıdı

-Sen hangi hayvanlara bakıyordun?

(6) sīgır gēçi Ķoyun hepïsi varĭdı sayārdıksüdü süzērdik adi ılışdırıdık ātardık mayeyï (7) ondan sōra kepçeynen ónu bōle Ķarıştırı Ķīrārdık attarız süzē hadi

-Ramazan ve bayramda ne yaparsın?

(8) yuvka yapārdık hāmır yapārdık gene de āyni yāparız ye bāyramda da misāvirin gēlir (9) a çocūm yėmek yapārsın dātlı yapārsın ēkmek yapārsın ōle şēlerden gēçirdi ömürümüzü işte (10) üç etek kėyēdik başımıza da ėki şeyi biribirimize bōle bālādık başımızı da bōle yapādık (11) çeki dērdik ayamız ełåstik ayāmıza ełåstık ayakkabı

-Çocukluğunuzda ilk şehre gidişini hatırlıyor musun?

(12) ā Ķuzum biz şēre gitmezdik ki dāda duruduk paneyire gidērdik paneyirde herşey vardı sērgi (13) yēcek içicek ōyun dāvul zūrna hepisi varıdı óna gidērdik şehire alıştık gāli sōra gide gide (14) e bēnim beş çocūm var beşi de bursada gāli herşeye ālışdık çōk şükür everdin

-Sizin burada nasıl kız istenir?

(15) Ķız istemē gidērsin çōcuk istērse sen dünürlē gidēsin eveli aneynen baba ālırdı Ķızı (16) şindi çōcuklā istō Ķızlar istō öle gidiyoz

-Burda ne ekip biçerdiniz eskiden?

(17) buydē mïsir ōle şē ekerdik eveli bōle domatiz büber yoĝudu dā sōradan çıktı

-Çarık giydin mi teyze?

(18) geydik geydik çocūm çarık sīrın gönünden olur

-Tarhana çorbası nasıl yapılır?

(19) tarana çorbasını acık yā Ķorsun acık sālça Ķorsun Ķavırısın Ķavırısın Ķatarsın suyunu bi dā (20) bişer hē yappılışı nası diyon eveli dāda yūuruduk biz geçiriveridik taranayı şindi (21) Ķazanda

Ḳarıyoz südünen süt Ḳātıyoñ nōhut koyuyoñ acık buydey göcesi Ḳoyuyoñ (22) bi dā uñ Ḳatıyon haydi domatiz büber işte ne bulusam ātıyom içine

-Keşkek yapılır mı düğünlerde?

(23) bizim bōrda yok ó balıkesir tarafında var ó

-Tatlılardan ne yaparsınız bayramda?

(24) Ḳadayif yāparız baklava yāparız

-Baklavayı nasıl yaparsınız?

(25) baklaveyï yāyarız hamırı yayāsın döşēsin ziniye kesēsin bo͞le baklava şeklinde kızārdırsın haşlāsın dātlıyï

-Mutfakta hangi eşyalar olur?

(26) dēncere olur sāĝan ōlur dēncerenin kapaĝı olur kaşī olur başka ne olcek

66

KEŞLİK KÖYÜ

Mübeccel Üzel-Yaş: 76

-Çocukluk yıllarında annenin yaptığı yemekler nelerdir?

(1) Bak şindi hamır bamyesi diyoduk yāvrum hamırdan olan şey būlgur bȫreĝi hep bȫle başka (2) fasilledir patatistir yok hāmır türleri yapıyoduk Ḳabalıkdan ōt topluyodun

-Hamur bamyası nasıl yapılır?

(3) bȫle yāpıyon ācık bi̇ yımırta kırıyon sōda ātıyon ónu bȫle yūvarlıyon şȫle şȫle kēsiyon (4) mayalı di̇l órdan sōna kēsiyon óñu yā sōān da yappıyon ónu bi̇şşirïyon (5) işte akşama yēmek ōluyo hani şindi fasille yemeĝi yapılıyo ye öle yemek ōluyo ēskiden (6) fasilye falān nērde bulcan da yapıcan yokudu i̇şde ȫle sōān Ḳarışdırması diyoduk yımırta (7) kırıyoduk sōannarı ince ince dōruyoduk Ḳavuruyoduk yāda sālça Ḳoyuyoduk (8) hānkini ānladan órdan sōna sālça Ḳoyuyoduk iki kittivāsa yımırta kırıyon (9) yōksa acık su dāmnedēn pirinç atēn yāut ȫle yemek oluyodu yavrum işte ónnā

-Bulgur böreğini anlatır mısınız?

(10) ónu da incecik hamırları aççıyoduk būlgurları da Ḳabardıyoduk vāsa şei̇n (11) Ḳoyabiliyodun içine meselâ yoksa būlgūrları hamırın içine ekeliyoduk bȫle Ḳıvırıp Ḳıvırıp (12) şindi sigara bȫreĝi falan yapıyolā ȫle siniye bi güzel diziyodun işte ónu da bi dā bişiriyon (13) acık üstüne sıcacık su döküyodun yımışacık oluyodu ȫle yanına vāsa āyran yapıyodun yoksa (14) yok işte ȫle yiyiyodun āşam oluyodu çoluk çocuk

-Bayırdan toplayıp yemek yaptığınız yabani otlar var mıydı?

(15) vādı ebe gömeci diyoduk ónnarı Ḳızıl bācak Ḳazayā topluyoduk turşu yapıyoduk

-Kızılbacaktan nasıl yemek yapıyordunuz?

(16) āynı yāvrum ıspanak yemeyi furur gibi yā sōān yakıyoduk güzelce yīkĭyip pāklıyon óndan (17) kere tencereye Ḳoyuyon işde bişiriyon ȫle ó da işte ȫle bāşka hani yemek falan türü yokdu (18) fākirlik şi̇mdi nė vā diyom gēçinmē

-Teyze çocukken sokaklarda oynadığınız oyunlar var mıydı?

(19) ōlmāz mı yāvrum ōlmāz mı işte çızgıcık diyoz i̇p ātlıyoduk bi̇ şēyci gelirdi hēlvacı gelirdi (20) mėselâ köpük hēlvacı falan yōk bişē ālamıyoz bunnān kaç kere yımırtaları çāldık bilip (21) duruyom çōcuĝuz ya bunnarı cānımız Ḳalıyo yōk alamıyoz

-Ali Abiler zengindi yani?

(22) tabi ónnāda vādı yāvrum taūk çōkdu amma allah rāmet eylesin bi̇ annesi vādı bunun (23) çok mełâke gibi Ḳadındı gidip órdan mahallenin çōcūĝu birē yımırta çalıyoduk köpük (24) helvası ālıyoduk işte bȫle günnē yāvrum yōkluk

-Çizgicik oyunu nasıldı teyze?

(25) bȫle işde çīzgıyı çi̇ziyoduk hāpleyip bȫle kıramıt bu çi̇zgıya gēldi mi sēn bırakıyon (26) öteki ālıyodu yūmulgaç ōynuyoduk sāklanıyoduk

-Yumulgaç nasıl oynanır?

(27) dūvara hāngisi şēdirse ēbe ó oluyodu gēne ōle ōynuyoduk yāvrum bāşka bişēle yōktu

-Teyze çocukluk dönemindeki bayramlar nasıl oluyordu?

(28) nası olcak çōcukluk döneminde birē çit takina alıyodulā takina tüsküllü falan (29) Ḳar ōldu mu eger kaç kere düşüyodun Ḳārları topluyodu takinalā āltına tāk (30) düşēsin yere eh kim şeker nerde dağıtmak kimisi nōut Ḳavuruyodu kimisi misir şēdiyodu işte ōle bayramnā oluyodu

-Dedeyi beğenip de mi evlendin?

(31) dede beni sürükledi dede beni tālada sarımsak ekdik akşamecek ónnā geliyokana bi ormana (32) saklanmışlā çīktı ōnüme tuttu sūrükledi iki saçımı kopādı bōle būrdan sōna işte bī daha (33) yīrmi iki gün beni küve getirmedi órdan sōna yīrmi iki gün Ḳaçak tuttu beni ondan kere (34) gēldik köve gene ónu hapise attılā

-Zengin yere gelin geldin yani?

(35) hāyır hāyır bī ōlandı ōlmüş herkez ōlmüş iki Ḳārdaş Ḳāmış bunnā yēngesi vādı ben de (36) gēldim allah razōsun çevrelē çēmberle koltuktur Ḳanepedir yok ya bi şē yok bi kaç elbise bi kat yatak bī kat yorgan

-Evinizde çanak çömlek ne vardı?

(37) küplē vādı Ḳocca teknelē vādı zeytin duzluyoduk ónnara bōle her yer küpüdü yāvrum çünkü (38) ēskiden pekmez oluyomuş bal oluyomuş hep ónnarı küplere Ḳoyuyodulā (39) teknelēmiz vādı ki burdan tē öteki duvara Ḳadā

-O teknelerde ne yapılıyordu?

(40) ekmek yōruluyodu bizim evlēmizde binbaşı otudīdi yümsekdi evlēmiz hanaydı órdan sōna (41) binbaşı otudīdi fırınımız vādı tē yüz ekmek alıyodu askeriye ekmek yapdı fırına

-Niye askeriye geldi size?

(42) būrda askeriye dūrdu ali sen bilmen di mi ónu askeriye dūrdu te ó Ḳāşıkı bayırda askerlē (43) durdulā ātatürkün zamānıydı bak atatürk ó zaman ōldü işte biliyom ātatürk öldü ātatürk ōldü bāyraklā falan indirildi bōle

-Yemekleriniz nerede nasıl pişerdi?

(44) Ḳalaylı tencerelerimizde güzel güzel Ḳalaylı herkezin yēmek tenceresi vādı tabaklāmız bōle (45) şıngadan ōle güzeldi herşey güzeldi aynı şimdiki gibi temizlikti temizdik çok temizdik

-Ramazana ne gibi hazırlıklar yapıyordunuz?

(46) yūfka yapıyoduk erişte yapıyoduk ēskiden çok yufka yapılıyodu kilelēlen yapılıyodu şimdi yīcēn dokanıyo yiyemiyo millet meselâ

67

KIRANLAR KÖYÜ

İrfan Bulut-Yaş: 78

-Bu köyün ismi nereden geliyor biliyor musun?

(1) vallā ēvelden esas kırallarmış sözde ama ondan sōna nası oldüsa ōmuş bilmiyom kıranlar (2) dēnmiş ēskilere göre esas kırallar oturuyomuş bu kȫde bayā eski köy yāni manav (3) köü eskiden bācılık vārmış meşhur yāni üzüm bāğı çōk hatta üzüm çok güzel olī bu kȫde (4) ama şimdi artık bitdi yāpulmī gene millet ayvancılā döndü yavaş yavaş sīr ayvanı var ufak (5) ayvan köreldi koyun keçi vārdı bāşdan köreldi āltmış sürü koyun keçi vārdı burda şindi beş (6) altı sürüye düşdü bīzde işte te benim eylülde emeklilim zāten tarım bākuru

-Çocukluk yıllarında ne işler yaptınız?

(7) vallā ben koyun güttüm bizde koyun vārdı gene aynı çifçilik vārdı hayvancılık vārdı (8) hārmanlarda o zaman botoz vārdı ben botoza yetiştim dā eskiden düven vārdı bi kaç (9) sene düvennen bȫle dȫndük bēgirnen düven sürerdik yāni bȫle botoz da yoktu ondan sōna (10) botoza döndü iş botoz gēldi şimdi botoz da bitti döver ārtık köve döver gelir (11) ekinner oldūnan döver biçer gider dere boyunca arāzimiz bıraz o arāziye işte domatis ēkdik (12) bi ara bayāca ektik büber domatis sōancılık meşhurdu burda şinci yok beyā kālkdı hepsi (13) dere kurudu görecik deresi kurudu yok baraj bekliyoz şurası dere bak şurası orası görecik (14) dere bizim dādan geliyo burē baraj bütün gün pilanlar projeler yapıldı ha bu sene olcek ha (15) bu sene olcek bȗtün Ķış dereden su boşuna akī burda

-Nereden geliyor bu dere?

(16) dādan geliyo dağın suyu toplanī burda işte yukardan suyu aldılā ova kövlere verdiler (17) karcabeye verdiler burda sütaş aldı yukardan dā bu tarafdan dērĕi kuruttular baraj da olmadı (18) baraj olsa hem bize yeticek hem ova kövlere yeticek hem tarıma yeticek yāni çok su gelī (19) gāyet çok su var yāni bursadan bandırmaya Ķadar en Ķuvetli dere bu dere Ķara dereden (20) denize boğāzdan denize gidī gene bedāva gidī işde

-Çocukken oynadığınız oyunlar nelerdir?

(21) biz gece oynārdık konak bāstı derlē onu oynārdık burda birïsi ebe olur durur konak bekler (22) biz burdan emin˘ol bak dört kiłometro uzā giderdik bȫle bak ne kadā salaklık şindiki (23) çocuklar imķån yok gitmez yā seni kim gēcek bulcek gece vakti órda yāv kim bulcek seni (24) beklē beklē gelidik başka ne olcek işte ōkul açıldı ōkula gittik óndan sōna bi dā işde okul (25) bitti çōcuklar büyüdü onnara merak ettik üş tāne kızım vārdı kızları okutmak için ōraşdık (26) didindik en küçȗnü merak ettik ōlan yok diye karcabeyden ev āldım bōrç dert onu okutmā (27) ōraştım onu da ōkuttuk ünüversiteyi türkçe edebiyat bölümünü Ķazandı kazandī gün çōcuk (28) istedi çocuk varmış o kocaya kaçtı bizi yıktı mafetti vełâsılı ēvler karcabeyde şindi durī onnarı kirāya vērdim

-Düğünlere misafirleri nasıl davet ederdiniz?

(29) herkeze bȫle mendil veridik mendile okunduderlē ȫle şindiki gibi dāvetiye bilmem ķât (30) yoktu ādam gider bȫle köv köv gezer ēşine dōstuna dōru evet bēgirle o zaman başka araba (31) yok ki nerde araba ben evlendim benim gelin alcı bi at arabasıdı āltmış sekizde ȫle yoktu (32) dōlaşır herkeze dağıdır fiłânca gün diye dȗnümüz var diye o gün herkez gelir işte nası (33) ārlancek gayet misafire çok önem verïlir hatta akşamnarı sādıç derler sādıç karşılamā (34) ellēmizde fenerlēnen şurda kırsalda

mesałâ akçakoyundan gelī oraya çıkor bu yanda şahin (35) gelī bi dakımı da arkadaşlalan on beş yirmi kişilik grup tā oñu karşılamā gider ellerinde (36) bayraklānan ónnarı Ḳarşılālar işde gēce gelirlē burē işte bayā yāni şimdikini düşünüyom da (37) yāni komik komik hareketlē vārdı yāni gelirlē şindikin tak tak tak ónnā da burdan tak tak tak (38) ērtesi günü ise sādıç Ḳavuşçeklē būrda burē bölün elli kişiyi burē bölün elli kişiyi ōnde ikişē (39) tene çālgı bi keretten gelirlē nēse sādıç kavuşturcek şindikin di mi sādıçlık esasa bincek yāni (40) o zaman dā portakal şey elmalā vādı bōle firenk elması onnarla ḳâtlara sarılā onnarı bōle (41) yaklaştı mı ó óna ātar ó óna ātar yāni bu grupdan atīlır on tane portakal ó gruptan on tane (42) atīlır çōcuklā yürrā ónnarı kapmāye portakal ye elma olcek yāni o zaman portakal Ḳıttı bi (43) de o firenk elmaları vārdı ufak ufak bōle ónnar sarīlıyodu ḳâtlara bōle yaut ufak mendillere (44) ónnā atlīyodu yāni ónnānan sādıçlık esasa biniyodu ó zaman sādıçlık tamam oluyodu ondan (45) sōna işte dūne devam gene sādıç çok önemli bütün dāva sādıçda senin tanıdīn var yakın (46) kōvde onnan ī görüşüyon eĝer çocukları sādıç yapalım tamam sādıç bunnā dūnde sādıç olurlā

68

KULAKPINAR KÖYÜ

Hasan Erim-Yaş: 60

-Hangi köydensin, yaşın kaç?

(1) Kulakpıñar köyündenin altmış yaşındayın

-Bu köyün ismi nereden geliyor biliyor musun?

(2) vallā onu bilmū̄z işte onu sōrsak olur ama

-Bu köyde ne ekilir, ne yetiştirilir?

(3) domatez büber patlıcan her şē olur lafın temsili aşāda su altında yārısı az bi şindi şō̄le tarif edim ben sana (4) bu köün yüzde onu yüzde ombeşi aşşāda yeri olannā yüzde sēkseni (5) yetmiş beşi yētmiş her nēse işte ónnara işe gitmeknen bilmem ne şētmeknen ō̄le yaşamā çalışıyolā (6) hayvancılık var herkezde hayvan vā aşā yókara burda şimdi şu anda

-Çocukken arkadaşlarınızda sokakta hangi oyunları oynuyordunuz?

(7) her şē ōynuyoduk biz burda körebe ōynuyoduk hōrtçuk ōynuyoduk

-Hortçuğu anlatır mısın?

(8) hōrtçuk şindi şō̄le bi çatal koyuyo bō̄le bu Ḳadā sopaları ātıyolā şindi burda hort burē (9) kōyuyo beşˇon órdan sopalan atū̄ bazıları da gebermiş bi zamannā bobalāmız (10) zamānında benim dayım vādı lafın temsili te bu komşunun ārkadaşı bi patlatū̄ geberū̄ burdan kafadan denk gelū̄

-Delikanlı başı var mıydı ve görevi neydi?

(11) delikanlı başının görevi şō̄le şindi sen burdan gelin alū̄n gelin alırkan pazarlık (12) yapū̄n misal bugünkü şartlara göre yüzˇelli iki yüz binnira toprak bastı parası (13) verū̄n ārtı ōn şişe rakı verū̄n eee işte tavuk para bilmem ne de verū̄n işde üç (14) kuruş beş kuruş her nese ónnarı da başka türlü ya paraya çeviriyolā bayraktardır her şeye (15) sözü geçer yani şindi ben bayrā çektim mi burda işki kālkar lafın temsili belirli bi yērden (16) sona burdan çıkarla burdan gelirlē aşā burda kāvenin önüne yukara giderlē te orē (17) āçlā vā āçlān altına giderlē āçlān altından geldikten sona burda istikłāl marşı çalınır kāvenin önünde óndan sōna içki işi olayı bitē

-Karasabanla çift sürdün mü hiç?

(18) bizde mandalā vādı şindi tıraktör vā mandalānan ben önnēnden çekiyodum bubam sürüyodu bunu biliyom

KELES İLÇESİ

69

AKÇAPINAR KÖYÜ

Hamdi Talep-Yaş: 70

-Eskiden içki çok içilir miydi?

(1) geçmişte dayımıñ dūnünü Ḳoca ibrām dayı tālip dayı birleri var āteşte burda yānıyor (2) ónnar óraya Ḳadā geldiler ama yassı ezáni dēlim sāt olmadī için vakidi bilmek pek zor (3) yāni ezanıñ okundūnda öyleyi akşamı ōle buluyos órā geldiler órdan suda bōle yüzeyinden (4) ākıyodu şimdi içerden kāpalıdan órdan beriye gēçmiyola ōmaz kākmayız ilłâ (5) içki olacak derlē bulut gibi şimdi ēskiden içki yok ama içki içmek hünermiş kişi içki īçerse (6) en moderin insan kabul ediliyor içki o kadān ōzendiriliyor bu düğünlerde içki alabilmek te (7) bi sorun meselâ diyokuñ fılanca şu Ḳadā īçki ālmış şimdi burdan bi tānesi işti o da bizim (8) köylü burda yok bi arkadaşın şu çekedi baña musāde dėdilē vėdilē dayının çekedini yāydı (9) sargının üzerine yātdı īçkinin hüneri budur daha seydeli mēmed˘ā (10)dana hüsēnin çekedini āldı sārgının üzerine yāydı üzerine de yātdı deseñkin yā normålde gel şurē (11) ōtur der yā bennen dalga mı geçiyosun kafa mı buluyorsun ama onu işdī zaman dūnnerin (12) bāzı özellikleri de budur bāzı hātıralar da vadır yāni adam içer dud gibi ōlur yānındakı (13) arkadaşınu vurur şu işde binānıñ oldū yer binā yōkken ōrda āteş yakmışlā tüfeĝi (14) çakıyo pātlamoyo ó ārtık patlamaz diye çekiyo geriye kārşıda da biri varımış pātlıyo (15) pātlayıveriyo ó sıra

işde ó ākif bobası ondan sōna ōlüyo fakat şu ālpagud köünde (16) hārmalan köünde hārmalanda üran şahıs tāndīm bi ārkadaşdı uludāda (17) çalışıyodu ahçīdı ādem dününde alpaguddan ārkakaşlar gidiyolā akrabālarīmış biraz (18) oynuyolar āt bakalım diyor yā kendi dabancasınnan kişi kendisi üruluyo ódandüne (19) gidiyo ötden cenāzesi geldi e dāmat da işde üç beş sāt sōna da biri mezara (20) biri mapsabunnar gitdi bunnar da görlen şeyler yāni bu çevrede (21) düne gidmişdik órda bi hādise ōldu ónu sölēcen iki kiłometre şurda (22) üzunˇöz köyüne dün cemiyetine gitdik çok gülünç bi hādise kānı arabaları vār ya igi (23) tekerli afedēsinis öküz kōşuluyor boyundürük diyorus iki tāne Ḳoşuldukdan sōra būday (24) demed çēkiliyo ya da bāşka bi şey çēkiliyo her nēse o gün muhabbed gėce yarılarını (25) geşdi ben dedim yatıcam vallā sen yad dėdiler sōna dışarda bi şamata var bi duyduk hacı ārif (26) birisi de dedim Ḳōşmuşlar kānı arabasına boyundürü gēçirmişler kafalarına arabanıñ da (27) üstüne bi şēler Ḳōymuşlar adamnā arabaları çēkiyolar böle arabayı biz de çıkdık dışarıya (28) benï üyardılar yā yürü sopaynan fiłån işāret ediyolar tabi örendire (29) diyolar ónnara ónnan dürtüyolar gibi gösteriyolar filen mābbedˇişde bi āheng sōra eve (30) gēldiler afedēsiniz tuvālete gidiyo burdaki Ḳoñşu mefatˇeṭdi ó adam tualete gitmiş yīkılmış (31) tualet aşā inmiş yā inanmadık bis Ḳoşun yā şu adamı Ḳurtarıñ filen

-Hayvanınız var mıydı?

(32) burda her hānede hayvan vādı ó Ḳoyun keçi ēskiden bu kövde ben şöle bākïyorum da (33) kendim çifçilik yapdīm örtamlara āltmışa yākın öküs çifti vārdı birilerinde yāni āt (34) sādece nalbantlāda vādı yük tāşıyannara bēgir diyolādı sāde biñdikleri hāyvannara at (35) diyolādı ó da birˇiki kişide vādı bütün kövde yük tāşımaḲˇiçin eşşek kullanır sāde öbürüne (36) biner ó da birˇiki kişiye mahsus beş kişi deĝildir eşşek bēgir var burdan bēgirin varsa (37) kütahyaya gidebilirsin oradan būday tāşıyabilirsin burada sātarsın kendin yirsin burdakı (38) üzümü kütāhyaya aktarısın kütahyadan karşılında būday para

-Eskiden kahvehane var mıydı?

(39) kāve ne gezer kāve bizim ellåltı mı ēlli yedilēde mi bi kāve āçıldı ó zăman odada (40) toplanıyolādı demindenki dedi gibi çōcukları ālınmazdı içeriye nōrmål yāşlardaki kimseler (41) óráya geliyo sabā órda bakır veyā dabrıka nēse işde aynı zămanda órda yēme içme (42) durumnarı da ēvlerden getirmek sūretiyle pekmezden helvalar Ḳarılırdı bi şēler yapılırdı (43) filen ama āheng èyidi öle bi zaman üzun zaman devām˘etdi ēlli beşte ó Ḳāveyi ben (44) yāptım zēmheri günüñde Ḳāve yāptık para yok óráya böle tepeşirle cizērlērdi ödeyen yok (45) nasıl ó adam çalışdırıyodu Ḳāveyi sürdürdü ānnamadım gitdi sōra bi dēfte āldı deftere (46) yāzıyolar fiłån herkese göre māhsus deĝil bu tabi çok kimseler ödemēzdi ó defterde diyo hiç (47) ālamadım kimseden diyo yākdım diyo şimdi kāveye girmişler oña da ḳât oynamasını dōmino öynamasını (48) órda örenmiş baña annatıyodu oyun öretmeni diyo beniñ diyo

70

ALPAGUT

Ali Osman Altın-Yaş: 80

-Eski düğünleri anlatır mısın?

(1) ēski dün̄ner bayramnar tōplumdu hörmet vārdı toplum vārdı şindi afidēsiñ davul ön̄den gider (2) bullā āsfāt kaldırım bōle bi şē yok çamır dizlere çıkar eliñde maşadan maşadan deriz (3) tenekiyi öyarız çıra Ḳoruz annayabildiñ mi hussi sıraya dakālā maşadancı öñden gider (4) zērfoş önuñ ārkasından gider bütün kömşu yāşlılar dün̄ yerini tākibˇider (5) dün̄ ēviniñˇönne vārır öynar öyun bilenner öynar bilmeyenner seyre bākar (6) velâsılı bi ālemˇolur yāni Ḳız istemeye bazar gün veyāhut perşembe gün anneye bobaya gider ōlan tarafı (7) allahın emiri peygamberin Ḳavli ben seniñ Ḳızına benim ōlandan düñür gēldim (8) ó da bakām ā ben bi düşünēm daşınām ben size bi cuvab veriñ (9) birinci dün̄üñürde bōledir ikinciye yine gider bunu uzatmēlım uzatmēlım yani bu söz kēsilsiñ (10) yā jindi bunnā benim kömşum ya ēpābım uzatmēlım bu söz (11) kēsilsin söz kēsilir buñu na zamana dün̄ yāpabiliriz óna şart kōlar araya āltay (12) bi sene çōcūm ufak der tā bi şey bilmeyo der fełån dūrsuñ der onu āltay bi sene veyāhut iki (13) sene uzadırlar ónu óna göre bi nişan yapālar afidēsin ó günün bērinden (14) bēz dürşük bişēlē bün̄ürler imḳânı varsa adamıñ āltın işini dākar (15) bilezini dākar ó zăman vāktı olan yāpıyodu emme şimdi herkez ēşidˇōldu gelelim dün̄ zamanına (16) ó gün kömşuları toplālar bi cemiyet órda bi urba götürüler mesełâkı órda (17) tōplanıp yimek çay Ḳāve her neyse dün̄ başlar davulcısı gēlir davıl gün̄eyden gelir (18) burdan adırnazdan gelir ōrhaneliden óllādan gēliyodu ó

günün bērinin çālgısı óndan kereyin (19) yōresi de onnādılā ē deycēm şimdi dūn Ḳuruldū gūnü dūn˘evinde adam vāktı varsa (20) üş dene beş dene kēçi keser veyāhut on dāne kēçi kēser ó gününñ bērinde vākti vārsa (21) bi dana kēser vākti yoksa hārcı ālem işi yāpar urba gōtürüler órda dāvulcu çalar (22) kōmşulā oynālā gülēler dovāsını yapālar o gün˘ākşam dēliḲānlılar afīdēsiñ dēliḲannılar yāne (23) içki içēler ōynālar sabaha Ḳadā dūn eviniñ˘önünde çeñiz çıkarılādı alayı bōle gezer (24) çeñiz çeñiz yāni gēlniñ eşyāsını gēlne gider ōlan evinden órdan bazar günü mesełâkın gelin (25) gelecek ó zăman öremizde ayıb˘olácek ōküz arabası ó günün bērinde ēski (26) osmannı şēleri bundan tā yirmi ōtuz sene eveli ōküz arabasına ēyme yāparız bōle aĝaşlādan (27) eyme yāparız çul veyaut kilim çēkeriz gēlin biñer çālgıcı önde gēlïn˘arabası ārkada dūn eviniñ˘önüne varı (28) órda hoca bi doā yāpar dāmat gelir gēlnin Ḳolundan tutar çīkarır yōkarı (29) sōna mesełâkın dūn bitdi ó gün güveyi gēydirilē Ḳuşadırlar āneyo mu cāmiye (30) gōtürüler yassı namazına sādışları vadır sādışları māfız nası bi alay (31) Ḳómutanının yānı başına bi āsker iki dāne āsker māfız oldi gibi vełâsılı dāmādı getirile (32) güvēlē gāli yol ōrediyolā şeye dāmāda yol ōrediyolā yālnış kidme vełâsılı órda doā yāpar (33) güveyi sālarız sabālen çālgıcılā gelir sabālen ēzánda çālgıcılā gāli bi sāt çalar güvey (34) māsus çıkmayıveri eĝer Ḳurnassa alamadım Ḳaşları karayı süremedim zevküne sevāyı vur˘allahım vur (35) bana bu yāşdan sōna hepsi hocam nâpalım Ḳonuşturām dediñiz biz de bu Ḳadā bīliyoz

-Bayrama özel yemekler yapılır mıydı?

(36) o gününde bērinde işde ēli yakışana şindi dēyemēzkin āşçı vadır tāna çorbasını bal yapar (37) aşçı vadır balı tāna çorbası yapar şimdi yāni hērkezin ēlnin yakıştīna göre hērif bōrek yapar (38) bakláva yapar evendime sōleyïñ bi şēlē yāpar mēselākın Ḳurban bayramı sabahı (39) da sabāleyin ērken çıkıb da Ḳurbanını kesen burē ïvtar ērişdiri yėmek ērişdiri (40) burāya burda dāddırıdı kōmşuya mesełâkı ēskiden usūłümüz ōleydi şindi (41) böyün ben yïrmi kişiyi ōtuz kişiyi dāvet itdim evime Ḳurban gün yarın sen bañadāvet ėdiyoñ (42) ōbürsü gün bu Ḳōmşuyu dāved˘idiyoñ bōle bi üsüłlerimiz varıdı vakad şimdi

-Kurban eti kesmeyen kişilere mi dağıtılıyordu?

(43) Ḳurban kesen de kesmeyen de bōle bi yākınnarını dāvet iderdi vaḲad şimdi ādedlerimiz ḲāḲdı (44) hindi sen benim Ḳurbanı dadamayın ben senin Ḳurbanı dadamayon kibārlaşdık mı (45) yōsa vākıtşeşdik mi gāli bilemēcem órasını ēski hörmet yok

-Eski hürmetler nasıl oluyordu?

(46) ēski hürmetleri annaṭdīm gibi Ḳōmşu birbirine sārgındı çok tūtḲundu şurda būgün bi emece olsuñ (47) Ḳomşu Ḳazması kürēni alan gelirdi yāni şindi bunnar benim Ḳōmşum ēpābım (48) ben bu kövlüyüm burda doĝub böyümem vakád şiñdi diyoñkun adam va mı bu diyo va mı (49) bu emece Ḳalkdı va mı bu dėyo bizim burda bi hoca vardı yāşlīydı cāmi hocası yahudiye sormuşlā derdi (50) cehenneme gidēmin yōymiye kāç tam cān damarına deydiñiz şimdi (51) bizim órda hātıl hoca vardı deyerli hocēdi ēski hocalādan baña dedi (52) Ḳāk bakām dėdi sarūnnan tārif˘ėt emme hocayı gördük mü miz davıl ōnde ōynayamaz (53) hōcanın Ḳārşısında hēr taravımız birden titriyodu Ḳōrku dövüyodu hem sāygı var (54) hem de dōvyodu ben bire titremişim heralda beri gēl dėdi sallanīşın bi o Ḳaldı elinde (55) bi Ḳızılcık sōpası benim kāfaya bi dāne vūrdu kafa acık içine yāsıldı benim kava onuñ˘için (56) acık yāmıktır ben üç gün gēlmedim rāmedlik vālideye demiş yōlla ó melünü dėmiş (57) nēse iki gün sōna gēldim ben benim tākkăyı bōle beyaz bi kafaya gēçiridik tērlik tērlik dērlēdi (58) tā türkçesi ameliḳåndan yėni bu mēktepte ōkurkan çōçlān orta (59) yerïnde baña Ḳak bakām dikil dėdi nāsı dikilmēcen aç bakām bāşıñ dēdi çıkādık çōçlā (60) görüyoñ nu dedi bu dērtden ōlür gāli bu dedi bak hiç unutmam bak burda allā rāz˘olsun (61) gene ēlleri nūrdan ōsun ne ōrettise ónnan Ḳāldık sōna hacı sinātlının ēvde duruyodu (62) o hoca ēlli ikinin nisanın yēdïsine āskere gidiyom çat pat bişēlē ōretdi ye helallaşmā vadım (63) ōtur˘ōlum şurē dedi ēskerlik yapmā gėtçez gine ōturucez Ḳōrku va

çῑ̈nku hanımı vārdı (64) mēlşelen mēlşe dėdi bu ōlana ki Ḳāve yāb da dedi benim soñ tavım (65) dedi ya görüşdük ya görü hakketen de gō̈rüşemedik

71

BARAKLI KÖYÜ

Ahmet Asar-Yaş: 82

-Yaşın kaç, doğma büyüme bu köyden misin?

(1) yaşım sekkizen iki ātık bu memlekette doğduk böyüdük

-Adın soyadın?

(2) āmet asar

-Burada pehlivan mı varmış?

(3) şindi bu benim amcammış bu pehlivan artık bunun hiçbir yerde sırtı yere gelmemiş (4) bu sultan hamit zamanında artık türkiyede pehlivan bırakmamış artık ó zaman cezā yok (5) pehlivanı öldüğü zaman ónda artık cezā yok bu altmış kiło tuzunan mudanyadan harmancık davşanlıya gidermiş (6) sırtında idmanı buymuş bizim bu pehlivanın artık bu şȭle kövün öbür tarafında (7) eskiden Ḳānı arabalarınnan toprak altı yedi araba toprak bunu çamır yaparmış (8) tam bir hafta on gün ordan oraya çamırı idman sōra bizim burda bi kövün üzerinde mihek taş denilen (9) daş göbēne Ḳadā Ḳaldırmazsa

o güreşe gitmezmiş bunun sırtı yere gelmemiş bunu (10) pādşah felen beldede felen Ḳāilede diyer geşçe pehlivan varmış pehlivanı bindiriyo atlara (11) zabıtalarla gönderiyo bu pehlivanı gidip alıp gelcēniz gelmişlē atla gelivēmişlē bunu (12) istanbuldan orē kalp köyüne gelcez dā tepe yol yok gelmilē nerde demişlē bu Ḳara ali (13) pehlivanın yeri işte demişlē feɬån yerde bulmuşlā demişlē padişahın tervānı vā pehlivan (14) seni padişah istedi nābicim ben demiş suçum cezām yok ki cezā suç aramıyolā sen órē (15) gelmenecek on beş gün sōra da güreş varmış gevur Ḳuvvetliymiş çok óndan sōra hep (16) pehlivanları yāni dokkus tāne mi ne türk pehlivanı öldürmüş kāfir

-Nereliymiş o pehlivan?

(17) gevurmuş ermeni hıristiyan vurdu mu bo̅le go̅süne tā bo̅rü sırtından çıkarmış yumrū Ḳuvvetli pehlivan (18) sōra malkonda oturuyomuş bizim amca da gitmiş Ḳara ali pehlivan velhāsıl orda (19) bakmış ōlum demiş sen evli misin bekår mısın anan boban var mı ailen var mı bizim şinci (20) bu küreşte demiş ölüm de oluyo pādişahım bırak sen ölümü mölümü ben bunu öldürdu̅m zaman (21) bir cezām vā mı cezān yok diyo bizim bu dağı baraklı kövünün dağı tek tapı ó (22) pehlivanın imzāsınnan bu dağı vemiş iste óndan sōna onu ó zaman idman gidiyo (23) barmaklarını sıktī zaman bo̅le bi şēsinde ó barmakları arpa dānesi gibi yapmış sıkmış (24) gevurun barmakları bağırıyo i̇māna gel kāfir diyo arkadan da zurna vā Ḳareligevur Ḳareli (25) kendine gel diyolā gevura bi ileri bi ileri bi el ense çekermiş ó gevur bo̅le beş on gidermiş (26) bakmazmış arkasına bi çekti mi gidermişóndan sōra vuruyo ó vazyete geldi̇ni geldirmiş (27) gevuru şarkı söylep öldürmüş óndan sōna pādşahı diyo iski olmak balkona otumuş niye yaşarsın sen

-Abdülhamit miydi, hangi padişah?

(28) hamit hamit sultan hamit onun zamanında ondan sōna işte pādişehim ben sālımı isteyon ben (29) demiş bizim tarla demiş bize çatlı evi ó zaman kağıt falan yok inek dersine inek tappı yapmışlā (30) Ḳaydetmişlē mu̅rlemiş ondan sora gevurun zatı tutacek hāli yoḲ zatı barmakları (31) arpa gibi ezmiş bo̅le tuttū zaman būday dānesini un yaparmış ó Ḳolayla un olur mu ondan sōra (32) da ondan imzālamış tastiklemiş ondan sōra gelmiş bóraya müḳâfat verilmiş ondan (33) sōra mudanyadan duz sarmış kövlere gidermiş altmış kiło bu tam kiło bu di̇l sōra yolda (34) geliken demişlēkin bizim órda bugün demişlē bursa ovasında bi küreşli düğün vā küreşli (35) düğün deyince zāti kısbet bu dış elbisesi içindēmiş ē bildin çıkāmalıymış eski türkçelen (36) derler arkasında demiş ó da sahibine demişkin odada yatarmış fisāfirānede paşa kōru (37) demiş küreş keldi̇ zaman demiş beni unutma beni Ḳaldır demiş ó da unutmuş adam (38) pehlėvan ararmış cingen ónu cingen cingen ebedi̇ ónun da sırtı yere gelmemiş ondan sōra (39) ólan demişlē bizim bi fisafir vardı bizim fisāfirhānede bakām şunu çāralım bo̅le bo̅le dedi̇di kak bakām dedikten sōra geldï

72

BELENÖREN KÖYÜ

Behiye Çalım-Yaş: 76

-Adınız soyadınız?

(1) Behiye Çalım

-Yaş kaç Behiye Teyze?

(2) Yetmiş˘altă

-Eski bayramlar nasıldı? Ramazanlar nasıl geçiyordu?

(3) ēski bayramlā ramăzanda her hazırlımız bizim ramăzanda oluyodu canım işte ne dėyen (4) baklavası bureyi yuka bureyi sōna Ķıvrım deriz biz patetli norlu ule ülēden yaparız yāş (5) hamırdan ónnarı yaparız neblin Ķulak deriz biz şöyle keseriz ónnarı bişiriz gėceyĕ işte (6) tatlılādan Ķoruz ne dėyen piriç datlısı deriz biz onu Ķoruz sütlaş işte bule çeşitli yimeklēmiz (7) çok emme ben gāli işte şedemeyon toparláyámeyyon

-Böyle misafir çağırıyor muydunuz Ramazanlarda?

(8) çağrırız birbirlēmize gideriz ramăzanda komşular akrabalar çağrınır varız ónnā gelirlē bi arada yinir yimmek yinir

-Eğlenceler olur mu Ramazan da?

(9) ayır ēylence olmaz Ķuraň˘oĶuduruz duvālā yaparız ónnarı yaparız biz

-Kim okuyor Kuranı?

(10) Ķuranı hafız vā işte hepimiz˘okuyoz elimizden geldi Ķadā

-Bayram hazırlıkları nasıl oluyordu?

(11) bayramlară gençlere işte alınacak ne geyilecekse onlara alıyoduk bayramdá geyeceklē tabi (12) genşdir gezeceklē e bizim de bütün bak çocuklāmız dışda bursăda āltı çocuk va indi benim (13) āltısı bursada ben bi Ķocadamnan˘evdeyin iç kimse yok

-Adam kaç yaşında?

(14) ó benden böyük babandan güççük de baban kaç yăşında öldü ó da yetmiş sekiz dėdi dün (15) yetmiş sekiz yaşımdayın dedi işte ule biz bule işeyler biliyoz bāşĶa ó Ķadāsını

-İnsanlar bayram günleri ne yapıyorlardı nasıl geçiyordu bayram?

(16) bayramda şindi ērifin oğlu Ķızı varsa gelirlē el öpmē ta bayram günü ėrkeklē cāmiye gidē (17) Ķadınnā da ėvde hazırlını yapā yemmek odaya çıkādık ėskiden odaya yėmek götürlēdi orda (18) çay yapālādī müsāfir odası va burda toplanırlādī ėrkeklē óraya hep

-Bayram namazından sonra kahvaltı orada mı olurdu?

(19) órda yapālādı sōnă işde āşamları da bütün damatlā gelirdi óñun hazırlīnı yapādık gündüz (20) bayramlăşma ērkes ēşine dostuna gidē bayramlaşır güççüklē tabi gidēlē böyüklerin˘ayāna (21) ule

ónnarı mı soruyon işde dèyon ya benim Ḳafa gāli gitdĭ sōna cungurgaç Ḳurālā genşlē (22) Ḳoca bi çam aĝacĭ salıncak bule döndürülē bindirilēdĭ birē taraf bule

-Ağaca mı asıktı o?

(23) āyır asık dēl bayramın yerĕ deyá óra toplanırlādĭ ta geşlē sırambaltümmecĕ oynālādı (24) birbirlēnin üstünden atlālā bule sıra sıra yapālā kıçsetin hem aṭlālādı tū̄mece oyunu Ḳara (25) kedilē derdik birbirāsına hep yapışırlādı onnā öñde bi kedĭ tam bunā yapışılan kèşi de ana (26) olurdu èbe vemeycen deye kuşaklā va ya şunnā onnara tutunuyolā işte bule oynālādĭ (27) çok vardĭ emme benim˘aklımdă Ḳāmadĭ kı yavrum

-Senin aklında kalmadı mı?

(28) O genç tā onuñ˘aklındaki olur işte kèndi kèndilēne şedirlēdi bazı dalya daşları dizēlē (29) dizēlēdi ónlan oynālādĭ genşlē bütün onun˘ārkasından Ḳoşdurlādĭ dāşları dizēlēdi top vurmaca dalya (30) kim vurāsa ó da şe olūdu yine biri toplap Ḳaçyō ule işde onnarnan ule ule (31) oyun yapıyolādĭ hinci gāli ule yapan yok oğul hiç dünya yüzüne çıkan yok ó bizim (32) günnēmizdeymiş˘abla ó zamankı günnē gāli geşdi de hinci dünya yüzüne çıkan (33) hèç ule ne oyuñ ne dernek ne hiç bişe yapan yok nāpıyolā bilmem bu gençlē hinci gāli (34) èskiden evlere toplanırlādĭ genşlē bakır çalālādĭ oynālādĭ bayramnāda

-Kız erkek karışık mı oynarlardı?

(35) èrkekler yok kadınlar kèndi

-Mani hatırlıyor musunuz hiç?

(36) mani söylēlēdĭ

-Sen hatırlıyor musun?

(37) vallā benim ule şeylē aḲılda Ḳalmayamoyoku oĝul yāşlā geşdi gāli

-Eski ziraat çalışmalarından anlatır mısın?

(38) èvelden˘oĝul işde buydey˘èkiliyodu arpa èkiliyodu misir˘èkiliyodu nohud˘ekiliyodu hèr şeyi ekiyoduk (39) dālalara ónnarı Ḳādırıyoduk Ḳoyuyōduk yapıyōduk bu Ḳadā haña kirez aĝacı bişē (40) aĝacı yokdu evelden èlma vardı bi sōnadan èlma geldi èlmalā da acıcık ōldu para itmedi (41) bütün millet kökledi odun yapdı óndan sōnu hadi órdan fişneye kireze döndü iş hinci kirez fişne va (42) èlma kimsede ule hērkesde èlma yok hinci buydey˘eken yok bizim kövde ōn kişi (43) beş kişi çıkmaz buydey˘eken ule bi iki ağaç şe satıyo ben oluma alıyon dèyo nepma alcülēn (44) dèyo nohud˘eken yok misir eken yok inci hiç bi şey bō̄le zirāet oynunla hinci doñuz çok sürüsünnen diyola (45) o her bi yerde ōn beş yirmi gezïyo diyolā sürüsünnen doñuz misir (46) Ḳomoyokun celaleddinin˘ōtuna hiç Ḳomadan yemiş çıkmış doñuzlā ōt ekkiyolā hayvannara (47) ot deriz biz fiy dèrlē ónnan èdyon yōlyon Ḳuruduyon yidiriyon Ḳışın ya ónu hiç (48) Ḳomayasıya yèmişlē pirḲat tālayı cür boş Ḳomuşla

-Eskiden bu kadar domuz yok muydu?

(49) èskiden bizim çocuklumuzda acık vardı da misirleri bekleyolādĭ çardak deriz biz çām˘aĝăçlarından (50) çardak yapālādĭ bō̄le yatālādĭ órda beklēlēdi óndan sōna bunlā bi coḲ˘oldulā gāli (51) bizim şelimizde hana genşlimizde bi zaman hiç doñuzun adı şanı Ḳāmadıydı kövde (52) şinci gāli sürüninen doñuz hē yē doñuz dē o ārpalıklā deriz şunnara kövün Ḳıyılāna geliyolā (53) inci doñuzlā gāli bi ara hiç yokdu doñuz nasıl yok olmuş ïsannā gibi hāstalıḲ mı oldu (54) bi yerlere ó zaman Ḳalkdılar gitdiler mi bi zaman hiç doñuz beklenirdi èvelden bekleniyōdu (55) misirlē óndan sona bi yoğ˘oldulā gāli hèç doñuzun˘eseri yokdu doñuz avına vārılırdı gidēlēdi awuna (56) şindi yasak yasak deyvedilē ó da ürecikce ū̄redi üredi èvelden ó Ḳadā (57) bindigi gibi sū yokdu ku su çıkan yēre

gerz allādī tālaların şesinden altından gitsin üstüne (58) ėkim biçim yapēm deye ėveldenˇ ̄öleydi sarı pıtrak olaḲalırdı bo ̈le sū olan yerlē seyrek (59) Ḳalırdı şindi su dėye Ḳırılıyoz

- Suyu o zaman başka yerden mi çekiyordunuz?

(60) dāˇātına gömüyolādı şindi y ̄u ̈züne çıkarıyoz gāli suyu buğday ekmek için ya suyu gömüyolādı inci (61) gāli ̄u ̈stüne çıkarıyoz zėpze yapam şunu yapam meyve sūlayam herkesin óna göre şesi va (62) tālasında su ōldumu o Ḳadācık da ōsa herif oraya bi kēpçe vurdu kepçe hūrda durup durŭ (63) hėrkes Ḳūyu Ḳazdırıyo pi su çıkartdırıyo işte o ̈le oğul

- O zaman yiyecek içecek dışarıdan mı alınırdı?

(64) uleydi ėmme şindĕ herkesin kendinden fazla yiyeceyi alıyo büberini domatisini fasülyesini hepsinĕ yapıyo

73

BELENÖREN KÖYÜ

Fadime Güney-Yaş: 73

-Eşiniz ne iş yapıyordu?

(1) hacı dedenin işlēni annadacak olūsan oğul ırāmet ōsuñ hanā hiç aylak durmazdı bakāsın dē (2) harmancık tarafında okul yapādı bakāsın keleste köprü yapādı bakāsın burda lōjman yapādı (3) derken hicˇaylak durmadı hacı deden hic bi daĶigē hep belli ónnāda gününü vaktini geçirdi (4) bȍle te gāli son ellēde köve geldidi hanā hiç kövde durmadı ırahmet olsun nur içlēnde yatsın (5) nēde köprü vā

órda köprüden bi de seninki hüdâyet mēmedi şētsin iki ağacın bi bi tarafında (6) biri biri tarafında biri oturuyomuşmuş Ḳākıvemiş ó da hadi āmış inmiş mi kafası bi gēdi (7) gece allah kapı tak tak tak baktım ó kafası bo̅le yumruk gibi şişmiş düşüncek kere hadi (8) órdan kelese gitdi gāli çok zorluklā çekti ırahmet ōsun nur içlēnde yatsın hep bo̅le Ḳara iş yapādı (9) hiç bo̅le gözel bi keñdine göre iş yapmazdı keñdinden böyük iş yapādı hacı dede (10) o̅le o̅le işte gününü vaḲtını geçirdi oğul nāpacan

-Projeyi verdi mi onu aynen yapardı çıkardı öyle mi?

(11) Ḳaç tāne bulsa da gālip hüseyinin evini yaptı bilgüçlerin nilüşlerin hüseyin ağanın evini yaptı (12) ürfetin evlēni hep yaptı başında durdu bo̅le hiç bo̅le kövde durup da o̅le bi zi̅tōnun evini (13) yaptı hāydārlının evini yaptı bütün hana bo̅le inşāt işlēnde ūraşdı hacı deden nāpacan (14) işte kèleste kömür ocānda çalıştı bi zaman hali ibrāmı şöför tuttu bi zaman óndan sōnu

-Sigortadan mı emekli oldu dede?

(15) ben hinci bunuñ bi dayısı vardă dāyısının Ḳızı vardı siğortadaydı feride ónun da Ḳocası vardı (16) ōnnan óra varıp gelirken yā demiş bekir dayı sen demiş boş boşuna ne durup durusun demiş (17) mıstafa demiş dayısı nāpacan dayı demiş e sigortalı olsan ya demiş çekişmiş gēdi (18) bo̅le bo̅le do̅ dayım dedi óndan sōna sigortalı oldu işte yatırıka yatırıka ó ōlan gāli (19) o̅le işlere bakıyodu damadı bakınca kere bura gezmē geldilē bo̅le bi du̅n vādı molladı kele (20) ismailin du̅nü vādı du̅ne geldilē dayılānın du̅nüne geldilē yenge dedi ben seni bākurlu yapacan dedi (21) allah dedim metin dedim biz ötekini ödeyemēyöz dedim sen órdan iş çıkāma (22) dedim bākuru dedim nası ödēcez biz bak dayınınkın dā ōmadı dedim hayı hayı yenge dedi (23) sen nāpacan dedi hinci gitmiş yapmış bu çatmış altı aylīnı ödemiş óndan sōna da ortalık bi Ḳarışmasın mı (24) bi Ḳarışıvedidi ortalık adamı yoḲ˘ittilē gāli ne vedise gark oldu adam metin (25) gāli bi dā dünyā yüzüne çıkāmadılā ōlunu óndan sōna işte o̅le derke bo̅le derke bize bi ḳât geldi (26) ó kadā cezalı hadi bakalım bākurdan borç enibeni olduk yā biz nası oldu bo̅le bizim bākurla ałâkemiz yoḲ (27) gitti araştırdı metin yapmış zorlaya zorlaya bi ödeyiş ödedik ónları (28) uz günün bērinde de yoktu canım bo̅le bolluk mu vardı oğul

-Siz köyde durumu iyi olan kişilerdenmişsiniz galiba.

(29) en eyesiydik gine gāli o̅le derke bo̅le derke benimki de oldu ónunku da oldu bi ana sıkıntı çekmedik ėyi oldu

-Kaç seneden beri emeklisin?

(30) bayā on beş senelik nāpacan o̅le o̅le günlē vakitlē doluyo geçiyo bizim işlē

-İsteyerek mi evlendiniz nasıl evlendiniz?

(31) dedelēmiz birē Ḳardaş çocuĝu bizim bize çızdırlā derlē bi ōlu oymuş bi ōlu māmıtmış óndan sōna (32) işte o̅le bo̅le derke ırahmet olsun benim bi hacı ninem vādı yüz yaşını geçtidi ó dayı dayı derdi (33) ó da akrabaymış Ḳaynatamınan ırahmet olsun ille ben dedi bunu bu Ḳızı dedi (34) burā vēcen başka bi yere vēmecen dedi ırahmet olsun nur içlēnde yatsın şerife tēzeni de (35) dayımın ōluna verecen dedi Ḳunut mēmedi yastā şerifeyi órā dedi bak ürfet óra bura gitti geldi (36) hapıslara gitti geldi kimse vēmeyodu hayır dedi benim dayımın ōluna verinecek dedi (37) so̅zü geçiyodu dāmātlanda bilmem yedi dene Ḳızı vardı hacı ninemi̅n tabi̅ ó işleri hep ó Ḳarıştırırdı (38) nēden olacak ó hemen óraya ó burā ólacak dērdi kimse de bi şe diyemezdi ırahmet olsun nur içinde yatsın

-Köydeki bütün evlilik işlerini mi?

(39) kēni ailemiz işlēni ónun anası bubaları āyrı da anaları bir bunnan āşamki geleninen benim anamın (40) o̅le yapādı ırahmet olsun nere ne ōsa ónu hemen ailecek ónu eviri çeviridi ırahmet olsun (41) nur içlēnde yatsın ille bunnā gidēke gelecek ille bunlara beş kuruş da ōsa okumā gidēke (42) ó beş kuruşu bunnara vēcektir ó kadā sevēdi Ḳıyamayon oğul derdi çay içmeye hayır (43) oğul derdi Ḳıyamayon

Ḳıyamayon derdi ırahmet olsun nur içlënde yatsın işte ó günün behrinde (44) ōle imiş ortalık oğul nāpacan allah mekeni cennet olsun ninecēzimin çok ėyi insandı

-Annen döver miydi?

(45) bu sopa yimedi hiç dōmek adetimiz dēldir bizim bi meymineyi dövdüm bi de habībeyi dövdüm (46) ónu da neden dövdüm biliyon mu tutturmuş ille ben dayımınan ismēllen Ḳoca sulara (47) şeye büklere gidecen gidilmēcek hayır gidecen alıvēdim ónu bi adamakıllı bi dövdüm (48) óndan sōna bi de habibe Ḳoca sunun yanına büklē deriz biz aşādadır habibe de bizim (49) akçalān mēremin ōlu hāydara nişan yapıyo hay ben nīşana gidecen ben yoğum başında ben (50) seni yollāmīn nīşana hayır gidecen bak gāli sen bi de ónu dövdüm adamakıllı on yaşında (51) onbir yaşında vādı güççüğüdü ondan sōna gāli hiç kimse bizim evde sopa adet dēldi oğul hiç (52) bubası ōle şē dōmezdik kesinlikle sopa adet dēldi bi ahmediye vādı ırahmet ōsun ónu gāri (53) okūveri okūveri bize her āşam okūveri şē gitmiş akşamına değimene gitmiş değimene gidince (54) eset de ağamın araklılıymış zāti bubası hacı taliple arkadaşıymış ta Ḳaynatamın (55) ırahmet ōsun óraya vāmış kitap okuyomuş ó da bu kitabı ā da oku demiş şeye kadā demiş (56) ben demiş bilmeyonku demiş buban ē ayıp demiş senin demiş hoca ōlu olup ta demiş (57) hoca āğī olup ta demiş bu kitabı okumadın mı demiş hiç dünyada gēzme demiş ē ó zăman (58) nası ōrenecen demiş nası ōrenecen bu kitabın hem osmanlıca vāmış hem şeyce vāmış (59) bu kitabı götürcen demiş birdese verecen getircen demiş Ḳangerde ó kitabı getidim gece fełån uyumadım derdi (60) ōrendim derdi bi de tēslim ettim órā esat hocaya derdi ırahmet ōsun ōle kēni kēnine ōrenmiş

-Esat Hoca köyün imamlarından mı?

(61) imam dēl esat hoca okumuş ta deyimen dönderirdi derede deyimeni vādı kara deymen óraya (62) biz eşeğe sarıyodun yükleri óra deymene gidiyodun üğüdüp gelip burda ekmek yapıyodun (63) oğul evveli ōlēdi bu şede akçamarın altında ónnān deymeni bizim de bu taraftadı Ḳuzlā deriz (64) órdaydı hatip deymeni bēki gitmişindir bizimki de órdaydı dere deymenleri óndan (65) keles deresi deriz geçen sudan dönē de deymen ōle üvünürdü yüklē

-Evlenince kaynana kaynata aynı evde miydiniz?

(66) hēp aynı evdeydik bu dēveyön ya iki buçuk yaşındaydı bizim ó evlēden çıktımızda

-İbrahim Hoca en büyük çocuk mu?

(67) hayır iki tene āblası vā bi arada durduk biz ó kadā dedelē iki ōlandı ónnā dokuz danaymış (68) emme hep ölmüşlē biri cezveniye vēmişlē üç ay durmuş Ḳarıynan hastalanmış ırahmet ōsun (69) işte tā derdi istambola ecinebi tokturlāna götümüş Ḳaynatam ırahmet ōsun bi māyene ediyo (70) bōründe bōle kak ceviz kadā bi şe çıkmış āmet amcanın hafız amcanın hafızımışmış ırahmet ōsun (71) sōrmuş hoca demiş bu senin nen oluyo demiş bunu dışara çıkā da sen bi gēl demiş (72) māyenehānesinde senin nen oluyo demiş e demiş ōlum demiş ó da bunun demiş āltı günü Ḳalmış (73) demiş bu dertten demiş āltı kişide çıkā senede demiş üçü Ḳurtulur üçü ölē demiş (74) aldıḲınan hemen köyüne es demiş bunu demiş toktur gāli dērdi gēldi dērdi bōle bōle (75) Ḳara yas Ḳara pusu ōle āltı günü Ḳaldı bi ōlanın buba dayanabili mi gēldi dērdi Ḳayınam ırahmet ōsun (76) gāli günü tamamlanmış ana demiş Ḳurānı kerimi alıvē de demiş bi yāsin okuyan demiş (77) ırahmet ōsun gāli ó da herhal ėyice şetmiş gāli alıvēdim derdi bi yasin okudu derdi yāsinne (78) barabā ölmüş sabahacak derdi bōle derdi üç okkalık tençire gibi bōle şetmiş şişmiş gāli bōle derdi (79) ó zăman ó Ḳanserimiş herhal oğul ōleye başka şey teneşire gāli indirince kere bi de (80) deşilmiş Ḳan akmış getmiş bi de Ḳızı varmışmış ırahmet ōsun oğul adamın birine (81) nişannamışlā biz heybe deriz işte nīşan ōmuş düğününe oniki gün (82) Ḳāmışmış ó da bi hastalanıyo herkes derdi āmedin hastalığı óna geçmiş āmedin hastalığı óna geçmiş diye şāyā çıkmış (83) kövde derdi biz bilmēyöz derdi ó da āynı ōldu derdi ōldü akşamdan derdi sabahıcak (84) āynı hastalık ónda da ōle oldu derdi bōründe derdi ó da ōle ölmüş iki Ḳāmış işte

dokuzdan (85) iki dene ērkek Ḳalmış ónnā da ėyiylēdi duruyoduk ta hiç āyrılma niyetleri de yoḴdu çok eyi geçiniyolādı

-Duruyo mu o evler?

(86) ó evlē de çok böyüktü duruyo alt yanında

-Sonra ayrılmaya mı karar verdiniz?

(87) gāli hoca tuttula aĝama çorumdan bi hoca gēldi bayā durdu ó burda bir iki sene (88) durdu ó adam Ḳakdı gitti āsim diye ōlu vardı bi topal Ḳızı vardı ó Ḳāsı māsı geldilē dūrdu (89) gitti ó gidince kere ağamı hoca tutacaz dedilē Ḳoca kövlü tuttulā tuttulā acık gāli işte acık dūrduk bo͞le (90) āşe Ḳucaktaydı işte bi gün gāli ayrılām Ḳārdeş dedi aĝam Ḳayınım ó da (91) sen bilirsin aĝa dedi ne deyēn dedi āyrıldık işte ayrılmamız ó oldu biz órayı bölebilirdik (92) ev böyüktü mērdimen bizden tarafta olunca selime ninen ōmaz dedi sen dedi kayil olmam óna dedi (93) aĝıl nerde işleycek dedi anasının lafının üstüne laf Ḳomadık biz gāli ēytiyā isan deye (94) o͞le o͞le durāka sōna buraya akıl˘ettik e burası da bāçanın yarısı bizimdi yarısı ónunudu (95) her māl paylaşıldı gāli ayrılınca kere gāli biz ónun hissesini aldık evi vedik işte o͞le bişēlē yaptık (94) buraya ēv yaptık çıktık ónnā órda Ḳaldılā o͞le oldu yā yā anam eli yakınıdı zāti biz anam (97) eline yakın olduĝumuz için bakālādı bunnara hā selime ninen öldu͞nde gitmödün okula emin (98) iki buçuk yaşıdaydı evvełâ ben gēldim zaman bakkalıdı Ḳaynatam da zati bakkalımışmış

-Neler satılıyordu o zaman teyze?

(99) allah oğul ó zăman ufak çaylā vā ye hinci getiridi hacı yımırta ilen alınıp satılıyodu bi yük yımırta sarādı (100) bēgirimiz vardı orhaneliye gidēdi yımırtaları satādı çay şekē bi şēlē getiridi (101) bi haftada bitiriyon derdi ufak çāyları yu͞z gram çay alırdı yu͞z gram çayınan nēlur hāsta olacan (102) da bi hafta yetiyo derdi ó gāli hāftadan hāftaya o͞leydi her şey satılıyodu ēme ālan yoḴdu (103) hepisi vardı ōmaz mı bakkal oludunda hepisi mecbur gelene yoḴ mu dēcek hepisi vādı (104) Ḳumaş ta vādı hepisi vādı gefenlik hepisi satılıyodu oğul işte bi Ḳıvrak deriz biz bunnādan satılıyodu āyakḴabı satılıyodu

-Ḳıvrak dediğin o üstündeki siyah mı?

(105) üstüne Ḳıvrak deriz bunnara siyahlara eşte hepisini getirilēdi satālādı basma oynunu (106) divitinnēden hanı ince divitin deriz Ḳalın basmalara ónnā Ḳışlık öteki incelēden satılīdı (107) işte hepisini getirilēdi herşeye ētiyaç vā ayakkabı pek yoḴtu bizim çocuklūmuzda (108) çarık derlēdi ben bēki geymemişindir de geyēlēdi bo͞le çarık şeye gidennē öküz gütmek adetidi (109) öküz güdēlēdi bütün kövde öküz vādı herkes neçperidi çocuklā o͞le on beş on altı yaşında (110) çocuklā hēp öküz gütmē gidēdi tālalāda güdēlē gelilēdi āşamaca óndan sōnu çarık ónnā giyēlēdi (111) mēmet dayın hele ırahmet ōsun ötekilē nalın malın bi şēle işte o͞le ırāyif ām gāli (112) īrahmet ōsun teyzem ninemin Ḳārdaşı vardı ó da bize çok bālıydı hacı nineminen anam üçü dikiliyolā (113) ó da dutlānın órda ırāyif ām on beş yaşında deliḴanlı zīr yalın ayak geldi öteden (114) ó da Ḳārdaşlānın ōlu allah Ḳardaş dedilē dövündülē ben de ho͞le çocuĝum yanı başlānda sen (115) bu halde dedilē ne dedilē yalın ayak yazın bo͞le yalın ayak ne geziyon sen hala dedi yoḴ (116) nāpan dedi işte dedi yalın ayak zīr yalın ayak ayāna bi şeyde mi batmayodu bilmen oğul (117) işte o͞le ó günleri de gördük bak zīr yalın ayak on beş yaşında deliḴanlı bubası yoḴ anası da öldü (118) ārpacı ablamı biliyon mu biliyon demi burē çoḴ gelirdi ó ninesinin yanında duruyodu (119) işte o͞le günnē de geçti oğul bak

-Ne işler yapıyordunuz buralarda?

(120) bunnāda işte bütün neçperlikti nohud ekēdi herif misir ekēdi anasul ekēdi işte (121) hērkes ekēdi biçēdi doldurudu Ḳışında yimē satılıyodu o tekel alıyo işte o͞le işte ónnarınan ūraşırdi (122) millet Ḳozak tutulurdu her evde Ḳozak tutulurdu büklē deyöz ya ónnā da bo͞le bütün (123) yaprak doluydu

dut yaprā doluydu ónnāda üç dört dene şe vādı bizim vādı hacı ninelēlen gidēdik (124) buban ırahmet ōsun ortak tutādık öte yanda bizim ismēl aĝalān vādı öte yanda deli osmannān vādı (125) hüdāyetlēn vādı hēkesin bo̅cekliĝi vādı büklēde burda hakından gelinmez burda dēl iki Ḳatlı evlē vādı

-Kozaya evde mi bakıyordunuz?

(126) hāya bizim ónnāda yapılīdı hacı nineminen ortak tutādık dedi̅m Ḳadınna deminden dedim ya (127) ninem vādı ónna ó hacı ninem ónun yerinde tutādık ónun bāçaları vādı böyük böyük (128) ónnan ortak tutādık işte gāli bo̅ceklē Ḳōzalā satılasıyacak ónnāda durādık i̅neklē olūdu (129) i̅nekleri de götürü̅dük ónnara salmāyoz başında durādık bālā dedi̅miz yerlē (130) büklē dedi̅miz yerlē ġoca suyun kenarı zate dürü çıkāmışlā

-Eskiden dürüler böyle miydi?

(131) eskiden bu kadā parayı nēde bulacan oğul düĝünnēde işte bi yastık dikēdi herif (132) şu basmalādan alı gidēdi evvelden o̅ledi yastık adetidi ónnā yastıkları nāpılıyodu bilmen bi yastık dikēdi (133) herif hadi dü̅ne gidēdi bi döşek şēdirdi hadi dü̅ne gidēdi dü̅n evine veriliyodu (134) o̅le adetimiş evelden işte o̅le öleydiydi sōna sōna gāli acık millette para olunca kere dürüye çevirdilē dürüye (135) herkes óraya ne vēdin dikiliyo bi eline de ḳât yazılıyo ó her dü̅n yaptıkça ó kāda bakıyon (136) sana ne daktıysa sen de ónu ona dakıyon dü̅nün hediyesi oluyo

-Bizim köyümüzde düğünde ortaya bir çarşaf açılırdı. Bir adam çıkar ve gelen hediyeleri bağırarak halka gösterirdi. Teyzesinden basma, halasından altın, yengesinden para...

(137) bizim ónu Ḳaldırıvēdik heybe deriz biz óna Ḳadınnā toplanırdı dü̅nden üç dört gün evvel yapılıyodu (138) ónu herkes Ḳaldırdı boşvē dedilē óna bizimde ānı yapılıyodu da (139) biz ónu Ḳaldırdılā gāli ónun o̅leleri Ḳafa yormayām

-Sonra teyze kozakları topladınız?

(140) Ḳozakları toplayodu işte köfelere dolduruyolādı eşeklere sarıyolādı begirlere bursaya satmā gidiyolādı

-Burda toptancı yok muydu?

(141) yoġ yoġ nerde bulacan oğul geri gelike işte evine ne ihâzımsa

-Kozakları nasıl temizlerdiniz?

(142) tek tek elimiznen ayıtlādık óndan sōna gāli ó dutları söktülē bubamın mūtālındaydı ırahmet ōsun (143) bu bedava ēlma fidanı vedi sizāyetten ó dutları herkes söktü ēlma dikti oğul (144) gāli bo̅cek mo̅cek Ḳāmadı ortada ellilēde ērken bitti óndan sōnu ó zaman gāli ne bo̅cek yapan oldu (145) bayā da ēlma da sürdü hā bayā da ēlmadan para alan ōdu óndan sōna ēlma para itmeyince kere (146) para itmeyince masırafını çıkāmayo döye millet söktü ēlmaları óndan sōna (147) kirez dikti bi zaman çelek yaptılā büklēde Ḳoca suyun kenālanda on beş sene evvel şinci şē yapıyolā oğul (148) fidan yapıyolā fidan meyve fidesi yetiştiriyolā tabi̅ fide yetiştiriyolā āşlayolā (149) işte zamanı geldi mi söküp satıyolā her sene yenileyolā hinci herkes büklēde Ḳoca sunun kenālanda fidan yetiştiriyolā

-Bükler o zaman en verimli arazi mi?

(150) ya ya arazi Ḳoca suyun kıyı emme arazi herkes motur aldı oğul evvel dolap çıkıyodu

74

DAĞDİBİ KÖYÜ

Kamile Ay-Yaş: 71; *Şerife Yıldız-Yaş 71*

-Eskiden bayramlarda ne yemekler yapıyordunuz? (Kamile Ay)

(1) ilk defā unu Ḳavuruyon óndan sōna Ḳurbanın yaĝınnan óndan sōna Ḳurban yağını eridirsin (2) koca tavaya Ḳorsun ónnon ó misir unu Ḳavırısın misir unu biliyoñ nu Ḳavrısın Ḳavrısın (3) ó düşē yağı çıkā óndan sōna şekkerini Ḳorsun suyunu Ḳorsun ó acık Ḳaynā ó güzel hēlva olur (4) ó yemeklēden Ḳoyorduk ete bıraḲıveriyoduk gelenlere ōda sofra Ḳoyuyoduk gelenlere her (5) gelene Ḳoruz et bıraḲırız dātlı Ḳoruz dōlma yaparız ónnādan Ḳoruz yemeklēden Ḳoruz

-Ne dolması yapıyordunuz? (Kamile Ay)

(6) yaprak ta yapıyoz kelem de yapıyoz kelem dolması asma yaprā dolması sararız ónnādan (7) yaparız nohut yemē pişiriz fassile pişiriz herşeyi yaparız hoşaf yaparız fişne hoşafı yaparız (8) yohut ēlma hoşafı yaparız óndan sōna ne vāsa ónnādan yaparız

-Düğünler kına kız isteme nasıl oluyordu? (Şerife Yıldız)

(9) ēskilerden ilk defā dünürlüĝe gideriz Ḳāyna Ḳāynata gidiyo óndan sōna verlēse çıkımızı bıraḲırız (10) vēmezlēse alıp geliyoz óndan sōna bi yerde bi yemek yiyoz verlēse bi hayvan feĺån (11) bi şey kesiyo yiyiyoñ mesèlā et bi baçak et al iki bacak et al işte ōle Ḳōyun (12) akrabālānı topluyon çārıyoz

işte yiyyoz sen akrabānı çārıyon kız evi çārıyo akrabāsını ónnarı çaĝırı (13) akrabāsını bȍle böyük bi sofra emme Ḳız verilmiş yā óndan sōna bi yemek veriliyo yemek verisin (14) vārı gelisin Ḳāli óndan sōna dȕn şēsinde alısın Ḳızı işte

-Erkeklere kına yakılır mı? (Şerife Yıldız)

(15) ērkeklere bizim yakmazlā Ḳadınlara yakālā oynālā gülēlē tohuk almā gidelē şèye ōlan evine (16) Ḳız evi toplanırlā bi araba tovuk almā gidēlē ōda toguk verilē cerez verilē cigara verilē ōda (17) Ḳızlā yirlē gāli tohū felen hep berabar pişirip yiyiyolā ȍle nīşan zāti ó küpesini bilezīni yapĭyon dakĭyon (18) yapālā türkü mürkü çārālā canım bakır dömbeleken çārālā

-Düğünlerde neler yapılır? (Kamile Ay)

(19) dȕnlēde böyük hayvan kesilir çōcūm pilav yăpāsın çorba yăpāsın hoşaf yapāsın dātlı yapāsın (20) Ḳoca kövü doyurusun misāfir olur zāten misāfiri olur dȕn˘evinin misāfiri çok olur (21) hep ónlara yēmek vērisin kimēsĕ ēt yapıyo kimēsi de kövte yapıyo hinci ēskiden ētlė kövte yokdu (22) inci kövte çıkdı gāli kövte yapıyolā Ḳıyma alıyolā kövte yapıyolā

-Gelini almaya neyle gidiyorlardı? (Şerife Yıldız)

(23) arabėynen arabėye bȍle kilimleri sarālādı etrafına öküz arabalarına bindiriyolādı gelïni çekip geṭdiyolādı (24) ȍle sepēlē para sepēlēdi órda ōlan para veriyolā sandıĝa da para kapıya da para (25) çocŭklara para sepēlē cerez sepiyolā hinci ȍle

-Eşinizi evlendiğiniz gece mi gördünüz? (Şerife Yıldız)

(26) tabi ó zaman gördük hic görmeyiz ben bilmōdun bile ben dē Ḳāşıdan ó bu mālleden (27) Ḳaççıyoduk biz nerē görēm Ḳaççıyoduk bȍle ónu gördü mü Ḳaççıyoduk Ḳaynatadan da Ḳaççıyoduk (28) bu hic yüzŭnü görmeden gėtmiş ben ta şēde gȍdüm niḳåhta niḳåhta gȍdüm yüzŭnü (29) ónda utandım Ḳaçtım bi de ben Ḳaynatam da utandım Ḳaynatam da bi günni cāmiye geliyomuş (30) cāmimiz bizim ew tarafındēdi allah gelin demiş bāçeye atacek kendini demiş (31) ben gȍdü mü bȍle aşā dönüvedim ewli dėldim nīşānlıyım tā ōdan benim gelin atacak kendini (32) çevirivedim yönümü aşā Ḳaynatalādan da Ḳaçılıyodu

-Çocuğunuzun adını kaynataların adını mı koydunuz? (Kamile Ay)

(33) tabi heråłde Ḳaynatalān adını Ḳorsun dedenin adını Ḳorsun küçük ōlanın adını Ḳaynatamıñ adını vedik (34) üsēn bunuñ beyiniñ şēsine Ḳaynım öldü dē istanbolda subayıdı Ḳaynım ónuñ adını (35) vedik ȍldü subayıdı işte bȍle

-Düğünlerde nasıl oynanır ve ne giyilir? (Kamile Ay)

(36) Ḳaşīnan ēskiden harcurba gėyilir gelinlē bin dallı gibi harcurbalā vādı eskiden üç etek te vādı (37) bin dallı gibi harcurbalā vādı eskiden şindi bin dāllı Ḳızla gėyiyo ya bayā öle (38) başdan bütüñ de oluyodu üş dal ȍle üş˘etek te oluyodu öle gėyiyodu gelinlē öle gėyiyodun bi de (39) Ḳına yakıyodun zülüf kesiliyodu şöle şorlādan saçlādan

-Kadınlar ve erkekler ayrı yerde mi yapıyordu düğünü? (Kamile Ay)

(40) ȍleydi tabi adamnā gece yapıyodu Ḳadınnā gündüz gelin almā gelince de adamnā dömbelek çārā bakır çārā gelillēdi ēskiden

-Eskiden ne ekilip dikiliyordu? (Şerife Yıldız)

(41) misir patatis būdey ekiliyodu çilek yokdu evelden patatis satĭyoduk hana çilek yerine orēya (42) aşādan yukarı patatis ekēdik Ḳaz bakām sula bakām öle satĭyoduk ónları hem yayan (43) gidiyolādı

bēgirlēlen hadē patatis satmā bursayė bura hep yayan gidē gelidik köve biz (44) sabā yürüyerekten çıkādık gelidik çalışır çalışır āşamleyin yürüyereken köve bak nė kadā

75

DEDELER KÖYÜ

Emine Şahin-Yaş: 75

-Adın soyadın ne?

(1) emne şāin bunuñ˘adı necip şāin

-Bu dedenin adı ne?

(2) selāttin bahārī yoluñuz āllah bilïyo ben biyoñ dēb de ónu ben gine şē ōle (3) deyolā yalıñız bak bu adam yūz yaşında yūz yaşında da benim Ḳăynăta vārdı ó da bilmēzdi (4) gēlmiş mobārek burē ōdmuş işde

-Kerameti var mı?

(5) bak elhamdürülłåh kerāmeti olmāz mı ó adamnān be ōlónnara ērmeḲ gōrmeg mi vā (6) yalıñız āllah rās gēdçek allah vercek sifāmızā hebïsinin başı āllah yā ēkmek mi (7) getirivercek ó Ḳarı size arabada ēkmēniz fiłån yok mudu almadıñız mı şimdi şēdik ākça (8) alıdın hindi kurūsa bi de ekmei yinmēz de

-Akça ekmeğe bıktık biz kara ekmek lāzım bize.

(9) kara ekmeg ıłâzımdı ama kurūsa ī ōmaz yımşaĶˇolēdi benim de biz zāten yābmōyoz (10) ākça ekmeg gētiyoz Ķuruca bi Ķara ekmeg ó emmē yīmşak dēldir yımşak mı ekmei bilmem (11) kuru muru yiyebilcen mi ne areştiyoñuz siz

-Eski düğünleri bayramları araştırıyoruz.

(12) ónnarı arāyoñuz siz şindi hā demekkin ónnarı arāyoñ da arāyoñ ēski zăman adamnāndan bu

-Kulağı duyuyor mu?

(13) ōldöyon pek güzel duyuyo o pek güzel dādlı ōkutturuyodu órdan (14) sōnăcāzımı burda eliñi bi tutuyosun bu sıra teze tıkāndı acık kulākları yā teze tıkāndı ta (15) Ķulākları gine āllaha şükür ya īyi nāpām yā nōrmałde gene yā kēndi kēndimize işde hara burē īniyoz para

-Serin mi bu evin altı?

(16) sērin yā ne serin bā çok serin bāk ne gözel sērin hem de havadā allah bize ācıyo be ōlum (17) seniñ ismiñ nė şükürü ēski záman atlāndanmış senïñˇādıñ hinci gāli ōle (18) şükürü mükürü ōmāz ēski záman atlāndan seniñˇādın īyi anneñ bōbēñ sā mı ikïsi de mi ōldü bōbē

-Teyze ben babamı altı sene baktım.

(19) yalınısça Ķarı şē çocuklā Ķarı vadır Ķārın yōk mŭ çōluk çocuk da vadī ēē işde cēnned kapısını āçmışīñ

-Arasıra azıcık kavga oldu ama

(20) dedēlem mi ōdü sen dērdin sērdin ye ōul cēnnet kapısını āçtın işde bāk (21) bunnara ērmek görmek yok bunnān bir gūzelce şēsini ēdirsiñ de gōzelce yerni idēdirsin bak (22) ó Ķădācık gāvga olmaz mı Ķarīlan mı yabdılā sennende mi yābdı būbey ó Ķădā çok yāşlı mıdı (23) yēdmişˇüş işde sēvledli olcan gāyet bunnān Ķabulun Ķāderāmıcen (24) yā cēnned kapısı aççenˇemme bunnā ónunda hiç ben Ķādeye āmām (25) allāh allah rāzōsun bī içim suyunu geti allah rāzōsun hinci burda āptasˇāldır āllah (26) rāzōsun mājalā pek gōzel ōkuyo subānekeden bāşlıyo veddovāya Ķadā (27) ōkuyo Ķabrisdannara yōlloyo óndan sōna da Ķurannarı yāsinneri mēvlïdleri ōkuyo ónnālan (28) da hātım indiriyo gōzlē görmēyo dėzlē çıkmoyo kırk seneden beri rāzılāmıza felen gidemedi

-Nereye gidemedi?

(29) rāzılāmıza yērlēmize malımızın mülkünün başına hēç kırk seneden beri gidemēdi

-Maaşı var mı?

(30) fākir māyışımız vā sen temelli māyĭşa çıkmışındır gāli fākir māşı yāzıvēdïlē kōmür verïyolā

-Sen kaç yaşındasın

(31) ben de gīrdim yedmiş seizen yāşıma bende yāşlıyın bēnnen üçüncü dūn bi dūn yāpĭyo (32) ōlveriyo bi tāne dā bi dūn yapıyo ó da ölüyo órdanda baña dūn yābdı baña da ōldürdü

-Sen üçüncü hanım mısın?

(33) yā allaha bin kere şükür allahımıza kārdeş gētirenimiz yoĶ gōtürenemiz yoĶ ne öldüysa e ha dā kaş tene çocūn vā

-İki tane.

(34) ē ėyi etmişsin işde yēte çoğa hic bākma vallā ėkicik biri ōlan biri Ķız mı ėyi ėyi hiç çoğa ōzenme (35) çoğa özenilcek zámannā dīl ōlandan Ķızdan fāzla mafāt yoĶˇişde yetē (36) sana onnā ōlumuz Ķızımız ōsa hātırlāmıza gözˇatā hic yoĶ bizim hic yā allah vēmedi āçıya (37) ōlumuz usa hatırlāmızı

bi alā hēr gün gavga edēlē ōle bize de (38) Ḳo Ḳuymazlā mattā evelē nāpām yapabilīsez kēndi kēndimize bi güveşte yāpyoz yiyoz (39) kimsemiz yok ōul allah öçüklēñïze sālık vēsin de

76

DEDELER KÖYÜ

Fatma Seyrek-Yaş: 66

-Yaşınız kaç?

(1) atmış beş atmış altĭ

-Bu köyün ismi nedir?

(2) dedeler kövü

-Bu köyün ismi nereden geliyor?

(3) hōrăsandan gēmiş mubārek bu hōrăsandan burē fet˘etmeg˘için burda órumnā varmış (4) burē ó fet˘ėdmiş burē yērleşmiş tā ebeden dėdėden bu kövü bu Ķurmuş biz bunuñ bōlesini (5) biliriz dedėlēmiz bilyolā biz çōcūz tabi ó zăman için bu bōleymiş oğul mubārek (6) tovullan düğün yapdırmayo Ķonuşamayon da āzımdan yara āzım da bu çocuk düğüne (7) bakmā kidmiş ōlu içēde āylesinen kendisi vā içere āmamış ónu yānna benim (8) Ķabülüm yānna durmeyin demiş çocū ó tışāda Ķāmış mubārek işte bōle bilyoz oğulcāzım (9) burası dedemiz bizin ēskiden eveliden āhirden hāstālā zirāyete gelirlē nüzüllülē gelir aklını (10) oynadannā gelir allah sāyesinnen iyi olurlā gidēlē

-Çocuğu mu yatıyor burada?

(11) işde burda ōlunu içeri āmamış bu tekellēn içindeymiş Ḳurban alıyolā gēliyolā (12) kēsiyolā gō̄türüyolā getiriyola her yerden ziyāretçilerle geliyo

-Niye kabul etmemiş oğlunu?

(13) oğul bakmā kitmişlē ōlu meclise bakmā kitmiş karşı köve bu köve davul dede napçēmiş (14) demiş birsi kelēsten deli davud derlē yānï köy kelesin şēsimiş gāmi ben yaptırēn (15) būrdan daulda nāpecek demişlē gētiriyo döm döm daul gētiriyo daul pārçalanıyo kēndi (16) müzüllenïyo Ḳāsı varıyo köde ōlmüş ó dede bō̈le yāpïyı işde tēkkira (17) pestirmeye (?) gēlïyo bu dedeyi zirāyete gēlyo bu dède bō̈lēmiş ōlcāzım hāylā (18) yannız biz şēlen dṻn yābmayız dṻnnēmize āminnen yaparıs doul kurmayıs (19) dedemizin sāyesinne āç ārık burlāda yāvan yāşıksūsuz şēsiz duruyoz biz elhamdülillah

-Hiç düğün olmaz mı ?

(20) hāyır ama biz˘ēlle şēle ne o şēlē teyiplē mėyiplē ō̈le şēlēlen feĺå yappālā ya ō̈le ōlmas teyp (21) Ḳorā çoclā kēndi arālānda āminnen ōlur içkė ō̈le dāvul zurna bilmeyis dedenin sāyesinde duruyoz (22) biz toprāndan alırıs askerimizin çantasına kōruz ónun yüzṻnden hiç eskerde bişē duymazlā

-Şehit yok mu sizin köyde?

(23) bircik işde bu Ḳarïcāzın bēnim bu hala óncāzın ōlu ō̈ldü düşdü beyin Ḳanamasından āskerde (24) şeit gēldi burda ārkasında dedemizin ārkasında bir˘o gēldi hic˘ō̈lmez ó da (25) āllah sayesinnen bu toprā Ḳōruz çāntasıña dönē dolaşır gelir ónnan barabā

-Toprağı bırakır mı geldiğinde?

(26) bırāksa da olur ēvde dursa biz ïçeriz hāsta olduk buñu ēvde suyunu ïçeris hāsta yerimize sṻreriz

-Aşağıdaki köyde alınan toprağın gece tamamlandığı söyleniyor doğru mudur?

(27) ó kadā bi şē yok bildïmiz yoḲ da te bu Ḳuyu tükēnse o Ḳuyu bak ben āltmış beş altmış˘āltı (28) yaşıma gïrdim ó zámandan beri bu Ḳuyu bu bazar günneri aşşama Ḳadā çalïşıyo hēr gelen (29) gō̈türü birē kısım ó Ḳuyu tükenmeg˘ilâzım tükenmöyö tabi āynı Ḳuyu durŭyo

-Hıdrellezlerde eskiden burda ne yapıyordunuz?

(30) aşūre yapādık bēgmeznen fasułyēlen hinciki gibi del tabi ēt kesēlēdi tēke Ḳuzu ōlak neyse (31) yapālādı kövek yïrdik bırlāda yïrdik

-Dede hayrı yapar mısınız?

(32) dede hayrı yaparız yılda bi gēlenimiz içindir genel kaç gün vā hayra bilmiyonku hindi bu (33) önnēmizde yapılcek gāli o yapaceklē gine ō̈nümüzde bō̈le kâd doldurulā ūzakdan yākından (34) çok yabancılā gēlir hayïra ó dede hayırıdır yapālā garı uzakda yukāda ōlur hinci köüñ bāşında çādırlā Ḳurālā

-Çocukluğunuzda oynadığınız oyunlar var mıydı?

(35) saklanmaca oyunnarı vărdı ēvcik yapādık bōzādık ne oyneyēm ayōl nēblēm bis sürü ōynu (36) çok Ḳıdlıkda şētdik biz mēydana gēldik bizim çoçlūmuzda çok kıtlık vārdă

-Bu dedenin korusu hakkında bildiklerinizi anlatır mısınız?

(37) ó dedenin Ḳorusumuş órası órdan çalı kesē evi yanā ērsin ōdun yākmayıs böyüluḲ (38) da gēdmeyis çalı kesē mālna yidiri evi yanā ōdun gētirise evi yanā bïzim (39) çōcūnu māna bullāda anamın Ḳızına buvam sövelik kēsmiş dedilē ben bilmöyöm sebetlik kös

-Kös ne demek?

(40) bi çamı dēvriyo bo̅le bo̅le kesē ó çamă kös yapallā ónu zarālā zarālā óndan sebed örē çamı şo̅le şo̅le kesēlē

77

DEDELER KÖYÜ

Hanife Aslan-Yaş: 75

-Yaşınız kaç?

(1) Yēdmiş beş

-Dedenin korusundan ağaç kesince ne oldu?

(2) ónu bi kȭprüye bȭle Ḳoca su köprüsüne iki dene küskü ēyriyolārdă çamnā uzun dē indiñiz (3) eve Ḳadā uzun çamnā ó çamnādan bȭle bȭle kenālāndan küskü koparīdı bobasĭ bunuñ (4) bȭle bȭle koparıyolā çamnādan onnarı köfünnere Ḳoyub gētiriyo ónnarı sövelik yapĭyo sebed yapĭyo (5) sebed yapākan kaç yaşında ȭldü bu çōcū ōn˘iki yāşında vādı be yok mudu (6) nēse ó burē dēdeye gēlïyo kāşĭyakadan yēñgesi gēlïyo ābisinin Ḳarısı dede gētiriyo (7) çōcuk da āşam oldū sövevidlēden duruyo pėnçirenin āltına ātyo çōrba bişircek (8) fırını düzen bārettin) ȭte yanna bi dēdiliyo yalaza yānıb (9) çīkıyo çōcuk ón gece ōldu nese ārifiñ dedemin bȭle yukādan yoldan gidiyomuş (10) çōcuk merdïvenin tepesinde çīrıyo çīrıkan ātlıyo yōldan aşarı ābim Ḳūcaklıyo çōcū bȭle (11) Ḳolları felen yānıkdı hemen āltıvāsına (?)suyun içine sōkmuş ónu suyuñ dēmiş bi (12) bērinde bȭle incecik bi daravı su kāldı çōcūn büdün gece ānırdı dīşāda da bāçadak vārdı … çuvallara dōldurdu çāmıya ātdı gēldidi

-Eskiden burda ne iş yapardınız?

(13) fāsülye ekēdik tómata hāşlarız āynı indiki gibi ōlursa yiriz ommassa yi̇meyiz evelden hindi (14) yine bazādan çārşıdan ālıyoz da yiyoz ó záman yābdīmızı yi̇yoduk kēşkek fasülle misir˘aşı (15) nebilēn indiki gibi şē yimėyoduk ónnālan böyüdük ēkmek aşınna zagart (?) babarasınnan

-Eskiden yapıp da bugün yapmadığınız yemekler var mı?

(16) ēskiden yābdīmız yimekleri hindi yābmōyoz yā pilav yāpıyoduk hinci ȭle yimeyolā pirinç yiyyolā biz Ḳara pilav yiyyoduk

-Neden yapılır o?

(17) ēkinden buydādan Ḳāynadıyoduk kēndimiz yāpyoduk yi̇yoduk misir aşı çēkyoduk misir kēşkei ónu yi̇yoduk

-Nasıl yapılır misir keşkeği?

(18) keremne Ḳarı çēkyoduk misiri yīkāyoduk gözēlcene pişiriyoduk yi̇yoduk fasilyēlen (19) Ḳarışık pişiriyoduk āyrı pişiriyoduk davuklu pated pişiriyoduk annōyoñ mu hȭşmenim (20) yapādık hȭşmenimin Ḳaçamānı yapādık

-Höşmerimi anlatır mısın?

(21) misir nēden bulcen ācık su Ḳorsun tēnçireye Ḳaynākan höşmenimi Ḳorsun içine ununu (22) Ḳarıştıra Ḳarıştıra yappāsın ónu çıkarısın órdan güzēl Ḳızātma tavasında Ḳızādırsın yağ Ḳorsun (23) tabi̇ yāğan Ḳızārdırsın hakık gibi bēkmezlen mi yi̇cen (24) biz bēkmēzlen yirdik yōrdla mı yi̇cen vallā mı yi de yi biz bilmȭz biz bēkmēzlen yirdik ȭle yirdik

-Buğday ununda olmaz mı?

(25) ōmaz būday ununnan eyi ōlmāz misir gibi

-Mısır ununa başka bir şey katmaz mısınız?

(26) yō Ḳātmazdık biz sāde duzunu tabi höşmenim yapādık kaçamak yapādık āynı bo̅le bulameç (27) yabdīn gibi Ḳatādık unnu Ḳarışdıra Ḳarışdıra hēlva gibi olur o óndan sōna çıkarısın (28) gözelce Ḳızartma tavasında şıp şıp şıp ezēsin Ḳızādırsın Ḳōrsun öñüne bēkmēzlen (28) mi yicen nēlen yicen yi̅rsin hindi yimeyolā bizim çōcuklā yimeyolā bēnim bi hacı (30) arkadaşım vărıdı ōrangāzide de ōtandımdan tōmu sāklădım bo̅le āyrıldınānna (31) sākkădım nē sākkădım dėdi ben de ōtanıyom dedim siz yimessinis ki dėdim hacıda aaa dėdi (32) niye dedi āyıp dėdi çıkā meydana dedi çıkādım bo̅le u̅zle üzle büzle büzle çıkādım ōtandım (33) aa dėdi canım Ḳurbān˘ōsun óna benim dedi be baña vē ónun yārsını dedi ōtandım ōtanıyoñ (34) dedim yā vēremem dedim ayıbeṭdin dėdi go̅tdü Ḳară vēdim ārkadeşlēne birē (35) Ḳaşık acık dāddırmış ó da baññа pilav gedimiş gērye ben dedim sēnden ōyanıyoñ dedim yā (36) yimessiniz ónu hāłâ ho̅şmelim höşmelim tā ōrangāzide höşmenimi āñïyo höşmenim yimē (37) vārcen biz bo̅le yiyyoduk Ḳuru yērde ōrta yerne bircik hāsır serēdik (38) üstünde çamır sıvādık üstünde durādık

-Hasırı ne ile yaparsınız?

(39) misir çapçīndan ālırdık ocāmız varıdı burda zobalā yōḲdu ōyaḲda orda pişiri Ḳară tençirēlen (40) bi Ḳabă bōrduḲ o̅nümüze tāta Ḳaşıklālan yi̅rdik bi sōra i̅nsan (41) ayaklāmızı sokādık āteşde ısıdırdık ōdun dayādık çatādık ataşe şindi ta bu ōrta yanā ārkası doñā (42) ondan sōnacīma mūtfaḲda ne vărdı muffaḲda pişiridik kotarıdık ēvde yirdig (43) aptazlīmızda gidib bulaşıklarımızı yıkā gēlirdik óndan sōra şurda gili̅rik mutfak mı vărdı evelden oĝul yoḲdu

-Bulaşık yıkadığınız yere ne derdiniz?

(44) neyse āyni ēvde yıkadī aptazlık o̅le dērdik órda yuğudu ārıdırdık yi̅rdik yuĝādık işde kalkā i̅şimize gidēdik

-Tencereyi nereye koyardınız?

(45) tençireyi nenin üstü tahtalan üstüne Ḳoyoduk Ḳuru yere mi Ḳoyuduk ne bilēn

-Yemek pişirirken tencereyi nereye koyuyordunuz?

(46) sacā sacā vārıdı eveli

-Tabakları nereye dizerdiniz?

(47) Ḳablık tahtadan Ḳablık yapādık ónnarı Ḳō Ḳō vērdik

-Sergen yok muydu sizde?

(48) sērgen de varıdı

-Ne kaplarınız vardı?

(49) tencire varıdı sānnāmız varıdı bo̅le işde çorba Ḳoyceksān āyrı óñdan sōna (50) samsak dövecēmiz vardı samsak dövecē çanak dērdik

-Havan denmez miydi?

(51) Şindi havan ōldu gāli

-Havanı hangi ağaçtan yapardınız?

(52) alıc˘ağacinden oyālādı i̅çine ağaşden yine avaci ōlurdu tak tak dövēdik kazā kazāyı geti kazāyı götü dērdik

-Süzgeçe ne derdiniz?

(53) zū̆zek dēlikli zū̆zek yerine dēlikli dērdik

-İşe gittiğinizde hangi aletleriniz olurdu?

(54) bā Ḳazmā gidiyosan Ḳāzman ōlur kēserin olur çapalamā gidiyosan çapanˇōlur mala (55) bakçēsen Ḳazān ōlur kürēn ōlur bokunu atmā (56) düven sürüyoz gō̄tüne tutmā canāmızˇōlur ō̄küzleri sıçırmamaḲˇiçin ēginˇiçine (57) dürdmegˇiçin ō̄rendiremizˇōlur düvenimizˇōlur kaka yabmasın diye çanak tutādık gō̄tüne

-Nodul var mıydı sizde?

(58) vărdı ucuna ō̄rendirenin kakādık ónu dürtēdig ō̄küzleri bazı Ḳaçālādı gıldır gıldır

-Hangi hayvanları beslediniz?

(59) eşek Ḳatır öküz inek Ḳoyun geçė bunnā touk horaz

-Çocuk doğunca ne yapardınız, altına neler bağlardınız?

(60) łåstikli yoḲdu ó zăman ēski çabudlādan çabud bālādık Ḳakasını ónnara yapālādı (61) sübeg vurādık … sübeglen böyütdük ēkeklēngilē ayrı tiṣilēnkilē āyrı āltına (62) hāvrız bēṣin içine bēṣimiz vārıdı altına havrız Ḳōrduk çocū da sübeg vurādık āltına kaka yābmazdı i̇ṣemezdi

-Ona ne denir?

(63) hāvrı sübek koyarız cıldır cıldır iṣē ci̇ṣi āṣā i̇nyo üslēni bālādık bō̄le takır takır bēṣikde sallādık

-Çocukları tuzlar mıydınız?

(64) hayır duzlămazdık mālloru duzlālā bizim çōcukları duzlămazlā yēñi doğan bızāları fi̇len (65) üstüñü duzlālā anası yalasın diye fakırˇōmasın derlē duzlālādı

-Sana çocukların mı bakıyor?

(66) tā dedem sā benim bākyo baña elhamdülilah dedem sā tā

-Kocan mı?

(67) tabi beyim çōlūñ çōcun dedesi benim de dedem benden beş yaş böyük

-Kocana aşık mı oldun?

(68) hiç bilmem āṣıklāna mı çōcuktuk biz āṣık maṣık bilmēzdik yedi yaşında nīṣannandık biz (69) yēdi yaşımızda evelde āded ō̆leydi beṣˇaltı yaşında ni̇ṣannālādı on dörd ombeş (70) yāṣına girdi mi gelin yapālādı istek mistek yoḲdu evelden bō̆lēdi ana buba vēryo (71) ana buba ālyo çoluk çocuk ó ne dėrse órē gidyodu

-Sana hiç sormadılar mı?

(72) hāyır hāyır hic sormadılā baña niṣānnamā geldilē de bēṣi̇n ārkasında yer yapādılā baña (73) ūyurdum ben órda tıṣālādan çuval getmişlē dō̆ṣemişlē hēr yeri baña bō̆le yēr yabdı ō̆ ana yātırdı beni órē

-Annen üvey miydi?

(74) övey hısımız da Ḳardeş di̇lizˇō̄le

-Kış gecelerinde ne yapardınız?

(75) Boncuk dizēdik oya yapādık idāreylenbaşımıza atı işlēdik nebacen Ķoñşulara gidēsen ōturusun işde Ķoñşuda āynı sen de āynı oul alettirik yok (76) lambamız da yok acık idāre yakādık idāre ōmassa çıra yakā bo̅le gēşdi vakitlēmiz bizim

-Eskiden sütünüzü nasıl değerlendirirdiniz?

(77) pişiriyoduk yazık evelden satılmıyodu

-O kadar sütü nasıl yerdiniz?

(78) ó Ķadā evelden yoĶduĶu hergün yīcek Ķadā bizim inē vărdı hayvancılā yapādı yourdu (79) züzdürülēdi yagını āyrı şēsini ayrı bursaya satmā gidēlēdi hayvancılā i̅neklē işde anca yimē yitēdi

-Nerden para kazanıyordunuz?

(80) cenāb˘allah taravından işde bāzan yımırta idāre ōlyoduk bişē satmoyoduk o̅le buvalāmız (81) yımırta begmezlen begmez satā ne satām oul bāşka gelir yok hinci gāli hindi ó da yok

-Şimdi nerden para kazanıyorsun?

(82) tışādan Ķaznıyollā acık çilek çıkdı çilek yāpyoñ sōna Ķōyunculuk yāpyoñ Ķoyun satyon keçi satyon acık çilek satyon

-Senin çileğin neden yok?

(83) bizim o̅le sulak yērlerde tālamız yok bak ısçaklā bindiriyo ōlannāda Ķuruyo yok

78

DÜVENLİ KÖYÜ

İzzet Turan-Yaş: 73

-Köyün ismi nereden geliyor?

(1) benim dūydūma göre bu köyde bi düven yapan vārmış ó zămanın bēhrinde düvencilik órdan Ķālmış (2) yāni tüvenni köü burdan göç yōktu zamānı ītibārıyla yo͞rükçülük vādı hayvancılık vārdă (3) bunnā gēldi gēşdi şindik köümüzün yarısı go͞çdi āyni dėvām˘ediyo gene (4) itiyarlā burda gene devām˘ėdiyoz biraz yo͞rükçülük vā

-Çocuklukta akranlarınızla hangi oyunları oynardınız?

(5)biz ē ĶaláĶálmiş dėrlē ónnarı oynādık ĶaláĶálmiş˘oynādık çelik oynādık bunnānan vakit çocuklā

-Oyun nasıl oynanırdı bir anlatır mısınız?

(6) bi dėynek alısıñ èliñe çoban deynē gibi bo͞le ónnan beş altı kişi ōlursun bo͞le eliñe bi (7) Ķoberáz yāvut da ağeç yuvarlak pi şē top ónu órdan vurā órdan vurā Ķale gèlmiş ónu (8) yaparız yāni yapādık yāni óndan sōna bo͞le bo͞le gidēdi çelik oynādık buna çelik dėriz (9) vurādık Ķalkādı vurādık gidēdi

kim yeñilirse ónu bi Ḳuyu Ḳazādık ónu gömēdik bu dizlere Ḳadā (10) cezā vėrdik bȫle bȫle vaktimizi geçirdik şindiki devir ó o günneri tutmoyo tabi deyişdi

-Delikanlılıkta neler yaptınız?

(11) dēliḲanlılıkda hērkeş köüñ ōdası vardă ōdaya toplanırdı dēliḲanlılā dēliḲanlıbaşı vārdă (12) gēlmedi anda ónuñ arabalarını babasın arabalarĭnı çıkārdık şurda köün alanıña órē tikēdik bȫle bi hał olurdu yānĕ

-Delikanlıbaşının görevi nedir?

(13) kim gelmedise ona bi cezā yapādı yāni bȫle bi şēlē yapādı kendï kendine ónun yāvut ta (14) ārabalarını çıkārıdık yāvut ta bi şēlē yapālādı ȫle ȫle gēçerdi yāni

-Eski düğünler nasıl oluyordu?

(15) ēski dȕnnemiz ȫküz arabasınnan ōlurdu evełâ gidēdik bi doulcu ōkurduk doulcu gelirdi (16) āşam oñu getmē gidēdik yōla ōñu gētiridik bağıra çīra tüvāda bi şēlē yapādık tȕrkü sȫlēlē (17) şuraya gētiridik yāni burē bağıra çīra gētirilēdi yāni óndan sōna būrda dȕn eviniñ ȫnüñde (18) çıra yarādık çıra derlē óña bi çıra yarālādı oynālādı deliḲannılā ondan sōna Ḳalkadık (19) Ḳız eviniñ ȫnne götürüdük çeñiz sarādık bēgirlere Ḳatırlara dȕn˘eviniñ ȫnne götürüdük (20) Ḳız evinin ȫnne órda bi de órda ōynālā çalālā óndan sōna gellē (21) bu vakıtlā yimeklerini yirlē óndan sōna gidēdik yāni işimize yimekleri dȕn evinden getirilēdi (22) deliḲannılara órdan gelirdik óndan sōna ērtesi gün tekirā Ḳalkādık sabālen dürü toplālādı ēfendime söyleyēn

-Dürü toplamak nedir?

(23) yāni óndan bundan para ākrabasını gezēlēdi deliḲanlılā órdan gelirlēdi āşam˘üstü gelïn ālırlādı (24) bālara çeymā çıkālādı bağıra çīra mezālī dōlandırıdık óndan sōna gēlirdik (25) būrda gēlni vērdik bi Ḳūrban kēstiridik dȕn sāibine ȫle bȫle vakıt geçēdi şindik ama (26) ȫküz arabasınna gelēdi ó zăman şindi kāyik ó işlē gēşdi taksiye bindi iş āsırlā deyişdi gitdikçe (27) gitdikçe hünerlē deyişiyo ama gene meslēmizi bırakmoyos her sene için bi şölen yapıyos (28) ēski adetlerimizi cannandırıyos nasip burlara Ḳadā gēldik

-Düğünlere nasıl okuyordunuz?

(29) ōku şekerden kōmşuları ōkurduk kōmşulā gēlirlē akşam yėmēni yirlēdi ȫle gidēdi yāni (30) toplanırdı millet sōna sēvgi saygımız iyidi köyümüz gene de āynisi dėvām˘ėdiyos

-Köy neyle geçinir?

(31) şimdilik bi çilekçilik vā āz buçuk gene biráz da hayvancılık vā bāşka bi şeyimiz yok yāni (32) bȫle gelirimis āmma koñşumuz gene bursáda hērkesi vākdi yerinde çoğūmuz bursaya kitdi itiyarlā burda Ḳāldık işde

-Çocukluğunuzda size masal anlatırlar mıydı?

(33) ó masalları ānnatırlādı tabi ónnā köümüzün adetidir çōcuklara ānnatırlā çocuklā (34) gendi kendine ōyuncak başka oyuncak yōk ki yāni köümüzde

-Torunlar masal anlat demiyor mu?

(35) torunnā diyo da ben torunnara bi şē annatamıyóm ki ónnā benden daha çok bilgili

-Avcılık yaptınız mı?

(36) avcılık da ben hayven güdēdim sabah oldu mu hayvanımı bi otlaklı Ḳordum ki (37) arkadaşlēn berabā ben kendim başımı alırdım gidē nerde doñuz ayı varsa ónnarna küreşirdim

-Hiç avladın mı onlardan?

(38) başımıñ tüyünden çok doñuz vurmuşundur bi atışda iki dene de vurmuşundur avcılīm bȭleydi

-Neyle vuruyorsun?

(39) tüvekle yāni Ḳırmeylan yāni doñuz avına ayı avına iyi avcılīm vadır başka bi şē pek anlatamasam da

-Eskiden kış çok olur muydu buralarda?

(40) Ḳış gene çoḲ alyō aynı dėvamda Ḳışımız dėvam ėder Ḳışımız çokdur yāni dağ uludağın dibindeyiz (41) uzakda dėğiliz sulāmız Ḳıt işde üreşyoz su getircez şimdilik üreşyoz yāni (42) Ḳaymakamlā şeylē falan üreşyolā getirvercėklē şindilik ilere dōru gidecēz yāni daha ileri görebilecen mi bilmeyom

79

GELEMİÇ KÖYÜ

Nazif Altay Yaş: 78

-Adınız soyadınız?

(1) nazif altay

-Yaşınız?

(2) yedmiş sekiz

-Gelemiçten misiniz?

(3) gelemiştenin yėrlisiyin

-Buraya neden Gelemiç demişler?

(4) burayı çok ēskiden yȫrük Ḳonmuş bureye esāsen burası Ḳış merasīmış yȫrüye (5) burada pek Ḳış ōlmaz sōrkunda yaz merasimiş duydūmuza göre bȫle bórayı biz bu işin tṻrkçesini sȫleyēm mi (6) biri gēlmiş de ōlum nērden geliyoñ sen gelemişten gelen piçmiş de (7) gelemiç ādı ālımmış gibi bȫle bi yorum var esās burası yȫrük kövü Ḳış merası için hāyvancı (8) hāynanını burda barındırıyomuş ó nēdenne bórda māden çalıştırī fālik bey vărdı bu mādennē (9) bórda çalışırkan Ḳuyularda kafa feɬån buldulā cenāze sabası bi tāhmin˘edmişlē āltı (10) yüs sene fiɬån ōldūnu sȫlüyolā zaten bakır madeni çalışmış āltın madeni de çalışmış (11) nitekim ēlli āltından āldmışa Ḳadā da çalışdı netīcede fāprikaḲurması fiɬån çok müşkül (12) çok da āz çıkıyo deyerekten kapattılā gittilē bu iki sene eveli aramaya gēldilē bóraları bāşka bi (13) şirket ānkaradan ōnnar cēryan telleri döşedilē nerelerde āltın veyā māden vārsa (14) ceryan döşenīken ó āɬet gȫsteriyomuş gȫsterdī yėrlere eşāret yābdılā ónnar gitdi óndan sōna (15) bi seneden bu yanna da sondacılar gēldi ónnar sondajlarını devām˘ėtdirdilē

ónnar da (16) sondajları netīcelendirdiler sonunda ne ōldu bilmiyom tā īsan çalışdı gałbā órda (17) yeni kapattılā gittilē sondacılā buranın bi tārih mādenneri de var yāni çok ēski bi tārihte (18) bakır madeni ālmışlā bu kēndir dedīmiz mıntıkaya bākır mādenin pasası dōkülmüş çok pasa dökülmüş (19) amma bu tabi āltı yedi yüs sene evel hāttâ bu yāylanın kenarlarında dün (20) ben Ḳobalā gitdim çok Ḳuyulā gördüm ēskiden de gōrdūdüm ama órlardan māden ālınmış (21) ēskiden bōle tārihī ēserleri var yāni izleri var

-Köyün halkı neyle geçinir?

(22) şindi köyüñ hālkı ōnce burada ipek bōcekçilī çok meşurdu şimdi bu flaş dālgalarā çıkmış (23) ipek bōcekçilī çok ucuzladı ucuzlayınca Ḳadā būndan vazgeçdik ēlmacılık geldi bu köve ziraat taravından (24) ōrhanelinden ēlma fidanı getirildi bi ara bu ēlmacılık çok mēşurudu ēlma yapıldı (25) sōna kirezcilik ileri gēldi şindi kirez çok ilērledi ēlmaları kēsdik ónnar hāmmallık oldu (26) bi yèrde gāli ōndan sōna şindi kirez çilēĝi çok mēşur kövde ve bu kirēzden çilēkden önce bi tırakdörü (27) bi kişi sekiz on Ḳadā tapu topladı kövde tapu da yokdu tapulu mal da yokdur ōle güşlüknen ziraat bankasından (28) tırakdör āldı şimdi otuz beş kırk tāne tırakdör otuz beş kırk tāne vesāyit onˇāltı kişide de (29) çivt vesāyit vā hem tırakdör hem araba bu kirezcilik çilekden ileri geldi bu zēnginnik

-Üzümcülüğü niçin bıraktınız?

(30) üzümcülük te çok mēşurdu ilk tārihlerden önce ūzümcülük de bu gibi şēlere sevkˇolunca bālar (31) seneden seneye tabi Ḳurūyo verimden düşüyo bunu yetiştircek de genç kālmadı kövde bizim (32) kövde gōç çokdur ben on bir sene mesełâ mutālık yāpdım yetmişˇüşden seksen dörde Ḳadā (33) dokkuz yüz elli nüfus vărdı kövde ilk önce şimdi beş yüz yirmi beş yüz fełån āncak nüfūsu vā (34) bu göç çokˇōldu dışarda zaten bin beş yüzden fazla çoluk çocuk iḳâmet èdiyo Ḳaçan da Ḳūrtuluyo kövden (35) ha Ḳaçamassa burda bizim gibi çēkyo biz de işde ītiyarlañ hatırına ōnnarı (36) ālāyolā bi eviñ bi çocū bizim soñumuz nōlcek diyerekden hadi onnarı īdemˇeyleyēm deye Ḳaldık burlāda (37) çok Ḳāşdım emme gitdim şeherlere döndüm döndüm gēldim ónnā ālayo dèye (38) vełâsıl ónnarı ēyledik şindi kendimiz ihtiyarˇolduk

-Çocukluğunuzda oyun oynar mıydınız?

(39) burada deliḲannı odamız vārdı deliḲannıkdan öñce ōkula gidēdik īlkōkula gidēdik ōynārdık (40) çok çizi ōynārdık ondan sōna Ḳale ōynārdık Ḳale ōynārkan bī taraf bi taravı yendi mi tabi (41) sayīnan dāşları üçer daş bi yanda üçer daş bi yanda beşˇāltı kişi bi tarafda bēşˇaltı kişi bi tarafda (42) bu dāşları būrurduk daşınan kim ēvvel devirīse ōndan sōna (43) ó tarav ó taravın sīrtına binē bi gētiri götürüdü bōle hārmannāda biliyoñ sōna bi Ḳama (44) ōynu vārdı bōñe sīvri bi āşlā yapādık ārkadaşlarınan ónun da ōlurdu bizim de (45) ōlurdu bi ónun Ḳamasına vurūduk gōçütdürüdük çāyırlara bōle ōyunnar da ōlurdu

-Başka adını hatırladığın oyun var mı?

(46) Ḳale dāşla oynārdık orē bi dāş Ḳōrduk ó daşa dāşınan burādık gidēdi ebe ōlūrdu (47) getiri gelī gene Ḳōrdu bōle de ōlurdu ātlama ōynu hātırlamoyom (48) bi Ḳoç mēmedimiz vārdı ēn mēşur top seven ōynayan ōynadan ó Ḳadā mēşur (49) ēfendim müsāyit bi yerimiz bile yōk bi ārāzi vedi vātandaşın biri bağışladı órada Ḳāldı ōle gēşlik de yok köyde pek

-Çocukken baban deden masal anlatır mıydı?

(50) bobam dedem dedemi gōrmedik zaten de bobam da pek annadmāzdı bi halam vărdı ó bāsiderdi işde (51) tārihden sefernerlikden fiłån ōle masalı kendi āramızda bazı ădaşnarınan ōlurdu (52) fāzla da deyildi hatırlayamayıs ki şindi olānˇüstü bi durum olmayıncă hadi bu işe bāşlă deyince bi de o zorōluyo yāni

-Birbirinize bilmece sorar mıydınız?

(53) hayır sōrmazdık ārkădaşlāla sōrulmazdı ō̄le şey iş meselesi burda gēçim meselesi ārāzimiz çok sarp çalışma şartları zor (54) çalışmadan da ōlmoyo tabi Ḳışı va yazı vā kārıncanıñ hesābı yāzın çalışcan Ḳışın rāt itçen

-Meşhur yemeğiniz var mı?

(55) bizim yāptīmız ēn mēşur ceviz helvası deye bi hēlva vadır hattâ burayı gezelim görelim deye (56) ekip gēldi bu ceviz hēlvasını fi̇len yābdılā tanıttılā çēkim yapıldı bırda şindi ceviz hēlvası (57) Ḳīrılır i̇çi ayıtlanır bu sū̄rtülür i̇nce sū̄rtülür bu ince sū̄rtüldükten sōna tavaya ātılır (58) böyükçe bi tavaya órada Ḳarıştıra Ḳarıştıra ó yāpan da zaten kövde ya i̇ki kişi üç kişi ēn˘ėyi yapan (59) onu hērkes yapamaz onu deg getiremez deg gelmedi mi de yinmesinde zevg˘ōlmaz (60) Ḳarıştırıkan Ḳarıştırıkan onu tavını biliyo óndan sōna pekmezini Ḳatıyo biraz da un ıłâve ediyolā (61) heralda güzēl bi cevis hēlvası óluyo ónu siniye dō̄küyolā mi̇sir koçanınnan (62) bō̄le ūlanır ūlanır óndan sōna dō̄rt köşe muska şēklinde dōranır (63) ondan sōna tabaklara Ḳōnur müsāvirlere ikrām˘ėdilir bu dū̄nde ōlsun bayramnā da ōlsun yapılır bu kövde

-Haşhaşla yapılan tatlı var mı?

(64) ha ó tātlı bō̄rek şindi ó yūvkaynan dō̄şenir tebsiye óndan sōna tēbside Ḳızārtılır kızāltıldıktan sōna gine ó da dōranır muska gibi (65) pētmezi dökülür petmez ōlmassa şēker dökülür şerbe tātlı bō̄rek deriz óna bis

80

KIRANIŞIKLAR KÖYÜ

İkram Arı-Yaş: 70

-Bu köyün ismi nereden geliyor?

(1) vallā buranın ismi tā şeyden geliyo ābey ye ilerden bu şāin boba isminden ōle bişeyden gēliyo

-Bu köy neyle geçinir?

(2) bu köy öñce hāyvancılıkla gēçiniyodu şindi kiraz vār dūtün vār tütün yapıyoduk ó da Ḳalktı (3) en ço şindi kiraza aĝırlık vēriyos leşperlik te ōlsa da az en çok mesełâ (4) şindi ōnem verdimiz kiraz

-Çocukken hangi oyunları oynardınız?

(5) tōp oynādık bōle şeyden bi tōp yapādık kovalamaca yapādık birdirbir derlēdi bi oyun oynādık (6) bōle ātlamaca üzerlerinden andan sōna çungurgaca binēdik binērlerdi ó zăman biz bakādık (7) şōle bi aĝaca bōle bi ācı örtasından ta örtasından bōle öyyolār oñu órē gēçiriyolar (8) şōle ilki bi tarafa biniyo biri bi tarafa bōle döndērdik çevittirdik bōle çungurgaç derlēdi (9) dēve dērlē dēve öyünu derlēdi bōle isannarı birbirine şē yapālādı bişēlē yapālādı üzerine hoplālārdı (10) bizim çōcuklūmuzda ōle bi sora dūn gecelēnde bi maşalan yakarlardı çıra dōlduruduk ónuñ içērsine (11) bi adam ónu gēzdiridi bōle maşalan āydınnatmaḲ̆ için mesełâ

-Burda eskiden düğün âdetleri nasıldı?

(12) bizim o zaman çālgı dāvılcı geliyodu davıl geliyodu ū̄ç gün ōluyodu kına gecesi diyoduk (13) meselâ bi gün ilk gün toplanıyolā dānışık yāppıyolādı bütün milleti aĝırlādık Ḳoca kövlü (14) ikinci günü ākşam dū̄ncü toplanırdı órda kına gecesi yāni çālgı hērşē ōlurdu ōndan sōna (15) misāfirler gelirdi hērkez ḲonaḲ da ālırdı ó zămannar konak dēke bi evinde meselâ ū̄ş beş kişi (16) sekiz˘on kişiye bakādı ó ēvde bi konaḲ dēdik ó eve toplanırlādı yabancılara ōrda yēmek (17) verïdik ónnarı ōrda aĝırlādık

-Düğüne nasıl davet edilir?

(18) vallā o günnēde bi ḳâye çıkādı işde falanın dū̄nü vā deye kāpı kapı dolanırdı (19) yā şimdi hālka yapālādı ēkmek ónu pārçalādı bō̄le pārçalāke bazïsını pütün vērïlērdi yakın akrabālarına (20) bazïlarına meselâ çeyrek vērïlēdi sōna ātlarınan dū̄ne gēlirken meselâ

-Bayramlarda neler yapılırdı?

(21) bayramnāda āynı bō̄le çıkārdık nāmazdan bayramnāşılırdı kimōsuna hērkez gidērdi (22) evinde kūrban kesērse kūrbannı yir óndan sōna gidērdi hısım akrabāsıyla bayramnāşırdı (23) ondan sōna çıkarlā bi bayram yērinde işenniknere kātılırlādı (24) işde kadınnā çēşitli bō̄le bi oyunnā yāpıyolardı kendi aralarında

81

KOZBUDAKLAR KÖYÜ

Veysel Çakır-Yaş: 50

-Kaç yaşındasın?

(1) ēlli dokuz doumnuyuñ ēlli

-Buraya neden Kozbudaklar demişler?

(2) vallā buranın adı herâłde koza annamı yāni kēstáne cevizin çokˇoldūndan kōzˇannamı kudak (3) ānnamı da bi yörün̄ boyumuş mu nēmiş yāni ōtasyada bi yērde bi yörün̄ bōyunun ismimiş (4) herâłde budak mesełâ gün̄ey budak Ķuzu budak şēytan budak ānadın mı ōle adları (5) bi budak budak neydir bilmiyom yāni sādece bildim vā şōle diyolā būdak bi insanın boyu veyā (6) bi şeyin boyūmuş bıdak ó zămanda

-Bu köy neyle geçinir?

(7) şindi ilkˇön̄ceden bu köy hayvancılıkla gēçiniyodu şindi hāyvan yok şindiki ānalā çoban doğurmuyo (8) ārtık şindi bēlirli bi sene ōkul devāmˇēdiyo ondan sōra da okuldan sōra da (9) āskerlik ōlanın çocukların isannara faydası ōlmōyo yāni şahsen benim çocuklāñ bana faydası ōlmadı (10) iki Ķızım bi ōlum var ānadım mı kızım lise bitdi bu sene ünüversiteye gideceğˇişallah (11) ama ōlanın kafa çalışmadı ó burda çalışçek bursada çālışçek işde çālışçek (12) yāni şimdi bizim burda şu anda en şey çilek yāni para Ķazencēmiz meyva çilek (13) bāşka hepisi vār kiraz vār efendim armut ēlma cēviz kestāne yāni bunnar vār (14) ama para kazandırmaz yāni üş beş kuruş hārçlık bıraĶır sādece çilekten para Ķazanıyo āltı yedi milyar üş beş milyar

-Çocukken hangi oyunları oynardınız?

(15) bis çōcukken hāyvancılık oynaşlīdık yāni Ķobalaklādan hayvan oynādık şindiki çocuklā (16) Ķobalaklādan hayvan oymanayı hiç bilmiyo şindikilē ārabacılık oynaşiyo yāni oynādık çēlik (17) çēlik ó da çok uzun sürmüyo kısa bi zaman ó da gēlip gēçiyo yāni bāşka oyun (18) óndan sóra nazı çiftebeli oynamā bāşladık işde

-Delikanlılıkta nasıl vakit geçirirdiniz?

(19) hayvan gütdük dālarda vaktimiz dālāda gēçiyodu yāni ó zăman mūtlakan muabbedsiz ōmaz (20) şindik Ķāvelē ōlurdu veyā üş beş oñ kişi ārkadaşlā bi yere gēlirdik gün̄leşirdik çalādık oynādık falan (21) yāni bōle muabbedlēmis ōlurdu köy odası bizden önceki ārkadaşlā vārmış (22) ama bizde gelince ónnā kapandı yāni köy odaları pek çekmedi dā önceleri vārmış ēskilēden duyuyoduk yāni şindi yok

-Delikanlıbaşılık var mıydı?

(23) mutlakā şimdi de var dēliĶanlı başı dēliĶanlının bēlirli bi parası ōlur her dün̄nde bi para ālır (24) mesełâ dün̄ yapan ādamdan bi para alır yāni üş beş kuruş hele hele bi Ķız yabana gidēse (25) biraz dā fāzla ālĭnır ō pará da deliĶannının parası olur yāni

-Delikanlılar o parayı ne yaparlar?

(26) hiç bi şē yabmaz gerekti yere Ķullanır gērekirse her yolda árā yirlē içēlē yāni yoksa ōñu (27) ille şōle yapılcek bōle yapılcek deye bi kuralı da yok yāni bizim dēliĶannımız (28) allah kendilēnden rāzı

ōsun hayır cemiyeti vārdı hayır cemiyetine bōle Ḳabˇāldık (29) ó Ḳaba yārdımˇētdilē onnā deliḲannının parası da yāni dolayısıyla bizim hayır şeyin Ḳabına gitdi yāni

-Eskiden köyde sünnet nasıl olurdu?

(30) ēskiden bi sünnet yapdī zăman fāḳir çōcuklā ó zengin sünnet yapan ādamın dūnünde beşˇaltı kişi (31) oñ gişi kēsilirdi şimdi pek fakir Ḳālmadı heråłde hērkez bi çocū vārsa (32) kendisi sünnet dūnü yāpıyo yāni şindi ben süned dūnü yāpdım kendim ōlana yāpdım süned dūnü (33) bi dana kēsdim bayā da gūzel bi dana kēsdim mevlüdˇokutdum Ḳuran ōkutdum (34) sünnete yākışır bi şekilde dūn yāpdım yāni çālgı ben yābmadım yapannā var tabi

-Sünnette ne yemekler yaparsınız?

(35) çōrba dedik ye ēt dānayı şimdi kövte yabılmaya bāşladı önceden tās kebabı yapılırdı helva yāpılırdı pilav yāpılır (36) āndan sōna ye āyran yāpılır veyāhut ta ūzüm hoşafı yāpılır ānadın mı bāşka bōle yok

-Okuyuculuk yapıyor muydunuz?

(37) ōkuyculuk ēskiden dā ēskiden bōle ēkmek yapādık ufak ufak ónnā okurlādı ó ādedi Ḳāldırdık (38) hăttā ónu Ḳāldırmak da baña nasıbˇoldu yāni ben bi dönem muhtarlık yāpdım (39) ó zăman ónu Ḳāldırdım óndan sōna dedim ki şēkerle okūcez çok aĝırˇōluyodu yāni bēki (40) dörd beş fırın beşˇaltı fırın bu ēkmek yapılıyodu yāni sinilēde da ónu Ḳāldırdık şimdi şēkerle ōkuyos (41) ākrabālā gömnekle efendim bōle çārpiler bejle tabi ki (42) akrabā ōlůyö bēlli ōlsun gibilēden gömlekle ōkunůyö diyerlē de şēkerle ōkunůyö yāni

-Misafirleri nasıl davet ediyorsunuz?

(43) e bēldi şē bēlli zātinnen ani sen sünnet ōkumasını mı diyoñ kızˇevi veyā (44) gelïnˇevi kız evi de okuyo şē evi de okuyo yāni dāmādˇevi de ōkuyo bēlli oluyo zātinnen o (45) bizim burda Ḳınaya da gidiyos dūne de gidiyoz yāni

-Sizin köyün dedesi var mı?

(46) bu mezar ōlarak mı var hem çok var hāced dėdesi var efendim ērennē dedesi var efendim tebeköv dēdesi var (47) ḲabaḲulak dēdesi var bi de dōĝmen dedesi var bunuñ hāricinde ben tanımıyom

-Hıdırellez yapıyor musunuz?

(48) hadırellez bis yabmoyoz biz sādece köy hayrı yāpıyoz ó da yākında yapıcez işalla ó zăman (49) da buyuruñ gēlin bu hayrın sevennerin hayırı bu bizim köyün hayırı dōlayısıyla (50) mesĕłâ sen beş lira vercen on lira vercen ōle bi kural yok sen göñlünden gēşti Ḳadā para vēriyoñ (51) e senin vēmişˇoldūn paradan da bu çevre köyle ōkunan bi tamāmı yiyiyo yāni tabi ki (52) Ḳuran ōkunuyo efendim vāiz ēdiliyo mēvlidˇōkunuyo dōlayısıyle ōlmüşlere hēdiye gönderiliyo

82

KÜÇÜKKOVACIK KÖYÜ

Ömer Üzgü-Yaş: 78

-Kore hatıralarını bize anlatır mısın?

(1) dōĶzan bir piyāde alayında yāpdım āskerlimi órdan bırsaya gēldim altıncı tümene (2) āltıncı tümen bırsadeydi ōrdan koreye gitdim koreye jindi gemïlen gitdik burdan (3) istambuldan mindik gemiye bïr˘ay gemïnen gitdik koreye bir˘ay devamnı suyun ijinde (4) hiç hij çıkmadık hij bi yeri çıkmadık bïr˘ay facır facır suyun ijinde gïtdik bir˘ay (5) sōra şeye vadık āklıma gētiremedim yeri yāv çine de vamadık

-Japonya mı Kore mi Viyetnam mı gittiğiniz yer?

(6) yo yo caponyaya vadık ama sōna vadık koreye sōna vadık en son şey vā órda deycem (7) be şu bi yalıva yalı gēyşalā vā yok yok yalı kenánna vadık biz órda ānadım mı (8) ārapları gȍrdük körfēze Ķanal vā Ķanal süveyş Ķanalı vadı Ķanala vadık jindi gemïlen (9) gïdiyoñ hep jey gïdiyomuş ama biz bïlmiyoz gemi gïdiyomuş yine bȍle ïki darafı deniz bu (10) daravı su ȍle bȍle ūsul ūsul gïdiyo ama nası gitdïni bilmeyoz çoĶ˘usul gïdiyo (11) dar dar tabi tar bēki gemiye jıksan da şeyden bi atlasan bȍle bēki karaya çıkıcan ȍleydi gēmi (12) gemi büyük çok böyük gemi velâsılı órdan gēçiyoz jindi āraplā çıkdı şeye vapū şeynen (13) çıkıyolā kāyıknan gēmiye deyiyolā yāv bȍle gēmiye dēyolā ānadın mı āraplā yer dar ondan (14) sōna hacı kaç para hacı van dolar dėyo ānadın mı bï dōlar dėyo

-Bir dolar olan ne?

(15) hindistan cevizi sātıyolar Ķavını çevizi sātıyolā ānadın mı ōrda ālıyoz bunnā onnā ïplen (16) çēkiyoz hā ālamayız ēlnen ēlne ālmak yok órdan bīçak ālıyoz çakı alıyoz āldık gemi (17) gine ara girdi gemi ara girdi ama bilmiyoz ara girdïni bilmiyoz geminin bēlli ōlmeyo hic (18) bēlli olmayo iki günde çıkıyo órdan sȍz gelïmi iki günde ānadıñ mı hep suyun ijinde (19) ordan çıkdık adalala böyük o kövve hindi okyonuz diyolā on˘ay varı çıkdık (20) hïc bi yeri görünmüyo Ķara görünmüyo hic gāri hep deniz hep deniz faşır faşır su ondan (21) sōna biłāder bi gitdig gi bȍle dālgalanıyo gemi bēşik gibi yā Ķoca gemi yā hiç sallamayan (22) gemi bejik gibi sāllanıyo yimek yimē ïniyoz aşarı yimek yimē ïniyoz ānadın mı (23) karna vā elimizde bi ķât gösteriyoz orda gȍrevliye bï damga bāsıyo gid yimeyini ye

-Gemi Türk gemisi mi?

(24) yābancı amerikan gemisi general gemisi ānadın mı yāzıyo gemi ȍle gitdik nēse (25) vadık ānadın mı gitdik ȍle epey gitdik āşam oldu şēlē Ķabandı elegdiriklē her gün Ķāfile (26) Ķómutanının emrini yayınnıyolā órda gemideyiz yėne łâmbalā söndü oldū gibi hēbzi sȍndü (27) hiç łâmba yok faket içēde yānıyo gēminiñ ijinde yānıyo dışārda yanan yōk hēr ere āskere bi (28) yataĶ vā hēr āskere bi yataĶ vā

-Gemi çok büyük müydü?

(29) ne diyoñ sen ben aşālara indim aşālā bomboş yukālā dolu hep gemimiñ alt Ķısımı (30) bōş ōldū gibi ānadın mı sōna şeye vadık bak gemi yānaştı iskeleye yānaşdı ondan sōna (31) ïskeleye yanaşınca arabalā cemselē durmuşlā sıraya bȍle hïç bi yere giden yoĶ gidemiyosun (32) órdan hic bi yere ayrılamoyosun inen arabaya biniyo gemiden ïnen arabaya bïniyo gemide (33) bando mando çālıyo bilmem ne çālıyo ama nereye baĶcez biz gāli Ķurbannık Ķoyun (34) gibiydik cēpeye vadık

-Hemen cepheye mi götürdüler?

(35) cebeye hēmen cebe tel avıl çekdilē bo͞le tel örgü͞le hēr tarava tel˘örgü biri i͡çeri órdan (36) tulumlādan su vēriyolā su yok akmoyo su akan su yoĶ hi͡c bāsıyosun dü͞meye su gēliyo içiñ (37) ónu

-Su makinesi mi vardı?

(38) makine yōĶ da tulum vā tulum bo͞le böyük i͡ki dāne şey digmijlē ōdun bo͞le tulum yābmışlā (39) bo͞le ārdmıjlā óráya órdan i͡çiyoñ gi͡diyoñ hēc gimse bi şē demiyo sōna vadık óráya bir˘avda (40) bize ėyi baĶdılā gāyi görseñ

-Domuz eti yedirmiyorlardı değil mi?

(41) bilmiyom gāli ēd bol sen hēr şē yidik órda sondan kere dėdilē tādbi͡gāta gidiyoz dēdilē (42) meyer cēpeye gidiyomuşuz biz ōdan bi͡ şē yābdılā şē vēdiler siłâ vēdiler bize

-Ne silahı verdiler?

(43) karabin vēdilē karabin dėdikeri de segiz tāne mērmi alıyo ameriĶan hebzi ameriĶan elbize (44) ameriĶan vedilē hebzini ameriĶan vēdilē hic bizden yoĶ gāli vadık óraya gemiden indik nēse (45) ānadın mı bir˘avda baktılā bize bir˘avda sōna cepeye vadık dėdi arĶadaşlā dėdi (46) mozak ātmıyo dėdi mērmi ātıyo dedi Ķarşınızda düşman ėyi bakın (47) dedi ānadın mı düşman yōkkun ācık kitdik ileri yaña bi͡ ārmıt silkērsin bo͞le veyāut dut (48) silkēsin bo͞le lapır lapır ó dökülür vallāhi bilłâhi bi taĶırdı şūrda biz gāli orgun armıdlā i͡ndï (49) dibïne olannā ōldü dabi͡

-Vuruldu mu hemen?

(50) vurulmaz mı yā Ķūrşun ātıyo Ķārşıdakı Ķūrşun ātıyo sen de Ķurşun ātıyosun amma zen (51) bilmiyosun kaş dāne öldürdü͞nü vurdūnubilmiyosun hėc öldürüyo orda neyse ānadın mı (52) dökü͞ldülē gēriye çıĶdık biz şindi geriye gēldik geriye āmet nerde yoĶ mēmet nerde (53) yoĶ hasan nerde yoĶ

-Bursa'dan başka arkadaşın var mıydı?

(54) vardı ya kelesten çokdu hēp öldülē ónnā tü͞pçü emin fiłån vardı hēb˘öldü sōna kemał filen (55) vārdı ōldü bi tāne Ķaldı seyid˘emin Ķaldı belenörenli Ķaldı ha seyid˘emin benim dertibim (56) āynı bi ó Ķaldı hārgı başka Ķalmadı

-Orada kaç sene kaldınız?

(57) ben bi sene Ķaldım şindi ēlmalık diyolā bi vādık orăya ēlmalā vadık biz bile? bakēm (58) tüvek gēliyo ama nerden geldini annayomōz da da da dat iki de bi da da dat ātıyo ama (59) nērden gēliyo bilmemki çinlilē ātıyo ula bo͞le bi dikilēm dedim imĶån dėyilmiyo dikilmeye (60) geliyo sivrisinek gibi Ķurşun geliyo yāttım nēse gine nērden gelē nērden gelē bizim tōpçu (61) şeyi ānamış eriñ biri demişkin Ķurşun felen yerden geliyo ē órdan haber vemiş tēlsiz va (62) ónuñ yānda tēlsiznen hāber veriyo tēlsiznen şu yērden yüküyerde āteş (63) āçın diyo bize diyo mērmi geliyo dėyo oda bi͡ gömüyolā bi pātlıyo bö͞ö görcen gāyi ala bo͞le (64) gēsimi āteş ālıyo her darafdan şimdi ūçak gelmiyo ūçak gēlse urcaklā uçā uçak geli (65) migelemiyo oráya nēse tepeye çīkdık tēpeden o ne yaĝıyo mērmi bizim topçulā da (66) vēdilē Ķurşunu oráye vēdilē Ķurşunu debeye sōna debeyi āldık biz āldık ama bo͞le debe dāğ (67) dēlmişlē ó daravı gitsen ūruyo bu darava gitsen vūruyo depeyi dēlmişlē biz de órda ö͞lüsünü (68) bulduk ónnarın hemen Ķaşdı aşāda piriş tarlası vā piriş yālası vā aşā indik óvaya (69) indik birinş tālaları vā burē Ķadā giriyosun suyun içine piriş tālasının ijine kavayı (70) gömmöyo ama gömmöyoku onnā nāsı yapāsa sen de ö͞le yāpıyon çok çekdik çōk

-Başka hatıran var mı?

(71) dā başka çok var amma şindi ōrdan çīkdık şindi yukarı çıkıyos biz āmet nēde yok mēmet (72) nēde yok nerde bunnā yā ilerde diyollā bize yalan hāłbisa ölmüş kāmışlā alamoyosku (73) ölüsünü alamoyoz imķån yok ālmanın kendin gidicen urulcen vełāsılı yoĶ yoĶ bu yoĶ geri (74) gidēz geri gelēz döndük gidiyoz geldik cebeye şeye bizim birliye geldik len nērdē siz biz (75) filen yerdēdik bizi şu an şōle yaptı būle yaptı ātej etti bize dedik biz de óna ātaş ajdık ama (76) kāş tene öldü bilmiyoz bizden de ōlen vā ānadın mı biri biri ōldü mü tüfēni biri (77) ālıyo ónnarın biri öldü mü biri ālıyo tüfēni bi tüveĝi iki üşü Ķullanıyo bōyna ēllerinde bizim (78) ōle deĝil ānadın mı Ķabadın mı gāli be Ķabadın mı

83

PINARCIK

Bekir Öner-Yaş: 73

-Eski bayramlar nasıl oluyordu?

(1) ēski bayramnā bórē bo̅le çıkādı camāt bōrda da sıradan yaş i̅tibārı̅nen bayram (2) sabahı bāyramneşir böyükten Ķüçüĝe bāyramneşi o̅le bişē ārfe günden nābicen (3) Ķurbannık ālırsın çolūña çocūña gēycek yicek içecek alırsın yok yāppılmōdu işde evinde (4) Ķānını yemēni yiyyodu gi̅diyodu būda cāmiden namazını Ķılıyodu bāyramneşiyodu (5) Ķoñşūnen bütün köy bureye hālka olur böyükden küçüĝecek bayramneşilir āile (6) ziyāreti eniñe varısın çolūn çocūn da bayramneşir böyükden küçüĝecek sōra Ķurban (7) kēsiyosunuz Ķurbanı kesēdik dik yi̅rdik içēdik Ķurbanıñ döertte bi payını daĝıdırdık (8) Ķoñşuya kēsmeyennere kēsennere de daĝıdırdık o̅le adet bāşka bo̅le

-Diğer köylerden farklı bir bayram adetiniz var mı?

(9) āşā yukarı āynı demektir bi̅rbiriñe gēlir gidēsin ó hısım akrăbā böyük küçüye dērsinsen (10) böyüksüñ hāstasıñ gelemediñ seni ziyāretine geliriz bayramneşmē hātırını sormā (11) bo̅le bāşka yok nası deyēm

-Askere neyle gittin?

(12) arabēlen kitdim ēlli beşte şē ēlli yedide Ķitdim bórdan bursaya yayan gi̅tdik ó zaman araba (13) yok bursada rāmetlik amcam vārdı onuñ ōlu da vardı bennen yaşıd o̅ldü ó bizi (14) bindiriverdi garaştan ben izmire kitdim ācemi birli̅ne izmire ātlılā çifli̅ne kitdim nārlı dereye (15) ōdan üç˘ay durdum órda órdan da ērzincana gitdim ērzincandan āskerli̅ bitirdin (16)gēldiñ satın benim başımda

dėdelē vărdı ninem vărdı gȫzleri görmōdu ben (17) bākıyoduñ çok şēlik çektik yāni ó zămannā ȫle hinci ïyiz yāni hinci birin dïse de (18) ikinciye yākınız ėyyiz yāni

-Burda asker arkadaşın var mıydı?

(19) vādı yā āltı kişïdik biz burda bursaya yayan gitdik ya yayan soĝukbıñara gidēdik (20) soĝukpıñardan sekkiz sāt yȫrümece sekis sātta anca varıdık

-Eski adetler değişti mi?

(21) çok deĝişti hinci şinci sultannık bir˘adım bak vesāyidin bollūna hēr yer vesēyit şinci bōlluk (22) çalışırseñ çalışmasseñiz ben āmed˘ānıñ memed˘ānıñ sırtından geçiniyom dersen yok (23) ȫl dē mi neye güldüñ be ābi

-Bu köy Karaman'dan mı gelmiş?

(24) ïlk gēlmişlē ben konyadan Ķobmuşlā āltı gün Ķoyunnan gelyolā burē bureye gēşiyolā (25) bilmiyoñ kāli kaç sene nebilēm āltı biñ Ķoyun bu ĺåftēmiş Ķoyunnan gēlmişlēben (26) bïlmiyoz yā ben ónnā dē sēkiz yüz sene oldu onnā ȫle gēlmişlē ȫle de dūyduk bildïmiz yok (27) sen ben annatdılā dēdelerimiz yörük gēlmiş burē Ķonyadan

-Ne işler yaptınız?

(28) Ķoyun keçi yapılıyodu óndan sōna ónnā kapandı ileçbērlik yāpıyos buydē ārpa hebsini (29) yapādık nė olūsa fasille patadis zēbze ekēdik kendimis

-Erkekler yemek işine hiç dokunmaz mı?

(30) dokanır dokanır işdeyken hanım işe gidiyor Ķır˘işine nābecek mēcburum yemek (31) pişircek Ķānını doyurcek mēcburu būda āç duramassınkı āniden bi misāfırın gelï (32) yabandan cāmiden çıkdın buyruñ tanıyo ehpāp buyruñ gidēlim ēvde ne vārsa ónu ȫnne (33) yābmā gāred˘idēsin yāni bir˘aydır ōtuz kırk günden beri ācız desek gerek kēndimiz (34) bişirdik kendimiz yidik çilekten çilekten baş kaldıramadılā

-Nine var mı?

(35) yok yok yïrmi sene oldu nine gedeli nine mine yok gelinnē vā ōlannarım vā yalıñız dēliz (36) hamd˘ōsun

-Eskiden harmanlar nasıl oluyordu?

(37) öküzlernen düvennen sürēdik düven sürēdik bēgirnen öküzünen düven sürēdik (38) harman böyük bȫle harman yeri olur evelsi ȫleydi bir˘ay sürēdi şinci Ķolayłik döverbiçer bi (39) gïriyo hem teneyi çıkarıyo hem samanı çıkarıyo döverbiçer de gēliyo tanïdık ēpāplā vā (40) óvalāda gelillē yāni üş gün bir˘avtada tērtemiz

-Düz araziniz çok mu?

(41) yoĶ ó Ķadā yoĶ düz arāziye ēkiyos saten millet inci gāli üşenci ōldu yēñi (42) diyolā yākasından fiyetli yēñi yākasından fiyetli diyolā sürmesi de fiyetli toplaması (43) da çok para gētiriyo

-Amca hacca gittin mi?

(44) ecevit adaya ūrdū zaman gïtdik arabeynen gitdik kāfilemiz vādı seksen Ķāfileynen gïtdik (45) arabēnen bórdan ȫle dolaşa dolaşa ȫle gitdik yedi günde medïneye vādıydık Ķaradan (46) gïtdik ïrakdan geşdik ammandan ȫle indik başa ōtus sekiz günde eve bāstık gïtdik gēldik (47) ōtus sekiz günde evimize gïrdik işde bu Ķadā

-Siyahiler ismi nereden geliyor?

(48) karaköv evvełā siyāhiler óndan sōna Ḳaraköv hindi pıñarcık ōluyo (49) ne bilēm Ḳārdaşım işde ōle isim ōleydi koca köyün ismi óydu łâp siyāhilē demişlē óndan (50) sōna Ḳara köy demişlē bi vakid ōle yāşamış ondan sōna buñarcıya çevirdilē ombeş on˘onbeş (51) seneleri ğuñarcık dēdik bi mūtarımız vadı ó çevirdi buñarcıya saĝ˘olsun tā ėy (52) beĝenmedi için bórē bıñarcık yeri dēdilē

(84

SORGUN KÖYÜ

Aziz Yavuz-Yaş: 77

-Bu köye neden Sorgun demişler?

(1) bu köv burda yoğumuş ēskiden bórası bo̅le bi dāĝmış ondan sōna tāvşannınıñ (2) órlāda bi sōrkun köü vārmış orası da yo̅rük köyu̅müş hep ōrdan üç bilâder āyrılmışlā bo̅le (3) gelmişlē burē Ḳonmuşlā mal yābmaḴ˘için ē bakmışlā gēlmişlē tozmuşlā ēn˘ėyi burē (4) görmüşlē māl burdan çıkdı mı demişlē gidē çamır˘olmadan daşın i̇çinde yāyılır gelir (5) bo̅le işde gelmişlē o köyüñ ismini vėmişlē buraya sōrkundan geldikleri için burē da sorkun (6) demişşē ātalarımız o̅le derlēdi

-Ne zaman geldikleri belli mi?

(7) vallā bilmēn ne zaman geldiklerni hānkı tārihlēde geldilē ōsmannı zamānında gelmişlē (8) ēmme kāli hānkı zaman kankı aylāda hankı tārihlēde geldilē onu bilmem

-Çocukluğun bu köyde nasıl geçti?

(9) benim mi benim çocuklūm bu kövde hep çobannīnan gēşdi Ḳoyun güttük çobannık (10) yāptık işde gittik gēldik

-Çocukken burada arkadaşlarınızla hangi oyunları oynardınız?

(11) biz köve gi̇rip te ōyun˘oynamā misāde bılamadık hiç hēp te hayvan peşinde (12) gēzdik bo̅le işde şindi te mi holā çam mozalağı bo̅le bi̇ tōparlak va ya (13) çamnādan düşen Ḳobalak óñu ālırdık ēlimize şurē bi Ḳuyu yapādık ondan sōna üş beş (14) ārkadaş o Ḳozalağı Ḳuyya Ḳuydurcez deye Ḳobalak óndan sōna bi de bo̅le dāş (15) dikēdik buráya işde Ḳarşıdan üç˘arkadaş buña daş atādık kim vurāsa

burda da bi kişi (16) ōlurdu bu daşı burē gine dikēdi óñu dikēdi ónuñ yerini Ḳapāsa ó záman o (17) adam burē daşı dikē burē ōtden biri bi daş atā bunu vurā ōteki burda bunu dikē ó (18) gēlmeden gidē ónun yerini Ḳapā ónuñ adına da dik tob derlē dik tob oynayēm hade (19) dediñ mi işde bu daşı ōynuyoñ

-Böyle başka oyunlar var mı?

(20) bāşka bi şēylē bilmiyoñ ha bi de deyneyi bōle dikēdik üstüne şōle bi aĝaç korduk kıymık (21) gine óñdan sōna ēllermiz gine bōle birē sopa buñu burdan bi vurādık tırñ (22) der gidēdi o ónu gētirdi adam bırē dikēdi ónun yērni Ḳapādı (23) bu sefē ó gēlirdi bırē dikmē çēllī çellik derlēdi ona da oyunuñ adı çellik işde bōle (24) kūkuldan çıkdık óndan sōna buvamıñ ōnünde beş˘on hayvan várdı Ḳātīdı (25) bizim öñümüze hadı ōlum munnarı güdün bakam dāĝ daşa órā burā gūtdük (26) çoĝaltdık būrdan izmire gitdik gēldik peder ōldü biłâderlēnen āyrıldık benim çocuklā da (27) yetiştilē gēldi onnā devām itdilē oñdan sōna ónnā da āyrıldılā biz bōle sipsivri bi deynek (28) gibi Ḳaldık işde bōle

-Bir zanaatin var mı?

(29) ne arasın zanāt dīl pırak zenāti bi beş kuruşluk yāşlı āylī bāli olaydı ó da yok (30) hēp çobannık yāpdık yāpdık haha bu çōcuklān tełâşesi çıkınce iki Ḳız üç˘ōlan beş (31) dene çōcuk vā bunnarı everēm ēv yāpdırım yukāda ó ōlannān biriniñ evi burda (32) biri durē biri bursada duruyo işde onnānan ōraşırkan bizim ēmeklilik kitdi

-Delikanlılıkta neler yapardınız amca?

(33) dēliḲannılıkta çōbannıkdan başka bi şē görmedik ki biz yāv ārkadaşlā çalgı çaldırılādı (34) dūnnēde ēfendim ōyn˘oynālādı felen bi şēlē ōle ōlurdu

-Düğünler nasıl yapılırdı?

(35) bī davılcı iki zurnacı vur allah vur yīrmi dörd sāt yā kövün deliḲannılā da onun (36) ārkadında işde çōluk çōcuk geli gidēlēdi gezēlēdi īkinci günü üçüncü gelni (37) indirilēdi güveyi çıkalā tā allāsmāladık dūn bitdi

-Geline nişanlık ne koyardınız?

(38) yūsük te korlā bi ne āltın gelne dakı dakālā bi şeylē işde ondan Ḳorlā āltın bilezik şōl (39) de bi tene yūsük yaud iki dāne nīşanda beş˘altı āltın añdan sōna işde o (40) günüñ behrinde nĕ geçiyosa giyim˘eşyāsı ónnā

-Sen yengeye ne aldın o zaman?

(41) ben yengeyi Ḳāçırdım gitdim añdan sōna dūnü yapāka āldık gine bi şēlē āltın aldık bilezik (42) āldık hepsenden giyim˘eşyāsı şū bū bi şēlē

-Düğünde ne yer içerler?

(43) yimek yapālā dūn˘evinden masraflā kövlüyü doyurulā ēt kesēlē dana şimdi ekserī dana (44) kēsiyolā gāli o zamannā bizim zamānımızda Ḳoyun kesēlēdi kēçi kesēlēdi ēfendim (45) işde ōle bōle başka bi şē nĕ kesçeklē ēvdelī varsa (46) pirinç pilavı hoşaf ērikten kirezden olan üzüm Ḳurusundan ōlan bi şeylēnen hōşaf yapālar (47) pilav yapālā çorba yapālā nèyin varsa evlēde yincek tabi ya bōle

-Annenizin babanızın durduğu evlerde kaç oda olurdu?

(48) işde bōle ev olur ha āynı bōle ēski evlēnden munnā nèler olcak mutfak banyo ēfendim (49) ēskiden ēvde kaç ōlun Ḳızın gelnin gelcek meselâ hērkese birē oda üçse üç dördise dörd beş (50) ise beş durumuña göre bi ēv yaptırısın ēşde bu ēvde dört göz oda vā

-Odalarınızın belli bir adı var mı?

(51) işde bu Ḳāpının içersi āvlı havlı deriz sōna ōdunuñu Ḳorsuñ ēkiniñ Ḳorsuñ yimē içmēn (52) yokara çıkā órda pişiri kotarı yirlē ne olcak bāşka ēvde

-Amca yatmadan önce okuduğun dualar var mı?

(53) elhamı ōkuruñ subanekeyi ōkuruñ

-Türkçe dua var mı?

(54) türkçe duālar tabī arapça mı olcek arapçayı dīl türkçeyi bile ōkumadık hā bunarı dērlē (55) biliyoñ biliyōn yāttım saĝıma döndüm soluma yedi mełâke gēlsin yanıma rābbim allah (56) sübhan allah işde ne biliyasañ āklına nė geliyosa işde bunnarı dērdik ó Ḳadā

85

UZUNÖZ KÖYÜ

Celal Hizmet-Yaş: 60

(1) şimdi ne anladām

-Eski sünnetlerle başlayalım nasıl yapılıyordu sünnet cemiyetleri?

(2) ēskiden sünnet cemiyetleri bōle şimdiki gibi olmuyodu yā beş˘on kişi biraya geliyodu (3) veyāhut bi kişi ācık zengin kişiler bōle düğün yapuyodu ónda sekkiz on on beş neyse çocuk (4) toplanıyodu kesiliyodu ó zamannā çok fakirlik varıdı bölenverende ōsun akçapıñda ōsuñ (5) ışıklarda ōsun alpagudda ōsun yani rasgele işte ōle bōle geçiniyodu sōna şimdi yağ şōle (6) bakkallāda şişe vādı yarım kilo şişe şişe gidiyodu adam bakkaldan ikki yüz elli gram bi kilo (7) yarım kilo bōle tenekeynen veyāhut çuvalınan şeker mümkün mü yav babam ó zamannā (8) benim aklımın erdī zamannā allā rāmet eylesin alış veriş yapādı şindi bu çay şu demledim (9) çay uzunözde ōsun akçapıñarda ōsun bölenverende ōsun sayılı bi kişilēn ēvlerinde varıdı bu (10) çay takımı ónu da en zengin dedim kişi cuma gün kelese gidēdi veyāhut bi birisine bi kilo (11) şekē en çok zengin veyāhut iki pakát çay alırdı çay

-Küçük çaylardan mı?

(12) yüz gıramlık çay bunnarı ben gördüm yaşadım yani şindi bōle bu paslanmaz bōle (13) çaydannıklā nerdeydi ābi yā çıngalā vādı şōle saplı

-Neler vardı?

(14) çıngadan demlik yāni ónnara demlēdilē şindi en çok şu züzgecle en böyük şōle şu demliğe (15) bu veyahut bi buçuk züzgec Ķuru çayı atādılā ōle demlēdilē işte öle ne bilem yāni en zengin (16) bir˘aftada bi paket çay bi kilo şeker şekerlē de toz şekerlē pakat halinde kilo bi kiloluktu (17) yani iki kiloluk yoktu yāni kilo satlīdi bōleydi yāni yāğ tōle tenekeynen şeker çuvalınan (18) imkānı mı vā yā en zengin… ōle yoktu yā ābi adamın beş yüz Ķoyunu vā dā da evine gel (19) tereyağ peynir yok bilmezdilē yā şu domatis büber kirez şu şindi kirez ben almış yaşındayın (20) aklım erdī zamannā kırk beş sene evvelsi kırk yedi sene evvelsi kirez bu bizim kövde vardı (21) tabi tabi eski çongurulā kütürdeyik diye bi kirez al kirez derdilē ó kirezlē vardı bak sizin (22) kövde ne varıdı akçapınarda vardı ne haydārda ne dumalı kövde ne ışıklarda yoktu bōle bi (23) şē yani bu bizim kövde dere kovundaydı

-Sulak yer var o zaman sizin burada.

(24) yō iştīmiz şindi su gidēdi Ķışın ó zamannā yāmır on beş günde yirmi günde bol yāmır (25) yağardı yā çok bol yāmır yağardı şimdi nerde yā yok yā iklim deñişti yāni deycēn ó zaman (26) bu fenni gübre yoktu adam on beş kile veyāhut yüz˘elli kile hacă āmet çiftlī vārdı buydey (27) ekēdi adamın şindi būdeyimiz bitti mi ána gidēdik bi ölçek bi şinik bi kile neyse ó zamannā (28) kile hesābı kilo yok yāni

-Şinik hesabı nasıl oluyor?

(29) on kiloluk tenekelē var ya yā tenekeleri ó bi şinik sayādıla ó zaman bu teneke de yoktu da (30) şinik yapmışlā ölçek bōle óna dökēdile silēdilē bōle sıyırıdılā dökēdilē dört şiniyi ó zaman (31) şinikti yāni şinikti derdilē ó zaman yāni türkçesi bi kile bi ölçek bi şinik emme ó zaman tabi (32) fakir

bölgeydi bu vatan nerden çıktı nereye gelindi ōle yā şeyden Ḳurtulmuş savaştan çıkmış (33) bi ülke yāni fakirdi emme şimdi adamıñ damda afedersiniz bi kel merkebi de ōmasa damda (34) bi Ḳoyunu Ḳuzusu da ōmasa gidiyo dē orda üş gün çalışayo iki gün çalışıyo evinin yicēni (35) alıyo şindi benim evdeki olan en garibanda da vā en zenginde de vā en ġariban ónu Ḳıyıp (36) āmaz adam afedēsin akşama Ḳădā sıcān ānında çalışıyo bugün ne yicek et iki kilo ete (37) çalışıyor akşama Ḳadā ó zaman ōle yoktu yā

-Çalışsan para verecek adam da yoktu

(38) para yokdu arkadaş para yokdu yāni şindi senin ōrān˘āmış ōrak biçilcek sekiz on kişi on kişi (39) on beş kişi toplanırdı ó zamannāda yāni bi bilik berāberlik bi insan sevgisi saygısı varıdı (40) gidēdik

-İmece mi diyorlardı?

(41) deñişik derdilē veyāhut adam yapamayōsa hastaysa çökerse yāni koñşu sevgisi saygısı (42) yāni óndan hiç bi şey beklemek yok yāni allā rızāsı için gidē ó adamın işini yapardı ó (43) zamannā bōle motor araba yoktu öküz arabaları vardı yā gāni araba iki tekerlákli şurda ē (44) dört seneye Ḳadā öküzleri sattık at Ḳoşmā başladım ben yāni bu kövde allā rāmet eylesin (45) benim bi amıca vardı ó öküzlē bittikten sōna at Ḳoşmā başladı ikinci ben başladım óndan (46) sōna kövde yirmbeş otuz çėft at aldı at Ḳoşuyodu şurda iki sene oldu ben de atı bıraktık (47) motornan sürüyoz ātlarnan ata yaptım bi ara bōle ōlan bili şunnan haydarda ben ben (48) atā hālen bizim kövde de vā işi yapardık emme çağ atlayoz emme geriye gidiliyo (49) emme ileriye buñu bilemeyon gāli yāni durum bōle

86

YAĞCILAR KÖYÜ

Tevfik Beyrek-Yaş: 81

-Bu köye neden yağcılar demişler?

(1) yāy düvērlermiş ēskiden ōle esāz yörük yay yapāmış sōndan kere yācılar deye köv (2) Ḳāmış ēsaz yaycılar ama şindi yācılar ōluyo yāne keleme deĝişiyo órda

-Nerden gelmiş buraya yörük?

(3) oñu oña bilemem ābi ānatırlā ama biz ó şekilde ēskiden tōplanım ta ōle bi Ḳonuşma órlādan burdan yoḴ̆ābi geldine adı ne orayı bilemem (4) hēr şeyi bilirsiñ ūle sülēsin

-Çocukken oynadığınız oyunlar var mıydı? Bu gençler de dinleisn sizi

(5) onnar birisi bilmez ónnarı ēskiden davul zurna vārdı ince çalgı pek görülmeyodu ānadıñ mı (6) leyil dēlē Ḳāşıklallā gēnşlē oynālā mı bu gēnşlēde şindi ó ōyun da yok ó türkü de (7) yok ó çālgı da yok şindi nēde alafırangaya döñdü iş

-Delikanlı ocağı var mıydı?

(8) vardı ōdalar vardı ēskiden toplantı vārdı sāt onikiye bire gėce yarısına Ḳadar deliḴanlı (9) toplantısı yāpılıyodu óndan sōna ēfendim hērkez gidib hānesine yātıyordu (10) diñneniyodu ónnā da öldü

-Kaç yaşında delikanlı olunur, görevleri nelerdir?

(11) ēfendim şindi ōm beş yāşında meselâ girdi mi bi çōcuk şu çōcuk dēliḴannı çaĝında (12) ēki tānesi var ya ónnar ēfendin hēr gün ōdaya gēmek şārtıyla köüñ hem óndan sōna (13) şēsini esāsini Ḳōrurdu hēm ne köyün içinde yāpılan meselâ hırsızlık dēlim (14) şöle ālåksızlık bir vatandaş çıkarsa bunnarı yāñi bulmak mecbūrilē böle bi (15) tōplantı yapıllādı yāni ōyun oynālar bi şēlē ōlurdu yāni

-Bu delikanlılar nasıl kaydolurdu?

(16) dēliḴanlıbaşı tutulurdu iki tāne meselâkin bu ōlanın işleri mēsuliyeti onuñ üzerine (17) āitti meselâkin tōplantıda ōm beş tāne dēliḴannı vārsa ó gün için meselâ vātandaşın bi tovū (18) yok veyāhutta bi malı veyāhutkın her nēse bunnardan biri zāyi oldu mu (19) hēmen deliḴannıbaşı çıkıyodu onuñ ārkasında da ētiyar heyeti vardı (20) yāşlılādan böle benim gibi yāşlıydı ēlne örtadan kövü ētiyar eyeti deliḴannınıñ yāptıyı (21) hareketi ónnā tākib̆ederlerdi

-Konuşmacının arkadaşı "Ḳaraköse Ḳaraköse" diye söze giriyor.

(22) ben öle deyveriyoñ gāli şēkil de böle düzennik vārdı ama şindi hic bi şē Ḳalmadı

-Karaköse kimdir?

(23) Ḳaraköse yāni yāşlı dēliḴannınıñ ārkasındaki ōm beş yaşında yirmi yaşında dēliḴannı vārsa (24) ōtuz yaşında ōtuz beş yaşında ārkasıdinki üş dört kişi bunnar köün (25) ētiyar eyeti gibi ónnarın tākipçisi yāni

-Karaköse evli mi olurdu?

(26) oña Ḳaraköse dērdik yāni ēvli olur

-Muhtar mı yāni bu?

(27) hāyır mūtar deĝil dēliĶannınıñ ārkasındaki konturol

-Bir kişi mi bu?

(28) hayır üç kişi hiyet hālinde ūç kişė iki kişėdem aşā ōlmazdı yāni

-Delikanlıların başka ne görevi vardı?

(29) şimdi kōlerde düĝün felen ōldu zăman he bunnar toplumna dūn cemiyetine meselē çıkārdă (30) eskiden düĝünner davulla zūrnanan ōluyodu ūç gün üç gün óndan sōna köüñ işinde (31) öyun ēfendim şuñu buñu ēski geleneklēde ónnarı da yāni dēliĶannı yapārdı

-Delikanlı düğüne nasıl yardım eder?

(32) yārdım yok yalıñız düĝün sāhibiniñ yāptīkı meselâ yimēne şuna buña ētiyāçı (33) o ēviñ ne ētiyācı vārsa deliĶannı yapārdı buñu yāni yemeye içmeye çok şē dēl de (34) tōpluma bi yārdım yėmek götümē ēfendim şuñu yabmā buñu yabmā bi yārdım edilirdi (35) yā bunnarı yāni bū şēkilde yāpılcek işleri deliĶanlı yapārdı

-Başka bir köyden düğününüze gelen delikanlılar şımarıklık yaparsa ne yapıyordunuz?

(36) oñu dērāł çeviris adam şiñdi gēlmiş dūne yāpılan hareket eyer ki bizim köĝümüze ūygun bi (37) şē deilse oñu ó zăman biz dārpˇederiz en dōrusu Ķovarız sen Ķurallara uymuyosen ó (38) kövüñ esāsı şu kēldir (?) o zăman sen dön geri geldin yere gid dėyebiliriz

-Gitmem derse ne olur?

(39) Gitmem derse dāyak vā arkăda ōlur mu ōle hem sen āndan sōna şēlik yap hem (40) kitmem de ōlur mu ābey ōnenmecbur kitçek ya kitçek ya kūrallara uycek (41) meselâ düĝün var ben netekim kendim bir ki yerde ōle bi tesādüf yāpdım şırası (42) köüne kitdik şurda vārdı düĝün vare girdik köve mārkadaşlar (43) bizim hēpimiz çālgı yāri türkūlü girdik ē dēliĶannı bāşına sorduk ābe bu (44) kövde biz dūncüyüz düĝüncü oynamā şārkı sōlemē böyle bir kararıñız vār mı yōk tamam (45) ama yōĶ ēfendim tūrkü sōletmeyis öyuna da çıkartmeyis ó zăman ē ānne dūn evine vārı (46) amānetini vērir sabā çekē gēliris

-Ne çalgıları vardı o zamanlar?

(47) yā ó zămānın gūnünde gırnata tā yēni çıkdı keman ud meselâ zūrna ónnā vārdı yāni dabrıka vā

-Eskiden bu dağlarda hangi hayvanlar avlanıyordu?

(48) ēskiden āynı dāvşan avı ēfendim kēklik avı doñuz avı vārdı gene āynă devām˘ēdiyo (49) şurda āçıkdı ó zăman ēvlēniñ āltı bōle ēvde benim ēvimnen yākın sāten sabā (50) kālkdım dedilē yāv kurtlā gēmiş köüñ içine dēdilē yāv kimin falanıñ óndan sōna (51) hacı osman ānıñ onuñ meselâ kēçsini boĝmuş dėdilē yānė ben hayvannarın (52) kendilerini gōmedim yalıñız duydum ku ó

-Kurt boğup bırakır mı alıp götürür mü?

(53) bīrakır burlāda bīrakır bāyırda bīrakmas köüñ içinde kaş tāne ōm beş tāne yīvdı (54) ārtık sabā mı ōldu ēr kōpek mi geldi tabi mecbūru burē ōm beş tāne ālıp (55) sırtınnan gōtürcek hāli yok ye ölü bi tānesini yiyebilse yicen yiyemedise bōmuş bōmuş (56) zatan ó ĵâfirin āłâkı o doksan dokuz dene boĝā yüz dedim mi kēndisi de (57) geberi çātlıyo şeyi kēsiliyo cēran kēsiliyo ó iştānen tişlē hāyvan (58) bóvābu nāpçek bōle bi şēlē ōluyo ōldūdü yānė āma şimdi bōle bi şē yōk

KESTEL İLÇESİ

87

AĞLAŞAN KÖYÜ

Celalettin Tetik-Yaş: 60

-Bu köye neden Ağlaşan demişler?

(1) şindi ben şōlĕ düydum bu eski çoğălan vā bizim órdeymiş bu köv ēskiden şehermiş (2) menencit şeheri ōle diyödü ēskile hāsdălık gēlmiş ōlmüşle Ķırılmış millet altı hānĕ Ķālmış (3) órdan bureya geliyolā ālăşalāktan ūrdán ālášan Ķomuşlā bu kövün˘ādını órdan ālăşān Ķalıya

-Köylü burda yaylacılık yapıyormuş öyle mi?

(4) tábi şimdi kimsi tarımnan üreşiyo kimsi yaylecilīnan˘üreşiyo hayvancılīnan˘üreşiyo

-Yaylacılığı anlatır mısın, ne zaman gidilir, nerelere gidilir?

(5) şimdi bizde yēylecilik giden ilkbahārda gidē āzsa sūrüsü giri dōne kasımda kalabalık (6) sürüyse çeviride Ķalır hayvannāra baranak yapā órde Ķalır Ķış yāz geldi mi tĕkrā ōrdan (7) bāşĶi yire çıkar˘áyvanını başĶı yėrlēde barını yaylecılıĶ bōle

-Yaylacılıkta hangi hayvanlar oluyor?

(8) bizde keçi Ķoyun sığır ołåłåĶtan yok keçi koyun vā meregid˘ēdiyo ó da āynı şekilde (9) Ķalıyo baranāĶ yapıyo yīmnen bakıyo Ķış geldi midi yázın hāyvan bitki buluyō yēşillik hēr (10) şe buluyo yēylecılıĶ bōle

-Hangi keçi türleri var?

(11) şimdi bizdĕ burlāmızda eski damızlık kökten gelme eski damızlīnan maltız yīrlanda ónnā (12) bize gēlmeyo Ķış geldī zămānda bizim burlāmız soğuĶ˘ōluyo ō͞lüyo bāksen dĕ ō͞lüyo (13) yāşemeyo ēskiden beri kökden gelen damızlıyá dėvām ēdiyöz biz

-O türün adı nedir?

(14) mācir dėrlē demirdĕş cinsi dėrlē ēski damızlık ó damızlıya devām˘ėdiyóz bu dāyeniglı ōluyo (15) Ķışdan Ķōrkmĕyo seyenigli ? ōluyo bu öbürleri yāmır yağış oldū zămānda erepsi (16) kavăyı yeyiyo başlıyo bağırışma bizim yerli geçi eski damızlık çok˘ēskiden gelme (17) damızlık hāłâ benim āynı şekilde dėvām˘ēdiyo

-Melezleme, kırma yapmaz mısınız?

(18) şimdi gine yapĭyöz alıyoz ō͞lĕ gētiriyöz yaşamamōyō͞ cis denişdiriyöz yaşamăyo ēski (19) damızlık īçinden bırakıyöz hattā bū seně paytar ya baña dėdi bi dene vērcīz saná dėdi vallā (20) āşámdan öldürū͞ ōbürleri dėdim vā ben de dēdim… sālmak˘için öldürülē dėdim nōlusa ōsun (21) dėdi bu sene dėdi teke zemānı geldi mi bi dene sana vēririz ōlur dėdim deyişteremēyöz˘īşte (22) yaşámoyö Ķış çoĶ oluyo ayaz oluyo yaşámōyö ēski damızlıklādan memnūnuz

-Keçide koyunda hangi hastalıklar oluyor?

(23) şimdi şērbon diyólā şap dėyólā allā şükür bizim buramızda ō͞lĕ bi şey yok çātalayák diyołlā (24) dıynaktan Ķuveşliyomuş ben āltmış yāşıma gīrdim çocuklūmda bubamgil de várdı (25) çocūduk böyüdügden sōnă kēndim˘āyrıldım kendim˘īdindim allah göstēmĕsin dā hiç bi şiy (26) gō͞rmedim hāstalık nāmına ne şārbon ni şāp hāstalıyï ni dīrnaĶ˘āstelıyï hiç maşallah bi şey yok

-Bu civardaki yaylaların adları nedir?

(27) şimdi bizdĕ ōlanaktan yayle diye bi şē mesĕłâ orman yāylá diye bi yer geçe mahye tepesi (28) yayle tarlası dēriz bi órası geçē bizde mesĕłā orman ōłłåktan hekim deye bi şē yok hē (29) táraf boş ekili dikili bī şey yok şimdi tārım da bitdi

-Ormanda yiyecek meyve ağaçları var mı?

(30) şimdi dáğdá armıt vā elma vā ormanda ōlalaktan ārmut ēlma bazan yellēde kirez ayva şeftāli (31) mesiłâ şimdi yókāda te ü yiğen iki sāt süren bi yer vā bir iki dene avır yīrsin tabi ālemin (32) bahçasından toplăyıb da gīdemessin ōrman˘içinde ārmıt va akça armıt dēriz biz böütlēnden (33) bāşĶe bi şē yok şī va övez diyolā övez vā havıç vā ormanda ōlan bunnā vā

-Üvez nasıl bir şeydir?

(34) şiy Ķadan˘ōluyo āynı ó dá birez eyşimtili bi şēdi ónnā bulunur

88

DEREKIZIK

İsmet Öncel-Yaş: 78

-Derekızık isminin nereden geldiğini bilir misiniz?

(1) dedelēden Ķalma burası yerli zāten en eski köylē aşşā yokarı altı yüz senelik falan burları (2) yerleşim kövleri bilmōm öteklē ne dėdi yāni burları şimdi beş Ķardeş altı Ķardeş gelmişlē (3) bu şeylē ĶızıĶlā biri deyirmenliĶızıĶ en öñdeki bursanın içine girdi pek yakacıĶ gine girdi (4) bursaya cumāli gine ōle bi hamamlıĶızıĶ heralde acık bizim gibi birez gelen giden var bizde (5) de yeni yeni gelen giden oldu aşşā yokarı bizi geçdilē yāni sōnadan gelmelē burlara şimdi bi (6) yerler aldılā emeklilē ev yapdı villa yapdı şimdi ónnā bizi geçdi yabancılar dā çoĶ˘oldu dā (7) çoĶ nüfusdalar ónnar şu anda vallā bizim önceden bu dāları görüyon bu ormannarı órları (8) bütūn kesṭānelikdi her biri bōle kapu ĶalınlıĶ bōle üş dört kişi Ķucaklayamaz yani ōle (9) kesṭānelē varıdı içi boş işey esgiden kesṭāneynen idāre oluyōduk biz gerçi bizim arāzimiz (10) dar en dar arāzi bizim bu kövündü órdan óndan sona kesṭānelere bi hastålık girdi kesṭānelē (11) Ķurudu óndan sona geri acık düzgün olannā eyi olannar Ķazdı ĕsgiden dā önce çillek (12) dikyōduk çillekcillik dā çoğudu her yėr çillekdi fasůlye çillek ama şimdi ó māsulleri (13) vėrmeyō olmayō gāli şimdi ben ĕsgiden bi dönüm fasülyeden beş altı yüz kilo fasül (14) toplādım haftada şimdi oñ sefē yirmi sefē toplasan bi señede çıkmayō fasülye yāni órdan (15) vergilermiz azaldı arāzimiz azaldı velâsılı daha çoĶ saṭdıĶ bu ĶızıĶlā içinde eñ fakir köv (16) burası

-Vergilerimiz azaldı dediniz ya vergi mahsül demek mi?

(17) verimleri azaldı verig dėdīsem ó yāni şimdi māsüllerin vėrmesi azaldı bi dönüm yėrden altı (18) yüz oĶĶa fasül toplayōdum şimdi indi bi señede toplayamōz ó fasůlyeyi aynı yėrden de bu (19) vergi dėdim şē māsülüñ verimi amma havalādan amma allahdan Ķāli órasını biz bilemeyiz

-Köyde çocukluk yıllarınız nasıl geçti?

(20) vallā çocukluĶ yıllarımız bizim hep işde bōle çalışmeynen ėsgiden daha çoĶ dācılıĶ varıdı (21) odun odunnan idāre oluyodu óndan sona kesṭānelen ōle idi dā önce kesṭānelē ĶuruduĶdan (22) sōra fasülye çillek bunnara başladıĶ gāli

-Hayvancılık yok muydu?

(23) hayvancılıĶ varıdı esgiden varıdı ama köv hayvanı varıdı ōle sarı bi kısımıñ sürüsü ōle bi şē (24) yoĶdu kövümüzde tek bi kişide varıdı ó ó da az bi şeydi çoĶ bi şē yoĶdu yalıñız dört beş yüz (25) üzeri keçi çıkādı sabālen çoban bağırıdı hōp keçi gidiyō dėye óndan sona arkadan sıvır (26) gidiyō dėye bağırıdı hepimizin evinde üçē beşē keçimiz iki üç sıvırımız bōle bi şēlerimiz (27) varıdı hani katīlıyo para vermōduĶ gibi bi şeydi ó zamanda amma şimdi hepsi satına bindi (28) gāli çünkü arāzi Ķāmadı bahçalā satıldı saṭdıĶ biççoĶ hep saṭdıĶ benim vardı beş altı dana (29) bahçam bi dāne Ķaldı işde saṭdıĶ saṭdıĶ yidik

-Delikanlılıkta köyde günleriniz nasıl geçerdi?

(30) vallā işde bizim en çok çalışmek varıdı bizde be

-Akşamları neler yapardınız?

(31) Ḳāvede oturyōduḴ birez oyun oynōlarıdı oyun oynālādı emme ben şeyˇāmazdım pek ōle ó (32) zamannarı Ḳāvelēde oyun oynōduḴ

-Hangi oyunları oynardınız?

(33) ėsgiden tavla dėriz pişdi denirdi atmış altı kāğdˇoyunu ónna domüne bōle bu oyunnā varıdı (34) başḲa türlü bi şē bizim burlāda yoğudu

-Köy odasında toplanma olur muydu?

(35) yoḴdu Ḳāvelēde olurdu he aşşā yokarı üç devre mutṭarlıḴ yapdım ben yedmiş beşden segzen (36) beşe Ḳadā yapdım doksan dokuzdan iki biñ ikiye mi iki biñ bire mi Ḳadā ben yarım da (37) bıraḴdım velâsılı yaşlandıḴ dėye gāli bıraḴdım

-Delikanlılık zamanlarınızda köyde düğünler nasıl yapılırdı?

(38) vallā kövde düğünlē çoḴ güzel oluyōdu bōle bi ėsgiden cingennēden usṭalā gelirdi Ḳadın (39) usṭalā Ḳadınnā işēlē gidēdi ėrkeklē gitmezdi bizde ōle deliḴanlı meliḴanlı bizde ōle (40) sokmazlarıdı yoḴdu ōle şey ama şimdi hepsi bi arada oluyō ó başḲa ėsgiden yoḴdu bōle (41) Ḳadın örtüsü geyip de girennē hani vā ya ufaḴ tefek çocuklā ōle girēdi yāni sokmazlarıdı (42) kapıda dā akrabāsı düğün sābinin akrabāsı kapıda beklēdi ōle ėrkek olañ girmesiñ içeri dėye

-Buna deli kına mı derlerdi?

(43) Ḳına dėrdik deli Ḳına değil yoḴ ōle bi şē bilmeyom bizde yoḴdu bilmem başḲa

-Dışarıdan misafirlerinizi nasıl davet ediyordunuz?

(44) ėsgiden çārılyōdu gine işde dāvetiye varıdı ó zaman mum varıdı ėsgiden mum varıdı ėsgiden (45) ufaḴlıḴlāmız deliḴanlı zamānımızda ince ince mumlā varıdı ónnā mum davıdılırdı ōle kağad (46) mağad başḲa ōle bi şēlē yoḴdu

-Düğüne gelen misafirler nasıl ağırlanırdı köyde?

(47) işde aynı şimdi nası misāfir ağırlēyoz ōleydi evimizde yėmek bizim bol olur düğünnēde

-Ne yemekler yapılırdı düğünlerde?

(48) hāli vakti yerinde olan aşçı tutā ōle olmayan Ḳonum Ḳomşulādan meselâ hayvan kesē iki (49) yėmek yapılırdı ónnā meselâ bāzı yaşlı Ḳadınnā dā işē yapā ónnā yemekerimize bakıveri (50) yapverlēdi ōle allā ömür vesiñ ben üş dene düğün yapdım burda üç dene Ḳız gelin ėtdim (51) ōlum olmadı

-Gördüklerimiz tarihî eski bina mı?

(52) şimdi şu yannı ben bilmėyom öte yannı baḴ şu direkden ötyannı ėsgiden Ḳalma burlāda (53) burlā hėpsi ėsgiden Ḳalmeydi burda bināyı gördünüz mü işde aynı bōleydi evlē ónnarın (54) yapıldını bile bilmeyoz biz baḴ ben yedmiş sekiz yaşındayım ónnarın yapıldını bilmōm ónlā (55) yandı bizim bu yannı bu taraf bizimdi burası órē āitdi bu eve āitdi bu yandaki eve ó taraf (56) yandı şurdaḴı evleriñ birine şimşek düşdü ó şeynen şimşēn işeyne birez de hava ürüzgarlı (57) oluvēdi aşşā yukā on sekiz yirmi dene ev yandı benim de haṭṭā saçaklā yarıḴdır ó yanda bu (58) tarafda çıḴdım ben kiremitliğe sıyırdım kiremitleri su dökdüm amma su da erişdirdilē bana (59) ta kiremitliye dökmē eriştiremedim yani su geldi ėsgiden bu çeşmelē bōle işēlē yoḴdu (60) yėrden künklē varıdı künklēden işde büngüldēdi sulā ōleydi yāni şimdi tanzikli sulā sōnadan (61) oldu bōle şimdi bu su bizim aşşā yukā on beş kilometire yókardan geliyo en eyi su bu şeyin (62) nėstleniñ suyundan yāni

-Su fabrikalarının suyu nereden geliyor?

(63) hēpsi dağdan uludağdan gelyō bi ėlmasınkı oldū yėrden çıkā ėlmas suyunku órda bi bunar (64) varıdı ó yėri aldı adam cevat isminde cevat bayraĶdardı ismi ó zaman yėri baççe sāyibinden (65) aldılādı órayı sōna böyüṭṭülē şē dėrken kirāya vėdilē şimdi dā böyülṭdülē dā da böyülṭcez dėyōlaridi

MUDANYA İLÇESİ

89

BALABANCIK

Mustafa Bora-Yaş: 67

-Neden buraya Balabancık demişler?

(1) balaban oğullānın bi hanımış burda ónnā Ḳāybolduktan sōna balabancık ōlmış yāne hānda (2) şurdamış şu daşlā órdan gēlme bunnā ōrnekleri bunnā

-Neler ekersiniz?

(3) misir būdey arpa yılaf bostan Ḳavın şevtāli bunnā

-Çocukluğunuzda Nilüfer çayı nasıldı?

(4) çok temizdi berrak balīn en ekistiresini yīyoduk yayın durna sazan bıyıklı kefal akbalık (5) bunnā

-Sen balık tuttun mu?

(6) çok balık tutdum şu Ḳolumu tam bōle mesĕłâ yayının āzına bōle sōkuveridim bōle te (7) burdan te burē kadā bak hesab˘ed yāyının āzı yayın burda Ḳucāmda sevēken sevēken burdan (8) damāna gōçürüyodum elimi bī dönüş yābdı burda bī kāpdı yer kısa su burlāda ağ da burda (9) ağın ōnden dōndü bōle dōndü burda Ḳaybėttik balī ēlli āldmış kiło balık ōtus kiloluk balık (10) tutdum ónu da gōrdüm ónu da yaşadık yāni yīrmi yedi kiło yīrmi sekiz kiło ōn kiło (11) enesekiye yayınnā

-Şimdi balık kalmadı mı?

(12) Ḳalmadı gibi bi şē şindi göletlēde şē sāzan balıkları vā ónnādan çōcuklā tutuyolā şōle şōle kimi çıkıyo kiłoluk filen

-Senin gençliğinde düğünleri nasıl yapıyordunuz?

(13) çok böyük muhabbetlē vărdı doullā çalgılā ırakı içmeklē hēpsi varĭdı yāni ama güzel güzel (14) muhabbet yāni çirkef muhabbet dīl yāni

-Delikanlıbaşı var mıydı?

(15) deligānnıbaşı vā ónun māyetinde çālıyolā çāldırılıyodu Ḳurduk bayā işeylē deliḲanlı gurubu (16) sōna ó yörümedi Ḳalabalıklaşmā bāşladı köv ō da yürümedi

-Dışarıdan gelen var mı köye?

(17) vā vā āşā yūkarı hemen hemen bakēn bir ōrhāniye bilem ōldulā şindik ōrhāniyeyi (18) bilem gēşdi yāni şu anda gēşdi köv yētmiş beş hāne fiłån şindi seksen hāneye bilem dōrulmā bāşladı yāni

-Avcılık yaptın mı?

(19) yapannā vārıdı ben yābmadım yā işey sōle yelve badi Ḳaz hēpsi düşē yāni burē gēlir yāni bu (20) nülfer çayı ōldū müddet yėre hēpsi gelir şindik yāsak ya hani bu āyda āvcılık selbesdi (21) şindi bu ayda yāni yāsak oldū vakitlēde kimse çıkmaz yāni ava

-Çiftçilik yaptın mı?

(22) biz bēgir çifçilī yāpdık ben motor Ḳullānmadım Ḳoşāsın bēgiri gidēsin tālana pullūnna bi (23) nēvzat sudamız vărdı bizim būrsada ōnun yāptī bī pulluk çok dėşet bi pulluk (24) yapādı ónnan Ḳoşādık beş˘āltı dölüm yer sürēdik yāni günde oñu işde hasıllādık ekēdik yāni (25) bu şēkilde

-Çift sürerken kullandığınız aletleri sayar mısın?

(26) pulluk dırmık saban māsulları ekmek için bunnā vādı dō̄rt türlü bi şēy vā āłāt vā

-Harman zamanı hangi aletler vardı?

(27) düven alavut saman savutu diren ākdarmak için harmanı öldurmak için düven bunnarı (28) Ḳullanırdık

Bayramlara özel yaptığınız yemekler var mı?

(29) özel bi yemeklē şindik et yemekleri sarmalā helvalā bunnarı gō̄rdük bō̄le hıdırellez yapālādı (30) bizim çōcuklūmuzda ōlak çorbaları bunnan çōçları ilk evelē çōçları doyurulā óndna (31) sōna böyüklē gelmē başlā bunnarı yapālādı bunnā bizim köümüzde Ḳākdı yalınız şurda (32) yēnce müslüm dedekō̄ buñu sürdürüyolā hāłâ hāsköv sürdürüyo orlādan da bilgi alīsanız (33) yāni şindik dedeköv yērli de bi bu yenicemüslüm mācır hāskövde de vādır mācır yērli de (34) vādır hāskövde ónnā bu ilereyi yō̄rüdüyolā tāłā hıdrellez yappıyolā ónnā (35) beş˘on hāyvan kēsiyolā yakın kövleri hıdrellez yābmayan kövleri dāved˘ediyola yemē (36) milled gīdiyo orē yemek yemē

-Sizin köyün dedesi var mı?

(37) vā dedesi bilmō̄z ūrfiye ūrfiye dėde diyolā mezālīn ārkasında bi yēde işde bunu biliyoz (38) bāşḲa yok ó dedekövde vā hançerli dėde bu tamam yō̄rüg˘ali hançerli bunnā üç Ḳādeşmiş (39) bunnā

-Kim dedin?

(40) yō̄rüg˘ali dedesi hançerli dėde hānçerli dede bunnā üç kārdeşmiş biri orō ōtumuş biri (41) orō ōtumuş birisi orō ōtumuş ónnā da yērli kövü dedim yērle de

-Burda meyve olarak neler yetiştirilir?

(42) şindi meyvacılıkda ārmıt vā şeftāli vā āyva ēlma şindi āhūādudu bize yeñi māsul geldi (43) āhūdudu ónu ēkillē milled bi tāla ekdilē şurda yōlun˘üstünde fasille misir bunnā şu (44) anda ekilen māsullā tāze beyas fasille en mēşur ıstambola Ḳadā duyurulmuştur bu üzüm (45) bāzı ēkiliyo fāzla kālmādı ekennē yalnız ēlese diye beyas fasille çok şāne aşşā (46) yukarı türkiyenin hēr yerine duyruldu yāni ıstambıl biłâssa ó Ḳadān senelē bizim yörenin (47) fasilesin yer

90

ÇAMLIK KÖYÜ

Fatma Sakin-Yaş: 60

-Bu köye neden çamlık dendiğini biliyor musun?

(1) vallā ēvelden şu tepede çamnār vāmış çok eskiden yāni dedelēmizin zamānında ōn˘için (2) şamnık Ḳālmış bo̅le ādı şimdi gene so̅küldü yene yēnden çām˘ekildi ēşde çāmnık adı (3) órdan Ḳālmış bunda dedelerimiz burda ó tarafda dādalārmış yo̅rükler bunda bi bıñar vāmış (4) şu köün orta yerinde Ḳoca çeşme vār ya bi Ḳāynakmış órası onun başına gēmişlē bi kaç (5) çadır Ḳurmuşlar o̅le bu̅k dedeler óndan sōna işde burda so̅kmüşler ōrmannıkmış hep burları (6) ōrmannarı so̅kmüşler ēv yābmışlar çōluk çocuk işde u̅remiş bu köy bi dā bo̅le dādan (7) gelme yo̅rügmüş yāni dedelē nēden geldiklerini de bilmiyom ben bobamın ēn küçük çocū (8) oldūm için heralda böyüklē biliyo da ben bilmiyon burda u̅remişler kimi ó yandan (9) kimi ó yandan işde ēvlenmişler bi köv ōlmuşūk yāni burē

-Çocukluğunuzda hangi oyunları oynuyordunuz?

(10) saklambaç oynuyoduk körebecik ōynuyoduk işde bo̅le bi şēlē körebe diyoduk bālādık (11) go̅zlerimizi o̅le şēlē oynādık yahvan yayādık bo̅le ēşde o̅le bāşka bi şē yabdīmız yok (12) Ḳır˘işi yāparız yāni suvan ekeriz ayçiçē ēkeriz būydey ēkeriz bo̅le işde hōyalanıyoz ónnālan (13) bunnālan her şēlen

-Meyvecilik var mı köyde?

(14) meyvacılık yōk da yenï çıkdı zētincilikında var işde zētinimiz var zētincilik yāpıyoz (15) şēfdāli ēktik işde onnālan gēçiniyos

-Sizin köye has yemekler var mı?

(16) o̅le pek yok da gene kēndimiz üzere heralda var sārmamız˘olur börēmiz˘olur kēndimize āyit (17) o̅le yūfka āçarız yūfka börē deriz yūfkabörē yaparıs çok hamır yōruz açarız bi kaç kişi de (18) toplanırız ónu sāçta bi̅şiriz Ḳuruturuz ónu ramăzannarda sāyir günnēde o̅le ónu yāpar yeris

-Böreğin içine ne konur?

(19) içine kātık koyarız nor Ḳoyarız işde nōrlu ıspanaklı nası yapāsan o̅le olur işde hamır (20) yemekleri dürüm deriz gene o̅le yufka gibi ónu da açarız bo̅le Ḳuruturuz ónu da ónu Ḳışın (21) arasına katık Ḳor Ḳor Ḳızārtırız gene yi̅veriz ónnarı o̅le o̅le şēlē yāparız işde

-Erişte yapar mıydınız?

(22) ērişte yaparız koskos yaparız kēndimiz koskos yāpyoz yāni ó da hamırdan yumurtadan ōlur (23) ó da bo̅le yūvarlark olur bulgur Ḳōyarıs tēknenin içine ónnānı bo̅le ūn atarıs üstüne (24) yumurtalı suyu da seperiz ónu yuvārlıya yuvārlıya kos kos ōlur ó da elimizin āltında (25) Ḳālbırlara bi̅ yenden gene küçüğe Ḳoruz gene onnarı u̅dürüz ó bo̅le koskos ōlur işde ó da (26) hamır işidir tarhana yaparız kēndimiz işde kazanda yōğurdu mayalarız evelâ óndan sōna (27) ēşidi mi Ḳazana uru Ḳāynatırız un Ḳoyarız içine Ḳarıştırır Ḳuruturuz ónu da (28) Ḳālbırdan gēçiririz iyice ónu da tarana çōrbası yaparız yiriz işde

-Düğünlerde yaptığınız yemekler var mı?

(29) dūnnēde işte pilav nohut yemē deñiyo fasille ēt yemē işte ōle şēler yaparıs bayrama özel (30) işde dōlmamız̆ōlur baklafamız̆ōlur ōle bayramnarda

-Bayırlardan toplayıp yediğiniz otlar var mı?

(31) vā tabi ebegömeci yēriz ēşice deriz bi ot var onnā yēriz bōle semiz̆otu her ot yenir

-Eskiden çeyizinizde neler olurdu?

(32) çenizimizde bilmem sōfra takımı ālırdık bōle kızıl Ḳaplā vārdı ēvelden Ḳızıl Ḳaplādan (33) senisini ileyinni bardānı ōle alīdık işde tabakları içinde ōlur tenceresi olūdu (34) ōle ālırdık bakırdan Ḳızıl bakırdan ōlurdu vallā ōle mutvāmız bile yokdu evelden dōru dürüs

-Eskiden evlerin içinde nele vardı?

(36) ēski evlēde işde bōle bi halı oluyodu bize evelden yōkdu bōle bi yāstıklarımız̆ōlurdu (37) dayáme yāsdık dēriz ónnādan ōlurdu işde ōle şēler hāsırımız vārdı tabi ó mutlakā bēllidi yāne

-Düğünler nasıl oluyordu?

(38) köv dūnneri bizim bāzan davıllı ōlur bāzan mevlitli ōlur ona göre hāline göre yapāsın (39) yēmekli ōlur

-Düğünler kaç gün sürer?

(40) iki gün sürüyo işde āşamdan davıllā gelir ó günü sabā Ḳadān çalar ērtesi gün gelin alīsa (41) gelïn alısı çalar işde gelïn alısı bidesiye Ḳadā çalālā gelïni aldı mı giderlē

-Kına gecesi ne yapılır?

(42) kız̆evi kına gecesinde çerēz dātırı lokum dātırı biz̆ēkmekden lōkum deriz yaparız (43) sūsamnı çevizli ónnarı dātırız işde ōle oynālar kına yanar

-Eskiden düğüne nasıl çağırılır?

(44) dūne çārıken mum mumnar ōluyodu bōle ince ince mum dağıtıyoduk ōkunculuk deriz yāni (45) ōkunculuk dūnümüze buyurun gelin dāvetiyenizi alıñ yāni mumunuzu alın mum veriyoduk (46) evelden benim dünümde yāni ōlēdi óndan sōna bāşladı dā ḳâdın arasına (47) çerez Ḳomā çerezlen acık acık bōle her̆āneye ūçē tān çerez verilē dūne buyrun şindi (48) dāvėtilē çıkdı e milled zēnginnedi mendil dātıyolā bāzıları mum bitti

-Bir evden cenāze çıktığında neler yapılır?

(49) şindi mezar Ḳazıcılara yēmek ōlur bizim yemek çıkā mısāfirlere şēlere gelen hālkına mesĕlā (50) cömātına ēskiden beri öle hēlva Ḳarılır yemek çıkar işde kōmşular yapar kōmşularımız (51) getiri yemēni şeyini kırkında gene işde lokum yapar dātırıs hēlva yaparıs bōle her hāneye (52) ēv̆ev dağıtılır bōle doldurus selelere lōkumnarı bākırlara hēlvaları ēv̆ev dağılır ónnā dātılır

-Köyün dedesi var mı?

(53) köümüzün dedesi yok ó şē ōnde dedemiz var órē gideriz biz dedeye

-Hıdrellez yapılır mı?

(54) hızrellez yāparlar çoluk çocuk toplanır yāparlar yāni hāsır yāparlar ēski bi şēlē yākarlar (55) üstünden ātlarlar işde ōle bi şēlēr ōlur bōrek yaparlar hōşmelim yaparlā gene hıderlez günü (56) ōle evelden de ādetimiz de ōdur ōle birbirine gōtürüler yāpmıyannara

-Höşmerim nasıl yapılır?

(57) höşmerim peynirden ōluyo işde tāze peyniri mayalıyon hafif süzdürüyoñ ónu Ḳóyāsın (58) şekerini tereyāsını Ḳoyāsın içine irmiklen ónu Ḳarıştırısın yımırta Ḳırāsın içine ó da (59) hōşmerim olur yāni dātlı ōlur

-Balıkesirin höşmerimi ile sizinki aynı.

(60) órasını bilemem işde yimedim için ó tarafınınkını bilemem bizim hōşmörümüz de gūzel olur yāni

-Başka hangi tatlıları yaparsınız?

(61) bāklafı yāparız yaş pasta yāparız ōle şēlē tātlılar sütlaş yāparız

91

ÇEPNİ KÖYÜ

Sevim Avcı-Yaş 71

-Genç kızlığınızdaki kına ve düğünleri anlatabilir misiniz?

(1) vallaha pek de dērtliyim hani dērtliyim de āñladacam ama nası āñladırın bilmem āñladem (2) bak bildim Ḳadan āñladen bóbannem evelden āşcı gēlmez köv düvünnēniñ yėmeklēni benim (3) bóbaannem yapādı ōle yapādı evelden bōle Ḳomşulā çārılırdı Ḳoca Ḳazannānan dolma (4) dolādı nofut dērlē nofut bişirilēdi ōrdan başḲa yanına yapılırdı gene pilav yapılırdı zērde (5) dēlēdi ó zērde yapılırdı düvünlēde her halde olūdu bizim eskiden ama hep Ḳazannan olurdu (6) ōlum hep Ḳazannan işte ónnār çaĝırılā evine misāfirine gidillē yakınnāna çaĝırlā gidillē (7) óndan sona da ó sinilere tēpsilere Ḳōrlā ónnarı yemekleri bōle köve ēllende daĝıdırlādı (8) çaĝırıp da evde yidirmezlēdi ben böyüdüm düvüne gitdim ben ben bu şindikinnēden gördüm (9) ben bunu özendim dėdim hacıya biz de bōle yapalım dėdim kövde bōle bi ādet yoğudu daha (10) yāpdık biz de aynı yāpdık ōle şinciki gibi gelip sokulup yimedilē bile gene daĝıtdık (11) gēlmedilē de hadi ōle dedim köv ó düvünnēden yāpdık biz de bak sōlōdum unutdum işte gene aklımdan gitdi

-Genç kızlığınızda çeyiz sandığınızda neler olurdu?

(12) hāvlu dėrlēdi evel zaman hāvlulāndan uçĶurlā uçĶur dėnirdi… boççа dėnirdi ónnā hep bo͞le (13) duvarlara yemeni oyalanırdı çēvrelē işlenirdi gergeflēde ónnā hep bo͞le duvārlara asılırdı (14) şinci asılmāyo duvārlara asılırdı ónnā önce gidēdin duvara ónnā asādın ónnara yidirilēdi (15) yemek gene yemek bişēdi tavuklā Ķızarırdı bo͞le yemeklē yapılırdı ó çeyiz asannara (16) yidirilēdi şindi yidirmōlā pasta masta detli yapverip sādırıveryolā şindi Ķoleylik her (17) şe evel zaman deviri çoĶ̆aĝırdı çoĶ̆ağırıdı hem iki üç gün sürüyōdu şindi gelin hamamı (18) denirdi ó günden kına olurdu pērşembe gün cumā gün gelin hamamı yanādı ó gün kınaya (19) gelillēdi kına yapılırdı ērtesi gün yēñden kına olurdu gelirlēdi misāfirlē gitmezdi hep ónnā (20) Ķalırdı hep ónnara yemek yidirilirdi yapılırdı o͞le olurdu ónnā yemeklenirdi o͞le yapādık işte (21) o͞lēdi āklıma geliyō da geri gidiyō sanki āklımdan çōcum o͞le olyō

-Çeyizdekilerin nakışları, nakışların adları var mıydı?

(22) olmaz mı oluyōdu yılan örnē dērlēdi māngıl örnē dērlēdi hıtır dērlēdi órdan kirez örnē (23) dērlēdi hep örnek Ķazak aṭları vardı ónnan tēlli çevre vardı Ķazak dėnirdi kirez dėnirdi (24) ónnara óndan sōna bo͞le ipeğinen işlemişlē tē bizim bóbannelēmiziñ gününde ónnā da bo͞le (25) yılan örnēdir ó Ķadā güzeldir ama bo͞le nasıl ipēnen şeynen simlinēnen işlēlēdi uçĶur dērlēdi (26) uçĶur bildimiz uçĶurlā del ónnā hep bo͞le asılırdı

-Uçkur nedir kemer mi?

(27) kemer deyil adı o͞lēdi ónnarı işeye yapālādı duvārlara asılıyō ónnā bo͞le bu geñişlikde adı (28) uçĶurdu ónnāñ bi de işē ocaklık yasmā dērlē hēr şeyden hēpsinin adı varıdı sırmalı hāvlu (29) dērlē o͞le ó hāvlulā olurdu yarım acık ó Ķıymatlılādan ben hep çocuklāma daĝıtdım (30) çocuklām da birē dene ikişē dene hēpsinde vā

-Gençliğinizde gelin kızlar kınada ne giyerlerdi?

(31) ne geyēdik biz gelin olcek Ķız kına gecesinde gelin entārisi geyilirdi başında tāç dērlēdi (32) bo͞le tāç olurdu işeynen naylonnu şeylēnen çiçeklē oluyō ya naylon çiçek taç olurdu başına (33) taç dakılırdı bi de bo͞le önüne dakılırdı örülürdü kiminin arkasına tel örēlēdi bo͞le o͞le (34) dakılırdı kına gecesi günü ó entāri geyilirdi kına gecesinden önce Ķıymatlı şo͞le kibar (35) beyendin esbabı geyēdin dakı āltın yüzlük āltın dēlē yüzlük altın bi beşi birlik o͞le bilezikdir (36) şunudur bunudur olmazdı kı evelden ónnā bulunmazdı yüzük alırlādı çok zengin iseñ inci (37) alırlādı köstek möstek yoğudu inci alırlādı beşi birlik alırlādı yüzlük altın dēlēdi beşi birlik (38) böyüklu͞nde ónun yanında dakılırdı ó alınırdı elmas küpe bo͞le sallama küpe alınırdı ónnā (39) olurdu o͞le köstēmiş şunumuş bunumuş olmazdı

-Oğlan evi kız tarafına başka bir şey yapmaz mıydı?

(40) Ķız tarafına bo͞le bayramlāda götürlēdi ne götürlēdi ó zaman ipekli esbap denirdi ipekli (41) alırlādı çörek yapālādı gene ó zaman şeker yapdırılādı bo͞le teneke kutulānan Ķoca Ķoca işē (42) yapālādı alırlādı tahın helvası ónnā o͞le gidēdi bayramısa kına Ķonurdu geline götürülürdü (43) ónnā órdan da bāklăva yapılır iki dene iki paket gitdise helva Ķız evinden de iki şē bāklăva (44) gidēdi sini yanına da duzlulu óndan yapılırdı işte et ōlak eti dēlē tāze olur ó zamannā ōlak eti (45) olurdu sōna sōna acık dā fazlalīnı… ōlağı bütün bişirdilē bo͞le büsbütün içini ālılā büsbütün (46) bişirilēdi Ķızardırlādı nar gibi ónnarı o͞le götürülēdi ōlan evine şe Ķız evine ōlan evinden (47) gelirdi şinci koçlā geliyō koç da götürülüyō bi canlı koç evelden ó da varımışmış ben ónu (48) görmedim zenginnē yapāmışmış koçun bo͞le ānına buynuzlāna şē dakālāmışmış beşi birlik (49) öte beri süslēlēmiş kınalālāmış beşi birlikleri dolālāmış bo͞le Ķumeş de yayālāmış (50) uzadırlāmış ēlbiselik Ķumeş ónun üstünden koçu yörüde yörüde götürülēmiş Ķız evine (51) kövün içindēse Ķız baña gēmedi o͞le çōcum

-Peki bayramlarda neler yapılırdı eskiden?

(52) bayramda gelene gidene ōlemi işte bāklăva yapılırdı gene dātlılā yapılırdı iremezān (53) bayramında gelene gidene bāklăva Ḳonurdu şindik çēşşit öte beriyi yapıyola ó zaman sāde (54) bāklăva yapılırdı bāklăva Ḳonurdu çōcum yakınına yemek yapāsıñ yėdiñ yemeklēden yapā sen de Ḳalana

-Bayrama özel yaptığınız yemekler var mıydı?

(55) yō istedi̇n canın istedi̇ ne varsa ónu yapā yėrsiñ misafirin varsa acık dā aĝır düşürüsüñ (56) yėmēñi yımırta dolması dērle ó zaman pek ağır yėmēdi ó yımırtayı Ḳāynadırdık bō̤le (57) yānnama kesēdik içinin sarılānı çıkarıdık yırtdırmadan ónun için māydanozu dōrādık ónun (58) içine acık Ḳarabüber sepēdik duzunu sepēdik ónnān içine tepēdik ónnarı Ḳıymıklā da óndan (59) sona ónu bō̤le bulameç yapādık yımırtadan yeñden ó bulamece bō̤le deyiri deyiri hani bulā (60) bulā ocakda Ḳızardırdık ó da ó zamannā pek her şē ōlmadı mı aĝır yemek düşēdi bayā (61) millete çorba nofut fasille ō̤le bi şē yapılırdı

-Tirit yapar mıydınız?

(62) evelden çok yapādık tirit tiridi de peyniri ufaklāsın Ḳavıtdırısıñ acık şō̤le işēde savanda (63) istēseñ dōrāsıñ salataya dōrā gibi şō̤le ónu da Ḳavurusuñ acık salça ezēsiñ suyunu Ḳorsuñ (64) óndan sōna ekmekleri Ḳuru ekmekleri bō̤le içine batırı batırı ağāsıñ (65) bizim bō̤le köv ekmē oldūna hemen Ḳabarıvēmez alırsıñ bi tēpsiye ó Ḳalan suyu da üstün (66) dökversiñ ónu ó çekē yėrsiñ ō̤le tirit

92

EMİRLER YENİCESİ KÖYÜ

Hasan Uluç-Yaş: 73

-Köyün ismi ve tarihi hakkında bilgi verebilir misiniz?

(1) Bu kövün ismini ben böyüklēden dūydum üş dene çiflik vārımış būrda biri ayazmān˘oldū (2) yerde bir yavuz çiflin˘oldū yerde amma ēñ böyük çiflik būrdeymiş emir būrdan (3) çıkıyōmuş bu çifliklere būrdan emir gi̇tmeden ónnar bi iş yāhmayōmuş ōrdan burası emirler (4) yenicesi ēsgi ismi emirler yenicesi kāryesi benim dedem ōldū̇ zaman mūhdarmış (5) bubam ōn yedi yaşındēmış vēmēmiş órları dėdilē vēmedim dėdi bu köy ó zaman sėtbaşına (6) bālıymış bubam māhkėmeye gi̇tmiş óreya bizat būrdan Mūdanya felan hesābda (7) yōĶmuş ó zaman işde ēsgiden beri lēşberlik būday misir ārpa hāyvancılık şimdi böyük (8) hāyvancılık vā ēvelâ çok būrda ufak hāyvan sürüsü varıdı sēkiz dōkuz sürü ufāĶdı ama (9) burda bi hāvız Ōsman varıdı ó da benim emsālimdi āmma ēsgi yazısı çoĶ Ķūvetlidi (10) hāsan˘ākĶuşda ōkumuş hāvız ōldü rāmetlik böyün ēsgi mezārlıkda dėdi ālтı yüz (11) yēdmiş dört senelik bi mezār būldum dėdi bu köv çoĶ yētin yū̇z dönüm mezārlī vā bu (12) kövün bak işde kelemēnya ēvciler bu gōrdū̇n cāmiye berād verilmiş

-Kelemenya neresidir?

(13) kövün ōtĕ yanı şi̇miki Ķaracabeye bālı murādlı hēb bu köve gelilēmiş dedem hēr zıman (14) beş˘āltı sufra çıkarımış gelen misāfire berād hēr cāmiye hatib ōlmayan cāmiye berād (15) vėrilmēzmiş hacı Bekir bu kövün hatibimiş būrsadan gelimiş bēygirlen cuma namazını (16) Ķī̇ldırı gidēmiş

-Berat nedir?

(17) berād yāni bu cāmiye namazı Ķīldırmak seneti yāni ĶōsĶoca iki yüz˘āne eşkel kövü (18) burē cumā namazına gēldi ōndan da ēsgi bu köv çōĶ˘ĕsgi óndan sōna Ķaracabeye bālandı (19) benim buvam bin ū̇ç yüz ōnuydu Ķaracabey āsgerlik şūbesinden āsger ōlmuş sōnadan (20) mudāyaya bālandı şindi mudānya bu Ķadan

-Köyünüzde yabani otlardan yapılan yemekler var mıdır?

(21) ēşicem ĶuzuĶulāk tiken ōtu ebegömeci Ķūşdili būnnarı tōplā yėrdik tiken ōtu evelâ (22) hāşlanıyō bu tikēnni bō̇le yērde bō̇le tabāĶ gibi āçıyōn evelâ sıyırıyōñ bu tikenlēni (23) óndan sōna işde hāşlōn sōna dōrayōn hēm yımırtalı oluyō eyer yımırtalı yābmazsan (24) sāmsaklı yōrtlu çōĶ güzel olur ōsa da yėsēk ebegömeci de ānı şekilde olur ó da bākla (25) yemēni zāti biliyōn sen bāyırdan tōpladīmız ēşicem ó da bō̇le pilâvlı falan içini pilâvlı (26) Ķuru fasilyeli çōĶ güzel olur işēden Ķūşdili dedi̇mden de böle sāmsaklı sirkeli (27) tūrşusu olur ónuñ da kō̇fdesi olur bak güvē (?) böle hāşlādı yuvūrdu ónu bō̇le kō̇fdesini (28) yapādı çōĶ güzel olūrdu

-Kuşdili köftesi nasıl yapılırdı?

(29) ĕt gibi kō̇fde yapādı böle tavada Ķızārdırdı içine sāmsak bō̇le acıcık işēyin incesini (30) bulgurun böle gıcı dėyolā çōĶ ince çōĶ az ama bĕlli bile ōlmaya

-Köyünüze has, meşhur bir yemek var mı?

(31) būrda çōĶ mēşur Ķāymak helvasını bi anam yapādı bu kō̇vde şu iki duvarın arası (32) böle dēyildi böle burē gēldikde sıfıra yāpyōdu böle órē malak girmiş çıkamayō şurda da (33) ūsda çālışıyō hālil dėdi ōlum dėdi malām girmiş arē çıkamayō bana Ķāymak (34) hevlası yapāsan ben malā ōrdan

çıkarın adam ōldü gitdi geçēnsē dā hāłâ (35) Ḳāymak helvası Ḳāymak helvası āynı afyon Ḳāymā yidiñ mi ama şindiki afyon (36) Ḳāymā afyon Ḳāymā dil āynı afyon Ḳāymā yapādı böle mānda Ḳāymāndan öle Ḳāymak (37) yōḴ hiç südün ūsdünü alıyō birikdiryō ónubi işē óndan sona tēncerē Ḳoyō (38) acık āz bi şē de yā dāmladıyo Ḳārışdıra Ḳārışdıra ben bilmōm adam˘akıllı ya anāmdan bāşḴa (39) bilen yōḴdu burada āynı bak burē bi çocuk āfyonda askēlik yāpdı dėdim saña bi şē (40) vericēm bakām bizim˘ōlan bilebilcēñ mi dedim vēdim ulēn dėdi ben āfyonda askēlik (41) yāpdım salak āfyon Ḳāyma nērden būlduñ bunu dėdim yā falān yāpdı anam halasıydı ónuñ (42) yōk yāv dėdi vāllā anam yāpdı dėdim ó Ḳadā güzel olūrdu yani ama yōḴ şindi

-Kışın, yazın neler ekerdiniz?

(43) bubamıñ zamānında biz Ḳış māsulü olarak būday ekēdik çāvdar ekēdik ıza yulafa (44) bēñzeyen bi şē yulaf hāyvannāmıza yāzın da misir, gündöndü gēç gēldi zāti burē (45) gündöndü kārpız böle bi şē ekēdik bāççıvan

-Çocukluğunuzun oyunları nelerdi?

(46) böle ağāşdan āynı ufaḴ top gibi bi mōkoza yapādık birēdene de sōpa ēlimize āynı (47) bēzbol gibi ónu yēlci olan adam yolā sōkmā ūraşırdı böle bu Ḳadan yalaḴ bu yalā yāklaşınca (48) bāşḴası furudu hēb yalakdan uzāklaşıyō böle ónu yēlci yalā sōkdu mu yēlcili bitiyō

-Bu oyunun ismi neydi?

(49) dūzlu

-Başka oyunlarınız yok muydu?

(50) biz çelik oynādık bi de şöle şu Ḳadan sōpayı burē Ḳōrduk çeli de burē Ḳōrduk çeli (51) haveya atādık furuduk adam hoplādı burdan ātdīmız yėrden órē Ḳadan sopalān hēpsini önne (52) atādık birē birē atādı böle vūrmak için işēyi ónu vūrduñ mu ónuñ da yēlcili bitērdi

93

EVCİLER KÖYÜ

Süleyman Ata-Yaş: 64

-Köyün tarihi hakkında bilginiz var mı?

(1) şimdi bundan bilemēcem kaç sene evelsi mezālıkdan bi daş çıkdı mezā taşında yanı̄ (2) cenāze taşı yıkılmış bunu çoḴ adamnā ōkuyamadı … dedi bi okudû bu daş tam sekı̄z yüz (3) senelik mezādır işde ātık ōrdan ötesi allāh bilir sekı̄z yüz senelik bu daş dėdi ama biz de (4) okuyamēyoz tamām mı

-Mesleğin var mı?

(5) çoban

-İyi bir çoban nasıl olur?

(6) ėyi bi çoban sabālen Ḳoyunnā burdan eve geliyōkan höle bi bakārsın eyer (7) yātırmadīsa Ḳōynu ya ūkum gēldi benim de ūkum gēldi Ḳōynuñ da ūku gēldi dē yātırmazsa (8) burdan geçēken bakā adam şindi mal sābi hē bu adam bu gece ūmamış ó çobanın āylı̄ bi (9) milyaryōksa bakmışın bi gelyō bāzı ārkadaşlar burdan geçērken de bütün mālle (10) aralānda pōrtakal Ḳabī sovan Ḳabī visāre visāre tōplayō işde sen uyumuşuñ ó gėce sabā (11) Ḳadā çekmişiñ bi Ḳīyya ōrda sen yādmışıñ uyumuşuñ aç hāyvan nāpicek yā açlık kötü (12) ō zăman işde ōlmayō eyi çoban ben şindi burdan bākem Ḳoyunnara gētiriken adamın (13) üydünu ūymadīnı bilirim çükü Ḳōyunnarı sabā Ḳadā geze geze tūrşu gibi ōluyō (14) kāfayı sōkmuşlā birilerne çīkmīyō ūykusuz yā hı̄ç bi şē yėmesin ūkusuz āyramazsın burē (15) ikı̄sini bi arada e bunalıyō sabā Ḳadā akşam āltıda çıkıyó sabālen sekizde geliyon bureya e (16) sen şindi çek yāt uyu yāt uyu āşlık nābā adamı vāllayi dāları yārdırısın e işde ó çobannā ōle (17) bi milyar şı̄ni şu an ōle çoban ōsun bi milyar

-Sütleri ne yapardınız, nasıl değerlendirirdiniz?

(18) şimdi ocāklā vārdı bizim burda kōvmüzün içinde ocāk vārdı sütāne ocākları vārdı bi (19) tāne şūrda vārdı bi tāne de şimdi çıkışda gōrcēniz ōrda petrol ofisinin yāndaydı e (20) şimdi bōyük şēlē çıkdı böyük sütānelē çıkdı misal sütaş duyduñ mu sütaşı bi de şimdi burda (21) bārındırmıyōlā ónnarı kēni üç yüz biñ leraya ālıyō südü ó geliyō beş yüz biñ leraya ālıyō

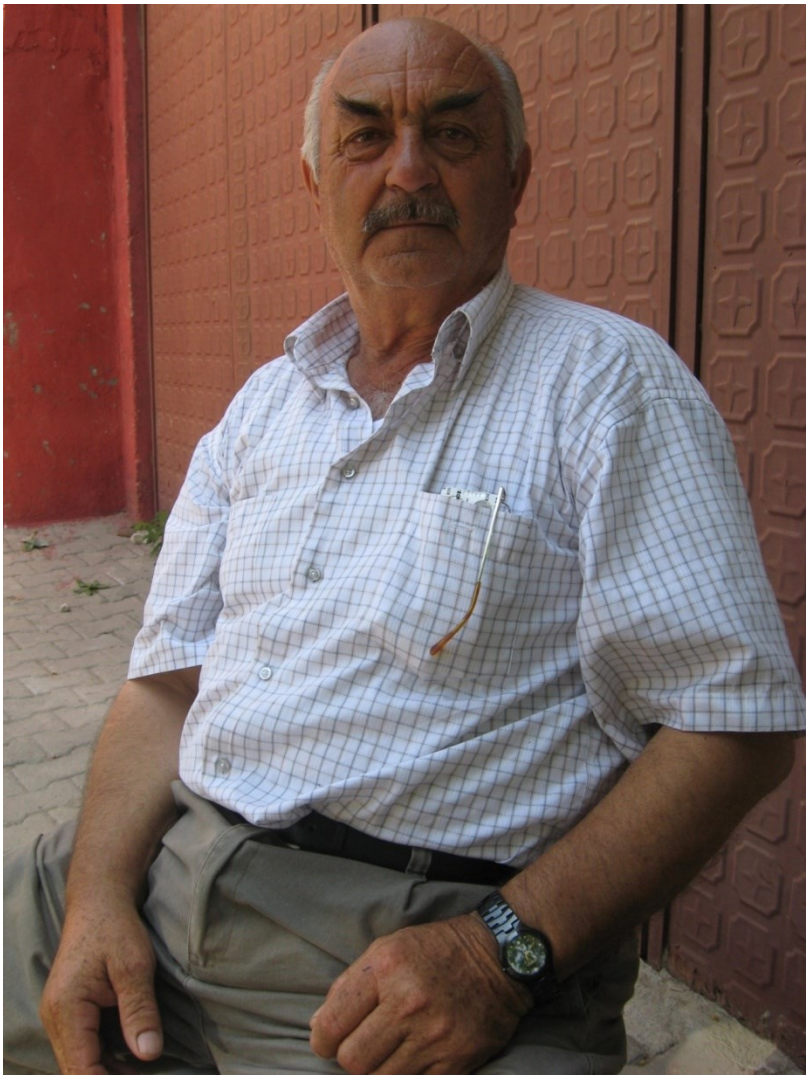
-Çocukluğunda sütler nasıl değerlendirilirdi?

(22) bizim çocuklūmuzda burda ābilyotdan ēkserı̄ tā ābilyotdan çıkādı bu sütçülē ābilyot kövü (23) vādır şurda būrsaya gidēken yeni bi baba yāpdılā bi yērde hiş fārkında mısın fārkında (24) olman łâzım ō zăman hiş gēşmemişin sēn bu yana şini būrsadan bu yana geliyōka (25) şōle bi tepede bōle bi geçit yāpdılā ālt geçit hem˘āltdan hem˘ūstden ābilyot yeni ōldu dā (26) hāłâ dā şu anda zāten çalışıyō ōrda eyer bu yana Ḳāracabėy tarafa gēşdisen ēkseriti ó kövden (27) geliyolā bureya belli ēlli sütāneyi çālışdırıyolā e ó ādamlā çīkınca bizim işimiz bozuldu sen (28) iki yüz biñ leraya ālıyon geliyō üç yüz biñ leraya ālıyō yoḴ pilintıra tākmamışın (29) dėyo yoḴ cērānna yap odunna yābmayōsun de zāten pılıyı pīrtıyı tōpladı kimse Ḳāmadı (30) şimdi dōrt yüz seksen biñ lera būrdan süt ālyolā çıkabilı̄ misin işiñ içinden çıkamāzsın (31) ābi geçēn sene biz dōrt yüz seksen biñ lerā şē dōrt yüz kırk biñ lera būdey vērdik bugün ūş (32) yüz ēlli bin lera biz sēksen lera bi torba dāş gübresini āldık yā daş işde bu ākşam (33) televizonda gördün mü eskişērde münākaşa yābyō ó şēlē ne dėyolā ónnara yā ofis çifçi midi (34) ō ānnayamadım ben yosa tūccar mıdı ādam dėdi … sātdık misirleri dėdi yā bēş yüz biñ lera (35) dėdi būdeye vērdilē daban fiyat ōlmüşüz de mi olūr mu biz bātdık yā vāllā vāllāyi (36) bātdık bu Ḳışın

burda bi arkadaş iki yï̱z dönüme yakın yer̆āldı dā ben burda ātmış beş (37) yaşındayım dā bizim kövde toprak satıldīnı ya hiç satılsa da bi pārça satılı kimse ānnayamaz (38) yōḴ yā düvün yapicek tāla satıyoz ev yapicen tāla satıyōsun nēlen yapicen malı (39) çıkarıyon para yābmīyo ȫle zamannā gelirdi iki tāne ū̄ş tāne motor birden gelyōdu bu (40) kō̄vlere şimdi hēpsi gitdi bereket işde petrōłcümüz burda zengin bi ārkădāş da vādeli vādeli (41) bizi idāre ēdiyō biz çōḴ perişānız çōḴ ha benim içi fark etmō ben emēklin ben ālıyon bēş yüz milyon āylık

94

GÖYNÜKLÜ KÖYÜ

Halil Korkmaz-Yaş: 65

-Eskiler köye nereden, nasıl gelmişler?

(1) yā burası çōḴˇēsgi kȭv de işde gēlmiş bu herālde işēyden gēldi hani dėyolā ya (2) ōrtāsyādan gēlme yani çōḴˇēsgi bi köv gȭynüklü ȭtė yānda bi gȭynük vāmış ó (3) gȭynükdēn mi sōna göçˇētdilē buráya çōḴˇēsgi bi köv burası da sāten gȭrceñ bȭle gitseniz (4) görüsünüz ēsgi şinārlā āltı yüz senelik bȭle içērsi ōyulmuş çoḴˇēsgi şēlē (5) kövün özēlli mesełâ bizim kövün özēlli manav kövü ōldūna göre hērkes kēndi leşbērlinnen (6) ūráşır efendim zēytincilik vādır işde siyāh yemiş sōnadan şē yāpdılā bu şēleri vādır

-Köyün geçmişi hakkında başka bildikleriniz var mı?

(7) meselâ yonān gidēken bizim kövü yākmış yonān gidēken hatdā çınārlā vā (8) dėdim ya çınārlara birini āsmışlā bȍle ó zamān yonānnılā pāra çīkarın deyerēkden (9) ōnda samān yākmışlā ó zumān tabi̇ bi̇z de bēn bunu gȍrmedim de ētdiyārlādan bi̇z de ȍle (10) dūyduk ȍle sȍlėyoz işde yāni bȍle ȍzellikleri bu havası çōĶ˘ēyidir gȍynüklü kövünün (11) şimdi gālik tabi̇ bursalılān zēnginneri gȍynüklü kövünde hēbsi villa yāpdılā hēr tarafa (12) būrsanın ēn zēngini şȍle sȍlėyem sönmez gȍynüklü kövünde oturuyō şi̇mdi havası güzel˘ōldū için

-Köyde çocukluğunuz nasıl geçti?

(13) yā şimdi ēsgiden tos tōpraĶ içinde oynādık yāni ȍle āsfalt yōĶ bi şēy yōĶ şimdi (14) inanaır mısınız ēsgiden çocuklā tos tōprak içinde ōynārdı ama daha sālıklıydı şimdi (15) bēn bi ānımı ānnatem size bizim kövün bölē alānnında tōs toprāk böle o zımān (16) hāyvan hāşirat bi̇z de çōĶ yāni kȍv olīlāĶdan sȍlüyon bi sürȕ şē va sığīr vā bi sürȕ ökȕz vā (17) yāni bunnā sığīr ineg˘ōluyō ȍküz ȍküz˘ōlū yāni şivte Ķōşulan bi de Ķōyun keçi (18) bunnā hēbsi çıkādı yāni kȍv˘ōlīlāĶdan e bunnā kȍvün ōrtā yerin tōz yapālādı tabi ne (19) Ķadan˘ōsa şi̇mdi īsdānbıldan birisi gēlmiş bizim köve musāfirli̇ bi de çocū vār yāni (20) tabı īsdānbıldan gēldi̇ne göre böle çōĶ kibār çocūĶ tos tōpraĶ gȍrmemiş şimdi bizim (21) kȍvün çōcuĶları bi̇z dē ó zumān biraz dā bȍyükdük tōzun˘içinde yuvārlanıyolā böle ama (22) nası yuvārlanıyolā şimdi ónun çōcū da gi̇tdi çōcuĶlān yānĭna ama yuvārlanamayō (23) şimdi şēy dedikin ó ısdānbıllı bākın dėdi size bi şēy sȍleyem bāk şu çocuĶlā dėdi (24) toprān˘içinde yuvārlanyolā tōmruĶ gibilē dėdi bāk benimkinin bēnzine bāk bi de (25) bunnara bāk dėdi yāni i̇nsannā dėmēkkin bȍle tōs topraĶ˘ama dahā herālde tōprān da bi işēsi (26) vā i̇nsannara bȍle bi anım vādır ȍle sȍlėyem size

-Gençliğinizde belli başlı eğlenceleriniz nelerdi?

(27) çīkrık dönēdik böle ağāç şēpālādı ónnarı da böle deliĶānnılā yapālādı bi̇z de meselâ (28) deliĶānnıydık ó çīkrıkda kim böle işē dönebili̇se şimdi böyük bi şē dikēlēdi ōrta yėre (29) ağāç ónun˘ȕsdüne bȍle çatāllıdır bȍle çatala işēy vurulādı iki kişi bi tarafa binēlēdi (30) iki bi tarafa meselâ böle ōrta yėrinden şē Ķōnur iki kişi būrda hātda bi kişi bȍle dönēlēdi (31) yāni çīkrık dērlēdi óna da ērkeklē de binēdi ónu Ķadınnā yāni Ķızlā da yapādı hēbsikiz (32) yapādı ó çīkrık ōynunu bȍle dönēlēdi meselâ ēsgiden bizim gēnşlik zamānımızda (33) şē de Ķāfelēde şē ōynādıĶ tura ōynādıĶ biz tura bātdı meselâ bȍle hērkez sıralanīr bȍle (34) şē esgiden bȍle Ķāfelēde şē pēykelē vādı böyük geniş óra böle hasırlā yayılīrdı bizim kövümüzde vādı

-Peyke nedir?

(35) Pēyke hani meselâ deyelim şu arabanın şēsi gibi yērden yȕsek tātda yāpılmış masa şēklinde (36) ama böyȕk yērden yȕgsek böle şēyli ōndan ónun˘ȕsdüne meselâ ōn kişi yi̇rmi kişi (37) çıkāsın böle sıralanīrsın tura bātdı dērlēdi óna pēykenin ȕsdünde ōynōsun yāni (38) tātdanın ȕsdünde ēşde şimdi órda tura ārkasına tura şē yapālā saĶlālā hani bāzı (39) televizyonlārda gösderilyō ya tura hani bȍle ārkasına turayı bırakıyō sēyidiyō gelince (40) pātakláyō āynı bizim ȍle ōynālādı ā

-Tura battı oyunu nasıl oynanır?

(41) ō oyun şȍle meselâ hērkez sıralanır bȍle biri turayı alır ēlne tura dėdi̇m şȍle bȍle (42) meselâ bi hāvlının ucuna hāvlıyı topaĶ yapālā birēz de acıdīrdı yāni vurdū zamān ȍle pek (43) şēdi bȍle gezē ārkasından gezēken birinin˘ārkasına ufacıĶ hemen bırakır yāni ónu (44) bırākdī zamān eyāllim (?) ó ārkasında gȍrmesse öteki dönē órdan tekrā ónu gȍrmesse ó (45) turayı kapā bi sefē ötekine bāşlā vūrmā ó da şi̇mdi dönēke yēnden bırakır (46) birinin˘ārkasına ó dā ónun telâşesinden göremēsse ónu da pataklā fiłån yāni oyun bȍle devām˘idēdi

95

HANÇERLİ KÖYÜ

Şahinde Sevim-Yaş: 90

-Bu köyün ismi nedir?

(1) hançer ali dėdemiz va hānçerli ama hānçerinen ālınmış buraları deñişmez adı hiç ōlum (2) buraları hānçerli ōlmuş ama varımış buralāda īki adamnarı bi dāne Ḳıyı yābmışlā bi dāne (3) bıñar yāpmışlā buralara cāmiyi yābdırmışlā ó dėde yanında ādmış dāne (4) neferi varımış gömülü órda ādı dēde ama hānçerinen ālınmış yāni buraları hic dēñişmez ādı

-Hançer Ali'den dolayı mı hançerli denmiş?

(5) hānçer aliden dolayı hānçerli burası

-Hançer Ali kimmiş?

(6) ó dėde ónu bo͞le Ḳāldırmışlā órdan da rahmetli bubam óndan sE͟na yeñiden kırdıttı órē gitti (7) ankaradan mapusān getdi yeñiden Ḳuruldu órē dėde evelden imārátden pirinci (8) şekkeri çıkāmışmış bursadan ama tabī āşırlā gēçiyo ōlum unuduluyō şindik gine burda hāyır (9) yāppıyoz cumā gün hayırı ōluyo burda bazar gün dėdesi ōluyo evelden dėde de ōlurdu ama (10) hayırı Ḳarışık ōldu iki kere ōlurdu dede bi ērkeklē dedesi ōlurdu bi Ḳadınna dėdesi ōlurdu (11) sērfoşlā mērfoşlā pilav˘ó da yinirdi ama ōlmadı istemedi dede bo͞le īsannā işey bōldu muydu (12) āfat ōldu yāmır yaĝdı tolu yaĝdı yapamadık şindi kōyde ōluyo hayırı

-Neden afet oldu?

(13) ama gēliyolā cingennē mingennē ōle bişeylē ōluyolā órlāda bōle işey Ḳuruyolā zaten ōnce (14) geliyo cingenne hērkeşten ōnce geliyolā dedeye faraza ayĭb bişē yapıyolā o da künah ōluyo (15) işde órda

-Dedenin kutlaması nasıl yapılırdı?

(16) evelden ōlum yūrüklē ōlurdu atlāda seyidirlēdi isannar çıkālādı küreşlē (17) ōlurdu onnā ōlmoyo gālik evelkinnē ōlmoyo şindik dēde ōluyo bi gün gidyoz işde çok (18) Ḳalabalık olur hiç gelib görüyoñuz mu neredensiñiz çok Ḳalabalık oluyo bin bir ayak bir bir (19) üstünde ōluyo candarmalā gēçit vēmeyo yōlları bōle bālıyolar gāyet kalabalık ōluyo

-Hayırdan önce ne gibi hazırlık yapılır?

(20) hērkeş vēriyo birē dene Ḳuzu ōlak pilavını ālĭyolā hēlva yapıyolā çīrıyoz işde millete (21) dāvetiye vēriliyo hēr tarafa gēliyo milled yiyolā içiyolā hayır ōle ōluyo işde çocūm mevlüdü (22) ōkunuyo cāmide

-Hıdrellezde ne yapıyorsunuz?

(23) hidirellezin hāftasına ōluyo işde bizim dède hidirillezde oynālā çōluklā çocuklā ataş (24) yakādık hoplādık çancak Ḳurādık evelkinnē gēşdi ōlum sancak Ḳurādık bōle sıra (25) eşek oynālādı dana girdi misał bōle tōplaşırlādı bōle beş˘on kişi bi yere topleşirdi üstüne de (26) iki üç kişi çıkādı ama şindik ōle deyilkin

-Oyunların adları var mıydı?

(27) sıra eşek dēlēdi şener ōynu dēlēdi sancaklā kurulurdu şindik çıkıyolā harmannara bi (28) ōlan bi kız˘ālıb gidiyo ne dacak ki dēse ēskilē ōleydi yavrım şindik ōle deyilkin (29) sancak kurālādı millette bēgirleri bi hāfta burda bāyram olūrdu

-Günleriniz nasıl geçiyordu?

(30) ēvelden şeylē falan yoğudu ōkullā mōkullā yoğudu ōlum hocáya gidēdik hoca olūsa (31) gidēdik ōlmassa nerē gitçen köde hōca olūsa ōkuduyosa gidēdik sāklı ōkuttulā bizim (32) zámānımızda hattâ birden sōna ōkuyannā yētişennē ōkuyamadılā bile sāklı ōkuttulā işeylē (33) çıkkınca yeñilē çıkkınca bi daha ōkudamadılā hocalā çocuklā ōkuyamadı bizim (34) sōnadan ētişennē ōkuyamadı hiç birden sōna ōnceden ōkuyolādı sōna ēski yazılā yeñi yazılā (35) çıkkınca biz gitmedik yēñiye falan hiç

-Ne ekip dikersiniz?

(36) ektimiz diktimiz būydey ēkiyoz āydöndü misir sidiste (?)ēkinnē vā ēşde meşkuł ōlub (37) gidiyoz hayvan horaz herkes inek yapıyo şindik yāpamoyolā gālik bizim çocuklā (38) hayvancılık yōk bizde ōnceden çivt hayvannarıydı ōlum sōna mōtorlā ōlunca ineklē falan (39) öldu Ḳoyunnā moyunnā ēvde bakdık ineklere suladık yētiştirdik çāttık (?) tōsunnā ineklē

-Eskiden hangi yemekleri yapıyordunuz?

(40) ne yapıcez ōlum evelden bişē bōle dōlap pazar nazar yoğudukkin būlgur fasille nelē dibek (41) dövēdik on teneke bulgur Ḳāynadīrdık

-Dibek nasıl dövülür?

(42) būdeyi Ḳaynadıyoñ Ḳırıdiyōnnu gōtürüp dübekte dōvüyon ayĭklēn dāşta (43) çēkkiyon pilav yapıyon şindik pazārdan alıp geliyoz bir˘okka būlgur yiyoz

-Şimdi dübek döven yok mu?

(44) yok yok ōlum dübek döven falan ben size acık hamır ısıdēm

-Bu köyde neler ekiyordunuz?

(45) būydey ēkiyoduk ōlum ārpa yulaf ızā çeten çeten (46) ēkiyoduk çetenneri yōluyoduk döğüyoduk tohumnānı saplānı ülfere ısladıyoduk (47) ülfer vādır bizim dere koca dere ısladıyoduk órdan çıkarıyoduk ónnarı kurudub dövüyōduk (48) tāttadan mengene şak şak şak dövüyoduk ónnarı çetenneri mengenede çēkiyoduk (49) sōna onnarı işlōduk dokuyub çuval yapıyoduk evellerden ōleydi ōlum bōle naylonlā (50) maylonlā yoğudukin bi yere gitçek oldu mu şincik kōyarız biz nāylonun içine tōrba (51) yappıyoduk çuval yappıyoduk ónnādan ónnara koyyoduk būydeyleri falan ēskiler ōleydi (52) ōlum şindik deñişti ōrtalık

-Bayırdan toplayıp yediğiniz otlar var mıydı?

(53) ōlmaz mı canım tiken toplādık ılabada toplādık pazılā varıdı bayırlāda (54) toplādık yirdik ēvelden bōle pazarlā çaşā gelinciklē varıdı ebegömeci allā ilik vēsin (55) gevurlā gēlmişlē köyün isannānı toplamışla cāmiye kapamışlā biizm buvamız şehērdenidi (56) ēvlenmemiş şehērden köve gēlmiş kövde evlenmiş dedelēm ninelēm dėdemgillē nālbantmış (57) burē gēlmişlē rāhmetli bubam kurtārmış isannarı bōle bi cāmi kapamışlā evelden (58) paralā āltınmış yappālāmış ōldürücez para çıkarın ēllēnde siłåhlā bubam demiş beni ōldürün (59) ónnarı bırakın demiş bıraktıttırmış isannarı kurtarmış ó kadan isannarı çingennē mingennē (60) sevinmişlē hep bubama keselē vēmişlē işte oyalā vēmişlē gıreplē vēmişlē çıkārmışlā nāyeti (61) işeyden bırakmışlā isannarı āsmışlā kocā çatal dikmelē varıdı bırlāda (62) ayaklāndan dikmelere eyibˇāyı yeñel dayıyı burē çatal dikmeye biliyon ya (63) bırasını hē metin óre āsmışlā ónnarrı ayaklāndan asmışlā tepesi üstü ōlum atatürk (64) kurtārmış bizleri būrda şurası yalı çiflik gevırımış şurda veletler vā gavırımış anafır (65) gevırımış saklanırlāmış ama nerē saklancen kövdeki gevır annem bōle tālmış gevır bi yere (66) kālmış gece gēlmişlē bāsmış yalıçiflin gevurları rāhmetli mıstafa dėde geliyo çeyizi sormā (67) geliyola mıstafa dėde böyük cānanı (?)ōldürmüş evelden bōle şey yoğudu ātlān (68) üstündeydi işeylē ōlum bizim āmca atlān üstünde yābdı asgerli burda acemnēde bōle (69) Ķadana gibi ātlā āyakları ērişmezdi yāndan bi yana āskerlē gēldilē bure (70) hārmannara topları diktilē geliyolā daşpuñardan katırlara dikkat katırlara dikkat katırlā (71) çekēdi top arabalānı hep yoğudukü bōle otomofillē işeylē

-Sen gördün mü o zamanları?

(72) işde sōlüyom ōlum gördüm atlānan geldilē şeyden daşpınarlādan top arabalānda adlā koşulu (73) hep adlānan geldilē ore hārmannara çadır Ķurdulā hēp ēkmek götürüdük biz para (74) verilēmiş çocuğuz türk āskerleri yōnanları bilmeyoz yōnannarı da zamannānı sōlüyoz (75) bōleymiş zamannāda işde allah Ķurtārmış cenābir mevłâ sabımız

-Çeyizinde neler vardı?

(76) evelden çeñizlē bōle duvārlara āsılıyodu üs yanı üçĶuru ōrta yeri çēvre ālt yanı hāvlu pēşgir (77) dolandırılī asılırdı yüklüklere bōle yüklī yığādık üstünde bi çāşaf gırepleri (78) yemenileri yüklüğe asādık yüklük sārdı (?)üstüne yāsdık kōrduk edrafa işde ónnā (79) āsılırdı çeñizlē āsılırdı evelden ne varıdı be ōlum bi kilim óndan sōna yasdık iki sāndık bi (80) iskēmle işde indik çoğaldı

-Senin çeyiz sandığında neler vardı?

(81) nelē varıdı işde ēsbab ne yapabildisen çeñiz ó varıdı gēysilēdi ōlum gölmek ondan sōna (82) ēsbab çeñiz her bişeyi içine konuyodu zaten çēvreyi mendili çeñiz duvārda asılı duruyo (83) birˇay mı durcek ne Ķadān durucek

-İşediğiniz oyaların adı var mıydı?

(84) ōlmaz mı dut oya Ḳaranfil oya zümbül oya her bişeylē varıdı işde gērgefde işlōduk bo̅le … (85) geriyoduk ónda işliyoduk çēvreleri ūçkurları pēşkirleri hep gērgefde işliyoduk

-Uçkur nedir?

(86) pārça pārça işēdir hani ūçkur donnara takılıyodu āmma çeyize asılıyodu önce

-Kışa ne hazırlık yapıyordunuz?

(87) ne yapıcez ōlum gidēdik ülferde Ḳırk deneke būdey yıkādık üvüdürdük ōtus çuval būydey (88) yazacak onu yi̇rdik şindik ālıyoz bi çuval un yi̇yoz beni deli deli (89) Ḳonuşturdunuz ya ōlum allah saĝlik vēsin yetē gāli bulgur kaynadırdık bo̅reklik yappıyoz (90) undan ērişte yapıyoz kuskus yapıyoz óndan sōna tabi ye kış hazırlī bo̅le çārşı yok pazar yok (91) tarana salça o̅le yapıp işde Ḳoyyoduk Ḳışta yiyyoduk şindik bazar vā her bazar gidip (92) alıp geliyolā

-Hangi sebzeleri yetiştiriyorsunz?

(93) bāççıvan işde büber patlıcan domata salça bağı bağırtıp (?)dātlı yāprak yetē gāli

-Masal bilir misin?

(94) bi şey varımış mesele de so̅leyēm bş hocaynan bi kadın ōlum dēlēmiş gel Ḳārnını doyur (95) āskerden geliken parasını alırlāmış kesēlēmiş atālāmış boduruma bi (96) çocūn birisi ōtumuş bu duvāyı ōkumuş gēmiş bakmış hoca Ḳırk kişilē Ḳarı da gēmiş bakmış (97) Ḳırk kişile bu duvāyı o̅renin bak sizde siz benim çocuklāmsınıı ōlum demiş sen ne biliyon (98) demişlē baña demiş āskere gidēken bu duvāyı demiş anam o̅rettidi bubam o̅rettidi demiş ben (99) bu duvāyı ōkkūrum demiş ó duvāyı ōkumuş ōtumuş yimē gēlmişlē bakmışlā kesememişlē (100) atamamışlā ōnu her bi şey ōlum dünyā duvaynanımış duvar suvaynanımış ōkuyannā ōlmasa (101) āçıldık saçıldık ben ōlum temelli gö̅rmüyon mu

96

IŞIKLI KÖYÜ

Celalettin Cihanyandı-Yaş: 78

-Bu köyün ismi Işıklı nereden geliyor?

(1) ēski ismi firenkli bōrda ōtuz sekiz senesinde herálde ātatürk şēden gelïken tirennen gelïrken (2) Ḳarşıdan bu īşıkları görüyo burda īşık görüyo kövün ışıḲlānı görüyö gece borası nēresi deyolar (3) firekli diye yā bōrası firekli bak bu Ḳădar köy geşdik īşık görmedik bōrası īşıklı (4) olsun dėyo ōrdan isim ōle Ḳalıyo yani ātatürk vēriyo ismi ışıklı dėye

-Burası yerli köy mü?

(5) yērli köv evelcĕ bórda firenk yāni bizanslïlā ōtumuş hana orda şey de va bi daş dă şeysi de văr (6) órda yazı on dă gösterem ben sïze koç başı bilmem bi şēlē bi şēlē var yani

-Buraya Müslüman nüfusun nereden geldiği belli mi?

(7) vallā ōnu işte ōsmannı zemānında gēlmiş būreya akıncılālan merāber gēlmişler bura ōle Ḳurulmuş

-Köy çok eski değil mi?

(9) ēsgi ēsgi çok eski burlādaki kō̄vlerin en eskisi bizim belki bōrası çünkü ōnu módanyada (10) sevli āşleri var böyük onnarı şimdi şey yapdılar orayı Ḳaldırdılar eskï şeyi de āynı bizdeki (11) sevriler de āynı zemanda ēkilme yāni yaşlı çok bāşḲă kō̄vde bulamassın öle yāşlı

-Mezarlıkta eski yazılı mezar taşı var mı?

(12) işte bizim mezárlık işde ēski yazılar var iki yüz˘ēlli senelik falan bi şē yaptılar ondan (13) bōrānın mezar daşı ōlĕ çıkıyo hattā bizim sülâleden yānĕ sunulla oğulları deye sülâle bizim (14) ēskiden gēlme ēskiden soyadı yok bōle łâkaplan şey yapılmış sunulla oğullarından falan (15) Ḳızı şey deye bōle bōrda daş ōkudular yanĕ ēski türkçe tabi ben şey ōkuyameyom da ēskiler ōkudu

-Köyde ömrün nasıl geçti, çocuklukta falan neler yapardın?

(16) kövdĕ çōcuklukda bōrdan mektebe gitdik harp yıllarında ōtuz dokuzda mektebe yazıldık (17) burda okul yok tabi mudanyada beş sene gittik gēldik yayan hārp bitdi bizim ōkul da bitdi

-Çocuklukta oynadığınız oyunlar var mı?

(18) ceviz oynanır çok para dikib˘işĕ Ḳonur ó Ḳazīn˘üstüne cevizlen atāsın pārayı düşüren ālır (19) parayı biri dikē beş Ḳuruş on Ḳuruş neyse o sovan meselesini sōledi hani şē yapālar sefā mı (20) sürcem cefā mı sürcem deye sovan yaprāndan keserler bōle orē şey dakālar hangisi deĝilse

97

KAYMAKOBA KÖYÜ

İbrahim Türkan-Yaş: 61

-Kaymak çok mu yapılırdı köyünüzde?

(1) ĕsgiden Ķāymak mānda fĕłåm çōĶmuşmuş būrda biz şindi kaç senesinde çobānnık (2) yāpdık ó zaman būrda yēdmiş dene fĕlam mānda vārdı yӣz deneye yakın inek varıdı bizim (3) yāpdīmız zaman biz Ķoyun çobānnı yāpdık ӣç yüz ēlli dene fĕlam Ķoyun vārdı yüz ēlli (4) dene keçi varıdı öküz dėsen her hānede bi çivt öküz varıdı çōĶdu yāni ōrdan biz (5) öküznen çifcilik yāpdıĶ ōndan sona bēygire döndük bēygirden motora döndük bӧle gidiyō işde

-Köylü geçimini daha çok neyle sağlamakta?

(6) şimdi şu ān köyün işēyi zēytinnen Ķara yėmiş ōnnar gülüm geliri ó yāni inek dėsen (7) bir kişide inek vārdır hāyvancılık bitdi özalıñ zamānında sōna bi şē Ķāmadı burada

-Çocukluğunuzda hayvanlarınız var mıydı?

(8) bizim Ķoyunumuz vārdı keçilēmiz varıdı ineklēmiz varıdı yāni beş ālt˘dene inek (9) varıdı bizde geçimimiz hāyvancılıklan bӧle zėytin yōĶdu ó zaman būydey fĕlam ekilirdi (10) düvennen hārman sürēdik āylārca ōraĶ biçēsiñ demet daşırsıñ dēken hārman yapāsıñ hep (11) bӧlēdi yāni işimiz

-Sebze eker miydiniz?

(12) sēbze ānca kēndimize Ḳadan şē ekēdik kārpuz domatis büber ekēdik yāni pātlıcan (13) yāni kēndimize yimē Ḳadan yāni ōle sātmaklık sērt su yok gölet vā ama kövden (14) aşāda hem ne dēlē daşıma sūnan dēymen dönmez dēlē böle yāni

-Avcılık yapılır mı köyde?

(15) āvcılıḲ hāḲaten āvcıyız biz sivasıñ şārkışlē dek ava gitdim ben doküz˘ēlli kilometire (16) köpēmiz de vā köpeklēmiz iki dene ōlanıñ va iki dene benim va dört dene köpēmiz va

-Daha çok neler avlardınız?

(17) bizim āvladīmız bıldırcınnan yēlve çok avlādık biz bizim merada ó zaman o olurdu şimdi (18) yēlve gene ōluyō da bıldırcın zāti ōlmoyō yāni bıldırcın ōlmoyō bıldırcın āvlamaḲ˘içi (19) bak sölemeyem dėyom teyip Ḳurāsañ ānca ōnda ónu da zāti av komisyonu şē müsāde (20) ėtmeyō yāni ōnniçi gülüm

-Yelve nasıl bir kuş?

(21) çūlluk dēlē uzun gagalı o gelir yāni kasım ayından sōna gelir zāti ó da kēklik ēsgiden çokdu (22) bizim burlāda ama şimdi şu ān yōḲ yāni ama domuz çakal isdēseñ biñlerce vā

Avcılıkta unutamadığın bir olay var mı?

(23) uludā āva gitdik dayımlan berābe şimdi ben biri yālnayak böle gezmiş (24) ayı hiç āklıma gēlmėyō dayı dėdim yā biri dėdim yā adam yālnayak dėdim yā ayı dėdi (25) benim işim bitdi kesinlikle bāḲ çocuklukdan Ḳōrku Ḳālmış çekiniyom yā domuzdan (26) kesinlikle çekinmem hālbugu domuz óndan çok tēlikeli

-Delikanlılık zamanların nasıl geçti köyde?

(27) deliḲānlılīmız baḲ yemin ediyom çalışmāklan geşdi hep bayırlāda ó zamān öküz (28) Ḳānı doyurcēñ de … öküzüñ Ḳānını doyurceñ deye çifcilik yapıyōduk meselâ çif (29) sürceñ nāpceñ başḲa dē āşam ezānna Ḳadā çif sürēsiñ āşam ezanından sōna öküzüñ (30) Ḳānını doyurceñ yātsınen eve gelirdiñ nė çocuk yüzü görüdüñ nė bi şē yā çalışmāḲdan (31) şimdi ne vā adam gidiyō seniñ bi ayda yābdın işi bi günde yābıp geliyō hepsini) (32) tıraktörlēnen tabi hērkesde çif çeker şimdi ilâşlaması dėsen gece sabācek hēpsini bitiriyō adam

-Çocuklukta hangi oyunları oynardınız?

(33) vāllā biz çocuklukda Ḳışın mesā yağāşlı havalāda gidemēzdik şurda (34) Ḳāşıdakı Ḳāveniñ órası demirhānedi ó zaman ōrda ēşşekleme oynādık fiłån birbirne sīrtına (35) hōplā bölebāşḲa küreşirdik bāşḲa bi şē yōkdu yāni hiç nė ōlcek çelik çomak dēlēdi ónnānan Ḳazık dēlēdi (36) böle yārlī atāsıñ fiłån ó da zāti tēlikeli kimisinin kafasına atādıñ atam dēken

-Eşekleme nasıl bir oyun?

(37) ēşşekleme böle mesā iki gurub olūrsun ēbe olan ōnun üsdüne böle ārkasına Ḳafasını Ḳor (38) örtákinin ārkasına böle ördan ötekinnē hoplā te ötekinin sīrtına gidē yāni meselâ bu (39) kaç dē öteki bilebilisen iki üç mesā dek getirebilisen kafadan atıyon görmüyönku dek gelise (40) öle oluyōdu yāni

-Kazanan nasıl belli oluyordu?

(41) Ḳazanan işde numarē bilisen bu kāş dėye soruyō adam mesā üç beş nēse dēk getiriseñ (42) ó zaman Ḳazāndıñ dėyō ónnā sırtıñdan inyō ötekinē gēçiyō bu sefē sen hoplamā bāşlăyoñ ónuñ sīrtına

-Köyünüzde köy odası var mıydı?

(43) köv odası yoĶ benim bildim bileli ēsgiden varımışmış da ben ónu bilmōm yāni hēb (44) Ķavedi bizim bildīmiz ónuñ yėrinde Ķāve vārdı o yıkıldı burası yapıldı yāni

-Eskiden delikanlı grupları olur muydu?

(45) Düvünnēde olur ó böle zāti küçükleri işeylē deliĶanlılā Ķomāzdı ēsgiden giremēzdiñ yāni

-Kışa hazırlık yiyecek neler yapardınız?

(46) biz ēsgiden sālça yapılırdı genēlde hēb gene āynı sālçē devām ėdē gidē

-Kışlık kuruyemiş hazırlanır mıydı?

(47) Kuruyėmiş yāpılırdı āma şimdi şu an zāti yāpan yoĶ ēsgidēndi ōnu haşlālā tēfne (48) yāprannān berābē Ķōrlā güvēlenmesiñ dėye tēfne yāprā çoĶ önēmlidir bōle yėmiş (49) Ķurūtmada ōnnan aralāna Ķor şekērleme yapā ó işde hāşladıkdan sōna bi de dēfne (50) yāprannan basāsıñ çuvāllara basālādı ĕsgiden kuruyēmişleri

-Kuruyemişler nelerden yapılırdı?

(51) bārdak yėmişi dėriz biz bi de bōk yėmişi ōnnārdan yapılıyō

-Bardak yemişi nedir?

(52) böle uzun˘ōlur beyaz incirhāşladıkdan sona Ķışın yīnir

98

YAMANKÖY KÖYÜ

Yılmaz Kaya-Yaş: 73

-Köyünüzün ismine neden Yamanköy demişler?

(1) burda bi adām varımış esgiden çōḴ Ḳarı oynadırlāmış afedērsin şu bi adām varımış (2) çēkdi̇̄ mi bıçā bōle ētirafdakileri hēpsi ayākda durūmuş bōle ónuñ yānda ónuñ˘içi yamānköv (3) Ḳālmış ó adamıñ yüzünden yamān Ḳālmış Ḳarı ōynadırkana çēkdi mi bīzā hi̇̄ç kimse (4) tık dėyemēzmiş óna óndan yamānköv Ḳalıyō

-Ne işler yaptınız bu köyde?

(5) kōvde tek ireşbērlik yāpdık sōna zētincilē dōndük şēfdāli ēkdik işde bunnā

-Eskiden neler ekilirdi?

(6) Būydey misir ārpa yulaf dėdi̇̄m gibi bōle gündōndü ónnārdı

-Hayvancılık neler yaptınız?

(7) hāyvancılık te bu bobamıñ zamānında işde dedi̇̄m gibi kēndi hayvannāmızı yáyādık bāşḴa bi (8) köv hāyvanını yāymadık hiç

-Hangi hayvanlarınız vardı?

(9) Ḳōynumuz vardı, keçilēmiz vardı işde öküzlēmiz vārdı fiłån bunnarı yáyyōduk māndalāmız (10) vardı mānda da vārdı derelē vā ya

-Mandayı ne için beslerdiniz?

(11) işde Ḳōşmak˘için bōle bi kēfe süt için esās südü çōḴ˘eyi olur Ḳāymā Ḳīş günü ōldu mu iki (12) bārmak Ḳāymek kesē südün˘ūsdü bıçāklan kesēsin birē şeker atā yi̇̄rsin Ḳāymā çōḴ Ḳalın olur

-Yediğiniz yabani otlar var mıdır?

bunnarı sayamamkın ben tū̄rlü tū̄rlü otlā işēdyolā tōplep gelyolādıebegömeci vā (13) tāla pancarı var gıcı gıcı dērlē ónnā vā

-Bu otlardan nasıl yemek yaparlardı?

(14) vāllā ónnarı güzēlcene dōrālādı i̇̄nce i̇̄nce güzēlcene yıkālādı óndān sona sóğān (15) Ḳōrlādı yā Ḳōrlādı Ḳavırlādı falan … içine atālādı birēz de pirinç atālādı bōle bişirilēdi

-Çevrede gördüğünüz kuşlar nelerdir?

(16) Burda şimdi hēr bi şē vā yā gōz gövērcin de vā Ḳārgası da vā Ḳūmrusu da vā … de (17) vā üvēyi̇̄g de vā sērçe de vā hēbsinden vā

-Yabani ağaçlar neler vardır?

(18) yabāni inci̇̄r de olur yabāni eri̇̄g de olur ónnarı hāşladın mı şēfdālisi de (19) olur Ḳayēsinin de olur hāşladın mı ya akıllı olur akıllıya dönē

-Hangi yabani meyveleri yerdiniz?

(20) ārmut vā āhlāt dēriz biz ónnarı yabānilere āhlāt dēriz āşladın mı ārmuda dönē bu sefē

-Gençliğinizde köyde kahvehane var mıydı?

(21) dā çocuklūmuzda şurda vādı ó minārenin yānında vārdı cāminin āltında bi Ḳāve órē (22) ētdiyārlā tōplanırdı bīz de ónnān yānna gītdimiz zamān su getitdirilēdi (23) vere he būnnarı gōrdük sōkmazlādı içeri git su geti nēmiş ónnādan akıl ālcēñ sanırsıñ bayā ó (24) adamlādan

-Gençliğinizde nasıl vakit geçirirdiniz, odanız var mıydı?

(25) yōḲdu ōle bi şē yōḲdu sāti ētdiyārlān odaları vārdı misir Ḳāvırıdık āydöndü (26) işēleri fiłån çekīrdek Ḳavırıdık fiłån Ḳabāk çekīrdē fiłån ónnālan ēlenirdik

-Şehre nereye giderdiniz?

Şēre bu tirille (27) nāyesi vārdır órē gidēdik işde óndan sona mudānyē gidēdik ó Ḳadā būrsē gidemēzdik zāten

-Şehre ilk gittiğinizde en çok ne dikkatinizi çekmişti?

(28) vāllā kafa gītdi adam˘akıllı hīç bi şē işēdmėyom be şēhre gitdīm zaman ātatürkü (29) filam gōrdūmüzde hana bu adam nası dūryō dēdik bōle bēygirin˘ūsdünde bi şē gōrmedīne (30) bōle bakā Ḳalırdık ónnara teyāre sinemasına gītdimizde fiłån óndan sōna yā bunnā ne (31) biçim yāpyō bīrbirlēni ōldüryolā fiłån sinemalāda bōle bi şelē gōryōduk

99

YÖRÜKALİ

Salih Öztürk-Yaş: 71

-Bu köyde eskiden düğünler nasıl yapılıyordu?

(1) dün̄nē gece sabā Ķădar yapālādı ūrdă serfoşlā ōlurduĶ ālaylā ōlurdu i̇çēdig sīçādıĶ óndan (2) sōna gēlin˘almā gelidik eşşeklere binēdig bēygirlere binē vāsıta yókdu ó zămanna ēvel (3) geçēdiz gēlin˘almā gidēdik işte hanï bōlĕ

-Ne işler yaptın buralarda?

(4) ben burdă lēçberim zeytincilik bācılık bitti yemiş iştĕ yāpıyos eş bu zeytin māsulunan (5) ōraşïyoz

-Çocukluk yılların nasıldı?

(6) vallā işde āynı gine bo͞lĕ zeytincilik vādı buresi zeytinci bo͞le bācılık vādır

-Nerden gelmiş sizinkiler buraya?

(7) bu köye bu üş tānĕ dĕli gēlmiş yörüg˘ali deye burē Ķurmuşlā ó çēşmeyi meçmeyi işeyi (8) yo͞rüklē gēlmiş o͞le deyelādı yaşlılā biri ó yānna gitmiş yenni kövlendĕ bu bi͞ri de bórda (9) Ķalmış yörüg Ķūrmuş bu kövü yā çoĶ˘ēsgiden ben de yaşlı adam dūyuyodum yāni ki (10) çoĶ˘ēsgi ó çınallā mınallā bo͞le yāni bo

-Gençlik yıllarınız nasıl geçti burda?

(11) eyi geşdi tā dātlıdı sēvgi vādı saygı vādı şindi yaş tükeldi Ķālmadı o sabahlara Ķaday içki (12) içerdik būrda ōnadı mı bavırı çıvırıdık burlādan derelē akādı gērçi hēr köy garipligdi ēski (13) dat yok

-O zamanlar kahve var mıydı köyde?

(14) vādı ko͞ylü Ķahvesi vadı vādı hēpçü vadı emă bo͞le bu ışáy deyildi (15) şey yāne i͞san˘āzdı şindi çok ĶalăbalıĶ˘ōldu bu i͞sanna çok kalabalık kimsĕlē yōktu fāzlă (16) bi͞z˘ālay yāpādık ēşşeklēnen bēygirlēnen gēlin˘almā gi͞dedig ȫküz arăbalarĭnan şindi gāli (17) taksiler hēr tăraf ārába bó yāně

-Çocukluk yıllarınızda sokakta oynadığınız oyunlar var mıydı?

(18) ĶazıĶ˘ōynādık sāklămbıç˘ōynādık Ķamışları beygir yapādık mezālık yoluna dōru sēydirdik (19) sen benï geççiyon birbirimize bunlā vardĭ ēp˘ónnā Ķākdı sāklămbıç˘ōynu oynādık (20) ónnā da Ķăkdı ōynámeyolā gālik ēp televizyonnā çīkdı yoĶ˘ōle bi şey

-Genç odaları falan var mıydı sizde?

(21) yóĶ odă ēskiden vamış burda ālan odămış bu Ķāhvenin āltı Ķadir˘ā vā deye ōdāları (22) vamış gelen misāvirlē eşşeklēnen órda bakālāmış öncĕden bu vāsıta māsıta yoĶduku (21) yōkmuş˘ó zăman köv˘odası vamış ōráde ēhtiyarlā Ķāhve bişirilēmiş ōturulāmış yāşlıla (24) gitdikce deyişdi iş

-Sebze olarak ne ekersiniz?

(25) vallā herkesin kendine Ķadā ēkiyo çok kişi bizim būrdĕ bek su yōkdu zērzevāt bostan˘ekēz (26) bo͞le bi şeylē patlecan büber ekēdig gine ēkiyos hērkez yi͞ceg Ķădā su yok su Ķıt (27) bōstan˘ekēdig zāten gelirimiz i͞ncirnen deyişdirmē lüzüm yok bācılık biráz bitti öldü gālik (28) bu yēvmiye pālı ōludum dā āzáldı şindi yėmişçilik vā zeytincilik vā

-Annen kışa ne gibi hazırlıklar yapıyordu?

(29) yāv yūkka yapālādı tarana yappāladı ēriştĕ yapālādı dāṭlı Ķaynadır ó bizim būlăma yapālādı (30) reçel yapālādı ü͞züṁden bāğ çokdu şindi ónnāĶaĶdı gālik hērkes kibar˘ōldu

-Bulamayı anlatır mısın bize?

(31) bulamayı dövēlēdi bo͞le toprak şeylē vādı döve döve şertleşirdi ó bulăma dādlıyı bo͞lĕ (32) dövēlēdi kovonozla vādı toprak konovonōzuñ ónun i͞çinde dövēlēdi sertleşirdi (33) sopalan şey yapālādı tā sert oludu bulăma oludu zōre hēpsi Ķākdı gālik

-Pekmezi mi dövüyorlar?

(34) hē sērtleştiriyolādı sopānan bo͞le vura vura çērtleşiyo ó

-Sonra ne yapıyorlar o bulamayı?

(35) bulămayı yiyoz Ḳışın ekmeklēn˘üstüne bōle şeker meker yoktu ku fāzla bōle yiyoduk reçel (36) yapıyoduk kabak reçeli ayva reçeli bi bōlluk vādı ēsgiden gālik millet zēngin oldu pek bu (37) işlere bākmáyolā sabahlara Ḳădā Ḳarıla dādlı Ḳaynadırlādı avlulāda Ḳazannā vardı

-Pekmezi diyorsun sen tatlı diye?

(38) hē hē dātlı bēkmez ónu bulăma yapālādı bōle vura vura vura sērtleşirdi

-Pekmez nasıl yapılır?

(39) şēden be üzümden çinēlēdi óndan sōnă şarăpkan baĝı vādı órda sıkālādı sōzdürülēdi óndan (40) sōne Ḳaydırlādı tāmam toprak vādır toprā vadır mayesı beyez toprak yukarlāda dādlı toprā (41) ónnan Ḳaynadırlādı ōle olurdu yāni kövde

-Bayırdan toplayıp yediğiniz otlar var mıydı?

(42) ōt olmaz mı gelincig˘otu vardı ēmegömeci toplān Ḳarılar bişirip yiyödük tālā (43) yiyoz

-Avcılık yaptın mı sen hiç?

(44) genşken yāpdım av çokdu av yok avcılık yāpdım birez sıvırcık vardı davşan vādı yelve (45) gelirdi çok bāhça sürū̄ yelve duru Ḳakılı olūdu vādı dā ó zăman için bunū̄n de kökünü (46) Ḳazıdılā yelve olūdu gövercin olurdu bozbakal Ḳaratavık bu ōlurdu gālik yok ónnā da yok gēlmeyolā

-Dört ayaklı olarak ne vardı?

(47) bizdĕ tek işē çakal tilki vādı ónnā vādı ōle tek tük doñuz Ḳurt murd vā bizde pek ōrman yok (48) bū yānnāda çakal vādı tilki vādı ónnā bovurulā bōle gēce

-Yabani kuşlardan başka neler var?

(49) kimi kuşă Ḳaratavuk derdik ḲıraḲıra vādı ónnā gitdi alecalı bolacalıdır kākannā vādı (50) āğáşleri oyalādı ónnā da yok bāşdan kăralā vādı gōsükınalılā vādı cülüg vādı hep vādı (51) bunnā ammă şindik āzaldı yirdik yā bırak bi Ḳaç kiloyu çok vurūduk Ḳar yavādı bi gidēdik (52) sen kaç tāne tutturdun yū̄z dāne ēlli dāne Ḳuş tūtdurdun tōrbă şāggır şakır Ḳış çok ólurdu ó (53) zăman biz bu yenne getiridik

-Balıkçılık falan yapar mıydınız derlerde?

(54) ū̄lfere gidēdik nē balıklā vardı hāsköv vā aşşāda geçit nah yirmi ōkḲalık sazannā yayınnā (55) vādı ó dērede bizim āltımızda düşē orē eşşeklēnen giderdig órde yatādık gėce (56) balıḲ˘āvlādık bālık yirdik ama sinci ó da o da ōldü yayın vādı sazán vādı dūrna vādı hēpçi (57) vādı ufak balıkladan vardı ülferin suyunu içēdik yā eşeklēnen gidēdik şindinneri (58) kokuyo ileş gibi

-Yılan türlerinin adlarını söyler misin?

(59) bındırgĕ yılanı vā Ḳara yılannā va ónnā da yok Ḳarayılan va bondürkĕ yılanı derdile (60) yeşşilustam vā ēr şey bitdi böyün gālık bi şi yaramadı dovada ānadın mı burdan sıvırcık (61) kültēlen getiridik yok gālik yok bi şey yok Ḳālmadı dolardı bōle

100

YÖRÜKLER YENİCESİ KÖYÜ

Niyazi Akyıl-Yaş: 80

-Köyünüzde hangi ürünler yetiştirilir?

(1) būrda būydey ēkyoz ēsgiden dā iza ēkyōduk būydēyin bi işēsi Ḳāblıca dēlē onu (2) ekēdik iza hāyvan yemi de olūrdu i̇san yemi de olūrdu dā evełâ çōḲ sene evełâ ama (3) bundan yēdmiş sene evełâ ātmış sene evełâ olūrdu burda ārpa ekmē dāyi yėdilē (4) āşlıkdan benim bubām berbērdi bi senede bi tenėke būdeye bi kişi̇ tıreş ėdēdi bi senē (5) ónuñ da yārsı delicēydi būydey dēldi hēpsi rāmetli ū̇ş tenėke misıra ū̇ş dönüm yer āldı (6) tārla ōleydi ēsgiden yōksulluk çōkdu şi̇ndi māşalah milēt yaşāyō

-Köyde unutamadığınız bir olay yaşandı mı?

(7) ōldu çoḲ ēsgiden ū̇ş dene çocuḲ samānnī girmişlē ufaḲ ama beşē yaşlānda bi yāngın (8) çīḲdı samānıkda çocuklāñ ō̇lüsü bulundu bō̇le kütüg gibi ōlmuşlā ō̇le ōldu ō̇le şēlē ōldu (9) bāşḲa böyük yāngın yōḲ öle ó çōḲ böyük ōldu yānız ó çocuklāñ yānması dōldurdulā (10) çuvala gi̇tdik mezārlī gō̇mdük hērkesiñ şēsini āyrı tabi cesetini āyrı ama kütüg˘ōlmuşlā

-Köyünüzün dedesi var mı?

(11) kövüñ dedesi vār mı hānçerli dedesi hānçerliye āyit dede yāni hıdirēlzden bir hāvda (12) sōna ōrda şēnnik yapālā bütün izmirden kemālpaşa Ķaracabēy bütün kövlē bu civār kövleñ (13) hēpsi óre tōplaşır bi gün órda şēnnik olur

-Eskiden köyde düğünleriniz nasıl olurdu?

(14) vallā ēsgiden düvünnē mānda arabasınnan gēlïn alınırdı öküz arabasınnān gēlïnˇalırdı (15) bāzı bāzı zenginledi milet gāli bēygir arabasınnan düvünˇoludu böle tāĶsi māĶsi (16) yōĶdu bi şē yōĶdu bi şē yoĶdu tırākdör de yōĶdu öleydi óndan sōna tırākdör çīkdı mānda (17) arabasınnān da gēlïnˇaldılā öküz arabasınnān da ācık zenginleyince bēygir arabası öldu dā (18) sonra tırākdörˇöldu dā sōna da tāĶsi öldu şindi

-Eskiden düğünlere has yaptığınız yemekleriniz var mıydı?

(19) vārdı ya bōl bōl bulgur pilavı vārdı içinde bi bacāĶ da ēt Ķōyŭnˇeti öleydi şinci öle (20) köfdeli möfdeli şindi allāya çōĶ şükür

-Keşkek yapar mıydınız dğünlerde?

(21) Kēşgek bilmēriz biz çōrba da pek ōlmazdı ya fasülle olur yaa nohutˇōlur işde biráz de (22) etˇōlur bi de bulgur pilavı bōldur öleydi Ķoca kövü dāvetˇidēsin ōrda yerlē içēlē işde (23) bu

-Mesleğiniz var mı?

(24) yōĶ yedi sene şu kövüñ südünü tōpladım sekiz sene kövüñ südünü tōpladım sütaşa (25) öndan sütāşda bi māsebeci mesut bēy va niyāzi bēy seni sigōrtalı yapalım yā (26) ölmaz ölmaz şinci ölmadı işde emēkliyōz şindi emēkli dēl emēkliyōz böle

-Hacca gittiniz mi?

(27) dört sene öldu bu sene yōĶ gidemeyōz çīkmayōku

MUSTAFAKEMALPAŞA İLÇESİ

101

ALPAGUT KÖYÜ

Davut Özdemir-Yaş: 68

-Amca adın soyadın ne?

(1) dāvut özdemir yaşım āltmış sēkis

-Alpagut ne demektir?

(2) ālpagut bilmörüz de bundan çok āsırlar evel bi alpagut paşa varmış onuñ ismiñi (3) Ķōymuşlar yāni öle biliyoz böyüklēmizden öle biliyos onuñ ismiñi vērmişler yāni köe (4) başarılı bi kómutanmış heralda o yüzden

-Bu köy halkının nereden geldiği belli mi?

(5) bilmöñ oñu aslında yērli kö bizim burası bēli dēl ben (6) türklerin ōrta asyadan geldini hepimiz öle biliyoruz yāni kövü āynı yerleşmişlē

-Bu köyde çocukluğunuz nasıl geçti?

(7) çōcuklūmuz ilkokula gitmedim hiç yazıyı kēndim söktüm āmetten (8) mēmetten āyı mēmetten bēyi āmetten fakad kēndi kēndimi yètiştirdim yāni esābını (9) ēpsini yāzsını biliyorum hattā bi ārkadaşlan ōrtaĶˇiş yāptık iki māsebeci gēldi yālñış (10) hesap çıkādılā kırk beş gün üreşdik ara ara geñe yālnış çıkādılā ta sōna benim dèdime (11) gēldiler ama benim girdim zaman Ķāvede duramıyolādı ōtandıklāna

-Çocukluğunuzda neler oynardınız, hatırladığınız oyunlar var mı?

(12) vār var kim bindi oynādık üstüñden tümece oynādık güvērcin takla oynādık bāyramlārda (13) onnarı yapādık yāni dana oynūduk soppēnân dana oyunu

-Güvercin takla nasıl oynanır?

(14) güvērcin takla dört kişi igi kişi böle göt göte vērler iki kişi de kafa kafaya böle (15) ōrta şē olur böle Ķāşıdan gelen bi ātlar onuñ üstünden tēpe takla öbür tarafa geçēr ó (16) ātlayamadı geri kāydı mı şē denişir sekkiz kişi olur bunnā gurup deñişir ó zaman onnar ālta (17) gēçer bu sever

-Üstünden tümece nasıl bir oyundur?

(18) üstünden tümece de iki kişi ōra durak dē órdan koşā gelir burdan ōōp bunuñ üstünden bu (19) tarafa ó derece derece yükselir ātlayamadīn zaman öteki geçē

-Dana oyunu nasıl oynanır?

(20) dana öyunu sōppa olur birē tāne ēlimizde ōrta yere tāşˇolur bi de yālak olur böle ōrta (21) yere ónu Ķóymayăncıya mücadele èderiz ó da yine gurup hālinde olur kim kaybědēse ó (22) geçē çōban olur yāni ebe olur

-Kendinize hangi oyuncakları yapardınız?

(23) kēndi kēndimize şē yapādık çēktirme böle yüksek āç yapādık üstü çātal ōrtasına (24) basādık şimdi çek şē üstünde ayakˇüstünde öle yörürdük yāni

-Araba veya top var mıydı?

(25) araba top pek bizim çocuklimizde yōktu bunnardan pek yokdu yāni

-Bu köyde ne ekilir, halk nasıl geçinir?

(26) evelce mısır būdey hepsini ekērdik yāni hattā bizim burasın suyumuz (27) bōldu kabā mēşurdur buñdan ōn sene evel bi müdīī gēldi ōkul müdürü (28) soruyo şindi ne ēkiyoñ ónu ēkiyoz bunu ēkiyoz ama dėdi kābā unuttuñuz dėdi yā (29) onuñ bile hātırında Ḳālmış ālpagudun kabānı mēşurˇōldi dėdim bēn de ó gēride kāldı (30) şimdi suyu bizim biz ēvlere āldık suyu bāçelere veriyoduk şimdi ēvlere ālınca ó da bitti yāni (31) su var da her hāneye āldık suyu ēzgiden bāçeleri sulamā gidiyodu bōle (32) sıraylen yāni iki sād üş sāt

-Köyde hayvancılık var mı?

(33) hāyvancılık şimdi çōk hızlı böyük hāyvancılık sīr damˇayvanı yāni māltufan hōşteyn (34) alaca

-Ramazan ve bayramlarda yaptığınız özel yemekler var mı?

(35) vār var baklava yāparlā bayramda ekserī bāklva olur yāni óndan sōna hēlva yaparıs (36) unˇēlvası irmikˇelvası ēt olur mesĕlā bol sofralāmızda ēvdĕ bunnar olur yāni

-Keşkek yapar mısınız?

(37) ónnār da ōlur dūnnerde olur hayırlarda dūnnerde kēşkek yaparıs yīfka da yāpıyoduk (38) şimdi ó geride Ḳāldı ama yāpannar ōluyodu yāni

102

BÜKKÖY

İbrahim Aydemir-Yaş: 66

-Kaç yaşındasın?

(1) bin dokuzyüz kırkˇiki doumnuyuñ kaça gēlmişˇōluyo

-Bükköy ismi nereden geliyormuş?

(2) hīndi bu köün ismi dedīm gibi bizim bi ēski köy yeri var o kövden sūsuzluktan su (3) bulamayınca bu yamaya gēlmişler bir tāne iki tāne dėrken burası çoĝālmış burası (4) bük köü ōlmuş sūsuzluktan burlara gēliyolar burlara bī köv Ķuruyalar işde gūzel bi köv (5) oluyo

-Bük ne demek?

(6) bük köv dėmek vallā bunun nedenini ben bilemēcem inci bak şurda çāyımız vā çāyımız (7) burdan ākyodu bu dere burdan bu cāminin dibinden ākkıyodu ama dövlet su işleri buña (8) ēlˇaṭdı bu cāmileri bu köü biras sudan ūzakläşdirdi derėyi ūzakleşdirdi sōna īçme (9) suyu olarak köün edrāfında ōrman işi ołdūna su bol aşā yokarı her hānede hemen hemen su (10) vadır hinci bizim burda

-Bu köyde ne işler yaptın?

(11) vallā ben ōn sekiz yāşına Ḳadar beni bobam bir yire göndermedi hic bak burda mādennē (12) çalışdı taş˘ocakları çālışdı şu bu çālışdı beni göndērmedi īki tāne şē varıdı o da köün (13) mūtarıydı bobam bi ki yirli inē vārdı bāzı ónnarı güdmē gönderidi köün (14) çēvrelerinde hāni ūzak bi yerė sālmazdı beni óndan sōna ben o arada bi kıs kāçırdım burdan (15) kövden kāçırdım hattā yāşım da pek musāit dēldi de dāvā aşdı böyütdülerdi yaşımı áskere (16) göndercem diye áskere gitḍim áskerden gēldigden sōna āyrıldım bobamdan bobamdan (17) āyrıldım ama gine āynı mülk içersinde ayni gine hāłâ bubam sā olsēdi korkārdım bobamdan (18) bobam sertdi bobamın bobası esas şēden gelme elazīdan gelme burē yėrleşme işi (19) ólerek burē gēlmiş ramăzan hocası diye gēlmiş burē yėrleşmiş ēvlenmiş kālmış gidmemiş (20) bobası çārısı üzere gidmemiş bi tā kālmış

-Yörük mü?

(21) yok canım yörük dil kürt hāfız amma o gün bērinde en˘okumuş hāfız mesėłâ bir (22) kemałpaşaya gelen bir ēski yazı fełån bilmeyen bi hākim ōsun şē ōsun gelib buña (23) sorarlarmışdı ta burē sorarlarmış ta sonŭda bi hākim hemşerisi gēldi ónun ełåzizden te gēldi (24) bunu burda būldu böle vakid gēçirdik işde sōna ben áskerden geldim āyrıldım şūda (25) kü dīşında bi taş˘ócā vărdı taş çıkārdı bi kaç kişiynen çālışdım órda sā sola bu taş çok (26) gēçimniydi ēski dēmirciler felen kullanır kösere taşları vărdı kösere taşı yabdırıdım sā sola (27) veridim māden āçıldı mādene gitdim çocŭkları da ó mādene sokdum güççük yaşda (28) hēppisi ēmekli oldu ben de ēmekli oldum

-Babanın Elazığla bağlantısı kalmamış mı?

(29) dedemin bobamın dil babam burda doub böyüme

-Deden devlet kanalıyla mı gelmiş?

(30) heralda öle gēlmiş ó zăman heralda onu da ó zămannarı tabi köün köv yėri burlara gēlmiş (31) dedim ya cāmi felen yapılmış ónu imam hōcası diye gēnç bi talebe gēlmiş burē ó zăman (32) köün āları ónu sāmamış ēvlenmiş kālmış burda sü ledimiz gibin bobam (33) burda douyo dēdem de burlādan ēvleniyo ninem de bu çēvreden burdan hani yābancı yirden (34) yok bi dedem işde órdan gēlme

-Ne işler yaptın?

(35) bi arebeye özendim bi arăba āldım eski burunnu bēdfortlādan o da benim ocāmı (36) söndürdü çoluk çocuk ta kalabaláşdı nāpem nāpēm derken gėne taş˘ocānda bi güzel (37) bi iş çıkdı bana eskişēre inegöle taş mutāit eski tārihi cāmilere kaplama yāppıyolardı bizim (38) taşımızı bizim taşımız şu taş bak yımşak güzel bi taş ama ateşe de dayanıklı bi taş a (39) bunnarınan mucādele ētḍim

-Bedfordla bu işleri mi yaptın?

(40) yābdım ama ó beni bātırdı icrā satış yapdı felen arăbeyi rāmetli bubam bi gün icrā (41) mēmurları gēlmiş bórda dedi ki bunun dedi kaç para borcu var dedi o günün mēhrinde kırk (42) bin nira dėdi ben ödeyiverēm de bi tā da dėdi dērs˘ōlsun muña nānkı birïni (43) ödeyivėrcen baba dėdim ben de icrā mēmurların yānda hanki birini ödēcen bu dėdim (44) temizlemiyo ki gērisine dedi sen düşün dėdi ayānı denk˘al dėdim ben buñu didi arabeyi (45) gētirdin saña ne dėdim dėdi ōlum bu işler i bi şē dil dėdim dėdi sen ónu yanāłdan (46) atdın dedim dedi hagiḲatde dedi āvlu içine sōkdum men şöle bi bākındı boyası güzēlmiş (47) ōlum dedi

-Kaç yılında arabayı aldın?

(48) ben de aşā yokarı biras kullanılmış˘āldım bi bēş˘altı sene kullanılmış˘āldım bi de burda (49) orman işine girdim ben çok kar Ḳırıdı bu çamı yanıma hic bi örtak ālmadım gēreken yėre (50) yöymiyeci gētdim gēreken yėrde çolümnan çocūmnan kēndim yābdım o beni biraz (51) bōrçlarımı hāfifleṭdi tā türkçesi bi ev parası da kāldı baña şurē yōlun boyuna evcēz yāpdım (52) çekildim bi tā

dabōrçtan korkdum ó arada saten ónnar (53) bitmeden maden āçıldı mādenden bize bi līste geldi dā bāşlecē zaman ibrāim āydemir (54) böyük çocūnu da ālsın dōkus tana da ārkădaş ālsın gēsin fełån yire mādene bāşlīces yėr (55) āltına yā allah dėdik bāşşadık órdan ēmekli ōlduk çōcuklar ēmekli ōldu nineyi (56) sākladık bu sene bu cumā allā nasib˘idēse kadınnara çevreden gelcek ārkadaşlara burda (57) cūmādan çıkĶınca hayrımız var allā nasib˘idēse bu cümā hayır yapcem óna hinci daha (58) senesi gēlmedi ama senesi gelmese de çócuklar yarın ōkula gidçek şu gidçek kızlarım (59) gelemicek onun˘için biraz evel yābmaĶ˘istiyom āşçīnan konuştum fełån o hāzır yāpçek (60) hēpsini

103

ÇAKALLAR KÖYÜ

Emin Eryılmaz-Yaş: 73

-Doğma büyüme bu köyden misin?

(1) çakallādan dōma büyüme

-Buraya neden çakallar demişler?

(2) yā şindi kimisi deyo burē bi çakal ad bālamış alaña óna çakallā çakallā denmiş dėyo kimisi (3) lāblā vā ye bizim būlāda molla ümmetlē denir işvedlē denir molla (4) osmannā ōle bi lāb yōrük gēlmiş tabi şēden tabi bizim kōünne āsyadan nerden gēldi (5) bizim dedelēmis dāvşannıda da vā hattā bizim ākrabalādan Ḳālmış yāni tē dedelēn dedesi o (6) dēcēn işde ōle çakkallā ōle Ḳālmış

-Orta Asya'dan mı gelmişler buraya?

(7) heralda órdan gēlmişlē yōrüklēn gēldi yer ó taraf yērleşmē bizim köe burē

-Karakeçili mi burası?

(8) Ḳarageçili hattâ bizim şu bālıkessirin aşşā dere dērdik bizim órda çivtlik vārmış (9) sātılmış şimdi de dedelē bobalāmıs sātmış yāni bureye yērleşmişlē işde bu kōden āsıl (10) burdēmiş kimisi öte dōru çēkilmiş fiłån yōrük kövü yāni

-Yaşın kaç amca?

(11) otuzbeş doumnuyum ben (73 yaşındasın) heralda ōle ōtuzbeş doumnuyun da

-Bu köyde çocukluğun nasıl geçti?

(12) çōcuklūm hāyvana bākıyoduk işde burlāda lēşberlik yāpıyos hāyvannan ekseri hāyvannan (13) tabi lēşberlik de yāpıyoz yiyecēni Ḳāldırıyodu hērkez būydey ēkiya misir (14) ēkiya tabi biliyoñuzdur būydeyden bāşḲa ārpa ekē misir ekē başḲa gūnebakkan (15) ekēlēdi bāşḲa nōhut mohut ōle zebze su yok yāni su Ḳıt içme suyu dā ūzakdan gēldi (16)

-Buralarda mısır tarlası var mı?

(17) misir ōluyo canım şūrda tārlada oluverēdi gēçen sene gelēdiñ misir bollū hāyrad yapēdi (18) hem órē çok eyidi yōlun üstünde şindi órası būydē bu sene

-Çocukken oyun oynar mıydınız?

(19) tōp oynādık ēskiden top şē laylon lēsdik çıktīnı ben bilēm łåsdik (20) ayaḲḲabı yoḲ çārık giyēdig de çorab iç çorablādan ónnān Ḳoncine hayvan bōkku (21) gibi bişē dōlduruduk bēgir bōku tōp yapādık ónu ónnānan ōynādık ēşşek (22) pindirmece oynādık şōle dolā ónun ūstüne ātıvērsin tōpu ónu ātıveri kim dūşürdü meselâ (23) ben dūşürdün mü hēpimiz āta geççez ónnā ātār ōle ōle ōynādık (24) çelig˘oynādık çēlik şōle deynēnen Ḳuvetli ama dāna oynādık dana

-Dana nasıl bir oyun?

(25) dāna şōle bi yūvarlaḲ˘ācı kessēsin hēpsin ēlninde de bōle deynek bi çukur Ḳazālā (26) şōle ónun içine Ḳuyēn der Ḳuydurmēn der kim (27) Ḳuydurdu mu çoban değişē ōle oynādık

-Kendinize oyuncak yapar mıydınız?

(28) yābmāzmīz yāu kēndimiz hēr şē ēşek āşlādan ēşek yapādık bēgir yapāsın (29) ēskiden şē yōkdu yāv tabi hūsīsi çamnān tepelēni kesēdik ónnā çātal yerlēni ātına (30) gēttiri ēşek yapādık ónnādan onnāla ōynādık çōcukluk ōle

-Araba yapar mıydınız?

(31) araba yābmazmīz çāttal arabalā yapādıḴ bōle ācı yonā gūzel tēker yapādık āştan ācın (32) bōründen çıkādı da yuvarlak şēden tabi dēliyoz ónu bi de çattal āç şōle ārka yanı (33) çatal öñ yanı şōle şē öñ yanı şē dönē bōle ónu ayaklānı şē yabā bi (34) gitdiverisin ta Ḵārşıdan dönēsin tā aşşā Ḵadā onu gāri kucaḴlāsın hādi yātırısın (?) (35) ōle hāłâ bile de yapālā tēker çoçlā ēytiyarlā yābdırı ōynamaḴˇiçin amma şimdi gāri (36) naylonlā çıkınca onnara bakan yok hīş tēker bōle āşam ōldu mu köün şurdan yūkardan aşā (37) takır takır çoçlā oynādı ōle arabēnen bōle şē yabdın mı üç yanı dingilin üstünde bōle tēkēlē (38) onun ārka yanı tā bi tēpinmez ayaklā dirokson şē tēkerin teker yā senˇónna ne yanna (39) çevirisen ó yanna gidē

-O arabanın ismi neydi?

(40) çāttal araba dērdik

-Askerliğini ne zaman yaptın?

(41) āskerlīm ḳât gelïyo aşādan candarma alayı gētiriyo fiłânca fiłânca gidicek gīdiyoz ó (42) záman şindiki gibi şē yok ēlbisēnen gītdik kemałpaşā vādık órdan ḳâtlāmızı āldık güzē (43) bālkesire Ḵadā ikïşē lira vedilē ó záman órdan öte sülüs kēsdilē tirennen bōrnovaya gītdik (44) bōrnovada eyitim gōrdük óndan sōna īmite gitdik izmit çulānede óndan (45) sōna tumnubıñara merāsime gitdik afyon tumnubıñar vā órāya merāsime gitdik afyon (46) tumnubıñar vā órāya merāsime gitdik sōna órdan gēldik bi şē çıkdı bu çıḴārṭdırma çıkārdma (47) gittik yāni şeye sūriye tōb bāzına ben şindi tōb bāzına dönüb (48) ben subaylān yāndēdim hātay şēde ye ó Ḵoca meşe deyalā Ḵoca meşenin yānda (49) subaylān yāndēdim órda ūçˇay Ḵāldık ānneşdilē āmerikadan gēldilē yāni toplā dōru (50) duruyo habar gelise hēmen ya telefon ya işāred verdilē hēmen tētī çekçek (51) löbetçilē ōlēdi bī habar gēldi amerikadan bi aliḴopter teyāre gēldi (52) çevik türke ankaradan tabī ānnaşmışlā subaylān yūzü gülüvēdi ó záman ben (53) pōstēdım bēnim yūzüme şindi nâpiyo būle kibridi çēkiyo bōle kibrid çōpü vā ye ónu ben de (54) bākıyom içerdelē subaylān yandayım ben çok bi tugayın şeyi órda ben dedim yā yūzbaşım (55) ne ēmin dedi bizden ya dönen ōlur ya ōlmaz dedi andan sōra ben cāhiliz tabi velâsıl (56) ūçˇay Ḵaldık órda ānnaşıncak ādanada Ḵaldık ādanadan konyadan gele gele bōldan (57) gēldik gene bölūmüze īzmite çulhānē

-Kaç ay askerlik yaptın?

(58) ikki sene bize mevzırāt furdu órdan gēlince

-Ne vurdu?

(59) mevzırāt dēlē üçˇayda īki seneden īki sene tam yabmadı yāni āskerlī mevzuāt furdu mesiłā sēneyi tamamlamadan ūçˇay Ḵala bi sāldılā yāni bizim birlī hēp sāldılā

-Askere giderken askerler nasıl uğurlanır?

(60) āskere gidēken kōlülē şimdi askere gidicem yarın gīdiyo dērlē kōlülē cāminin yānda (61) tōplanır gēlen tabī çoğu gēlir gēlmez hoca bi duā yapā ūrlālā köün öte yānna ānadın ōle gidē

-Arkanızdan su dökerler miydi?

(62) su sēbmezlē de bizde duvā kövˇolarak tōplanır cāmi yanna tā köün ōte taravına Ḵadā (63) gōtūrdü çıkış var çāmnıkda órda bi duvā yapā hālallāşırsın hepsinnen çēkē gidēsin (64) órdan şimdiki

gibi dēl biz ó záman ēlbiselē ta bornovada sōyunduk sivil elbisēnen gitdik órē (65) Ḳadā órda şēleri kimisi gönderisen gönderiyoñ böle tabi ātıversen ātıveriyoñ ēski mēski öle (66) şindiki gibi şē yok

-Tekrar gönderseler gider misin askere?

(67) giderim bana āskerlik ó Ḳadā çok rāt yaşadım yā bēnim yāzım filen yokdu emme bütün ben (68) pōstalık yabdım yüzbaşı beni çok sēvdi

-Askerde hiç görmediğin ve orda gördüğün şeyler oldu mu?

(69) hērşeyi gördüm hiç bişē görmedim burda ben çobannı bamye bile bilmiyodum ben bamye (70) vā ye bamye istambol zētinburnu … çivtli vā órē gitdik yörüşe rumnārı toykud yapdılā bi de (71) istambola órē şeye gitdik göreve şişli cāminni yannāna nedir çiftlinde duruyoz öte yānda ó (72) da bāmyēmiş görmedim yāni bamye bamye órda gödüm

-Denizi görünce şaşırdın mı?

(73) dēñizi görmedim deñizi burda izmirde gördük deñizin kenarında

-Şaşırdın mı?

tabi órdan (74) bindik bandırmadan izmite Ḳadā vāpırnan çıkdık

-Vapur güzel miydi?

(75) vāpırnā şindiki gibi dē yā vāpırlā ó záman şēdi tirennen gitdik hātaya gitdik ta (76) iskenderuna dörd günde burdan izmitden gitdik gürsel vādı o záman birinci ördu (77) Ḳumandanı bizi örlāda adam yiri bişēdi cemał gürsel andan sōna şē yapıyolā (78) ónu amma ādam böle bizi aĝırlē böle makām arabası tabi ālăya bişe biliyo heralde (79) ó biz órē çıkartmā gitdik ya biz örlāda dört günde bi iskenderuna te tiren gitmeyo (80) iskenderuna tirennen vādık o indik öte iskenderunun öte yanda belen kazāsı belen kzāsından (81) sōna tülüster şē dālāndan ēri böri iniyo yol tā Ḳoca meşe deyolā hātaya bu (82) yanna dönēsen hataya varıyoñ bu yana dönēsen gāziantep taravına bu nōto (83) yolu dedikleri yol ó yolun üstünde üç˘ay Ḳāldım ben çāmnık vā zirāt çamnī var˘órda yāni (84) Ḳocameşenin dedim de böyük böle böyük turistik yer böle hani órda subaylā burda (85) çādırlānan órda duruyo

104

ÇÖRDÜK KÖYÜ

Ali Sever-Yaş: 75

-Neden buraya Çördük demişler?

(1) burē neden çȭrdük demişlē bu çȭrdük ismi yaban ālatından geliyo yaban ārmudunun (2) yabānisinden geliyo ȭle diye duyyoz yāni çȭrdük dēllēmiş ārmıdın yabānisine

-Burada çok armut mu yetişiyormuş?

(3) burda yētişiyomuş ta āşlālādı ónnarı aşılālādı ónnarı ārmıda çevrïlēdi ėyileşdirişēdi çȭrdük (4) būrdan geliyo yāni

-Bu köy neyle geçinir?

(5) bu köv genelde bizim köümüs yüs hānenin üzerinde hemen hemen yüs hānenin seksen (6) doksan˘ānesi tütün yapārdı tütüncülük yapārdı şimdi tütüncülük hiç Ḳālmadı bi de (7) ïpek böçekçilï vārdı ïpek böcekçili de Ḳālmadı şimdi bi záman domatis filen ekmē bāşladılā (8) ó Ḳadā çok uruldu órda tālalā zāyıfladı domatis te ārtık Ḳarın doyurmuyo pāncar māncar (9) ekïyolā işde hērkez ekemiyo da bāzıları pāncarcılī da eledilē beledilē hani kōto mu getdilē (10) netdilē vełâsılı hāyvancılık yapïyolā böyük hāyvancılık yapïyolā evlēde besliyolā ama (11) böyük hayvancılī óna da māsraflı ōluyo tabi

-Köyde çocukluğun nasıl geçti?

(12) benim çōcuklūm pērişan gēşdi bobamın bobası ȭldūnde bubam sekiz yaşındamış (13) ānnesini dul Ḳalıyo tāllamız var ama işlēcek şē yok bubam acık yētiştï zăman ēskiden (14) keremid ōcakları vādı keremid ocaklānda çālışdı bizi bēsledi biz üç Ḳārdeşis ïki ōlan bi Ḳız (15) bubam bizi ȭle bēsledi beni bi okudēm dedi ōrta okula fiłån gïtdim beceremedim (16) ōkuyamadım yāni çivçilik mivçilik yābdık ȭküz koşduk yāni tıraktör edinemedik yāni (17) benim biłâderim vā ónun da birez óna da acık acık böyük ona bi tene ōyun bōyunna āldık (18) küçük biłāder kōyunculuk yābdı ben ȭküznene çïvçilik yābdım ó zămana Ḳadā (19) gētirdig˘işi ama bubam da yētmiş sekis senesinde ȭldü yāni aşā yokarı bȭle gidiyoz yāni

-Çocukluğunuzda arkadaşlarınızla oyun oynar mıydınız?

(20) bizim oyunnāmız şimdiki oyunnā gibi dïl ki yumulgaç derlēdi birisi bȭle sāklanır ta (21) arkadaşlā sāklanır ónnarı bulur yāhut ta kāçak kāçakdı gēce gēce … gece arādı ïki taraf (22) bōlaşilirdi sāklanırlā dışāları ónnarı gece arādı bulurlādı çelik oynānınır bȭle bȭle şēdirlēdi (23) attīna bȭle tudālā şedirlē ónu bi de bizim burda bilmem başka yerlēde va mı Ḳarannık çelï (24) dērlē Ḳarannık çelï bȭle bi çēlik yapālā kim kapıp da burda şeye gētirise ó şē ōluyodu (25) hani Ḳazanıyodu işde ȭle bi şēlē ōynālādı ama şimdi ónnarın hïç birisi Ḳālmadı

-Delikanlıbaşılık yaptın mı?

(26) ben yābmadım ben kȭyde mūtālık yāpdım yētmiş sekis sēksen˘üç arasında mūtālık yāpdım (27) suyumuz bizim içme sulāmız kesat kasabadan … su gētirdim ó da su getirdimis borulān (28) güzergāhında Ḳaradenizlilē gēldi ēv Ḳurdulā ó bayırlara bizim órlādan su āldılā vełâsılı (29) şēttilē sōna burda ben üç kiłometire bayırı yārdırdım órda sulā vādı te bu sulara kātdım (30) ēvlere deĝil de bȭle ȭş tene çeşme vā burlara kātdım suyu bollāştırmak için ó da rāndıman (31) vēmedi bi mūtarın birisi bēnden sōna de órē dēpo yāpdı ēvlere su āldı temelli şētmedi (32) kasābadan bi su gētdilē deye

bi su gētdi ó taraffan bi böyük dere lēkin hani daşıma sūnan (33) dērmen dō̄nmez deye bi łåf vā ālemin kēndi malın ōlmadı mı ālemden ōlmuyo işde yāni bi (34) su bulamadık biz burlāda bōl su bulamadık bizim köümüze bi ō̄retmen gēldi ilk mēzun (35) ōlmuş i̇neglün (İnegöl'ün) hattā hamidiye mālesindenmiş órdan fātme güllü isminde ó zăman bi (36) ō̄retmen beş sınıfa bakıyodu bēş ōkuduyodu ama yāni bi̇lennē bi daha ō̄retmen hi̇ç gēmedi (37) burē ó Ḳadā di̇siplindi̇di bi kız ō̄retmen genç˘ama paralādı kēndini ó Ḳadā iyidi yāni vełâsıl (38) ó ōkutdu bizi ó zămansu ō̄retmennēn hepsimi di̇ çālışkandı nēdi bilmem (39) bō̄lĕ yārış edēdik ōkul kō̄vlēnen ha ó talebeleri ben dā i̇ ōkudcem ben ōkudcem (40) deyĕ ónuñ ōkuttū talebelēden ō̄retmennē ōldu ōrman mēndisi olan ōldu subay olan ōldu bu (41) kō̄den ó Ḳadın ō̄retmen ōkuttu da ēvlenmedi ēvlenmedi ēmekli olduktan sōna ēvlenmiş (42) çıkdı gēldi beyinnen burē köü görēm diye gēldi gō̄rüştüdük yāni fātme hanımna öle bi̇ (43) şē ōldu sōna bi de yine bāşka bi ō̄retmen tā gēdi i̇negölün içersin ē zēki isminde bi ō̄retmen (44) ó da gǖrcǖdü ó da bi kaç sene Ḳāldı burlāda

105

ESKİBALÇIK KÖYÜ

Zeynep Alkan-Yaş: 68

-Teyze adın soyadın ne?

(1) cezālı olmeyeñ ādım soyadım zēnep alkan yāşım nė bilēm ben (2) āltmışsekiz fiłån vādır ādam ōldūñde altmış yāşımdēdim ee?? ó da hēmen bu cāmi (3) başlāndında ōldü ó da dokkuz fiłån ōluyodu ātmışdokkuz yaşımda filenin hárałde

-Doğma büyüme bu köylü müsün?

(4) dōma böyüme bu kōlüyüñ

-Adam kazā mı geçirdi, anlatır mısın?

(5) nāsı ōlcek a yavrım būrdan nineye āşamınan şurda Ķūraklık yaptırıyoduk aşşā (6) devecikonāna çivi deye ālmē bōle mērteĝe Ķākmē çivi deye ālmē gitdi (7) órdan gēlirken Ķazā oldu ilki hāsta fiłån de dēldi nė bilēn kilemlēnin (?) (8) ıramazanda ēşde Ķalp dedilē işde hiç de ōle bişē gōrmedidik dūymadık hic hāsta (9) olmadı Ķımiłån

-Siz küçükken buralarda ne gibi oyunlar oynuyordunuz?

(10) yavrım ne oyunu ōynēcek ē çōcuk ne ōynār çıkarız bōle tebellē (11) yāparız bibirimiznen ēyēleniriz ōynārız çālarız sokaklāda Ķoca Ķoca (12) çōcuklā yōk be yāv yōk yāv işde nė bilēm ben bōle tōpleşirdik sōkaklāda nė oynu ōlcek (13) çocūñ oynu ne ołcek işde şurē gidēm burē gidēm yine ōle

-Annen ramazana ne hazırlık yapıyordu?

(14) nė ołcek a yavrım temmizlimizi yāpparıs ıramazana girērken girērken gözel ellēmize (15) kına yākınırıs kına bile vā bak yūka yāpparıs hamır yāparıs şimdi sātın (16) alıyöz ye gene yūkayı yāparıs ee bāşka nė yabıcez işde nė bilēm ben kēşkeklē (17) Ķurban bayramnānda keşkek dōveris aşūre yāparıs işde ōle burlā da nė ołcek işde bōle

-İftar vaktine yakın nasıl hazırlık yapıyordunuz?

(18) ā yavrım gōzel çōrbamızı bişiriz zētinimizi Ķōrus ēllinde ōlan hurmasını Ķor órdan (19) bişiriz yēmekleri çōrbamızı bişiriz āferip (?) yapparıs

-Taranayı nasıl yaparsınız?

(20) tāranayı nası yaparıs āşamnan gözēlce hamrını ülediris (21) sabāla Ķarīka özel tomatizini biberini her ilecini alırıs ónu gözēl Ķaynadırıs misiri (22) haşlārız bōle misirine buydey hamırını āşlārıs ónu gözel bōle ısıcak ısıcak yoğurus (23) bi gece yātırıs ētesi gün dōkeriz ónu bōle elimiznen dırmıĶlaya (24) dırmıĶlaya kālbırdan gēçiriz gözelce Ķurumadı yāşkan bōle ovālarız bōle kālbırdan gēçiris (25) ōrdan Ķurudurus gözel inecini (?) de Ķōrus Ķōruz gözēlce süzmemize(26) çuvalımıza tarānın oluşu budur

-İftar vakti geldi pişir bakalım tarhanayı?

(27) bişirēm bakam tārānāyı ōcakta gözēl yānı Ķōrus gene sālçasını Ķōrus Ķāvırıs ētiñ varısa (28) Ķōruz ētin yoğusa bizim burlāda bulunmeye dōrusu şinci o (29) sōlesek

-Koyun eti mi keçi eti mi?

(30) kēçi Ḳoyun nē āklıñda varsa nė bulunursa ēviñde bulunmassa gözēlce Ḳāvırız dāranayı (31) ūyārıs suyunu içine órdan bȫle tomatiz biber oldumnārı (32) onları dōrārıs ōlmadı mı salça Ḳōrus gözēlce Ḳavırıs ocaĝı suyunu Ḳōrus Ḳāynadırız gözēl (33) çekeris ha buyuruñ ōnŭ da bişi̇dik

-Bir harmana nasıl gidilir, elinize taktığınız āletler var mıydı, bunları bize anlatır mısın?

(34) şindi Ḳuzum ne āleti olcek çok bi zorˇişimiz vārdı şindi allāha şükür çokˇēyiz (35) gözē biçēdik bȫle ōrakkānabiçēdik ēkin ēkēdik biçēdik ēllik takarız ōrā (36) alırıs órdan gȫzel bi̇çēriz ónnarı bālārız e arkamızda ērkekˇolur ó Ḳāroldu (37) ne olursa olsuñ bi ónnarı bālārız bāladık mı ónnarı tōplārız yıĝarız yıĝın yaparız hāmana (38) gettiris arabalāna ȫküz arabalānna óndan sōna ārmana gettiriz (39) yıĝarız Ḳuzum sabāle ērkenden Ḳālkarıs ātarıs hārmanı temizlēriz bȫle hārmanı ātarız (40) düvönnēne di̇ ōlum uykun gēlir di̇ ōlum uykun gelir ȫküz (41) sīçar dā bȫle düvennē yıĝar órdan bāzı sōpa bile yi̇rdik düşēsin yuğuyo senïn gȫzünden (42) ūykun gelïyo dön dön dön uykun gēlïyo óndan sōna hārmanı bȫle düvenne olan şē (43) nelur düvenne ōlduruduk ōldu mu ōldu bü gün i̇ki gün gāri ó seniñ (44) dȫnüşüñe bakā órdan ālırız ellēmize birē sıyırgı dāyārız burlara akdarız bȫle (45) evelē di̇renne ākdarız sōna şēnen ónu ōlduruz biz yabēnen óndan sōna bȫle sıyırgılā (46) vādır bȫle dȕzgünüse hārmanın eyi dȕzgün dēlse bu Ḳārnıñ nė çektini (47) allah biliyo gāri Ḳākıla Ḳākıla ḲaḲalınıñˇucu ōrdan ȫlēdi ya órdan (48) toplārıs óndan sōna gāli bȫle yēlˇōldu mu ėyyĕ birisi gāri ȫñe çekegeçerdi (49) sāvurmáye gerisi gērïden ātar gāri sāmanıñ içinde gāri bȫle ēr (50) taravıñ yarıyēdik samanı óñdan sōna kāli ónu çıkarıdık (51) gözērde gözērlērdik óndan sōna Ḳalbırdan óndan sona ārkeciklēmizine (52) ȫküze Ḳoyan öküze Ḳordu yākınˇolån hārmannā burlāda (53) hārmannā olur bizim zamānımızda ārkamızına gētirdik haldırt haldırt şeye ambara ambara (54) atādık óñu işte ȫlēdi bu ēkiñ şeyi de bȫlēdi bākle ekeriz mērcimek ekeriz (55) yōlarıs şokˇolan dȫdürü bȫle şeye mōtura mōtura veri şindi bak (56) gündöndü çıkayoz ēskidendi ēskiden şindi ēkmēlē bile şindi ēken bile yok (57) mēcimekten ēkēler mērcimē elimizine dȫveriz bākłáyi Ḳara bākla kara (58) bākla da sākız bakla da vā i̇kïsi de vā hangını ekebilisen

-Baklaları ne yapıyordunuz?

(59) ineklē yi̇rdi ineklēmiz çok süt yapārdï ineklere veridik hep kara dērmennē vādı ōlum (60) şimdi hās˘unnā vā kara dērmende kırma Ḳırdırıdık i̇neklere verresen gāli sȕde bak

-Kendiniz yemiyor muydunuz?

(61) kēndimiz bi̇şiri de yēris yēyoz tabi bakla yenmēz mi yāv gȫkçesini yēris (62) bȫle berkini de (63) sōyarıs ónu da yiris kāynadırız yēriz canımïzı istedi mi yėmēni canı isteyen bişiridi

-Bu köyün en meşhur yemeği nedir?

(64) yāvrım var var bak tāranayı görim mi tārana taranēmiş bak bu tā yi̇ bilir (65) bunuñ tā Ḳavası dȕzgündür

-Sen çok güzel konuşuyorsun.

(66) yāvrım Ḳoñuşēnˇemme Ḳafam ȫle bȫle

-Teyze yatarken okuduğun Türkçe dualar var mı?

(67) vā Ḳuzum bi̇ldi̇m okuma kari ben hātim bile ettim emme nė dēyon hēppisini bȫle (68) yāni ūnuttum gibi emegene de ākkımda vā ōkūrun ne ākkıma (69) gelen okumakkarı ōkurun āllāhüleyi ōkūrun

-Türkçe okuduğun dualar var mı?

(70) hē lē yāttım saĝıma döndüm soluma meleklē gēlsin yānnıma hēm tenim hēm canım (71) yōldeş ̆ōsun yanıma dērin yatarın yā allah yā muhammet yā sabır (72) yā sełāmet hēr müşkülüm saña amānet yā resüllülleh deriñ yātārın bāşka (73) bilemēñ yāvrım başka gene bildimi bo ̄le ākkıma geleni ōkuruñ emme (74) bo ̄le Ḳuluvallahtan ōkūruñ ney akkıma gēlirse ōkurun ālahım derim beñe ürüyālā (75) dātlı rüyālā go ̄ster dērin başımın kölgesini göster (76) dērin düñyāda bakamadım ārette görēsem dērin ya bi tas su veremedim a (77) yāvrım çok cannı gitti de o ̄lüsü gēldi āh āh āh bo ̄le gülu ̄dü burlānı yannak (78) işte gi ̄tti yok

106

ESKİKIZILELMA KÖYÜ

Bekir Başkurt-Yaş: 70

-Buraya neden Eskikızılelma demişler?

(1) vallā ónu bilemēcen bayā āsır beri ben yētmiş yaşıma girdim meselâ ó Ḳadān (2) bilebiliyom buñdan evelisini bilmiyom tabī dedelerimiz fełån annadı (3) duyādık tabī örtasyadan gēlmeyis

-Sen doğma büyüme bu köyden misin?

(4) Dōma böyüme bu köydenin

-Çocukluğunuz nasıl geçti bu köyde?

(5) yāv işde çocuklūmuz nası geçicek evvełādan tabi fākirdik añlayabildiñ mi yālın˘ayak başı (6) Ḳabak ekmek bulamāzdık bilmem ne bulamazdık yōktu yāni bunnarı gördük geçirdik yāni (7) öndan sōna tabī āllā hepsini vēdi çalıştık hēpsi oldu çolūmuz˘oldu çocūmuz˘oldu (8) malımız da öldu herşeyimiz öldu bundan eveli bi şē yōktu birē çātma ēvdi ödundan (9) ēvin içinde böyüdük bānyomuz yoktu suyumuz yōktu āptes˘almā suyumuz yoktu órdan (10) burdan gētiridik dereden tepeden öle

günnē gēçirdik ki ābi çok zor günnē geçirdik (11) ēmme şimdi allā şükür suyumuz va banyomuz vā herşeyimiz vā

-Çocukluğunuzda akranlarınızla oyun oynar mıydınız?

(12) āynı bu ēski ōyunnarı oynādık be yāv gerede oyunnānı oynādık hep ēski èşyālālan (13) oynādık işde ōle bilmem zēbek havaları bilmen ne havaları bıçak ōyunu (14) oynadık işde bunnarı ōynādık

-Top saklanbaç oynamadınız mı?

(15) yōk topˇoynamazdık top hiçˇoynamadım ben çōcukkan ufakkan oynāsın ó ónu sāklar ónnā (16) oluyodu tamam

-Çocukluğunuz nasıl geçti?

(17) yāv dèyivēdim ye zebil bi vaziyetde gēşdi bizim çocuklūmuz (18) ānneyoñ nu bi parça ekmek būmak içi çok zāmādçekdik (19) bis zōr vakid geçiridik işde zōr durumnāda geşdik idāre olamazdık yāni çok (20) fakir günnēmiz geşdi dèyivēdim ya şimdi āllā şükür dèyive bi çātma evˇiçindēdik (21) bōle āltımızda yōrgan bilen yōkdu bizim yatāk yōkdu bunna hiç biri yōkdu birē dene (22) keçi kılı vārdı keçilēden dōkuma çul ónnān içinde vakidimiz gēşdï ēp āma (23) şimdi ōle bişē yoĶ ónnān hēpsi gitti

-Delikanlılıkta neler yaptınız?

(24) dēlïĶanlılıkda işde çālışdık yāv tarımcılık yapādık ēkserï tarım işcilï tütün ekēdik bunnarı (25) yapādık misir būydē ārpa yulaf hēp bunnālan geşdi ömrümüz dā tā şindi hāłâ ōluyo yalıñız (26) tütün işi kālkdı şimdi efendime sōlem Ķozacılık yapādık tā ūfakkan Ķozakçılık (27) yapādık ónnarı yāpdık ónnā da bātdï şindi tārım devām èdiyo tārımcılık yapıyos

-Hayvancılık var mı köyde?

(28) hāyvancılık o vā da Ķarın doyurucu hāyvancılık yok hērkezin bi dāne hāyvanı va (29) ïki tāne ónnā işde kendine Ķadannık yane ōle küllētli hayvanı olan yōk (30) yāni ōle sādıç tamam mı

-Eskiden düğünleri nasıl yapardınız?

(31) Dūnneri ēskiden dūnneri nası yapādık efendime sōlēm bi dene araba Ķoşādık mānda (32) arabası manda arabasının üstüne bōle şē örēdik deynek Ķazık çakādık gelini (33) arabanın içine bindiridik öküzlē Ķoşulu ōle getiri götürüdük ēskiden bunnā bōlēdi yāni āt yōktu bizde mānda arabayı bōle gelïn arabası ūstüne atādılā çullarā (34) bunnan geli gidēdi gelïni bōle alïdık

-Kaç gün sürerdi düğün?

(35) ūç gün sürēdi şindi efēndim dūne başlē biz pērşembe çārşamba günü çalgı gelïdi burē pērşembe gün kına gidēdi cumā āşamı gelnˇalnırdı amma şimdi işlē deĝişdi şimdi bazara dōndü hāfta içinde cumā ākşemine gelnˇalnırdı (36) şimdi bazar gün cümērtesi geliyö dovul ērtesi gün gelnˇalcek şindi bazar gün ōle (37) alïdık

-Düğünde ne yemekler yapılır?

(38) yāv ēvde āllā ne vēdise fasille hamır bunnā hēlva dādlı keşkek sen benden eyi biliyon yāv (39) bāşka bi şē yok tamam

-Avcılık var mı sende?

(40) yōk ó āvcılïmız yok ben hiç yābmadım yābmadım

-Yatarken okuduğun dualar var mı?

(41) eūzü besmeleyi çēkerim bismillēhi yatāka yirime ōle yatarım Ḳuluvallahü (42) ahed oku allāhüłâyi ōku bāşka duā bilmēm ben tā ne bilem

107

KARACALAR KÖYÜ

Zeynep Özger-Yaş: 69

-Doğma büyüme bu köyden misin?

(1) Ḳaracalādan dōyma böyüme burdan

-Bu köy yörük köyü mü?

(2) manav

-Kaç yaşındasın?

(3) altmış dokkus

-Bu köye neden Karacalar demişler?

(4) bak şimdi bu karacălăra bi̇ itiyār gēlmiş tamam mı ó da gāli ēvliyā mıdır nēdir kim (5) bile bū köün ādı dėmiş ne Ḳaracalā dėmişlē kimse sābı çıkmamış buña tamam mı (6) dilēnçi gibi̇miş yāni óndan sóna demiş o zaman bu Ḳaracalā dėmiş Ḳarāsın Ḳālsın dėmiş (7) öleliklen Ḳaracălā ōlmuş burası ādını Ḳaracălā Ḳōymuş ninemiz dedemiz öle diyodu (8) öle biliyoz yāni

-Bu köye nereden gelmişler?

(9) oñu bilmem yāvrım bēn şimdi dūymadım ninemden dedemden dūymadım

-Göçmenlik var mı bu köyde?

(10) bi̇lmēm ben yavrım hinci bu nērden gēldi̇ni filen bilmēm bi̇ldi̇miz bileli böle bi kö

-Ne işler yaptın bu köyde?

(11) ēvelden ne yapçez misir ēkiyoduk buyday ēkiyoduk meselâ óndan sōna zērzevad ēkiyoduk (12) kendimize yi̇ceg Ḳadā böle ōndan ēşde çōcuklūnuz˘öle geşdi̇ i̇tiyālīnız biraz da fākiriz biraz (13) da benim beyin üç˘aylıkkan anası ölmüş vēmişlē beni ēvlatlık vēmişlē tamam mı ōnda (14) burası böle kōmpile Ḳāynatamındı üstüne gēçirmemiş gēçirmeyince Ḳadā bi şē hak (15) taleb˘idemedik yāni bi çocūm vărdı Ḳōcaman oñu vēdim çoban diye vēdim óna (16) keççileri vādı āşamnan burda melelek vēdim sabālin gēldi şurd melēk sürünmē (17) öküzlēnen bēn de dedim hiç havái öle yābma ben Ḳazıkları kaktım orē dėdim órdan ālcem (18) yerime tamam çocūmu çoban vēdim sana ōnun˘işden āslında burası öle Ḳādı yok (19) yāvrım heç ne tāla ne tābla hiç bi şeyimiz yok allah dört tene evlat vēdi kēndileri Ḳazandılā (20) kēndileri ēvlendilē heş de bi tek Ḳızım vadı ónu da torun işde hatim˘etmiş orē kitdim gēdim (21) işde nâbalım burdan başka hiç bi yerimiz yok bi̇ evladım vā dört tene Ḳız˘evladı vā āllahtan (22) bi göz˘evin içinde āltı dana nofus duruyollā yōk ku vākdim nası yādım edēm (23) baña da kölü yārdım˘ėtdi öle yapdım kērpişlen bunnarı nâbalım yāvrım tōprak Ḳārdık ta öle (24) yaptık buñnarı

-Dede öldü mü?

(25) dede ölmedi duruyo amma dede bēnden de şē ösüz ónun būñun ēmzirmişlē (26) böyütmüşlē Ḳaynătamgile üstüne de gēçirmemişlē fākir ónnā da ónnā da tutdu öldü (27) kövlēde şindi ōlana vēdi bórasını kompele bak órasını burē gelin girdi ama burasını öldi̇ gibi óña vēdi

-Çocukluğunuzda neler oynardınız?

(28) āvul topu oynādık böle cızgı cızādık mesĕłā ondan sālıngaç yappādık dāllara çinērlere dere (29) boylānda sāllanırdık ōle geşdi vākdimıs nābēm yāvrım

-Avul topunu anlatır mısın?

(30) āvul topu bōle saman dökēdik evelden samannā vādı ēkin zămānı bōle dökēdik o Ķocaman (31) bi top dedin gibi çōpnar topu gibi ēşde ōrta yirdeki hurana çıkarıdık dışarı yāni o avuluñ (32) içinden çıkārdık ōle bilirdik bāşka bi şē bilmiyon gülüm

-Topu nasıl yapıyordunuz?

(33) topu işde bōle dikēdik çāputdan dikiyon içine bi şēlē Ķōyon dikiyon órda ōle şimdikinnē (34) gibi nēde top yok ó zămannarı yōk ki yavrım fākirlik vā ó zăman ālınmıyodu

-Kışın neler yapıyordunuz?

(35) Ķışın ne yapçen ilpezzetütün ekēdik tütün bezesi yapādık Ķışın başka bi iş (36) yābmazdık ilpāze tütün içiyoz ya ónnādan

-Ekmek yapıyor musunuz?

(37) pāzardan gelē ēkmēmiz ēkmek yapamoyoz gāli dokkanıyo bize yiyemiyoz gāli (38) yavrım diş Ķalmadı āzımda bi de bana diş dakdırıvāsanız çok eyi ōlurdu ó zăman siz de (39) çoluk çocuk sābı ölcēniz hakketden óndan sōra yok yāvrım vākid ōlmeyince kadā (40) āmeliyattan gēldim işde ōm beş gün kemalpaşada yātdım ōn sekiz gün de şēvked yılmazda (41) yātdım óndan sōna sāfra kesesini aldılā burdan burē Ķadā ōn˘iki tene dikiş vā

-Eskiden genç kızların çeyizinde neler olurdu?

(42) gēnç kızlān çeyizinde çēvre işlēdik çēmber oyalādık gērgefde bōle çēvre işlēdik bu yāndan (43) bātırısın āltındna çıkarısın ōle gērgefde işlēdik tēlli çevre yapādık başka bōle bi şeyimiz (44) yōktu yāni çeyizde elbise dikēdik işde fistan ōle uzun boyu bāşka ōle bi yōkdu moda yōkdu (45) yāni ōle mantu bi şē yok Ķara fereceleri giyēdik bilâzik yapālā bi āltın yapālāsa (46) veyāhutta ēvelden fākirlik vadı oğul şindi gāli hēpsi köstēmiş bilmen nesimiş hēpsi va şindi (47) ó zăman da yōkdu yavrım bi nişan yüsü bile yokdu barmāmızda

-Düğünler nasıl olurdu?

(48) dünümüz işde adırnaz dovulu gētiridik tē adırnazdan ōranelinden sizin ó tarafları gitdiniz ya (49) órlādan adırnaz dovulu gelirdi cumādan gelirdi bazar ērtesi gün gidēlēdi kaç gün dün yapılır (50) içki içēlē işde gāli bağırılā çırılā āsılı öküz˘arabasına gelin bindirisin içe içe eve (51) gōtürüsün gāli işde ōlēdi bizim dünnemiz

-Düğünde hangi yemekleri yaparsınız?

(52) ēkinneri alırdık dere boyunda dibek vā dübekde dövēlēdi çalgılā çalādı órda oynā kēşkekleri (53) tokmaknan dövēlē óñdan sōna onnarı gētiriler erkeklē sizin gibileri de óndan sōna kūşĶu (54) dakālā Ķazannarı Ķoca Ķoca Ķazannarı gidēlē şē yabmā su getimē suyumuz yōkdu şindi hē (55) tăraf su ōldu hükümetimiz gētirdi suyuñuzu ónnā su gētiridi kēşkek yapılır (56) çōrba bişirilir büber yoğurtlu çorba yapādık patatis felen pişirisin işde ōle milleti dōyurusun (57) yāni geleni gideni gelïn˘alcı ōlur gelïn˘almā gidēsin gelïni çıkarılā kapālā óndan para istēlē (58) sandin üstüne ōturulā para istēlē ónnarı verisin bindirsin gelïni işde ōynıya ōynıya seymannā (59) gētirisin indirisin burda işde ó Ķadā

-Teyze yatarken okuduğun dualar var mı?

(60) ben bilmēm yāvrım ōkumuşlūm yok ōle ōkuyemōyon bilmiyos bis hōcamız yōkdu gizidi (61) bizim ónnarı bilmēm yāvrım bilsem sōliyiverim

-Ramazandan ve bayramlarda hangi yemekleri yapardınız?

(62) ramăzannāda ēlimize ne geçēse onu yiriz yavrım bōrek yaparıs baklăva yapāsın dōlma (63) sarāsın yāprak dolması işde ó Ķadā nābicin ēlimize ne geçēse ónu bişiridik mērcimek (64) çorbası yapāsın pul mērcimek bişirisin milleti dōyurusun gelenni bāyrama gelenni (65) Ķurban bayramnānda da Ķurban kesçsin çd bişïrisin ēd Ķavurusun yidirisin işte ōle

108

KESTELEK KÖYÜ

Mehmet Karaaslan-Yaş: 79

-Bu köyün ismi nereden geliyor?

(1) sincan köü varımış bura sincan āskeriye burdan gitmiş hep bu şē burdan Ḳalma (2) beyler gālip beyler

-Kimmiş bu Gālip Beyler?

(3) dere beyīmiş ónnā burlāda bu erāzi hēpsi ónnān biz ónnān çırākları āma hēpsi bitdi (4) hēpsi kökü bitdi ne beyi Ḳāldı ne paşası Ḳāldı işte yāşlılā Ḳāldık bi kaç bȫle işde āllaha çok (5) şükür èyyiz mādene gitdik gēldik

-Nerden gelip yerleşmişler buraya?

(6) bórası yörük köyῡmüş eskiden çoḴ̆ēski gēlmişlē gālib beylēden şētmişlē gēlmişlē bure (7) ḲonāḲlamışlar gālib beylē tā böyükleri varımış bunnarın ónnarı bilmiyos tabī

-Kestelek ne demek?

(8) kestelek kēstel deĝil de kēstel bursăda bórası kestelek köyü yā bi at kestelek dèyince bişē (9) kōnmuş yānė bī̆sim kōnmuş

-Çocukluğun nasıl geçti bize anlatır mısın?

(10) çōcuklīm çōbannıknan gēşdi iki yüz yīrmi tene iki yüz otus tāne sīr (11) güdüyodum burda yālnıyakçārık nerde çārıkları tē órda bātıyodu hādi (12) Ḳalıyodu yālnıyak hadi dāya çıkıyoduk ónnarı Ḳuruduyoduk ōdun çok (13) Ḳuruduyoz ākşeminen geliyos geliken tā hēpsi bītiyo háni çok zāmet çēkdik cūmā (14) pazarı nērde bi ōran̆ili her cumā orē pazara gidiyodum çocuklā beş̆altı tane (15)

çōcuk var ónnarı doyuricem diyerekten ne zāmetlē çekmek Ḳarının yanında yātamassın (16) hāyvan var ó da hāyvannara bakıyo da rāmetli ōldu yālnız kāldık torunnā var

-Ne ekip ne dikerdiniz bu köyde?

(17) būydĕ ārpa mīsir ónnarı ēkiyoduk

-Bu çaydan balık tutuyor muydunuz, hangi balıkları tutarsınız?

(18) tūtuduyoduk balık çōktu canım ne Ḳarabalık varıdı burda hĕpsi sıyrıldı gītti

-Karabalık dediğin yayın mı?

(19) yayın yayın tūtmam mı yā yīmi kiloluk mu istēsin ōtus kiloluk mu istēsin ne balık tutmak (20) burda īki sene oldu şuranın kēsildī balī yāv pislik akī su (21) Ḳoyveriyolā orhaneli tarăfından balī gēberdiyo burda kēfal vā sarı balık var Ḳarabalık yayın (22) var işde nēsı balıḴ̆istersen vā gibrin yōk gībrin pek sērek

-Çocukluğunuzda oynadığınız oyunlar var mıydı?

(23) vārdı tabi yāv dōmino oynuyoduk ıskambil oynuyoduk çōcuklarla ōynākan bilye (24) kāktırıyoduk īki tene yūvarlak taş bulusun ónnānan yūvarlanıp tōplanıp tē orē bī çok çocuk (25) bāşka bīlemīm ki be yavrum şimdik sāklambaşlar sāklambaşlar (26) ōlur birbirimizi sāklarık tē orē biri de dirēn tepesine dikilir órē (27) sāklanırla ōldu mu ōldu koş kōştura kōştura koşā gelisin göremedim ōp dur ōtekini arā (28) kāç çocuk varsa hēpsini ónnarı gidēlē aramā hēr türlü oyun varıdı yā hānki birini (29) āklına gētircen ātlamaca da oynādık ēşekten hōplamaca çüşturusun burdan hōppala hōplā (30) óyāndan alır gēlir gidērsin

-Genç odaları var mıydı?

(31) vārdı işte gālib beylē ōdaları varıdı burda da vārdı oda bāşka odalā misāfir odaları bunnā (31) órlāda gėcelēdik sabā Ḳadar oyun̆oynamak hēlva Ḳarmak tōuk pişirmek gīdersin kimin (32) toukları var gider ónnarı tōplā geliris kimse gōrmeden anasını Ḳoyvarıyoduk pişiriyoduk (33) hēlva Ḳaram mı le Ḳaram den hādin nen gidē beşē Ḳuruş (34) toplarıs herkezden beşē Ḳuruş yā ałces hēlva ałces nēlēnnen nēlēnen (35) Ḳārşılattıknēlere gēldik şimdi bēnim allah çok şükür şimdilik (36) durumum ėyi bi milyar łåra para alıyom durum ėyi yāni kēndilimi torunnām (37) var ónnara bakıyom

-Bu gençlerin görevleri neydi?

(38) gēnşlerin görevleri yōk işde bō̄le ōturuyoduk langır langır langır kōnuşma

-Mesela bir delikanlı bir kızın yolunu kesip sarkıntılık etti o zaman ne yapardınız?

(39) oñu hic yaşātmazdık bu kō̄de yōlsuzluk yapanı hişşētmezlēdi bū̄klēmis biz de (40) delibaş o vakit dögün amına kodumu erifini óña bi ōdun kō̄den (41) gidē bu kō̄de yok hic burda yok yābancı yok burda bize ne kürt sokulabilir ne bişē (42) Ḳızılbaşlā zāten şurdaḴabılbubada ónnān şēsi ayrı cinsi ayrı yā

-Kavga falan olur mu Kabulbaba köyüyle?

(43) ōlmaz ōlmaz Ḳavgalı dēldir ónnā yābmazlā hīç

-Kız alıp verir misiniz? Onlar nerden kız alır?

(44) hīc vērmeyis birbirlēnden bunnā birbirlēnden verilē bīzde Ḳız vērmek yok mācırsa (45) mācırlādan alırıs manavlādan ālırıs

-Hiç alan olmadı mı? Meselâ sevdin kaçırdın, ne olur?

(46) hiç˘olmadı hi̇ç yok kaçīrdın ama sen Ḳaçırdisen senin anan buban nērden Ḳāçīrdın (47) Ḳızılbaşlādan mı Ḳaçırdın nerden Ḳaçırdın yānė seni suçlarlar yānė Ḳızılbaşlan evli len bu (48) anasının amı siktimi şu deyus yāv

-Bu köyde unutamadığın bir hatıran var mı?

(49) vāllā bilemēm ki çocūm be yā

-Dağda koyun güderken falan yok mu?

(50) sēn ōlmaz mı yā nedüyüm sana i̇ki yüz˘otus tāne sīr vardı bende kō̄v sīrı (51) bu köün sīrı onnarı güdērdim ayı gō̄rüyom ayı mayı gō̄rdük geçende de varıdı dādan (52) Ḳoyvarıyolā kelüyü işde

-Ramazan gelmeden ne hazırlıklar yapılıyordu?

(53) yūvka gō̄dek yaparıs yūvka yaparıs (54) gō̄dekleri bişiriyolar yāda pişiriyolar yūkalā şindi bō̄le bi boy yūka yaparıs ōtuz (55) günde onā tāne onā tāne hērkezin şēsine göre yūkalară pişiriler yi memet yi (56) birez de hōşaf armut hoşafı ērik hoşafı ne bulabilse şimdiki gibi şeker nērden (57) bulcek te yi̇cek yok hánı dūrumumuz ó vakitleri ō̄lēdi

-En çok pişen yemek neydi o zamanlar?

(58) fasille nōhut kēndimiz ēkiyoduk kēndimis pişiriyoduk fasile nōhut bunnarı mi̇sir (59) Ḳaynadırıs Ḳīşın eylenmeg˘için Ḳuru misir misirleri Ḳāynadırsın bi tēnçere çoluk çocuk (60) toplanīsın başına birē Ḳaşık yi memet yi en˘i̇ eylence e nērdedi (61) bakkal dükḳånından bi şē alcek taravımız yōk ki

-Eskiden bakkal var mıydı?

(62) vārmış var˘ama nerē sokulcen beş kuruş para bulamoyon yā ōn (63) kuruş para yok yāni ó Ḳadara Ḳadar durum bu köün şēdi bu çocuk ta bēnim çocuk (64) bu bakkal

-Hacca gittin mi amca?

(65) kitdim āmin cemi̇ cümleye hēpsimize nasi̇b˘i̇tsin

-Yatarken okuduğun Türkçe dualar var mı?

(66) türkçe bilmi̇m ben be yā türkçe nası hā onnarı bi şēy ānalāmızdan ō̄reniyoduk yāttım (67) soluma ōkuyoduk

-Okuduğun şeyler neydi?

(68) yā bilemi̇m yavrım beyāv kafa zāten daĝıldı

109

KOCAKORU KÖYÜ

Hanife Aslan-Yaş:- 65

-Buraya neden Kocakoru demişler?

(1) bilmiyom ki herałde bi Ḳoru mu vadı ōle bi nām vārdı bilmiyom ki duymadım hic (2) ḲocaḲoru diyolā ōle diyolā işde

-Nerden gelmişler bu köye bilir misin?

(3) bu köün yērlisi şēden şōrda daş˘ocā vā ye ordan şētmişlē fırsızlādan ırāt bulamamışlā yarısı (4) ālibeye gidmiş beyyurduna yarısı borē ḲocaḲoruya gēlmişlē millētin şu ārkadakılā filen (5) hebsi ōrdan gelme beyurdundan gelme Ḳāçmışlā yāni fırsızlıkdan ırāt bulamamışlā (6) ēşkiyālık zămānında ōle dağılmışlā

-Kaç sene olmuş dağılalı?

(7) bilmem biz dünyaya gēldik midi gēlmedik midi bilmem bēlki de gēmedik dünyayă

-Senin çocukluğun nerde geçti?

(8) nayrada āşlıda

-Çocukluğunuzda neler yapardınız?

(9) bōlel Ḳabık toplādık kiremitlēne filen ēvcik yapādık ōynaşırdık Ḳızlāna filen işde hērkez (10) āşamine evine gidēdi yarın gene ōynaşırdık

-Top oynar mıydınız?

(11) top oynamazdık körebe ōynādık bōle ebēbe oynardık birbirimizin ārkasını tutādık ebēbe (12) oynārdık bōle dönēdik yāni ó kimi dutāsa ó Ḳalırdı eve yāni āngaç …

-Saklambaç, birdirbir oynamaz mıydınız?

(13) ó bēlli zatin ó da batdĭ ame şindikilē televizyona bākıyo atlādık ādlādık birimizi bōle (14) edērdik gelen hoplārdı ebedikmece mi dērlēdi nė dėrlēdi bilmiyoñ ki ebe bōle durādı (15) üstünde īsannā hoplādı sōna bi de toka toka oynādık bōle çelik oynādı atādık da (16) hayvan güdēdik Ḳoyuna gidēdik Ḳuzuya gidēdik ōlīdikyāni ōle büyüdük biz (17) emme şindi doğan çocuk beşi okuluñdan çıktı mı şeire gīdiyo şimdi gimse yok bōrda bizim (18) kōde de yok

-Genç kızlığınız nasıl geçti?

(19) ōrak biçiyoduk çapa Ḳazıyoduk īşlen Ḳāyıtlan işde bīşir dāşır

-Ne yemekleri yapıyordunuz?

(20) hē şē yabīn ne vārsa ónu yapēn yā fasille varsa fasille bişiriyoñ batetis varsa batetis bīşiriyoñ (21) çōrba bişiriyoñ bōrek yapıyoñ hāmır yāpıyoñ ne varsa yāpıyon işde yēşillik ōd bişiriyoñ ne (22) ōsa yāpıyon işde

-Hangi otları toplayıp yerdiniz?

(23) bāyırlāda ōle hayvan çoktu bāyırda öncĕden kōylerde hayvannān yattī yėrlēde gēzdikleri (24) yėrlēde filen lāpā otu deriz biz ónna çoĶ˘olur ónnā yaş māsül olūdu ónnārı toplādık (25) yīkādık böttürüdük yoğurtlārdık ónu şindi çok ıspanak filen çok Ķazyā kazyā (26) deriz bōle yīrtık yırtık yāprakları vadır kazyā deriz Ķoca Ķoca kökleri olur beyaz beyaz (27) ónnarı toplārdık

-Otlardan başka ne yemekleri yapardınız?

(28) bōrek yapārdık hamırı yazādık īçini ekelēdik bōrek yapādık kızārdırdık çeviridik (29) Ķızārdırdık bi de cācıkla āyran yapārdık kaşıkta dadādık çalādı Ķaşī yirlēdi kalabalık (30) vārdı ó zămannarı hindi īsan yōk ki şindi çoluk çocuk hāydı gīdiyo şeire kasabiye bursiye (31) kasaba kasaba dāsıldık bursa bursa būrulduk

-Kışın ne iş yapardınız?

(32) hayvannān var hayvăna bakārdık çorab˘örēdik ōrgü örēdik iş görēdik işde

-Misafirliğe gider miydiniz?

(33) kidērdig bizim emsallarımız çoktur misir Ķavırıdık nout Ķavırıdık ērik Ķurusu ārmud (34) Ķurusu yīrdik misir patladırdıĶ işde ōturuduk işlenirdik uyĶumuz gēldi mi dahi gāyi (35) daĝılām dērdik

-Masal bilmece bilir misin?

(36) Ķāşıdan bakdım hiç yok kıyına vādım bī çok neymiş ó Ķārımca teleme seleme ocak başına (37) geleme ona da tereyā dērlē

110

KÖREKEM KÖYÜ

Selim Balta-Yaş: 77

-Bu köye neden Körekem demişler?

(1) şindi bu köve körekem demesi benim duyuşuma göre yāşlılādan bir kör hekim varmış (2) köy isḳân oldūnda kör˘ekim varmış vīk? ó kör˘ekim Ḳurmuş bure köü (3) ónun için körekem Ḳalmış yani köüñ adı

-Köylüler buraya nereden gelmişler?

(4) ónnā ōrta˘syadan geliyolā şindi şȭle benim ninem vārdı yüz˘on yāşında öldü ben size (5) ānnadavėrim yüz˘on yāşında öldü nīnem nīnemgiller çadırlan geziyolāmış çadırlı bȭle (6) doḡanalan köü va şurda oreye çadırları kūrmuşlar bu köve de tārla āçmışlar bólları (7) yērleşmişler bȭley çālışmışlar burlāda burlara çalışınca da ēkmişler bīçmişler (8) doḡana yatmā gidmişler çādırlā ōrdēmiş sorādım ben nineme ēskiden bizim vallā bi (9) çādırcılā vādı nineme dėdim sorādım nīne dērdim bu çadırlā gibi midi sizin çādırla dērdim (10) hayır dērdi keçedendi ōlum bizim çadırlā dērdi çivi kivi bāsıyolar ya bunnādandır dėdi (11) bizim çādırlā dērdi Ḳār yamır gēçmēz dedi evde órda ona yatmā gidellēmiş (12) hārmanı tȭllēmiş bollāda orā (13) biçellēmiş māsulu bırakīlāmış borda mēydanda doḡana yatmā (14) gidellēmiş bu köve isan yērleştinde ninem yetişkenmiş ḥoca (15) Ḳīzdım yüz˘on yāşına ȭldü ninem ó ānnadıvērdi bu körekemiñ ōldu şēsini yāv ēskiden (16) Ḳoyun millē? gēlmiş

bollara yākmışlar bi̇şmişler şeye Ḳāşmışlā bu (17) bizim Ḳārşı dāa körçalı deriz biz órē Ḳāçmışlar gevurlā gēlmiş gidmiş ēşkiyālar (18) bāsmış bollānı çok karıştırmışlā yonanistanda ovazlanan? şēsinde harbinde severbellik (19) bālkanda ó vākları çok Ḳaçmışlā iki tarafa ninem annadıveridi (20) bañe ninem yüz˘on yāşında ōldü ta köüñ bore Ḳuruldūnu ninem söylēdi

-Sizde muhacirlik var mı?

(21) yōk bizde bizim köümüzde mācır yok hane Ḳarışık yok dā türkçesi hepisi yörük

-Çocukken hangi oyunları oynardınız?

(22) çi̇lmecĕ öynārdık saklamacă oynārdık urgan oynārdık gedebi dēdik birbirimizi Ḳovalādık (23) bizim zamanımızda gēşlikler bōle i̇şimiz Ḳaytımız yok mudu bilmem (24) eme şindi i̇şli Ḳayıtlı çocuklā bizim anamız bobamız salādı bizi biz geziye gidēdik (25) bayırlāda öynaşırdık gēce yārısına Ḳadān gündüz hayvana gidēdik hayvan güdēdik sīr (26) güdēdik dün günü geşli̇miz öle gēşti çocuklūmuz öle gēşdi

-O oyunların adları nelerdir?

(27) yāv şindi öynadīmız öyunnar şimdi saklamacă öynārdık şimdi birisi yālakda Ḳālırdı bōle (28) biri Ḳovalādı bizi ó şēttikten sōna tūtar kendi tūttu yakaladı seni bırakırdı orē seni (29) yakaladı mı sen órda Ḳālırdın bōle öynārdık bōle bi hālka çeviridik bōle urgan deriz (30) óna urganı hālka yapādık ónun içine yakaladīñ adamın i̇çine atādık ó sen dutulcek ó da (31) atacak öle oyun˘oynādık biz˘ónnara silmecĕ dērdik łōklik öynārdık łoklik hē şöle (32) łoklik şindi bōle dömeliyon ya şindi duvara dayöken benim sana bōle (33) Ḳavamı dāyyoñ sen geliyoñ hōpluyoñ bir˘iki üş dört tâllen (34) bilebilirsen gözlēmi kapıyom yāni sen benim gözlēmi Ḳapıyoñ (35) bilebilirsen sen Ḳātlıyon bilemessen gene bi dā geliyo öteki de geliyo (36) seniñ˘üstüne biniyo öle oynuyorukōyunnar çōkdu bizim zamānımızda

-Başka hatırladığın oyun var mı?

(37) neblim dā başḲa yā yok nābicen ūnutdum şindi yāv āz zaman ōlmadıkın yētmiş sene ōldu be (38) yāv yetmiş yedi sene ōldu be yāv öyunnar bizim ónnādı

-Taşlarla oynadığınız oyunlar var mıydı?

(39) öynuyoduk kelemenkāştan şindi bēş taş bōle sıralādık bēş taşı şindi dösü ? sayı (40) şēdēdik ben şētçek göçeve dērdik óna böyük bōrdan alır bēş tāşı bura Ḳorduk buña (41) Ḳorduk buña Ḳorduk buña Ḳorduk baña yētmezdi bu sever ben Ḳazanırdın (42) tōbe sen Ḳazanırdın borē yēterse ben Ḳazanıyodum kelemenkāştan (43) dērdik biz óna bēş taş sōna malak oynādık bis malak bili misin hē daşını kapādık böle (44) kērdēdik çārpādık ónnarı şē yapādık eşşek bindirmece öynādık öynacak (45) oyunnāmıs ónnā bizim dedim ye urgan oynādık sinmece oynādık bunnarı öynādık biz

-Urgan oyunu nasıl oynanır?

(46) şindi bōle urganı ēklēsin böyük urganı şurdan da sen bordan tutāsın ben bordan urganın (47) ētrāvına i̇sannā dizilir içeri birisi girer seni yakalamā çalışıyo eme sen yākalanmıyoñ (48) Ḳaççıyoñ tutamıyom men senė bu yana Ḳāçıyoñ bu yana Ḳāçıyoñ (49) tutamıyom sen de beni yakalāsan sen giriyoñ içerĕ urgan deye ona dērdik bis

-Sopa ile oyunlar oynar mıydınız?

(50) toka öynārdık toka dērdik biz oña bōle daş hani öynuyolā şiñdi toka öynūlā bōle daşla öynū (51) āynı ónnārdan öynādık bis dēneklen hurādık daşı yalāḲōrsa (52) Ḳoyamadı mı seni üteki adam Ḳovalādı seni yakaladı mıdı sen Ḳālırdın yalakda (53) yalāñ başında ērḲazanamasa sen tekirā gene şē yapādın toka (54) diye óna dērdik bis şindi öynuyolā ó tokayı bōle yamık bi dēyneklen televizonda

(55) ïzliyom ben óñu bȫle öynūlar ufacık bi top çalādı sürüyolā ye āynı ónun gibi öynādık biz de (56) ānadın mı

-Oyuncak yapar mıydınız?

(57) ȫle bek şē yokudu bizde kendi kavamıza göre öyun yapādık (58) oyunu oynādık ta ȫle öyuncak moyumcak hana cıncık mıncık yāpmazdık bis

-Bu köyde nasıl kız istenir?

(59) bu kȫde şindi şȫle şindi dǖne Ḳadān bizde bizde şindi sende Ḳız vā Ḳızı biz istemē gideris (60) bēndi ānnaştık bizde haber yok şindi gine evelē gideriz evełā bis āylemi (61) alırım bi kişi dā alırım yanıma gideris senin Ḳızı istemē allahın˘emri (62) peygamberi dǖñür geldik deriz ó da dērkin Ḳız sābısı bakām ben bi düşinïm (63) bene musāde ediñ óndan sōna dönērsin gerĕ óndan sōna tekirā bi dā (64) gidēsin ōldu nışannāsın gelin Ḳız yaparız dėmiş nīşan yaparız evełā āvırlık (65) dellēdi ēskiden bizim zamānımızda şindik ȫle dēl şindiki cāz (66) gētiriyoñ tak tak tak hadi dak yüzǖ çēk git bizim bi sene ïki sene evelisini nışan yapallādı bi (67) sene ïki sene beş sene nīşannı duruduk ben üç sene nīşannı Ḳaldım nışan dakıldı ēvırlık (68) ātıldı yǖzük dākıldı yǖzük yokdu ēskiden nışannınık çēvresi verilēdi ónnarı yapallādı (69) ben üş sene nışannı Ḳālдım üş sene sōna yāptım dǖnü eme şindi ȫle dïlşindi (70) hemen takar size yapıyolā bizim günnerimizde ȫle dïdi geln˘alırdık (71) geln˘almā gidēdik gēlni biz eskiden arabeye bindiridik bēgire bindiridik ilk evelē bēgirdi (72) sōna araba çıktı sōna taksilē çıktı işte deĝişiyo gittikçe

-Bayramları nasıl geçirirdiniz?

(73) bayramları Ḳızlālan işte öynaşırdık beyāv Ḳızlar baḲır çalādı biz de Ḳızlān seyrine bakādık (74) bakır çalıllādı ēskiden ȫle bakır vardı dümbek felen yōdu bizde hic

-Nerede çalıyorlar?

(75) ēvlēde bȫle dışārda deĝildi ēskiden ēvlēdēdi böyük ēvlē vadır bȫle böyük evlē böyük (76) hayatlı olan evlē vārdı ollāda çalalladı bakırı kapalı yėrde çalallādı emme ïtiyarlar da bize (77) bāktırmāzdı Ḳīzlara sokmazlādı Ḳızlān yānna eskiden ȫlēdi ben nīşannı durdum ǖş (78) sene nīşannımı gȫrmedim hiç hiç kōnuşmadım görmedim ȫleydi ēskiden nışannı Ḳızlar (79) nışannısından kaççıyodu şimdi ȫle dïl şimdi tokoloşuyo da ȫle dė mi şindi tokallaşşıyo (80) bizim günümüzde nīşannandı mıdı nışannını bi dā göremessin dǖne Ḳadā yok bi dā (81) göremessin kāçar senden o sen şindi geliyoñ ó seni gȫrdü mü ordan Ḳaçar bu sokā (82) ānasından Ḳaçar nīşannısından Ḳaçar bobası tȫbe tȫbe anasından Ḳaçmas Ḳāynatasının (83) ölcek adamdan Ḳāçar nışannısından Ḳaçādı Ḳız gȫzükmezdi ónnara bizim günnerimiz ȫlēdi (84) ēskiden adet ȫle ānadın mı bizim günümüzde ȫleydi Ḳāçıyodu sen Ḳızı benim ōlana (85) vicek öldun vedin Ḳız seni Ḳırmasa pekï der verisiñ emme Ḳız ben istemiyoñ (86) sen zorunan ben senĕ zorunan oreye vecem dērsem bu sever Ḳız Ḳāçıyo (87) istemeden vedi midiñ Ḳız Ḳāçıyodu

-Eşini sen mi istedin?

(88) annem istedi ben hiç gȫrmedim annem gitmiş Ḳızı gȫrmüş beyenmiş ōlum dedi fełån (89) yerde bi Ḳız vār dedi ben sene ó Ḳızı ālcam dedi yāvım ālırsın dedim ben bi şē (90) demedim hiç hiç tık demedim gȫrmedim bȫle bōça yapallādı bizim eskiden nīşannı yaptılā (91) āvırlık derlē ónnā yaptılā bitirdilē gene gȫrmedim ó Ḳızı bizim ēskiden üç sene (92) gȫrmedim ne diyom sene gȫrmedim şimdi bes kapallādı bizim ēskiden nīşannı (93) Ḳızlāda aklı bezlē vārdı ēskiden bāzıları ónnarı bālanādı Ḳız kısmı ónu kāpmā (94) gidēdi nışannısı Ḳızın başından ālırdı atādı üstüne derezinnen barabā (95) bi tā āynı bezi bırakīdılā ālır gidēdi ó vakıt bes kapmā gittim başka kȫde şorda killik (96) köü vā orē gittim ben killikten ēvliyim e bezi nīşannım gēlmiş ben ōturuyo benim (97) Ḳarşımda ben bïlmiyo

-O seni biliyor mu?

(98) biliyomuş ó beni tanımış gȍrmüş beni ben gȍrmedim ārkaşınan gittik órdan arkadaş ta (99) tānıyomuş ónu bak dedi ārkadaş dedi bak şu senin nīşannın dedi vallā billâ tanımıyom ó (100) īsannarı zaten Ḳıyında oturup tanımıyom yā bilmiyom yāv gȍrmedim yāni bizim (101) zamānımızda ȍle bi şē tēktik yōktu ȍle īstmem yapmam edemem ȍle yāma (102) yōk bobanı biz yere bacak ananın bobanın dedī ōlcak bizde ȍlēdi eme şindi ȍledi adam

-Şimdi memnun musun?

(103) kalmam mı yāv geçinip gīdiyos işte bi dargıncīmız yok bi kılgıncīmız yok ȕş tene ben (104) ōlan everdim gelnˇaldım hiç māşalla bi şeyimiz yok

111

PERÇİN KÖYÜ

Sadettin Güler-Yaş: 65

-Bu köyün ismi nereden geliyor?

(1) bu köün ismi işte Ḳurulalıdan ēskilē işde ēskiden nĕ annatçeklē ēkin ēkiyoz misir ēkiyoz (2) ónnarı

-Köyün ismi nereden geliyor?

(3) onu bilmiyom ben onu dūymadım ūsmünü nēden gēldïni bilmiyom yalınız (4) ēski kō̄ burssı bak enˇėyi ben sana sō̄ledim bükkō̄ ēñˇēski kösoroz (5) dā eski son kō̄ bizim burası da ēski būrda ēsdiden çok zaman zamanda dūrmuşlā yāni (6) çok keremetlē fele vā buralāda merelēde file dūrmuşlā yāni (7) buralāda ónnā gidmiş ōlmüj ölmüş hāsıl gejmij yāni kaç hasıl geştïni (8) bilmem

-Bu mermer madenin ne zaman bulduklarını anlatır mısın?

(9) dört beş sene ōldu gāłbā ónun bizimkilē bulmuşlā onnu yāni órda bi tenesi gezēken dāş (10) bulmuş dāşı gō̄tümüş yārmış ānadım mı bi bakūlē mērmer sōna Ḳurdulā Ḳoca (11) Ḳoca dāşlā çıkmaya başlamış sōna gevur gēlmiş burē bu dėmiş dāşlā tā dėmiş burda bitmes (12) yüs senelik mal va burda dėmiş gevurlā hānkı gevur gēldïni bilmem

-Bu mermer ocaklarını şimdi kim işletiyor?

(13) bunnarı şïden gelen va kümüşāneden va óndan sōna bilecik taravından vā bunnā (14) ónnā işlediyo bunnarı bizim kō̄den çalışannā vā aşā yukarı hemen yïrmi kişi fele vā

-Bu yollar çok bozuk ne olacak?

(15) bu yōllā bōzuk bu yolu deĝişdirmek łāzım başka yėrden yolˇolcek burē girmemesi (16) łāzım eyer burē yōl gēldikçe gïrdikçe burē bu yol bozulu hēr zăman bozulu dıgıncı (17) şu günüden mi bozulu yarın yāmurlā yaĝıyo yā Ḳār yākan bilem daş gidiyo burdan aşşā (18) şimdi ó yollā çō̄küyo bu keçili taravından ó tarafdan bure aşā yōl ïniyo órada yol (19) yapālāsa burē köüñ āltına ó zăman bu yol burē gïrmes sōra burē yōl gïrcekˇadam sizin (20) arabalā gibi ōtobüslē ónnā gēçmesi łāzım bu kō̄ ötüden bu daş arabaları gēdikçe (21) gülüm bu yol bozulu ben bu Ḳădan biliyom hem bak bi de bï fïren patlamış ōsa bu (22) binālā gidē kitmēz mi kendin gō̄rüyoñ işde bō̄le gulüm hattā bak geçen şol kattan biri gïrdi (23) bu şeye kemalpaşadan biriniñ evine gïrmiş bō̄le adăm ē adam komaklıktı şimdi bak bursada (24) yātıyo şimdik bō̄le gïrmiş Ḳolcu gibi hani dicim allā māfıza (25) ō̄le bi şē ōmuş ōsa ïşte kēndin görüp duruyoñ bu yōlları bak gēldïniz yōlları gō̄rmüşū̄nüz (26) nāpçez buñu şindi nābmak łāzım

-Eskiden ne işler yaptınız burada?

(27) bēn mi leçperlik yapıyoduk misir ekēdik būdey ekēdik susam ekēdik gū̄ndöndü ekēdik (28) hayvan bakādık Ḳoyun kėçi ónnarı bakādık ēskiden şimdi ānadım mı şurē madene (29) gitçekdim bēn bi zaman nuud? ocā vādı bu kēskinin burşada mustābeyin ocā órē (30) gitdik kömür ocāna e órda bï buçuk sene fele çalıştım ben burē bizi sïgortaya getimişlē (31) gitdik dilekçe vēdik çıkdı gēldi bize şimdi ō̄deme yāpdı ēmekli olduk

-Çocukken hangi oyunları oynardınız?

(32) saklambec oynādık óndan sōna ēfendime sō̄lēm bō̄le ōynālādı çocuklā ē bō̄le çektirmece (33) yapālā bişēlē oynālādı yāni

-Çektirmeceyi anlatır mısın?

(34) sen eĝiliyosuñ sen ona tüküyoñ o ona yüküyoñ gēçip gidiyoñ işde ōle oludu yāni çōcuklāla (35) bōle ufak bōle dāşlā dizēlē üş tāne daşı daş˘atālādı kim ānadım mı hurāsa (36) bitirise ónun˘üstüne pinēdi burdan dē orē Ķadān gōtürüdü çete öle başka bişē yok

-Bize genç odalarını anlatır mısın?

(37) genç˘odalānda efendime sōlēm odayı yakalādı genşlē ērsana yapālādı (38) yāni hevłå Ķarālādı yirlēdi yāni genşlē toplaşirlēdi ērsene dėrlēdi ēr sene diyoduk oturūdun (39) hevłå Ķarādık piriç piłåvı yapālādı touk bişirlēdi tōpleşirlēdi yirlēdi

-Tavukları komşudan çaldığınız olur muydu?

(40) sen getiriyon ben getiriyom yok katiyen ōlmas ōle şē kōñşunun toyū olū mu canım kendi (41) toyūn vārkan ālemin toū çalnī mı kātiyen ben bak şu yaşıma girdim ōle kimsenin bi (42) şēsini ālmamışımdır

-Helvayı kardıktan sonra ne yapardınız?

(43) yāhu ónna şindi hevłåyı Ķārdıkdan sōna yatālādı dümbek çalādı ōynālādı óndan sōna (44) būrda yātçek olan yatā yātmıyan gidēdi evine yatādı başka yok

-Eskiden delikanlılar içki içer miydi?

(45) bizim bırda mı fāzla ōle içki yāni olmāzdı fāzla içen olmāzdı bu óva taravına gidēsen (46) bakırkō taravına dōru onnā órda içki içē hattā ben órē pirinşçiye çalışmā gitdim çeltiye o (47) kōde dūn vārmış şindi sōrada gettilē bōle bi tola yėmek ırakı (48) da gettilē şimdi gēttī zaman adam nāptı biliyom mu işdi işdi de bēn de (49) Ķızdım ó zăman ırakı içiyo işdi óndan zōna kēndi bi pātlatdı ēkmek bōle (50) fırladı gitdi ayānnan bi ūrdu tepsiye ēkmek vā bōle pütün˘ēkmek ekmek yuvarlandı gitdi ó (51) zăman ben bilem Ķızdım óna bakırkōlülere yā bu Ķădā da olmas ki yidi (52) ekmē sōrasına işey yapıyo akāret yapıyo yāni olu mu ōle şē (53) ōlmas eme ben órdakilēni gōrdüm genşlēmiz öle ırakı içmezlē pek şimdi dě yok bi (54) dūn fele ōceg˘ōsa ó zăman bi alıllā içēlē bāşka zăman içmez (55) nōłcek canım şimdi bu olu mu ōlmas hem künāh be yāv içki içmek zėten günah şu cıgara (56) bilem künah diyolā bak bu cıgarayı içmēsini bilem künah diyolā işte bōle gülüm ben bu (57) Ķădā biliyom bórdan gerisini bilmem ānadın mı benim yāşlāndīm zamannar bōlēdi

112

SİNCANSARNIÇ KÖYÜ

Bahattin Kozlu-Yaş: 58

-Bu köye neden bu adı vermişler?

(1) burası daha ōnceki yıllarda alibey köyūmüşmüş alibey deye bi̇risi varmış alibeymişmiş (2) ondan sonra ālibeyin şēsi şē olmuş beyenmemişlē devlet tarafından deĝīşdirilmiş (3) sincānsārnıç sārnıc˘üstünde sārnıçtan gelmişlē köy iki pārçemiş köy böyurdu köyü vārmış (4) böyürdünden gelmişler şēden gēlmişler óndan sōna sincansarnıca dönmüş köün ismi (5) köün ismi sincansarnıç kalmış

-Bu köyün halkı nereden gelmiş?

(6) şēden gelō ōrta˘syadan göç olarak gelī göç göç geliyöler

-Dedeleriniz anlatır mıydı?

(7) ānnatırlādı gō̄çerlē olarak gēlmişler göçe göçe órdan burda ākşam olmuş kālmışlā burda (8) burasını seçmişler vātan olarak burda kālmışlar bō̄le biliyos

-Çocukluğunuzda neler yapardınız?

(9) çocuklūmuzda çobancılıklan çelik çubuk oyunnarı oynardık toka ōynārdık işte bōle bu (10) oyunnar vār ó zămannarı tōka oyunu iki sopa beş ākadaş olabilir sopa alūn (11) elne yuvālak bi taş huruyosun óndan sōna bi yalak koyū yalā koymā ūraşır (12) ēbe olan o óndan sōna ēbe o kim şē parsa ondan ona sırēlen kāçma şēpma (13) ōlayları bōle olurdu yāni tōkoni bōleydi çelik oyunu bi sopa deynek (14) yapāsın bi de çelik yapāsın ondan sōna alay çizēsin alaya şē yapāsın kārşı taraf atā sana işde (15) burdan sayāsın şudur budur gibisini çēlik oyunu da bōle yāni ebe oyunu oynarıs ēbe (16) olur bi kişi borda ondan sōna bi tānesi kāçar öbürleri kōlarlar ebe (17) öbürlerini tutmā ūraşır tuttū zamannarı ó ēbe olur bi kere tutulmassın kurtarı paçayı bōle

-Başka oynadığınız oyun var mı?

(18) dā önce çıngırguş oyunu diyosun çıngırguşlar vārdı ondan sōna kızlar berāber gidiyoduk (19) sallanguç oyunnarı vārdı Ḳoca meşe āşlarına takardık sincirleri óndan sōna tātalarnan (20) bāyramnarda ónnarı sallādık birbirlermizi bōle bi oyunnar vārdı sallamaca oyunu (21) ēskiden bayramnar bōlēdi bayramnar bōle geçērdi oyunnar bōlēdi

-Gençliğinizde ne yapardınız?

(22) çōbancılıklan geşti yıllarımıs ēē ōtuz beş yaşına deĝin çōbancılıklan geşti yılım

-Eskiden düğünleriniz nasıl olurdu?

(23) dūnnerimis cumā günden başlardı davullar bēyci köünden çalgıcı gelirdi (24) geceleyin gidēdik yollāda beklēdik ākşam gelirdi çālgılar gēlirdi üç gün üç gece dūn (25) ondan sōna delikannınar içki içellē dūnˇevinden işde mezeler gelir bilmem nelē gelir nişan (26) yapılır ondan sōna gelin alırdık öküz arabasınnan alırdık gelni öküz arabasından (27) indiridik süslēdik öküzˇarabasını şē gibi taksi gibi

-Sizin köyünüze ait oyunlarınız var mı?

(28) bizim oyunnarımız bildimiz konyalı köroğlu şōle oyunnar ōyunnarımız bunnar óndan sōna (29) çitetellidir ōyunnarımız bunnar āynı bütün civarlāda bildimiz ōyunnar gibi (30) ōyunnar yāni ōle özel bi oyunumuz yok

-Ne yemekler yapılırdı?

(31) yēmekˇişlerinde kēşkek yapılır bulgur dolması ondan sōna efendime sōlem piriş pilavları (32) yēmeklē patatis yēmekleri bōle yemeklē yāpılırdı işde bildimiz yūvka erişte ónnar tamam (33) óndan sōna dā önce dā önceki yılları sabāları höşmerim kaçamak sabah kāvaltılānda bōle bi (34) şeylernen şē yapādık hattâ nēsil gittikçe külüyo gāli filen dedik yāni būrlādan (35) bāsettik yāni tereyā mereyā burda bunnā bōldu her şey şindi birez sütçülē çıktı (36) sütçülere veriyoz bıdaldı yāni işler bōle

-Düğün kaç gün sürerdi?

(37) ūç gün cumā günü bāşlardı pazar günü ākşam gece yārsını yāssıdan sōna bitērdi yassıda (38) dāmat kapanır zōr biterdi

-Köyde unutamayacağınız bir olay oldu mu?

(30) bōle bi anım yok bōyle bi şey ōlmadı şükürˇallaha bu sene ōldu yannıs bu sene ōldu (40) işde şölenimiz vārdı şölende heralda sekis temmustu çōk būk tolu yādı bōle bi şey (41) óndan sōna dā ilēki yıllarda yāmır yādı çok yāmır yādı ama bize köyümüze bōle bi (42) şükürˇallaha bōle āfetten bi şē gōrmedik bis gördük deyen de olmas zāten gēçmişde kīşlar (43) dā ilerde kīşlar çok derin olūdu çok kar yaĝardı ōkul yıllarımızda kār yaĝar ama (44) şimdi nēdendir kārlar āzaldı yāně ēskiden çok yaĝīdı

bizim çocuklūmuzda (45) okula gidēken yollādan geçemezdik bubalāmız gȫtürüdü okula bizi kār çok olūdu

-Köyde avcılık var mı?

(46) āvcılık var ben kendim bi kaş tāne domuzdur çākaldır vūrduk yāni kēndim de yapardım ó işi (47) yānĕ şimdi bırakdım gāli yāşlandık bıraktık

-Yatmadan önce okuduğun Türkçe dualar var mı?

(48) benim şāsım olarak bildim bi duām var yātdım allah Ķaldır beni nur deryāsına (49) daldır beni eĝer ölūsem imannan Ķurannan gönder beni dē bȫle bi duāmıs bu duāyı ōkurus

-Delikanlıların görevleri nelerdir?

(50) dēliĶannı bāşkanı burda bizim üç gün üç gece dūn devam edi dēdik ya o da (51) deliĶannınarı yȫnetirdi o işte şuraya gidilcek şu olıcak burdan gelcek bu çeniz (52) gidilcek ēfendim yok espāp gidicek yok şu gidicek bu gidicek bu gibi işleri yȫnnerdiridi ó (53) işleri yȫnnendiridi

-Köyün gençlerinden biri uygunsuz bir davranış sergilerse ne yapılırdı?

(54) ónu çekeller hiyet odasına hiyetlen berabē birlik olullar çekeller sen bu işi neden yapdın (55) deye akşā Ķarakola aksatmadan aralarında bitiriler ōlayı yāni būrda kapatıllar gene (56) devam ettirise dā aşırı olūsa óndan sōna kānunun Ķolu uzun devletin Ķolu uzun

-Delikanlılar ceza verir miydi?

(57) óna cezā veremiler ónnā kānun veri cezāyı

-Sizde gezek var mıydı?

(58) gezek vārdır köy Ķorucumuz bekçimiz deris bēkçi turārdık paramızı cebimizden veriz (59) ödēris Ķorucu tutārdık ondan sōna Ķorucu bugün gezer bugün sende bāttin bey (60) sende Ķonak var ondan sōra bugün ākşama deni ȫlen saba ākşam (61) ben verim Ķonā ondan sōna geçer bȫle sırēlen gēzēdik mısāfirlere yemek için tābi mısāfirler (62) hiç misāfir ōlmasa Ķoñşulara fākir Ķoñşulādan çārılādı yemē yirlēdi bu gēzekler vardı (63) genelde mısāfir için çıkıyo özellikle misāfir için çıkıyo misāfir ōdalarmız vārdı misāfirler (64) için ārlanması için yātak odalarında yātaklā hazır temiz gene de var yāni gene (65) de var o yalnız işte bū yēmek şeyini kāldırdılar zamannan bi şē ōldu şindi ārtık dükĶånnara (66) ekmek gēldi şindi Ķonak˘işi Ķālkdı

NİLÜFER İLÇESİ

113

BADIRGA KÖYÜ

Fatma Okyan-Yaş: 86

-Sen çocukken hangi oyunları oynardınız?

(1) vallā ne oynādıḴ bo̅le top dikēdik bo̅le top yop ónu oynārdık bo̅lĕ Ḳo̅llāmızdan kōpçe (2) kesēdik yalak kesedig atādık bo̅le ōynādık kopçe bo̅le ufā̆cıcıḴ yālaḴ kesēdik ōynādıḴ óndan (3) sōpa yapādıḴ bo̅le atādıḴ ōlannā çelik dēlēdi Ḳovalamaç ḴuguḴ˘ōynādık

-Sen gelin geldiğinde sandığında ne çeyizin vardı?

(4) çeyiz işte bo̅le pırtı çēmber suvana ónlā Ḳākdı bātdım˘ónlā çēvrĕ i̅şlēdik (5) gērēdig bo̅le gērgeflere ónnār bātdı bo̅le geyinneşde) fāzla dă yāpamāzdık yok (6) pāra yok yoksuzluk ēñ çok iki sene nışānnı dūrduk Ḳayınnalāmızdá gētiridi bo̅le ēlbise ōn (7) kat yirmi ānca ōldu hinci fāzla yappıyolā

-Gençken tarlaya gider miydik orada neler yapardın?

(8) orak biçēdik çappa Ḳazādık çorap dă yok bo̅le ayaklāmı añızlā Ḳanadır nēde çorap bi (9) çivt˘ālısın dērnĕklēde bayrámda no̅lē çēkdik yāvrım biz böyle çoráp yok ku gēyces ki̅miniñ (10) sağım˘ōlsa pēnir fiłån ōludu kimisi o̅le sovan söven o̅le çok vakirlik çēkdik

-Sen keçi peynirini nasıl yapıyorsun?

(11) keçi peyniri yappıyom nası yāpıyom bo̅le ōn kat süzēgden süzērim ōn kat süzēgden (12) süzüyom şuñdan sōna ōn kat süzēgden bo̅le kātlăyom su̅züyom óndan sōná mayayı bi gurup (13) ākıdıyom içine ó tūtdu mu suvanıyo o Ḳıyıyom bo̅le āsıyom suvāna salāmır yāpıyom (14) yumurta Ḳahkasıya şurda kāhmāz yumurta dūzdă Ḳākıyo bo̅le pala gibi çıkdı mı (15) işine güzel si̅liyom ónu gāli yimē doyamāssın öle fakirliklē çēkdik yavrım biz yāsız (16) bi şĕylē yidik yok para ētmeyen bi māsulumuz ōm beş demirli çıkāsă bi hārman sürçdik bo̅le (17) ōm beşden bo̅n ōm beş çıkdı tenekeylen bo̅le teneke hi̅ncĕcik

-Çocuk da muayene ediyormuşsun her hâlde

(18) halam varĭdı benim halam bo̅le bu boğazın şişdi mi bo̅le ovādı ovādı ovādı bo̅le çemberinne (19) mēmberinne bo̅le sıkādı u̅̈ç defa şu basdırır çēviridi geçer ēl yāzdı bańa sen yāp dėdi ben (20) bi torunum vardı bahdırdım çocūm böbreglene şēdmiş óndan sōna

-Siz kışa girerken nasıl hazırlık yaparsınız?

(21) Ḳīşlık ōdun gētirilē yiyeceg ołłåk fasillemizi yāparız nohut yāparık bu tarımdan (23) bi̅rikti̅rik ónun go̅k suyu çıkā ónu bo̅le süzērim güzel süzērim gök suyunŭ duz ātārım (24) kārışdīrım gōlmáh gibi yağ ónnan bi karārım yimē doyamaz güzel geçi̅rik kuruduruk yīlı (25) yīlın˘āz olur şo̅le bi̅ bārdak at içine Ḳīyma Ḳo bi şē Ḳo āşama yēmek fiłån˘ōlur

114

KONAKLI KÖYÜ

İbrahim Güner-Yaş: 84

-Gençliğinde günleriniz nasıl geçerdi köyde?

(1) vallā biz dēlikanlılık yāpdik nērde düğün ōrdă gīderdig biz ó zămanın zamānında silāhlā văr dabăncálāmız varıdı hēpsimizin dūnnērde dabānca ātardık ōynārdık çifte tellifiyle (2) beyendimizi eh düğün dağıldı mı gēlirdik köve gine kövümüzde de āynı yapārdık geşlikde (3) ōle yāpdık

-Delikanlıbaşı var mıydı köyde?

(4) varıdı varıdı da ó zamannın zamānında vardĭ

-Ne görevi olur onun?

(5) yā bi şey görevi yok toplar bizi gider habar ona gelir ó da bizi çığırır toplā bizi götürü (6) kövlere hānkĭ kövde varsă düğünnere gidēdig velâsıl ōynādık siłā atārdıĶ bilmem ne ó (7) zămanın zamanında

-Eskiden düğünler nasıl oluyordu köyde

(8) vallā çift davıl çift Ķırnăta keman bunnā tutulur kemalpaşadan eksei biz gidēr getiridig (9) ónnarı kövün kışārsında siłāh ātarız geşlē gēlir ēşdĕ çālalak çālalak gēleriz bu yanı (10) mezālıĶdan topārleyodum sīraylan şē düğünnere gidē gezē ēvlĕrĕ sinci gūzel bu kadan (11) güzellik varıdı sūnet ōlur sūnetdĕ ōn beş yirmi sünnet yapar bīrden olur tōplu sünnet ātlara (12) bindirilē çocukları diyēn gibi ōncĕ ó zăman daha güzelˇidi vaziyet ó zaman

-Pekmez nasıl yapılır?

(13) şimdi ėvełâ ōnu çīnēlē şarakmınalā varıdı bōlĕ şarakmınālanˇāltına şey Ķorlā ūzümneri (14) çīnemegˇīçin taktădan yāpılmış bī şey şarakmăna dēdilē ordă çīnēlēdï ōnu önüne (15) de ākma yēri var şē kōlar dōldu mu āllā ónu ūndan baklă kaynadırla (16) çīnēlēdi ayaklānnan ó pēkmezlē de kālkdı būlama yapālar gör dātlı eliñlen keser bulama işde (17) dātlıdan oluyo ónu kāynăda kāynăda

-Unla mı yapılıyor sütle mi?

(18) hīç bi şey Ķonmoyo ona sıtlaç dāş gibi bōle eliynen kes eliynen o şekil pēkmezden (19) yapılıyo ūzümdenˇolur tabi ó zamannarı fakīlık var āma şimdi pēkmez mekmez (20) ārama bi şey ne ūzüm kaldı ne bi şey sēkiz dönüm bağ varıdı bende hepsini söktülē attılar (21) yani ūzümü sātınˇālıyoz ēşti köyümün gēçimi būle

-Sen çocukken sokakta arkadaşlarınızla hangi oyunları oynardınız?

(22) vallā kazık sivrīldīrdim ben kazık oyunu şindi sen atarsın o ātar derken hangısı yènēsi ōnu (23) hēştĕ sōnu uzunˇēşşeg oynādılā durulā bōlĕ sabālen ātlālā ó tabi duru dēken bōrdan (24) tā aşşa yola Ķadă gider tā o heşte vakit geçērdi çōcuklūmuz ayakkabı yok pantol yok bōle (25) zamannāmız gēşti şimci allāha şükür ūstümüze başımıza ālamadık rāmetli karıcāzım rāhmetli (26) ōldu ōnˇüç senedir yalñızım ben āyilem ōldü āşamdan yıkar bu yāzlığı kurudur sabāleyn (27) geydiri yok bāşĶă yāzlık şinci bi tene otuz dene yāzlık var hani bilyañız (28) ēlbisĕ nāptın len elbiseyĕ bi kāt dā hiç geymedim pāntolon hēpsi var ó zaman dūne derneğe (29) gidērken sēnin pantol vādır sēnin ōnun setre vardır ōle gider kōnuşçākları vādır ōlĕ gīder yok

-Setre neye denir?

(30) setre bildimiz kışın geylir ya ceket

-Yazlık diye neye denir?

(31) mintan işte bunnā gömlek yāzlık dėyoduk ó zăman

-Ayağınıza ne giyiyordunuz?

(32) lēstik kara łâstik

-Çarık giyenleri gördün mü hiç? Neden yapılır o?

(33) kēndim gēydim dēriden af ėdersin ēşek mēşeg˘ōlür onān dērisinden dikēriz kendimizi (34) dikēriz o çarıkleri ketenden dė dōkurlar sārgı onnarı sārāsın çarıyı geyesin yat burē çıktī mı (35) ıslanırsın āyakların ıslānır āşema Ḳadā ayaklān ıslağın˘içindė

-Bu sargı çorap gibi bir şey mi?

(36) keten dēriz onnarıdan dokūrdulā ōnādan yapardılar çuvāl gibi ōle kısa kısa sarāsın (37) āyaklarĭmă geyerdim ve burē çıkdı mı tabi sinci yaşama daha eyi ó zeman fakırlıḲ var

-Hiç kıtlık gördün mü?

(38) gōrdük ya ārpanıñ tepesini kesēdik fırını yakālā Ḳālar kurudur onu ōndan sōna (39) götürü hūdürüz ondan ekmek yap

-Nerde öğütürdünüz?

(40) deymenne vardı su deymenneri hasanāda var sōna āteş deymenneri çıkdı

ORHANELİ İLÇESİ

115

AĞAÇHİSAR KÖYÜ

İsmail Gündemir-Yaş: 87

-Ağaçhisar ismi nereden gelmektedir?

(1) vāllā ağecˇisar işde ağēş çoĶ ōldūndan ağecˇisar dimişler ōle Ķalmış ağecˇisar ağecˇisar (2) gidiyō ōle

-Buraya nereden gelip yerleşmişler?

(3) burē ēvełâ iki yörüg gēlmiş burē biri aşşā mālleye biri yukā mālleye Ķonmuş iki mālleden (4) işde bi köv olmuş burē ónnā Ķonuşmuşlā biri órda var sovuk su bi de aşşā da va sovuk su (5) birsi aşşā yanaşmış bir de burē yukarı yanaşmışsulāñ başında işde ónnā gāli iki köv (6) iki yörük bi köv yābmış burē

-Ne işler yaptınız bu yaşa kadar? Nelerle uğraştınız?

(7) bācılık yapardıĶ ēlmacılıĶ yapardıĶ bu kövde hēpsi olur ekin ekēdik hēpsini yapardıĶ bu (8) kövde

-Meyvelerden neler yetişir?

(9) ēlma kirez her şekilde meyva vardır burada lēkin tābi şindi buranıñ ahālisi genşlē hep (10) gitdi bursaya bursada dört yüz hāne var genşlē gitdilē órē bursaya biz gāli būrlāda şēlē (11) Ķaldık işdenābicen

-Gençliğinizde ne işler yaptınız buralarda?

(12) hēb amalelikleñ gitdi benim işim bobam beni bırakıvēdi ayırdı yirmi yirmbeş yaşımda (13) babamdan ayrıldım ben ānnem mefāt ėtdi ānnem övey ana óldu bobam da óndan ōldu yāni (14) ayırdılā nābicēsin óndan sōna āyrıldık işde aha şurası aha burası geşdi

-Mesleğiniz yok muydu?

(15) yoĶdu meslēm yōĶdu ben cāhilin nė de ōsa ben cāhilin yoĶ ōle bi şēm yōĶdu benim (16) meslēm yōĶdu eh işde amaleliklen geçindik yāpdıĶ yīkdıĶ āmma sōna āyile de öldü ben (17) kendi yalıñız Ķaldım on beş on altı sene ōldu āyile de öleli işde bēn de beklėyom āllahdan (18) işē beklėyom ne yapalım

-Çocuğunuz kaç tane ?

(19) beş tāne benim kendi çocūm bi tāne ōlum vardı ó da bursaya kitdi bursada çocuklāñ başına (20) kitdi ó órda ölüsü gēldi bureya

-Gençliğinizde köyde düğünler nasıl olurdu?

(21) düvünner davulnan ǖç gün davıl çaldırıdıĶ çalınırdı e düvün ō̄le olurdu ō̄le yapardıĶ (22) davıl gelir bi gün ērtesi gün ceyiz çıkārdı tā ertesi gün üçüncü gün de gelini getirilē köve eve (23) óndan sōna ertesi gün de güvey Ķaldırıdılā davılcılā óndan sōna bırakır gidēdi düvün (24) bō̄le olurdu

-Evvelden delikanlılar kendi aranızda neler yapardınız?

(25) kış günneri tōplanırdıĶ órda çalādıĶ türkü sō̄lēdik hēbsi yapādıĶ

-Delikanlı başınız var mıydı, nasıl seçerdiniz?

(26) seçēdik işde işlēnde eñ yaşlısını deliĶanlı seçēdik ó zaman birinci deliĶanlılā düvünnēde (27) deliĶannıları sōra deliĶanlıbaşı önümüzde biz ónuñ peşinde işēdirdik ō ne dėrse biz ónu yapādıĶ

-Delikanlılar arasında guruplanma, sınıflanma var mıydı?

(28) vārdı tabi̇ ya yaşına göre

-Çocukken sokakta hangi oyunları oynardınız?

(29) ĶazıĶ oynādıĶ efēndime sǖleyen siñmeç oynādıĶ sokaklāda gezinirdik bāşĶa ne ōyneceñ (30) canım óndan sōna ben cocuĶ olub da ben işē yapmadım kı ōkuldan çıkdıĶ hādi bakam ō̄le bō̄le işē ētdik

-Köyün civarında gördüğünüz yabani hayvanlar var mıydı?

(31) doñuz vardı Ķurt vadır órdan çākal vārdır gece ónnā sāldırılā ónnā vārdır ónnā paralā (32) hayvannarı dāda Ķaldı mı bi kere umūdu kes hayvannādan

-Böyle yaşadığın bir olay var mı?

(33) ben kendim yaşamadım gitmedim łâkin benim torunnām ben hayvan āldım meselâ kın kāş (34) sefer Ķurda Ķırdırdılā dāda ben kendim gitdim peşine bō̄le işedirke

-Sürüm avı yapılır mıydı köyünüzde, nasıl yapılırdı?

(35) kövücek toplanır kövücek bāğırı muhdar böğün gidecez şu yanı Ḳovacaz gidēdik (36) órları ḲovādıḲ doñuz çıkāsa doñuz vurādıñ nė çıkāsa gāli hepsiniñ ōñne atā vurā ōle işēdirdik

-Köyünüzde Hıdrellez yapılır mıydı?

(37) hadrellez şindi mayısıñ āltısında hadrellez ayıdır āltısında āşamnē hadrellez bayramı var (38) dėye bārıllar sabālen herifiñ evinde ne şēsi vārsa ēmme hayvan vārsa şēsini getirir (39) yoğurdunu āyranını ēfendim her bi şēsi gētiri ḲalabalıḲ ōleninen tōplanırdıḲ kövden tışarı (40) çıkādıḲ kövümüzden tışāda olūdu bu bayram işē yapādıḲ añnadıñ mı bāşḲa nė yapam (41) hadrellez bōle olurdu yirdi içēdi hocamız bi dovā yābverdi yalıñız çēke gēlidik

116

AKALAN KÖYÜ

Enver Işık-Yaş: 86

-Bu köye neden Akalan demişler?

(1) bu köv ēvvelce da eveldir orhan˘elï kazā var ya bu kövdēmiş bu kövdemiş yanĕ nāhiye (2) ōlarak hattā nāhiyenin şēleri ó zamankı bināları şindi ev oldu hātïçĕnēn evi sāmātlınānın˘ēvĕ (3) üseyin dedemin evi bunnā Ḳāváci dedemindürdü yanĕ bu köv de nāhıyeymiş efendim bu (4) gelen susa yok mu bu susayı şu ovadan çekmişler müendislē faḲat o zaman burayı bi (5) Ḳadı şey diyōmuş yanĕ bo̅lē kazā şey nāhiyeleri veyā kazālarā bi tēk˘adam hökmĕdïyomuş (6) yāni būrda da bi Ḳadın vāmış fadimānım ısminde evēndim şurada ōrmándán (7) çıkıncá bu ováyı yārcek yanĕ ō Ḳadın gitmiş mēndisin yānïna tabi bu Ḳumánde ediyo ya bu (8) ko̅vde diyo müēndiş bey sen diyo ōrmanı go̅remeyon mu diyo ōrmándan diyo bū susayı (9) götüsĕn dĕ bu köv bo̅le ōrtă yērinden susa yarılır mı diyo o günün bērinde ó bi Ḳadın veyā (10) bi ērkek hökmĕdiyumuş yāni evendim müendis ne yāpsın evendim sāde kēndisi deyil de bi (11) yandam şeyleri var hizmetli mendisin tabi o zaman mēndis dönüyo gērsi gēriye (12) efĕndim bu dereye geççincĕ Ḳadā birinci bu̅kden dönüyo bölĕ efendim aşşāyá gidiyo ō (13) zăman müendis habar veriyo bürseye tabi būsá vilâyet ó günün bērinde bursá de Ḳīzıyo (14) yānĕ bu köve oredēki mēmurlā āmirlē çekilmiş yērĕ efendim bo̅le yāptı diye hemen burdan (15) kazāyı Ḳāldırıyolā ōrhan˘eline götürüyolā

-Dede neler yaptın bu yaşa kadar?

(16) bu yaşe Ḳădar efendim işde askerden geldikten sōra ēvlendik dört tāne ev yapdım dört (17) tāne ōlum var bi tāne de Ḳızım va Ḳız būrsáda ḲaḲdı gitti burdan yānĕ burda evliydi bi (18) zemannar Ḳoyun güttürdük Ḳōyun yapdık oğlannānan ondan sōra Ḳōyunnarı sātdık (19) mōtor˘āldık mōtor˘āldıkdan sōrā da dört dāne ōlanı da everdim bu güne Ḳadan bo̅lĕ çalışdık (20) hālen de çalışıyoz ben çalışámeyom üç senedir

-Rençberlikle mi geçti ömrün?

(21) leşberlik geşdi ömürümde o̅mrüm leşberlïnen geşdi

-Neler ekip kaldırdınız?

(22) buydey ārpa efendim misir zebze bunnarı çalışdık bu güne Ḳădan hālen de gine bu leşberli (23) dėvām ēdiyos

-Gençliğinde düğünler nasıl olurdu?

(24) düĝünnē efendim dē u̅ş gün davul çaldırılādı ó zăman sērhoşluk vādı deliḲānlılara iki gün (25) üş gün işte akrabāları birbirinin de tabi bu şekilde düyünner de ōlurdŭ yānĕ davulnan (26) zūrneylen

-Kışın ne yapardınız?

(27) Ḳışın ne yāpçek mallāna bakıyo ōm beş on˘altı yaşına giren deliḲanlılā Ḳāve vā efendim (28) bölü Ḳāve devām˘ediyo bo̅le ilerden beri mısāfir ó hanak nāhiyēmiş ya ó (29) zman bu köv hēr yerden gelen geçen bu yoldan gelip geçiyomuş gelen böyle bū taráfteki (30) kövler beş˘ōn dāne köv her cuma gün Ḳāve buradaydı yāni misāfir˘āne bunuñ üstündedi (31) yani go̅türüdülē ōkul yaptılā ōkulă da go̅türdük ō zaman bu zamandır hălâ da genĕ (32) dēliḲanlılā devām˘ēdiyo yāni dēliḲanlıbaşı

-Eskiden özel günlerde yapılan köye has yemekler var mıydı?

(33) vardı tabi ōlum bugünkü yimeklē Ḳadan yimek yoktu ó günkü gün̄ün gelişātına gōre vaktı (34) olan Ḳoyun kesēdi keçi kesēdi vākti olan bi sığır kesēdi dün̄ü yapāken efendim kövlüyü (35) akrăbālāna ōkuyo düĝünü ōkuyo tabi akrabāları kimisi pāra gōtürü kimisi bakāsın bi Ḳūzu (36) götümüşdür kimi bi ōlak götümüşdür hēdiye yanĕ dün̄e āreket idēdi

-Sen çocukken ne oyunlar oynardınız?

(37) nē oyunnu işde āynı okulda bōlĕ efendim burlāda ōynādık şimdiki gibi selbes (38) deĝildi ō zăman benim çocuklūmda yōnán gelmiş bu memlĕkedi çiynemiş bizim kövde bi (39) şĕy bīrakmamış māl mülk sōra yōnănın efendim bu kövden yirmi beş çivit ōküz gidiyo (40) kötāyaya yōnanın şēsine şē daşıma māzemedaşımā top tüfek yirmi beş çivit (41) öküz kötāyada Ḳāldı gelemedi burē türkiye hücün̄ma ḲaḲdī záman sahat dōrtde (42) Ḳākĭyo gâvur uyurkan yerlēnde bobam inönü cepesindeydi o annadırdı fakat yōnanıñ˘āskerĕ (43) Ḳākıp dă sīrtına bi tüfek vūramadan çıkmış Ḳışlāya çıkmasa süngülüyolā ónnā ūyurkan (44) hücūma Ḳākıyo bizim türkiyeniñ āskeri efendim ismet paşa inönünde atatürk Ḳocătĕpe (45) vāmış bovam inönü cepesindēmiş inönünden izmire dört günde yōnanı (46) deñize dōkküyola dört gün yōrüyo gėce gündüz yōnan˘öñüñde ēr birini dėyo kimi (47) süngülüyü kimi Ḳāşıdan Ḳurşunnan ėdiyo yōnanı bu şekilde bōle hareket itdirdiklēni (48) ānnadırdı bobam allā rāmet˘eylesin

-Çocukluk zamanında oynadığınız oyunlar nelerdir?

(49) āl topu oynālādı mesĕlā şindiki şēyde ōynadıkları gibi efendim bōle bi saman dōkküyolā (50) birbirlēni veyāut birbirinen küreşiyō efendim bi şeylē bu şekilde ōyun˘oynādık bāşḲe ne (51) oynēcen o záman fakir başkă bi şē yok herkesde bi iş donu vardı mēsĕlā çōcuklāda sırtında (52) efendim göynek yok sırtında bi ēntere va yōnan bu şu āt tarafta hana dōnüyoñuz bu (53) köve ya onuñ˘ālt yanĭndakı köv ōrda durmuş ōrdusu bu kövde bişşey bīrakmamış (54) hiç kafa ēskisi gibi çalışmeyo yoksa ben dört sene āskerde durdum iki gün löbet (55) bēklĕmedim bi dāne bu kövden yanımda çavuş vādı ben de yānna bi efendim (56) āltaylık olana Ḳada ó çavuşun yāndeydim bi tāne löbet bēklĕmeden óndan (57) sōra dă şoför˘ōldum āskerde yanĕ bölük komutanını mārdine götürün̄düm hastāněye (58) müsādeme olūrdu Ḳaçakçı geçiyō suriyeynen sūriye hudūdundadım ben Ḳaççakçı gēçiyo (59) ónnara imdat yitişdiridim mekineli tüfeynen buvam burdan çārdı mazbata (60) yāptı yānĕ iki sefer yātlı alla izin verdi

117

ÇINARCIK KÖYÜ

Müzeyyen Arkın-Yaş: 61

-Kız isteme, kına, düğüne ait adetleriniz nelerdir köyünüzde?

(1) iki çēmber alıdık bi ucuna bōle gōk bōncuk dakādık şōle dırnāk Ḳadāncık bi āltın (2) ōrdan ónu gözēl gidēdik nişanı Ḳōrduk āltın ufacıḴ dırnāk Ḳadān bi āltınnān tā usullēmiz (3) gāli düvün yapicek ōlduk mudu hārf sözüne varıdı herif hārf sözünü ālıdı gözēl nişanı işēyi (4) yapādı hārf sözünü alıdı kına gecesi yapādık kına gecesini ērkeklēmiz bōle davūllān (5) dömbēlen Ḳadınnāmız bakır çalādık ōynādık birē sārka geyēdik bōle sārka geyēdik óndān (6) sōna gelini kapıdan getiridik bakır çala çala kapıdān getiridik hōş gördü yapādık hediyeleri (7) bōle başına atādık geliniñ

-Hangi hediyeler verilirdi geline?

(8) çēmber parā işde bōle Ḳap Ḳacāk sahān tēnçire ōle bi şēlē cerezi de vā öñüceden lokūm (9) yapādık óndan lokūmları bōle birē tāne ölēşdiridik sōna şekē şindi hiç bi şē yābmeyolā şindi (10) usullēmizde hiç bi şē yābmeyolā gelini ōlecene yapādık ērkeklēmiz de nāpādı ēşşē (11) bindirilēdi nutuḴ˘ōkurlādı

-Erkekler nasıl nutuk okurlardı?

(12) näsı ökūyolā diyivērcēm öküz̆ōldü düven härmānda Ḳāldı ēşşek̆ōldü semeri (13) ormānda Ḳaldı bobām̆ōldü anam dellālda Ḳāldı dėye bōle nutuḴ̆ōkurlādı bu çālgıcı gēlidi (14) … kövü dėyōz ōrdan çālgıcı gēlidi

-Davetlileri düğüne nasıl çağırırdınız?

(15) ōñücedēn ēkmē kesēlēdi şu Ḳadān ēkmēnēn çağırılādı sōnadan gāli çāy şekē şu (16) Ḳadān kahādıñ içine çāy Ḳorlādı iki topāḴ şekēr düvüne gēl çağırıdık kōyüdü dāvetiyemiz (17) yōk

-Düğün yemekleriniz nelerdi?

(18) ōñücedēn kēşgek dōlma ēlde yapādık hamır yapādık makārna ónnādan bişiridik (19) bōrek ōle fāzla şindiki gibi yōk şinci piłåvları yaparız tavalāda ētleri bişiriz yāhni (20) tēnçirelēde nōfut bişiriz yōğurdlama yaparız hēlva yaparız çōrba yābmayız zalata (21) yaparız yānĭna ónnarı bōle yapıyōz

-Keşkek yemeği nasıl yapılır?

kēşgē nası yapicēn bōle gözēl getiriz biz tavuk Ḳātmáyiz yimēzlē bizim bu (22) kövümüzüñ̆ĭnsanı tavuklu yimēz içine şu Ḳadān beyāz fasülleyi atarız kēşgek tēnciresine (23) kēşgē de yīkarız gözēl önü da vūrarız gözēl bişiriz bĭşdi mi de gözēl kēpçeynen döveriz bōle (24) yağı sovanı Ḳavırız̆ūsdüne sovān dōrarız ĭnce ĭnce yağı Ḳavırız gözēl ónu da ōle (25) yaparız

-Bayramlarda hangi yemekleri yapardınız?

(26) bāyramlāda bāklăva yaparız Ḳadınnā kēndi arămızda hēlen kēndi baklăvasını (27) Ḳōr eve ēsgiden sarı būrma dėrdik gine ó da bāklăva gibi oturtma tēpsiye ónnādan yapādık

-Sarı burma tatlısı nasıl yapılır?

(28) ónu da işde āynı bōle yuka açā gibi āçarız gözēl içine Ḳātkısını Ḳatarız ēmme ceviz (29) Ḳatçeñ ēmme susām Ḳatçeñ ónu Ḳatarız bōle düreriz gözēl ónu bōle dürdūñ müdü şōle (30) ōḴlā gibi işē olur ónu da bōle kēseriz kēseriz oturtma tēpsiye ōle oturduruz

-İmecelik ne yemekler yapardınız?

(31) mecilēde dōlma sararız kēşgek yaparız nofut bişiriz ēşili çōrba dėriz mērcimē yeşil (32) mērcimē ónu döveriz bōle

-Ekşili çorbayı nasıl yapardınız?

(33) ēşili çōrbeyi yapādık gözēl mērcimē bişirisiñ suyunu süzēsiñ yeşil mērcimē óna (34) ĭncecik övmec̆ovāsıñ óndan̆ovāsıñ ēşili çorbē ılık suya övduñ mudu bōle hana lapa gibi (35) ölmaz dāne dāne olu ōrdan ēmme eriklēden Ḳatarız ēsgiden ēşi eriklē de oludu Ḳara (36) Ḳurt yapādık biz Ḳara Ḳurt dėriz āynı bekmēz gibi ónu Ḳatādık ne Ḳadān Ḳatıcēseñ tēmsili (37) ēşisine göre ayarlāsıñ duzunu Ḳatāsıñ gözēl yağını sovanını Ḳavırısıñ yĭrsiñ ēkmek (38) dōrāsañ ēkmek dōrā dōramāzsañ ōle yi bōle yapādık

-Kış hazırlığı neler yapardınız?

(39) Ḳīşlara da bāk nāparız eriyi ārmudu olu āyvası olu bunnādan Ḳurusunu yaparız (40) būlgur yapādık makārna kesēdik makārnāyı bōle topārlak keseriz biz bōle dōrd köşe (41) şēklinde makārna buna dėriz erĭşde de uzun uzun oluyō biliyōñuz ya satılıyō ya kūskus da (42) yapādık ēlde elinēn kūskus da yapādık būlgur Ḳāynadır herif bōle bi çuvāl ónnarı (43) gözēl yapādık bōlce kumpiri fasillē hēr neyise ónu da yapādı mērcimek yapādı nofut yapādı (44) bunnarı yapādık ēsgiden

-Uzun kış gecelerinde neler yapardınız?

(45) Ḳış geceleri babānnem nāpādı bāk babānnemiñ bo̅le bi misir tavası vardı cin misiri (46) dėyoz biliyōñuz mu babānnem oturudu ocāñ başına gözēl bo̅le ónnāñ bo̅le kapā da vardı (47) āzında gözel ónnāñ bo̅le sāllăya sāllăya Ḳavırıdı bo̅le sininiṉ ü̅sdüne dökēdi Ḳōñşula gelidi (48) yirdik içēdik işde bu biri bāk yakın ākrăbamız oluyō bu gelidi yirdik ónnarı āyvaları bo̅le (49) bakādı ānnem ırāf dėriz ēvlēde dizēdik āyva kesēdik şunu bunu yapādık yirdik yāvut da (50) Ḳurusūn da bişiridik bi̅şmişini yirdik ó tahā eyi Ḳurulānı

118

DAĞGÜNEY KÖYÜ

Mustafa Kemal Asar-Yaş: 75

-Köyünüze neden Dağgüney adını vermişler, bilir misiniz?

(1) şīmdi īlgˇismi cebelgünēydi buranıñ sōnadan bi kō̄v isimleri deyīşdi ya ō zumān (2) dāgüneymiş yāni daīñ güneyinde bi kövmüş tepe vār ya cebēl de dā dėmekmiş óndān sona (3) dāğa çevirdilē ó şekilde ōldu

-Köyünüzün tarihi hakkında bir bilginiz var mı?

(4) bilmiyom ónu bē āltı yüz yīllıḴ aşā yukarı deyolā duyūşum benim garānti olalaḴ (5) bilmiyōm da ōle dūyduḴ bu tūrbeniñ şēsi de ōledi āltı yüz yıllıḴ māzisi vadır

-Türbe hakkında bilgi verebilir misiniz?

(6) tūrbe bizim bu kōvde ē şindi azāldı da alevilē vārdı ēkseri alevilē ziyaret edē (7) kövücek ziyāretˇedyōduḴ da şindi pek ikiye āyrıldı köv ó pārticilik yüzūnden óndān sona (8) gine gideriz óreya hēr sene ziyāretine óndan sona órda yiriz içeriz işde bi ziyāretˇedē çekilir (9) geliriz būrsada durannā gelir müsāfirlē gelir ōndan sōna órda yemēk veriz

-Türbe ziyareti ne zaman yapılır?

(10) ō bu sene mayısıñ sonˇāylānda falanˇōldu ó aylāda yāpılyō hıdırēllezden sōna

-Hıdrellezde neler yapılır köyünüzde?

(11) hıdırēllez de çok güzel yapılıyōdu ōlum girişde siziñ farkėtdiñiz mi bilmem gabeç (12) vārdı böyük ónuñ edirāfına şimdi evlē yapıldı ōñceleri kövücek órē tōplanıyōduḴ biz

-Gabeç nedir?

(13) meşe meşe ağācı yāni órda böyük meşe ağācı vā āsırlıḴ ó meşe ācınıñ dibine (14) tōplanırdık kövücek bi sōfra çıkarıdık kēndimiz sōfra çıkarıdık Ḳıyı kōylülē gelirdi órlāda (15) yirdik içēdik hıdrēllez bāyramı yapādıḴ faḴat ó şindi ipdālˇōldu gene eyidi hıdırēllez (16) gün Ḳoñşulā toplaşırlā gözlėme yaparlā gelene geçene şōle Ḳōrlā órdan gelēn geçen arabalā (17) meselâ kelese dōru gidēn gelene verilē yāni Ḳōmşulā yir ó şekilde bi ziyāretimiz olur

-Eskiden köyde düğünler nasıl yapılırdı?

(18) dahā ēsgiden meselâ öküz vārdı şimisi gibi araba pişē yōḴ gelini öküz arabasınnan (19) götürülēdi óndān sona üç gün üsdüse davıl çalālā nöbēd vurālā efēndim çeyiz (20) çıkarıllā

-Nöbet vurmak nedir?

(21) yāni ilkinde gēldi gün düğün eviniñˇönünde bi çālgı çalālā nöbēdli düğün ó ērtesi (22) gün çeyiz çıkarılā ōlan eviniñden çeyizleri sarālā ātlara davıl zūrna çala çala Ḳız evine Ḳız (23) evine yıkarlā órdan deleḴānnılā gēnşlē oyun yapā dağılır ērtėsi gün gelin çıkā ērtesi (24) gün gēlini Ḳız evinden alırlā dāmad ōlan evine getirle düğünnēmiz bu şēkildedi ēsgiden

-Köyünüze alevi nüfus nereden, ne zaman gelmiş bilir misiniz?

(25) ben hātdā tā alevi kökēnniyim benim nėnemden gēliyo buraya şimdi bizim burdan (26) iki kişi çalışmā deye kitmişlē çōḴˇēsgiden ullāda çalışa çalışırken Ḳırşēre vārmış bi dānesi (27) Ḳırşērde ó alevi tarikatlāna girmiş öñüne bi dāş dākmışla hātdā burē gēldi zamān babası şē (28) dėmiş üş kişi ārkadáş kitmişlē ötekillē para gētdilē benimˇōlan da öñüne bi dāş dakmış (29) gēmiş dėmişlē ó adām gētmiş alevili bureya ēsgiden yōḴmuş dā ēsgiden

-Aleviliği kim getirmiş, ismi biliniyor mu?

(30) mōllusēn dērlēdi alevilíñ kökü órdan gēlyō

-Alevi ve sünniler arasında kız alıp verme olur mu köyünüzde ?

(31) Ḳız vermelē de yōḴdu bayā bi yani alevilēnen sünnilē alıp vērmiyolādı ḲīrḴda bi (32) Ḳızınan ōlan birbirlēni sēvyolā alırla Ḳaçālādı ōle olūrdu ōle vādı hem var kōvde

-Köyde cemevi var mı?

(33) yōĶ vārdı işde ōñceleri vārdı burda bi cēm evi vārdı ónu dede derlē ó şimdik (34) kemālpaşanıñ Ķabılbaba kövünde órda hāłâ dedelik yapā būrdan óráya yāni óráya bi (35) mūtlakā dede lāzım olurmuş burdan kitdi ó kemālpaşanıñ Ķabılbaba kövü burası işde (36) ĶarışıĶˇōlmuş şimdi bilmōm emme alevilēden burda üş dört hāne ānca Ķāldık biz yōĶ (37) yōĶ denicek dereceye gēldik gēnşlik de yōĶ zaten hēb şēre akınˇētdi millet hātdā benim üş (38) dāne Ķız vā bi dāne de ōlan va hēpsi būrsada

-Çocuklarınızı sünnilerle mi yoksa alevilerle mi evlendirdiniz ?

(39) yōĶ öle alevinen şē būrsanıñ badırga kövü va órası da alevi sırf óndan sona órdan bi (40) Ķızlan evlendirdim ōlanı Ķızlā da alevilēnen gine Ķarışdīrmadık keçilen Ķoyūnnarı (41) karışdīrmadık

-Eskiden şarap nasıl yapılırdı köyünüzde?

(42) yā bādan şarap yapılışı Ķolēy be üzümü şıralı üzüm diyer üzümnēden ōlsa da eyi (43) ōmaz herālda biz şıralıĶ üzüm çōĶdu bizim bekmēz yapādıĶ bekmezimiz būrsalara gidip (44) kāmyon kāmyon yolˇōldukdan sōna kamyonnānan girē gelirdi çōĶ bekmez yapādıĶ işde (45) küplē meydanda işde şarap da içecek Ķadā hērkes kendi şarabını içici şarabı yapādı (46) bu kövde şindi üzümü getiryoz ónu ēzyoz fıçılā vardı tāta fıçılā vardı önceleri (47) ónnāda ēkşiyō ēkşidikden sōna ónu züzyōz ó beşˇōn gün dèyem ónnā tekrā su (48) olareg Ķāldı mı şaraba dönē óndan sona içēdik şarāplā acıdı dērlēdi şıra işde acıdı (49) dērlē dātlıken şıra olur acıdı mı şaraba dönē bizim burda bu kōparatif vardı şıra (50) yāpdıĶ bi sene biz üş beş sene hatdā bu kövden ēlli kişiyi göndērdik ālmanyăya kōparatifden (51) óndān sona şıra yāpdık şimdi māntarlayōz ya şimdi havā ālmencē Ķadā şıra hiç (52) bozulmoyō şişeleri āç şurē Ķōyve yirmi dörd sāt dursuñ şaraba dönüyō havā āmecek (53) şarap yāpdıĶ şıra yāpdıĶ pekmez yāpdıĶ reçel yapādıĶ

-Sirke nasıl yapılır?

(54) sirkeleşcē zaman duzˇātversin bozulur yāni Ķōlcu teşgilātı vardı ēsgiden tekeliñ bi (55) Ķolu gelilēdi burlara yakalādı ĶaçaĶ alamāzsıñ tēskere alīrdıĶ ben meselâ yüz külo şarap (56) işcēm tekelden mūdlaka rusādlı rūsadˇāmadıñ mı yakalalādı öle ĶaçaĶ (57) yakalāndī zaman duz atverlēdi

-Aşure gününüz olur muydu?

(58) aşāda türbe vār dèdim ya órda āşure yapādıĶ çok meşūrdu óndān sona yımīrta (59) Ķāynadır yirdik yımīrta götürdük meselâ evlēden aşūre yapādıĶ ēt pişiridik kövücek ó (60) zaman āyrım gāyrım yōĶdu órda aşūre pişiridik bizim meşūrdu çōĶ meşūrdu Ķıyı kövlē (61) gelirdi ōranelinden gelirlēdi çok ĶalabalıĶˇōlurdu

119

DELİBALLILAR KÖYÜ

Ali Özkan-Yaş: 80

-Köyünüzün adına neden deliballılar demişler?

(1) şīndi burē iki yörūk gēlmiş iki Ḳārdeş biriniñ˘adı Ḳaraesēmiş biriniñ˘adı balīmış (2) Ḳaraese şu dādan būnnar yazın órda durulārmış Ḳışīn būrda burası yalī ya gün gēlmiş (3) āyrılceg˘ōlmuşlā bunnar āyrılam şīndi Ḳaraese dėmiş ki ben aşāsı sıcāk kitmem (4) delibalı dėmişkin bēn gidicēm ama esās adı balīmışmış bir gün Ḳaraeseye bi yörūg geliyō (5) misāfir˘ōluyō misāfir˘ōldukdān sona dėyōkun hana balı dėmiş aşā kītdi bāḲ dėmiş yürü bē (6) yānsın namussuz deli ó dėmiş deli óndan sona delibalı Ḳālmış esās adı balīmış bu kövüñ (7) ama delibalı bōle

-Eskiden hıdrellez yapar mıydınız köyünüzde?

(8) ēsgi hıdrēllezde şōle bi şē vārdı hēr evden sōvra gelir hēr evden tōplumda (9) ōturlur Ḳārı Ḳızāñ çōluḲ çōcuḲ hēbbisi bi kārdeş olarakdān yīr içē ó gün hıdrēlez (10) yaparız˘işde mezērlikde yapārdık şūrda mezērlīmiz va mezērlikde yapārdık bōle yime (11) içme pīknik gibi ama ó gün pīknik kimiñ˘āklında bugün iş yōḲ Ḳayıt yōḲ bu gün īş mi vār (12) be yā bugün īş mi vār

-Hıdrellez günü dua yapılır mıydı?

(13) yėmeg yiyīb˘īşdikden sona bi dovā yaparlā tabi gēmişiñ gēşmize mezērlik deye hērkez (14) meselâ mezērliniñ başına babasına ānnesine varı dovāyı yapār bōle ōrda ó gün ōle (15) geçērdi işde

-Çocukluk oyunlarınız nelerdi?

(16) çīldırma oyunu vārdı çīldırma öyŭnu bŏle güzēl bi ārdıc˘ağacından Ķabī soyulmuş (17) ince burdan atādı kimiñ ki ārkada Ķāldı ó tākgē dikēdi tākge öndan önuñ tākgasına atālādı (18) bi de çelig˘öyŭnu vārdı çelig˘öyŭnu meselâ öyŭnu būrdan sayā bir ki üş dört lŏpek diye (19) bi adım adı he meselâ sen ikimiz ikiñizsiñiz hana ya nė ōldu işde üş lŏpek girdi bēş löpek (20) girdi meselâ Ķaya öyŭnu vārdı bi de üş dāne Ķaya ó tarafa dikilir üş dāne Ķaya bu (21) tarafa dikilir ānadıñ mı órda üç kişi órda bēş kişi būrda üç kişi nēse bŏle daş atılır daş (22) atıldī zamān kim evelâ ó tarafıñ Ķayalānı yıkāsa burē gelirlē ónnā burē gelirlē būrda (23) binēlē ötekilēñ sīrtına órē Ķada gidēlē bizim hē bi de Ķaya öynādıĶ hüd (24) hüd˘öynādılādı de burē bi Ķaya tikēler şŏle ufāĶ burdān hērkez daş atā ó gidē önuñ (25) ārkasına daşıñ˘ārkasına öteki adam önu sovāllē bŏle bi şēlē gēşdi işde

-Delikanlılığınızda nasıl eğlenirdiniz?

(26) bi yērde oturuduĶ ākşamları meselâ kim gēmedi bugün āmed gēmedi gizlice gidēlē (27) önuñ damınıñ odununuñ yārsını çekēlē nedēn sen gēmediñ dėye meselâ düvünnerde gēmedi (28) zamān cezā yapālar tovūĶ getirtirler óna sen tovūĶ geti neden nōldu sen neden geç (29) Ķāldıñ bŏle bi dēvre öyun önnar bakır çalālādı bu kövde davılcılı bölge yōĶ meselâ bakır (30) çalālādı mohābbed gāli Ķīrla gidē gāli āçmış Ķānı hiç āçlıĶ sinmez o gün tabi bu (31) güne beñzē mi yarım yamalāĶ işde ó günnē ne yīrtıĶ ānnar ne sökük dinner milet hiç (32) hiç para için āklımızda bi şē yōĶ zāten para yökĶun ākılda bi şē yōĶ bi ēvde bi kese var (33) Ķarı Ķızānda kese olmāĶ yōĶ hic bŏle nė Ķazāndı akşamā eve bobaya gelecek ó para (34) ne Ķazāndīsa ēvli mēvli yōĶ hiç muhākkaĶ biri gelėcek bŏle pārça olan ēvler dağīldı ēvde (35) pārça olan ēmme bŏle bütüñ˘olañ evler herkēz kēndini topārladı

-Düğünlerinizi nasıl yapardınız eskiden?

(36) düvünner davūlla zūrnalı yeme içme üç gün düvün sāybinden adam āç susuz emme (37) gene ó adam vericēk yāni ne öldusā

-Delikanlılar neler yapardı düğünde?

(38) āğırlameyi deliĶānnılā yapar önna tabi yeme içme gēnşler hızmatı önnar yapār āyrıcı (39) deliĶānlı sādışları olūrdu önuñ dāmādıñ sādışları kāş dana sādīc˘ōlucek ōn dana üş dene bēş (40) dene sādıc˘ōlur önnā düvün bitene Ķadar önuñ işinnen yemēnnen bilmem nēsinnen (41) hēpsinnen tenekeden çırākman olūrdu çırākman işde ateş bŏle bi teneke būnda bi (42) sāp bŏle āzı açık Ķīyları açık ēyce açık dēl böle acık acık içine (43) dōldursuñ ōmzuñda sen gezdircēñ bütün milleti hēy ge burē dē furē ha bire çārır (44) burē gēlceñ ışık yapyō tabi önnāñ gezyōñ gāli bāzı adām burdá āz çōĶ bi şē būldusa (45) çēkmişdir kafē ta órdan çārı çırākman burā ge dėye bāzı gün˘inmeden yākdırlā

-Düğünlerde ne yemekleri yapılırdı?

(46) vallā işde bŏrēmiş hēlvasımış efēndime sŏleyen yemeklērden gāngara yemē fāsülle (47) yemē ānadıñ mı ēsgi türkce bi tirit vadır tirit yapılırdı bŏle yenilirdi

-Tirit nasıl yapılır?

(48) Ķuru ekmē dōrāsıñ bōl acık önu sulu dōldursuñ önu ó önnān yımşā önnān yėnir

-Kışa hazırlık neler yapardınız?

(49) yā şimdi Ķışları muākkaĶ ōdunudur çırası āyrı bunnar muākkaĶ gelicek ānadıñ mı (50) ākşama Ķadā çivit sürēsiñ ākşemnēñ gelirsiñ eviñe gēlisiñ ama hanım dėr ki yāv odūn da (51) yōĶ odūn vār da yarılıcēk ó gün zoba da yōĶ ārkasına iki dene odūn dayāsıñ ocāklīñ (52) önne ince odunnādan fūrcēñ rezillig˘ōn para canım işde bırāĶ

120

DEMİRCİKÖY

Ayşe Ateş-Yaş: 76

-Bu köye neden Demirciköy demişler?

(1) nĕ bileyin canım bēn de yabandan gēlme bi ī̆sanım demirciköv dirlē demirciköv bī̆lyöz

-Nereden geldin sen?

(2) yakıplādan gelin geldim

-Teyze ne işler yaptınız buralarda?

(3) ne işler yapcáz çavdar˘ēkdig buydey˘ēkdig bī̆şdig sū̆rdük Ḳuvetli vāktimizi geçirdig ne iş yābcĕn bāşka leşberlik

-Kaynananın yanına mı gelin geldin?

(4) hā berābē yaşadık ónnā ō̆lene Ḳadā berābē yāşşadık öldū̆nēn sōna hērkes˘ēvine

-Geçimsizlik olur muydu aranızda?

(5) gēçimsizlik ōlmadı bizim günnēmizde hinciki gibi dēl ōrtalık hinci gēçimsizlig˘ōlurdu diye (6) yalan sō̆lemeyem hatā sō̆leriz bū yaşda

-Sen gelin geldiğin zaman evlerde hangi eşyalar vardı?

(7) mūtvakdă nėlē vărdı ēve girēdiñ kerpiçten binā yapārdın şimālden hasırlar gēlirdi ātadın ōrtă (8) yėre çōcūn dünyāya geldi min hāsırın˘ū̆stünde sāllămazdın Ḳuru yī̆rde sāllardın hāsır˘ēsgir (9) diye gēçim ˘ō̆leydi tā nĕ ōlcek geçimi

-Evin odalarını sayar mısın bize?

(10) ī̆ç˘ōdäsı miç˘ōdası başḲa bi isim mūtvak mutvak bi ōdaydı yātdīn yī̆meg˘ōdasında bişirirdin (11) turdun yirde yī̆rdik yātādın

-Yemek pişirdiğin odaya ne derdiniz?

(12) işte ōda dėriz başka ne dicez biz ō̆le bi şē bī̆lmeyōduk zati evelden

-Bulaşıkları nerde yıkardınız?

(13) bulaşıkları hayatdá yıkārdık bō̆le su yōdu yāv ēvde yıkādık yıkadīmız suyunu dō̆kē gelidik dā başka bi şē bī̆lmeyom

-Çanak çömlek olarak neler vardı?

(14) çanak çölmek demir Ḳapları vărdı böyle hinciki gī̆bi alemyon pāslanmaz çında yoğdu (15) Ḳaláyci gēlcek deye yola bakā duruduḲ eveli hep bakır Ḳabıydı

-Yemeklerinizi nerede pişiriyordunuz?

(16) sobalā yoğdu ātaşda bişiriyo ōcaklī duluraldık

-Eskiden pişirdiğiniz ne yemekler vardı?

(17) ne vardı fasille vărdı patetis vardı ne toprákdán Ķāktıysa ónnarı bişiriyoduk gēnşl̄imizde (18) bi̇̄zim bildimiz ónnā ōlum biz başĶa bi şē bi̇̄lmeyöz gēncimiz Ķōcamız ónnādı hi̇̄nciye Ķădā (19) hinci işlē deyişdi yuvka yapādık hamır yapādık

-En sevdiğin yemeğin yaparken zevk aldığın bir yemeğin yapılışını anlatır mısın?

(20) yāv zēvkini müvkün güzēlce i̇̄şdě hankı yimeyi yapāsan güzēlce óndan alısın yirsin yāv

-Eskiden neler giyerdiniz?

(21) ū̄ç ētek geyēdik hinci işlē deyişdi tā nĕ yapám ya ēteklen gayri de gō̄mlek dikēdik kapıtdan (22) ónnarı gō̄rdük biz başĶe bi şē gō̄rmedik pēşkil dĕ varĭdı Ķōlan dă vărdı ĶuşaĶ dă vărdı

-Tarlada kullandığınız ne aletler vardı?

(23) yāv nĕ āleti ōlcek di̇̄vdigˇi̇̄şdeēkdi̇̄mizi biçdi̇̄mizi divdig Ķāmă dă vă (24) çāpă dă vă yāvıd da kēpsini ōrak da var būyē bi̇̄şdig çavdar bi̇̄şdig (25) misirˇēkdig ĶāzdıĶ patetisˇēkdig büber āşladıĶ domata hāşladıĶ hinci de kelek dĕ hālayōz kĕleg dĕ yāpıyoz

-Çok eskiden biber domates var mıydı?

(26) vărdı çōĶˇēskiden ben dünyāye geleli ónu bi̇̄lyoz biz çōcuklūmdá vărdı ó zăman bizim (27) mēmlĕketimiz ō̄le gēş çīkyō Ķırā ērken dū̄şüyo nāpcen ōm beş ō̄le ōm beş günde ye çīkına (28) Ķădā da bāzardan yi̇̄yoz ya pāreyn varse yi̇̄rsin ó zăman pārēn yoğdu hi̇̄nci sahi̇̄hˇiyi yā

-Çobancılık falan yaptın mı teyze?

(29) yāmádım

-Sütten neler yapıyordunuz?

(30) hep yidik pēnnir yoğurt ō̄le yapdık yidik sōnă sōnă sütçülē çıkdı sātıldı

-Yayık var mıydı sizde?

(31) bizde yōkdu biz yō̄rük dēliz ki yāyıĶˇōłcek yō̄rüklēde olur yō̄rük köyü dē burası ya yō̄rük deye anılmayo ku

-Ne köyü burası?

(32) manáv bazı yapārlar ama ónu biz bi̇̄lmeyoz da gō̄medig de gēzdimiz mēmlĕketlede vārdımız yērde gō̄medig

-Tereyağını nasıl çıkartıyordunuz?

(33) tereyānı mı südü bişiririz düvenda ōcaĶda bişiriz tereyānı i̇̄ki gün ū̄ç gün bişirdig mi südün (34) üstünü tōplarız çeviriz tereyā ōlur ātaşınˇū̄stünde yāhu süt düveni olurdü tençere gibĕ bō̄yük (35) ónda bişiriz südünˇū̄stünü tōplarız ikˇū̄ş gün bişirdig mi çeviriz yāğˇolur

-Hıdırellezde neler yapardınız?

(36) hıdırallazda mı yū̄mek yapādıĶ pi̇̄şirirdig bāzen bidi yapādıĶ bu millete yidirirdik

-Ne yemekleri yapardınız?

(37) işte āynı bildimiz yėmekle nĕ tārlamīzdan çıkdīsa ónnarı yapardık

121

FADIL KÖYÜ

Mehmet Turan-Yaş: 78

-Fadıl köyünün ismi nereden gelirmiş,anlamını bilir misiniz?

(1) fadıl dėmek bi sālıklı güzēl bi köv fāzlı ārtıcek bi kövdür fadıldan fāzlı olarak cenābı (2) allāhıñ fāzlısı fadıl dėmek fazīleti

-İlk olarak nereden gelinip yerleşildiği biliniyor mu köye?

(3) ōrtasyadan gēlmişdir gēldīni bīlmōn yörük kövü tabi

-Herhangi bir mesleğiniz var mı?

(4) demirci

-Neler yapardınız demirden?

(5) nācak vārdı mıh kesēdik kēsme demir bizim yābmadīmız nācak yapādık kök (6) Ḳāzması bunnarı hēpsini yapādık demir yapādık sabān demiri óndān sōna şē Ḳāzma (7) nacak nācak Dėmek kēsgin˘ālet kök Ḳāzması dėmek kök Ḳāzması bālta da odun kēsmegdir

-Nacak nasıl yapılır, anlatabilir misiniz?

(8) şīndi yāvrım eyi bi nacak şīndik Ḳāynakla ōluyō ēsgiden tabi ēvełâ iki demiri bir˘arē (9) bi getirīrdik beşē milim Ḳalınlīnda bēlki sekiz milim Ḳalınlīnda ónu birē gētiriz (10) Ḳara Ḳāynakla ónu Ḳāynatdīnan birē gētirīdik óndān sōna ónu geri çevirisiñ bi de āzını sōna (11) tōrpülēsiñ bi de āzını törpülēsiñ nacak hāline gelir

-Nacağın şeklini nasıl verirdiniz?

(12) çeli kesēsiñ çeli şöle güzēl ónu óna göre yüdēsiñ burē Ḳāynadır óndān sona dövē (13) Ḳāynadı mı gāli geçē gidēsiñ

-Ateşte işlemez misiniz demiri?

(14) ısıdīb da Ḳāynak yabıcēñ demir Ḳara Ḳāynak dėdim böle dil bunnā çīkdı şindi bizim (15) demircilig˘öldü

-Kara kaynak nasıl, hangi aletlerle yapılır?

(16) evlâdım Ḳara Ḳāynak mūmnandır mumu çevirisiñ şu ocākda ocākda çevirisiñ (17) Ḳāzmayı demiri ó Ḳāynā çevirisiñ Ḳāynā çevirisiñ Ḳāynïyān yērïne Ḳum˘atāsıñ dē ha daha (18) óndan ince Ḳūm vadır ónu Ḳumu atāsıñ Ḳāynáya ó ḲāynaḲ işedir yākmaz öte yānnı (19) tava getirsiñ óndān sōna dövē çıkā hadi Ḳāzma yapāsıñ ne yapacāsañ yapāsıñ ēsgiden˘ise (20) bizim zamānımızda demiri döşēsiñ demiri böle gētdiñ mi bu tarafı ḲulāḲ kısāsıñ bu (21) taravı Ḳulā çıkarısīñ ónu yāpdıkdān sona burē getiri bi burūn Ḳōrsuñ (22) yābmamışıñīzdır siz görmemişiñizdir hā būrdan bureya böle burun˘ōlur bak burun olur (23) demir … sabān ōk ōkunan elēnen çakāsıñ ónnan çift sürēdik

-Dükkanınızda demiri işlerken hangi aletleri kullanırdınız?

(24) hēbsi vā görük ēvełâ görük ikinci örsden sōna çekiç ēl çekici gērsi böyük (25) kekiç bunnā

-İyi işlenip imal edilmiş bir nacak nasıl anlaşılır?

(26) nacağıñ ağīrlīndan ānnāsıñ yēnilinden ānnāsıñ güzēl kesişinden ānnāsın hēbsini (27) ānnāsıñ ānnanmaz˘ōlur mu yīmşak sulu nacāk çōḲ kesē emme hemen olān bi şēden dönē körelir

-Delikanlılığınız nasıl geçti köyde, neler yapardınız?

(28) böle böle dėyneklē kesēdik tākḲa dikmece oynādık kimiñ dēynē gēşdi geri Ḳāldı ó (29) tākḲē dikēdi tākḲē Ḳo bakām bureya hēbimiz bu tākḲē dikēdik hēbimiz buna vurādık (30) isdēse pārçalansıñ isdē delinsiñ nōlusa ōlsuñ hem dēldik hem dēldirdik

-Çocukluğunuz nasıl geçti?

(31) çocūkan biz çobāndık hayvān güdēdik döl güdēdik çōḲ güzel geçēdi hāyvanı āldıñ (32) öññe napacañ ó zarādan ó zarādan órē Ḳūymecen órē Ḳūymecen āşamı yapāsıñ (33) dēynek kesēsiñ deynēnen nēynen dēyneg˘öynayōñ dēyneklere yañış yapādık yāñış (34) yapādık böle

-Çocukluğunuzda çamaşırlar nasıl yıkanırdı?

e şindi ēsgiden çamaşırları dē ahırlā va bāḲ bu Ḳoyun ahırı bu bunnāñ˘içērsine (35) Ḳōrduñ böle deyil de yōnma vadır yōnma içinde işēynen dokācnan döve döve kil sābın böle (36) bu vārlıḲ nērdeydi ēsgiden

-Sabunu kendiniz mi yapardınız?

(37) yōḲ gāli yāvrım ālırdık emēg sabını ēsgiden bu emēg sabını mēşurdu kil (38) dāvşannıdān gelirdi kili bilyōñ dē mi ātyoñ şē Ḳazanıñ˘içērsine Ḳāynadıyōñ (39) bi kāç derece Ḳāynadıb derecesi fełån yōḲ da bi yāndan Ḳaynā bi yāndan yıkālā sovuk (40) dūrlālā öle bi şēlē yapālā ben çamaşır yıkamışdan dilin ki

-Çocukluğunuzda haşerat çok olur muydu?

(41) çōḲ fāzlasīnan olūrdu yāvrım şindi bu ekin˘ilâçları çıkdı bu iłâşlā çīkdı bu iłâşlā (42) óndān sōna milletde bit pire Ḳālmadı allāha şükür şimci hērkis sīrtınnan şē atıyō (43) tulumbāynan iłâc˘ātıyo bu vucūtdakı olān bit işēyleri ónnā köreliyō herālda isānnāda bit ben (44) bit görmeyeli ēlli sene bi

ōlmuşdur aşā yokarı ēlli sene sēlbesˇōlmuşdur biz düğün yapalı (45) ēlli yedi sene ōsa gerek ēlli bi̇rde düğ̄ün yāpdım ben óndān sōna gō̄rmedigˇallāha (46) şükürler ōsun bit pire gō̄rmedik gāli

-Sıkıntı çekdiniz mi çocukken?

(47)yāvrım biz hi̇ç sıkıntı gō̄rmedim ben allāha şükür benim buvam demirci̇di bizim (48) būrda malımız hicˇēsigˇōlmadı burası demi̇rci tū̄kyanımız şurası demi̇r tükyanı ōlum (49) demi̇rcidir bēn de demirci burda Ḳāynak vadır hēbsi vādır sıkīntı içērsinde dėyildik hiç (50) gō̄rmedim sıkıntı

-Çevre köylere de iş yaptığınız olur muydu?

(51) babām demirci̇di babām çōḲ demi̇rcidi hāydar çākmaḲ bāyramlā mēntişe bu kō̄vlē (52) geli̇rdi demir sabān demiri Ḳāzma genēlde ónnādı sōna çākmaḲ gēldi̇ zamān çākmaḲ (53) çekici bō̄le çekiç vādı çekiç yāpdırdılā ónnā çākmaḲ daşı çıkarılādı çākmaḲdan çākmaḲ (54) çıkarıdılā dāş çıkarıdılā ónnā ē düvēnnere daş baḲ dē hurda düvēn vadır ó düvene (55) daş çıkarıdılā şō̄le şō̄le ē ónu satādılā çōḲ dāş satādılā

122

FİRUZ KÖYÜ

İbrahim Bayram-Yaş: 75

-Köyünüzün adı nereden gelmiş, ne anlama gelirmiş?

(1) bu kövüñ adı firūz bey vārmış yıldırım beyazıtıñ vezirimiş dėyolā dūyşumuza göre (2) ānnaştīmıza göre ó Ķūrmuş burda bu yānna gidēken görcēñiz … şēsi vadır hāsılı ó Ķurmuş (3) köyē óndān sona deyişdiremedilē hēr kövüñ ismini deyişdirdilē bizim bu kövüñ (4) tārihimiş deyē tārihi ōldū gibi ismini de deyişdiremedilē firūz bey dėye órasını biliyōz firūz (5) kövü deye yazılı

-Köyün halkı nerden gelip yerleşmişler?

(6) işde ó firūz bēy Ķurmuş bu kövü óndān sona çoğalyō tabi

-Göçmenlik yok değil mi köyünüzde?

(7) yōĶ göçmenlik yōĶ yörük kövü bu köv ēsgiden bu mēmlikede Ķocasudan bu yānna (8) makīf veyolā bölgē bölgē makīf óndān sona makīfdan dėyē ālgı vērgi ēsgiden (9) şēbmāzla mı ónuñ için kövlē būrlara dolūşmuşlā ālgı vērgi yōĶ dėyē tamām makīf gidyō (10) burlā meselâ ōraneliden öte gēşdiñ mi adırnāz gidē adırnazı gēşdiñ mi öte hārmancık bōle (11) mūyit mūyit bizim burē kelese dōru makīf dėrlē kövlē öle Ķurmuşlā būrları (12) Ķırsāl bölge dėyē vērgi ālmazmış göyā öndan ötērmişlē burda yabāncı hālkı yōĶdur (13) kövüñ yėrlisi

-Köy halkı neler yapar, nasıl yaşar burada?

(14) hālk nēşberliklen ēn çōĶ nēşberlik yapār bācılık yapār efēnime sölėyem hēbsi vā mēvacılıĶ (15) vār suyumuz bōl óndān sora geçēken görücēñ çinārlāñ dibinden sulār çıkā iki kövü (16) idāre ediyō ó Ķayanıñ dibinden geçmişiñiz karasilēn firūzu idāre ėdē sulāmız bōl çōĶ (17) bōl sulāmız

-Rençberlik dışında bir mesleğiniz var mı ?

(18) inşād˘usdası temēlden bāşladıĶ mı çatıdan çıkā gideriz

-İyi bir inşaat ustası nasıl anlaşılır ?

(19) vallā eyi usda şākül tutmakdan ānnaşılır tūla Ķoyuşundan ānnaşiłir tāş işi öldü gāli (20) şindi hēb pērde vā dökyōñ betonu şindi usdalıĶ çōĶ Ķolēy ēsgiden bāĶ duvāllara bāĶ herif (21) nası örmüş tāş duvār çōĶ˘ēsgiden eyi örmüş baĶ˘ufacıĶ daşınan nası örmüş çamırdān (22) bu betōndan deyil ó duvār

-Taş duvar nasıl yapılır?

(23) taş˘işde yerinden çıkān daşı Ķoyōñ yerinden çıkıyō yerine Ķoyōz çamırdan yalıñız (24) taşı taş˘üsdüne Ķōymecēn bālāntılı Ķōyceksiñ bak adam nası bālāntılı yāhmış daşı (25) daş˘üsdüne Ķōyduñ mu ó duvār göçē yıkılīr ölölmasa ó böle bālāntılı (26) yāhmasa bu binā göçēdi bāĶ bu binā hiç yōĶsa iki yüz senelik bu binā tāmini

-Temelden çatıya bina yapımını anlatabilir misiniz?

(27) ó zamān mētire hēsabı ālyoz biz mētire hesābı alırīz óna göre bazārlıĶda (28) ūyleşebilisek yaparız ānneşdik yāpdık temēlden bāşladık dabana Ķada tāş duvār (29) yāpdīĶ üsdünü betonārme ónuñ˘üsdünü tūłeynān taş evlēden ēsgiden bu kövde āltını (30) daşdān yapādıĶ üsdünü kērpiç vardı

çamırdan kesērdik içine samān Ḳatādık óndān sona (31) āynı toprākdan ōlyō gine kērpiç bāḲ gōryoñuz kērpiç bināyı gōryoñūz bāḲ aha şindi ōle (32) dōlgu yapādıḲ ūsdünü óndān sōna tavan˘ağēşlēni atādıḲ olūrdu bi ēv çatı tabi mühūm çatı (33) şārt çatı ne ağeci ōlsa olūr çam ağecidir çam ağēcidi ó zumān

-Çocukluğunuz nasıl geçti bu köyde?

(34) bēn bu şēde okudūm işde bu bināda okudūm iki sene ó zumān eyitmēnnē vardı (35) eyitmēnde okudūḲ burē inēdik çomāḲ dōndērdik çomā bōle ucuna şē bālādıḲ bi dene (36) pātladīrdıḲ vınn der dönēdi yaveşirken bi dā pātladīrdı gene ōle burē çıkādık būrda çomāḲ (37) çevirdik bōle deynēñ˘ucunā ó çomāḲ bōle ağēşden topēç topēç dėrlĕ bōle şēsinde gözüne (38) bōle ip sarādıḲ bōle bi ātdıñ mı dönēdi ó bi pātlatdıñ mı óndān sōna yaveşleyēn (39) dērken bi dā pātladīrsıñ gine hīzlanır bōle ucūnda bōle bu çomāñ ucūnda sabān (40) yapādık sabānnan vurādık sabān dėyōz ya sabān yapādık ip ēri ōlsa da ōlyō beni deri (41) yapādım hic˘ĕsgimez hic˘ēsgimēzdi dērden yapādım ben

-Başka hangi oyunları oynardınız?

(42) sōna ēñ çōḲ sāklambeç˘ōynādıḲ birimiz gözlēni yumādı ē sāklanırlādı bi (43) yerē şēpādıḲ bōle belili bi yerē kim gērde Ḳalısa ve yavut da kim burē evēç dērdik ónnāñ (44) ōle elini vurān Ḳazanīrdı ēñ geç gelēn Ḳaybedirdi

-Bu oyunun adı eveç miydi?

(45) yōḲ sāklambeç vūrdümüz zamān evēç evēç derdik ónnarı ōynādıḲ ōkula gidēken

-Çocukluğunuzda daha çok hangi yemekler yenirdi?

(46) ninēm vardı höşmelim yapādı misir ununna hōşmelim yapādı ōrtasına bēkmēz (47) Ḳōrduk bōle óna bana bana yirdik ó zamān bōle çāy şekēr yōḲ bana bana ónu yirdik

-Höşmelim nasıl yapılırdı?

(48) vallā ben ninēmden gōrdüm˘işde tēnçire fakır fakır Ḳāynadı mı tēnçirede misir ununu atādı (49) içine kēpçelen Ḳarīşdırıdı óndān sōna óndān sona tekirā tēpside Ḳızārdırdı ónnarı (50) Ḳızārdırdı ōrtasına Ḳadā bēkmez tabānı ḲōrduḲ bi de misir bōrē dērdi içine sovān (51) cevīz bōle işēde ó āltüs bōle bütün aráya Ḳōrdu ó şeyiñ˘arasına hamırıñ arasına ōle Ḳızārdırdı óna misir bōrē denir

-Eski köy evleri nasıl olurdu?

(52) bi kere bi üç odadan āşşā ōmaz dış kapısından bāşlayām şindi eviñ dış kapısından (53) bāşladıḲ girdik içere üş dene oda ó zamān mūtfāḲ fełån yōḲdu ābdeslik dērdik (54) bulaşikłeri órda yıkādık şindi hēr ēvde mutfāḲ vā ó zamān ōlēydi ābdeslik dērdik anām ōle (55) yapādı bulaşikłeri ābdeslikde yıkādı sulā dėsēñ bakırlālan getirlēdi Ḳoltuklānıñ˘āltında bi (56) Ḳabāk Ḳabānan dōldurlādı çeşmelēden şindi genşlē hadım anām Ḳabāklān bōle (57) çēşmede … ağĕşden yōntma ahır órdan Ḳabānan dōldurlādı bakırları ōle getirlēdi bulaşī ōle (58) yıkālādıçamaşıra gidēlēdi çeşmelere órda ākşama Ḳadā çamaşır yıkālādı (59) ābdeslikden bāşḲa hełâ vārdı óndān sona kenēf kenēf dėriz biz ēsgiden kenēf dėriz óndan (60) sōna da hayāt dėriz bi hayāt ōlyō şārt bi ev ōldukdān sona hayāt şārt şindi salon dėyolā (61) bāşḲa biz ó zamān hayāt dērdik işde üş dene odā birinde itiyārlā durulā birisinde ōlu varsa (62) düğün yapāsa ó durā birini de musāvir odası yapālā ōledi ēsgi köv şindi umūmi bānyo yāpyolā

-Banyo nerede, ne şekilde olurdu eski evlerde?

(63) her odanıñ bānyosu vadır her odada bānyo vadır bizim būrda odanıñ içinde işde ó

-Odadaki banyonun farklı bir adı var mıdır?

(64) odadeki bānyonuñ˘ismi kirēlik dėriz biz kirēlik kū̄rme yeri küreme yeri (65) kirēlik hēr odada olur duvarıñ˘içinde olur ó gō̄mme hēr odada vadır ó ēsgi devirlēde (66) óndān sona her odada vadır

123

GÖYNÜKBELEN KÖYÜ

Mehmet Üstün-Yaş: 72

-Köyünüzün ismi nereden gelmektedir, bilir misiniz?

(1) şimdi bu köv bak bi dākka diñle şindi şölēymiş bu kövüñ gönükbelen ōlması (2) safırcıklār (?) var şūrda öñde órayā yörük gēlmiş şöle bakalım dėyolā çıkalım bi dėyolā şöle (3) bakyolā yeşillik ōrmannık óndan sōna şurda mezārlik öñüñüzde iki Ķardeş çīkyolā órē (4) gönük Ķırmā başlıyolā çamları çamları kēsyolā annabildiñ öle dėyolā burası güzel (5) yėr yā çāyırlık óndan sōna burē yērleşyolā bunnā iki Ķārdeş şini bi zamān burda duryolā (6) bakam dėyōla iki Ķārdeş yerleşyolā burē bakām dėyō birisi ben dėyo şöle bi aşşā dōru (7) gidēm emme burē bayā Ķar yāğyō óndan sōna şu bizim Ķārşımızda topuk kövü vā órē inyo (8) bakyō Ķar tōpukda nė va Ķār tōpukda burdā gönükbeleñde Ķār burda Ķār tōpukda (9) üle dėyō burası dėyō sıcāk yėr bē bēn de burda Ķalám dėyo bilyōñ mu ó da órē yērleşyō (10) yānisi zamān zamān çoğalyō ānnıcēñ bu köy şindi āltı yüz kusür senelik (11) beyān˘ediyolā bu kövü

-Nereden gelip yerleşmişler bu köye?

(12) şindi bureya būnnar herāldá bizim bildimiz ó kövden amma būnnar nērden gelyolā (13) ōrtasyadan mı gelyolā nērden gelyōsa gelyō işde bureya bu köv ēsgiden bu kövde (14) meselâ yonān vārmış yonān şindi bāĶ hatdā arāzide şu aşāda şu Ķārşıdakı demir kövü dėyō (15) ānnayabildiñ mi ilēde topāl kövü dėyō aşşāda Ķaraköv dėyō ānnēve isimler var hālâ ta (16) davām˘edēr hatdā bu şēlerde de baĶ ben saña diverem böle tūlalā şē falānca çīkyō (17) tula da çīkyō böle ānnayabiliñ mi köv vārmış ēsgiden burası yunānnarıñ elindemiş hātdā (18) yunān bize nė Ķadār düşmān biliyōñ mu bizim dedemiziñ tōprānı aldı dėye yunān bize (19) düşmān dė mi hālâ ta düşmān ēsgiden yonānnarıñ˘ēliymişmiş burası burlā yunanıñ (20) yėri yā yunanıñ yā hātdā sōnadan yunān bureye geliyō baĶ bakıñ sefērbēlikde bayā (21) ēvlē de yakıyō bureya ēvlē yakyō burda yunān burdān geçyō hatdā şu şekilde kāç senesine (22) diverem bēlki de biz dōduĶ dōmadıĶ baĶ dōmamışīzdır aşşā seksēñ senelik yunān (23) burdān geçyō hatdā būrda bi hocăya hātdā şu şekilde öldüryō cāmide süngüynen (24) óndān sona birez evlē de yākyo kimisi Ķaçyō dālara Ķurtūlyō falān bi şēlē ōlyō

-Çocukluk yıllarınızda hangi oyunları oynardınız?

(25) şindi bāk diñle çocūkluĶ yıllānda böle tekērlekli arabalara binēsiñ araba çatālā böle (26) ayaklānna araba odunnādan biçēlē ānnayabildiñ mi araba çatālā ónnarınna çocuklūk yıllānda (27) bunnā sōna şu şekilde şindiki benim çocuklardan şu şekilde ben çobāncılıĶ yāpdım (28) ben izmire kitdim ben ön˘üç sene de izmire kitdim Ķōyŭnumuz vārdı kırk kırk beş günde (29) inēdik yayān şimdi ónnā inanmazlā nedēn˘inanmazlā gömedilē şindi bunnā vārlıĶlı (30) böyüdülē şindi meselâ benim ĶınıĶda bi dene allā acılānı göstēmesiñ müdür (31) yārdımcısı ōlan hātda tādille bile gelėmiyō mēcbur ōkulda bēkliyō demirtaş ó bi dene filim (32) sēyredē ó Ķadā malıñ meşākatıñ bāşında bizim çocuklūĶ yıllāmızda öküz ĶoşmaĶ öküz (33) arabası düvēnnen harmān sürmēk ānnayabildiñ mi ónnā şindi burlāda çocuklāñ Ķar topu (34) oynālar bi de tōp sopası dērlē birbirni böle atālā tātadan birisi Ķārşıya dikē birisi de bu (35) Ķārşıya top˘atālā şēynen tātēynen birbirlēne sōna şē çātyolā çocuklā gine binyolā (36) arabalara arabalādan yukā dōru sāllarlā böle arabaları tekērlekli araba güldür güldür güldür (37) güldür aşşā dōru gidē çocūkluĶ hayātı bu Ķadā

-Evlendikten sonraki hayatınızı anlatabilir misiniz?

(38) üç biłâdē āynı evlēndik baba bir ēfendime sōlėyēm üç biłâder āynı evde evlēndik (39) şindi ōle dil

-İş bölümünü nasıl yapardınız?

(40) boba yāpyōdu şindi şu şekilde ó zamānnarı ōleydi çünkü şu şekil yok yā şimdi (41) yōksuzluk var gine de bāḴ diñle gine de bāḴ ben seni yetişdirēnnere gani gani rāmet˘ēylesiñ (42) çüngü ó günüñ bērinde dāvşannı var dāvşannı dāvşannıdan buvam ırāmedlik bize bāḴ bi bēş (43) çocūya ēşşēnen˘ēkin getirmiş dāvşannı burē kaç sāt güzēl dostūm bē demek ki yōḴ bu (44) şindi gece yarısında öküz arabasınan demede gidēdik âş sātde dörd sātde gelirdik şindi (45) benim meselâ araba vār yōl gidyō órėya ānnăyabildiñ mi tırāḴdör vār óndān sōna (46) dönüb˘ōlana dėcēmkin git benim demēd getdim yère órda hazır dėcem bāḴ bi dākḴa ōküz (47) arabasınıñ şēsi iki kile gelir demedi ōlum˘ōrda bēş çuvāl ekin va dėcēñ vallā kitmēz şindi (48) cünkü gōrmedilē ónnā fākad ó günüñ bērinde yōk yōksuzlūḴ yoksuzlūḴ yōksuzlūḴ (49) sona şu şekilde parēy nėrē hārcecēñ şindi benim bi torun vā óndān sonā ōle bi gāyma iki (50) gāyma bi ufāḴ şē āldım pislet gibi bi şē ufāndan dün āşámnen baña darıldı sēn baña (51) böyünü almeyoñ tamam ōlum bēn bi dākḴa birden parē işēdmeyon tā ikiye gidyō ālcem (52) saña bi vakit yā saña dedim bu sene gēşcek ālcem deye sōz vedim baña yemin˘ētdirdi yalān (53) sōlēsiñ dėye baña yemin˘ētdirdi şindiki evlatlā ōle yā

-Köyünüzün civarında hangi yaban hayvanları yaşar?

(54) yaban hāyvannarı şindi bak ēsgiden burda ó Ḳara Ḳārge denilēn bōle günēş (55) görünmēzdi şini ónnāñ kökü kesildi yabāni domūz vār Ḳurt vār ayı yōḴdu ó da gēlmē (56) bāşlamış yaban hāyvanı da bunnādı davşān davşān da azāldı keklik de azāldı (57) ónnarıñ azālma şēsi şēden ōlyō ılâşdan

124

GÜMÜŞPINAR

Hanife İçin-Yaş: 70

-Eskiden hıdırellezde neler yapardınız buralarda?

(1) hay˘ōlum ónnarı ullānı o Ḳadar bilemem ōlum bēnim bunun buvası öldükden sona kafam bi (2) dağıldı bunun buvası ōldü de kafam pek şetmiyo ōlum benim

-Eski kız istemelerden gelin süslemelerinden bahseder misin?

(3) ónnarı bōldüm ētekli antelli dikēdilē āl˘ōrtēdilē tantil unnara ōrdan gēline duvaklādılā (4) gözelcěni hinci āçık çıplak yapıyolā eyï ōlmāyo sēmeyon ōle şiyi ben benim (5) tōrun çıkcek hinci de Ḳız dūnden cēyïzine çıkmaz bākmadım sēmiyön ōle şeyi ben evěl zemān (6) kāvası daşıyon gōzelce örtül vāsiteli şōle ōle şey˘īstēyon indikilē yarámaz bizim işēmize (7) şāhsımıza hic˘āheng˘evlēne gitmem işde tōrunum hic bi dūn˘evine gitmem tōplenïyolā (8) adamnā Ḳārīlā Ḳārşık evel zemāndan Ḳadınnar toplanırdılar gözelcene sofra dizēdilē gözel (9) gözel bakır çālādılā ōle ōlurdu e hindi yāramaz hinci ōlmayo eyï ōlmáyo hoşuma gitmeyö (10) ōle ōlan işēlē bēnim tā izēnden yāşlılā tā īstemeyö ōle şē

-Gelinin üstüne neler giydiriyordunuz teyze?

(11) ētekler tábi geyēlē gözelcene gōmnek geydirirdik gōynek geydirīrdik gözelce paça (12) geydirirdik üstüne de şal bi de yeşil kıł˘ūstüne oh gēlin˘ó zāman īncikilē kefen geyiyo

-Gelinin elbiselerini kim dikerdi hazır mı alırdınız?

(13) dikēdik kēndimiz hindi makánelē dikiyo Ḳoca Ḳārlara dikdirmáyolā gāli hinci ōlum ónnar (14) biz dikmeyöz gāli hindi dikilmişi ālıp geyolā işte keliye ba

-Sonra düğünler nasıl olurdu?

(15) dūğünne işde gelïn˘olmaā gēlirlē bāyrā çekēdilē ōñünden ilk defālā ōlan˘ēvi girēdi (16) gēlin˘almā gelirdilē gēlnin˘indirïlē gōtürürdülē órdan bēgire bindirïlē ōküz ārábasına (17) bindirirlē bōle olu bitēdi ōlum

-Gelin arabadan inerken bir şeyler iste miydi?

(18) istēdile buvamına ne istēdilē hurda tālā istēdilē öte böte istēdilē ben sana gelin (19) gētdim ya dėrdi buvası da ōlanın buvası da canım īşte ōle bōle

-Ne işler yapıyordunuz teyze eskiden buralarda?

(20) biz ōlum misir˘ēkedik tavalāda misir misir ḲāḲdı gündöndü ēkdik hinci ónnā da (21) bitdi misirlē de olmůyü gündöndü de ēkilmeyö kōmür hēpsini bitirdi ōlum ónun kōmür yidi (22) yudu tālā suyumuzu sēlimizi āldı gōtdü ōlum bi şē Ḳommadık suyumuz da yok (23) bizim inci bu bayırdan gēlēn bi gitsin kömür kēsilsin bizim yürt dicek suyumuz yok ōlum

-Çocukluk zamanınızda bu kömürü gördünüz mü?

(24) biz dombey güdēdik bōle ākardı derelē ónnarı Ḳara Ḳaráydı ónnā bu ó zāman bizim fēcik (25) çocüklūmüzde bōle mal güdēdik Ḳayemec Ḳayemec˘idi māyer˘onnā madenmiş ó (26) zāmandan beri hinci gāli Ḳākdı çıkdı gitdi hiç tāla tapla Ḳālmadı ōlum

-Sobaya getirip yaktınız mı hiç?

(27) hayır ó zăman getimezdein bilen yok kun ōlum bilen yō

-Kim bulmuş o kömürü orda?

(28) hay˘ōlum hiç hātırlámeyom mütāyit gēldi ihtiyar adamnā gēldilē gitdilē ónnā yābdılā sōnă (29) ēşdilē mēşdiler

-Evde hanımlar ne işler yapar?

(30) şinci ōlum hanımnar bi yāzma yapĭyolā ēsgiden kȫprü eyirdik biz çul dokuduk kirpit (31) hurādık ȫle tālalāda gezēdik hinci gēnşlē tālalara da gitmeyolā genşlēn˘işi pek Ḳoley (32) adamnā çālĭşıyo kālā yi̇yo hi̇nci bōrda ēskiden hep bărabā çalışırlārdĭ bi dēdesi (33) vardă sabālēn bi̇ gidēdi tāleye bi çākılı davıdı gēlirdi órdan gēlirdi çōcüklarĭ (34) Ḳāldırıdı ȫküzlēmizi alırdık ha bakam yi̇nden gene tāláyă gidēdig hindikilēnde ó yoḲ (35) çālĭşmayceglē ādamna gētcek kālā yi̇cek hincikilēnde iş yok

-Hayvan ne vardı eskiden?

(36) ökü̈zlēmiz vardĭ bēygirimiz vardı eşşēmiz vardı ineklēmiz vardı ōlum dēdesi kȫde bi işler (37) torŭnum bu suyu da dēdesi gētdi içme suyunu dēdesi gētdi ōn˘ik˘ay mūtarcılık yapdı ōlum (38) bu suyu getdi̇k ēve dama girmedi gelinden de allā rāzı ōsun hērigün bayıra dȕzen (39) Ḳurdülürdülē tāvuk kızārdīdılā yımırta Ḳaynadırlā Ḳātmē yapādılā suyu dedesi gētdi heł̄āl (40) ōsun gine dȫne döne dedesi gētdi suyu bu su ōlmeyeydi bi köv sūsuz˘ȫledi yok suyumuz (41) yok hinci su diñilsin yok só iç yoḲ˘ōlum yok ȫle işdĕ

-Sebze ekiyor muydun teyze?

(42) su yok ku ōlum zēbzĕ ēkcek hēç zerzevat yirimiz yok ku ōlum

-Eskiden de mi yoktu?

(43) yōdu yōdu su Ḳuyulānda zaten ōlum óndān˘ȫnceden Ḳuyulā Ḳāzdık kazdık maden˘āldı (44) gȫttü Ḳuyuları ōn˘iki yere Ḳuyu Ḳāzdı benim ōlannā ōn˘iki yėre inci de su yok gelen suylen (45) ōluyo yok su yok ōlum içme suyu dē bāşká yabāncı yirden gētiriyolā dēstelēnen

-Kışa ne gibi hazırlık yapıyordunuz?

(46) bātılcan ḲurudurduḲ˘ōlum kābak kurudurduk ārmıt çangalı olurdu ağeçlēde ónnarı (47) Ḳurudūrduk ónnarı hāzırlık yapādık bulgur Ḳāynadırdık hinci bulguru da satın˘alyolā hēpsi (48) satın hinciyā kōca Ḳarlān˘ĭşi çok ėyi genşlēn hiç Ḳaydı yok

-Bulguru nasıl yapıyodunuz?

(49) bulguru Ḳāzana Ḳōrduk Ḳaynadırdık buydeyi órdan güneşē serēdik Ḳurudurduk kayada (50) çekēdik órda ónu da Ḳayēnen çekēdik dōlduruduk süzmi̇ ōndan sōna āşlara Ḳatādım ȫle (51) yapādım

-Sütten neler yapıyordunuz?

(52) ónnarı pi̇ynir yapādıḲ˘ōlum dūzlādık pi̇ynir yapādıḲ ōlak Ḳarınnarı olurdu üstümüzü şȫlĕ (53) dikē yapādık Ḳārnā depēdik ónnar dă bȫle fırın çālĭlān içine kōrduk sergen yappādık da (54) sergen yapādık çalılān˘içine Ḳōrduk ēve atādık

-Nereye meraya mı?

(55) üstüne ara yerïne Ḳārnı Ḳōrduk kıyısından delēdik Ḳaşi̇nen alā yimē Ḳatadık yimmi̇glere (56) Ḳatādık ōlum

-Hiç hayvan kesip yiyor muydunuz?

(57) canı isteyen ālar da kesē yirdi ōlum fākirˇólan zenginˇolan kesēdi ōlum ācig kēndi (58) ayānˇāltına alan bi hāyvanˇalādı kėsēdi güççük hayvannādan ōnunˇumudunˇōlmayınce (59) niynen kēscĕnˇayol

-Ne yapıyordunuz hayvanı?

(60) hāyır Ḳavırırdık gözelcene bi şeyĕ Ḳōrduk şişelere Ḳuyādık şuşecik şişelē vārdĭ şöyle (61) kavenezlē hinci ó da cām şişe óndan sōna konserme şişeler ōle çıkdı

-Eti kurutuyor muydunuz?

(62) ḲurudurduḲ gözelce ḲōrduḲˇōlum ónnān hinci sobanı fırına Ḳōrduk sobanıfırında (63) ēyce Ḳurudurduk óndan sōna dēpēdik şişeye órdan açādık yirdik ōle yapādık fırına Ḳōrduk (64) ērïşteleri de eyicene gēvredirdik Ḳāynarı ātādık bişirirdik ōle yirdik

-Kışın nerelerde vakit geçiriyordunuz?

(65) tālalara gidēdik ōtumā gidēdik órē būreye yün çöpür eyirirdik ōrekeye Ḳāklādık ónnarı sava (66) sava eyirirdik gittimiz yirde sümek yapādık bölĕ çöpürlēden çul dokuduk (67) yayādık altımıza hinci ónnār güveylē yiyō da bakmăyolā çöpür keçiden Ḳırkılır (68) çōpür dėnir darādık órdan da sümek yapādık süpünen de bişirirdik bōlĕ ónnā bişērdï bōle (69) ōlādık sümek yapādık órdan da dizēdik sincir yapādık ōrme de çıkırıya dakādıḲˇónu (70) eyirdikden sōna bükēdik órdan yüñden yumak yapadık ēvinˇēdrafına yumak dizēdik (71) yumakkarı dizēdik órdan çözēdik çulu órdan çirki denen tōkurduk evĕl zemānın kārları çōk (72) çēkdi hinci bile hāzır yiyiyo ōlum

-Keçi kılını boyar mıydınız?

(73) hayır ālĭ da ōlurdu kēçinin siyahı da ōlurdu Ḳılgı da ōlurdu sarısı da ōlurdu ónnā çeşit (74) çeşidˇōlurdu ōle

-Ekmek yapımını anlatır mısın?

(75) üş dörd minet yapādıḲˇēkmeyi horan dēdik bi tekne yumururduk ōlāda yāzādık āteşlēdik (76) bōle fırın gibi işdĕ hinci bunnā gibi genşlē gibi dōşēdik fırına órdan çıkarıdık örtē (77) bāsdırırdık Ḳoca Ḳoce ēkmeklē dūla gibi şōle

-Höşmerim tarifi verir misin?

(78) höşmelimi misirˇununnan Ḳarālar Ḳaynára Ḳātarız ēycene bişiriz ateşte óndan sōna da (79) tepsiye silkeriz ōlum tepsiyi yālarız enserannan dōşeriz ēycene bişiriz Ḳıpkırmızı ōlur ó (80) çēvirisin acik sōdu mu kıyılı ōluyo o

-Tirit nasıl yapılır?

(81) tiridˇindi bişirisin Ḳuru fasillĕ altına da ekmei dōrāsın üstüne dōküvirisin bōlcĕ al sana bi tiridˇolur

-Bulama nasıl yapılır?

(82) bulameyi ēycene Ḳāynadırız bēkmezin curusunu ālırız āltına tavada Ḳālır ēycene lap lap (83) dombey gōzü ōlurˇo üzüm süyünden bā üzümünden óndan sōna da ōlum ónu bi dēstiye (84) Ḳuyārız içine de bi ayva çibildiriz ayva çibil kōruz içine onu ādamˇakıllı dōveriz dōveriz (85) āynı bōle Ḳaymak gibi olur órdan çocuklară sürüviriz gidēler tüllēlē gidēler

-İftarlar nasıl geçerdi çocukluğunda?

(86) i̇ftālā ōlum evĕlden nĕ vardı ōlum āşemnēn çōrba bişirilirdi tāne çorbası yanná da (87) turşu onnān bi tātlı hōşaf yinirdi Ḳākılırdı benim çocūklu̇̄m çok fakırliye dek gēldi çok āşlık (88) çēkdik biz hindi çok zengin ōrtalık çēkïşiyom ben bunnara bizim zemānımızda dērsiniz (89) ōlum diyom çoḴ̆āçık gi̇diyoñuz diyon

-Ayağınıza ne giyiyordunuz?

(90) takin geyiyōdüğōlum takin bobacāzim ayşema Ḳadā biz koparırdık öküzlēn çakdi̇ (91) mūhlānan da bizim takinleri çakōrudu çākıvarıdı

-Sünnet düğünleri nasıl oluyordu?

(92) ōtuz çōcuk sünet yāpdı benim bōbám sünet yāptı da ōtuz çocuk kēstirdi burda bu ēvlēde (93) yāptırdı işte hepsi de beygirlere bindiydi ōlum ȫñnēnde şi̇lē ȫñde yaşmak piçēdi gēlinnē (94) ónnarı dikēdilē beygirin̆ārkăsına öñüne yaşmak bi de gözel yōrgan çocuk dă ōrtasına (95) tellēnen bi de Ḳırmızı halı üstünde takka fes takkaları Ḳoca Ḳālā yapādılā çām saḴızından (96) yuvālā ēyïcene takkē ēdravına bi de del dēstiye gēçirilē tākkĕi óndan sōna çekelē (97) Ḳāreyi yīldızłâlā tepesine de pul dikili bȫle bundan gēçiriverilē bȫle

125

KABAKLI KÖYÜ

Ahmet Ataş-Yaş: 70

-Köy halkının geçimi ne üzerineydi eskiden?

(1) bu kövde óndān sona bu bācılıḴ çok hızlīydı bizim kövde ehˇīşde berañārı yētişdi mi (2) herif óndān sona Ḳazmē alıp hadi bakam bālara bāĝ Ḳazmā gidēdi

-Üzümleri nereye satardınız?

(3)üzümleri hēy yère satādıḴ cumā bazarı dèrlēdi ōrānkebiriñ yānda órda bi bazār (4) Ḳurulyōdu dağıñ tepesine órē göttürdük ōrāneli götürüz óndān sona ēdirafa götürüdük (5) üzümlerˇöle satılırdı

-Üzümleri pazara nasıl götürürdünüz?

(6) hāyvannān çitlere dōldurusuñ óndān sōna ellātmış ōkḴa yükü yüz kilo yükü tā óndān sona (7) āltı sātlik yedi sātlik yola yayan gidiyōduḴ bi gün būrdan biz óndān sona Ḳōmşunuñ (8) birinnen ānnaşdık ōrānkebire vamışıñīz ya böyügōrana óndān sona óre üzüm sātmā gidicēz (9) āşamdan óndān sona çīkdık şeyē ó ārkadáş dèdi ki baña ōsmanā óndān sona (10) āşamdanmış e de bakām dèdi āmed dèdi hadi dèdi óndān sona şu ēşşekleri yemleyēm gidēm (11) vakidiñ ne ōldūnu bilmōn sāt yōḴ yanımīzda nēsem āşamdanmış sāten gēldi bū óndān sona (12) eşēkleri yēmleyem hadi bakām yēmledik acık bi birē bārdak çayˇişdik óndān sona (13) hadi gēlmiş bu hadi sarām bi sārdıḴ āşamdānmış de bakām kāş dene köv vā órdan akalān (14) geçyō Ḳaraōlannā gēçyō tepecik köv gēçyo óndān sona ta órdā külünkü vā cumā bazarı vā (15) tā sabāh namazındā tām āltı yedi sāt sabā namazında órē vadık óndān sona vadık ezen te biz (16) girēken ōrānkebire ezen okūndu bū vadık óndān sona yükleri sātdıḴˇūrdān órda bi ēkmekci (17) Ḳız mēmed dèye biri vārdı benimkillēni ó āldı ōsmanāñkılānı bāşḴa biri āldı órdān (18) dönvedik ölene burē geldik gine bāḴ hēb yayān bu

-Ne kadara satmıştınız?

(19) len ēlli Ḳurūş yimbeş Ḳuruş ó zumān para öleydi yā ēlli Ḳuruş yā ó zamānˇöleydi

-Başka hangi meyveler yetiştirilir köyünüzde?

(20) hēr meyvadān va bu kövde ēlma vadır fişne vadır kirēz vadır erik vadır tā óndān (21) sona tā ne sayēn yāni ōlmadıḴ mādde satin hic yōḴ bu kövde hēbsi yetişir hākḴatēn bu (22) kövümüz Ḳır gibi gözüküyō ammā óndān sona çōk köylēñden çōkˇeyidir şöle (23) bakdinen Ḳır gözükür bu köv

-Pekmez yapar mıydınız?

(24) bēkmez bu kövde mēşūr

-Pekmez nasıl yapılır?

(25) bēkmez şıralıkdān yapılır ónu gētiriz óndān sona ahırlā vadır böle ahīrlara mesela bi (26) tōn óndān sona bēş yüz kilo nēse ne Ḳadā dökyōsañ dışaya ónu gözēl ezēsiñ óndan sona (27) tōpraḴ Ḳatāsıñˇiçinē ó toprāḴsız óndān sona ōlmaz ó beyāz topraḴˇōlcek ó Ḳāşıdakı āḴ (28) toprāḴ gibi ōlcekˇēmme āş da ónuñ beyazı ōluyō ónuñ bu her topraḴdan (29) ōlmayō óndān sona óna Ḳatālā óndān sona varillēñˇiçērsine bi şıranıñˇiçinē óndān sōna da (30) götürlē ocā Ḳāynadırlā Ḳāynatdıkdān sōna işedirlē ónu durlāndı mı bēkmez olurlā Ḳāynaya (31) Ḳaynaya Ḳāynaya ó işē oluyō bēkmez oluyō óndān sona indiriyō bēkmez de böle olū

-Hacca gittiniz mi?

(32) e nasib˘ōldu gitdik iki biñ dörtde gitdik

-Anlatabilir misiniz?

(33) burdān uçānan gitdik gene uçānan gitdik burdān hacıda zōr yāni órlāda yāni yāşlı (34) insan gitmecek hacıya eğer óndān sona gideceg˘ōlsañız gēnç gidiñ gēnç ētiyarlā órlāda (35) óndān sona bāsdıryolā ölüyō gezinemeyō ētiyarlā yānı çoğu yērlere çıkamayolā (36) hacıya gidicēseñ gēnç gidicēñ

-Harmanda hangi alet edavâtı kullanırdınız?

(37) ōt biçēken orāĶ dėriz ve óndān sona ēllig dėriz ónnān biçilir ēsgiden ōleydi óndān (38) sona sürēken ōküznen sürülürdü düvēn dėrlēdi bōle uzun bi şē óndān sona Ķoşāsıñ iki dene (39) öküzü düveni de dakāsıñ bunabōle çevirisiñ gāli óndān sona düveniñ˘ūsdünde sapı (40) eridmek˘için sōna işde ōldu mu saman hāline gēldi mi óndān sona tōplāsıñ ónu tınaz yapāsıñ (41) óndān sona da cenābāllah ōzgār vericēk deye bakādık gāli óndān sōna gelicēk deye (42) óndān sona yabalā vārdı ēsgiden yabāynen óndān sona ōle ayırıdık deneyi ōleydi

-Buğdaydan unu nasıl elde ederdiniz?

(43) hārmanı ayırdıkdān sona dēymennē vārdı dēymennere gōtürdük órlāda üvüdūrdü (44) gēlirdik şurda kövüñ˘āltında vārdı bi dene óndān sona bi tene bu ārsánıñ˘āltında vardı órlara (45) götürüdük su dēymeniydi

126

KARAOĞLAN KÖYÜ

Ahmet Akşir-Yaş: 74

-Buraya neden Karaoğlan demişler?

(1) şimdi şurda ākalan kövü vadır ó kövünen bórayı Ḳuran iki biłâdermişlē birisi aḴ̆ōlan biri (2) Ḳará ōlanmış būre Ḳaraōlan kövü dėmişlē ōráya āḴ̆ōlan dėmişlē yāni o ōnuñ durumu

-Nerden gelmişler buraya?

(3) vallā órasını bilemem şindi ben ānatmazdılā iştĕ ōra Ḳurannan būráyı Ḳuran burları Ḳūran (4) yo͞rüg müydü neydi ōrası ovaya Ḳurmuş

-Burası yörük köyü değil mi?

(5) yo͞rük kövü dimezlē de yo͞rüh sayılırsın yānĕ Ḳır memneket

-Burada neler yapılır, neyle giçinilir?

(6) halḴ leşberlı̄nen gēçinir malcılı̄nan gēçinir

-Sen neler yaptın bu yaşa gelene kadar?

(7) şindi ben üç yāşında ōsüz Ḳaldım vāldem ӣç yāşında tā mefāt idmiş yēdmiş bir sene olmuş (8) ӧleli ōnuñ˘için pātıronuñ bi˙rïnin yanda dōkuz sene hakınnan Ḳāldım hāksız oldūmun hesābı (9) yok o ādam son zemāndă bağa bi ėyilik yaptı velâsılı çobannık çobannık gitdi (10) āskerli˙mizi yāptık geldik yirmi dörd˘ay ikimiz iki ōlan onnarı çıḲādıḲ˘evēdik işdĕ velāsılı da (11) çōbannık mālcılık kēndimize çevirdik şindi bi patıronun yanında Ḳoyun güdüyom ben (12) Ḳōyun güdēken pātıron diyo kun ónun bi ōlan vā óna çoban durārız dē ādama kefil (13) oldu hayvna ōdu yāḲın döyüş˘ōldu i˙şdĕ sana çobannık yāpan˘adama kefil olur musun (14) bi dā gēli de sana kӧlelik yapā mı diyo ben ó zemān dedim ki˙ kēndi başıma āhmed Ḳafanı (15) toparla ne diyō didi ondan sōna hāka dutarı ōlan bāşḲe bi āldı mıdı hayvancılī devām˘itdig (16) yetmiş seksen Ḳoyun yapdım Ḳoyun masarávlı gēldi keçiye çevirdik ōm beş yirmi senĕ (17) çifçilik yāpdı óndan sōna bū sefem bi Ḳaç˘ēv˘ādık óndan sōnă keçiciliğĕ gine (18) devām˘itdik ırāmátlı Ḳōcakarı bi felç oldu beş˘āltı sēne Ḳūrbanda senesiydi mefāt etdi işdĕ

-İyi bir çoban nasıl olur?

(19) di˙kḲat idēse mala eyi çoban odur dikḲad˘idmesse ӧñüne gelene topla˙ gel˙ise o eyi (20) çoban˘ōlámaz ben hayatta ōrhan˘elide gēşdi benin ayātım evłā benden çok mēmnundur (21) āşemnen ben ağıla girdim miydim kimse gӧremessin hāłâ da benden bāşḲa ón da göremezle (22) óndan sōna hebsi baña ayit Ḳūzusuna āyir yimini yidir dāmdan Ḳışın dāmdan (23) yālıma çıkarıyom hāyvanı gėce sāt bi˙rden sōna iki˙ üç sāt dá güzel gēzdim (24) óndan sōna yatādım yāni˙ bu işlē bӧledi çobannık fiłån hāyatdá kēndime çōbannıkda kötür (25) didirmedim şu dēliḲannı kövlüdür kötü dėdiren belli ōylŭyo nēfred˘itdiriyo kövlüye de işē de

-Ne yapıyor meselâ?

(26) zárā ėdiriyo zarārına yidiriyo ādamın yi˙diriyo dōlanĭyo dāmdēdim diyo gi˙diyo ó zăman māl (27) yimedi diyo gidiyo ó i˙şde zararı o başḲa nōłcek çobanın

-Eskiden düğünleri nasıl yapardınız?

(28) deli çālgīnan yapādık zürnā davıl ōturak mābbeditabi kemānelē ūtlar

-Oturak muhabbeti nasıl yapılır?

(29) ōturak mabbeti ōttun mudu yānĕ ēvlede veyāhut sokaklāda şē yapālā bāyramnāda böle ó (30) zăman dışāda şē yapalā

-Kim yapar bu oturak muhabbetini?

(31) kövlülē yāpĭyo ōna göre ōyun yāpyálā bi şēlē yāpyelā işde óna göre ónnará hēp Ḳāldırdılā (32) Ḳākdı ónnā gāli ónnādan yāpan yok bi şi sōna deve gelillē bŏle kimēsi dēvĕ ōlur kimēsi (33) öküz olur dedĭyi gibi ya muabbetliydi ó zámānna ó günne ḲāḲdı

-Çobanlıkta unutamadığın bir hatıran var mı?

(34) nasil˘ūnudçan˘oñu hayātım tā gözüm˘ünde çēkirdegden içinde ōldu mu (35) bir şeyi āklından çıkmaz ōlanlā vā benim burseda iki dene ōlan va bursede biri emegliye (36) ayrıldı birisi çālışıyo ōlu bu avulumuz damımız vā bırsada vā köve gidem kövdĕ bi kaç (37) mezak yāpam falan diye bakam gidem bova felan diye ó da burda Ḳāliyo işdĕ

-Başından geçen bir olay oldu mu çobanlıkta?

(38) ōldŭ dāda bi gün hayvannān dādan geçirdim āyvanı bi gürültü koptu acába bu hayvan bu (39) gürültü ne diyom şŏlĕ dēyom çıkdım sīrtın˘üstüne baḲdım bi domuzun birisi aşşā dōru (40) gĭdiyem yŏrüyüş yōlu benden tarafa ben sīrtdan bakdım işkilen dōñuzun bātıklān ŭstüne (41) çekildim vādım āçık˘ada ōmuş açık ada ōlmaz abisemam mı (42) āceleye mi gēldi nāpdı ne bĭlēm ben kāşiya yatāmış bŏle ĭsan gibi ĭnsanıñ hanā (43) hayvana kārşıya yātdĭ gibi Ḳarşıya yatamış˘ó nāpēm ben munne (44) köpege gösteriyom dá minnān Ḳāşılaşınce köpek bi şē dimēyō ēlimde sılâh dă yok bāstunu (45) çevirdim hēpsine tırak tırak Ḳafalara ŏldürdüm bırakdım gēşdim gĭtdim velâsıl ŏle ōldu işde (46) yedi deneydi yēdi den dōrmuş ōnlarak yaşına gŏre dōrurmuş ó

-Başka hangi yabani hayvanlar vardı amca?

(47) bizim bürde bāşḴă yabanī hāyvan Ḳurdˇōlur dōmuzˇolur çakalˇolur tilki ōlur zemānın bir (48) çelē hāyvan ḲırdırdıḴ biz Ḳūrda ārḴădaşın birinnen Ḳārşık yātıyos hayvana berabā duruyöz (49) önün ösül benim angārem çıkmış bizde angāre va āşam gelemecen didi āşam sen Ḳaranan (50) āyvan āçıkta yātīyo ağıl baca yok sālmalık bu dāşlĕ tepede bu çōcuḴ yatā gēlmiş yātaḴdă (51) yātmış hāyvan bi kūşun çalım mesāfĕde açikde yātīyo

-Yatak dediğin ne?

(52) yātak didim yane şeden bi yātak yāparız bo̅le māfıza yāmır yağış şēsi neyse (52) yātakda yatāgan üç tene Ḳurt geliyo hāyvana ko̅peglē hāyvanıñˇōrtasında yātīyo Ḳurtdan (53) ānnamayo üç tene Ḳurt bi dālmışlā āyvana sabālen burdan vādım bakam şu tepeye çıkem ne (54) yāndán gēlcek hāyvan teppeye çīkdım üç dört dene keçi deynelib durulā bo̅lĕ sıkmış (55) bovazlānı yaralamış ónnară o̅lmemişler ayakdalā āmma nāptın yā ārkadaş bū hayvana Ḳurt (56) salmış yāvu didim üş dene ko̅pek şūrdan didi āçıvırdılā o̅te yānna didi len ōlum sen hiş (57) Ḳurd gōmedin mi didim ónnā Ḳurd didim Ḳurd ko̅pek dil bak napmış Ḳurd ille bırdan sıkā (58) ünükden köppek ıras gelen yirden dutā velâsılı bi dōlāşdık ó hayvanın yatdī mıntıkayı (59) sermiş Ḳaş dānesini beşēden ōn dana Ḳırmış hāttā bi denesi de ōm beş gün sōna (60) bulduk cānlandı Ḳāyayá ātmış kendini hāyvan órdan çıkmamış

127

KARINCALI KÖYÜ

Ali Özkan-Yaş: 65

-Köyünüzün adına neden Karıncalı demişler?

(1) karıncalı köyünüñ adı tā bizim duyuşumuza göre ēsgiden burda çōḴ meselâ (2) lēçberlikden dolayı çōḴ hēr şē ganimiş yāni ganice ganice dėyolāmışmış sōna karıncalı dėye (3) şeyāpmış órdan gelmiş bu kanicē karıncalı ōlmuş soñūndān kere yāni

-Yörük köyü mü burası? Nereden gelmişler buraya köy halkı?

(4) burası yörūg yālnız şōle şimdi e üç hāne gēlmiş bureya tamām mı üç hāne gelyō (5) birisi Ḳaracalılā birisi sincānnı ōlları birisi de bi tāne tā var˘āmma üç hāne gelyō burē üç (6) hāne gēldikden sōna ónna būrda üreyolā yāni tā dōrusu

-Delikanlı konağınız var mıydı gençliğinizde? Neler yapardınız konakta?

(7) deliḴānlı konānda şimdi bizim āynı bizim asgērlik gibiydi bi zamānnar āmma şimdi (8) ōle deyil bāḴ şindi bizim zamānımızda dėyem bizim bi ōrtancı vārdır bi Ḳızılcamız vādır (9) Ḳızıkcalā hizmet ėdē bōle şėye meselâ ōrtancı olānnara bāşḴannara şē yapā hizmed devāmlı (10) bōle su isdeyennere hemēn su getirilē cigara … ānadıñ mı ellēmizde şu Ḳadan şu Ḳadan (11) maşa vādır maşa ēsgiden soba falān yōḴdu órda ocāḴ vādır bōle bacası vādır ónuñ (12) órē böyük dikmelē odunnā dayādıḴ ōle çatır çatır yanādı órdan hemen nė yāpādıḴ bilyōñ mu (13) hem birisi cigara çıkārdı dē mi böyüklēmiz hemen ó dėrdi bēn āteşlecēm ónuñ cigarasını ó (14) dėrdi bēn˘āteşlėyem hemen órdan bi kömür kāptīmızdān masaya meselâ bizim bōle (15) sigarasını ateşlemē şēpcez ōle yapādık yāni ama sōna sōna şimdi şu ānda hiç ōle bi hōrmet (16) garāmet hiç bi şē yōḴ yāni deliḴānnılıḴ ōldü ārkadeş kālkdı yāni ōrtadan

-Bayramlarda neler yapılırdı delikanlı konağında?

(17) bayramlāda meselâ şimdi Ḳurbān bāyramlanda ve yāvūt ramazān bāyramınānda bōle (18) sıcāḴ vādı bu havālāda mēvsimlē deyişyō ya Ḳurbān bāyramı veyā ramazān bāyramı çünkü (19) ó sıcāklara gēldi zamān bi gōlge şepādık böyūk bi direklē kesēdik üzerlēne şepādık şēden (20) ormāndan böle meşeyi bilisiñ meşe meşeniñ dāllāndan kesēdik óndān sona getirdik (21) bōle gōlge yapādık órda çayīmış bilmēm nēsimiş ēğlencesimiş bāyramlā ōle yapādık sōna bi (22) de gīncırlāk dėrdik biz tamām mı şöle bi selbēs bi yėre tamām mı selbēs bi yėre gīncırlāk (23) dėrdik óna tamām mı bizim şēmiz ōleydi ó zamān burē bi dirēk dikēdik tamām mı Ḳuvēdli (24) bi dirēk óndān sona büyūk de bi ağāç uzūn şindi bunu dengelēdik ōrtasından būrgulā vādı (25) geniş būrgulā Ḳalın burgulā ónu delēdig˘ōrtasından ónu deriñce delēdik ónu şindi bōle (26) üzerine bi kişi bi yānna binē bi kişi de bi yānna binē ağacıñ tamām mı óna gīncırlāk dėriz (27) óna óndān sona bāzı hōplăma yapālādı bi birsi bi birsi hoplā bōle terāzili gibi óndān (28) sona Ḳalın tarafına … da ağırlık iki tarafı … zaten tutā gibi birbirlēne óndān sona bi (29) bāzı çeviridik bōle yāni bōle demir ōrtasında bi kişi de māsus yāni demir dėye birē elimizde (30) dāş tamām mı hemēn ó ōrta göbēk dėdimiz bu gibi demir vādır öküz arabalānıñ (31) yāsdıḴ demiri dėrdik biz óna órē ḴōrduḴ hemen çīkmasıñ dėye bazı bazı furūrduk (32) çıkāmāzdık yāni hinci órē gelip gidēken de ēğlence gālik şindi bu tamām mı órē gelip (33) gidēken de ārkadeşlē gāli deliḴānnı eşitdi meselâ ēşşek sümeci bi şē ōlyōdu óndān (34) sona hinci birimiz bōle yatādık bōle ó ónuñ hōrtasına hoplā sırtından geçē öbür tarafa sırası (35) gēldi mi ó yatā bōle bōle tā odeye Ḳadān gidēdik yāni bu şekilde yapiyōduk yāni

-Çocukluğunuzda hangi oyunları oynardınız?

(36) çocuklūmuzda biz ne dėyēm evedeveci oynādık Ḳaçak oynadık Ḳaçāk dėmek yāni (37) meselâ bi kāç kişi Ḳaçādı böle sāklanırdı tamām mı saklāndıkdān sōna bi kişi de görӣrdü (38) ónu ha gördӣ mü seni ó yakalānmışdır tekrā gine şē yāpcekdir yāni sōna dӧnderek yapādık (39) bӧle dӧnderek bi de sopanıñ ucuna çapıt bālādık bӧle çeviridik bӧle tamām mı ónu bi (40) döndērdik mi bӧle ónu bırākmadan devāmlı dӧnderidik bӧle dӧnderek dėrdik óna biz (41) āynı ne dėyēm ben saña şāvul şāvul şēklinde ağaçdān yapādık biz şindi sōna seçeleme (42) dėrdik bӧle sopalā oludu tamām mı seçelemecilik oynādık bӧle seniñki gēşcek benimki (43) gēşcek yani bi de bizim şāpḲalāmız vardı … şāpḲa dikēdik burē şāpḲayı tamām mı (44) birisi ōrtaya şāpḲayı dikēdi beşˇāltı kişi de bӧle edirāfında ó yalıñız kēndi şāpḲanıñ başında (45) sen kēndiñ bēkliyōñ yani dēpditdirmecēñ sen şāpḲayı tamām mı şindi seniñ şāpḲa yeni de (46) ōlsa ēsgi de ōlsa órē biz bi āldık mı şāpḲayı ónuñ gāli paçavrasını çıkarıdık dēpe (47) dēpe elimizden alamāzdı gāli ónu şāpḲa tamāmen ēsgirdi takḲa dēpmeci dėrdik óna (48) sōna yӧsük sāklamacı ōynalādı ōnu da yapādık

-Delikanlı başkanı seçimi nasıl yapılırdı?

(49) şindi iki dene başḲān seçēlēdi ónnā kēndi aralānda özel olalaḲ seçim yāpılmayō da (50) ha meselâ hinci biz kēndi kēnimize dėyōz bu sefēr meselâ bu sene için siz ikiñiz (51) bāşḲanˇōlcēñiz āmedinēn mēmed devir dāyim ӧle bi senesi óndān sōna şārtı şūrtu bi (52) şē yōḲ meselâ sen dėdiñ ki bēn şindi bu zumana Ḳadā bāşḲannık yāpdım şimdiden sōna şu (53) ānda yapamacēn dėyoñ yapamecēn dėdiñ zamān da sen çıktīn yere meselâ ārkadeşiñ yērïne (54) bi denesi yēnden iłâve yapālā ӧleydi yani

128

ORTAKÖY KÖYÜ

Hasan Seçil-Yaş: 72

-Köyünüzün ismi nereden gelmektedir?

(1) bu kövüñ ismi bildimiz üzere işde ilbiselē dèye bi isim var ămma pek gēçmèyō (2) herālde ó da ilbiselē ōrtaköv dèye bōle hani bu muyit ilbiselē ōrtaköv dèye gēçyō yāni (3) bāzı kimselē hani yabāncılā bōle dūygūsu varısa ōrdan ānnayō yāni órdan (4) ānnaşılıyu ōraneli ōrtaköy muyit olarāk da ilbiselē derseñ yāni yabāncıla bu çēvreniñ isanı ānnayō yāni

-Nereden gelmişler eskiler buraya?

(5) bu ōrtāsyadan yayılmış yāni yörük esās bu muyit yörük bōle Ķurūlmuş kōlē işde (6) āslında bu sülēmānbēy kövü vār şu Ķārşı kōv ya órası dā ēsgimiş ōrdan dağılmış (7) sözde Ķoç yapılān yērmiş işde bāşĶa da bōle bi kāç Ķārdeş vārmış ónnā ōle dağılmış yāni (8) bu kövlē ōle Ķurūlmuş dèye duyuyōz yā ēsgiden tārihi tārihden bilmeyōz tabi (9) okumadımız için tārihden bilmeyiz ónu tārihcilē çözüyō āncak yāni

-Eskiden harmanı nasıl yapardınız?

(10)hārmannā öküzünen ōlurdu ónuñ da bi düzeni vā tabi düvēn dèye ārkasında (11) ōküzünēn derlē deh āşama Ķadā … samān yapādık yāni ōle dövēdik hārmannarı

-Ekin neler ekerdiniz?

(12) ārpa buğdē ēkilir misir ekēdik misir tabi bōle … ārpa būğdey ēkseri būğdey

-İmece yapılır mıydı eskiden?

(13) meci ōlurdu ōn beş yirmi kişi yerine göre ōtuz kişi bōle tōplanırdı Ķōmşulā birbirine (14) hani para da gēçmez ó zamān cunku ālemiñ işi vār bugün benim işe gidesiñ bēn de seniñ (15) yarın seniñ işe gelirim dèye bōle bazālıĶ oludu yōmiye giden az oludu çōĶ yārdımlāşma (16) gibi birbirnen yardımlāşma gibi ōle olurdu

-Hayvancılık olarak ne yapılır köyünüzde?

davar olalaĶ Ķoyun kēçi sığīr

-Sütleri nasıl değerlendirirdiniz eskiden?

(17) ó zamān satılmáyōdu süt bi mikdār kēndimiz yiyōduĶ işde köpeklere yidiryōduk (18) yarısını südlēñ davarıñ başında iki dāne falan köpēg ōlurdu yarısını köpeklē yèrdi e para (19) yāpmēnce satılmāzdı ama şimdi satılıyō şindi sütcülē geliyō alıyolā şindi ónu işcilik de vā şindi ōle

-Eskiden bayramlar nasıl olurdu köyünüzde?

(20) ārfe günden ōle çocuklā hazīrlanıdı biz adāĶ dèriz yani siziñ de bilginiz vādır tabi (21) ākşamlē ikindiden sōra tōplanırdık borē hoca namāzdan çıkdıkdān sōna davıdırdı ónnarı (22) hadi gidiñ dağılīñ dèrdi bi dovā yāpberidi dolaşırlā ēv ēv işde ne varısa ēvlēde şēkerdir (23) püskütdür ve yāvut mēyvadır bi şēlē ne varısa ōle tōplādık yāni çocuklūmuzda gene (24) devām ediyō yāni bizde hālâ var yāni Ķāndil geceleri feĺån ōle vārdır yāni bu ādet (25) sōna sabāh namazına gelidik cāmiden çıkdıkdān sōna bāyram namazı Ķılınır cāmiden (26) çıkdıktan sora bāyramlaşırdık şindi gine devām ediyō

erkeklē hēr gün órda Ḳadınnā tabi (27) çıkmāz bizimerkeklēñ˘arasına Ḳarışmāz ōle zamannāda bi düğünnē de acık şindi (28) ōlōldu da ēsgiden Ḳadınnā zāti uzāḴ durudu meselâ bōle būrda çālgıcılā gelidi düğünnēde (29) dā evelâda ónnā uzāḴdan dinnēlē sēyrėdēlēdi şindi ōle dēl geliyōz yanıbaşıña gelib˘ōturuyō (30) meselâ erkeklēnen de ōynuyolā sokaklāda falān būrsada heb˘ōle būrda ó Ḳadān dēl de (31) kövlēde gene ōle pek yākláşmazlā uzāḴdan bakālā seyrėdēlē kēndileri ēvlēde yapālā (32) falān

-Kurban bayramlarında neler yapardınız?

(33) Ḳūrbannāda işde namāzdan sōna şindik mezārlıya da gidiyōz biz şindi namāzdan (34) sōna mezārlıya gideriz bāyramláşiriz āyrı āyrı bōle e ōrda hoca Ḳurān˘ōkur dovā ėderiz (35) meselâ geliriz óndān sōna Ḳurbānnarı keseriz ēh˘īşde eşe dōsda vēriz kēnimiz hocē (36) kēsdiriz derisini vēriz havā Ḳurumuna felân devlet teşkilâtlāna bōle

-Bayramlara has yaptığınız tatlılar var mıdır?

(37) vādır tātlı mātlı yaparız yāni yapabilen çeşitli tātlı yapılıyō hēr şē ó da oluyōdu da (38) bulamayōduk yāni dā ēsgiden yāni ēlli sene ōnce ónu da bulamayōduk dutlādan bēkmez (39) Ḳāynadıyōduk da hēlva yapıyōduk meselâ ó meci dėdik ya mecilēde falān yōḴdu (40) millet hani hēlva yicez dėye gelilēdi bōle ōlen gelir tōplanırdık demed bālāmā götürceklē (41) mi dėye bōle yōḴ āç millet şeker yōḴdu ó zamān

-Köyünüzde eskiden en çok yapılan yemek hangisiydi?

(42) tā ōnceden yuka bōrē mēşurdu yuka bōrē hēr˘ēvde ōlcek yāni yāpmadīñ zaman ha (43) falān yābmamış yuka bōrē ó kēndini nōksan görüdü ōle

-Yufka böreği nasıl yapılır, bilir misiniz?

(44) biliriz yā yūkayı evelâ bişirilir hamırı açılır bişirilir óndān sōna bişirdikdēn sōna (45) yığāsıñ bi yere tabi Ḳışa hazīrlıksa ve yāvut düğüne hazīrlıḴ üsdüsde yığāsıñ ónu óndān (46) sōna ne zamān hārcacēseñ ónu tēpsiye döşenir tēpsi yālanır içine āmma ceviz (47) falān˘ātasañ arasına Ḳatılır güzel bōle bişirilir tēpside

-Başka yaygın bir yemeğiniz?

(48) yoğūrdlu hamır yāpılır ó da bōle kēsilir ufāḴ ufāḴ kēsilir hamır óndān sōra bişirilir (49) bişirildikdēn sōra tabi züzülür yōğurdunān Ḳarışdırı samsāḴ˘atılır˘üsdüne birez (50) yoğurduñ ó da ōle olur

-Avcılık yaptınız mı?

(51) birēz yāpdıḴ āvcılıḴ gidēdik sabāleñ ērken kōpeylâ vārdı ó zamān şu Ḳāşıkı (52) dālara işde órlāda köpeklē yatıp beklēdik vurādık köpeklē çeviri gelir kōpeylâ dāvşan (53) sāde dāvşana gidēdik

-Sürek avı nasıl yapılırdı?

(54) şindi siłâhlılā gider avıñ gelcē yère muyite yolun bōyuna dizililē meselâ ēlli metire (55) yüz metire arēynan tabi mēnziline göre silahıñ Ḳōlculā da hani boşda olanlā gidē dağı çēviri (56) bārışır sēslenir ónnāñ˘üsdüne tabi gelilē domuz˘ōsuñ ne varısa ārtıḴ

ORHANGAZİ İLÇESİ

129

AKARIM KÖYÜ

Mustafa Güven-Yaş: 70

-Çocukluk yıllarınız nasıl geçti sıkıntılı mıydı?

(1) hāyvan güdüyoduk hayvannāmız varıdı dāda keçilērimiz vādı kēçileri güdüyoduk yarı āç (2) maçdık be evłåd zēytinnik dikdik zēbze yapıyoduk fasille ēkiyoduk kōza yapıyoduk başka (3) bişe yaptīmiz yok būdey ēkiyoduk deymende Ḳara deymende ǖdüyoduk bāşka bişē yok un (4) mun hasˇekmeklēmiz yōkdu fınınnāda ēkmek yapıyoduk bāşka ó ēskiden heb bōlēdik sıkıntı (5) ōlmak ne yā bu łåstiklēni bayramda bulamazdık kövde łåstik giyen yōḲdu bi eşşek ölürdü (6) merkep gidēdik bi bacāndan ben bi bacāndan öbür arkadaş ayāna birē çarık giyēdik şimci (7) nerde öldü ó günnē yā

-Çocukluk yıllarınızda giyim olarak ne vardı?

(8) yav çōcuklukda bi entāri şalvar pantul filem yōktu ne pantulu yāv bi şalvā tamam

-Adanalıların şalvarları gibi mi?

(9) yok be paçasız entāri gibi kadın entārisi gibi ben ōle çok gezdim eveli nērde pantul görcen (10) ayānda ayakkabı görcen yā ōle bi zamannāmız vādı kı bizim misir ekēdik buydey ekēdik (11) buydey ekmēnen misir ekmēni katık yapardık yav ayrannan yōurt ayranı süt müt nēde bi (12) teneke yānan bi sene geçindirik

-Tereyağ mı?

(13) zītinyā yāv zētin yoktu ku ó zaman zētin yoktu ku şimci yedi sekiz yüz āç zeytin çok şükür allaha

-Kıtlık var mıydı?

(14) demirelin zamānında ilk iktidara gelince bi cam barçası bulamazdık yā ilk iktidara geldi (15) menderesin āsildī zamanda ātmış yıllarında bi cam bulamazdık şurda bi komşunun bi camı (16) Ḳırılmış beş tāne ōlan çocī vā Ḳırmışlā camı köv mūtarına veriyolā ó zamankı zamannāda (17) gaz yak biri mi cām biri mi menderesin asildī zamannarı dört kişi bi yeri imzā (18) vēdik ó adama bi cam vēdilē dört kişiye şu kudar bi cam Ḳırmış çocuklā beş tene çōcuk vā (19) evelden çocuk ganīmetti ufakka ya çocuk yapıyodu herif Ḳoruma yok bok yok püsürük yok (20) şimdi herif bi dene yapıyo dā yapmasa yarım yapçak bi dene yapıyo biz eskiden ōle bi şē (21) görmüyoduk ku yā canın sıkıldı mı çocuk yap canın sıkıldı mı çocuk yap altmış ikide dǖn (22) yapdım allā şükür işte hayvanı da satınca tabi evlenince başladık zebze ekmē

-Babanın yanına mı evlendin?

(23) tabi bobamın yanına evlendim ayrılamódun ku neynen ayrıcektin yā aç galīsın dādan odun (24) getiriyoduk bu zamana dādan büyük odun getiriyoduk

-Akşamları ne yapardınız, gençliğinde kahve var mıydı?

(25) bi köv Ḳāvesi vadı gençlē oturu yaşlılā oturu köv Ḳāvesi Ḳuruldūndan beri vā iş arıyan beni (26) Ḳāvede arīcak mesela sana amele łâzım kapı kapı amele aramassın kı bugün götrüyon beni (27) sen yarın götümüyon ama fabrika ōle dēl bi gidiyo ölüncesi emekli olasıya Ḳadā her gün (28) fabrikada buluncan bórası ōle dēl bi gün ben seni işe götücem Ḳāzma Ḳāzdırıyom ērtesi gün (29) poram yok gēlme arkadaş diyon ben kendim Ḳāzarım diyon kendim Ḳāzıyon

-Çocukken sokakta oynadığınız oyunlar var mıydı?

(30) bildirbir oynādık çocukların üzerine bo͞le biri eyilirdi ónun üzerine atlādık patı oynādık (31) sopaları sivrildirdik ben seni yencem sen beni yencen koşādık başka bi şē yoktu kāt oyunu (32) moyunu bizim zamānımızda bizim kāveye sokmazlādı zate o͞le ufak çocuk on sekiz yaşına (33) girmeden kāveye giremezdik

130

ÇAKIRLI KÖYÜ

Feyzullah Açıkgöz-Yaş: 84

-Köyün adı nereden geliyor?

(1) dēnizin kıyĭsında köy varmış dēñiz bāssıyo tuttū̆ köy dēñizin içinde Ḳaliyo tutyolā (2) borē çıkıyo beşˇon āne hēbsi borē çekiliyo borası çakırlı Ḳaliyo orası çakıllık bu köün oldi̇ (3) yē oreye çākırlı diyolā annadın nı ōrdan borası gi̇tdikçe bōyüyo ben hinci (4) i̇ki kişi̇ken oldum ōn kişi köv böyüdü ānadın mı bōrē çekkildi işde tūtyō yōnan harbi gēliyo (5) tūtyolā yōnannılā kerāmed gevır kerāmed gevırıylan bizinkilē āliyo o (6) kerāmed gevırını āskere almō gevırı bizinkilē ōnˇiki sene fiłån āskerlik yappıyo gi̇diyolā ó (7) yanda bu yanda tūtyolā kerāmedi ātatürk gēliyo Ḳārışıyo ōrtalık kerāmete hücümˇediye (8) bizim kōyce bi subayını huruyolā gevırın ó ādam hūruldu deye tūtuyolā gōtürüyolā (9) küpün i̇çine sōkyolā gōrmesin gevırlā deye bi se ānnamışlā gēliyolā bizim köü (10) topluyolā cāmiye dolduruyo kimisini çēkiyosa ōrdan ōnˇom beş kişi gōtürüyolā süpürgelik (11) ḲaraḲolu vā yalıvóya gidēken ōrda kēsiyolā bunnarı bizim kōlüleri de şōrda mezālā (12) vā sālık ocānın hemen ōtĕ yanda ōrē tōpluyo Ḳadınnā filem ferēcelen sāklıyolā ērkekleri bi (13) şēlē ḳât tutturuyolā senin tepene geliyo Ḳālkıyom hic bi şē gēriye dan dan dan hūruyolā kālk (14) bakalım iki kişi āşādan bi ānadın mı gēliyo annadın mı çivtten ne bu diyo bōle bōle geniral bi (15) ónnarı bi çıkış çıkıyo kurtarıyo ōtekilēni gi̇din bakām evlēnize buñdan keri gēliyolā (16) borē bu gevır tōplanıyo vēriyo āteşi borē bizim dā köylēne Ḳaççā bizinkilē dā (17) köylēne Ḳaççā bizinkilē ōrdan bi sevē yāv diyolā bu bi̇zi̇ dā köylēne kimisi sıĝırtmaç (18) duruyo kimisi çoban duruyo bēş sene orlāda eyleniyolā gēliyolā bōrda bi tāne ēv barḲ (19) vermiyolā yērli kō̆ bōrası tūtuyolā bizinkilē bēş sene sōna kerāmede yeñiden gevırı sū̆rüyo (20) ātatürk kerāmedden kerāmede ōturuyolā deyolā ki bis sene sizin ēvlēniz vā (21) mālınız vā gidin ōreye tūtyolā dādan gelen bōşşaklā ārnavutlā bilmem nelē (22) gēmişlē ērkeç pārselliyolā davıdıyolā kerāmedi annadīmız bizim köv isyā ? ó yana (23) bu yana çalış çappala tūtuyo kērinden tōparlıyolā māl mülk yāpıyolā ordan kerāmet (24) kövü be i̇şe gitdik biz yā āneye çalışmā benim annadmam kimmiz tūla ōcaklāna (25) ōrangāzide kimmiz bilmem nerē yāni dēmek istiyom heb zāmet çēkdik bu tūtduk bi sevē (26) tuttulā kerāmet nerēsidi kappabilen kābmış bēş yüs aĝaç āmış kimisi beş (27) ağaç orē bi ihsanˇefendi gēldi yāhāne yāptı kürt köv dēlē ó Ḳaramsalı taravından gēldi (28) yāhāne yābdı kerāmede tūtdu gi̇ṭdi ānḲarayă i̇ki üç sene sorna bi Ḳarıştırdı (29) dedi būrsanın ōrangāzi köünde kimi kerāmed kövü vā kiminde beş ağaç kiminde beş yüz (30) ağaç vā ó diyo Ḳırılıyo āçlıkdan diyo bunu yēnden kōmşuya çıkattırıyon borē gēldik (31) kerāmet köüne sāydılā avaçları avaç bāşına kaç kişiye ne dū̆şüyosa nüvūsuna göre mālları (32) dağıttılā biz de bōrlāda işde ēv bark yābdık ānadım mı ōttuk yidik kerāmetten i̇ bizim (33) i̇şimiz yētmiş beş sirmalı vā bizim kövün inci kerāmet deresinde bi te bayālca (34) kövü gēldi orē ılıca vādır órda boyāka boyāka ōti yānda yērli kövü bu kerāmedi (35) ōte yanda boyalca kövü vā ó kerāmedin ālтında bi ılıca vādır böyük ısçak su ōrda bū̆tün (36) hinci içemiyolā ōrdan ōle ōldu biz yētiştik bōrdan āskere gittik gēldik tūla ōcakları (37) dört beş tāne kövün ālтında i̇nşāttır ó yanna bu yana köümüz maşşallah düzēltti işi yāni (38) hērkeş i̇şi gō̆zel ōrangāziye kimisinin yētmiş beş tāne fiłån dāyire vā tūtyo ōranelde (39) bizim yıldızlı seli vā bi tāne ēşreflen ó bilir sizin pulis oreyi şē yappıyon bizim köv (40) türkēşçi araba āłyo ōnˇiki tāne araba vā bizim dōlmuş burseye şindi ikki yüzˇāltmış i̇ki yüz (41) yetmiş bin leraya sırası sātıliyo ārabasınnan berābē yāni

-Çocukluğunuzda hangi oyunları oynardınız?

(42) çōcuklukta Ḳazık oynādık biz bōle sivridik sōna döndürek dōndürek döndürüdük dōndürek (43) işte bōle āğeşten yapādık sivridik bōle ūcuna çivi dakādık soppaylan ip dakādık sōpanın (44) ucuna şāk şak urā vın vın

-Neye vuruyorsunuz?

(45) döndürē bu Ḳădā işte bu kadādı ónu bi yēde dönēdi o óndan sorna ūçurtma şē yabmā (46) bāşşadık ārăba tekerleklēden ārabaya binyoduk çīkıyoduk şē āşa bayırlādan āraba (47) yāpıyoduk bölēlē yābdık āraba yāpıyoduk çocukkan ārabăya binyoduk tēkerlekten (48) dōrt tekerlekli bōle iplen ōnnü çeviriyon dingillēni ónnara binyoduk ūçurtma tütürdēdik (49) hāvada ūçurtmaç yāpıyoduk

-Çift sürmeyi anlatır mısın?

(50) şinci enˇönce bi nadas yaparıs tārlayı yazın tām ekin zămānı gēldi mi yēnden ātarıs toumu (51) ōküzlernen sürdük yāzın bi nādas yābdık nadas güneş yākıyo onu ōtu şē yapıyo gıdālanıyo o (52) toprak sürülünce bi sevē i yāmır yağā ēkmēriz biz ónu ikinci yāmırda ekeriz ot bitē (53) birinci şēde ot dēvindede ōtun içinde dōkülüyo ne otu olusa olsun ōnun içinde herˇot vā o ōt (54) nāpıyo dōkülüyo Ḳuruyunca dōkülünce yāmır yavınca sürüvēdi mi o ot fırça gibi çıkıyo (55) faket bi āra veriyoz biz óna ó yāmırdan sorna ikinci yāmırda Ḳuvetli yāmırda ó bittikten (56) kere yēnden ēkiyoz içinde ōt bitmiyo ēkinin ānadın mı bōle ēkiyoz öküzün bondürük vā bi (57) tāne zēvliyi bi taravından çıkarıyos dākıyoz bōndiriye birini bi tarava

-Taktığın nedir?

(58) bondürük bondürük dēmir olan zēvli zēvli dēriz biz ónnara eyer başına ōküzün bōle (59) bōndürük şēdir ōküzü gētirisin yānaştırısın bi de bu yandan zēvliyi sokāsın óndan sorna (60) ārkasını da zincirler bōndürē dakāsın pulluk takāsın ārkasına pullilen ēkeriz bi de dırmık vā (61) dırmıklārız bōle şeyi óvalarˇó dene dırmık pulli Ḳāldırıp tārleye bōle (62) gēzdirisin dümdüz yapā ēkin düzgün çıkā óndan sorna işte āvrupa kübre ātarız óna (63) bōy dene tam sararı biçicē zăman ōrakçı yaparız bōle orēlen biçēriz

-Biçerken elinize bir şey takar mısınız?

(64) bēş tāne ēlcik vā bōle şak şak şak ēlcik deni ēlcik tātadan yapālā bōle bārmaklān girē içine (65) ānadın mı bi tānesi iki tānesi i yērde bunnā işte bōle çakırt çakırt bōle bizim ōraklā da bōle (66) dişli filen dēldir bōle düzˇōrakdır çok biçēlē bizim kövde biçtik bi sevē ōküz arabalarınnan (67) dēmet yapıb gēlïyos hārmana bi sevē yıvın yāpıyoz bōle ākınti şē yābmasın deye (68) yāmır yağāsa deye ēkini içe attı mı sabāle tutyos hārmana yāyıyozˇónu óndan sorna (69) ōküzleri kōşuyoz düvennen ónnarı çēkiyoz düvene biniyozˇüstüne ōküzleri nōdullan (70) dürterek hārmanın içinde döne döne döne bunu saman hāline sōkyoz bi sevē bunu şeyden (71) sıyırgilan tātadan sıyırgı yapārız ónu bōle tātalādan bōle sāppı vādır ōle tōplāsın bi yere (72) bōle uzuncana óndan kere ārkadan Ḳadınnā süpürü ónu oreye bi sevē yabalā vā yabaylan (73) tonas çıkā bōyna havaya ürüzgerlen samanı āşā tānesi dōkülü orē samanı (74) āşā tānesi tutāsın gōzer vā gōzerden langır langır gōzerlēsin tozu gidē onun óndan sōna (75) çuvala gētirip çuvalları Ḳoyup ōküz arabasına Ḳoyup ēve gētirip hambālā vā (76) hāmbaları dökēdik sōna deymene ūnca deymeni var sōna yēr deymenneri çıkdı şē (77) mōtorlan

-Balık var mı derede?

(78) bizim bu derelere balık sālyodu hıdrellez oldu mu bōle git kēpçeyi dāldır bi yük dōldur geti (79) derelēden dereden satılıyodu bu dādan dēnize dereye iniyo orē şē yaparız bōle (80) māndara māndaranın başına bi Ḳulube yaparız óre Ḳulubede beklēriz ónu balık gece hücüm (81) ėdē gündüz de idē bu elek dēl bu Ḳazilan kakarız buna bōle şē yaparız balık geli (82) bōrdan yukarı çıkamaz bu

şēden annadınız mı derede māndara deniyo aşā bi sevē tutarız (83) kēpçelerle yukādan kōlar gelī küfelere ó zăman küfelē vărdı ēşek bēgir gētiridi māllede (84) satadı bałıyı

-Hangi balıklar vardı?

(85) gördek balī ilik balī sarı balık fitelce yayın balī vā ēlli okkalık bōle yayın balıkları vardı (86) Ḳoyyoz bi Ḳuzulan yimeyolādı şinci ōm bin lira kilosu ōsa bi balık yüz˘ēlli bin nera (87) tutuyo ama yok çıkmoyo şindi isrāyil balī gēłdilē Ḳoyvēdilē ōnun hāyvarını (88) yidi isrāyil çıkıyo ó da dadı duzu yok alan almaoyo adamakıllı sōnadan bi gūmüş baliyi (89) gūmüş baliyini hinci tūtmak için sērbes˘ittilē kōrlensin deye şeyi ōtekini yasaklădılā sarı (90) baliyi ōteki balıkları ónun şēsini yedi ó körlensin dedilē şē vādı ye bōle uzun āda şōle (91) ānadın mı gümüş baliyi dīşarı īrācāt ołyodu ēliyolādı ónu bu gölün (92) edravında ırip çekicek yērlē vā ırip çēkiyolā deñize kayīdan ātyon ırıbı ırıp (93) bōle şēden yāpılmış şey gibi ānadı mı bōle deñïzin içine atālā kayīlan bu bāştan üş dört kişi (94) tutā çekē ó bāştan dē ó binā gibi çēke çeke kenara getirisin hāznası vādır īki (95) bin okka ūç bin okka balık alıllā bulgur yapādık tārna yapadık nēşeşte yapādık (96) nēşeşte yapālā şēden būydeyden sıkālā īçini de özü çıkā ónu Ḳurdurlā bōle tārna (97) gibi ónu gözel Ḳārıştırılā ó lōppa gibi olur şēker atā şindi vallā bize işde annadıvē diyo (98) annadın mı bōle oldu

131

ÇELTİKÇİ KÖYÜ

Sadıka Asa-Yaş: 66

-Eskiden Ramazan ayı için hazırlık yapar mıydınız?

(1) işde yūfḴa dėdīm vā ya yufḴa yaparız bōrek óndān sona kēsme hamır yaparız (2) kuskus yapādık esgilēde işde böle piłåv yapādık şīndi gene yūfḴa yāpdık hamır (3) yāpcāz kēsme hamır remezana

-Nasıl geçiyordu eski ramazan ayları?

(4) eyi geçiyōdu misāfir falan alıyōduḴˇişde şīndi hāsda ōldum ōn senėdir hāsdayım fec (5) hāsdasıyım böle görünüşüme bākmayın eyi dilim ben hāsdayım

-Anneniz babanız ne işler yapardı?

(6) ānnem babam ānnem hanım ev hanımıdı Ḵadınıdı bi yere gītmēzdi ānnem babam (7) yāne yā çıkarımış ēsgiden ónnā da ōldü gitdi biz burda ēvlendik būrda Ḵāldık (8) evimiz burası

-Çocukluğunuzda hangi oyunları oynardınız?

(9) ōynādık öle koşādık edēdik ne bilem kōlambeçˇōynādık bēş daş ōynādık ōleli (10) ōynādık saklāmbeçˇōynādık bāşḴa bi şē yōḴdu ip atlādık ama okulum yōḴ okula gītmedim

-Hıdrellez eğlenceleri olur muydu köyünüzde?

(11) sāncak Ḵurādık şārkı sölēdik sāncaklara binēdik şīndi yōḴ Ḵakdı öle hıdrēllez falan yōḴ

-Hıdrelleze hazırlık yapılır mıydı?

(12) görevˇalān gidilirdi işde dādlılı mādlılı yapālādı şindi yōḴˇōle şindi hēr şelē bātdı (13) yāşlılā ōldü tāzelē şīndi ōle hōşmerin falan isdeyen yapādı

-Höşmerin nasıl yapılır anlatabilir misiniz?

(14) pēyniri çalāsın acık süzēkde yarı süzüldü yarı süzūlmedi tēncėreye dökēsin ışık öle (15) āzˇışıklı āygazda tēncireye Ḵōrsun içine yımırta Ḵırāsın Ḵaşıklan Ḵarışdıra Ḵarışdıra ónu (16) bişirisiñ acık içine irmig ḴōrduḴ óndān sona şekerini ḴōrduḴ Ḵāynadır Ḵāynadırız (17) dökē yīrdik dādlı oluyōdu āynı satılan höşmerinlē gibi bāklāva yapādıḴ ōlçülü yapādıḴ hēb (18) bölelē vādı

-Genç kızlığınızda arkadaşlarınızla nasıl vakit geçirirdiniz?

(19) gidē gelīydik oynādıḴˇişde oturuduk iş işlēdik ōlelē yapādıḴ bāşḴa bi şē yabmāzdıḴ

-Çamaşırlarınızı nasıl yıkardınız?

(20) zētin yavından sabın yaparız ónnān yıkādık esgilēden kīllen esgiden böle arabalālan (21) kīlcilē gelidi kilˇalıdıḴ ónnālan yıkādık ónu nasıl yapādık kili ḴōrduḴˇişde Ḵazana (22) su Ḵaynādı lėğennēde yıkādık

-Sabun yapmayı bilir misiniz?

(23) gelilē orāngāziden alısın gemlikden alısın Ḵazana Ḵōrsun ocāya mayayı (24) Ḵōrsunˇiçine óndān sona Ḵarīşdırıkan suyunˇiçine Ḵōrsun ōnce óndān sona ilåcı Ḵōdumun (25) yavı devirisin ó döne döne

hana sabın olmāya dȍndümünˇi̱şde Ḳāynadısın olur sabın dökeriz (26) bi yere sāndıklara dökeriz sabālen Ḳākā keseriz Ḳalıb Ḳalıb bȍlē

-Tarlalarda ne işler yapardınız?

(27) piriç oluyōdu tütün oluyōdu büberˇōluyōdu hēbˇesgiden yāpdīmız şēylē şi̱ndi gene (28) ȍle yapılır

-Eski düğünler nasıl olurdu köyünüzde?

(29) ēsgi düğȕnnē nası oluyōdu bi çeniz asādı Ḳız evi böle çenizlēni asālādı duvārlara (30) çenizˇāltı dērdik kına yapādık ōlan omanā oludu ōlan olulādı kadınnā ēylence yapādıḲ (31) gidēdik işde ōlan evine órdān sona Ḳızˇevi̱nne düğünnē ȍle olūdu çocūm çēngi getiridik (32) būrsadan şi̱ndi çengi getimek yōḲ çalıyolādı işde tāzelē ōynáyōdu

-Gelin olurken çeyizinizde neler vardı?

(33) vāllā benim çenizim yāndı çocūm benim çenizim böyügānnem vardı ānnemin (34) ānnesi ben ārkădeş gidyōdum yatmāya çenizlēmi orē götdȕdüm āllah tarafından mı (35) kim yākdīnı da bilemedik evi yākdılā çenizim de yāndı Ḳāryola dakımı yaparız işde sārgı (36) yapādıḲ yāsdıyını ȍrtēlēdi yāsdıyını yāsdıḲ Ḳılıfı del bu ónunˇȕsdüne yāsdıyı Ḳōrdun (37) üsdüne örtēdin i̱şlemeli çēmber yapādıḲ bāşḲa ȍle óndān sona ēlbise alıdıḲ ehˇişde ȍle (38) çocūm bāşḲa bi şē yōḲ

-Giydiğiniz kıyafetleriniz neydi eskiden?

(39) güzēl Ḳıyāfedlē vārdı dikinidik alīdıḲ dikilmiş alīdıḲ ȍle esgiden terlik vādı (40) ayākḲab da varıdı alan alıyōdu alamayan alamayōdu takȉnye vādı bazarlāda satılīdı alīdık (41) evlēde burlāda yōḲdu orāngāzi vādır gemlik būrsa hēp gidēdik ōrlara

-İpekböceğini nasıl yetiştirirdiniz?

(42) toğōm alīdın būrsadan bezȉnˇiçine ḲōrduḲ ó dirilidi böcegˇōludu ónu yayādıḲ (43) yāprak dōrādıḲ ȕsdüne ekēdik acık böyȕrdü sonadan dallādan ḲōrduḲˇȕsdüne dut yaprāyı (44) büyȕr óndān sona āsḲa dikilidi āsḲa dikēdik zamānı gēldi mi sökēdik işde ȍle oludu būrsaya (45) götürüdük satādıḲ

-Köyün dışında nereleri gezip gördünüz?

e çıkdım ya kōnyayacek gitdim

-Reçel yapar mıydınız?

(46) reçēl mi āyva ōsun bi ufaḲ ufaḲ dōrāsın ve rēnde yapāsın ravāyni yapāsın içine (47) atāsın Ḳāynaya Ḳāynaya reçelˇōlur

132

HECELER KÖYÜ

Hatice Şahin-Yaş: 75

-Bu köyün adı nedir?

(1) hecelē

-Doğma büyüme bu köyden misiniz?

(2) bu köydenin

-Sabunu nasıl yapıyorsunuz, anlatır mısın?

(3) vallā sabun suyu Ḳörlā öceyá īsınır işde yaĝı dökēlē ācık Ḳaynākan taveyna ilacĭ ildirlē (4) kōstik işdĕ ónu Ḳaynádïrlā Ḳāynakan Ḳāynākan sábun ōlma vaziyeti gēlmedi mi pārçă (5) pārçă āltına pārçalā çıkā óndan sōná duz atāsın kēstirisin işde bē ónnārı biliyion

-Eskiden ne yetiştirilirdi bu köyde?

(6) ēskiden tā ēskiden āycik bi hārmán zemānı vărĭdĭ hincik ónnarı da kapatdılā āsmalarĭ ónnarı (7) da kabaṭdılā hindi bi bizim zēytin mēmnĕketïmizde bāşḲa bi şē yok

-Çocukken ipekböceği yapar mıydınız?

(8) yapāladı vallā ónŭ da ben bilmĕyem ānnemiz yapādĭ çīkarırdı incecik yāprak kıyālırdı (9) virïlirdi öle öle büyürdü işte böcekler daha sona āskı çiçēylen temizlēlē götürülē satālā

-Çocukluğunuzda Ramazana hazırlık olarak neler yapardınız?

(10) bizim ānnemiz öldü iştĕn allāh ne vērise bölduk yėdik tā önce … yapalırdı mināreye çıkā (11) izanı arādık işte ölē olurdu şinci dĕ ó hindi tām bēnnikˇev sēnnik bennik hepsi hinci (12) allah kabılˇetsin hēpsi dĕ va āllah bu günlēmizi āratmasın hinci ėyi mēmnĕketdeyiz çok şükür

-Eskiden düğünler nasıl yapılırdı?

(13) ēskiden düĝünnē bāzar gün ēsvap vėrilir iki gün hamam yapılırdı bi gün gelin hamămı bi (14) gün lōkum ērtĕsi gün bāzar gelini alır gidēler āmă hinci solunnā va solunnara (15) gidïyon ördā vur patlasın çal öynăsın

-Eskiden çeyiz olarak ne isteniyordu?

(16) allah ne verdise hērkeş kēndi kesesine göre tā ēskiden avırlık vadı birinciden önce āblam (17) olanda fiłån hinci avırlıklā dă Ḳākdĭ işte herkeş tütdü sözleri yapıyo

-Keşkül yapımını anlatır mısın?

(18) yağı Ḳīzdırısın unu Ḳavırırsın yāñ şeyi gēlir gökēsin üstüne ēt suyunu dökēsin ētï çitilēsin (19) öhansöna bi kēşkülü āfiyetnĕn yirsin bēn bu kădar biliyom ōlum

-Annen hiç masal anlatır mıydı?

(20) ānlatırdı ama biz çöcukken anasız böyüdük çok bilmöz da gene ānnadılırdı telĕvizyonlā da (21) yoğudu

-Hatırladığın bir masalı anlatır mısın?

(22) yok hiç ölĕ bi şey yok çocüyüz anamız biz anamız öldü işte öle anasız böyüdük hinci hāne (23) sāhibi ölduk bi Ḳızım var çıkādım dėdem allah rāhmedˇēylesin öldü işdĕ börde kendi (24) kendime

-Küçükken sokakta oynadığınız oyunlar var mıydı?

(25) óynādık öynādık amă rāhmelik bubam hiç sokáyá çıkāmazdı bizi ānnemiz yok hiç tā (26) dünya tā buba düne gidelim mi dēsez gidin dēse gidēdik sıvraya öturun öturun Ḳāk Ḳak biz (27) öyle böyüdük gidēdik amă yollāsa gidēdik

-Zerzevat yapar mıydınız köyde?

(28) yok biz hiç bi şey yāpmamış bizim ēskiden annem bubam yāpālāmış bā baççe ama (29) piciye o Ḳadā

-Pekmez yapılır mıydı burada?

(30) yāpılırdı piciye o Ḳadā yapālărmış bēn yāpmadım da bizim bu ēv yeri Ḳayfeydi irāhmēłlig (31) bizim dēděnin kāyfĕ çalıştırırdı ōnce paralā vā mı hinci kiplēynen? sāt rāhat hinci gēnşlē (32) hemen bizim torunnara bi dātlı vercaklāna āteş toplamā gidēdim ben bēriye Ḳōrdun ōcáya (33) sobanın Ḳākā bi Ḳarışdırıyodun ōceyi bō çay suyu Ḳayneycak hemen bi lökküzü (34) yakādım işte ēskiden ōleydi hinci hērkeş hānım o ışıklā şak yak şak yak

-Eskiden giydiklerinizin adını baştan ayağa sayar mısın?

(35) vallā biz gēnş Ḳızlīmızda entāri giyerdik başımızdakına çember yemeni ōylĕ dēlē hincikilē (36) gāli ēntāri mēntāri beyenmeyolā gāli kopuk Ḳōl yok yakă yok paçalā kopuk işte hindi ōle

-Eskiden bir evde kaç kişi otururdunuz?

(37) ēskiden iki göz ōdada ōtduk beni rāhmēlik Ḳaçırdı üç güne deyer benim beyim (38) kārdeşine düĝün yapdı iki göz ōdăda sēndin bēndim dēken yāpma ētme dēken bi pōpara bi (39) küvür yallah hana indim bōraya gēldi hızınanca Ḳıynaya Ḳıynăya gēldi bi (40) tokat Ḳarıya bi tokat bana hade ırāhmelig ó da ācik yarămazcanaydı ó da ōldü kazāda işte (41) bōle ōlum ünden sōna biz Ḳāyveyi kapadık ēv yābdık dükḳån çalışdırdı (42) dükḳånı kapadı bōrayı yāpmışdı tam yaşēceyi yiceyi zeman rāhmeli şeker seviyodu ācik (43) bōğăzı Ḳalabalıkdı çēkdi gitti

133

NARLICA KÖYÜ

Ömer Aslan-Yaş: 64

-Narlıca ismi nereden geliyor?

(1) çok nar varmış bizim arāzide nar varmışmış milled egeyesōna nar ḲāḲdı zeytine (2) çevirmiş milled şu anda zēytinci çokˇēskiden ben ónnară bilmem narları biliyom biraz da (3) dā eskiden dedelēmiz ninelēmiz ónna gēçiniyomuşmuş

-Celepliğe nasıl başladığını anlatır mısın?

(4) bu celepliye ben āskerden geldim āskerden geldīm sırada gelīr gelmez hāyvanˇāldım (5) āltmışˇāltıda terhisˇōldum hāyvanˇāldım óndan sōna bir sene sōna kasaplıya başşadım alıp (6) satmaya āttım yaylalara üç yüz beş yüz hayvan çoluk çocū yētişkin çōcuklara ekmeyin (7) bunnan yīyon bōle başladık işde kimsenin de canīnı yakmadık āldık vēdik çok nam (8) vēdim parayı verisen bu devirde biliyon herkes seni sevē vēmessen sevgi ēlli sene appazım (9) olūsun vēmes óndan sōna bōle iş yābdık hālâ da gidiyo yāni durum bu bāşka bi şē yok

-Bir celep hayvanın kilosunu kalitesini nasıl anlar?

(10) şindi birˇiki sefē hayvanˇāldı mıydı zarar ėdēsen zarar kaç kere bun ufak hayvan (11) meselâ Ḳōyun keçi koç yīrmi kiło deĝilse alısan ōm beş kiło gelise alīkan alīkan usta olūsun (12) kaç kiło bu bakā bakmaz yirmi kiło bilīsin yimbeş kiło mesiłā bilisin şe kava ākıl da (13) olcekˇadamda yannānda çalışılmaz ōlay burlāda bāşlıyo işde ayvandan çok annārım sığır (14) ōsun keççi Ḳoyun ōsun bi bakām kiłosunu bilirim iddā etmiyom da kaç kiło bu sēksen kiło (15) bi tānesi yārıya … seksen gelir bi kiło ayırmam īşim ó çünkü kava buna yātıyo bēnim (16) bu işte bāşşadık ōlay bu

-Çocukluk yılların nasıl geçti?

(17) çōcukluk yıllarımı şu evde böyüdüm ārkadan gözükmeyo böyük bi ēski ev ta yonannınā (18) yābmış ónu dedemin zamānından böyügˇev bōlādayım böyüdügˇişde gene hāyvancılık (19) yābdım çobancılık yāni bubamın yānda ufākkan bōrlāda geşdi çocūkan çok delidim (20) hēr gün döğüşüyodum hele ōkulda birˇiki dene kafa yārıdım her gün yāvut (21) dōvdülē beni ērtïsi gün yāndı o adam çocuk yāni orrē ōle ikisine Ḳadın beni Ḳavgaya (22) beglēdi Ḳāvga etmekˇiçin ónnarı da dāşladım sāten esā cinolā derlē baña adıma cinola (23) vallā cin gibiydik

-Gençliğinde nasıldın?

(24) cin gibīdin aççīmdır da baḲma yāşlandık kāri ōlay bu

-Düğünlerde kavga çıkarıyor muydun?

(25) yok çıkāmazdım Ḳavgayı pek sēmem döĝüşürdüm çocūkan yannıs ōle vatāndaşın (26) Ḳalbini Ḳırmak istemem hayłā da ōleyim neyīlik yapām ben zāten (27) isan vallāi bak yalnız çocūkan çık döğüşürdüm hēr gün bi evelā kadın gelidi Ḳāvgaya e (28) nābalım manav burası yērli kövdür temiz kövdür temiz kövdür īsannā da īdir

-Çocukken sokaklarda ne oynardınız?

(29) met oyunu dēdilē met bōle sopayı vuruyon yere batādı biliyon mu çamır yērden óndan sōna (30) kim yenēse öteki sopayı bi kaç kişi ó Ḳazanırdı dūrum bu soppayı burē ūrdun mu ikinci (31) sopayı

uruyon çamır tabi ó yer ó geçēse sen Ḳazanıyon ānnadı mı ónuñ sopasını düşürme (32) şōle dört karış boyundēdi sivridirdik ucunu yāv çocukkan çok oyunnā oynādık işde varıdı (33) ādları çok ama ūnuttum şindi yāv

-Eskiden ne ekip dikerdiniz?

(34) ekseri būydey ārpa yayla vā bizim bi dünyā tarla bi görcen ama şindi çıkmō millet kirezlik (35) meyvalık görcen yāylayı hayli domuzda çoktur Ḳaynā sürüdür şu annā çok yeni çevre yāni (36) ayı vā domuz var çakal Ḳuş hepsi yom ben dāda ayvancıyın yaylada geçen beş tāne (37) gördüm ayı iki yavrı üş tāne ama bi ūradılā üstüme bēgire dalamadı şu ayı ayvanı bēgirden (38) Ḳorkamış yāşlı ārıyo vallāhi bu Ḳădan gēldi baña bak bi ădam boyu yōldan geçiyom hō (39) yāpıyo bi keresin bi ayā Ḳālkdi bēgirden böyük ulan noluyodu hayt mayt şeye (40) bi yapıştım olmācek ayı yīrtıcı ayvan ya ayı tuttu mu adamı ta aşāya atā (41) bēgirden Ḳorkuyomuş Ḳāştı ama ormana böyük ormanda yukāda yaylaya gidiyom ama (42) bāşka bi köve girdim yeni şērin bi kövüne örencik kövü vā orē girdim gündüs sāt onu çērek (43) geçe gördüm yātıyōrumuş yolun kıyısında yeni de yāmur yağdı ama sıcak dēdim (44) nēlēden Ḳaşdı dedim dōmus sürü on om beş be ömrüm dāda geşti yāv gēce gündüs dēcēm (45) āklım bak diyalize giriyom ben ineden āklım çıkıyo (46) çocuktan beri diyalize giriyom iki dene ine uruyolā şōrdan bi bōrdan bi bōrdan ayı çıkıyo (47) kārşıma siktir git döyön Ḳōrkmoyom gece on˘ikide on birde vallāhi bak dā órda (48) ondan sona bu ineden āklım çıkıyo tansıyon yirmi ikiye çīkkıyo bak şindi yātıyom tansiyon (49) ölçüyolā yirmi iki beş dakka sōna on dörde düşşüyo çifte ötüyo bizimkisi sen biliyom mu

-İğneden dolayı mı?

(50) hē ineden kızlā döyo ku ömer˘amca döyolā āyıdan Ḳorkmeyin ineden (51) Ḳorkum da vā daha da Ḳōrkuyom döyon direk on dörde iniyo çekiniyom işde (52) ineden kōrkuyon ōlay bu bağı bu Ḳădān çıkıyo böle virajda dādā siktir git döyom (53) ayıya Ḳōrkmayom ineden Ḳōrkuyom işde

-Dağda yaşadığın başka olaylar var mı?

(54) vār canım hayvan güttüm ālıyom sātıyom üç yüz beş yüz yedi yüs sekiz yüze Ḳadān hayvan (55) elïmde bulnuyo ufak ayvan Ḳoyun keççi işmiz ó yā ó mesleyi seviyom yāni meraklıyım (56) ıstambulda āskerdim ben sivil āskerdim annamam cevdet sunay cumurbāşkanı ōldu (57) āltmış˘altıdan benim şē yaptīm gün tehis˘oldūm gün gastelē bar bar bārıyo köprüde āmet (58) varıdı yanımda get ulan dedi gasteciye be onun yānda askerdik biz dedi geldi ó (59) biliyon mu baña polis ol deye yalvārdılā ben gidēke dā keççi alcam dediyımız vārdı iki (60) māsebeci varıdı bi de bāş çavuş vādı ēmegli izin˘işlēne bākıyodu barak bıkām (61) dedelēden geliyo ama dedem diyo sekiz yüz keçi bākmışla bu daĝlāda bi sene de (62) hırsızlā yimiş ó hırsızlā yimiş

-Nerde bırakmışlar keçiyi?

(63) işte bizim ev burda keçiyi şu köün üstünde barakıyolā a zamannā oba varmış bōrda (64) köün üst başı dağ işde sēkiz yüz keçiyi hırsızlā oğursuzlā yimiş bi senede harp Ḳırılıyomuş (65) harp

-Yan kesicilik eskiden de var mıymış?

(66) çerkēzlē sati bōrda çerkez kövü vā ó yimiş keçileri ónnā yimiş şu ārka tarafta (67) yeñiçerilē vā şu tepenin ārkăsında iki yüz˘elli hāne çerkez vā órdan ónnā yemiş (68) keçileri kāvaḲlı köyü duydun nu bilmem ḲavaḲlı köyü dēcem ōnnā yiyyo bütün keçiyi (69) yimişlē ninem dēdi gēçen sene öldü dā ninem annatırdı ónnarı annatırdı harb olurdu bōrları (70) yunan munan gelimişmiş yūnan gelmiş kimse dışara çıkamamış işte izyed yapāmış (71) isannara nāpsın kadın da dedemgil harpta babamlā Ḳırılıyomuş ērmeni gelimiş hāttā (72) bizim bu evde çok kalmışlā bu böyüg˘evde deycēm

-Ermeniler sıkıntı vermiş mi?

(73) vēmişler bōralārda gȫrmedim meselâ bi ermeni bilmōm da ó zăman dünyāda yoktum (74) dȫmüşlē sövēlemiş hiç bi şey demezlēdi şindi Ḳārıyı Ḳızı bi şēlē yapālāmış şerefsizlē ōlay (75) bu yāni ȫnden duyyoz görmedik ama bēkim sōna gidmişlē dōkus sene sōna (76) dėdem hārpten gēlmiş beş sene sōna agasını gȫrüyo Ḳucak Ḳucā gēmişlē yāv aga demiş (77) canın ne istō demiş anamın çaldı yoğurtla sütlē … demi̇ köv emen çāldırmış süt yogurt baş (78) çavuşmuş dedem çāldırıyo geliyo bōrē dokus sene sōna gēce gelmiş bōrulmamış (79) āskerde hattā bȫle yirmiş beş āsker ekmek yiyolāmış tepede şindi si̇nek (80) gēliyomuş sineĝi … ediyomuş ben sorarım buna deye sineği ediyomuş bȫle Ḳavasından en (81) sonunda sineye bi ētmiş bȫle elinnen ēdince tān demiş Ḳurşun bōrdan geçmiş bȫle yapmasa (82) annından vuruyomuş ó kevuru bi Ḳarış kala on sekiz dene gevurmuş on sekizini de urmuşlā dedemne bi dene beş kişi ȫlmüş

134

PAŞAPINAR KÖYÜ

Fatma Meşe-Yaş: 80

-Buranın adı ne?

(1) bōresi māmcĭ köv

-Eski düğünler nasıl oyuyordu?

(2) ēski dŭ̄nnē güz bahar tōplaşırdı Ḳızlā dümbelek çalādı ō̄tekile öynādı Ḳalabalık bŏ̄le dizilen (3) dizilidik Ḳīzlā dimbeleg çalādı onnā öynādılā ünden sŏ̄ne çengi çīkdı (4) çengi çalādı Ḳızla oynādı çengiye para verirdik hērkeş hüsümüna ākrabasına para (5) verĭdi öynadırdı örtă yēde bayremnāda da bŏ̄le alay Ḳurulurdu óndan millet ötürürdü (6) güzelcene hadi örda oyun çıkarĭdılā öyun yapādılā öynādılā gülēdilē höplăma yapādılā işde (7) ō̄le düvünnē bayramnā ō̄le olurdu çocūm

-Hoplamayı nasıl yapıyorlardı teyze?

(8) hoplama bŏ̄le ellēni bŏ̄le Ḳörd̆ulā bŏ̄le sıreynán sıreynán Ḳızlar ellēni bŏ̄le Ḳörd̆ulā ó köprü (9) olurdu üstünden ō̄le ellēniñ ̆ŭ̄stünden bŏ̄le geçedilē hērkeş geçedi ŭ̄stünden

-Eskiden Ramazana hazırlık olarak neler yapılırdı?

(10) bayramnara işte baklawa yapādık lokum yapādık çoluk çocuk gelïdi öynādık gidēdi (11) çocuklara para verïdik

-Çocukken sokakta oynadığınız oyunlar var mıydı?

(12) ōle onē oynādık çocuklā sokaklāde toplaşīrdık bōlĕ cizgi cizēdik bōle yēlere cizgi (13) cizēdik şōle şōle kōşe kōşe ónnā da keremet ededik keremette hōplăma yapādık (14) kimisi yeñilïdi kimisi Ķazanırdı ōlēlē yapādık çocūm bāşkă bi şē bilmōm yavrım

-Eskiden neyle geçinirdiniz?

(15) zētinnen geçiniyōduk çocūm ēskiden beri zēytinnen geçiniriz ēkkin ekēdik tütün yapādık (16) bostan ekēdik zerzevát yapādık yāpdïmız ónnā bu ēvelādin āhirden bu zēytine bakarıs (17) işimiz zēytincilik yalıñız evelden tarlalā vārdı gāli düven böle öküzleri koşadık

-Harmanı nasıl yapardınız?

(18) hārmanı bōle demet daşīrdık eşeklerněn demet taşīrdık demedi bōle hārmana yayadık ōle (19) güzelcĕne düven Ķoşādık ōrē üstüne de öküzleri koşādık öküzlerïnen düvenněn bōle sürēdik (20) dānesi yère akādı ondan sona bōle rūzgår çıkdï zeman óna bōle tınaz yapādık tınaz yuvādık (21) ónu bö yabalarïnan bōle atādık bi teravına būydey āyłırïdi bi (22) tarevına da saman āyrılīrdı ūle yapādıĶ misir yapādıĶ şindi gülādık gülübāĝana ēve dāşīrdık (23) nesillēni de yirdilē çocuklā ēvde bostan yapādıĶ ārmıdlāmız olūrdu üzümnēmiz (24) ōlurdu bālāda işte ōlelā Ķuzum

-Ermeniler zulüm yapmışlar mı bu köyde?

(25) bōrdá dūrmuşlā ōlum āma ben bōralı deĝilim ben mustafālıdan gēldim bōranın yērlisi (26) deyilim yalıñız hālam ānadīrdı çinar vādır ōrda dèye ó çinarın yanında gevirłâ ōrda (27) durmuşla ōrda kövden tavık toplamışlā yımīrta tōplamışlā bu köv ōreya bakmış āma bizin (28) köyümüzü yakmışlā gåvırłâ mustafālıyı mustafālıynan bōranın ārası yörümeynen iki (29) sād ārebaynan bi solukda rāhmedlig˘ānam ānánīrdı zeytine gidēlerimişdi bōlĕ (30) hēndeklē varımışdı o hēndeklēn˘içine hemen gåvır gelïr dēlerimiş tōplaşırlā içine (31) gïrelerimişdi gåvır gïtti dēlerimiş çıkālarımış zēytin toplālarımışdı gåvır çok yakmış (32) Ķoyunnarı varımış Ķoyunnānı toplamış hāyvannānı tōplamış ēvlēni yākmış bi şey Ķomamış (33) çocūm

-Başka neler anlatırdı annen?

(34) bāşĶă bi şē bilmōm çocūm işde bïldiklēm bunnā yavrimse

-Çamaşır nasıl yıkanıyordu eskiden?

(35) çamaşırı ēskiden hindi bōle kil ōlurdu kil ó kili dövēdik güzēlcene dōvdükden kēri bi (36) tavaya Ķōrduk deñize gidēdik deñizde Ķazanı Ķōrduk Ķazanın içinde esvāpları yayēdık (37) üstünü çinlēdik ūstüne sābın süredik killēdik üstüne sabın sürēdik kilinnen˘ónu dürēdig (38) dürēdig bōle bi Ķazan dōlduruyduk óndan sōnă āltından āteşi Ķoyveridik yakādık Ķaynārdı (39) takkır takır Ķaynādı ōrdan indirïdik liyennere Ķōrduk liyennēde uvādık uvādık dèñize (40) atārdık deñïzden sıkar ālırdık şēderdik düzgün Ķum olūdu ó kuma bōle serēdik ōlelē (41) yapādık çocūm evelden˘ōleydi

-Evlerinizde su falan var mıydı yıkanmak için?

(42) yok yavrım sulāmız yoğudu yalınız kövün˘içinde bi dene iki dene çeşme vārdı ó bï iki (43) çeşmelere hērkeş bōle sıra durādı sıreynan sıra gēlcek de dōldurcán dá evine su getircen (44) amma yïcen amma ïççen āmma nasıl rāpcan işdĕ bakır bakır daşīrdıĶ˘evlēmize sub (45) yōkdu su şïndi ó mustafālide de va bōrda da vā hindi hēr yerde su var ó zăman yōkdu çocūm

-Ne yemekler yapıyordunuz önceden

(46) nēler bişircēz çocūm işde fasille nohót bāşĶe ne bişicen yaz geldi mi gene āynı bātlıcan (47) büber bȫlelē bişiridik kışın da gene fasille mercimek nōhot ȫlelē bişiridik

-Çay şeker var mıydı?

(48) çay şekē varıdı ōlum evelden beri vā çay şekē ēskiden beri va benim bildimden beri va canı (49) isteyen çay yapā canı isteyen çorba bişirir sabālĕn yănna balık Ķızārdırız

-Ne balıklar çıkardı buradan önceden?

(50) evelden ilik balıyi ȫrdek balıyi sarı balık ónnā çıkādı evelen onnā mēşurudu çok güzeldi (51) ama sōnradan getdilē bōrē bāşka bi tohum atdılā bizim balık māfoldu yok oldu bȫle āv (52) yapādılā kenālara Ķadan gelidi balıklar avınan kēpçeynen tutādılā kēpçeyi bȫle salāsın (53) alīrsın bōrē Ķuma dökēsin balıklar bu arada hōplaşır sen tōplāsın ó Ķădan çok Ķaynōyodu (54) bȫle fıkır fıkır ama tohum ātdılā tohumdan yākdılā çōcūm facık ufacık başka balıklā çıkmış (55) ónnā da ónnān tohum

135

SÖLÖZ KÖYÜ

İbrahim Özaydın-Yaş: 63

-Sölöz adı nerden gelirmiş bilir misiniz?

(1) sölöz ismini bizim büyüklēmizden duyduyuma göre bu kövü dā aşara Ķūrmuşlar sel (2) bāsmış bizim bu dere çōĶ Ķuvetli seller geliyō dā evēlden ōleymiş sōna yerini deyişdirmişlē (3) falan derken heralde ónun için herałde ānnaşılan sulu öz sölöz mānāsına geliyō (4) herālda yukarı sölöz ērmenī kövūken burē müslüm sölöz dėyolārdı bundān yirmi sene otuz (5) sene ōncesi gāliba müslümünü Ķāldırdılar sāde sölöz orası yeni sölözˇōldu

-Köylü neyle geçimini sağlar?

(6) bu köv ēsgiden bu kövün aşā yukarı ūşde ikisi yani dōrtde üçü zētinnik bayā bi çok (7) tārlası vārdı kövün būydēy hāyvan óndān sona meramız vārdı bak içinde sāde zēytine dōndü (8) sōnra bundān ōn beş yirmi sene öncesine Ķadar otuz sene öncesine Ķadar sāzlarda (9) hāyvannāmız yayılīrdı sölöz Ķārpuzu meşşūrdu hana bizi bōle icārnan satarlārdı órē ekērdik (10) dikērdik kārpuz bilassa gevregˇolūrdu sölöz kārpuzu bēş Ķuruş pālı gidē hemen (11) beşˇōn Ķuruş pālı gidēdi işde bizim sölözümüz ēsgiden būydēy mısır hāyvannara yēygi (12) falan dērken şindi ōldū gibi zēytinnig yāni iki Ķarış acık bōş yer Ķalan hemen zēytin dikiyor (13) şindi zēytinden bāşĶa hiç bi şeye bākdīmız yōĶ ó sāz dėdimiz merayı da zēytinnik yāpdılār (14) şindi e ōldŭ gibi zēytinnigˇōldu hēr tarav hayvān da Ķālmadı

-Çocukluğunuzda arkadaşlarınızla hangi oyunları oynardınız?

(15) çocūkkan şindi bāĶ ben çocūkan ēşşek alıvē dėye bubama āladıydım óndān sona bi (16) de bōle iki teker dakālā bōle ōt daşīcem deyelēkden bi dene teker dakālā iki dāne yāvut da (17) seyitdirelek ōt daşırdım dā ufākkan bizim mālede bi yaşar ārkadáş vādı buvası óna üç (18) tekerlekli belēsvidˇālmış ónunˇārkasına seyidir duruduĶ bizim (19) bubamızˇālmazdı sōna bizim araba yapādık bōle ağāşdan bōle tekēr kesip yukārdan (20) binērdik tā işde senin araba bu yolu āşdı benimki āşmadı dereye Ķadar arabaya binērdik işde (21) geceleri gēnşken Ķāvelere sōkmazlārdı bizi açık sefā ėdēdik yani şindi āsgeriyeyi āndırıyō (22) hani sāklanıyō bi Ķīsmı ara ara dėyō ārmut dėyo şē dėyō birbirine ēlma dėyo yāni bōle (23) aldatmaca ónu būldum muydu bāsdın mıydı ó tarav kazāndı bōle geceleri bi şēlēr de (24) yapādık bōle óndān sōna çocūkan işde bōle hayvānnarımızı gütmeye ot yolmaya pek (25) okudmaya bak dört Ķārdeşiz birimizi okūtmadı ben ōlānnan ikisini de okūtdum birisi de (26) avukatˇōldu şindi öteki de cerāhpaşada ōretim üyesi ó zumānnar bizi bi orāngāziye (27) vēcegˇōsak ninem ayā Ķakıyōdu ó gurbete yōllō çocūmu gibilēden biz burda nāpiyoz hiç (28) işde bōsdan beklerdik bā beklerdik óndān sonra hayvān güdērdik bōle bōle ben biłâssa (29) āsgere gidinceye Ķadar bi şēy yāni şēsi ōlmadım beni demirci Ķūrsuna yolladılā (30) burē gēlmiş yedi sekizˇāy óndān sona beni ōrdinadˇāsgeri yāpdılā işde ó asgērde (31) hasbelĶader şōfēr yāpdılā ēhliyet de vērdilē órda allāh rāzōsun ana tāmir vardı Ķāyseride (32) işde gēldik ēsgi Ķāmyonˇāldık alīvēdi bana ābey sevincinden hana şōferˇōldu (33) bizimˇōlan gibilēden işde ó órlārdanˇōle minibüscūmüz vārdı ó zamanın işēsi sōna seyār (34) zēytinci gibi sikōtáynen gidē … işde ónu dēken dōç mōç dēken ónu da (35) Ķāybetdim arabaları sātdım yürüdemedim óndān sona ōlānnar okudu bōle ó esnāda cāmi (36) dērnēnne üreşdim yėdi sekiz sene işde e şindi imām falan ōlmadıyı zamān namaz (37) ĶıldīrmaĶ bana Ķadā düşüyō e işde kōvde işe yarāsam e işde bōle cāmi işlēne (38) yarayabiliyōm bāşĶa türlü pek hēr şeye āklımˇērmiyō

-Delikanlılığınız nasıl geçti köyde?

(39) e deliĶānnı bak ben şindi ó şekil büyüdüm ben kēndimi sōlöyōm bāĶ ben ōn dört (40) yaşımdan beri namaz Ķılmā çalışīrdım hiç bōle kötü bi şē günah dėye Ķorkārdım yāni (41) dünyāyı gōrmeden iki ūç gün bi gurbētde Ķalmadan āsgere yolladılā beni asgerde bir hāfda (42) falan zor gēldi óndān sona birisi namaz Ķılyōdu ōnbaşım bēn de Ķılām mı dėdim Ķīl dėdi (43) kimse māni ōmaz bi namaz Ķılmā başladım rağātladım āsgerlēme bi kere izine gēldim (44) otuz˘āltı gün bi vēdile dedilēki sen ramazanı hadi ōrda geçir dedilē bana óndān sona (45) bi ōn beş izin dā verem dėdi yōĶ dėdim ōn beş gün˘ōnce giderim dėdim bekar olaraĶ āsgerli (46) yāpdım gēldim gelir gēlmez ikāy içinde evlendirdilē beni neyse çoluk çocuk dērken

-Düğününüz nasıl oldu anlatabilir misiniz?

(47) benim düğünü ben dindarīm ya acık bizim bi agamız vārdı rāmetlig˘ōldu bu ākren (48) óndān sōna bubām da óndan Ķōrkar ónun … … benim ināndī mı ānnadı iki bin (49) ikide ōldü doksān yedi yaşında ōldü benim yānĭmda işde ó ōle cāyil˘ōldū için agamı dinnēdi (50) aga da bizim şerefimiz aşarı dūşïcek deye ille çālgı getçēz dėdi ben diyom mevlüdnēn (51) yābverelim dėdim ben kēndi çocuklāma hēb mevlitnēn yāpdım bak yōĶ ābey ōle dėyō (52) dėyelēkden ben de kitap Ķarīşdırdım sādedi ebediye kitabında hana óndān sōna çālgı ıłândır (53) yazıyō dedi iyi mādem çālgı gēlsin dėdim çālgı gelince sūlman˘aga da eve bi küfe içgi (54) Ķomuş ó bi āşam adāmlara içgi de içirdi e atıĶ ben evlēnmecem mādem içgi (55) içiryōnuz da dėyemedim benim dūnde de ufaĶ yollu bi şē ōldu bōle ēsgiden çōĶ (56) fenēdi şindi ārtıĶ millet birāz dā istedi gibi yapıyō kimisi būrda işi bitiryō kimisi (57) yēdmoyō gidiyō bi de dā düyūn salonuna falan dērken ē ēsgiden dahā bōle şēydi yāni (58) düyūnner uzūn süryōdu

-İpekböcekçiliği yaptınız mı?

(59) yapādıĶ yapādıĶ vallā ėyi hatırlātdın

-İpekböcekçiliği nasıl yapılır, anlatabilir misiniz?

(60) yā şindi ilkbār˘āylanda bōle dud˘agēşleri vārdır yeni yeni sürēken hemen ĶozacılıĶ (61) yeni sölöz falan zāti ipek fābrikaları vāmış˘ōrda ērmeni zamānı çok dud˘ağēşleri vārdı bu (62) ziyir çīkmasaydı gene biz Ķoza yāpcāz da dōndurma yimē gitcēz būrsaya deye (63) sevinirdik çocukkan óndān sōnra evler óna göre yapīlmış bōle çardākları büyük óndān sona (64) ónnarı çıkarıdı anacāzım ónnā bilirlērdi bōle óndān sona büyüde büyüde yaprākları yaprāĶ (65) dērken ōndān sona dağlādan işē āsgı kesērdik āsgı dēriz biz böle yeni yetişen meşe davūlgı (66) bōle yani yeni yetişen ōrman işēsi ōrmanı da mafediyōduĶ hana hā genç genç şēleri (67) getirip şēlē künelē (?) bu bōy˘ōlyōdu temiz yāprakları Ķoya Ķoya bōle derinneşyōdu (68) ónun˘içine sukaklādıĶ (?) ónnarı bōle sivrildir óndān sona böceklēr ōlgunlaşır böcē çıkar (69) Ķoza yapārlārdı kütüg gibi Ķoza olūrdu Ķozamız şōle ōldu bōle ōldu milletin işēsi ūydu (70) zāten óndān sona Ķoza satmā gitmiş fiłânca şu fiyata sātmış gelēnce bu fiyata sātmış dā (71) evvel hayvānnānan Ķoza sātmā gitdik benim büyüyüm ōn yaş büyüyüm hāyvannan (72) Ķoza sātmā būrsaya gitmişlē ónnā ben yürūlek bi yere gitmedim işde bizim (73) zamānımızda Ķamyonnā otobüslē çīkdı Ķoza yapārdıĶ Ķoza māsülümüz olurdu bi de bōle (74) ilkbār hana ilk yazın

136

ÜREĞİL KÖYÜ

Müzeyyen Geçer-Yaş: 77

-Ne işlerde çalıştınız bu yaşa kadar?

(1) bēllē Ḳāzmălā vādı zētine gidiyōduk orāk biçiyōduk ōrdān˘işde hēr şē yapıyoduk (2) en˘ōnce işde sıradan gidiyōduk orākdan zēytinden bēlden Ḳāzmădan hēr tarafa gidiyōduk (3) ben çok çalışdīmdan bak çabucākdan çökdüm çökdüm yāvrum ben

-Başkasının işlerinde mi yoksa kendi işinizde mi çalışırdınız?

(4) fakīrdıḲ evimiz bārkımız yōḲdu on˘āltı yaşındēydim ōrdan sōna işde çōkdüg˘īşde (5) iki çocūm˘ōldu bāşḲa bi şēm ōlmadı˘

-Çocukluğunuz nasıl geçti köyde, hangi oyunları oynardınız?

(6) toku moku ōynuyōduk işde

-Toku moku nasıl oynanırdı?

(7) bōle bi şē yapıyōduḲ işē dikiyōduk ōrtă yere vuruyōduk būrdan Ḳoca sopalārlan ó (8) da gidiyōdu ónu yarīşdıyōduk gidiyōduk

-Daha çok hangi yemekleri pişirirdiniz?

(9) patatis yapāsıñ fasille yapāsıñ óndān sona işde bāmya yapāsıñ dā nelē nēblem (10) hēr şē börēk yapāsıñ

-Böreği nasıl yapardınız?

(11) patatisi dōrāsıñ güzēlcene yıkāsıñ dōrāsıñ sālça Ḳōrsuñ işde öteberi Ḳōrsuñ içine (12) duzunu büberini güzēlcene açāsın āçdıkdan sona yayāsın˘unu yayarım˘işde güzēlce dürerim (13) güzēlcene tēpsiye Ḳōrun yālı āltını ūsdünü yālārım óndān sona işde fırına salārız ónu (14) bişīriz yīmşecık işēlen gazete kayādlānın içlēne Ḳōruz bişdikden sōna ónu yīriz

-Gelin olurken çeyizinizde neler vardı, neler getirdiniz çeyizinizde?

(15) çōḲ getimedik fakīrdım fakīrdıḲ yēddi Ḳārdeşdik ōrdan gētdim gētdim ama ne Ḳadā (16) ōn tene entāri işde yirmi tene çēmber şē çēvre işde her şelē dōnnā bilmēm nelē gētdik˘işde (17) bi sāndık çeviz ónnān nōlu ku bīlmėyōm gāri

-Çocukluğunuzda üstünüze başınıza hangi giysileri giyerdiniz?

(18) işēy vadı bak˘īşde bōle entāri bōle āynısı entāri oludu geyēdik bayram˘ōldu mu (19) sēyran˘ōldu mu her şeylen geyēdik Ḳızlā gidēdilē ōlanlāñ yānĭna Ḳonuşmā işēye

-Ayakkabı ne giyerdiniz çocukluğunuzda?

(20) kōntura kōntura bōle işē ārkaları bōle açık işēylē vādı Ḳalın Ḳalın hani (21) sālamcana bi şeylē babulāmız mabulāmız oludu īşde ayaklāmızda her şēmiz oludu babu (22) dēdik biz küçümēn çocuklān bōle şeylēne babu dēdik ayakḲabı çocuklara

-Çocuklarınıza kundak bağlar mıydınız?

(23) hēr şelē bālăyōduk işēy ó zumānnā çocūm hiç yōĶdu bi şēlē yōĶdu böle semer (24) yapıyōdulā ya ó semerlēn işēsinden böle ārkasına işē yapadık ne dėyolā óna bi şē māfaza (25) ediyō işde óndān hēr şelē yapādık sōna nāylonnā çıkdı her şēlē yāpdık (26) bele gitdik Ķazmaya gitdik orā gitdik ōrdan sona hēr şelē çalīşdık˘işde çalışdık (27) adam˘ōlduk ĭnsan˘ōlduk

-Kayınvalidenizle birlikte mi yaşadınız?

(28) Ķayınnām yōĶdu benim ne Ķayınnām vādı ne Ķāynĭtām vādı tek˘ōlandı óndān (29) sona iki tene çocūm˘ōldu bi Ķızım˘ōldu bi ōlum˘ōldu Ķızım orangāzide ōlanı da (30) ēvlendirdim bubası ōldü rahmedli ōldu ōlanı da ēvlendirdim ūş tene çocuyu ōldu (31) benim başıma hēr şē gēldi yāvrum ūş dene çocuk başıma Ķāldı Ķarı Ķoceye gĭtdi işde (32) hĭncik āsgere gitcēk bi tenesi bi tenesi būrda Ķalıyō

-Köyde kim bakıyor size, kimle yaşıyorsunuz?

(33) kĭmsecik bākmayō işde māllāmız vārdı bōldük bi pāçacık māl Ķaldı ónu vēdile (34) işde evim bile yōĶ ānnasan ben Ķızın˘evinde Ķalıyon

-İpekböcekçiliğini nasıl yapardınız?

(35) hinci ónu bi kutuda ālıyon bi kutuya Ķoyōn tülbēndin˘içine Ķoyōn ó (36) tülbētde çıkıyō sona ónu güzēlcene tāvlarıişē dut yapraklānı getĭyon ónnān ūsdüne (37) Ķōyon acık iküş gün şōle Ķarīnca gibi ōle bi işēylē vērsin óndān sona bāşlā gündēn güne (38) gündēn güne böle böle dēken bōyür óndān sona işēye çıkīyo Ķoza çıkarıyō çalıya (39) epēyi yāşlıyın ben hēr şē gōrdüm

-Kozaları sonra ne yapardınız?

(40) Ķozaları sātyolā bursē götüryolā sātyolā zehire mehire gēlmez yalnız zehir (41) kokusuna dōkülüveri çıkā

OSMANGAZİ İLÇESİ

137

ÇAYBAŞI KÖYÜ

Naciye Aslan-Yaş: 80

-Adın soyadın ne nine?

(1) nāciye aslan

-Kaç yaşındasın?

(2) sekizen benim yaşım

-Bu köyün adı ne?

(3) eveli gündüretdi bórası eveli bórası gevür köyüymüş şindi çāybaşı oldu bórē işde bu dāşın (4) yānda bi órē vadım ben dȍrt kişė biri bȍle sakallı ó gevurun bāşkanıymış bu derēmiş (5) zamānında bu dere ōlyo órda uzun tālłâda gevurun Ḳızı ȏlmüş Ḳāçyolāmış (6) bunnā bȏlece gece Ḳāşdıkdı gēldilē adamnā bavuluórda buldulā para arō (7) bu dāşda yazı vā ne arayoñuz siz biz dedilē para arōyoz kāç yaşındayın bēn ó (8) záman yēdmiş yaşımdēdim tepe tāla vadır şōrda sēn dedi tepe tālayı biliyoñ nu bȋlmem mi (9) urunnādan (?) çıkdın diyoku baña sen diyo gȍmesinne sen ȏcü ol ȏcü diyo tepe tāla (10) bora bōrdan bora gēdik işde dāşlara bākdı şindi dedi bu dere kamarası vā bȍle şeye gitdik (11) malıkla kayasına órdan órē kamaraya bi bākdı kı bōrda dedi hazine vā bu sizin (12) kövünüzü dedi bōrda ālcek hazine hēm de bȍle kapısı vā ülüfere iniyo borē lülüfere (13) ónuñ Ḳızı ȏlmüş bōrda o

uzun tālada şindi bu Ḳīzın adı da lülüfermiş şindi bu (14) dērenin adă lülüfēr demiş biz diyo üç kardeşdik diyo bȫle şindi ōldu diyo ȫlmüş biri (15) bȫleşindigine ǖçˇōlduk diyo bańa benim gārdeşim ēmme türkçe bilmeyo bāşkası sȫlüyo (16) gevurlādan eveli biz bōrlāda çok çālıştık ōraya harmana diraktörlēn (17) tepelēnde üş defā kazā geçirdim ben

-Traktörler yokken nasıl çalışıyordunuz?

(18) ōrā gidiyoduk yayan ha bu çocuklā sırtımızda dē ārpalıkda dere burlādan ōrā gidib sālıngaç (19) yēdeg çocuk moması moma yōk tudˇüzümü adamnā bizim bāşda ēnā ōlur (21) ēnā gāli ōrakçı óndan sorȕlur bēn de enālık yaparın ādamnā gāli yābmayınca bańa devre (22) şindi Ḳālara ben bȫle bi yemek sāti gelir de orlara gidēlē yemēmizi yiriz ónnara ben (23) acık bi sât müsāde verin bi sât gāli ónnā ana otu dülmeriverede ōturuverilē ānna Ḳāk deriken (24) dēmir zencir Ḳırılı Ḳākmıyolā Ḳız istefesize ōturun dedim ōturuyoñuz (25) hadin Ḳākın deyince de Ḳākıvesiñiz ye Ḳākmıyolā ǖzüyolā bańa órlara gidiyos (26) çōcuklā sesini duymasın dērdi dopalˇelli vārdı bȫle ayānın biri yōktu bȫle ūzak yerlere (27) bunnara sāllangeç yāpdık biz Ḳāla çōcuklān sēsini duyub da kitmesinne bazïna başïna (28) deye allā bi varıdık ȫlen yemeği gelir köfünnerinen mākarnalā südˇaşlară kābuklu (29) bȫlcele hēvle yok hēvle yābmazlā zenginnē yapā fākirlē yapamaz işte (30) sǖdˇāşınnan bulgur pilavınnan ha ōrası ha bōrası sōna bağırıdık biz ööf ööf dēdi orda (31) hambūrt ó Ḳarı ȫldü āltı kişi onˇāltı kişinin bi şē yere bizˇāltı kişi bitirdik (32) ayakkāplāmızı çıkarıveridik ayaklāmızdan āşā yūkarā èllik ōrak èllik ōrak Ḳālara (33) ben āk örtülü Ḳālā Ḳākın daşˇatadım bańa dinnemeyennere bȫle daşˇatādım ben óña (34) dēdim kitmēzlēdi ōraya çok çalıştırıyo deişde ónnān künāndan Ḳorkdum (35) bi dere bi günde dȫrt tene tāla bititirdim dȫrt tene bāşka yabana gittik göveze (?) (36) ōraya gitdik bōrda biri tā yörük mēmede işde orē iki dene adam gēmiş biri (37) Ḳoluna mēndil bālamış biri de bālamış veli dedilē ēlli orā yōḲ bēnim Ḳōlum (38) ācıyo dēdi öteki āmed ó da Ḳōlum ācıyo ēlli orā çıkarıvedim ben ó demed (39) bāladı demed gāli ónnā biçmiyolā yȫrük mēmed gēldi tāladan ādamları siktirˇētdi bu (40) Ḳālara dedilē sen neye demed balatdırıyon bu Ḳālara yabmōlā tēmbel te işde (41) bōrlara … ōrā gidēdik çocŭklā sırtımızda salıncak urgannarı amanın borlāda nēlē (42) çekdik semē semē çekēdik biz bi de semēr de nasıl bak şimdi şu çatal şe va ye bȫle (43) çātal ónu bȫle tāteynen yonālā iki dene Ḳıçı bȫle Ḳālır ārkaya (44) gelen yeri bȫle tāta ōlur tāta órda bȫle burdan urgannā būrdan bālāsın bȫle (45) bālāsın órda işde orā varısın sarıcı dellē sarıcı Ḳā semēcilē çoḲˇāmma órē (46) geçēsin ora ōdunnā yıvılı gāli ó kimē takır takır ārkeñe Ḳor (47)kimēsi güzel Ḳor kèmēsi de löb löb atā ciyēlēñi dökē içēde ōdun yüklediyo (48) tabi óndan sōna ōdunnarı bōrdan dizēz dizēz ōcak deriz ocāya gȫtürüz ónnarı bi fırladırız de (49) órdan de órē ó záman genşlik vărïdı şindi nērde ame ben ó semeri gene (50) yabdırcen hātırā durucek yābdırcek hacerlēn āmed órdan ó ōdunu āşşamacek (51) sırtımızda semer gēlinˇolduk gidēken zēncir kemiklēmiz vā bu gibi bu gibi

-Ne kemikleri?

(52) zēncir kemimiz bȫlle bir hēr kemik bu gibi şiş bōrda tospā vā sāki tospā gibi (53) şiş āşamacek ōdun çēkïyoñ ēlli Ḳuruşa ó gāli semere hēr gün gidēsin gāli semere āşamecek (54) ōdun ocak yakādık kömür yakādık eveli órdan uludādan āltı sâtlik bālanı içinden uludādan (55) ēlme çukurundan şeye inēdik alaşara alaşara indiñ ni ormancılā bālādı (56) arız köyünden de bekçi vārdı arız köyünden ó adamın da bizim kȫde ēsker (57) ārkadaşalrı vā órē çıkādı alaşar bālă şēden girin horordan giriñ dērdi alaşarı bālālādı (58) ormancılā horhordan gelin órdan gāli bursada horhor çeşmesi vā fāyik (59) fāyikdi ónuñ adı ónnā bizim tanıdımız órdan hor hor su avkādï órdan būz gibi órdan (60) ādamnā kömürleri ārkalāndan indirilēdi

-Kömürü neyle götürüyordunuz?

(61) bēgirlerinen ēşeklerinen gece karabele yolˇarıyoñ bēgirlere yimi dene bēgiri benim (62) bēgirin āsına Ḳatā ó adamnā gidiyolā ḲaraḲolun Ḳārşışına ōrman mināsı (63) gözētliyolā eyer kimse vărsa burdan geçmēyoz bēn şindi bȫle çayırı rāt (64) durundan (?)dere yolu va bi de yukākı yolu vā dēre

yolundan gidēse órda órman (65) bināsının ōnden gēççiyoñ órdan aşādan dereden órdan gene bēgirlerin öñnēne māserli (?) şe (66) vadı hākkă hākkının şēsinin öñne örtümü getėrēdim keşke yukādan ye ōrtüsüz Ḳarı (67) derlē sen gāli ó adam bize zētin verīdi bēgirlere gine binēdik órdan ēlme çukuruna ó záman (68) ekmeklē yōktu kirēzliden de çetelē vărdı kirēzli kövünden çetelēr de yongoluk düzünü (69) bālıyolā bizim bir dāne Ḳadın biri deyīmenneri va ekmeyi vā ēşek odeli (?)ēkmek (70) istiyoz vēmeyo siz de alēdiñiz gētiri āşlıkdan gidemōz kü ayaklāmızda (71) takillelē takillelē kōpuyo ēliñde takilenin biri takıdak takıdak bittāli (?) (72) óndan sōna çetenin birini biz tānıyoz akmannān mēvlid dėrle óna akmannān mevlid indi bizi (73) bīlyo da bizi bilmemek yērine gētiriyo emen gēşdi önüne Ḳādının çıkar ēkmeklerini dėdi (74) Ḳarı hana vēmēdu ya ēkmekleri bi vēriyoku ēkmekleri tuttu bize ākman mēmed (75) hepimize böledi hadi gāli gīdiñ dedi ōtden gelīken gene ónnara biz bi ēlē ālıvarıyoz

-Çocukların hayvan güttü mü?

(76) bu hayvan dōru gütmedi be bunu siz hāyvan güttü sānnetmeyin canıma ciyerime yētirdi (77) benim bu çocūm şu yana git bēn bi de māndırăya süt tāşıyom bunu yōlloyon hāyvana (78) bāçeyedecekyōlluyon ani bi de bākıyon bu yana gelir bizim (79) hāyvannā nīşannısını öte gēççiyo mıstavā mıstava yok hāyvannarı dālara Ḳōyo (80) bēndelibīn (?) hēpsi yok āşama gel yok ulan bēn şu yana gitdim dese ben (81) aracen hāyvan bōrda Ḳaybolmuş biz bu yannı arayoz hāyvanı yānda (82) Ḳaybelmiş ó tarafa gidiyos Ḳoca Ḳız dėrsem dōkkuz gün hāyvan aradım dālāda gece sese (83) için rāttıkcīk cık Ḳuşla efe dayı e çañnā ōtüyo yā yā ó da gāli çañnā ōtüyo e (84) saña o hıyał gēliyo bi habar benim bi de Ḳūçük ōlan vadır bu Ḳara ōlan ēmme (85) çoḴ˘uyanıḴdı o bundan çok çok çekdim men dālara hāyvannarı Ḳōvdu Ḳóvdu gēldi kātiyyen (86) iş yābmāzdı ūstüne başına geydirdi orē dereye deper āşamnan tikdim (87) geydirdim sabēlen benim şōrda yerim varēn bi te bākdım tikdīm şē (88) dāşın tepesinde durub duru Ḳız bu demukratı buña dēmuḴırat derlē ākpartidir (89) onu bākdım dēmuḴratın hāyvannarı de órlara gecelēn aramā gidiyo ben felen yerde gā (90) kāçıyo eve gēmeyo hāyvanna gēmeyo

-O bizim memlekete Gönen'e de gitmiş.

(91) hēr yeri gēzdi o gōlcüye de kitdi gönene gitmedi bu be órlāda da çoḴ˘iş yābdı (92) zenāta veriyoz zenātda durmuyo bubası üstüne başına ālmış oni āşamna (93) vărdım nērde mıstava ó gēlmiş keçivēmiş ne ōrda zenāte veriyoz (94) durmoyo ōra veriyon durmuyo hāłâ da dūrmoyo hāłâ da gēzyo durmoyō birinin keçisi (95) Ḳaybolmuş hāyvannarı bākkallān dedilē hāyvannarı Ḳaybolmuş dedilē nērde Ḳocahavıtlā (96) dellē burda Ḳoca havıt vadır āk bölük dikellerivadır o ākbölükte de (97) Ḳāvgalı orası şokmarla deyö bizim biz deyöz bizim ónnā sōradan gēlme geberesilē (98) sōnadan gēme bunnā bizim ninelēmiz dedelēmiz ēkmek gōtürüvemişlē bunnara bālı (99) Ḳovalamış kirezli Ḳovalamış musallā Ḳovalamış bizim kövde bōre gēmişlē óraya ōtumuşlā (100) şindi bunnā hüdüt kavga ole dēmiş gāri işde órlāda küççük Ḳocamannā bi şē dēmiyo (101) ōle demiş biz turkları tokórinen bovarız demiş ónnā gürciye türkleri biz (102) demiş tokorīnen bovarız demiş

-Dağlardan toplayıp yemek yaptığınız otlar var mı?

(103) bāĝla bāĝla otu vadır Ḳıvrızlı vadır borlāda Ḳızıbacak vadır pazı deriz … eveli (104) ōtunan çāşır mantarı vărdı dedebölük mantarı vărdı óndan sōna melki vărdı zünbüle hebisi (105) bak āşamacek órlāda hāyvan güdēdim órda ōd zamanı ōd getirīdim āşama çōcuklāmı beş (106) tene çōcuk ónnara bunnara yēmek yapā yidirīdim uyudurduk sabālen yiñe Ḳākāsın (107) bi dā hayvana gidēsin çōcuklām sırtımda çōk çēkdik biz çōk cābilē (108) eveli ēkin yapādık gece sabālen hārmana gidēdik seç yap bōle seç yapāla (109) bizim hārmanda savurukan seç teneyi bōle āyĭrılā nerē ayırı cābi ōrda bekliyo tenenin içine (110) ātdık şēleri būydeylerė cābi bölcek órta yėrden ātatürkün şēnin gününde cābilē vărdı eveli (111) iñönüñ ēkinneri kürtlēnne ēlimizden āldı bi dene ēkmeĝin yārĭsını āldı āç Ḳaldık (112) şurlāda Ḳurtlu kirēzleri ēkmek yōk ku nėrden bulcen de yicen ó Ḳurtlu kirēzleri ōlen

(113) olurdu millet toplaşırdı bi de de órlāda Ḳara kirēzlē vărdı Ḳara derede Ḳara dereye gidēlē (114) ōranın insanı órda Ḳara kirezlē vărdı hazenelēn dāş tāllāda orası köyümüş eveli (115) bizim de bōrda burlān hepden Ḳurtlu kirēzleri Ḳālā çōluk çombak kirezlēn tepesine çıkādık (116) yi̇rdik órdan çapaya gēlirdik ēkmek yōk ku

-Ne çapası yapıyordunuz?

(117) fasille misir çilek hēr şē çapalādık çim tomata biber

-Katığı nasıl yapardınız?

(118) dācīn katıyi güzel ōlu dācık tulum vā bo̅le tulum vā bo̅le (119) yoğurdu duzlāsın tuluma dökēsin hēr sabā dökēsin tulumun kıyılānı yıkāsın hēr sabah (120) yıkāsın küflemesin ēmme katıyı çōk güzel ōlur şindi gāli yabmoyolā

-Dağarcığı neden yaparsınız?

(121) keçileri kesiyolā ye Ḳoyunnară ónnarı bazılarızbiz içine un Ḳoruz unnan (122) bazılarız Ḳurur̆ó Ḳurur hamnā óndan sōna ónnarı biz yōlarız tu̅lerini óndan sōna dūzlu suya (123) Ḳoruz óndan sōna biz onu şi̅şiriz bo̅le āzını bālāsın go̅tünü bālāsın bi Ḳolunu bırakırsın bo̅le (124) bēyālışi̅şirsin ónu da Ḳōccaman olur ónnara būdey doldurudun misir doldurudun (125) deymene go̅türüdün çuval yok hayvannān dācıkları bo̅le bi sıra dizēdik dācıklān içine her şē (126) Ḳorduk çuval yok ku nērden bulcen çuvalı

138

GÜNEYBUDAKLAR KÖYÜ

Halil İbrahim Karabaş-Yaş: 71

-Askerliğinizi anlatabilir misiniz?

(1) ben hatáyda yāpdım tirennen gītdik burdan esgişēre arabaynan gitdik órdan tirene (2) bīndik tirēnden īskenderuna īskenderundan hatáya ben órda otuz˘āy āsgēlik yāpdım (3) cāndarmáydim āsgerlī órda bitīrdik

-Kız isteme nasıl yapılırdı köyünüzde eskiden?

(3) verilēse veriyolā vemēzlēse bāşĶa yėrde nasībiñizi yēnden arayın dėrlē ēmme vedilē (4) düñür düñüş ōldulā iki gün sōna bi kāç dana hısım ākrabāsı hēybe götürlē bizde

-Dünürlere heybe içinde neler götürülür?

(5) hēybeniñ˘içine işde ēvde ne vārsa Ķoyālā bēzdir bilmem nedir işde burlāñ adedi de ōle (6) ēkmek Ķorlā bilmem ne yīcek içiçek Ķorlā götürlē órda ōlen bi yemek yėrlē üsdüne ēkmek (7) Ķorlā işde yiceg˘içicek Ķorlā nēse ēnterilik gēlïne bilmem ne órda yīlle içēlē óndān sona (8) dağılılla gelillē

-Kızla oğlan ne kadar nişanlı kalır?

(9) ābey bakāsıñ bi sene Ḳalır bakāsıñ āltı ay Ḳalır bakāsıñ bir havta Ḳalır adamıñ (10) düvünün sāyibine göre Ḳızın yetīşmesine paranın yetīşmesine gāli parañ˘ōlursa hemen (11) yapāsın parañ˘ōlmēnce nēlen yapaceñ nişan Ḳoyŭb bi sene sōna yapıyoñ e bi sene (12) Ḳalannā çōḴ bōle

-Evlilikler genelde köy içeri midir?

(13) kōv˘içinden dışādan ben ūç dene gelïn˘āldım dışādan˘āldım bende ūş dene ōlan iki (14) dene Ḳīz va Ḳızları da çıkādık ōlanları da evēdik Ḳavacık kövünden˘āldım

-Ramazan ayı öncesi ne gibi hazırlıklar yapardınız?

(15) vākdi olan hēmşerim Ḳoyun keçi alır bi dene kesē ramazānda yir ēmme vākdi (16) ōlmïyan nābsıñ işde hamır alıyō çāşıdan kēndisi yapıyolā kēsyolā uzun˘uzun hamır vadır bi (17) de bōle hamır deyōz biz işde

-Bayramlar nasıl geçerdi eskiden köyünüzde?

(18)vallā bāyramlā gēldi mi hērkes geyinir Ḳuşanır bāyram namazına gidē sabālen (19) namāzdan çıkālā hērkes evine bāyramlaşırlā cāminiñ˘önüñde hērkes evine dağılır yāş (20) sırasına göre bōle dizilillē hērkiş Ḳōl Ḳola cāminiñ˘öñüne ordan sırēnen hērkes bāyramlaşır (21) evine gide nōlceg˘işde bāyram bu vākdi olan hēr şey ēt kesē vākd˘ōlmayan işde gine (22) āynı dėdim gibi bāyramda nōlcek bāşḴa

139

GÜNEYBUDAKLAR KÖYÜ

Veli Şekerci-Yaş: 82

-Geçmişten bugüne neler dikip neler yetiştirdiniz bu köyde?

(1) bizim kȫymüz ōlum ilēşber köyü būdey ekeriz efēndim mısır patadiz bārbınya (2) fasillesi yīcek fasille hēb yāni ilēşber ēsgiden beri bȫle bu kȫv durumu bȫle gidiyō bȫle (3) Ḳurūlmuş bȫle gidiyō bu kȫv

-Nasıl sürer, işlerdiniz toprağı?

(3)toprākları şīndi sōnadan tabī bütün tirakdorlā ōldu çovāldı hātdā şu kȫvde çivt˘öküz (4) Ḳāldı bi kişide öküz dōmbey olarak bi şē Ḳālmadı şīndi moturlālan çalışıyō mīllet (5) ēsgiden bütün çivt üzere ōlum yāni çivt ḲoşuyōrduḲ öküz dōmbey mānda yāni mānda da (6) dōmbeydir ȫle ónnādan bulunuyōdu ónnārdan çalışıyōdu mīllet ȫle ekim biçim yāpyōdu (7) şīndi amma ónnā hēbsi Ḳālmadı bi çivt bak yüz˘ēlli hāneli kȫvde var bi çivt˘öküz vā şīndi

-Askerliğinizi nerede, ne olarak yaptınız?

(8) ȳüç yüz kırk bir doğōmluyum bēn ērzurumda yāpdım˘āsgerliyi ȳüç sene

140

TUZAKLI KÖYÜ

Ali Metin-Yaş: 73

-Kömür nasıl yapılır?

(1) şindi buráyi düzlēsin bōle zāten ēskilē ātalādan dēdelēden ocak yirleri vādır ormanın˘içinde (2) düzlenmiş ātalāmız dēdelēmiz yakmış biz de ōrda odunu keseriz ocaĝın toprānı dışarı (3) çıkarız bōle āltınă sālamini būluruz ortaya bi direk dikēriz meşe agáçlērinin˘ūzūnu şōle ūzun (4) iki üş mētrĕ boyunda ónu orta yere dikēsin içiniñ toprānı dışarı çıkarısın sālamá alırsın (5) āltının dibinden başlēsin evelen düzgün Ķorsun şōlĕ ūzatırsın ātaşláncek şekilde evvelā bu (6) incelēden koyārsın böle kısa kısa sobalıĶ gibi óndan sóna ónnarı tüteştirmeğ˘için (7) gazeldir çalı çırpı kōrsun kazin dibine ónnarı içine yerleştirisiñ óndan sōna ōdunnarı hāfif (8) hafif şōle incĕlēden dāyarsın óndan sōna bōle bi kilo bōyür bōyür bōle óndan sōna o günü (9) çekēsin āltından bi delig bırakırsın bōle dēligde o gün sātdin zeman böyük olur aşā yukarı (10) buranın hāliminde olur böle ōrdan odunnarı dizersin altına ēteklēden bi sıra çalı döşersin (11) bōle çalının˘üstüne de gazel bildimiz bilinen gazellerle övünüyo yapraklā dökülüyo ya (12) kārşımıza gine gazel seyirisin kazellēden ūstüne ōrtēsin óndan sōna tōprak˘örtesin ūstüne (13) āltındakı ātaşlemeden ataşlāsın dilini āteşlēsin ónu óndan sōnă toprān içinde ó yānar bōle (14) yandi zăman yukādăn˘āşā yanā aşādan yāndı mı tepeye çıkā o üş dört gün gēceli gündüzlü (15) yanā dumannan yanar o yalazıynán dil dumannan yanā yāndıkdan sōnă sökēsin (16) ārtık˘işde şindi ō dēlig˘açılır bazĭ ōre yēnden odun Ķıyāsın ōdun doldurusun ó deli kapāsın (17) açılır bazĭ bōle

dölüklēden˘āçılır yanārkan˘āçılır óna tekrā ōdun doldurusun óndan (18) sōna sökme başlārsın bo͞le irilēni āyrı Ķoyasın ónnā ēlleme deriz biz áğızlık iri (19) kömür olur kimileri ūfáĶ˘ōlur óndan dırmıĶlā dırmıĶlā kēnara çekēsiñ bi kenara yığasın işde (20) yāşlılık kafaları yōrdu

-Dağlarda meyvesini toplayıp yediğiniz meyveler var mıydı?

(21) varıdı eriklē varıdı devce eriklē vādı devce kirazlar vardĭ bi şey Ķalmadı

-Ne ekip biçtiniz buralarda?

(22) bareç yapılmadan bu bareci bi gördünüz mü gelike bütün ó erāzilē bizim˘idi bareç (23) bizim erāzide çay ortasından geçiyodu iki tarafı da erāziydi avełâ ārpa ekēdik buydey (24) ekēdik buydeyi bişdikden sōna fasůlye ekēdik mīsır ekēdik ānadın mıydı o͞le mısırlā (25) ōluyodu ku bu Ķadınnā ó zemān bi ēvde ōn kişi bēş kişi ōluyodu Ķalábalık anasından (26) bubasından āyrılmeyodu deliĶannılā ānadın mıydı hēpsi sēkiz˘on kişi bi sofrada yemek (27) yirdik hērkesin tabağı fiłån ayrı dēl fasilleyi dökēsin āltına ekmei dōrāsın Ķadınna ó bareçte (28) çapa çapalālādı çocukları ārkasına sarālādĭ bi sāt bureye yayan o͞le çıkıyolādı şinci ó (29) zamānkı gēlinne Ķızlā annadın mıydı köv seksen˘āne hēpsi

YENİŞEHİR İLÇESİ

141

BARÇIN KÖYÜ

Ali Sevinç-Yaş: 73

-Köylü neyle geçinir?

(1) kövlü tarımla geçiniyo biber domatis aydın buydey arpa evelde Ḳoyun vardı şimdi Ḳara (2) sıĝır ben āltmış sene Ḳoyunculuk yapdım óndan sōra ónu bırakdık şindi çocuklā işde

-Çocukken köyde hangi oyunları oynardınız?

(3) vallā sōkakda çocukkan vallā efendim ne dēveren miliş gibi bo͞le bi şēlē vardı o͞le ónnarı (4) oynādık çamırnan oynādık topraĝı çamır yapāsıñ ónu bo͞le yulaklāsıñ toparlanır Ḳurşun gibi (5) olur yūvarlak ónu atāsıñ işde o͞le arkădaşlāñ arasında oynāsıñ sopayla oynadıklāmız met (6) dēdik şo͞le kısa bi çıbık kesēdik şu Ḳadā işde furāsıñ atāsıñ

-Delikanlılığınız nasıl geçti köyde?

(7) deliḲanlılık ó zamannā bizim bu köv şēdi çok bāğ baççe çoĝudu deliḲanlılık da o͞le geşdi iş (8) güç çoĝudu hāłâ da devam ediyoz

-Delikanlıbaşı ne yapardı, görevi neydi?

(9) ónuñ görevi deliḲanlıbaşınıñ işde arkădaşları yönetmek başḲa bi şē deyil

-Yörenizde hangi ağaçlar yetişir?

(10) ārmıt kirez ceviz çoĝunlukla ceviz erik bunnā şu ārmıd bak

-Siz yörük müsünüz manav mı?

(11) manav manav bu kövüñ eñ eskisi biziz yāni çok böyüklere sōrdum bēlki de burası sāten şē (12) diyārı yunan diyārı dēler ōrdan Ḳalma yāni bi yerden gēlme yoḲ bizde bizim sülâlede yoḲ (13) geri Ḳalanıñ alayı kövüñ dışādan gelme

-Barçın ismi nerden gelmiş hiç duydunuz mu?

(14) vallā barcın ismi balcılā varımışmış bórda órdan barcın ismi órdan gelme başḲa bi şē yoḲ

-Civarda yaşayan kuşlar hangileridir?

(15) burda kekliklē Ḳalmadı Ḳuşlāñ çoĝu Ḳalmadı eskiden yaşayan Ḳuşlā keklik efendim (16) sığırcık dā bāzı Ḳuşlā va leyleklē bunnā göçmen Ḳuş burda yaşayan Ḳuşlā hepsi serçe serçe (17) denilen Ḳuşlā vādır bunnā Ḳalır genelde ya alaca Ḳarga diye bi şē Ḳarga vā vā yırtıcı (18) Ḳuşlādan eskiden varıdı şimdi Ḳāmadı Ḳartallā varıdı büyük Ḳartallā varıdı ama şimdi (19) belkin Ḳalmadı Ḳuşlāñ çoğu Ḳalmadı çoḲ azaldı Ḳuşlā

-Yörede toplayıp yediğiniz otlar var mıdır?

(20) var tabi bunnar ne dėmek gelincik oṭlā toplanı yėmek yapılır bunnādan hem de çuvalıylan (21) başḲa çeşitli oṭlā va amma eñ işēsi bunnā yāni ebegömeç gelincik

-Yemeğini yapmadan yediğiniz otlar var mı?

(22) hāyır yėmek yāhmadan ó oṭlādan yoĶ bizde turşusunu yapālā yalıñız bazıları oṭlādan bōle (23) yeşil yeşil ónnādan yapālā firuzem çakılı fiłån dēlē

-Nasıl yapılır onun turşusu?

(24) óndan bōrttüryolā sirkeleyolā turşuya dönē ó gerçi pancar yaprāndan dahi yapıyolā şēlē (25) oluyō ama şimdi ekserīsi ónnā ó oṭlādan olur başĶa olmaz

-Bu köye has özel yemeğiniz var mı?

(26) yōĶdur ōle bi yėmeĝi yōĶdur sāten burē yėmekleri bizim manavlā da fazla yėmekleri (27) bilmezlē mācırlā gēldi mācırlā gelince bu yörelere ónnā çoĶ güzel yėmek yapdılā ónnardan (28) ōrendik biz mācırlā güzel yėmek yapālā ēlli ikide gelen mācırlā mesełâ dā evel kırk ikilēde (29) ōtus sekizlēde atatürk bi sefē mācır gētdi sāten bākdı olcek gibi dīl óndan sōna kēsdi inöñü (30) de bi sevē gētdi mendires çok gētdi göçmenleri çoĶ dōldurdu

-Alevi köyü buralarda var mı?

(31) bizim köümüz alevī köü yūzde dōksanı alevī yüzde onu

-Kız alıp verir misiniz bir birinize?

(32) vā oluyo gāli ēskiden vēmōdulā bizim köy alevi ónnā vēmōdulā lēkin şimdi ónnā da (33) veriyolā gāli yani aramız ėyidir hīc şē yoĶdur yāni

142

BARÇIN KÖYÜ

Rıza Kıvrak-Yaş: 40

-Adın soyadın nedir?

(1) rīzā Ḳıvak

-Kaç yaşındasın?

(2) kırk yaşındayın

-Bu köye Barçın denmesinin sebebi nedir?

(3) şindi böyüklēmiz ó zămannā barcın kövü geçiyomuş hana bāşḲá türlü geçmōmuştu (4) barcın kövü yēnişehir bursa bāşka türlü geçmōmuştu

-Çocukken köyde hangi oyunları oynuyordunuz?

(5) ufaklımızdan beri miniş oynādık yā cilli cilli dēriz biz ufağıkan ōkula gidēdik ōkuldan geldi (6) mi zāti iki yīl ikide tērk˘ettik fāzla ōkımadık ābi Ḳaçakçık˘ōynādık

-Nasıl bir oyundur bu?

(7) yāv Ḳāçakçık dērsin divicene meselâ dört beş kişi şedirlē hana meselâ (8) yüyederiz hēmen onnarı arāma çıkarıs kövvere şelere (9) mahallelere ó Ḳaççakçık dedim bu bāşḲá bi şē yok˘ābi

-Sopayla oyun oynar mıydınız?

(10) köleferi oynārız biz köleferi dēriz şindi bo͞le dört kişi oluruz bo͞le ōturus kırıköle dēriz (11) biz bāşḲá bi şē yok

-Taşlarla oyunlar oynar mıydınız?

(12) tabi hōn yirmi oynārız hōn yirmi dēriz

-Küleköle dediğin nasıl bir oyundur?

(13) yā şindi sópayı ātıyon bo͞le atāsın do͞rt gĕşi ōlursun sōpáya hurdu mu kayā gidē ó on yirmi (14) dēriz bāşḲá bi şeyim yok˘ābey

-Delikanlılığında günlerin nasıl geçiyordu?

(15) vallā deliğanlīmda ābey ben de ānnayamadım vallā bak şaká máka deil biz fākkiriz ābi dā (16) türkçesi hanĕ ben yalan yok harbi vallā çünkü bubamız hanĕ okutmadı bubamız (17) fakirdi ēkilmişimiz yok biçilmişimiz yoktu hāyvan yokdu kēndimin deil bunnā a çōban ben (18) de davar çoban ama nāpçen allah bim bereket vēsin hiç˘ōlmadı gu͞düyom hāttā ānadın mı (19) ittiyācımizi çıkarıyoz

-Kaç para alıyorsun bu işten?

(20) vallā ābey işde günnük veselē ēkime Ḳádan vallā yāpdık bi şēlē amma ūcuz

-Köyde senin delikanlılığında delikanlıbaşı var mıydı?

(21) ōlmasın mı ōlmaz mı amma yāpdın hepsi vādı yāv

-Ne iş yapar o?

(22) deliĶannıbaşı meselâ eldin alırsın şindi ādam sorā nēlĕye gitçen fiłån fiłån (23) fiłån Ķonuşmā gi̇ççem ó zámannā ēvlilikte hāně bi zámannā ōleydi şindi nerdĕ yā be (24) şincikilē kim genj dėnen Ķāldı mı yā

-Delikanlıbaşının görevleri nelerdir?

(25) şindi deliğannının gōrevleri izin˘alırsın meselâ sen bi yere gitçen körevli (26) hana meselâ görevi nerē gitçen fiłån fiłån yere gitçem bāşká tarevá gidemēssin izinsiz (27) gidemēssin hāyettá ó zămannā ōleydi sıkıydı ama şindi nērde yā kim kime düm duma (28) şimdi hi̇ç kimse kimseyi dinneyen yok

-Yenişehirde işin var izin istedin delikanlıbaşı izin vermedi ne olurdu?

(29) gi̇dimēssin gitmeyverisin hē ōle ōleydi ammė bizim zėmānımızda ōleydi

-Kahveler var mıydı delikanlılığınızda?

(30) kāvĕlere çıkămāzdık Ķuymuyolādı yaşın tutmayo

-Kim koymuyor?

(31) böyüglē nerē giriyon Ķuymoyolā ki nāpcen Ķuymayınca nāpçen mēcbur tışādasın yā ó (32) zămannā zātin televizyon yok be ābi

-Eskiden düğünler nasıl oluyordu?

(33) dūnne nāssı oluyo işde ābey gelin almā gidēsin bilmem nerē gidēsin işde bāşĶă bi şē yok

-Köyde sevdiğin kızla konuşmak için de mi delikanlıbaşından izin alacaksın?

(34) tabi deliğanlıbaşından alcen tabi gidērken Ķonuşmā gi̇deyom decen bāşam (35) decen tamam ōldu gene i̇zin ālcen çünkü sayiye seni ó düūn bi̇tdi mi selbessin ó (36) zăman kimse Ķarışamas öbür türlü Ķarışırlā

-Hıdırellezde neler yaparlar köyde?

(37) vallā ābey hi̇drelles i̇şte ney mi̇llet teyzelē tōplaşır pilåv bişirilē Ķadınnā yirlē adamnā (38) yir işte bu eylence başka bi şey yok

-Ne yemekleri yapılır?

(39) nohōtdan tut mercimeyine pilåvına hēpsine gıda tās kebabı dēriz biz ónnarı (40) bāşka bi şey yok hamır yimēkleri yāpmāzlar önceki gibi

-Ne ekip biçilir bu köyde?

(41) buydey āydın pançar büber ay çiçenē misir bāşĶa bi şē yok çi̇vçinin ne ołcek be ābi bāşka nōłcek

-Çok uzun süreden beri mi çobanlık yapıyorsun?

(42) yā şimdi bu sene yapıyom ben bi da yāhmadım yāhmam zātin

-İyi bir çoban nasıl olur?

(43) ābey eyi çoban şōle bi şey sağımını yapar efendime sōlem sağımını yāptıktan keri güder (44) hēpsi óndan sorumludur gōtü çoban gene kötü deil de gene aynă yāv hiç deişen bi şē yok

-Buralarda yetişen kuş çeşitleri nelerdir?

(45) vallā ābey kırlangıç var üveyik dēriz Ķarga alıca Ķarga dēriz bāşĶă ötükü Ķargalādan var sērçĕ dēriz

-Yürüyen hayvanlardan neler var?

(46) tilki var davşan var ayı var domuzlar var

-Avcılık yapan var mı köyde neler avlarlar?

(47) çok ābey ēkseri üveyik avlālar biz üveyik dēriz siz ne dēsiniz bilmem ama bāşka bi şey yok ābey

-Ağaç isimlerini söyler misin buradaki?

(48) akça āç dēriz vallā ben ağıçların adlānı pek bilmem yā yāně meşe bu dă meşe bak Ķavak mesełâ

-Dışarıdan toplayıp yediğiniz otlar var mıdır?

(49) ābey biz bayırdan iç ot toplamazdık hep ovada toplarız mēsĕłā sārmăşık şē malak˘ōtu dēris (50) bis ónnarı toplālar bi de bi sair bi got dā ónnarı toplālar

-Malak otunu nasıl yerler mesela?

(51) malak˘otunu çok güzel ābi āma biz yāhmadık yāhmayız biz ónu yāpannā va çok biz ōle (52) yāhmōrus biz tōplamayoz da toplayannā va

-Askerliğiniz yaptınız mı, bu köyde asker uğurlama âdeti nasıldır?

(53) ēylence yaparlar abi vallā çālgı tutālar sabā Ķadā eylence yapālā

-Nasıl gittin sen askere?

(54) vallā ābey benim zamānımda Ķāmyon vā Ķāmyonna gittim ó zămannā āraba bi şeycik yok (55) ama allā çok şükür ta bursăya Ķădan bi ārkadaşımnan bursăya Ķădan gitdik ōrdan saşlāmız (56) kesildi dē săvaş kōden bilisi vadı allāma çok şükür ben gene ēyyim iyyim (57) dėdim şōle hiç˘ōmadı yā móbārek señ okuman yāzman yok āyrılma dēsin ōrdan ayrılī gidē (58) yā parłāni çāldircē Ķorkiz biz bāşĶü şē Ķorkdūmuz yok

-Hiç dayak yedin mi asker ocağında?

(59) yā āsger˘ōcanda zōppă yimeyim diyen yalan sōlē vāllā āsger˘ocinda löbet bāşkă bi şē yok ābey

143

ÇELTİKÇİ KÖYÜ

Salih Sarı-Yaş: 71

-Niye Çeltikçi demişler buraya?

(1) evelce benim bildīm duydūm borlāda pirişlik var bundan yūz˘elli sene ēvel pirişlik ēkilirmiş (2) evelce piriç borlā gölet Ķıyımış ōn˘için boraya çeltikçi adını Ķoymuşlā ó (3) zamandan bu zamana allā emānet gīdiyo denişmedi hiç

Ne ekip biçiyordunuz buralarda?

(4) ēskiden buydey ārpa susam˘ēkilirdi sōna āyçiçeği çīkdı āyçiçeği dēnir gündöndü dēnir ilk (5) çıktında sōna fasůlye çīkdı bezelye çīkdı pancar çīkdı hālliden beri ēkilir ēllī (6) senesinden bēri pancar˘ēkilir bū şartlā altında işde

-Ne tarımı yaptın amca sen buralarda?

(7) çālışdım tabi yāş yētmiş ātmış sene ātmış beş sene çālıştım ben çālışdık ī kötü ēşde biz ó (8) zamannar buydey ārpa pancar bū̄ber büber de dikdik yāni

144

DEMİRBOĞA KÖYÜ

Kamil Yılmaz-Yaş: 67

-Yerli köy mü burası?

(1) manav burası timurlulādan Ḳalma bi şehirmiş bōrası bu Ḳădar

-Kaç yıllık geçmişi var?

(2) bilemēcĕm ónu çoḴ˘ēski

-Bu köyde eski yapılar falan var mı?

(3) hamam var ēski yapı olaraktan hamam var ōle tārihī bi şey yok yani şurda çēşma yanında bi (4) daş va tārihī bi daş va onŭ geliyo turislē valan mōhüm ōtăravını valan çekiyü bu

-Hamam ne zamana kadar kullanılmış?

(5) biz çocüklŪmuzda hamam Ḳullanılıyodu óndan sōna Ḳullanılmayo sāde yāni odunla ısıtılıyodu

-Bu köyde çocukken oynadığınız ne gibi oyunlar vardı?

(6) her dürlü oyun oynādık vallā ne bilem ben na hāngını annadan āklıma gelmī yā mede (7) oynadık soppáylán çēldirmece ōynādık saklămbaç ōynādık şindi medeyi (8) sopeynan furāsın ōnu birisi sopeylan tutuŪ vakitte bōrdă sen oyunu Ḳāybedirsin sōne borē (9) bi sınırlı bi daş Ḳōrduk attīnkıs elindeki sopáya deyēse oyunu Ḳāybedirsin

-Kaç kişiyle oynanır bu oyun?

(10) çoḴ˘ōynanır ó çoḴ˘ōynanır beş kişi ōn kişiye Ḳadar˘ōynanır mede oyŭnu

-Çocukluğunuzda babanız ne işler yapardı?

(11) tarımla meşgul˘olurdu ārpa buydey ayçiçeyi pāncar bunlarla idāre olurduk meyvelēden erik armut bunnar

-Annen Ramazana ne hazırlık yapardı?

(12) kartoloş˘açālar yuvka dēris ónnarı bŌle āşāla bişirilē onnărı börek yapalā yirlē

-Yufkaya kartalaş mı denir?

(13) onun yīnicek yımşak bırakılır óna kartălaş dēnir Ḳurusuna yūfka denir yā süresin katık (14) peynir peynir ufalāsın yālāsın sürēsin ónu dă ōle yīrsin kartălaş ev hamırları yapādĭlā bŌle (15) yuvarlak yāvut erişte dēniyo ónnarı kesēlē bŌlĕ Ḳurudurlā hazırlā ónnarı yapādĭlā erik armut (16) Ḳurusunnan komposto yapādılā bunnarnan ēskiden bölĕ şē yapādılā

-Başka ne gibi hazırlıklar oluyordu?

(17) işte ākşām sofrădan da çōrbă ōlur arkădan yemek olur datlılı olur bunnarı yīyoduk allah ne (18) vēdise bunnarı yīrdik çocüklŪmuzda

-Özel bir yemeği var mı köyün?

(19) yok ōzel yimeyi yok bayramnāda baklăfa yapılır başĶă dātlılā yapılır peynir tatlıları yapılır (20) peynir daşı vadı öncēleri ónu bōle peyniri süzekden alırlā tāze peynir dussuz ōllărakdan (21) ōcákde onu başlālā Ķarışdırmā şekkerini Ķorlā bir den yīmırta Ķırālā içersine yīmırtānın (22) sarısı renk yapsın dèyĕ Ķārışdıra Ķārışdıra kóyuldu muydu ondan sōna ó Ķıvāmına gēlinir (23) indirilē tēpsilere dökēlē tabaklara meselâ satin˘āliyoz bu taravın mēşur akhisarın valan (24) manisanın valan pēnir dātlıları vā mesĕlâ höşmelim dèye bunnā bāşĶă ĶātĶı yapıyola (25) bizim bōrdă kōde yabılanlā doval olur

-Avcılık yaptın mı?

(26) yāpdım

-Buralarda yaşayan yabani hayvanların isimlerini söyler misin?

(27) üveyik güvercin sığırcık bunnar kēklik sērçĕ olur yūrüyĕnnerden davşan va tilki var çakal (28) var Ķurt var domuz var ayı var hepsi vā dāda ovaya bi de iniyola āydınnarımızı yiyolā (29) domuzlā karpuzlarımızı yiyola ayılā ayçiçeyine āydın dēriz biz

-Burda yetişen bitkilerin adı nedir?

(30) karpuz büber domatis misir bunnā yētişiyo arpa buydey

-Çobanlık hatıranı anlatır mısın?

(31) bu dālāda keçi gütdüm bu dālādă her çalının dibinde izim vādır çōkdū āma bū dāların (32) Ķıymetini kekik yiseydim gene yetĕcekti mis kokulu dālān Ķıymetını bilmesim yirmi sene (33) yimbeş sene çobannık yāpdīm bu dālāda

-Doğadan toplayıp yediğiniz otlar var mı?

(34) var kekik var vallā pek bilemecem hatırıma gelmoyō onnā bazı kalafak dērler ısmıdık derler (35) bi yaban maydunozu dēler hāşlănır turşu yapılır sirkeli sarımsaklı bunnar var īspıdık ōtunu (36) yıĶanır Ķıyılır haşlanır yımırta Ķırāsın içine Ķavırısın yirsin ebegümeç otu var ó çok (37) dovadır çok yarayışlıdır içērde böbreklerde daş maş olusa bunu dökōyö ó da āynı (38) şekilde temizlenir Ķıyılır suvannan bōle yağınan Ķavırısın onu da ōlĕ yirsin çok dovāldır ó (39) ónu çok areyolā bulameyolā

-Dağdan toplayıp yediğiniz meyveler var mıydı?

(40) var dālga yemişeni var yaban˘ēlması var yaban erī var yaban˘āhlūtları var ārmudun bi (41) düşüyü yāni āhlıt dēriz ónnara kızılcık var fındık var dālāda

-Bildiğin ağaç ve ot isimlerini sayar mısın?

(42) vallā hayvannar her türlü ōtu yir bi mēşenin dōrūnu yir keçi filizini yir dōruk denir pinar (43) meşe davılgă Ķayın āğăçları var

-Çobanlıkta böyle başından geçen bir olay oldu mu?

(44) ōlmadı Ķurt domuz çakal tilki davşan bunnarla Ķārşılaşdım bobam bi gün dādă keçilērle (45) çobannık yapārkan keçi güdērken bi ayı tesādüv ėdi keçiyi bōmuş biz dĕ gitdik (46) āldık kurtādık bu

-Keçi peyniri nasıl yapılır?

(47) keçi peyniri sāldıkdán sōna ısıdılīrdı işine maya Ķatılırdı tam zámānı geldi miydi (48) būnŭ süzeye ālır süzēdiler óndan sōna dūzlu suya atılırdı dūzlan eridilmiş suya o suya çorak denir peynir çoraĝī

145

EBEKÖY

İbrahim Durmuş-Yaş: 68

-Yaşın kaç?

(1) kırkˇüç dōmnıyın

-Buraya neden Ebeköy denilmiş?

(2) ēskiden ebeköv deye mēn de ōle biliyim ēbe mi çokmışdı vādı ne çōkmışdı hiç denişmedi āynē isim

-Burada ebe mi varmış?

(3) herˇalda ōle vāmışdı yāni pek bilemīcemme

-Burası yörük köyü mü?

(4) yok manav köyü

-Nereden geldikleri belli mi?

(5) bilmōmˇunu nērden gēldiklēni gåvır zămānında sātin bōrda vāmışdı

-Köyde böyle çocukluğunuzda ne oyunları oynardınız?

(6) çīldır bōle tebeşiri işē arasına atādın ónu būlan Ķaçā sāĶlanır bi şē bi şē olurdu başka (7) Ķōlaşmăcık bōlĕ gēzēdik işēdēdik

-Kendinize oyuncak yapar mıydınız?

(8) yav olmazˇōlur mu hēr şey oyuncaklan çocuklā bōle şindik millet işē daldı bak borlara da su (9) geldi millet açılamoyokun nerē gītçek tarleya ēsgiden iş yōkdü güç yōkdu çivtten gelen (10) topˇōynămā gidēdi yāne ēskiden çarık geyēdik şincik

-Çarığı nasıl yapıyordunuz?

(11) Ķo hayvan derisinden bōle dikilirdi bōle Ķuşak sarādık bōle giyēdik aynı bōle iplen sarādın (12) ta bora Ķadar

-Kışın su almaz mı o?

(13) almas deri yāv çünkü dēri alır mı sıcacık dura şindik alışdık çizme avă (14) gidēken bile cizme giyē avă gideriz

-Eskiden üstte başta neler olurdu?

(15) siyah pantol olurdu bōle te bora Ķadā bōlĕ bālāsın ipi vā ónun īçinde bōle bāladın mı āşıma (16) Ķadā çözülmez ó dūzgin bālāsan āmă dūzgin bālămassan as sōna da birden varıkan çıka (17)óñu hēr bi īsan bālayamaz pāntolun içinde Ķalī bu şēyi bōle sarāsın cizmē gibi (18) hiç Ķarı yar geç diz boyu yarī Ķarı gėçer īçine mīçine geçmez bāladın sımsıkı āyna (19) cīzme

-Üstte ne vardı?

(20) ēnteridir ḲazāḲdır pāltodır kafada şāpḲă vārdı ēski işēlē va gagaklı şāpḲălā vā ya onnarı giyēdik kasget

-Şimdi neden kasket giymiyorsun?

(21) buña ālışdık buñu gēyyīm ben doksan beşde hāciye gittim gēldim ben óndam bēri devām (22) ederin ēskiden gagaklı şāpḲă

-Şapkayı ilk ne zaman taktın, askerden gelince mi?

(23) yōk be yā ōn˘üc˘ōn dörd˘om beş yaşlānda şindi gēnşlē bāşı Ḳăbak

-Şapka giymesen olur mu?

(24) sēn nası gēymeyen ben de gēyměsem başına güneş çarpăr nē (25) alışḲın˘olmayınca çapā bi şē ben buna ālışmışım geymeye ālışmışım hayatda ūtanırım zātin (26) bak bak bu dā kāfāyı üşütdü dēler bana şindi dōru ōturalım dōru Ḳonuşalım

-Bir zanaatin var mı elinde?

(27) ben çivçiyin lēşberlik yāpiyom yāmădīm iş de Ḳālmădı tavukçuluk yāpdım Ḳoyunculuk (28) yāpdım yīmartlayan tavuk bakādım aşādă kümesim ōtĕ yānda yērim vādı amă yīkdık sīra (29) bırakdık hēpsini bitti iki bin dāne yīmartlayan tavuk bakdım ben

-Tavukçuluk zor mu?

(30) pară öldu mu Ḳolay da yem anassının gōzüne çīkdı şindik sīr bakıyos bundan iki sene evelsi (31) yirmiyi geçik hayvan vādı bōle sīr hayvanı bi hāstalandık devām˘ėdiyo hincik hāstālık (32) bacām şişdi sarı su āldırdım óndan sōna Ḳalp ānjiyo öldum ānciyo ölduktan sōna gittim (33) toktura dēdilē Ḳalp böyümesi va āmelyat yāmădılā beni hap vēdilē gūnde om bir dene hāp (34) yutuyom sēkiz sabālēn üç āşemnēn cēplen gidiyirım gitti yère Ḳadan

-Amca ne ekip kaldırdın köyde?

(35) buydey˘ēkeriz ārpa ēkeris aydın sovan ēkeris bübē ekēdik büberi bīrakdık bēş˘āltı sēnedir bi (36) yēngennen ikimiz Ḳaldık çocukları bāşımızdan selevatladık dōrt dene Ḳız vādı ikisi būrsăda (37) ikisi borda iki kişi olunca bizden geşdi gene hincik ārpa buydey āydın sovan movan ekçen (38) dādă sōkülĕcek va

-Köyde avcılık yapan var mı?

(39) ēsgiden çōkdŭ hincik yok işden kimse açıvamayoku

-Sen avcılık yaparken ne avlıyordun?

(40) küme yapādık çayīrdă ōrdek beklēdik āşamda sekiz˘on dene hurādım çakādım˘ōrdeklere (41) bōle kümeden

-Küme nasıl yapılır anlatır mısın?

(42) ēsgiden söyütlen örēdik biz kümeyi şindi şōle bi bıçıḲ˘iki mētrĕ üzınnınde kapısı olur (43) māndelliklerinin delikleri olur yobosu içinde hēpsi içinde olur ördan yaparsın avcılīnı aşāda (44) çayır vādı ēskiden piriç ekēlēdi dışardan gelirler ēkerlerdi icarına üç yüz˘üş dönüm tarla vā (45) bōrda çayır millet hincik buydey biçiyi misir ēkiyo hēpsini kannıbār ekī (46) sēksen doksan kişiye paylaştırdılā ónu yuvar bi idāre olup gidiyoruz

-Kümede nasıl avlanıyordunuz?

(47) kümede birisi çimenneri bōle düzeldirsin suyu Ḳoyvarısın su dolar mōturuna (48) (1undan sōna gēcĕ ōrdekleri çākdın mı geliłlē ōrdeklē iznikden Ḳākanyoru ta bórā gelir Ḳışın gēlir yāvri yāpiyolā onnā hincik

-Ördeği vurunca nasıl pişirirsiniz?

(49) eve gētirisin ēvdĕ yiriz yēngen bişiri işde nası işterseniz yap içini doldur pirinçlen bārçă (50) bārçă Ḳo yi çok yāvlı olur şincik gēlmes ónnān bi büçükˇiki ay sōna başlā ördek dērĕde (51) bulunur Ḳışın bi kaş kişi var işte giden geli bēlli beklisin hurā gēlir

-Başka ne avcılığı yaparsın amca?

(52) bıldırcınˇāvcılı bıldırcın yazın bicik bıldırcın çıkdı ama ne deyom sanā işden millet gözünü (53) açamayo iş çok pāra as yetişmiyo işde borlādă ne Ḳārnıbār ōlur ne kelem ōlur bübē ōlur bak (54) te ōrda mezā ārdısında dāyi bübē vā

-Şimdi daha çok sebze mi ekilir?

(55) çok sēbzĕ ēkilir köylü yavi būdāyˇēkiyolar Ḳānnıbahārˇēkiyolā kelemˇēkiyolā ēsgiden üş (56) dölümü adam bi ekēdi zorˇakından gelirdi hincik ēlli dölüm bēlki ama otuz dölüm (57) Ḳānnıbaharˇeken vā

-Hangisi daha çok para yapıyor?

(58) şānsına gālik fasille ekēsin fasille bu hāvta para yapā üş gün sōna inē

-Köyde ne yemekleri yapılır?

(59) köyde ne yiyem tārna çorbası Ḳuru fasille yāş fasille işte bōle piłåv tā ne yicen (60) Ḳannıbaārˇōlur ne mevsim vāsa ónnā yėnir bu Ḳădan

146

EĞERCE KÖYÜ

İbrahim Vezir-Yaş: 70

-Çocukken burada oynadığınız oyunları anlatır mısın?

(1) çıldır˘oynādık şimdi gēce meselâ şōrda dibek daşı va mezārlık daşı işde ōrdă çıldır˘oynādık (2) biz bi çomak yapılırdı şo͞le bi çomak yapādık çomayı atādık samık dēnir˘ona ōrdan˘ātdı mı (3) kim alır gelirse o şē yapıyı heralda Ḳāzaniyo tekrā atılıyo gene ēskiden bi de orak biçēdik ēlli (4) altmış kişi ōlsan olurdu sabahları ēkmek kāyvaltı ó tarlada vār mı ó zămannā yōkdu ēşi (5) ērikden çōrbă yapālā bulgur pilavına çōrbă yapālā ço͞lmeye Ḳuyālā ēkmek katālā (6) ü͞stüne dōru sabāla ēlli çōrbayı ātmış kişıya ēkmek yinir sabālen yi͞cēn bi çōrbă ōnu şē (7) yāpdıktan kerĕ o͞lennen gēlir o͞len˘ēkmeyi yidikden kerĕ dinnenmek yok bi͞ i͞nē olur i͞nē (8) çıkımı yarā gidē i͞sannā gēriden āynı Ḳoyun gibi biçe biçe tarlanın˘üs başına çıkā gēride (9) dēsteci olur ēlli kişiye kaş tāne dēsteci on tene bēş dene neyse ārkada dēste topleyo (10) dēsteyi topladıkdan kerĕ tekrā geri dönüyo bālık dutmaz derelēden su bōlabilirsen su sū (11) būlămāzsan gidiyon sırtına balye yāpıyon ónu dōru ıslamā gidiyoñ˘orlādan ī͞slayıp geliyon (12) eyē bi de bālamāssan siktir˘ēdiyolā ōrda Ḳolāy dēil˘ó zăman dēstecilik bu āladin (13) günnē dĕ o dēstecilikde nelē çekilir nelē bōrdan kēserinizden ta göbetlere ramazanıñ (14) kēserinizden ta göbetlere göbetlēden ta borē çāyo͞zünē gēldik çayo͞zünden āşamdan boreya (15) ēskiden araba mı vadı vesāit mi vadı yokdu çok zāmetlē hane Ḳoley dildi hārman (16) zamanā tınazı savırısın tīnazı savırdıkdan keri kalbır vā güzē güzēnen bo͞le gēçirisin (17) bi͞dey Ḳalır óndan keri

çuval ó zăman bo̅le bi̅dey mi ōluyodu yāvud˘üç kile yāvud (18) dört kile āltı kile bi̅dey tūtāsın˘ōrdan bi̅nēsin˘ökūzleyñe dōru tarłăya (19) çevirmeye çevirme āşam˘ezānına mı gelcen yāssıya mı gelcen dēmedi yıkāsın (20) bi̅deyiñ˘ālırsın āşamnan yimēyñe gēlirsin bāzī zamannā fākirlik vādı çok fākirlik vādı (21) vallā ne diyelim ó zămannā yalĭn˘ayak oldi̅m günneri bi̅liyom ben topră̆ye basămazdın vallā (22) tōprak dă īsanın ayeyi biçēdin ayeyi şimdi o̅le mĕ şimdi ādam yolu (23) bilem vēmĕyo ēskiden tālalān˘i̅çinden yol verlēdin˘o̅le harmannara gēlirdin en˘evełâ (24) di̅rennen bi̅ ākdarısın óndan keri yābaynan˘ākdarısın hā tınaz gēldi yıvāsın tınazını sıyırgılā (25) vādır sıyırgılānan toplāsın bo̅le bo̅le zaman geçirdik bis

-Sen çocukken köyde düğünler nasıl olurdu?

(26) düĝünnē ārkădaşın dēdiyi gibi işde borē bi̅ āteş yākılırdı mesełâ pomaklādan īsan (27) gelcek ne dėrlēdin imen˘óna konak gētirilēdi tā gidēdik orē sīrta pōmak˘üsēn (28) dērdik şōrda ōreya çalgılā çala çala gidē ōrdan dönē tu̅rkü çağırıllar tu̅vek˘atălā (29) gēlirle bōreya dönēle ateşin bāşında dönē dönē nēreye konak verildi kiměñ˘evine (30) fiłånıñ˘evine ordă ō bitē hērkeşi i̅vine Ķōrsun zamānı gelir bi̅ tombul göt yapāla ali osman (31) dayı dēdilēri ně zăman ne sāpındandın˘o çavdā sapından böle adamı tombul yapādın (32) pōmak˘üseyn adam dērdik çeki çekiveri bunna çēki çekiveri çok nelē nelē işte bunnā yāni bi (33) tārih gibi bi şeydir şōrda rāşit dedi̅ñ āvlısı genişdir Ķara sabannā vadın i̅ki tāne öküz (34) yapāla koşāla Ķāră sābana Ķara sabănnan eyē yānış gidēsĕ bi bi̅rini deyneyi pātladır bi (35) bi̅rïne bollada şē yapāla gelin yapālā düĝün yerinde bi de gelin yapāla şi̅mdï yapālā (36) ōynadıllā ādamdan gēlin yapālā ōynadırlā işte dēycem bunnarı go̅rdüm ben başkă go̅rcek bi (37) şeyim yok hērkeş şimdi ārăbasını alan mōtŭrunu alan geliya arabasınnan gēcĕ bōrda şeyini (38) veriyo adetini vēriyo do̅nüyo sabālan geliyo yėmēyïni yiyen yimēni yir o̅lenlen bi yimek yapālā

-Ne yemeği yaparlar?

(39) pirinç pilavı döşēlē tās kebabı dātlı bunnā ó zăman o̅le midi bākam bulabiliyo muduk pirinci (40) ō zăman eyïdi āmma şindi zengin düĝünü zengin şimdi văr ō zămannā yōkdu

147

GÖKÇESU KÖYÜ

Sabrı Kaptan-Yaş: 78

-Bu köye neden Gökçesu demişler?

(1) bōrăsı gök suymuşdu hāsılsōrădan yonan˘işgālinden falan sōra osmannı şiyī (2) yeni ātatürkün cumūriyeti ilan˘itdikden sōná ōzel olaraktan gōkçesu ismini kōymuşla (3) ōrhan bey zamanında ōrhan kalesi dēriz yukardan bu bilecikten al yarhăsara dōru yar (4) hasar dă tayfurlukmuşdu ó zăman bunnā ibdāl˘ōlüyö harblē çīkiyö bilmem (5) ne ōluyo fālan bunnā Ḳālıyo Ḳale hāłâ durar ōrhan bey Ḳalesi tāyfur

-Kalıntısı var mı?

(6) var devamnı kalıntısı var yerhisārda da bōlū́ ó zamanın hamamnarından Ḳalmă var (7) bu dá ōnu ārayo hā tārihi hamamnarı var sōnă cāmi bilen yok o zamandan beri şindi orlānı (8) devlet yēniledi dā teşkilatlandırdı pērişan hāldidi yīkıldı falan yani ėyileşdi güzelleştirdi

-Çocuklukta oynadığınız oyunları anlatır mısın?

(9) çōcuklukda oyunˇoynādık köyümüzde birbirimize sevgimiz saygımız çokdu yāne hocaya (10) gider okurduk falan kūzu olak güdēdik mavişdi taş dēnek met dēriz hattā dēnek iki Ḳarış (11) kadā da yāparız onna bura taş Ḳoruz kale yapārız hatārız kārşısındakı da buna (12) hūrusa biz ó zămannā ēbe ōlmuşˇōlurus kazanır ho taraf hē met dēriz óna bis órā ō (13) kaleye ó taşı ó deynē hurdūn záman ō kāzanırdı biz geçēdik órda yēlēdik ōnun yerine (14) yelēdikˇişde ó bōrdan mēti atādı biz koşādık ordan cakalādık falan yāni borey (15) māksat kaleye hurabilmek ō mēti sōra birdir bir dēdik bōle eyilirdik üzerimizden atlādık (16) birbirimizin kim atláyemesse ō yatardı ōnunˇüzerinden atlanīdı bu şekilde falan taşla (17) ōynardık Ḳuyu daşı dērdik bōlü kare çizērdik ó Ḳuyulān içersinde dokuz tāne daş onnarla (18) oynārdık hangisi gālip gelirsĕ ō ēbe kalırdı sōra çizgi cizēdik kare içersinde sekis tāne (19) sekme dāşı dēriz óna sabın şekkinde daş sekerek dutā ōtĕ başa varısan sen (20) kazāndın varamadīn tākdirde ēbe kalin bunnarı oynādık çōcukkan hā ōkula gittim zemanda (21) ōretmenimiz allā bin kere rāzı ossun çok yerliydi musāmere yāpdırīdi bu yōnan (22) savaşının musāmĕresini yāpdırdı ō záman yōnanˇişgālisini

-Rolün var mıydı?

(23) var bak sĕn şimdi beñˇorda çıkdim zamanda sāněye çıkdim zamanda onˇiki sayfã şeyim vādı (24) ēzberledim ónu şȭlēdim yonan zamanında ónu āyniçini āskerde (25) toplandık üçüncü ōrdudur āskerde ōránın baş kumandanı nūrettin baranseldi benˇōrda (26) āynisini bunun işgāl ėtdin mesĕłā ōn tu̇̄rgˇasgeri yābdık on gevırˇāskeri yābdık üç beş dĕ (27) Ḳadın yābdık būrē kuyduk bi ōdăyă yōnanˇāskerleri gēldi bāsdılā bizimkilē bi yāndan ónnā (28) bi yāndan savaşa ónnarı Ḳūrtardık Ḳurtardimız ānda bu zavallı ōrdu komutanımız bu acıları (29) çekmiş bāşládı ālama harabasında āççıkˇārabada hana i̇çkileri tāzeĕyince (30) ālamā bāşládı bölük Ḳomutanıma dėdi ki bunu dėdi sen nası işlērsin nası yāpdın ben (31) yāpmadım dėdi bunu dėdi bi çavuşumuz var ó yāpmış ȯretmenin musāmelesindĕ dėdi (32) būrsánın yenişehir kazāsının gȯ̈kçesu köyünden bū dėdi çārın şunu dėdi hōrdu Ḳōmutanı (33) çāğırdım hōrdu komutanı i̇ndi ādam gözlēmdenˇȯ̈pdü çünkü ó ācıları çēkmiş o yonan (34) zámanında hunnā tāzĕlēnmişˇōldu óna Ḳārşı gözlēmdenˇöpdü hemen derhal (35) dėdi buna sūretsiz bi̇rˇay i̇zin o zámānda çīkardı bana elli iki sēnesinde ēllĕra para (36) vēdi çōk bi̇ para bundan dá yol harçli̇ yap yāvrım dėdi hāłâ ōnu ōlduy gibi şimdi yāparım da (37) denetlērim de şȭlerim de hē āskeri̇ ādresem şudur ērzurumdá būlunan çȭpçü alayının (38) tangırtı tābırının vīzıltı bołuĝünde turpˇōĝlu āk büber adresem sıfır gāyet kısadır ismim (39) ibişˇōlu siliş kövˇādresem de şūdur aşākı çēşmĕnin yāndá ēvi ismim āli ōlu veli köyüme (40) geli̇m záman kime sorsan dēyvĕri

-Delikanlılıkta arkadaşlarınızla muhabbetleriniz nasıldı?

(41) arkádáşlarımızla āyni şēkilde bȭ̈le sōbbet edēdik yėme i̇çme sōrá şūrlara ād (42) Ḳoşduruyduk sēymen dērdik herkes silahını alır du̇̄n sāhibi bi̇ torba bārutˇalırdı bize (43) dōlduruz tüfeklēmiz va tan tan hatārız yuvarlak çēkilde hattā ondan sōra (44) türlü ōyunnā çıkarıdık kimisi Ḳīz tarafı ōlur katınˇēlbisesi giyer kimisi ērkek onnarı çālma (45) gibi falan fiłån bi şi̇lē ēñ sōnunda benim yāpdīm şekil şu şimdi beni dōktor yāpdılar (46) bi̇zdĕ öküzˇārabası va dá öküzˇārabasınınˇȯ̈ñ kısmına bindirdiler beni bi hāsta vārmış ōna (47) gȯ̈türdüler beni tedāvi etmē ben de ó arada i̇nĕnin böyu̇̄ çuvaldız vērir çuvallar falan yırtıłdi̇ (48) zeman bunnarı dikēriz o var yanımda hāstá závāllı yatıyo vay be dėdim bu hāstanınˇişi (49) bitmiş bu tatanozˇolmuş ben buña bi inne yapam o çuvaldıza adama bi dürtdüm tüm adam (50) kalktı beni de ó ārábadayım ya burda sānede bi āteş yānıyo ōtá yēde hādi langır (51) lungur gi̇rtdilē sēnˇāteşinˇiçine bi̇z de öteledile señˇōña yaparsán bi̇z dĕ sana yapārız (52) dėdiler hana genşli̇mizdĕ bōnu būlurduk şakamız geçēdi şimdi sen ȯ̈le allā māvaza (53) bi̇rine bi şáka yap işyān ėder yāni i̇ bilcen

-Amca ne işle yaptınız?

(54) ēski saban yapādık kāra saban dēriz puluk onu yapādım sōna arábalāmız bizim āçˇarabeydi (55) ónunˇēski dini barmānı yapardım bōyndürȕ̄nü yapādım sēlvĕsini yapādım hindi (56) ēskilēden yāpdım sanat bunnar bi tarafa gi̇dib de haná bi işe girip (57) çalışmadık

-Eskiden ziraat nasıl yapılıyordu köyde?

(58) şimdi benim tarım zirāt bi tarláya üş dört sefĕr sabanˇātādım nādas yapardık yannız ben deil (59) bütün Ḳōmşula yannız cenāballah dȯ̈rt binin çalıştīnın müḳâfātını veri̇di ādámın birisi allah (60) bana verecek dėmiş yāv vērcek dėmiş bi ki yāv senˇallāha āsı mı geliyon (61) vērcĕk dėmeg nē dėmek ben dimiş bȯ̈lĕ yābdım yedi sefer sabanˇātdım tarláya sen gölgĕde (62) yatārkan dėmiş allā bēnim bu mukāfātımı vērcĕk dėmiş ȯ̈tekine dėmiş sen yātïyōdun ó (63) záman hanı çalışīkının bȯ̈le çalışçan bi̇ tēneke būdayı sırtımızda sārınırdık öküzümüzü (64) ālırdık tarłeya bizim bōrlā gȯ̈rüyon kırsal bölge tarláya vardīmız zamanda çiftimizi su̇̄rēriz (65) koyvarız ākşamˇüzeri ikindini óndan sō yá çalı dibi Ḳazārız yavut çalı sökēris (66) tarlamázdan bȯ̈leydi geçim çok zor yāni yi̇cēñin Ḳurtardıñ bāhtiyarsın çünkü gübrē yok (67) desteg yok bi şĕy yok i̇şde āllâhın vērdinne haná şimdi gu̇̄bre ātdın ōlmacak bi yėrde ōluyo (68) sōná hērĕf biz ȯ̈küzˇārábasınnan üş dört sevē sürēdik ādam şindi mātorlan yāni (69)

cīzmet˘ēdměya tārlasına nadas yābmeyo bi tarlayı bi kaç sefē sū̄r sen haná dēmin˘ādám (70) istērim ben allā bana vercek mecbur dėdinně çēvirmek˘için bi şē yok (71) şimdi çalışmak sōna geli işlen vay ben˘ō̄ldüm bayildim bilmem ne len ně ōldun dėdim (72) mōtorla sürdün mōtorlan gittin gēldin biz yáyan bi denege buyday sırtımızda gidē gelirdik tārlámıza

148

KARAAMCA KÖYÜ

Muhittin Bilge-Yaş: 66

-Bu köyün geçmişi çok eskilere gidiyor mu?

(1) vallā ōnu bilemem yalñız Ḳarayōncalıkmışdı ōrdan Ḳaraamca Ḳaraamca ismi de bo̅̈le (2) deişmō deişmō yāni bizim kövün ismi deişmo hēpsi deişdi

-Gençlikte neler yapardınız eskilerde?

(3) ēskiden dovul bo̅̈lü ondan sōra kēmāne cu̅̈mbüş bunnā bulunuyo sasam (4) i̇şgi gāyet bol bu tarafta hēr yerdĕ būlunuyudu ó zamana şārap dēliḲanlān˘o̅̈ñde (5) ci̇niynen berāber bişi̇nē yicek nē i̇çecekse hepsi gēzzēdik ārăba (6) ārkamızda o̅̈küz˘arabăsı ó zămannā o̅̈küz˘arabası ó zămannā o̅̈küz˘ărăbası gēçiyo (7) o̅̈küz˘ărăbasını güzel tentenelēdik yāni o̅̈rtēdik gēlin˘içinde óndan evełâ dāmat dāmāt gēşlē (8) götürüdü cāminin˘o̅̈nünde ordă traş˘ōlurdu bicamalāla ondan sōna bu iş (9) başlā şēye gēzme di̇ni̇ yo̅̈nne beygamber Ḳavli gu̅̈vey gēydirilē ōrda āşem˘ezanına Ḳadan (10) devām bu iş bo̅̈le i̇çki sōsan diri konur ō bol o bu şēkilde devām˘ediyo benim bildi̇m ó (11) zamannar şindikinnē gibi

-Şarap mı içilirdi?

(12) şarap ó zamannā şarap rakı makı yōk ku ó zăman

-Herkes içer miydi o zamanlar?

(13) ēşte genşlē içē i̇çen içer i̇şmeyen i̇şmez gine ben çōk˘işdim yā ben dēliḲānnık bildi̇n şegilde (14) aşşā yūkarı i̇şdim ben kālik ōn segiz yaşında falan āskere gitdim óndan sōna bīrakdık diyelim

-İçkinin yanında meze ne olurdu o zamanlar?

(15) mēze mesełâ tovuk fīsdık bunnā ó zămannā o̅̈leydi yāni fīsdıktan tavukdan başka bi şē (16) olmazdı ki bo̅̈rek bi de bo̅̈rek mesĕłâ yūkadan yapılan bo̅̈reklēden falan peynir būlunur yāni (17) köy yērinde başḲă ne būluncak bunnā bulunurdu yāni işginin yānĭnda pāzen şo̅̈le bi şē vardı (18) her bi dēliḲannĭ cēbinden birē şişē getiridi du̅̈n sābısının ōreye Ḳadā o̅̈le ōlmădan (19) hērkeş māsrăf yapmaz óndan sōna du̅̈n sābından başlā iş

-Muhabbetlerinizde deyişleme gazel mani söyler miydiniz?

(20) bi̇zim ānnădım da şindi ónu hana bilennē so̅̈lēdi yāni gazel˘āsılır falan sēsi güzeldir (21) bi̇lir gazel˘asılır berāber bi türkü bāşlănır óndan sōra onun˘artī sen de dēvam˘edēsin tu̅̈rkü (22) söylĕnci̇ zāmănnar bilen saten bi̇ kişi iki kişi bilen adam nārsın (23) devam˘ēdersin sēn dĕ türküynen berāber hāngı tu̅̈rküyü so̅̈lērsĕ sēn dĕ óna ēşlik˘ētçen (24) ediyon yāni bū şekilde devam˘eder

-Bir de eskiden seyirlik oyunlarınız varmış ne yapardınız?

(25) şindi i̇ki dāne Ḳadın˘ōlur bi dāne ēfe bi dāne ārap iki dāne ni̇ne hālk tōplaşır çālgılen (26) tabi çālgılā ōluyo óndan sōna ōynālā ónnā ēr˘ōyunu oynālā yāne ōynu tam gāli (27) bitirdi̇ zămannā ārap bunnarın ōynakan Ḳız Ḳarılā ēfe óna hurar hāsır yăyēłâ orē yatā orē (28) o ōndan sōna o̅̈küz˘ārābasınıñ˘ōn taravından bi yana tōktur binē çāntă ēlinde gelir (29) i̇nesini yapā di̇rildir bırakır gider bū bu Ḳădar

-Bu oyunun adı ne?

(30) ārapˇoyunu mu ne hērˇalda ōle ōlması łâzım

-Çocuklukta oynadığınız oyunlar neydi?

(31) māymın dēriz bis māymun bi de ēlinde dēynek dēnēnˇucunda ip vādır ipi sarāsın māymuna (32) āttin zamanı ātçın zamanı bağırıbˇātçenˇā bōle üstünde tā ōlmāssă (33) ucunda bi de şē vadır Ḳūndura şēsi vādır bairması için hūrdă çōzüyonˇ ayānī ne zaman (34) yīkılırsa óndan sōna bırakırsın bi de şu vādır óndan sōna mētˇoynāsın Ḳārşıdakı eğer meti (40) tutabilirse senˇōrdan deynei bırakırsın yerindeki deynei ama tūtamāsa saya ātdi (41) zamannā kāç mētten mete hurāsın gēriye sen kāçˇadım gitti ónu cezālandırısın yāni ó ó (42) arada cezālanīyo Ḳāli ó ónu ōle yapādık bi de çatal çomak oynārıs mēsĕłâ hayvan güdēken (43) Ḳāncalıdır ónnā Ḳānca gibi şēklinde çomak kēseriz iki dene şark mēsĕłâ barmak şeklinde (44) ikiye bölēsin barmăı ōynarsın içˇiçe kāpanırsın sayı olur içˇiçe āçılırsın gene sayı olur biri (45) kapanırsa sāyı sāyılmas bunnā bēnim bilcēm bunnā

-Taşla oynadığınız oyunlar var mıydı?

(46) mēsĕłâ tokurcum doḲuz daş dōkuz dene o dōkuz dene o ónu ōynārıs kāre kāredirˇónnā (47) mesełâ cizgi cizgi ónnā bölükdür ónnān güççīnü bi yere yāne dōkuzların üşünü bi araya (48) getirisen daşın ó zamannā mālibe giri yāni ó bāşlāsın óndan sōnası āzaltmā (49) óndan sōna tabi sen bana tabi işeyi hāzırlamışın üşünü hazırlamışın orē yāpdıkca üşü ónun (50) daşlānı alırsın óndan sōra ó mālupˇolur bu bu Ḳıdan yānĕ bēnim şē yāpdıklām

149

KARACAALİ KÖYÜ

Necmettin Öztürk-Yaş: 75

-Bu köy geçimini nasıl sağlar?

(1) bu göv bundan dēyem otuz kırk senĕ ēvel hāyvannālan Ḳara sabannan çif sürēdik buydey (2) ekēdik ārpa bū yētmĕdi bāşládıḲ misir ekmē mīsir yētmĕdi āyçiçeyi çīkdı ōnu ekmē bāşladık (3) āyçiçeĝinden sōna pānçar çīkdı onu ekmē bāşladık tomātis çīkdı ónu ēkiyos şindīsĕ biber (4) dāmatis ēkiyos ama Ḳanımız˘aç onda sōlēm şimdi kusura bakma (5) gāli yētmĕyo māsraf çok büyük gūbrīynen mazod āldadıyo bizi ēskiden hārman sürēdik (6) sābá ēzanı eveli Ḳākādık hārmana sap getiridik yayādık öküzlēnen beygirlēnen beygiri (7) olan tā Ḳolay˘ōlurdu ōküzü de yėdēsin hārmānda ısıcak˘ōlmassa hārman˘ōlmas (8) ıscak˘ōlcak harman˘ōlcak toz duman sāman ónnan˘içinde akşama Ḳádā ākşamīn (9) yabanın bürnunnan da būydey bi tarafa saman bi tarafa āyrılır yabanın bürnunnan ōlcak şey (10) dīl ama ayrılırdı bōle adamın mahsülüne göre bir˘ay sūren˘olur yīrmi gün süren˘ōlur óndan (11) sōra gāli saman böle balya olmāzdı şimdig gibi saman˘ōlurdu bir havtada samān çekerdik (12) gėce toz dumman o günneri yaşadık şimdisiñ īyi güzel ama yetmiyo

-Çocukluğunuzda sokakta hangi oyunları oynardınız?

(13) birbirimizin gözlēni bālādık ēlimïze bi zōpa fīlan yēdeki āğáci buluverī misiñ onun içi (14) seslenmeden dākılır ō ağáci aramā gidē sobba elinde düzcē tikennīn˘içine (15) girē gün ışırīr fīlen gėce yārısına Ḳádā oynādık bi de soppaylen hurādık domuz˘ōynādık (16) domuz dēdilē ó sopalāmız yūzümüze gelir yarādı ónnarı da oynādık vagit geçiridik (17) ayaḲḲābı da yōkdu ama

-Ne giyerdiniz ayağınıza?

(18) nē gēycen tikennē bātādı sūrtēdik˘ayāmızī tiken Ḳırlır yīrmi gün sōna ayāmız (19) Ḳāra ḲabācıḲ˘oldu ana hālbugi tikinen dōlu āyaḲlānın˘altı Ḳara Ḳabacık dīl ó tiken doluydu (20) yoksuzluk vardı bōleydi günnēmiz

-Başka oynadığınız oyunlar var mıdır taşlarla oynanan?

(21) tāşlarnan daş˘ādışırdık kimin gūcü var atādık kim gūçlüyse dā ileri ātādı

-Sen çocukken köyde düğünler nasıl olurdu?

(22) düĝünner˘ēsgiden men çocūykan çok güzel yuvká börēĝi yapādılā ōle olur herkej˘ōnu (23) yėmek istēdi tavık Ḳızarır yuvká böreĝi olur yime içme tā şen ōlurdu iş de yoḲ (24) ḲālabalıḲ˘olurdu ama hep nāebi ? yėme içmeye dönērdi çalgı da ōlurdu

-Delikanlılığınızda köy odalarında toplanıp neler yapardınız?

(25) ó záman şōlēdi āğalān odálarī olurdu kōv˘odası dīl dam hayvan damnānda (26) böyüg˘odaları misāvir bīnī bākılırdı kelli felli horlára geşlē toplaşırdı soğuḲda āteş yaḲādılā (27) ōturudulā ōrdan bürdan Ḳonuşulur öyun˘oynālā daş˘oynālā kör kelebeye benzē bi şē tura (28) āvcını aç işde sēndĕ miydi bēndĕ miydi turayı vēmiş birine biri bōncůyü vēmiş birine āmá (29) zāḲlı vēmiş şimdi nābıcan hurā sana kīmde boncuk sōle gene hurā ōle günnē gēçiridik

-Yüzük oynar mıydınız, anlatır mısın o nasıl bir oyun?

(30) hó da bōlmaca ō da bōle bülmaca kim dēdi bilmen nĕ yērdēdi

-Delikanlıbaşı var mıydı köyde ve ne iş yapardı?

(31) vārdı deliğānnĭbaşı ō dūn sāhibindenˇ üş beş Ķuruş para alır ama çoĝunu kēndi yirdi geri (32) Ķalannan biraz bi şeyˇāldırı dūnden sōna yiyibˇiçēdilē deliğānnĭbaşı ne dērse ó ōlurdu tábi (33) gēnşler honun sözünden çıkmāzdı ōle ōlcak ölĕ yāpılırdı gēlinˇāttanˇākşemin biraz zorˇinēdi (34) indimēzlē öynādılā ākşamˇōlur hāylā gēlinˇārábada ama davıllā da çałi öynuyolā bōyna (35) ufak tĕveg ó gūne göre içki de içiyodulā o güne gōre Ķonuşuyon bu günkü gibi bol dēldi

-Konakçılık var mıydı köyde?

(36) konāĝçılık köylēde yōktu kōnaĝcılık dur şimdi başka kōyden misāvirˇōĶudun doslāna yāut (37) kāsabadanˇokudun bū bilcek misāviri sen bilirsin ali filen küün (38) misāviri senin ó ĶonaĶˇōlurdu vēli filen kūden gēlcek senin konak işde buna dėnir bōle (39) misāvirine göre köve daĝıdırdı cünkü misāvir ó gün vāsıta yok gēri gidemezdi gėce Ķalcak (40) heralda güzē şē sordun güzē jelē çīĶdı

-Eskiden giydiğiniz elbiselere ne ad veriyordunuz?

(41) şimdi elbise āynı ōlursa dākımˇalbise olur āynı örnekˇolursa olur şābĶá dērdik (42) şābĶádanˇevel biraz tākke dēdik tākke giyēdik gölmek dēdik gōlmek dēdik ēntāri dēdik (43) pāntulon şindi tā kibar gibi oluyo ó pōntul mu diyoduk ne diyoduk

-Annenin anlattığı masal var mı aklında?

(44) ānnadırdı emme bi şē o gün hēm yoksuzluk hēm iş yōkdu fakir tekir mekin ānnelēmis (45) māleye gittī vakit kim çok masal biliyosa ó Ķadına gidēdik ó Ķadın masal sōlēdi hāłâ şōle (46) diyomuş da ādámın Ķarısı ölmüş iki çōcüyü Ķālmış biri ōlan bi dĕ Ķızmış Ķarı istememiş (47) üvey Ķarı nāpsan yap bunları nāpam dėmiş nerē götürem dā ulu dā var büyük daa götürüyo (48) ben bi ōdun kesēm siz bōrlāda öyneyáĶoyun dėyo bi Ķabak lüzgādan tak tak nacák sēsi (49) yapıyo çōcüklā da būbamızˇōdun kēsiya diye āldanıyolā ādámˇónnarı bīrağmış Ķāçmış (50) ākşamˇōluyo gėce ōluyo kimseyi āráyan soran yok çöcüklā öynāĶan mōynāĶan gēliyolā bi (51) Ķuyunun bāşına ōrda su içēken bi sūyunˇiçincek geyikˇōláyo ōlan Ķızı Ķūyuya ātıyolā Ķız (52) órda bi yılannan ēşleşiyo işte ó gāli ólların bi de mānisi sōlēdi ó yūsufcūm ėlimde Ķāra (53) yılan belimde çīĶar Ķardaşım beni órdan bū şeyleri bilen Ķadınnā annadırdı işde

150

KARAKÖY

Ahmet Atar-Yaş: 78

-Adın soyadın nedir amca?

(1) ahmed˘ātar

-Yaşınız kaç?

(2) yētmiş sekiz

-Bu köye neden karaköy denmiş?

(3) Ḳarakö şimdi bizim dūyuşumuz būrası bi̇ kadın çifli̇miş Ḳadın çifli̇ derken sōna Ḳaraköv (4) düyolā zăman gelir de bi Ḳādın dālıyo bōrdan ū̇rüyo óndan sōna Ḳarākō̤ Ḳāmış

-Kaç senelik bu köy?

(5) yōnandan evel yōnan geliyo burē çok evleri fiłån yākmış perişan hāle sōkmuş gene millet (6) tōpleşiyo işte iyi kötü binā yāpıyo kövüncek kadamışın

-Bu köy geçimini neyle sağlar?

(7) rēçberlik yapālā işde mi̇siri ekē nohudu ekē bā üzümü ekē bu sōn˘aylāda zērzevata düşdü (8) millet fasille domata büber şunu bunu yapıyolā hayvancılık yapannā mi̇sir tūrşu yapālā ekēlē (9) yirmbeş ōtuz biñ misir ónu bi yere depo yapıyolā ū̇stünü örtüyolā merdivennen fełån (10) hayvanlara yēm yapıyo çēnesine Ḳadan giriyo

-Çocuklukta sokakta hangi oyunları oynardınız?

(11) çocukkan biz ekseri bō̤le demirlē halkalā olur ónnarı ālırdık böle kövün içlēnde dönēdik (12) demir çeviridik şeylē olūdu āşlardan maymuncuk yapālā bō̤le bi pala bālar sopanın ucuna (13) hōrdukça o bō̤le pūldurdak gibi dönēdi ō zámannā ō̤leydi i̇lencemiz

-Taşlarla oynadığınız oyunlar var mıydı?

(14) kāle cizēledi şekēlē kaya sekdirilēdi tā óndan˘evel i̇ş yok borlāda tōmlar ēkin (15) biçılmiş şūrda yüksek bi dāş vardı bi kütük yapāla kim fāzla ātcek ilere bacaklāndan sallāla (16) sallāla ēylence işde kütük atışı yapāla

-Sopalarla oynadığınız oyunlar var mıydı?

(17) sopalānan şē yapāladı bi bekçi dikēlē óreye delik açāla şindiki karşdan gelir kakā sopeyï (18) ónun˘ārkasında erkekler tōpleşirdi bure oyālāb̄öle şē gibi delik gibi eylence işi ó (19) zămannā ō̤le şindi i̇şden göz açamuyoku çoluk çocuk yā uvacık çōcuk ėli ayā tūtdu mu (20) tarlaya götürüyolā iş yapdırıyolā ōkula giden okula gidiyo ó zaman ōkul yok her yerde (21) serbes sōnă sōnă bi ėyitmen geldi işde kırk birlēde kırk ikilēde ėyitmene gidēdik sōna ōdan (22) da mekir köv var şurda sekiz on kişi her gün gidē gelirdik orē yayan haraba yok bi şē (23) yok ó zăman velhāsılı i̇ki sene i̇şkence o ōkula gitdik orda beşinci sınıva Ḳadanı

-Gençliğinizde köyde günleriniz nasıl geçerdi?

(24) çok zāmet çekēdik ó zăman deliĶannılıkda yėni Ķāve āçıldıydı şunun binanan bu yana bēş (25) Ķuruş bi̇ çay bēş Ķuruş būlup da Ķāveye gidip çay içemiyürdük para yok bēş Ķuruş nerden (26) būlcĕn şindi bizim akranlar dē evliyen bi Ķāveye giremiyoduk tōplăşırdık yāşlılā (27) girēdi Ķāveye biz kappının önünde ki yāssı fiłån ōkundu mu herkeş evine daĝılırdı (28) sokaklāda gezēdik bāşĶă bi iş yok o zamankı zamannan şimdiki zamannar yaşama devri yā

-Çocukluğunuzda düğünler nasıl olurdu?

(29) düĝünnē dóvul getirlik iki gün üç gün dóvul çalādı kȫde yėmeklēlen gēlen (30) misēfir mesełâ böyün cumartesï yarın dün̄ bi̇tiyo böyünden misēfir çok misēfir gelirdi sādan (31) soldan kōmşulară üçer beşer daĝıdırlādı bu misēfirleri

-Ne derlerdi o dağıtma işine, konak mı?

(32) Ķōnak dė bȫle nė dēsen de

-O misafirleri nasıl davet ederdiniz düğüne?

(33) ó zaman gât māt yok kövleri gezēlēdi hārkadaşlık fiłån fiłån arkadaşă yarın (34) dün̄ümüz va hūyrun gelin bazar gün

-Bir şey verirler miydi?

(35) ónnān geldi̇ zaman ókunculuk deye hēllėra yȫz lira bi lėra üş dört kişi geldi mi (36) misēfir oldu mu sabālin bu ya sōpaya daĶālā birē liralık vādı ķât paralar biri der dăvıllā ȫnne (37) düşē sabālin ónnā tōplā bi yėre birikirlē bȫle kāve önnerinen ȫlennin bitēdi dün̄ herkeş (38) gidēdi mēmlĕketine yurduna ó zamannā ȫleydi şindi bambaşĶa

-Sizde kız isteme nasıl oluyordu?

(39) Ķız isteme şindi bi kaç āy˘evel dünürlē gidē tabi iki üş kişi gider sełâm aleyküm aleyküm (40) sełâm buyrun buyrun ónnara gāli çay ikrām ėdēlē ēn sonunda i̇çlēnden birisi bobasına açıkla (41) biz bolayına geldik allahın emrinnen peygamberin Ķavlinnen sēnin Ķīzını benim āmedime (42) mēmed nė ise ōlannarı óna dėyiyo geldik ó da dē ākadaş tamam geldiniz ama ben bi Ķıza (43) sōram añasına soram Ķızı istēse olur gelcēniz dē i̇kinciye gidē gāli ün̄çüncüye ufacık bi (44) mēndil paketlēlē verilē ónu ónu ālī gȫtürü ōlan evine horē Ķārşılālā ónu çay may sȫlēlē şey (45) verilē bāşiş verilē mendili gēttin dėye yāşlılādan biri alī ónu ó zamannā ȫlēdi şimdi Ķızlā (46) şēnnik kitmïyo ōlannan Ķız ānnaşdı mı bubası anasına hi̇ç bi şey yok ónnā kendi̇linden (47) nişănı sözü kesiyolā hātdā bobası gidiyo bȫlü dünür evine de hārkadaş dėyo Ķız istēyo mu (48) istēyo ōlan da istēse bize ne Ķādı dėyo isteyosalā dėyo tamam yāni ben ırāzıyın dėyo hattā (49) ta adabazarına gi̇tdi bu ōkurkan Ķızlan˘ōlan annaşmış sözü kesmiş ónnā bir˘iki ay içinde (50) ēmen düvünü ōldu davul mavul da yok

-Hıdırellez yapar mıydınız eskiden?

(51) yapādık hıdırellez Ķoyunu olannā birē Ķuzu Ķoyun verirtóvuk verilē bunnā bi yere tōplanır (52) pilav yapālā dātlı matlı bişēlē çayıra gidēdik çayırda tōplaşırlā orda Ķızlā ōyun yapā ēylenir (53) pilav ȫlen yemeyi yirlē herkes dālır gidēdi ó zămannā ȫlēdi şindi gene yāppıyolā da heb berāber

151

KARASİL KÖYÜ

Emin Bıyık-Yaş: 70

-Bu köyün adı nereden geliyor?

(1) eskiden boreya dinne yünannā gelmiş yunannā gelincek bizim n̄inelēmiz ō̄le diyōdu hattā (2) bizim n̄ine bizim hālayı ālıyo yunannā gelincek ónnar da dā kō̄lēne Ḳaçiye Ḳaçıncak (3) bōrdă işde rāmetlik büyük dēdemiz atatürk ünnannarı Ḳōleyo Ḳōleyincek (4) yunannarī karasil dėmişlē ō̄le bī şeyĕ kılıcı yāni

-Komutana ne demiş asker?

(5) komatana mı her˘alda düşmanı kasatureynen her˘alde bıçaklıyola üleçyolā onnā da (6) Ḳaçarkanda hani eskiden kasatura olurdu piyāde tüveklēnde işe karasil dėmiş (7) her˘alda ilerde Ḳar var˘ımış ben dūydüyüm ō̄le gülüm

-Sen nineyi nasıl aldın anlatır mısın?

(8) yā şimdik ūzun hiḳâye şimdi şō̄le oldu óndan sōña bubam kövün aĝası idi ben ó zămannā bi (9) cāyillik yāptım bi Ḳız sürükledim cezā evine düştüm cezā evine düşücah bana bi on senĕ (10) cezā vēdilē ordan sōna yāñış˘olmuş dēdilē dū̄şürdülē cezāyı on˘aya beñ içerdĕ içerdeyken (11) bubam sana dedi çerkez Ḳızı alcam dedi ābey ben Ḳız için yatıyom ācik evlenmeycem yok (12) dedi sana çerkez Ḳızı alcam çerkez Ḳızı da almak ó zăman adamı gerdiri sıkı mı çerkez Ḳızı (13) alcen ó zăman ó zamannā avırlıklā var˘ī̆dı avırlık derlēdi

-Nedir o?

(14) başlık parası Ḳızıñ˘anasını tutuyo üç binnara para veriyodu üç bin lara çok para tabi üç (15) binnaraya Ḳızı āldik hanımı aldım ben üç binnara vēdilē eme nişanlaḴ˘ōlduk (16) nişan˘ōlduk ama şindi Ḳaynatam ōlmüş Ḳayınnam bizde Ḳızıñ˘ānası bubama dēmiş ōlan (17) dėmiş benim kapımın önünden geçēsen yüzū̄ vērmem bitti iş bitti nişannıykan

-Geçmeyeceksin o kapının önünden öyle mi?

(18) geşmi̇cen ādetlē ō̄le istēsen geçēsen Ḳızı alameycan gülüm Ḳarı da bulamīcan üç bin lara (19) gidē Ḳız da gidē hepsi gidē ovada Ḳoyunnāmız varıdı Ḳoyunnarı geldi̇niz yōla çīkarıyom (20) hānım yōlă çıkıyu Ḳārşıdan yahni iki yüz˘ādım yeden bō̄le vāy vāy yāpıyı (21) ben de vi̇cik ātiyim ah yavrım diyom ama anıma kārşıdan iki yüz metire ilēden hanım ben hātda (22) şō̄le ó zaman Ḳol sāti bile yok Ḳolnu gösteri̇ ben de Ḳolnu Ḳolumu alır mısın gibi geliyo (23) bana ah amına Ḳodumun Ḳanci̇ seni diyom āyşam benim gibi borda adamım vardı yāv (24) nişannım bana Ḳolunu bō̄le gösterdi ne dėmeg dedim dur ben annayam dėdi gidiyi gālim (25) yōlleyo benim nişannıma anāsını yollayıncak anasına deye Ḳız da deye ki ben dėye eminĕ (26) diyi̇ sāt alıvermiş sāti Ḳol sāti deye Ḳol sātini göstēdim ó zăman teşehhür ētdin yānï (27) lafımı geri aldım dedim bō̄le işde Ḳol sāti bana geldi ó zăman ben de Ḳoluma dākdım hattā (28) dā bile dākıyom bak

-Bu saat mi?

(29) helbet

-Kaç sene oldu sen evleneli?

(30) tam inkiłåpdă evlendim altmışda düünüm vardı

-Altmışta bu tip saatler vardı demek?

(30) yā ó zăman çıkdi işde ó zăman tā ó zăman ó zămana Ḳadā sāt yok iki yüz elli liraya almışlā (31) ōle liralā vādı ó zăman ōle oldu gülüm

-Sonra düğün nasıl oldu?

(32) sōna dūne ana sözden Ḳoyunnarı kēsdi bubam kōşları kēsdi yāni bir hafta dūn (33) yaptık gece gündüz davıllā bōrda kamberlē gēlir bir˘avta çalgılar Ḳōrdu yatā şindi (34) misāvir geliye istiyene misāvir veriyom ārkădaşa misāvir gēliye ōna verēm kōnak dēriz (35) biz ó zămannā üç gün üç gece dūn yapıyoduk dūnden benim misāvirim geliyo oñ köy (36) geliyo diyelim bi köv sañă veriyom bi köv arkadaşa veriyom ōle óndan sōnasa sen (37) ónnā ó zăman içki içēlē gėce sabā Ḳadan gēlirlē gālim Ḳız evine gidēlē ōlan˘ēvine (38) gelirlē Ḳāni sen ó zamanın ya horaz verisin ya tovuk vercĕn kōçun varsă koç vercen˘ōle (39) delĕḲanlılara yāni ufak yollu ālem yapālā yānï üç gün üç gece yānï şindigi gibi ōledil yāni

-Düğünlerde hediye olarak ne getiriliyordu?

(40) şimdi sen banā misāvir geldin dē mi Ḳōnak yerine gidiyon yērleşyon Ḳonak (41) yerinden gece getimişin bana ó zăman bōle alettirik yok Ḳoca löküzlē va ya (42) löküz getiricen ya lamba getiricen ya da bōle pompalı aygazlā va yāni dāmat suyu ısıtsın (43) deyelek ónu getirisin ame sen aygaz getirdin arkadaş łâmba getiri ó (44) zăman Ḳarannık bōle aletdirik yok bizim köümüze altmış beşde alettirik gēldi bōh desem (45) görmessin gėce bōle zindan gibi Ḳarannık amă ben bedava Ḳonuşuyom çaylā da gelmedi mi gēldi mi

-Eskiden düğünlerde giyim nasıl oluyordu?

(46) yā gülüm şimdi ne süleyem hērkeş hāline vāktine göre geyinirdi tabi düünde oldu mu tabi (47) nāpsan düün aycik şōle bi gelgelli fiyakalı ó zăman Ḳumaş elbiseli yok yāni ōle (48) şalgam malgam yāni ben duydum benden tā evelkiler Ḳumaşı bi gövey senin Ḳuması ben (49) giyēdim óndan sōnă sıreynan giyēlēmiş yāni

-Şalgam dediğin nedir?

(50) şalgam dedim bōle ēlbise işeysi yāni kimisi ėyi elbise giyē kimisi kötü ēlbise giyē sen şimdi (51) şu dēvirde deyelim en birinci Ḳumaş geyiyon ben gēyemeyom ōle beñ şindi Ḳumaş˘elbise (52) çok geydim çünkü ó zăman bubamın Ḳoyunnarı vardı yün çaldım yapā çaldım (53) buvamdan sāklı gitdim terziye Ḳumeş elbisesi zāti geyen yok köyde Ḳumeş elbise yaptırdım (54) ulen bu hangi beyin˘ōlu diyolādı körüklü cizme yāptırdım ingiliz kilodu borları (55) Ḳadife tontul aşāsı yōkarsı cēket aşāsı ingiliz kilodu pantul gitdim bursada tahta Ḳale va (56) tahtăḲalede orda iki yüz elli liraya körüklü cizme yaptırdım ó körüklü cizme de ó zăman (57) buvamın da atı vardı ona pinerdim ōle körüklü cizmeynen ó zăman ātlā mēşurdu bi kaş tāne (58) de vardı bōle ōleydi gülüm

-Çevre köyün kızları aşık olmuştur o zaman sana?

(59) beñ˘āşık olmasın bi denesine tutuldumun bubamın mānasına āldık yāni şimdik helal hoş (60) olsun geçiniyom yāni hanımımı çok seviyim yāni

-Çerkezlerin âdetleri çok mu ağırdır, ne âdetleri vardır?

(61) çerkezlēn ādetleri avır deil amă çok eyi ādetleri vā onnān sen şindi dinne borda on (62) dene manav Ḳızı alcēne bi çērkez Ḳızı alırım hiç sır vermezlē yāni ēvdeki laf evde Ḳalır āzı (63) bütündür yānï daĝıtmazlā āzlānı

-Nasıl âdetleri vardır?

(64) nası ādetˇistiyosan ónnā hebisi vādır da yāni ōle geçimneri çokˇeyidir yāni sır kimseye (65) vēmezle bi hānede dövüş de olur Ḳavga da olur iyi giyinirlē güzel geyinirlē ēskerī (66) belleri ince olur şindi kusura bakmăyın yāni ēvliysen çerkez Ḳızı alcek mană deme (67) yāni kōpya vēmiyem yāni

-Bu köye giren ilk traktörleri anlatır mısın?

(68) ilk gelen tırektorlā bizim bu kövde bi şeyde vadı hasan kösede vardı óndan sōna hēmen (69) hemen demir tekerlekli tirektor óndan sōna benim amıcamˇāldı ıstanbıldan far (70) motorˇāldı yedi bin lireye mi altı bin lireye mi ne āldı ó zămanna şē atatürkün motoru (71) bo demir tekerli óndan sōna benimˇāmıcamˇāldı bi de şu arada bizim mēmet durmuş vadı (72) bakkal memet ó āldı erecep köse āldı çok evvel yāñi benim gēçlīmde (73) óndan sōna biz yeriştik āltmış sekizde ben ādım ēskişehiri pançar (74) kōperetifinden kırk bir bin lireye idi ó zaman tıraktor bōūnkü pareynan elli milyar

-Ne motoru aldın?

(75) ufak otuz beşlik ferguson mozōtlu óndan sōna ónu ēsgitdim seksen birde āldım bī milyar üç (76) yüz bin nereye

-Baban zamanında ekip diktiğiniz neler vardı?

(77) babamın zamānında şōle dēyem bir buydey iki arpa üçüncüsü de susam vardı susam dēlēdi (78) bi haşeş vardı bele belki siz bilmezsin susam haşeş vardı ó zămanna susamdan (79) da yā olur haşeşden de yā oluyodu bizi şorda yakın köv vardı bāçede orē (80) çēkdirmē gidēdik yāni

-Yağı ne yapıyordunuz?

(81) yavı yīyoduk işde yīmē yā ānnemizi güzel sabahları Ḳākā şōle oceyi yakā gōzlïme (82) yapār çayları dēmnēdi āmă dātlı datlı ó zăman muabbetlē varıdı

-Bu köyün kendine özgü yemekleri var mı?

(83) hēr şeyin kēndine göre yēmekleri var gülüm bēn şimdi ēkseri dinne çōrbaynen çerkez tovūnu sēverin

-Şu ovmaç çorbasını anlatır mısın?

(84) uvmaç çōrbası mı şindi tārna yapıyolā uvmaç çorbası dă yīdim beñ vallā annem bōle hāmır (85) yapādı ūndan hāmır yapādı bōle ėlinnen bōle ufalādı ēsgiden kalbırlā vādı kalbır dēdik (86) kimisi gōzē dēdi ónu ufalā bōle óndan sōnă çōrbayı yapādı çok lezzetli ōlurdu ama (87) sūt mūt Ḳarışdırılādı onun bī fiyakası olcak tabi

-Yöredeki yabani hayvanlar nelerdir?

(88) vallā yabānī hāyvan avcılā bilirˇónu ben pek ó işden ānnamam yāni āvcılıḲdan bizim şindi (89) ēvde on dene av ördeyi vā ó da torun āsgerde ānkărada cumhurbaşkanını bekleyē yāni ōle biliyim ben çānkáyada

-Köyde yemek için kaz beslenir mi?

(90) ēskiden bēslenïyudu ama bēslenmiyu ēkseri besiye atālā bōle yay çevirilē onu ēkseri misirˇinen (91) beslenir misirin kēndisini verilē ōndan sōna kazı kēsēsin güzel şōle ónu sācyakda bōle (92) bāzlama āçāla bāzlámayı āçālā oñu yūvalālā kēsēlē sūyunna muyunna tencereye Śōrlar (93) bişirilē yāni şibridˇóna dēnir yāni yūvkaları işde bōle dürēler ónnarı kesēler gōzleme suyuna (94) Ḳōrlar bōle bi tēncereye etlīsine Ḳorlā āfiyetlen yėrsin şōle yīmşak yīmşak çātalnan şindi şu (95) durumda ēskiden biz ēlīmiznen yiyoduk çünkü çātallā çīktı Ḳāzˇētini yė yūvka yė şibid yė (96) hēbsi yinir yāni Ḳusura bākma Ḳazımˇōlsaydı sana vėridim bi Ḳaz dă bi şibid yāpdırıdın (97) hānımına āfiyetnen yirdiniz

-Çocukluğunuzda giydiğiniz kıyafetler nelerdi?

(98) iç çamaşırı mı şȭle bu boy kāfadan aşşara Ḳădar yarısını bicama dērdin şey gölmek dēnir (99) dēzłåk dēnir şē dēlim ācik˘ónu ātletden˘ācig şȭle Ḳālıñ˘ōlur yāni yün mün˘ōlur içersi (100) dēzłåḲlámez denir yāni iç ātlet yērine ónu geyēsin˘içine ānnem˘ȭle gėyēdi yāni ēski hūsül (101) yāni dēzłåk giyēlē ōndan sōná dōn gėyēle ēski zāman entāri dēriz biz mintan˘için (102) mintan dēriz bi ȭle giyēlēdi yāni

-Ayakkabı var mıydı senin gençliğinde?

(103) łâstikler var˘ȭle ēski zaman łāstikleri vadı sōnádan geri çīktı ayakkabılā ya āyakkobı hō (104) bizim zamānımızda bēnim būbam çivte gidēken çārık vardı çārık óndan sōra ayaklāñı dolādı (105) iplēne bālādı çārık dēlēdi ēskiden dēriden yapılmış ayānı şȭle yēnine Ḳadā bālādı ȭle ó (106) āşamdan ōluyo bósā īsladır sabalen˘ȭle īslak gėyēdi ónu bālādı óna çārık (107) denirdi sōndā keri łāstik çīkdı łāstik şāmrel łåstinden łāstiklē çıkıveri łāstik gėyēdik ben (108) biliyom çok gėyēdim ēskiden Ḳoyuna moyuna kitdim ōndan sōna łâstikden sōna āyakkabılā çīktı

152

KOZDERE KÖYÜ

Sami Cihan-Yaş: 65

-Kozdere ismi nerden geliyor?

(1) Ḳozdere ismi cevizden gelmiş

-Bu köy geçimini nasıl sağlar?

(2) şimdi aydın domata büber buydey hāyvencilık Ḳoyun keçi ēsgiden susam hāyvencilık tā (3) fāzleydi esgiden şimdi hāyvencilık˘azaldı

-Sokakta çocukken hangi oyunlar oynanırdı?

(4) ben pek ōynámadım ama en˘azından bōle pumpałek dēriz bōle pumpałek pileç de oynādık (5) pileç tāşları atādık bōle ōrteya da bi ayı mozalaḲ gibi ona hurādık yāni sen hūrdun ben (6) huramadım falan ōle hurādık bāşḲá sıracı eşek˘oynādık sıracı eşek ó ónun˘üstüne pinē ó (7) ónun˘üstüne falan ōle bi şēlē oynādık yāni bāşḲá hindi āklıma gēlmeyö bilyelē ōlurdu (8) bilyelē şindi āklıma gēlmeyö yā

-Delikanlılığın nasıl geçti köyde?

(9) eskiden deliḲanlīlā viski içēdi düünnēde ó davıllā gelirdi iki üş gün davıl çalınırdı falan bem (10) şeyi sōleyem mi óva göylēde yirmbeş sene cōbannık yāpdım ova kövde (11) yirmbeş senelik çocannim var dışāda yāně ova kövlēde āvşarda bilmem nerde kövde pek (12) fāzlá Ḳālmádım fakirlīn yüzünden biz beş˘āltı Ḳardeş vardık bubam da fākirdi ó záman (13) dālāda bōle kütük sōküyolādı tālalāda yāşlılā meselâ bōle gelir yoḲudu şimdiki gibi (14) hārmanda ōn kile buydey˘ōlur yirmi kile buydey˘ōlur en fazlá bahar geldimi ėginnē bāşládı (15) mı bōle yeşēmē şey ōlmā hērkĕs āç kalır āç˘ārmanı sürēlē āç˘ārmanı meselâ kövde paturonlā (16) vā ādam gēlir˘ōveya yāv benim ēgmeĝim Ḳālmadı hādam dėr gi yit (17) tālanın kenarından bōle kēllĕlēden bōlĕ kōpar bi çuval˘iki çuval şē yap döv bōle götü (18) deirmeneūt çolūnu çocūna bak ben çok bilirim buvam bi teneke (19) buydeya yarım kile deriz biz yarım kile bi teneke buydeyi buvam yēnişehirde dermende (20) ūdürdü sırtınna gētiridi borā köve sırtınnan yollā da çamır su ākā derelē bōle aley bi (21) zamannā ōldu yāni çok kövümüzde

-Yunan gelmiş mi bu köye?

(22) yōnan gēlmiş hattā bēnim dėdem hāsan˘oca dēdilē benim dėdeme (23) hōcáymış yāni hāfızmış āz bilĭyım yāni dōrt yaşında falan öldünde yōnan borē (24) geldin zámanda yōnan bórdan kövün hāyvanını tōblamış savılın dėmiş dama dāmlára girmiş (25) yıramadlıḲ dėdem hasan dėdem şu birāz˘eylenmiş biraz ónu salākan (26) hāyvanları eylenince yōnan bıçaklan dėdemin kafasına vuruyo burey kafaya (27) vuruyo kāfa yarılī dėdemin kāfa tabi ó záman bōl dōktur moktur yok meselâ bōle fāzlá (28) āndan sōna dēdĕmi ākıl˘etmişlē tā yāşlılā vāmış her˘alda kōpek˘öldürmüşlē köpek köppeyin (29) dērisini kesmişlē tāze deriyi borē yāpışdırmışlā kafaya efendime sōleyem ō dēri kafada (30) yāpışmış oráya yerleşmiş āynı kendi dērisi gibi olmuş˘orda köpek tüysü çıkıyomuş sōna işde (31) geriden bi Ḳovet geliyĕ hayvannarı bıraḲdırmışlā gene aşādá ovadá

-Hıdırellezde köyde neler yapardınız?

(1) ēski deliĶannıykan mesĕłâ ēvlilē bi tarăfa içē bo̅le yāşlılā bi yānda içē harka (12) harkaya ēfendime so̅lĕyem kövden bayrak asālā ó ónun˘ēlinden bāyreyi ālır falan (34) deliĶanlılā hısım˘akrábası ōlanı suya atālā bo̅le bōrda çabucak oluklā várdı bo̅le bu (35) çēşme bak tārihi bi çēşme suya atılmayannā kāçar mesełâ beyi go̅rmesinner dėye ama (36) esas hatālā adama˘akıllı sū gibi olur yāni o̅lelē olurdu ēskiden du̅nnē ōleydi

-Kız isteme nasıl olur köyde?

(37) kız˘isteme iyēleēkseri şo̅le ōlurdu pek˘istedi̅ne kızı vermezlerdi ilēden bizim (38) zamānımızda neden vēmezdilē fakir dėyen genĕ āranırdı bi ilerden borda Hıdırellezde (39) çamlıya çıkādı millet Çamlıkda şē dökēdilē bo̅le yėmek dökēdilē ó zamannāda fakirlik (40) varıdı ya şē dökedilē tadlı düyün tadlısı pilav fełån bo̅le mesełâ dökēdilē millet duvā ėdēdilē (41) āmin ėdēdilē o̅le bi şēlē yapālādı ama şimdi Ķalmadı o̅le bi şē yapmayolā şindi bāzı ko̅lēde (42) vā gene bo̅le ilerde yapyolā bo̅le, o̅le bi şēlē vā

-Peki sizin buralarda yatır var mı, adı nedir?

(43) va yatırın adını bilmeyoz de şurda tepede vā bi dene bi de şurda vā

-Onlara hayır yapar mısınız?

(44) hayır yapyolā işte bureyá bo̅le bāzıları bo̅le mum felan dikyo

-Yemek yapar mısınız?

(45) yōk o̅le şē yok şē de vā tekkedağda geliken görmüşüñüzdür yatırları sormadıñız mı

-Duydun mu hiç orada o yatırlar kimmiş?

(46) yā ben ónu okudum bile ama kafa yerinde Ķalmadı çünkü şindi üş dört dane yatır var nėrde (47) ölmüşlē Ķoyunisarda olmuş ónnā anası bubası hepsi yazyo şēde bi levhā var órda sōna órda (48) ónnā órē ser ? yapyolā düğünlēde bayramlāda orē ziērete gelyolā hep devamlı

153

MENTEŞE KÖYÜ

Mustafa Kâmil-Yaş: 74

-Buraya Menteşe ismi ne zaman verilmiş, nasıl verilmiş?

(1) şimdi burayı beylik yāni bu köv bizim ejdādımız şeye karamanōlu gelïyolā bunnā konya (2) tarafınā ordan barınma yeri ōlmoyoğunnan ónnā gēlïyolā bursaya ónnā āltı Ḳardáş iki de (3) Ḳız sēkiz ondan sōna efendim bu şu Ḳōynesar kövü va ōrdă göl vārmış evelce (4) sivrisinek fiłån biliyomun bākmışla ōráye gēlmişlē beyenmemişlē yāni ōreyi bēylik de şūrdá (5) beyliye ayit burası kövün ōndan sōna efendim beyliye āya diyolā ki burdan bize birē (6) zirā ve satılıḴ̆ōlmeyceğa yāni būreyi bize vē birez yē vē de biz bōreye Ḳōnalım dėyolā (7) yāni reḳâbet edelim diyolā ānadın mı ōlurdu ōlmazdı vallā olsádă ōlmasă da biz alácez (8) diyolā Ḳūruntuōlmoyūn diyo menteş beyi buranın sāhibi ōndan sōnă ādám bōrdan (9) işte pāră veriyolā óna bursádá keremetçi mālesinde ōrda yātar̆adam çēkip gi̇diyo būrdán (10) bedduālı bi yēr burası ānadıñ mı āltmış̆āne yētmiş̆āne ōlmáz

-Ne bedduası var buranın?

(11) iştĕ beddüā kurundu ōlmayın dēyo adam ōle ānılıyo işte bu dürum bōle

-Ne ekip biçer bu köy?

(12) burası nārenciyeden başka zētinden başka her şē oliyi i̇ki irāt̆alabiliyo būdáy arpa efendim (13) ayçiçeyi büber domatis mısır bunları ekebiliyo yāni bū çok verimni bi toprak

-Sen çocukken sokakta hangi oyunları oynardınız?

(14) şimdi Ḳarakemik oynādık biz mēsełâ hayvanın bōle aşık kemi̇nden bōle çatállidir ó óndan (15) sōna ónu böle ātādık ānadın mı hadi bakam koşādık tutacīma hakkım vā bōle biliyon mu (16) óndan sōna şē Ḳurādık bōle biliyon mu āngı Ḳūndur şē bōle āreba tekerini (17) şeydēdik ónu bōle dōnēdik bilmem nelē yāpādık āngır cungur oyunu óndan sōna efendim (18) işte hırsız pılis oynādık sāklanırdık arālādı fiłån işte birbirlēnin dokuz daş ōynādık (19) ekseri̇ óndan sōra herecik̆ōynādık tokuz tāne

hereden üç sēndĕ ólur üş bēndĕ ōlur Ḳāşilikli (20) burma yapādık ó ütēdi ó vurma yapan ēdem ónu ütēdi henecik yuva gibi bi şē (21) yapādık üş ó tarafda üş ó tarafta üş sēndĕ üç bēnde doḴuz doḴuz doksān dokuz tānĕ sēndĕ (22) doksan dokuz tāne daş bēnde ōle bōle dēken birisi būrma yāptı mı üş taşı bir areya gētti mi (23) hēpsini alır gāli ó sōra dokuz daş ōynādık dokuz daş biliyon bōle ó da killēyö üş daşa (24) gēlincĕye Ḳădar

-Değneklerle oyun oynar mıydınız?

(25) catka ōynādık catka işte böle Ḳāmbır sopadan ānadın mı bōrda bi henecik gibi yē va tutāsın (26) bōle düştü mü ónun üstüne sen şēdēsin ó düştü mü tamam deymesse bi şē yok sen bedāva bi (27) şē cābalamış olusun bōle yāptı yāptın āttın mı óna böle üstüne yatāsa ó cātka oyunu dēdik óna

-Başka ne oyunlar vardı?

(28) borası biliyon düĝünnēde şē böle kütük gēydiridik bōle biliyō mu köyde sen dūĝün yāpıyon (29) hayvannara bi arabaya kütük Ḳōrduk gēydiridik bōle ōlelē

-Niçin gezdiriyordunuz öyle?

(30) delilik delilik başka bi şey deyil devey yapādık bi bināya gōtüdük ónu (31) ōynatırdık biliyon mu onnar Ḳālmadı ārtık şindi salonlāda oluyo bilmem de ōluyo biliyon mu

-Konak var mıydı sizin köyde?

(32) Ḳonak vardı üş dört yērdĕ Ḳonak vardı ālan Ḳonakları varıdı burda üş tāne aĝa (33) vārdı bi tāne mēmet çavış dēdik şu evlēn sāhibi bi orda devamlı Ḳonaklāladı ó zăman Ḳāve (34) māve yok ōrdă gelirlēdi yāşlılar efendim Ḳāz kesēlē hindi kesēlē şiplit yapālā şiplit (35) bazlamayı açā şōle dürē şeyle oklāçlan óndan sōna ufak ufak kesē ónu o hāyvanın suyunnan (36) yağınnan onu güzel bi yapar ötekini de eti de Ḳızārtır bōle biliyon mu çok güzelˇōlur işte (37) bōrdă üç kişi de mēmet çavış āli çavış dēdemin ali köse evelden üş tāne Ḳonaklama yeri (38) varĭdı bursă ovasına gelirdi pazartesi gūnü ākşemi sālıya zēbze meyva getiriyolā burlāda hiç (39) bi şē yok ó zăman ārpa būydey nōhut işte sōne sōne şu burçak hayvannárá burçak (40) ēkerdik işte ōlelē senede yüz kile seksen kile ārpa hayvannara yīcek burçak şekē (41) hayvannara vēridik ónu hākçısı bēkçisi zor çıkādık yāni sinekˇiçinde sōnă bu ōfis bizi (42) mahvetti cābılā būrdă çok bu millete zulum ettilē çok mesĕłā senˇēkmişin gēlïyo (43) bilirkişi sana Ḳızıyosa bu tāladan çıkmaz mesełâ kırk teneke seksen tenekĕ yāzıyo

-Ondan vergi mi alacak?

(44) yō alıyo zāten alıyo bi de yōtmōyo bi de sĕn son zamānda şēdiyon yāna (45) hāyvanını mayvanını satıyon ónu tamamlamayolar cāmide buydey būrda cāmiden (46) ālan gidiyo işte ó zăman kim Ḳuvvetlise kim sōzü gēçiyosa bōrdan āraba gece gīdiyo

-Eskiden düğüne nasıl çağırıyordunuz misafirlerinizi?

(47) misāfirleri evelce mum sōnă efendim hāvlı ónnar mısāfirlē gelmē bāşladı mı pazarˇākşamı (48) yani cumartesi günü ākşemnīn her şey bitē hep mısāfir Ḳarşılāsın mısāfir gēlir bōrda danışık (49) dökēdik pilav mēsełâ dökēsin sana mısāfir vēcĕm dēsin ó adama kāt vērisin sēkizˇōn (50) kişiye hāli vākti olanlara kāt vēriyon ōndan sōnă ó mısāvirlē deliḴanlılā bōle bekliyolā ónnā (51) siłâ ātıyola ha mısāvirlē gēliyo hēmen Ḳonak kime Ḳonaklacak sana Ḳonaklácek gēliyo (52) saña Ḳonakláyolā ónnarı ó bākıyo yane düyün sāhibi deĝil

-Yemekleri kim yapıyor?

(53) ó yapıyo ev sāhibi Ḳonak sāhibi yapıyo

-Ne yemekleri yapılırdı?

(54) Ḳuru fasille efendim tavık kesē işde tosman helvası yapā tosman helvası unu güzelcene (55) Ḳavırıyu óndan sōna Ḳarıyo óndan sōnă şēdiyo bo̅lĕ susam deviriyo ó zăman susam haşeş (56) burălāda çokdu ānadın mı ónnarı tēpsilere Ḳōyo dātlı olarak onu vēriyo evel˙onnā oluo işdĕ

154

SUBAŞI KÖYÜ

Mehmet Çakar-Yaş: 76

-Bu köyün ismi Subaşı nereden gelmiş?

(1) iznilla ónnā gelī gibi bağırdan köyünden bōrası çocuklā Ḳaşmışlā dereye ōndan sōra dėmişlē (2) suyun başine gidelim orda su varĭmış suyuñ başine gitmişler sōrĕ de borē gēlmişlē bōrdă (3) yīkanmışlā işdĕ bōrde biliyom

-Bu köy ne ekip biçer?

(4) pāncer˘ēkeyo büber˘ēkiyo tomatis˘ēkiyo olū her şey olū da ónnarī ēkiyo būyday ārpa çavdár ekiyo

-Hayvan yapıyorlar mı?

(5) var hāyváncilik dĕ var ī̇nek var dana var

-Sen çocukken böyle sokakta hangi oyunları oynardın?

(6) keremid˘ātmáce ōynadık mēt˘oynādık óndan sōnă evendim taş oynama yapādık

-Taş oyununun adı ne, nasıl oynanır?

(7) ōn yirmi dēdik on yī̇rminin ātçēn mesĕłâ ó onun ōna deyirdi miydi o ōndan sōra bi şēlē bi şēlē ūnuttum ben

-Nasıl bir taştı o?

(8) yovarlak yovarlak taş bi kilo ya yāvıt da yārım kilo falan o kadā

-O taşı nasıl yuvarlak yapıyordunuz?

(9) būluyoz biz bāşḲe yēlēden buluyodun orda ēvet buluyoduk

-Başka deynekle oynadığınız oyunlar var mıydı?

(10) met˘ōynīrdık böyle vūruyoduk ōrdan bölē atıyo bărē gēldi miydin o ātiyö orē gēldi (11) miydi dēydi miydi támām çīkiyö ó bāşkası giriyo ōreya ōlĕdi

-Delikanlılıkta nasıl geçti günleriniz köyde?

(12) ōynādıḲ˘ī̇şdĕ īlış yetiş hērkeş ōynā dēliḲānlılā şindi o zăman bu şē yoktu televizyon yok (13) bilmem ne yok biz meselâ kēndi ārámizda ōyun oyna oyŭn yapādık güleşirdik bilmem (14) nâpardık güleşirdik gurup gurup güreşirdik

-Köy odası var mıydı?

(15) köy˘ódası vārdī āmá biz gī̇remēzdig˘ōrlara büyüklē gidēlēdi

-Delikanlılar nerede duruyordu?

(16) deyiḲanlılā sokakları geziyoduk işdĕ oralarda gideye yatıyoduk gidē yatıko odalā varĭdı biz (17) gidemōduḲ˘ōnlara ya Ḳuymayollā bizi

-Delikanlıbaşı oldun mu hiç, o ne iş yapar?

(18) dĕliĶannıları yo̅netir şēleri mesĕłâ misavirleri Ķāşılarız misavirleri Ķāşılā onnara sigara (19) dutā çāy˘ısmālā bo̅le şēzlık˘olayı vardı ónnā toplālā pāraları onnā yönetirlē pareynan (20) ō şēleri āldıkları pāreynan

-Şimdi sizin düğün âdetleri nasıldı?

(21) kĕne āynı ya hiç deyişen bir şey yok hiç denişen bi şey yok benim kăvam pek yerinde (22) yok pek fazlá şēyim yok ben de şimdi boranşidim var boranşidim o̅ldi̅çin bi cĕvap vercek hālim yok

155

YOLÖREN KÖYÜ

Osman Kaygısız-Yaş: 92

-Bu köye Yunanlıların geldiğini gördün mü?

(1) bir gün hüseyin isminde birisi minâreye çıktı minâreden bağırıyo komşular yünan askerleri (2) çardak kövün içersinde gizleniyolar buraya gelmak ihtimâli var bâşını Ḳurtáran Ḳaptandır ó (3) zăman ben altı yaşlarına yakınım ama çok ēyyim âşam sâklandık bâzılará (4) samaˇaltında gömüldü bâzıları ormannara hēr taraf boş memnĕket balkan severbellik ikinci (5) dünyâ savaşı ïnsan Ḳalmamış onˇiki buçuk milyon türkiyenin nüfūsu buğıdar (6) ânadın mıydı bu Ḳádar âşam gelmediler oralarda kaldılar ērtesi gün geldiler bizi (7) topladılar bȍle câmiye istif istiv yīdılar yīdılar yīdılar biz ēkiziz anamızın birimiz sağında (8) birimiz solundayız kadınnâ da bilirsin bizde bâzıları mantı derlē … köy yērinde sağında (9) solunda ēvvĕlâ hōcádan bâşladılar hocáyı dȍven para kimde selâ kimdĕ işē kimde (10) hocaya bağırıyolâ hōcáya hoca bilmō tabi çat hōcá da benim gibi alçak boylu bȍle sakal da (11) de bȍrda lüğürlȕ tȕleri sakallâ gömülȕ hōcanın hoca allâ allâ ȍteki adam (12) ȍteki adam allahdan ânnıyu mu yâv dȍdüler dȍdüler dȍdülē içerde dişerde bilmiyöz (13) dışarda ne oldūnu bïzim âylemin ânnesi üç kardeşlē bunnâ bi tânesi emine bi tânesi hatïce bi tenesi de ânadın mıydı (14) hatïceyi Ḳuyuya atıyolâ diri diri gėce kadıncâzı şindi gecenin bi (15) yarısı ōldu Ḳoyverdilē bizi ayın ışī balkıyo ışık mehtap vay mubârek yâv ayın on (16) dördü gidiyoz bȍle tıpış tıpış derenin başına derenin başına vadık oráya ikimiz babam (17) angârede götümüşler hayvánnarı avlıya kapadıla sığīr hayvanları onları da götürüyola

-Çocukluğunuz nasıl geçti buralarda?

(18) çocuk yıllarımız yōksulluk yavrım çok yōksulluk inanın bak kara iplik almâ para (19) yok ânnelerimiz tavaların bȍle götlerindeki yâ oluyu ya bȍle Ḳara ipliklē vadı bȍle bükēlē (20) bükēle bükēle ânadın miydi sïrdaşlık dēler bȍle donnâ nede bȍle pantul (21) ayakkabı nērde yâv bȍle ciket ne yâv onnarı bȍle yamâlar yama yama bēllerimiz ūçkurla (22) paladanˇāz yapâlar yoksulluk memnĕket

-Kıyafet devriminden önce ne giyerdiniz?

(23) fes geydim entâri vadı don vardı götlēmizde babuşlar da łâstiklē sōna denişti yēmeni (24) Ḳunduralâ vâdır takına gēydik sırtlâmızda pamuklu entârilē

-Hazır mı alıyordunuz, diktiriyor muydunuz?

(25) yâppıyolâ tabi ónna evlēnde kēndileri dikiyolâ hana yōrganınˇāğzını Ḳatlıyolâ ya ȍle Ḳatlālādı bȍle

-Yiyecek içecek durumu nasıldı?

(26) işte ó gâyet bol çocukken de bol yağˇalán yók sütˇālan yók sütlē Ḳorlâ süzerlē ısıdırlâ (27) ânadın mı Ḳaymak yapâlâ iki yüç gün óndan sōna dörde bȍllēlē bȍle annelermis ȍle alırlar (28) Ḳıvıra Ḳıvıra bȍle ânnadın mı işē Ḳorlar yēnnere Ḳorlar yayık yok ayran (29) yok bi şē yok böyük yeennē iççinde Ḳaşşıklan bȍle bulālā bulālā bulālā bȍle çölmeklē vā (30) biraz dūzlu ātarlar yaza yėmek bişiriken alıllā bï dōbak tereyağı bişirdïn Ḳabınˇiçine (31) Ḳóyarlādı bol süt bol yourt bol yımırta ónu istēn yok insan yok bitmiş harp bitirmiş

YILDIRIM İLÇESİ

156

CUMALIKIZIK KÖYÜ

Mehmet Emin Yavuz-Yaş: 51

-Bu köyün ismi nerden gelmiş hiç duydunuz mu büyüklerinizden?

(1) ōsmanlının kızık boylarından yāni aslında yedi erkek çocuk bunnar bi rivāyete göre yok olan (2) iki ṭāne kızıĶ var biri bayındırkızıĶ biri dalkızıĶ bayındırkızīn ākibeti bēlli şeyin dālkızīn (3) şēsi belli değil yāni bayındırkızın şōle meselâ bi bayan ekmek yapıyo bizde her evde fırın (4) mutlakā vardır yāni āyilelē zaten ēskiden bir arada yāni aşşā yukarı üç āyile dört āyile bir (5) arada onun için hēr gün olmasa da iki üç günde bir fırına ekmek yapılır bu ekmek yaparken (6) bi dede geliyo yāşlı bi dede tabi kövde kimse ilgilenmiyo bunna ōndan sōna bi bakıyo bi (7yerde ekmek yapılıyo fırın yanıyı geliyo orē Ķadın deyo ku hōş geldin nedir işde deyo bōle (8) bōle hemen bide yapıvıri bīzde güzelcene Ķānını doyuruyo óndan sōna yōlcu ediyo bunu (9) tam yolcu esnāda adam diyo ki ben deyo kızım bak diyo bi köpek var yāvrulu köpek bu (10) köpek bu yavruları nerē götürürse bi āfet oldūnda sen de órē çık düyo sōna bi kaç (11) gün sōna bi yāmır yavıyo zāten bu kürekli dēresini bovazında oldū sōleniyo óndan sōna (12) köpek yavrılarnı şeye çıkarıyo büyük bi dā var bi taş taşın üstüne çıkarıyo kadın da orē (13) çıkıyo bi ó Ķadın Ķalıyo bu şeye göre rivāyete göre bayındırĶızın batı şeyi bōle yāni āfetten (14) gidiyo yāni insanlān kendini bilmemezlinden kaynaklanan bi şē yāni büyük küçük yok bi (15) nevi ōle benim annadīm Ķadarıynan ama dalkızīn ākibeti pek belli deyil yāni

-Çocukken köyde vakitlerinizi nasıl geçiriyordunuz?

(16) biz küçükken vaktimizi meselâ okula giderdik okuldan geldimizde mutlakā dērsimizi (17) yapmak için her evde hayvan vardı ó zaman alırdım üç beş kişi veyā ōn kişi bir arada hem (18) ónnarı ōtlatırdık hem de sırtımızda meselâ hani bez keselē dersimizi yapādık birbirimize (19) yārdımcı olurduk yāzları zāten hērkeşin işi var hērkes işinde gücünde meselâ genelde (20) yāzları biz ikindiden sōna hōceye gidēdik yāná cāmi hocası bizi okuturdu yāni öle vāktimizi (21) öle geçiridik ama şimdi mālesef öle deyil geçmişimizi de pek bilmeyoz gelcekde de pek (22) hazır beklĕyoz nāsı söyleyem gördüklümüzden ders almamışık hālbukisi yaşadımızdan ders (23) almış˘ólsak çok Ḳoley çözülcek şeyler ama ders alamayoz biraz da tabi bunda televizyonun (24) da etkisi var tarıma gelince ben meselâ iki yüzü aşḲın ürün var benim

-Neler var?

(25) meselâ firenk üzümü bektaşi üzümü āhudut böğürtlen mōrt kızılcık

-Murt ne demek?

(26) murt meyva yaban mersini türünde aynı familyadan ónnā fireng˘üzümü aşşā yukarı papino ó (27) şey güveyfeneri güveyfenerĕ yer kirazı deye geçiyo şimdi geçen hollandadan ithâl˘ettik (28) felan deyolā amma dil añadolu bu konuda çok zengin bitki örtüsü bakımından ama (29) tabi biz āraştıramayoz

-Çocukken sokakta oynadığınız oyunlar nelerdir?

(30) met˘oynādık hüt oynādık hüt meselâ t şeklinde kare kare çizilir şey ḲaydıraḲ óndan sōna (31) atāsın meselâ bir iki üş dört beş altı yedi biri öbürkü der meselâ köşeye hani taşı (32) ōtutturmaynın zor oldū yēri gösterir genelne Ḳolayı seçmez yāni nedir yāni ónu yēnebilmek (33) için hütde meselâ bi düzgün daşın˘üstüne dikilir işde şey hüt işde ufak bi daş atar meselâ (34) bunu beş on kişi oynayabilirsin en önemli şey hütü uzā ātabilmek yāni vūrup uzā (35) götürebilmek tabi óndan sōna āyaktan˘ölçēsin meselâ Ḳınala ufakdık bizi bile almazlā Ḳınalara

-Kınalar nasıl bir oyun?

(36) kövde ēvlenme düünneri olur ya hani deli Ḳına akıllı Ḳına biz ufakız amma ērkek çocuk (37) oldūmuz˘için bizi ālmăyolā bizi şeye kınalara biz de nāpıyoz meselâ çarçaf geyiyoz kimse (38) seni fark etmĕyo ki ó zaman sakal bıyık yok ónun için çarşafla giriyosun bi Ḳadın gēlmiş (39) gibi ancak işde ayāñda ayaḲḲabılādan annaşılırsa annaşılır

-Akıllı kına nasıl oluyordu?

(40) ilkinde deli Ḳına denilmesinin sebebi akıllı Ḳınaya hazırlık yāni gēline Ḳına yakılır gēlinin (41) arkadaşları öle

-Sen küçükken bu dağlarda ne gibi yabani hayvanlar vardı?

(42) ayı domuz çakal Ḳurt yāni ó ceylan türündekilē falan ónnā yokdu ama şu an ónnā da bayā var

157

FİDYEKIZIK

İrfan Aydın-Yaş: 79

-Bu köyün ismi neydi?

(1) fidyeĶızık fidyeĶızık māllesi oldu

-Köylülerin buraya gelişleri hakkında neler bilirsiniz?

(2) dedelerimiz gelmiş babalarımızıñ babası geliyō buraya babamızdan da duymadıĶ rāmetlik (3) dedem gelmiş

-Çocukluk yıllarınızda babanız dedeniz ne işler yaptı burada?

(4) bóbamız topraklan ūraşıyō ben de topraklen ūreşdim bóbamla tütün işi bu kövüñ bütün işi (5) tütündü seksen hāne vardı belki yüz hāne bōle rūsat çıkarılādı hēpsi tütün ekēdi tütünden (6) başĶa bi māsül yoĶdu óndan sōna kesṭanelimiz vardı kesṭane aĝāçları Ķuruyunca bi hastalık (7) geldi kırk sekiz senesinde hastalıĶ başladı kesṭanelere amerikadan uzmannā geldi kesṭaneleri (8) ilaşladılā diplēni belledilē aĝaçlara numara vurdulā fiłån bir yıl Ķaldılā burda geldilē gitdile (9) gidēken de söz verdilē bu mahsūlü bu şēlē kescek dėdilē kesṭane Ķurūcek bu Ķalmaz burda (10) kesṭane nė Ķadā bi başli bitdi kesṭane aĝacı Ķalmeyınca söküldü tütün tālası oldu óndan (11) sona şefṭāli çıĶdı tütün tālalānı şefṭāli bāçesi yapdıĶ senelēce şefṭāli topladıĶ bi de bu on beş (12) sene evelinde şeftāli aĝaçlānda hayır Ķalmayo her yer insan oldu kesṭāne óndan sona (13) tütüncülükdür ufaĶ tefeg zerzivat yapılırdı satılırdı bu işi ōle yapıyolādı biz de erişdik óndan (14) sona ben atmış yılından sonra işde ayrıldım bóbamdan ayrıldım ben de ticāret yapem dėdim (15) kesṭāne alışverişi yapdım

-Hangi kestaneden şekerleme olur?

(16) osmanlı kesṭanesinden en güzel şekerleme olur osmanlı kesṭanesi bu turfanda denilen (17) kesṭane şimdi osmanlı bi de aşısı vardır ónuñ aşılādan olmaz aşıdan kesṭane daĝılır (18) yapamazsıñ osmanlı kesṭanesiniñ belki yapabilisiñ şimdi bizim va çullanga bālayoz dört (19) dānesini bi araya getirib soyduruyoz Ķabīndan soyyolā óndan sona da haşlăyolā başĶa (20) anlıceñ sōle osmanlı kesṭanesini aldık eve getirdik akşamdan kazanlara döküyoz kesṭaneleri (21) biraz da çizēsiñ ónnarı şimdi ó zaman ankaralılā çizē de yapādı kabī çabıĶ soyulsuñ deye (22) suyuñ içine Ķoyoz sabālen kapaĝı dōrudan şimdi Ķadınlā öñüne atarlā sonna haşlanır (23) hemen bi üş beş dakĶa yetmiş derece suyuñ içinde haşlanır hemen alınır sıcaĶ sıcaĶ (24) Ķabīndan soyā soĝūrsa Ķabī çıkmaz Ķabīnı çıkaramazsıñ ónu Ķadınlā soyuyolā óndan sona (25) alıyo toplăyo bi kişi toplananları da masaya dizyo óndan sona üş beş Ķadā ayrılıyo ónnarı (26) tülbende sarıyo beyaz tülbende dört bi araya Ķundaklarız ĶundaĶ yapıyolā ónu yapdıkdan (27) sōna tenekede gelyō burē Ķazannāda pişiyo tülbendde sarılan kesṭanelē suda pişiyo şōle (28) hafif yımşēcek şekilde pişiyo óndan sona Ķazannāda soĝuk suynan altda sönyō Ķazannāñ (29) yıkanıyo kesṭanelē soĝuk suda dūrladıñ yıkadıñ öbürsünkü yıkamazsañ suyuñ rengine de (30) dönyo ōrdan sona ónu yıkandıkdan sona tekrar Ķazannara Ķonyō her Ķazana bi çuval iki (31) çuval yeteri Ķadā neyėse ölçüsü iki çuval şeker üstüne atılıyo ó şekeri altdan Ķāynadıkça (32) emiyo ónu óndan sona da gece soĝutmada Ķalıyo bi gece de buzāne yapıyoz buzānede de (33) ĶaldıĶdan sōna da ónu yapmazsañ zāten tankında yine daĝılır kesṭane buzānede yatyo (34) soĝuyo bir de ōrdan sona sabahlen bi gün sona iki gün sona Ķadınlā ónu tekrā ĶundaĶları (35) açıyolā depsilere yāvut da kutulara dizilliyo ónnā bu şekilde óndan sona pazarlamaya gidiyo

-Bursada satış yeriniz var mı?

(36) telminalde var biz satyoz başĶa yėrlere de veryoz tabi kendi malımızı satyoz telminalde

-Kestane ağacının özellikleri hakkında bilgin var mı?

(37) şimdi aĝeçli alanda olursa birez dal yapmadan ama aĝeçsiz alanda olursa çınar gibi genişler (38) kesṭane aĝeci geniş dal yapā-

-O zaman makbul değil mi?

(39) yā makbul ó da güzel mahsül dā çoĶ yapar sık olursa sivri uzar gider dal yapamaz mahsülü (40) az veri ama sērek olursa aĝeçler genişlē dā güzel mahsül dā fazla mahsül yapā burda ōle (41) aĝeçler var aşlama yolun boyunda inan içērsine bi āyile barıncek Ķadā çürümüş içērsi bōle (42) ĶovuĶ˘olmuş bu dükganı zabdidē geniş öle böyük geniş içersinde barınan insannā da oldu (43) yāni hēpsi bi ulu aĝeçdir bu hasṭalıĶ gelmesēdi kesdenelē Ķurumazdı ömürlük aĝeçdir

-Yörede osmanlı kestanesi yok mu hiç?

(44) yok hiç yok hiç bi yerde yok zaten Ķalmadı da ormannāda şindi aşlıyolā amma artıĶ (45) bilmeyom ónu da ormanda aşı yapyolā deli kesdenelē çoĶ ormannāda kimi ormannāda (46) zevlecen oldu amma devlet şimdi siz bu kesdeneleri aşlayıñ mahsülünü alıñ bize zararı yoĶ (47) dėyolā ormana şimdi bu konu olunca bi kaç arkădaşlā aşı yapmā başladılā ormanda (48) yapıyolā osmanlı kesdanesinden aşlayolā

-Kestane belirli bir yükseklik istemez mi?

(49) yoĶ yoĶ yoĶ git uludaĝın tepesine kesṭane vā kesṭane ōle bi yer arayan bi aĝeç deĝil her (50) yerde yetişen havası birez sert olur yımşağı verimi az olur ó deyişikli olur

-Piyasada satılan hangi tür kestaneler vardır, hangisi iyidir?

(51) şimdi ēñ güzeli dėdim gibi osmanlı kesdanesi şeker için amma yimek için de aşlama (52) kesdane sarı aşlama yicem kebab yapcem dėrsen sarı aşlamadan yapceksin sarı aşlama çoĶ (53) güzel kebabı olur yimesi datlı olur biz şimdi aydından geliyo bizim bureye bursaya kesdane (54) ó māmül aydından geliyo nāzilliden geliyo büṭün şekerci arkădaşlarımız biz de órdan (55) getiryoz şimdi burda bizde yoĶdu ben on ton kesdene yapıyodum otuz ton kesdene yapan (56) şahıslā vādı kövümüzde kesdenelē Ķurumasēdi türkiyeye yetēdi rızıkları bizde Ķalmayınca (57) şu taraflāda kesdenelēde ónnāda horozan yoĶ şimdi hasṭalık yoĶ bizde yetişmiyo ekyoñ (58) meyvaya geliyo Ķuruyo topraĶ iṣtemō artıĶ burda kesdene yetiştirmo topraĶ burda meyvaya (59) gelyo Ķuruyo dikdim hatṭā gene dikdim hattā fidan getdim aydından birez dikilcek duryo (60) torbalāda ónnarı da dikmek için düşünyon

-Cinsleri nelerdir?

(61) sarı aşlameynan turfanda osmanōlu vādır başĶa yoĶ kesdane cinsi yoĶdur ekseri erekeme (62) var daĝda erişen erekeme vā bi de erekeme dālādan toplā kendi aşısı ufaĶ˘olur amma çoĶ (63) lezzetlidir çoĶ tatlıdır erekeme cinsi dānesi ufaĶ olur bize yaramaz şekerciye fełån yaramaz (64) da yėmek için güzeldir

-Kestaneyi biz nasıl pişirip yiyelim?

(65) kesṭaneyi suda pişirceksiñ birez ṭuz atceksiñ pişirip yiceksiñ kebabı yaparsañ tāzesinden (66) yapceñ eĝer suda yicem dėrseñ kesṭaneleri şōle on gün serceksiñ de suyunu çekcek kesṭane (67) semcek ónu bişirdiñ zaman dadından yiyemezsiñ ama kebablıĶ kesṭaneyi tāze günlük yėrseñ (68) kebabı daṭlı olur pişmesi daṭlı olur suda haşlameyi birez serceksiñ semdirceksiñ semer (69) kesṭane kendinden ó şeker yapar ó daṭlı yapar

-Kurtuluş savaşı yıllarında yunan işgali yaşandı mı köyde eskiler anlatırlar mıydı?

(70) vallā yunannañ ilgili çoḴ şēlē va yunan şurda acırhasan diye bi yer vādı bizim Ḳalmadı şehdi (71) hacıvat aradan Ḳalkdı hacıvat ana şu anḴara asvaltında óre güzergah Ḳurmuşlā yunan ōrda (72) Ḳalyo burda kövlüleri çıkarılāmış órda … iki yer güzergah Ḳurmuşlā yunanlılā ōrdan sona (73) bunnā órda dururkan bizim bi yayla vā yukarda aşşāda laz māllesi vādı bi düzine eskiden (74) ōrăya mālleden arkădaşlā yaylaya çıkĭyolā gece fener felan yaylaya çıkıp gēliken bunnā (75) órdan ışī göryolā yunanlılā bunnā bi şē arăyo deye bakıyolā gece ışıklānan gidip geliyolā ó (76) sebeble burda geliyolā bu kövü yakyolā başḴa kövlē yanmadı sāde bizim kövü yunan gelip (77) yakıyō kadınnā annemcēz de āzını yüzünü Ḳaraya boyādıḴ elleşmesiñlē bakmasıñlā deye (78) bayā burlāda Ḳalmış yunanlılā ōndan sona ónuñ sebebine burayı kövü atèşe vėrdilē ve (79) kövde bi cāmi Ḳalıyo yāni bobam … yunanda esirmiş rahmetlik atinadaymış götümüşlē (80) toplamışlā ó yaşlı bóbam yaşında olanlādan toplayolā bóbam atinada Ḳalıyō óndan sona salıyolā atinada

-Bekar mı evli mi gidiyor?

(81) ēvli ēvli gidiyo órda hayli bi zaman Ḳalıyo óndan sona salmışlā kaç sene sōna geliyo

-Evvelden çok fakirlik çektiniz mi?

(82) çoḴ vallā fakirlik çoḴ çekdik kövlē fakirdi hep fakirdi işde topraḴda çalışır para Ḳazanınca (83) topraḴda az birez mahsül ama pazarlama yoḴdu yapdīñ malı bursaya Ḳadā götürceñ dışara (84) pazarlaması yoḴdu óndan sona pazarlama olunca ankaraya istanbula şindi bugün ulaşım (85) yoḴdu ulaşım olmayınca eliñdeki malı deyerlendiremōduñ fakirlik de buydu yāni

158

HAMAMLIKIZIK

Ahmet Muhittin Sevinç-Yaş: 78

-Adınız soyadınız?

(1) āmet muhittin sevinç

-Yaşınız kaç?

(2) yētmiş sekiz

-Bu köyün adı neydi?

(3) hamamlıĶızıĶ kövü

-Köyün adı nereden gelmiş?

(4) bak orda ilhinhāmam yapılmış bak˘órda şimdi hamam tārihī bi hamam var kövün (5) Ķuruluşundă ilkin ó hămām yāpılmış burası hamamnıĶızıĶ˘olmuş cümāliĶızıĶda evełâ (6) cāmi yapılmış cümā namazı Ķılınmış cümāliĶızıĶ˘olmuş dēmendeĶızıĶ dedin zaman (7) dēmendeĶızıĶda zāten deyirmennē vardı dā evel beş altı dene deyirmen varıdı órası (8) deyirmenniĶızıĶ˘olmuş fityeĶızıĶ da fitye vermiş bi Ķadın fityeĶızıĶ˘olmuş būrda (9) dereĶızıĶ zāten derenin içinde mālum órası da dereĶızıĶ olmuş kövler bu

-Bu sizinkiler buraya nereden gelmiş bilginiz var mı?

(10) bunnar ēskiden ōsmannı zamānında gelmişler burlara demek ki işde yerleşmişler (11) ōsmannıdan bu kövlē ó zăman şē savaşlāda nerler kaldı deye (12) sōrmuş kumandan şu dağın etekleri kısıklar Ķaldı denmiş işde burlar kısıklar hamamlıĶızıĶ (13) cümālıĶızıĶ dereĶızıĶ fētyeĶızıĶ bunnā ĶızıĶların bōle isimneri ōlmuş kövümüzün āltı (14) yedi yüz senelik tārihi var bu kövün hamam ó hamamı kövün ilk Ķuruluşunda

-Sen o hamamın çalıştığını biliyor musun?

(15) biliyorum çalışıyodu da beş on senedir ārtık hērkezin evindĕ bānyo oldū için hamam (16) çalışmadı ōdunnan da yānăyo ó bakımdan hāmam iptāł oldu şimdi restore ēdiyo belediye (17) bakalım biz kēndimiz yāpdık yabıcēmizi ama çālışdırmăyozduk hāmamı ōle duruyodu şindi (18) belediye geldi yēni yol pulan yerler yīkdı ēski tārihini bırahdı şimdi órayı restore etçekler

-Kim işletiyordu onu?

(19) kōden mesełâ sen farz˘ėdelim ben hamamı çalışdircem diyodun dādan odun getiriyodun (20) yākıyodun hāmamın ücrētini alıyodun ama şimdi ōn senedir ōn beş senedir ōlmadı bu işler (21) hērkezin evindĕ bānyo oldū için hāmmam çalışmadı tabi

-Bu sizin evleriniz de özel değil mi Ahmet Amca?

(22) köy özel hērkezin kendi evi tabi şindi bizim burası yōnan zamānı yanıyo yōnan Ķaçākan bu (23) kövü yakıyo tārihī burda pek ev Ķalmadı yōnandan sōna yapılannar Ķaldı bi Ķaş dene vardı (24) ōbür tarafda ónnar da borda tārihī oldŭyişin yıkıldı yapıldı yeniden ama cümāliĶızıĶda (25) yōnan yakmáyışin ōnların evlerĕ eski tārihli buranı yōnan gidēken yakıyo burayı burda aşşā (26) yokarı bu Ķāvenin önünde elli beş kişi ōldü diyolā burda

-Ne anlatılır yunanla ilgili burada?

(27) ne annatılır yōnannar meselâ yāpdıkları zulumlar ānatılır burda yōnannā yakmış yıkmış (28) meselâ burda dādakı çetelere ekmek veriyolā deye bu kövü gidēken yakıyolā burē tōpluyolā (29) milleti burda ēlli ēlli beş kişi burda öldürüyolā şu cāmiye dolduruyolā cāmide yakıceklermiş (30) ōrdan bi dānesi yōnan subaylarından bi dānesi türkce biliyomuş ne duruyoñuz Ḳaçın demiş (31) millet burdan Ḳaçmış dālara meselâ bȫle yōnan zulumu bu

-Sizin ailenizden de var mı böyle?

(32) dėdelerimizden var dedemizden va

-Ne işler yaptınız buralarda?

(33) ben bu kövün yerlisiyim ben burda elli bire Ḳadar burda bahçevancılık yapdık bācılık (34) yapdık bahçevancılık yapdık ēvelden bizim burası başlıca gelirimiz kestanēdi bu köv hiç (35) gȫzükmēzdi kestāne aĝācından beş yüz bin kilo kesdene yapardı bu köv ben āskerden (36) geldikden sōna nākliyeciliĝē bāşladım kamyonculuk yapdım kırk sene kamyonculuk yāptım (37) ōnu bıraḲdıḲ˘işte seksen yēdden beri de burda şimdi kövde bahçalāmızda meyvalāna ōraşıyom

-Kamyonculukta ne iş yaptın?

(38) Nereye iş ōlsa ore gitdik türkiyeyi gezdik hēr tarava gitdik nākliyată bālı nērde iş bulduk órda calışdık

-çocukluğunuz nasıl geçti köyde?

(39) çocuklūmuz burda bizim zamānımızda biraz biliyosun ḲıṭlıḲ varıdı ó ḲīṭlıḲda meselâ (40) buydey yókdu ēkmek yókdu yā yoktu bunnar hep yokdu ó zaman kırk iki kırk üç (41) senelerinde fiłån óndan sōra allā şükür ēlliden sōna iş deyişdi tabi demokrat parti gēlişin (42) māhsullāmız pará˘tmē bāşladı dācılıḲ yapādıḲ bȫle ōdun getiridik dādan arabalālan būrseye (43) götürüdük ó zaman bȫleydi ama óndan sōna ṭabi işlē deyişdi ēlli senesinden sōna vāsıtalar (44) geldi bilmem nele oldu māsul pará˘tmē başladı meyvalar ėyidi şükür

-Siz sabanla tarla sürdüklerini hatırlıyor musunuz?

(45) şindi saban dedin zaman saban vārdır sabanın ucuna aĝācin ucuna bȫle saban şȫle olur (46) buráye demir dakılırdı ūzun sapı olurdu bȫle ȫküzleri Ḳoşāsın sabannan çif sürēsin saban (47) ōdu sōna pulluklar çıkdı meselâ Ḳara saban derlēdi óna ónnan sürülürdü

-Ne bağlıyordunuz sabana?

(48) öküzleri dokuyosun dombayları döküyosun beygirlē sōradan oldu beygirlē çif sürmē (49) ēskiden öküznen dombáynan sürülürdü sabanın sapı uzun olur bȫle Ḳara saban dēriz ónnan darlalā sürülürdü

-Öküzleri neyle dürtersiniz?

(50) övendire dėrler uzun bȫle övendire ucuna çivi dakāsın dombaylará öküzlere bȫle dürtmek (51) için bacaklarına övendire derler

-Çift için başka ne araç gereç vardı?

(52) demir pulluklā çıḲdı işde óndan sōna taraktörlē çıkdı üşlü dörtlü pulluklā çıkdı ēskiden tek (53) beygirlernen çift beygirli pulluklā varıdı

-Çocukluk yıllarınız nasıl geçti burda neler yapardınız?

(54) çocuk yıllarımız bizim işte ōkula gidēdik ōkuldan sōna çıkādık daĝa oduna gidēdik yāni bi (55) yoksulluk devri vardı o zaman ḲıṭlıḲ varıdı burdan büyük odun sarardık bursáya götürüdük (56)

satardık iki buçuk lăra burdan eşşeye sarādık bursăye gidēdik odun dādan getiriz eşē (57) sarā bursăye götürüz bursăda yedeyine alırsın˘eşē satamazsın tā götürüdük reyān pazarının (58) órē órde odun pazarı varıdı hayvannarın kışlarını bo̅le yola dōru çēvirisin gelen bo̅le bakar (59) kaç para üş lira o bobam o üş lira olur mu lēn şindi sen de vā mısın bo̅le dalga geçēlē satāsın (60) bi de ērifin ēvine götürüveridik ōdunu ama iki buçuk lira paranın beti bereketi vardı

-Kaç saatte gidiyordunuz Bursa'ya?

(61) burdan iki sāt sürē bursa hayvannarnan

-Ormancıyla yaşadığınız bir macera var mı?

(62) olmaz mı çok Ķaçaĸ̲Çılıĸ̲ yāpdık biz ōdun Ķaçakçılī iki sefē araba yakalatdım ben şūdan (63) odun sarādık Ķaçak meselâ ó zaman makdā vermedikleri zăman Ķaçak sarādık yakalanısan (64) ōrmancıya ürüşvet veridik ōlmassa meselâ ekip bēkice yakaladı mı arabayı tēslim (65) ediyodun ōrmana sōna yedieminnen alıyoduĸ̲˘ārabayı kefāletnen bāşĶa işimiz yōktu kı nası (66) yāpmeycez yapıyoduk devamlı yakalansan da yapıyon ama şimdi çok cezālā artdı

-Çocukluğunuzda kıtlık oldu mu?

(67) çoĸ̲˘oldu ekin yok ekmek yok burdan biz odun götürüdük bursaya kō̅den ekmeyimizi (68) tōrbamıza Ķōrduĸ̲ bursadă Ķarneynendi ēkmek çünkü herkez alamaz Ķarneynen lōkanṭaya (69) oturuduk bo̅le bi Ķuru fasile yi bāşĶa bi şē yiyemezsin zāten Ķuru fasile en ucuzdu ó zaman (70) şindi pahalı oldu ēkmeyi çıkarıdıĸ̲ bo̅le şehirli … vēsem ben óna yoĶ yir gözünnen yirdi (71) ekmē yoĶ şehirde ekmek Ķarneynen çıkar çamır gibi afedersin allā eksikli̅ni go̅stermesin ekmeklēn yi̅nmez

-Ekmek niye çamur gibi?

(72) i̅şde yāmırdan olmuş bakımsız ekinner o̅le bo̅le hamır gibi çıkā fırından

-Ne ekmeği yiyordunuz?

(73) buydey ekmē misir buydey ó zaman bāççeye mıssır dikēdik buydey dikēdik ofis varıdı ofis (74) mēmuru gelirdi dēvletin gelir bakā bu baççe der ki yüz kilo ekin yāpçek yüz kilo ekin yāpdı (75) mı yüzde yirmisini dēvlete verceksin yāv çıkmaz derdik çıkar çıkā i̅stē çīksın istē çīkmasın ó (76) yirmi kiloyu satın alcen tēslim ētçen devlete

-Bu yörede kaç tane kızık var?

(77) deyirmenniĶızıĶ fi̅tyeĶızıĶ cümāliĶızıĶ hamamnıĶızıĶ dereĶızıĶ bayındırĶızıĶ da onun (78) üstünde seyidabata çıkākan bayındırĶızıĶ varımış bu bayındırĶızıya hızır aleyhisselam (79) gidiyo milletden ekmek isṭeyo vermiyolā cāmiye gidiyo ayakkaplānı sāklıyolā çıkdıkdan (80) sōna cāmide diyo ku benim babışlarım yok diyo diyolā kı babışlarını dana yidi ve ōrdan bi (81) Ķadın diyo ku bi de diyo acık bekle ben diyo dāze bide çıkarıyom sana bide verem diyo (82) Ķadına deyo ku o Ķadına şimdi Ķızım deyo bak şu köpek diyo yavrularını burdan (83) götürüken sēn de bu kövden çolūnu çocūnu al bu kövü terk˘et deyo ve órda düvā ediyo (84) bayındırĶızıĶ bayındırĶızıĶ diyo i̅sanı hayındırĶızıĶ bu da bana oyundur ĶızıĶ diyo köv (85) Ķaybeliyo velhāsıl kövün yeri de bēllidir órda

7. SÖZLÜK

A

ābdeslik: bulaşık, el yıkanan yer. (122-53)
ācak: ancak (13-27)
acıbıcı: yemek yapılan ekşi bir ot (34-26)
acık: azıcık (65-19)
accıḴ: azıcık (26-47)
ācın bo͞rü: ağacın gövdesi, ağacın ortası (103-32)
āç: ağaç (129-13)
āç ārıp: aç arık (76-19)
adam˘ākıllı: güzelce, iyice (34-40)
adam: eş, koca (46-12)
adırnaz: Orhaneli'nin halk arasındaki ismi (107-48)
adi: haydi (58-1)
āfāt: afet (13-3)
āĝaş: ağaç (3-29)
ahar: içi oyuk ağaç yalak (26-43)
āheng: sazlı sözlü eğlence (69-29)
ahıl: akıl (52-25)
ahır: hayvanların su içtiği ağaç yalak (121-34)
āhlāt: yabani armut (98-20)
āk toprak: ak toprak, pekmez yapımında kullanılır. (60-14)
akāret: hakaret (111-52)
ākdar-: aktarmak, katmak (10-48)
ākşamadan: akşamdan (3-21)
ālā: ağalar (49-5)
alaca: büyük baş hayvan cinsi (101-34)
alacık: göçebe çadırı (31-3)
āłâkı: ahlakı (86-56)
alaman: Alman (8-41)
alamatara: kayık cinsi (16-57)
ālar: ağalar (40-15)
ālat: ahlat, yabani armut (104-1)
alattirikçi: elektrikçi (59-19)
alavut: bir çeşit dirgen (89-27)
ālayan: ağlayan (3-54)
ālem: el âlem, yabancılar, başkaları (27-30)
ālemeye: ağlamaya (5-34)

alıman: Alman (23-1)
aliĶopter: helikopter (103-51)
alimiyon: aleminyum (50-1)
āllā: alırlar (56-34)
allā: Allah (70-60)
allā māfıza: Allah muhafaza (111-24)
ālmē: almaya (105-6)
altmış kāyma: altmış lira (2-15)
ām: ağam (73-111)
amānet: emanet, hediye (86-46)
āmcōlu: amcaoğlu (46-29)
āmecek: almayacak (118-52)
āminlen: aminle, dini törenle (41-50)
āminnen: aminle, dini törenle (76-18)
amuca: amca (61-18)
ana: hani (1-17)
ānămam: anlamam (6-8)
anasul: anason (27-5)
anca: ancak (77-79)
angārede: angaryada, imecede (155-17)
āngır cungur: çocuk oyunu (153-17)
anı: hani (7-2)
ānına: alnına (91-48)
añızlā: anızla, ekin biçildikten sonra tarlada kalan köklü sapla (113-8)
anlaycen: anlayacağın (21-3)
ānnat: anlatmak (3-50)
anna-: anlamak (1-5)
annemcēz: anneciğim (157-57)
apdas: abdest (3-24)
aptazlık: abdestlik, evlerde el, yüz, bulaşık yıkanan yer (77-44)
āreyo: ağrıyor (1-4)
ārıt-: yıkamak, arıtmak (77-44)
ārkeciklēmizine: sırtcağızlarımızla (105-51
ārlancek: ağırlanacak (67-33)
āsgı: askı,ipek böceğinin koza sarması için konan çalı çırpı (135-65)
āsgi: eski (5-13)
āsı: ağası (41-21)
aşā: aşağı, aşağıya (74-31)
aşalnan: aşağıdan (4-38)
āşam: akşam (6-23)
āşamaca: akşama kadar (73-110)

āşaman: akşamleyin (1-21)
āşamkı: akşamki (6-8)
aşara: aşağıya (135-1)
āşe: Ayşe (73-90)
āşema: akşama (55-26)
āşemne: akşamleyin (19-19)
aşık: aşık oyunu (62-5)
āşlere: ağaçlara (10-10)
āşlık: açlık (23-7)
āşlık: aşlık, yemeklik (30-20)
āşşama: akşama (3-34)
āşşamacek: akşama kadar (137-50)
āştan: ağaçtan (103-31)
āş-: açmak, konuyu açmak (11-43)
ataş tūtmas: tutuşmaz, yanmaz (14-11)
ātaşlemeden: ateşleme, odun kömürü yapmak amacıyla yığılan odun tepesini yakmak için bırakılan ateşleme deliği (140-13)
atı: gelinin çeyizine koyduğu baş örtülerinin genel adı (77-75)
ātık: artık (93-3)
atılan: atla (3-46)
atları: adları (5-1)
ātmış: altmış (20-20)
atmışlı: altmışlı (20-4)
attā: hatta (26-10)
ava: hava (45-63)
aváçtan: ağaçtan (55-7)
āvculā: avcılar (14-59)
avıl: avul, çit (82-35)
avır avır: ağır ağır (14-17)
āvırlarız: ağırlarız (10-43)
avırleşirdi: ağırlaşırdı (4-47)
avırlık: ağırlık, takı, çeyizini düzmek için damadın geline verdiği para, başlık parası (132-16)
āvkat: avukat (6-16)
avustos: ağustos (24-4)
ayáç: ağaç (59-2)
āyáza: soğuk, soğuk yer, dışarı (50-10)
āydın: ayçiçek (142-41)
āydöndü: ayçiçek (95-36)
ayı māntarı: mantar çeşidi (34-31)
ayır: hayır, yok (72-9)
ayıtlādık: ayıkladık, temizledik (73-142)

āyilesini: ailesini (34-3)
āyit: ait (90-16)
aylak: boş, iş yapmayan (73-1)
āylēmis: ailelerimiz (27-40)
āynalara: aynalara, tütün kurutmak için yapılan araçlara (42-25)
āyrık: ayrık otu (46-31)
ayşema: akşama (124-90)
āzıma: ağzıma (19-46)
āzır: hazır (1-23)
āzlānı: ağızlarını (151-63)

B

bā: bağ, üzüm bağı (15-19)
bā: bağ, kuşak (10-16)
ba: var (4-40)
babarasınnan: paparasıyla, (yemek türü) (77-15)
bacăları: paçaları, (pantalon paçası) (50-26)
bāceye: bahçeye (10-7)
bācık: bağcık, buğday destesini bağlamak için buğdaydan yapılan bağ (39-23)
bācılık: bağcılık, üzüm yetiştiriciliği (67-3)
bāçasını: bahçesini (29-22)
bāçelere: bahçelere (101-30)
bādlıcan: patlıcan (19-8)
bāĝla: yemeği yapılan bir ot (137-103)
bağala: yemeği yapılan bir ot (47-36)
bakas: alık, aptal, sersem (27-30)
bākurlu: Bağkur'lu (73-20)
balaybın: iyiki (11-1)
bālıydı: bağlıydı (73-112)
balkıyo: parlıyor, parıldıyor (155-15)
bar: var (52-4)
bara: para (1-22)
bărabā: beraber (124-32)
bārbınya: barbunya (139-1)
bārıllar: bağırırlar (115-38)
baskına ūrarsa: baskına uğrarsa (15-10)
baş sālī: baş sağlığı (1-9)
bāşam: bu akşam (142-34)
bāşdan kăralā: baştan kara kuşları (99-50)
bayā: bayağı, çok, oldukça (156-42)

baya: maya (52-62)
bayālca: boyalıca (130-33)
bayıllara: bayırlara (14-48)
bayraktarlık: bayraktarlık (63-16)
bayremneşir: bayramlaşır (3-28)
bazādan: pazardan (77-14)
bāzar: pazar günü (132-13)
bazara çekçek: pazara satmaya çıkaracak (6-12)
becelleme: buğday demetlerinden yığın yapmak (21-37)
beglē: bekle, dur (19-23)
bekālık: bekarlık, ağanın işini yapan erkek hizmetçi (39-6)
bekarlık: bekarlık, ağanın işini yapan erkek hizmetçi (21-15)
belēsvid: bisiklet (135-18)
bēllē: belle, toprağı kazmak için kullanılan kürekle (39-62)
berabā: beraber (78-37)
bėraz: biraz (5-8)
bērde: beride (16-12)
bērgisi: vergi (13-31)
berki: belki (16-31)
berk: berk, sıkı sağlam, (baklanın dışındaki sert kabuk ya da tānenin dışındaki yeşil kısım) (105-62)
bırda: burada (111-45)
bıyıklı: balık türü (89-4)
bızāları: buzağı (77-64)
bi arē: bir araya (3-19)
bī ki: bir iki (102-13)
bibēli māntarı: mantar çeşidi (34-31)
bide: pide (58-6)
bilmõn: bilmiyorum (1-29)
bilye: misket oyunu (19-33)
bindallı: elbise türü (51-77)
bircēzi: bir taneciği (47-9)
bis: biz (79-65)
biyendi: beğendi (25-50)
bo: bu (53-13)
bóbam: babam (16-10)
bobatis: domates (19-8)
bōbēñ: senin baban (75-18)
boldūmuz: olduğumuz (52-37)
bondürük: boyunduruk (130-58)
bōrdan: buradan (41-50)
bórdayın: burdayım (2-2)

botoz: patoz (67-8)
bovaz: boğaz (21-6)
bōyunduruk: boyunduruk (62-23)
bozbakal: bir kuş (99-46)
bōzunun: boğazının (29-9)
bozyürik: bir tür yılan (14-62)
boz˘ürük: bir tür yılan, bozyürük (17-57)
böbeklē: bebekle (45-19)
böğün: bugün (115-35)
bȍk: büyük (14-76)
bȍlce: börülce (117-43)
bȍle: böyle (121-53)
bȍn: bugün (113-17)
bȍñe: böyle (79-44)
bȍrü: böğür (71-17)
bövle: böyle (52-2)
bȍyü-: büyümek (1-4)
böyük: büyük (155-29)
böyün: bugün (99-60)
buba: baba (57-61)
būdey: buğday (74-41)
budu: buydu (5-6)
bulama: koyu pekmez (17-24)
būlgur bȍreĝi: börek türü (66-1)
buñar: pınar (2-4)
burādık: vururduk (79-46)
bureye: buraya (79-4)
bursē: bursaya (5-42)
burunnu bēdfort : burunlu bedfortlardan, (kamyon adı) (102-35)
buva: baba (22-18)
buydē: buğday (65-17)
buydey: buğday (61-46)
buynuz: boynuz (91-48)
bȗk: büyük (90-5)
bük: bük, akarsu kıyısındaki tarla (73-47)
büngüldē-: Suyun kuvvetli akması, gürül gürül ses çıkararak akması (88-60)
bürgü: bürgü, başörtüsü (25-55)

C

cābı: câbi, (Osmanlılarda cizye, haraç ve vakıf gelirlerini toplayan görevli) (153-42)

cam saka: saka, cam misket (62-15)
camāt: cemaat (83-1)
canavar: kurt (14-57)
candarma: jandarma (103-41)
catka: çocuk oyunu (153-25)
cāyillik: cahillik (151-9)
cēbre: üzüm posası (58-25)
cēciklik: salatalık (10-9)
cemselē: cemseler (82-31)
cēran mēran: ceryan mereyan (14-36)
ceviz helvası: dövülmüş ceviz, un ve pekmezle yapılan bir tatlı (79-55)
cık Ḳuşu: serçe (15-35)
cızı: çizgi, pullukla açılan yer, iz (28-37)
cibinnik: cibinlik (45-54)
cibre: üzüm posası (17-35)
cīgara: sigara (19-46)
ciket: ceket (154-21)
cilli: çocukların oynadığı cilli, misket oyunu (19-33)
cīncile: mantar çeşidi (39-47)
cingen Ḳuşu: serçe (15-35)
cip: jip (8-27)
ciyer: ciğer (11-19)
cumertesi: cumartesi (3-40)
cungurgaç: çocuk oyunu (72-21)
cungurdeş: Bir çocuk oyununun adı (27-8)
curu: curu, özleşmemiş, koyulaşmamış pekmez (124-82)
cuvab: cevap (70-8)
cümā: cuma (102-57)

Ç

çālgıcı: çalgıcı (128-28)
çāllā: çalılar (14-14)
çālları: çalıları (14-5)
çāllık: çalılık (14-77)
çam mozalaĝı: çam kozası (84-12)
çārpīler: çarpılar, başörtüleri (81-41)
çāşır mantarı: bir mantar türü (137-104)
çatıyoz: çatıyoruz, odunları birbirine dayayarak diziyoruz (14-9)
çātlānga: Bir oyun adı (2-15)
çatma: birbirine katma (harfleri birbirine katma) (5-10)

çāy: çay, dere (102-6)
çayır māntarı: bir çeşit mantar (33-45)
çekel: demir sıyırgı (62-31)
çeki: kadınların başlarına bağladıkları örtü, başörtüsü (65-11)
çekildi geldi: ansızın çıkıp geldi (29-33)
çekilī geliriz: ansızın geliriz, dönüp geliriz (29-51)
çēktirme: çocuk oyunu (101-23)
çektirme: kayık türü (12-17)
çēkïş-: çekişmek, kızmak (124-88)
çelek: çilek meyvesi (73-147)
çelmek: çocuk oyunu (27-12)
çember: kadın örtüsü (45-50)
çēncire: tencere (39-54)
çeniz: çeyiz (112-51)
çepin: küçük çapa (39-56)
çeşind: çeşit (1-15)
çeten: kenevir (95-45)
çevişirlēdi: çekişirlerdi, kavga ederlerdi (8-24)
çeynēdik: çiğnerdik (18-20)
çıbī: çubuğu (59-2)
çıldır: çocuk oyunu (146-1)
çīldırma: çocuk oyunu (119-16)
çıngırleş: çocuk oyunu (7-7)
çırākman: içinde çıra yakılan tenekeden yapılmış aydınlatma aracı (119-41)
çīrıyoz: çığırıyoruz, sesleniyoruz, davet ediyoruz (95-20)
çibil: pekmezi koyulaştırmak için içine konan kil (124-84)
çif: çift (25-31)
çīlmecĕ: Bir çocuk oyunu adı (110-22)
çimin: çim, fide (42-15)
çindik: çocuk oyunu (45-12)
çingen kuşu: serçe (62-59)
çip: çift (17-12)
çitlere: çitlere, (küçük sepet, küfe) (125-6)
çitme: çocuk oyunu (21-20)
çivit: çift, birbirini tamamlayan iki tekten oluşan şeyler (26-31)
çivtçilik: çiftçilik (2-7)
çīzırlı: çocuk oyunu (10-2)
çizĶıcık: çocuk oyunu (59-3)
çoclā: çocuklar (76-21)
çocuk moması: çocuk maması (137-19)
çōçlān: çocukların (70-58)

çōppadak: aniden, pat diye (60-12)
çōruk: çoruh nehri (1-39)
çōunlukla: çoğunlukla (3-17)
çȭcügluk: çocukluk (54-12)
çöpür: yünün kirli ve çöplü yerleri (124-65)
çul: kıldan ve yünden yapılmış kaba dokuma (7-17)

D

dā: daha (73-25)
dā: dağ (151-2)
dācık: dağarcık, tulum (137-118)
dādlı: tatlı (45-30)
daḴīgē: dakika (73-3)
dālā: dalar, saldırır (19-24)
dālalara: tarlalara (72-39)
dāldı: dağıldı (3-10)
dālım: dağılım (16-15)
dana: sopayla oynanan bir çocuk oyunu (101-13)
dāne: tane (116-55)
dāngudak: Yansıma kelime (58-26)
danışık: düğün yapacak kişinin komşularına danışmak için yaptığı toplantı (153-48)
dargıncīmız: dargınlık (110-103)
daşı-: taşı- (12-22)
dātlı: tatlı (18-24)
daul: davul (76-15)
dava: dağa (14-71)
davılcı: davulcu (6-28)
davılırlā: dağılırlar (4-29)
dāvşan: tavşan (14-58)
dayak: çadırı kuran ana ağaç, kalas (31-3)
dāyi: dahi, bile (145-54)
dāyi: daha iyi (100-3)
dāyirelē: daire (14-94)
dayre: daire, apartman katı (59-19)
dēbilendim: debelendim, çabaladım (19-6)
dedebölük: bir mantar türü (137-104)
dedebȭrgü: bir mantar türü (33-46)
deg: dek, değin, kadar (19-42)
deg getiremez: denk getiremez, kıvamını tutturamaz (79-59)
dēl: değil (1001-5)

delicē: delice otu (100-5)
dēlikli: süzgeç, kevgir (77-53)
dēlim: diyelim (86-13)
dēmenini: değirmenini (8-55)
dene: tane (14-4)
dēnişdirdi: değiştirdi (48-2)
deñişik: imece, komşuya yapılan ücretsiz yardım (85-41)
deñişti: değişti (95-52)
dēnklēdik: denkledik, düzgünce bir araya getirdik (47-43)
dērāł: derhâl, hemen (86-36)
dėri: diri, canlı (19-26)
dērmende: değirmende (59-13)
devce: iri, büyük (140-21)
dēvorē: ta oraya (44-31)
deycēn: diyeceğim (85-25)
dėyelek: diyerek (21-31)
dēyerli: değerli (1-37)
deyil: değil (141-9)
deyişdir-: değiştirmek (20-5)
deymen: değirmen (73-61)
deynek: çelik çomak oyunu (10-2)
deynel-: sağa sola bakınmak (126-54)
deyus: deyyus, karısının veya yakın akrabası kadının iffetsizliğine göz yuman (108-48)
dēzłåk: yünden yapılmış üste giyilen uzun iç çamaşırı (151-99)
dığan: bir çeşit tava (10-47)
dıngadak: birden, aniden (51-68)
dışda: dışta, gurbette (72-12)
dīştan: dışarıdan, başka köy veya şehirde (10-44)
dī: değil (4-1)
dī: çift sürerken hayvanlara söylenen bir söz (105-40)
dībek: taştan veya ağaçtan yapılmış büyük havan (107-52)
didindik: didindik, güçlük çekerek çalıştık (67-26)
dikili daş: çocuk oyunu (59-1)
dīkme taş: çocuk oyunu (53-10)
dīl: değil (61-22)
dinel-: ayakta durmak (63-6)
diniş-: değişmek (54-3)
dirin: derleme, toparlama (19-6)
divitin: kışlık kalın basma kumaş (73-106)
diyelēkden: diyerekten (35-16)
dóā: dua (5-14)

dokāc: tokaç, (çamaşır yıkarken kullanılan tahtadan yapılmış yassı tokmak) (121-35)
dokkan-: dokunmak, zarar vermek (12-24)
dōktur: doktor (152-27)
dokunma-: sağlığını bozmamak (39-48)
dōma: doğma (103-1)
dombey: manda (124-83)
doñuz: domuz (78-37)
dōrā-: doğramak (17-49)
dōru: doğru, hiçbir yöne sapmadan (21-12)
dóvā: dua (32-6)
dovul: davul (148-3)
dō̄-: dövmek (155-12)
dökün: ürün verimi, meyvelenmesi (24-4)
dölüm: dönüm, arazi ölçü birimi (89-24)
dömel-: dönmek, arkasını dönmek (110-32)
dō̄ndēr-: döndürmek (122-35)
dō̄nderek: fırıldak (127-38)
döndürek: oyun adı (130-43)
döngel: muşmula, meyvesi hafif sulu ve ekşi olan ve haziranda olgunlaşan bir çeşit böğürtlen (14-89)
durna: turna, balık türü (89-4)
duva: dua (22-62)
duz: tuz (113-23)
dübek: içinde buğday dövülen oyuk taş (95-44)
düĝüt mantarı: mantar çeşidi (45-83)
dū̄-: döğmek (62-37)
dū̄man: duman (14-19)
dū̄n: düğün (63-11)
dür-: dürmek, katlamak (134-37)
dürşük: çeyiz, armağan, hediye (70-14)
dürü: çeyiz, armağan, hediye(78-22)
dütün: tütün (5-37)
düvelek: bir çeşit sinek (31-11)
düven: düven, harmanda ekinlerin sapı ve tanelerini ayırmak için kullanılan, önüne koşulan hayvanlarla çekilen, alt yüzünde keskin çakmak taşları dikine çakılı bulunan, kızak biçiminde araç (39-15)
düverpiçer: biçerdöver (25-2)

E

ebe gömeci: yemeği yapılan bir ot (66-15)
ēdilcen: yemeği yapılan bir ot (47-36)
edirāvına: etrafına (54-26)

ēkek: erkek (35-16)

ekelē-: (böreğe iç malzemesini) katmak (109-28)

ēki: iki (86-12)

ėkicik: ikicik, iki tanecik (75-34)

ēkin: buğday (105-35)

ēkmek mantarı: mantar çeşidi (45-82)

ēlcik: ellik, ekin biçerken sol elin parmaklarına geçirilen, eldiven biçiminde, tahtadan yapılan bir araç. (130-64)

ēlenir: eğlenir (21-27)

ēlleme oyun adı (140-18)

ēllik: **elik**: Ekin biçerken sol elin parmaklarına geçirilen, eldiven biçiminde, tahtadan yapılan bir araç. (30-44)

ēltiver-: iletivermek (25-16)

elåstik: lastik ayakkabı (65-11)

eme: ama (105-68)

ēmecan: bir tür yılan (14-62)

emece: imece (70-46)

emen: hemen (40-27)

emme: ama (41-61)

emne: Emine, kadın adı (75-1)

ēnā: ena, tarlalara çalıştırılmak üzere götürülen işçilerin başında bulunan ve onları organize eden kimse (137-19)

enibeni ol-: çok şaşırmak, şaşırıp kalmak (73-26)

enik: enik, köpek yavrusu (35-40)

enserannan: demir kazıma aletiyle (124-79)

ēnseri: enser, çivi (47-7)

ēnteri: entari (1022)

ēp: hep (106-22)

ēpāb: ahbap (70-10)

erāzi: arazi (108-3)

erecep: Recep (151-72)

erekeme: aşısız meyve ağacı (157-61)

ērey: rey, oy (1-27)

erife: herife, adama (12-16)

ērişte mantavı: bir çeşit mantar (14-67)

erzulum: Erzurum (3-53)

es: es, sıvış, kaç(73-74)

ēsaz: esas, asıl (86-2)

ēsbab: esvab, elbise (95-81)

ēsiranı: esiranı, metal spatula, kazan ya da teknedeki hamuru kazımaya ve kesmeye yarayan bir çeşit aracı. (45-35)

ēskerī: ekseri, genellikle (151-65)

eşāret: işaret (79-14)
ēşi ot: yemeği yapılan bir ot (47-36)
ēşice: yemeği yapılan ekşi bir ot (90-31)
ēşicem: yemeği yapılan ekşi bir ot (92-21)
ēşileri: ekşi, ekşi erik kaynatılarak yapılan bir macunları. (45-34)
ēşili çōrbeyi: ekşili çorbayı, (yeşil mercimeğin içine ekşi erik macunu katılarak yapılan bir tür yemek) (117-31)
eşlīn: eşliğin, arkadaşlığın (63-53)
ēşşekleme: oyun adı (97-34)
ētdiyār: ihtiyar (98-22)
etiş-: yetişmek, büyümek (41-26)
ētişennē: yetişenler, büyüyenler (95-34)
ētiyac: ihtiyaç (1-19)
ētiyar: ihtiyar (86-20)
ēvdelī: evdelik, fasülye, bulgur vs. erzak (84-45)
eve: evvel (19-2)
evelcek: evelden (11-10)
ever-: evlendirmek (110-104))
ew: ev (74-30)
evcēz: evceğiz (102-51)
ēvdelī: evdeliği, erzağı (84-45)
evēç: çocuk oyunlarında ebe (122-43)
eyē: eyeği, bileme aleti (14-55)
eyer: eğer (92-23)
eyer: binek hayvanlarının sırtına konulan, oturmaya yarayan nesne (14-82)
eyėtim: eğitim (41-53)
eyi: iyi (42-49)
eyirdikden: eyirdikten, yünü büküp iplik yaptıktan (124-70)
ėyitmen: eğitmen, nüfusu az olan köylerin öğretmen gereksinmesini karşılamak amacıyla açılan kısa süreli özel kurslarda yetiştirilen köy öğretmeni. (150-21)
ēyle-: eğlemek, avutmak, oyalamak (79-38)
eylence: eğlence, eğlenme işi (142-53)
eylenince: eğlenince, vakit geçirince, bekleyince. (152-26)
ēyme: eğme, ağaçlar eğilerek çul ve kilimlerle kağnı arabasının gelin arabası yapılması, süslenmesi (70-26)
eyşimtili: ekşimsi (87-34)
ēytiyā: ihtiyar (73-93)
ēzgiden: eskiden (101-31)
ėzin: izin (11-35)

F

falaka: beygir koşum aracı (17-11)
fele: falan (111-6)
fırsızlādan: hırsızlardan (109-3)
fışfış: fiskiyeli teneke (42-10)
fışnalardan: vişnelerden (22-31)
file: falan (111-6)
filem: falan (129-8)
filfil: tirfil, çimenlik yerlerde yetişen yuvarlak yapraklı bir ot. (34-25)
firekli: Frenkli (96-3)
fistan: bir çeşit elbise (107-44)
fişne: vişne (72-41)
fiy: fiğ, baklagillerden, hayvan yemi olarak yetiştirilen bir bitki (72-47)
fiyakalı: gösterişli, fiyakası olan (151-47)
fur-: vurmak (27-10)

G

gabeç: kabeç, büyük, iri meşe ağacı (118-11)
gāli: gayri (121-37)
gāni: kağnı arabası (85-43)
gavır: gevur, müslüman olmayan kimse (48-36)
gazel: sonbaharda kuruyup dökülen ağaç yaprağı (140-7)
gazelle-: odun kömürü yapılacak odunların üstüne yaprak koyarak yanacak hale getirmek (14-10)
gėcebölük māntarı: bir çeşit mantar (14-67)
gēççï: keçi (10-3)
geçė: keçi (77-59)
gelgelli: gelgeli olan, alımlı, gösterişli (151-47)
gēlnik: gelinlik (25-54)
gelïn˘alcı: gelin alıcı, gelini babasının evinden almak için yapılan özel tören (107-57)
gemi: şalvara benzer ağlı erkek pantalonu (48-43)
gėne: yine (102-36)
genş: genç (12-16)
gērgef: gergef, kasnakta yapılan elişi, nakış (45-51)
gerkez: herkes (54-7)
geş-: geçmek (54-18)
geşlē: gençler (57-62)
geyinneşde: giyinişte (113-5)
gezek: köy halkının, köy odasına gelen misafirlere, çobana, imama, sıra ile yemek göndermesi (112-58)
gıcı gıcı: yemeği yapılan bir ot (98-13)
gırabba: gıreb bir çeşit yazma (10-20)

gice: gece (4-38)
gildiren: yenilen mantar türü (47-37)
gine: yine (49-11)
giribücük: çocuk oyunu (63-5)
gişi: kişi (81-31)
gīziyo: gizliyor (45-52)
gōçcük: göçük, maden göçüğü (29-24)
göce: göce, (kabuğu soyulmuş buğday) (65-21)
gōdek: gödek, yağda pişirilen yuvarlak bir çeşit lokma (108-53)
gōk: mavi, yeşil (113-23)
gök tencire: bakır tencere (58-26)
gökçe: yenilen mantar türü (47-37)
gökçe Ḳarga: mavi renkli karga (62-58)
gōkçesini: gökçesini, yeşilini (105-61)
gön: gön, deri (65-18)
gördek balī: gördek balığı, bir balık türü (130-85)
gōsü kınalılā: kınalı kuşları, (kınalı da denilen göğsü kırmızı diğer yerleri kül rengi olan serçeden daha küçük bir kuş) (99-50)
göş: göç (3-7)
gōştü: göçtü (5-4)
gövērcin: güvercin (98-16)
göveri: sebze (6-11)
göymeyini: gömleğini (58-35)
göynek: frenk gömleği, iç çamaşırı, gömlek (116-52)
gōysünü: göğsünü (34-2)
gözē: güzel (58-53)
gözel: güzel (73-9)
gözer: buğday, toprak ve benzerinin elendiği iri gözlü kalbur (39-33)
gözerle-: kalburdan geçirmek (105-51)
gözetle-: gözetlemek, göz kulak oluyorlar (40-47)
gugukçuk: kumru (41-54)
gul mantarı: mantar çeşidi (45-83)
güççük: küçük, çocuk, genç (72-14)
gūçük: küçük (14-1)
güd-: gütmek, hayvan otlatmak (30-44)
güdücü: güdücü, bakıcı (60-4)
güdük˘engelek: bir tür yılan (14-62)
gūm: güğüm, yandan kulplu, boynu uzun, genellikle bakırdan su kabı (8-7)
gümüş baliyi: gümüş balığı, bir balık türü (130-91)
gün düş-: güneş batmak (30-50)
gūnebakkan: günebakan (103-14)

gündǒndü: ayçiçeği (98-6)
gǔşlen-: güçlenmek (15-6)
güvērcin takla: çocuk oyunu (101-12)
güveyi sāl-:, damadı gerdeğe sokmak (70-33)
güzē: güzel (103-42)
güzle-: sonbahar gelmek, havalar soğumak (62-56)

H

habar: haber (3-56)
hadrellez: hıdrellez (115-37)
hakık gibi: nar gibi (kızarmak) (77-23)
hallā: vallahi (51-45)
hāllattır-: atlatmak (59-6)
haltı: altı sayısı (53-30)
hamamnık: hamamlık, evlerin köşesindeki küçük banyo (49-29)
hamır bamyesi: hamur bamyası, hamurların küçük küçük kesilerek soğanlı ve salçalı suda pişirilmesiyle yapılan yemek türü (66-1)
hamıt: hamut (17-10)
hanā: hani (73-1)
hāngı: hangi (148-23)
hanı: hani (7-5)
hānkı: hangi (84-7)
harcurba: bin dallıya benzer kadın kıyafeti (74-36)
hasıllā-: toprağı ekilecek duruma getirirdik (89-24)
hasır: saz, kabuk, yaprak vb. bir bitki maddesiyle örülmüş taban veya tavan örtüsü (31-5)
hāskerlik: askerlik (53-22)
haşeş: haşhaş (153-55)
haşıĶ: aşık oyunu (21-18)
hāşla-: ağaç aşılamak (98-18)
hāşlıĶ: harçlık (21-52)
hata: ata, ecdad (22-71)
hāvız: hafız (92-9)
havla: helva (10-45)
hāvlı: havlu (49-32)
hāvrız: oturak, lazımlık (77-62)
havta: hafta (138-9)
hāvzal: havzal, odun kömürü yaparken ağaçların üstüne atılan toprağın adı (14-25)
hayatlı: hayatlı, salonlu (110-76)
hayır: hayır, köylerde şükretmek için kuran okunan ve dua edilen yemekli tören (101-37)
hayłā: hâlâ (133-26)

hayli: oldukça (157-81)
hebicī: hepsiciği (33-16)
hebizi: hepsi (3-19)
helâ: tuvalet, kenef (122-59)
helân: henüz (5-30)
helvet: elbet (22-44)
henecik: çocuk oyunu ()
hērkej: herkes (55-43)
hērkeş: herkes (78-11)
hērkez: herkes (80-18)
hēvle: helva (137-29)
hırsız pılis: hırsız-polis, çocuk oyunu (153-18)
hıyał: hayal (137-84)
hinci: şimdi (5-39)
hīndi: şimdi (57-13)
hiş: hiç (93-23)
hītyon: itiyorum (55-8)
holā: oluğa, oluk, yere kazılmış küçük çukur (84-12)
hōn: on sayısı (142-12)
honun: onun (149-33)
hoplama: oyun adı (134-8)
horan: hamur yoğrulan tekne (?) (124-75)
horaz: horoz (95-37)
hōrda: orada (22-52)
hōrdukça: vurdukça (150-13)
hórlāda: oralarda (41-32)
hōrtçuk: çocuk oyunu (68-7)
hōşteyn: büyük baş hayvan cinsi (101-33)
hōyalan-: oyalanmak, vakit geçirmek (90-12)
hōle: şöyle (6-30)
hömelek: küme, birikinti (45-17)
hōretmen: öğretmen (53-33)
hörü: huri (10-1)
höşmenim: bir çeşit ekmek, (mısır unu su ile tencerede bişirildikten sonra tavada yassılaştırılıp yağda kızartılarak yapılan ekmek) (77-21)
hōşmerin: höşmerim, (tuzsuz taze peynir, nişasta, pirinç unu konularak yapılan bir çeşit tatlı) (131-13)
hunuṭ-: unutmak (20-35)
hur-: vurmak (41-33)
hurā-: uğramak (49-5)
hurda: burada, şurada (121-54)
hüt: çocuk oyunu (156-30)

I

ılabada: labada (95-53)
ırād˘et-: rahat etmek (14-94)
ırakı: rakı (19-41)
ırāmet ōsuñ: Allah rahmet etsin (73-1)
ırāyif: Raif (73-111)
ırip: ırıp, ince delikli balık ağı (130-92)
ırmazannara: ramazanlara (25-7)
ıscak: sıcak (57-10)
ısçak: sıcak (130-35)
ısıcak: sıcak (18-8)
ısmıdık: yemeği yapılan bir ot (144-34)
īspıdık: haşlanıp soğanla kavrularak içine yumurta kırılıp yenen bir ot (144-35)
ıssıyānnan: ısısıyla (18-8)
ıstambıla: istanbul (12-10)
ıysan: insan (52-9)
ızā: yulafa benzeyen bir tahıl türü (95-45)
ıza: yulafa benzeyen bir tahıl türü (92-43)

İ

ī: iyi (104-39)
içērne: içerisine (17-50)
idāre: idare lambası, içinde yağlı fitil bulunan aydınlatma aracı (77-75)
idāre ōl-: idare etmek, geçinmek (77-80)
īgişē: ikişer (58-29)
ijinde: içinde (82-3)
ikïşē: ikişer (103-43)
iłâzım: lazım (3-48)
ilēden: ileriden, önceden, eskiden (152-37)
īlence: eğlence (150-13)
ilenmiş: ilenmiş, beddua etmiş (150-13)
īlerli gerili: ilerili gerili (17-13)
ilērsini: ilerisini, öncesini, eskisini (48-32)
ilik balī: ilik balığı (130-85)
ilmēni: ilmeğini, ilmek, adi düğüm (10-11)
inci: şimdi (25-5)
indi: şimdi (53-10)
indik: şimdi (95-80)

indiki: şimdiki (77-13)
inē: ineği (77-78)
īnecilik: iğnecilik, hastalara iğne vurma işi (5-22)
ingiliz kilodu pantul: İngiliz külodu ismi,(İngiliz ordusunun geçmişte bu modeldeki pantolonları giymesinden gelir. Ütü gerektirmeyen "Şayağ" adı verilen kalın yün kumaştan dikilen bu pantolonlar, günümüzde artık köylüler ve avcıların tercih ettiği giysiler arasında yer alır. Paça kısmından dar olarak başlayan İngiliz külot pantolonları, bel kısmına doğru genişler) (151-55)
īsan: insan (17-62)
ismēl: ismail (73-124)
isrāyil balī: israil sazanı denen pullu bir balık türü (130-87)
istōm: istiyorum (47-3)
īşāt: inşaat (30-27)
işçekler: içecekler (11-41)
işersin: içersin (3-43)
işilcēse: içilecekse (3-26)
işşēlēdi: içselerdi (3-9)
īştālı: iştahlı (17-53)
ītiyāc: ihtiyaç (3-48)
ītiyarlā: ihtiyarlar (4-14)
īylencĕ: eğlence (49-42)
īzdirab: ızdırap (3-8)

J

jindi: şimdi (70-10)

K

Ķā: karı, kadın (137-45)
Ķabāk: su kabağından yapılan su kabı (122-56)
Ķabalık: evin duvar arkasından, evin arka bahçesinden (66-2)
Ķabdan: kaptan (16-24)
Ķabīndan: kabuğundan (157 -24)
Ķabık: kabuk (33-9;109-9)
Ķabıl¯ētme-: kabul etmemek (40-3)
Ķablık: kaplık, kap kacak koyulan yer, tabaklık (77-47)
Ķaçakçık: çocuk oyunu (142-5)
Ķadā: kadar (145-15)
Ķădācık: kadarcık (75-22)
Ķadān: kadar (14-15)
ķâhat: kağıt (18-9)
kākan: ağaçkakan (99-49)

kalabaláş-: kalabalıklaşmak (102-36)
Ḳalábeliye: kalabalığa (4-47)
kalafak: yemeği yapılan bir ot (144-34)
ḲaláḲálmiş: çocuk oyunu (78-5)
Ḳalbır: kalbur, (büyük delikli elek, gözere göre delikleri daha küçüktür) (105-51)
Ḳāldır-: yiyeceğini kaldırmak, taşımak, ürünü hasat etmek (30-27)
Ḳama: çocuk oyunu (59-5)
Ḳāma: kalma, bir dönemden kalmış olan (4-1)
Ḳāmış: kalmış, bir dönemden kalmış olan (54-7)
Ḳanaviçe: kanaviçe, el işlemesi türü çeyiz (45-51)
ḲāncıḲ: dişi köpek (35-16)
Ḳancī: kancığı, (dişi, güvenilmez, dönek) (151-23)
Ḳānı: kağnı arabası (71-7)
Ḳānımız: karnımız (149-4)
kapıtdan: kaputtan, (bir tür kumaş) (120-21)
Ḳār mindir-: kar bindirmek, ani bir şekilde kar yağmaya başlamak (14-74)
Ḳara balık: yayın balığı (44-34)
Ḳāra ḲabācıḲ: kara kabarcık, vücutta oluşan küçük şişlikler (149-19)
Ḳara Ḳurt: karakurt, ekşi eriklerin pekmez gibi kaynatılmasıyla yapılan ekşi macun (117-36)
Ḳara sığır: yerli büyükbaş hayvan (141-2)
Ḳara tavık: bir kuş (17-54)
karabin: sekiz mermi alan bir silah (82-43)
Ḳarakemik: aşık oyunu (153-14)
Ḳaraköse: köydeki delikanlıların yaptığı işleri ve delikanlıları denetleyen otuz otuz beş yaşındakiorta yaşlı kişilerden oluşan topluluk. Bu topluluktaki kişi sayısı iki ile beş arasındadır. (86-23)
Ḳarannık çelīdi: karanlık çeliği, gece oynanan çelik (104-23)
kārcalı: karacaali (16-44)
Ḳarık: karık, sebze ekmek için ayrılan bölüm (42-6)
Ḳarīmca: karınca (33-41)
karit: çocuk oyunu (62-5)
Ḳārlā: karılar (29-53)
karna: karne, bir haktan yararlanmak için verilen belge (82-23)
kartălaş: kartalaç, bir yufka çeşidi ve bu yufkayla yapılan gözleme (144-13)
kāş: kaç, soru sıfatı (14-40)
Ḳāşdım: kaçtım (58-2)
Kăşın: kışın (17-29)
ḳâtâne: kağıthane (8-53)
katık: süzme yoğurt (90-21)
Ḳātkı: katkı, katılacak şey, (tatlının içine konulan iç malzemesi, ceviz, susam vb.) (117-28)
Ḳātmē: katmer,yağda veya sacda pişirilen bir tür börek (124-39)
Ḳātyen: katiyyen (4-48)

kava: kafa, baş (70-55)
kava: kova (18-19)
Ḳāve: kahvehane (54-22)
Ḳavırılar: kavururlar (20-22)
ḳâye: kahya, köy muhtarlığının çeşitli işlerini yapan kimse (80-18)
Ḳāymek kes-: kaymak kesmek, süt kaymak bağlamak (98-12)
Ḳāyna: kaynana (74-9)
Ḳāzık: kazık oyunu (10-2)
keçe: keçe (110-10)
kelem: lahana (145-53)
kelemenkāştan: taşla oynanan çocuk oyunu (110-39)
kelin: gelin (5-40)
keme: büyük fare (17-61)
kēni: kendi (73-39)
keremet: kiremit (111-6)
kerkenez: kuş türü (41-54)
kermet: kiremit (61-31)
kesdāne māntarı: mantar çeşidi (34-37)
kesdene: kestane (157-55)
kestir-: kestirirler,(mayalanmış sütü suyundan ayırmak) (62-41)
keşi: keçi (3-55)
kēşkek: keşkek, yemek türü (10-51)
Ḳıble: kıble, güneyden esen rüzğar adı (16-42)
Ḳıdā: kadar (1-34)
Kılgınc: kırgınlık (110-103)
Ḳīnan: kızla (47-18)
Ḳıra Ḳıra: kıra kıra diye ses çıkaran yeşil renkli göçmen bir kuş (99-49)
kıreb: örtü (25-55)
Ḳırh-: kırkmak (58-61)
Ḳırme: kırma, (ortadan kırılan tekli tüfek) (78-39)
Ḳırmış: kırmış, öldürmüş (126-59)
kıröböşen kumáş: bir tür kumaş (10-15
Ḳıvrak: yöresel giysilerde kullanılan siyah kumaş (73-104)
Ḳıvrım: kıvrım, patatesli, lorlu bir tür börek (72-4)
Ḳıvrızlı: yemeği yapılan bir ot (137-103)
Ḳīymatı: kıymeti, değeri (35-42)
Ḳız sürükle-: kız kaçırmak (151-9)
Ḳızātma: kızartma (77-22)
Ḳızıkcalā: kızılcalar, köyde yaşı en küçük olan delikanlılar. (127-9)
kızılbacak: yemeği yapılan bir ot (62-49)
Ḳızılbaş: kızılbaş (şii mezhebinin bir kolundan olan) (108-47)

Ḳızılcamız: kızılcamız, (delikanlılar arasına yaşça en küçük olan delikanlılardır. Toplantılarda kendilerinden büyük delikanlılara su getirirek, sigarasını yakarak onlara hizmet ederler.) (127-8)
Kid-: gitmek (76-7)
kile: buğday ölçeği, ölçü birimi (85-26)
kim bindi: çocuk oyunu (101-12)
kimēsĕ: kimisi (74-21)
kirēlik: kirelik, odanın köşesinde duvara gömülü olan küçük banyo (122-64)
kireşle-: kireçlemek (8-46)
kirez: kiraz (141-10)
kirizmelē-: toprağı derince kazarak bellemek (12-31)
kirkitle-: kirkitlemek (10-10)
kirpit hur-: kirkit vurmak, halı, kilim dokumak (124-31)
kīt-: gitmek (8-8)
kitti: tavuk (66-8)
Ḳobalak: kobalak,çam ve servi kozalakları (81-15)
Ḳōç salımı: koç salımı, (koyunların arasına damızlık koç koymak) (35-55)
koçan: koçan, mısırın tanelerini aldıktan sonra kalan kısım (79-61)
Ḳōçlanmā: Koçlanmaya, koyunun yanına koç gelmesine (35 -57)
Ḳoja: koca, eş (20-32)
kōladı: kovalardı (41-24)
Ḳōlan: kolan, yünden veya iplikten yapılmış üzeri işlemeli ince kuşak (120-22)
kōlar: koyarlar (114-15)
kōlarlar: kovalarlar (112-16)
kōlaşirdik: kovalaşırdık (10-6)
Ḳolcu: orman bekçisi (111-24)
Ḳomoyokun: koymuyor ki (72-46)
ḲonaḲ: konak, düğüne gelen misafirlerin bir kısmını köylülerin misafir etmesi (80-15)
konak bāstı: çocuk oyunu (67-21)
Ḳonak sal-: konuk ağırlamak (27-25)
Ḳondīni: konduğunu (3-2)
Ḳoñşu: komşu (57-18)
Ḳorcu: korucu, orman veya kır bekçisi (25-17)
Kopçe: kopça (113-2)
koskos: kuskus (90-22)
kōşum: koşum (17-10)
kotar-: kotarmak, bitirmek, başarmak (77-42)
Ḳovuk: yere kazılmış çukur (19-35)
Ḳōyon: koyuyorsun (107-33)
Ḳozacılık: ipek böcekçiliği (13-5)
Ḳozak tut-: ipek böceği yetiştirmek (73-122)
Ḳozakçılık: İpek böcekçiliği (106-26)

koz: koz, ceviz (28-2)
kō̄: köy (101-5)
köfe: küfe (73-140)
kökle-: kökünü koparmak (72-41)
kölge: gölge (63-38)
kō̄lü: köylü (107-23)
köppek: köpek (126-58)
köpük helvası: çöven, su ve şekerle yapılan bir tür helva (66-24)
körüklü cīzme: körüklü erkek çizmesi (151-54)
kös: sepet yapmak için kesilen ağaç, bu ağaç ince şeriller hâlinde kesilip sepet yapılır (76-39)
kösere taşı: kösele taşı, bileme taşı (102-26)
köstek: kadınların boynuna taktığı bir tür takı (91-37)
köv Ḳuşu: serçe (32-2)
kövcek: bütün köy birlikte (22-42)
kövte: köfte (74-21)
köynek: gömlek (10-19)
közülē-: dokumada dokuma aletiyle iplikleri çaprazlama işi (10-12)
kugucuk: kumru (62-57)
Ḳulak: kulak, bir tür mantı (72-5)
kūlaklı amır: kulaklı hamur, bir tür mantı (47-28)
kumpiri: kumpir, patates (117-43)
ḲundaḲ: kestane şekeri yapılırken dört kestanenin bir tülbente sarılmasıyla oluşan küçük sargı (157-26)
kupaylāmız: kopaylarımız, (av köpeği) (19-11)
Ḳurıcácık: kurumuş, kuru (50-28)
Ḳurt: kurt (22-47)
Ḳuruş: kuruş (41-42)
Ḳusur: küsürat (19-6)
Ḳūş dili: yemeği yapılan bir ot (92-21)
Ḳuş kō̄ppē: kuş köpeği (19-12)
kūşḲu: kuşku, saka omuzluğu (107-53)
Ḳuvatlı: kuvvetli (41-59)
Ḳūvetli: kuvvetli (1-37)
kuzu göbelē: mantar çeşidi (45-82)
Ḳuzu Ḳulāk: çiğ yenilen yemeği yapılan ekşi bir ot (92-21)
kū̄: köy (102-25)
kültē: dört kollu taşıma aracı (99-61)
künah: günah (111-56)
küreş-: güreşmek (78-37)
kū̄rtüle: yemeği yapılan bir ot (15-30)
küskü: ağaç sopa (77-2)

küt-: güt-, otlatmak, bakmak (29-6)
küvlü: köylü (4-18)
küvür: küfür (132-39)

L

lāb: lakap (103-4)
labada: yemeği yapılan bir ot (17-51)
lābāli: laubali (21-3)
laylon: naylon (51-42)
lēkin: lakin (141-32)
lēn: leğen (57-83)
liyen: leğen (134-39)
łoklik: çocuk oyunu (110-31)
lōĶmalıĶ tirit: acıbıcı otuyla yapılan bir yemek (34-26)
lokum: lokum, cevizli ekmek (90-42)
löbet: nöbet (116-54)
löbetçilē: nöbetçiler (103-51)
löküz: lüks lambası (151-42)
lōpek: çıldırma oyununda söylenen bir söz (119-18)
lülüfer: nilüfer (137-12)
lüzgar: rüzgar (61-42)

M

mābbed: muhabbet (3-32)
mācir: muhacir (20-8)
mafāt: menfaat, fayda (75-35)
māfetmişīñ: mahvetmişsin (35-27)
māfız: muhafız (70-30)
mājalā: maşallah (75-26)
makīf: vakıf (122-8)
maktā: makta, odun kesme (12-6)
māl: büyük baş hayvan (30-43)
malak: manda yavrusu (92-32)
malak: çocuk oyunu (110-43)
mālcılık: hayvancılık, hayvan yetiştiriciliği (126-11)
māle: mahalle (57-17)
mālgadın: bir çeşit mantar (33-45)
māłle: mahalle (20-32)
māltufan: büyük baş hayvan cinsi (101-33)

māmele: muamele (41-16)
māmıtlā: mahmutlar (29-1)
manav: anadolulu, yerli halk (38-15)
mardımak: madımak, yenilen bir ot (62-51)
māsul: mahsül (89-26)
maşadan: içinde çıra yakılan tenekeden yapılmış aydınlatma aracı (70-2)
maşadancı: maşadanı taşıyan kişi (70-3)
māşakkat: meşakkat (13-31)
maşalan: içinde çıra yakılan tenekeden yapılmış aydınlatma aracı (80-10)
mattā: makta, odun kesme (14-49)
māyış: maaş (75-30)
mayiş: maaş (59-19)
māyne: muayene (11-6)
māzlum: uysal (14-63)
mēcburum: mecburen (83-30)
meci: imece (128-13)
mefāt et-: vefat etmek (12-9)
melâke: melek (51-80)
mēlem: merhem (45-45)
mēlki: mantar çeşidi (45-82)
melmeket: memleket (52-6)
memneked: memleket (1-35)
men: ben (29-48)
mēn: ben (145-2)
mēndin: mendiller (53-13)
mēndis: mühendis (116-11)
menevre: manevra (8-43)
menşūr: meşhur (61-13)
merāber: beraber (96-7)
merdeven: merdiven (4-14)
mērdimen: merdiven (73-92)
mēremin: meryem (73-49)
mērteĝ: mertek, (yapıda kullanılan dört köşe veya yuvarlak ağaç) (105-6)
mēşur: meşhur (144-23)
met: çocuk oyunu (146-10)
metçik: çocuk oyunu (59-1)
meturo: metre (14-39)
meturu: metre (29-25)
mevzırāt: mevzuat (103-58)
mıntıka: mıntıka, bölge (126-58)
mıstava: Mustafa (25-59)

mīta: muhtar (58-32)
milye: bilye oyunu (21-18)
mināsı: binası (137-62)
min-: binmek (82-3)
minet: minet, pişirilecek ekmek hamurlarının konulduğu sekiz, on gözden oluşan tahta kalıp (124-75)
miniş: çocukların oynadığı cilli, misket oyunu (142-5)
mintan: yakasız gömlek (151-102)
misir bȍrē: mısır böreği, (kaynayan suyun içine mısır unu konularak bulamaç seklinde pişirilir. Pişen bulamaçın arasına çeviz ve soğan konularak tavada kızartılarak yapılan bir çeşit börek) (122-50)
misir çapçī: mısır kapçığı (77-39)
mīvī: meyve (3-14)
miz: biz (70-52)
mobārek: mübarek (75-4)
mozak: palamut, çam kozası (82-46)
mȍle: böyle (11-20)
mömer ācı: mürver ağacı (13-14)
muçān: bıçağın (13-15)
mūh: mıh (124-91)
mukāvfadan: mukavvadan (44-29)
muña: buna (102-42)
munnarı: bunları (84-25)
mūtarcılık: muhtarlık (124-37)
mūtālık: muhtarlık (60-9)
mūyit: muhit, yöre, çevre, etraf (122-11)
muzudibi: yemeği yapılan bir ot (21-53)
mülver: mürver ağacı (13-13)
mütāyitler: müteahhitler (14-95)

N

nābecek: ne yapacak (83-30)
nābem: ne yapayım (1-3)
nābmak: ne yapmak (111-26)
nacak: balta (121-7)
nalın: nalın, takunya (73-111)
namlı: ünlü (26-5)
nānkı: hangi (102-42)
nāpan: ne yapayım (73-116)
nāpçez: ne yapacağız (111-26)
nası: nasıl (113-11)
naşrăpa: maşrapa (58-4)

nāyesi: nahiye (98-27)
nāyetine: nihayetine (1-41)
neblem: ne bileyim (22-4)
nēden: nereden (77-21)
nen: neyin (73-71)
nenin: neyin (77-45)
nēse: neyse (77-6)
neşberlik: rençberlik (3-11)
nēşeşte: nişasta (130-95)
neşişde: nişaşta (39-52)
ninecēzimin: nineciğimin (73-44)
nodullēvėr-: hayvana bir çeşit boyunduruk takıvermek. (28-15)
norlu: lorlu (72-4)
nöbēdli: nöbetli, sıralı (118-21)
nüvus: nüfus (26-9)
nüzüllü: nuzullü, felçli (76-9)

O

ó günün behrinde: bir zamanlar, eskiden (73-43)
ōdmuş: oturmuş (75-4)
ōhu-: okumak (5-10)
oklāç: oklağaç, oklava (153-35)
oklā: oklava (31-20)
ōku: mum, şeker vb. küçük şeylerle yapılan düğün daveti (78-29)
ōku-: çağırmak, davet etmek) (27-38)
ōkunculuk: mum, şeker vb. dağıtılarak düğüne davet etme işinin adı (90-44)
okundu: okuntu, davetiye (67-29)
ōl: oğul (75-5)
ōlak: oğlak (76-30)
ōlālar: ovalarlar (29-55)
olambır: ıhlamur (41-23)
ōlan: oğlan, erkek çocuk (81-11)
ōlcāzım: oğulcağızım (76-17)
ōllūna: olluğuna, olluk, çeşme suyunun aktığı yalak (47-45)
ōma: ovma, yemek adı (27-18)
ōma belirgat: yemek adı (29-53)
óncāzın: oncağız (76-23)
ondan sōnacīma: ondan sonra (77-42)
ónnah: onlar (45-52)
ōrankebir: Orhan-ı kebir, Büyükorhan (5-42)

órē: oraya (44-7)
orō: oraya (89-40)
ōrtancı: delikanlılar arasında, yaşça büyük olan delikanlılar (127-8)
ōt kōptesi: ot köftesi (17-49)
ōtan-: utanmak (77-32)
ōtrak dūr-: yatalak olmak (47-26)
oturak fasille: oturak fasulye, yerde sırığa çıkmadan yetişen fasulye türü (41-4)
otuz beşlik ferguson: Traktör türü (151-75)

Ö

ökilē: ötekiler (19-36)
ōle: öyle (20-8)
öñden: önceden, eskiden (21-40)
önnēmizde: önlerimizde, önümüzdeki günlerde (76-33)
ōrdek balıyi: ördek balığı, balık türü (134-50)
ōrekey: öreke, eğrilmekte olan yün, keten vb. şeylerin tutturulduğu bir ucu çatal değnek (124-65)
örende: örende, ucu bizli sopa (28-16)
ōrenme: öğrenme (15-11)
ōret-: öğretmek (5-11)
ōretmen: öğretmen (47-16)
ōsüz: öksüz, anası veya hem anası hem de babası ölmüş olan çocuk (107-25)
ōtden: öteden (137-75)
övez: üvez, yumuşayıp kahveleşince yenilen bir meyve (87-33)
övle: öyle (52-24)

P

paça: üçetek elbise giyen köy kadınlarının donlarına dizden aşağı eklenen mavi ve beyaz yollu dokuma. (124-11)
pakat: paket (85-16)
pākla-: temizlemek, paklamak (46-4)
palalā: palalar, paçavralar (45-19)
pālı: pahalı (99-28)
pamaklar: pomaklar (14-56)
pantul: pantalon (49-19)
pāracık: paracık, parayla oynanan çocuk oyunu (62-15)
patadiz: patates (139-1)
pātet: patates (10-36)
patı: çocuk oyunu (129-30)
paytar: baytar (87-19)
pazı: yemeği yapılan bir ot (137-103)

pēdilhan: yemeği yapılan bir ot (17-51)
pēlte: pelte (şeker, su ve nişastanın pişirilmesiyle ve soğutulmasıyla yapılan tatlı) (39-52)
perma: köpeğin avın başında beklemesi (19-24)
pesemet: peksimet (22-38)
pēşkil: peşkir, kalın ketenden yapılmış kadın önlüğü (120-21)
pēşli yėlek: üçgen parçalı yelek (10-22)
pēykelē: peyke, alçak tahta sedir (94-34)
pıçı: fıçı (52-10)
pileç: çocuk oyunu (152-4)
pılis: polis (153-18)
pin- :binmek (12-22)
pisim: bizim (30-2)
pompalı aygaz : pompalı gaz ocakları (151-42)
pōpara: papara, hakaret, azarlama paparayı yemek, azar işitmek (132-38)
pūldurdak: fırıldak (150-13)
pulis: polis (130-39)
pumpałek: çocuk oyunu (152-4)
puruldak: fırıldak (60-3)
pūsküt: bisküvi (128-23)

R

rādiya: radyo (49-50)
rahmet düş-: rahmet düşmek, yağmur yağmak (62-49)
ramăzan hocası: sadece ramazanda Kur'an okuması için kiralanan imam (102-19)
rāt: rahat (103-67)
rātlık: rahatlık (45-36)
ravak: şeker, şerbet(18-23)
rāzı: arazi (75-28)
reyiz: reis (16-43)
romōmuz: römorkumuz (19-31)

S

sā: sağ, sol karşıtı (102-25)
sā: sağ, hayatta (75-18)
sāan: sağan (10-47)
sabā Ḳadā: sabaha kadar (11-13)
sabācek: sabaha kadar (19-43)
sabālan: sabahleyin (146-38)
sabālēn: sabahleyin (124-33)

sābı: sahibi (8-9)
sacā: sac ayağı, üç ayaklı yemek pişirme aracı(31-20)
sāde: sadece (116-10)
sādış: sağdıç (11-21)
sağāk tarav: sağ taraf (48-8)
sağım: sayım (45-65)
sahat: saat (116-41)
salak: salak, deynek, sopa (45-15)
sālamcana: sağlamca (136-21)
sāleb: sağlayıp (3-15)
salēyşamı: salı akşamı (56-28)
salgın: hayır için köyden para veya yiyecek toplama işi (27-42)
sālık: sağlık (51-13)
sālıkçı: sağlıkçı (5-29)
sālıngaç: salıncak (107-28)
sali: salı (14-83)
sālmalık: otlak, çayır (126-50)
samık: çelik çomak oyunundaki sopa (146-2)
samırsak: sarımsak (56-27)
sāmsak: sarımsak (92-29)
sāncak: salıncak (131-11)
sancáya: salıncağa (51-17)
sārgı: Çarık giymeden önce ayağa sarılan keten türü kumaş (114-34)
sārgın: sargın, içten, yürekten, yakın (70-46)
sargınnık: sargınlık, isteklilik (3-25)
sarı balık: balık türü (134-50)
sarı būrma: yuvarlak baklava (117-27)
sarı māntar: bir çeşit mantar (14-67)
sārka: sarka, kadın ceketi (25-55)
sārkı: sarka, kadın ceketi (10-16)
saşlāda: saçlarda, (üzerinde ekmek ya da yufka pişirilen yuvarlak metal) (10-41)
sāt: saat (12-22)
sāten: zaten (12-7)
satılasıyacak: satılana kadar (73-128)
satın: zaten (13-10)
sāti: zaten (14-29)
savır-: savurmak (13-18)
say-: sağmak (65-6)
saya: saya, kadın giysisi (51-75)
sāyibisi: sahibi (21-26)
sazan: balık türü (89-4)

seç: harmanda savrulmuş tahıl yığını (137-108)
seçeleme: Çocuk oyununda kullanılan bir çeşit sopa (127-41)
sēgiz: sekiz (19-35)
sekizen: seksen (137-2)
sele serpe: sere serpe (13-29)
selevatla-: salavatlamak, uğurlamak (145-36)
senāberlē: senavberler, (çam türü) (41-25)
senēbēlik: senavberlik, çamlık (45-77)
senece: seneye göre (14-2)
sergen: sergen, raf (77-48)
sērel-: seyrelmek, azalmak (32-5)
sērhme: serpme, balık ağı çeşidi) (44-36)
setre: ceket (114-30)
sever: sefer, defa(14-16)
sēvledli: servetli, varlıklı (75-23)
seyitdirelek: seyirttirerek, koşturarak (135-17)
seymannā: seymenler, düğünlerde gelin almaya giden genç topluluğu (107-58)
sīr: sığır (108-10)
sıra kemer: çocuk oyunu (18-42)
sıracı eşek: çocuk oyunu (152-6)
sırambaltümmecĕ: çocuk oyunu (72-23)
sırampalı: çocuk oyunu (27-11)
sırık fasülesi: sırık fasülyesi (43-20)
sırtmaç: sığır otlatan, güden (60-4)
sıvar-: sulamak (10-8)
sıvāsın: sıvarsın, kıvırırsın (50-26)
sıvır: sığır (59-16)
sıvırcık: sığırcık kuşu (99-44)
sıyırgı: harmanda sap toplamaya yarayan bir çeşit araç (130-71)
sinci: şimdi (10-37)
sincirleri: zincirleri (112-19)
sini: sini, tepsi (62-44)
siñmeç: çocuk oyunu (115-29)
sīrdaşlık: bir çeşit giysi (155-20)
sittir-: seğirtirmek, koşturmak (29-19)
so: sonra (16-32)
sōd-: soğutmak (14-28)
sōĝukluk: soğukluk, meyve hoşafı (45-44)
sokul-: yanaşmak, yanına yaklaşmak (108-62)
solon: salon, düğün salonu (11-23)
sōm: susam (27-5)

sombār: sonbahar (42-42)
sombārecek: sonbahara kadar (14-72)
soñ: sonra (40-6)
son ellēde: son zamanlarda (73-4)
soñ tav: son günler, son zamanlar, ömrün son günleri (70-64)
sōnádan geri: daha sonraki dönemlerde (151-103)
sōndan: sonradan (49-3)
sōra: sofra (77-40)
sōra: sonra (82-5)
sórna: sonra (57-5)
sovan: soğan (96-20)
sōvra: sofra (119-8)
sovuk: soğuk (4-41)
söbü: oval, yumurta biçiminde (33-46)
sōk-: sök-,çözmek, (okuyabilme becerisi kazanmak) (101-7)
sōle-: söylemek (12-16)
sövelik: söve yapılacak ağaç (76-39)
söven: ağaç kazık, süven (7-7)
sōvüt: söğüt (36-17)
sufre: sofraya (39-55)
sulluk: çadır üstüne yağmurdan korunmak için atılan madde (31-5)
susa: dar yol, şose (116-4)
suvāma: suvarma, sulama (29-37)
sübeg: sübek, çocukların beşikte çişini akıtan boru (77-61)
sübeg vurādık: sübek bağlardık (77-62)
sükü: mantar türü (47-37)
sülüs kēs-: sülüs kesmek, erata yolculukta indirim sağlayan belgeyi vermek (103-43)
sümek: eğirilmek için temizlenmiş, taranmış yumak biçimindeki yün (124-66)
sürü sāklambăcı: çocuk oyunu (53-2)
süzme: süzme, torba (105-25)

Ş

şākül: şakul, yapılarda duvarı düzgün örebilmek için kullanılan araç (122-19)
şāne: şahane (89-45)
şap: şap, hayvan hastalığı (87-23)
şarakmăn: şarakman, üzüm çiğnenen tekne (114-14)
şārıyolā: çağırıyorlar (4-34)
şavk: ışık (8-46)
şavḴ̆ōluyo: ışıklı, aydınlık oluyor (4-40)
şāvlā: şalvar (56-23)

şāyā: şayia, söylenti (73-82)
şāyidin: şahitin (23-7)
şērbon: şarbon hastalığı, şap hastalığı (87-23)
şēre: şehire (98-26)
şēre Ḳākdı: şehre gitti, şehre taşındı (3-7)
şeşit: çeşit (30-26)
şīnar: çınar (53-47)
şıngadan: şınga, alimünyum ya da bakır kap (66-45)
şıra: şıra, asma yaprağı (11-20)
şıralık: şıralık üzüm, pekmez yapmaya elverişli üzüm (125-25)
şībid: haşlanmış kaz ve yufka ile yapılan bir tür tirit (151-96)
şimāl: şimal, kuzey (120-7)
şimci: şimdi (121-42)
şindik: şimdi (95-8)
şindiki: şimdiki (103-42)
şinik: tahıl ölçeği (85-27)
şintēdik: çenterdik, yontardık (30-31)
şiplit: yufka ve kaz etiyle yapılan bir tür tirit (153-34)
şir keşkē: şir keşkeği, bir keşkek türü (27-17)
şok: çok (13-31)
şol: yol (16-20)
şol: şu (111-22)
şōrap: çorap (51-16)
şōrda: şurda (109-3)
şōrdan: şuradan (133-46)
şorlādan: şuralardan (74-39)
şöbelek māntarı: mantar çeşidi (39-49)
şōfretli: şöhretli (36-32)
şuroyo: şuraya (30-6)

T

tā ebeden dėdėden: çok eskiden (76-4)
tabıd: tabut (58-45)
tāficen: haşhaş? (5-35)
taha: daha (3-9)
takıdak: tak tak (yansıma) (137-71)
takille: takunya (137-71)
takin: takunya (124-90)
takina: takunya (66-28)

takka: takke, kadın fesi (124-95)
tāla tapla: tarla marla (124-26)
tāna: tarhana (29-52)
tārna: tarhana (6-11)
tāta: tahta (3-18)
tātlı bōrek: hamurun arasına haşhaş konularak pişirilir. pişen börek muska gibi kesilir ve üzerine pekmez dökülerek servis edilir. (79-64)
tauk: tavuk (5-15)
tava gel-: işlenecek bir nesnedeki ısı ve nemin yeterli duruma gelmesi (26-51)
tava getir-: işlenecek bir nesnedeki ısı ve nemi yeterli duruma getirmek (121-19)
tāza fasille: taze fasulye (18-15)
tāzelē: gençler, delikanlılar (131-13)
tēbdil gēl-: askerden hastalıktan dolayı hava değişimine gelmek (47-24)
tebe: tepe (3-29)
tekellēn: tekerleğin (76-11)
tekirā: tekrar (78-22)
tekmil: tam, eksiksiz (21-39)
tēlekeli: tehlikeli (62-28)
tēlin: terliğin (58-17)
tençire: tencere (77-45)
tene: tane, adet (84-39)
tene: bazı bitkilerin tohumu (6-14)
terkeş: ağacın içi oyularak yapılan bir çeşit oyuncak silah (4-8)
tērlik: terlik, beyaz patiskadan yapılan takke, başlık (70-57)
teyāre: teyyare, uçak (8-57)
teze: taze, yeni, yakın zamanda (75-14)
tınas: tınaz, dövülerek savrulmaya hazırlanan ekin yığını (13-18)
tınaz: dövülerek savrulmaya hazırlanan ekin yığını (23-26)
tışāda: dışarıda (115-40)
tışarda: dışarda (3-44)
tiken ōtu: yemeği yapılan bir ot (92-21)
tohuk: tavuk (74-15)
toka: çocuk oyunu (109-15)
tokmak: tokmak, ağaçtan yapılmış bir tür çekiç (107-53)
tokórīnen: tükürükle (137-101)
toktur: doktor (73-74)
tokurcum: başakların içe ve dışa gelecek biçimde yerleştirilmesiyle on üç demetten oluşan yığın (148-46)
tolu: buz tanesi şeklinde yağan kar, dolu (95-12)
tōm: tohum (13-16)
tombalak: yuvarlak (29-55)

tomofillē: otomobiller (46-56)
tonguruş: çocuk oyunu (41-45)
topīndan: topuğundan (11-8)
topsāmız: top sahamız (20-16)
tosman helvası: un ve susamla yapılan bir tür helva (153-54)
tospā: tospağa, kaplumbağa (137-52)
tovū: tavuğu (86-17)
tovuk: tavuk (151-38)
toyūn: senin tavuğun (111-41)
tūla: tuğla (130-24)
tulum: tulum, bazı yiyecek ve içecekler için koruyucu kap olarak kullanılan, önü yarılmadan bütün olarak yüzülmüş hayvan derisi (137-118)
tumnubıñar: Dumlupınar (103-45)
tura bātdı: çocuk oyunu (94-37)
tülbent: tülbent, bir tür başörtü (7-15)
tüme: çocuk oyunu (27-8)
tüteştirmeğ : tutuşturmak (140-6)
tüvek: tüfek (29-10)

U

ulama: işlemeli çevre, peşkir (45-51)
ūlan-: ovalanmak (79-62)
ullāda: oralarda (118-26)
ūmasın: vurmasın (8-46)
ur-: vurmak (29-10)
ur-: avlamaya (19-18)
ūraş-: uğraşmak (12-3)
ūrē: oraya (23-17)
ūreş-: uğraşmak (101-10)
urgan tutmaca: halat çekme oyunu (7-5)
ūrlā-: uğurlamak (103-61)
ūrūcen: uğrayacaksın (16-29)
urul-: aşırı sıcak nedeniyle bitkilerin yapraklarının kuruması (104-8)
urus: rus (8-61)
uvacık: ufacık (150-19)
uvmaç: oğmaç (151-84)
uz: uzun, uzak (63-29)
uz günün bērinde: bir zamanlar, eskiden (73-28)

Ü

üç etek: kıyafet türü (74-36)
üçkü: içki (11-13)
ǖdüp: öğütüp (22-28)
üledirіs: üretiriz, çoğaltırız (105-20)
ülfer: nilüfer (95-47)
ünnannarı: yunanları (151-3)
ünnē-: davet etmek, çağırmak, seslenmek (25-51)
ünükden: soluk borusu, gırtlak (126-58)
ǖren-: öğrenmek (141-28)
üsen: Hüseyin (21-45)
üssüne: üstüne (14-10)
üsten atlamācık: birdirbir oyunu (1-14)
ǖstüñden tǖmece: birdirbir oyunu (101-12)
üş: üç sayısı (101-32)
üş ḳâtçı: üç kağıtçı (21-42)
ǖttüm: öğüttüm (59-13)
üveyk: yabani kumru (62-57)
üvüt-: öğütmek (46-36)
ǖydē: öğütür (4-22)
üzle büzle: ezile büzüle (77-32)

V

vā: var (78-31)
vagun: vagon (29-31)
varıvır-: gidivermek (9-7)
vāriyatlı: varlıklı, zengin (57-18)
veran: virane (14-90)
vergi: mahsülümüzün verimi (88-15)
vesāyit: vasıta, araç (79-29)
vi-: verdim (25-49)
vūr-: yemeği pişirmek için ateşe koyarız (117-23)
vūrgun vūr-: aşırı sıcaktan bitkilerin yanması (29-42)

Y

yā: yağ (30-29)
yaba: yaba, harman savurmakta kullanılan tahtadan tarım aracı (61-45)
yaban maydunozu: yaban maydanozu, haşlanıp sirkeli sarımsaklı turşusu yapılan bir ot (144-35)
yabandan: yabandan, dışarıdan (120-1)
yāhāne: yağhane (130-27)

yālak: yalak, çocuk oyunlarında yere kazılan küçük çukur (110-27)
yalaza: alev (77-8)
yalazıynán: yalazıyla, aleviyle (140-15)
yālı: yağlı (29-58)
yālık: yağlık, işlemeli büyük mendil, çevre (6-31)
yalınısça: yalnızca (75-19)
yālınız: yalnız (3-25)
yalıvoya: Yalova (14-75)
yālnayak: yalın ayak (97-23)
yama: dik yer, bayır, yokuş (102-3)
yāmık: yamuk (70-56)
yāmır: yağmur (130-52)
yan-: patlamak (29-10)
yāsıl-: içine göçmek, düzleşmek (70-55)
yasteci: yastaç, sofra (31-20)
yaşmak: başörtüsü, yazma (124-93)
yātak: sürünün gece ya da gündüz yattığı yer (126-52)
yāvan yāşık: yavan yaşık, katıksız yağsız, aç susuz (76-19)
yavı: yağı (131-25)
yāvıd: yahut (120-24)
yāvut: yahut (128-23)
yáy-: yaymak, otlatmak (98-7)
yayan: yayan, yürüyerek (125-7)
yāygı: örtü (27-36)
yayın: yayın balığı (89-4)
yayınnıyolā: yayınlıyorlar (82-26)
yaylım: otlak, çayır (21-67)
yazacak: yaza kadar (95-88)
yāzlık: yazın giyilen giyecek (114-27)
yāzma: başörtüsü (4-30)
yāzma belirgat: bir yemek türü (29-53)
yedekci: yedekçi, hayvanı yedeğine alan kişi (36-31)
yellendir-: yellendir-, havalandırmak (18-34)
yēlve: boz renkli uzun gagalı bir kuş (97-17)
yemeni: başörtüsü (132-35)
yemeni: yemeni, ayakkabı (48-60)
yemiş: incir (94-6)
yemsāl: emsal (55-19)
yēnden: yeniden (58-31)
yerasār: Yarhisar, Yenişehir'in köyü (36-25)
yeriş-: yetişmek, büyümek (63-27)

yeriş-: erişmek, ulaşmek (151-73)
yesir: esir (26-15)
yetişken: yetişkin (110-14)
yēygi: yiyecek, hayvan yiyeceği (135-11)
yey: eğmek (87-16)
yīfka: yufka hamuru (101-37)
yılaf: yulaf (12-30)
yīl-: yığılmak, birikmek (61-43)
yımırta: yumurta (77-80)
yımīrta māntarı: yumurta mantarı, mantar çeşidi (34-37)
yımĭta: yumurta (27-35)
yımşak: yumuşak (75-10)
yīmşecık: yumuşacık (136-14)
yıramadlıḴ: rahmetlik, merhum, merhume (152-25)
yıv-: yığmak, üst üste koymak (14-7)
yıvka: yufka (29-52)
yĭbi: yavı, akılsız, sersem (41-10)
yĭcēni: yiyeceğini (85-34)
yimēne: yemeğine (86-32)
yini: yeni (4-1)
yiri: iri, büyük, kocaman (103-77)
yirli: yerli (102-13)
yĭycek iççek: yiyecek içeçek (15-5)
yōksuzluk: yoksulluk, fakirlik (123-41)
yōldeş: yoldaş (105-71)
yonā: yontar, düzeltir (103-31)
yōrd: yoğurt (18-34)
yōksuzluklan: yoksullukla (1-6)
yŏmesi: yevmiyesi (13-34)
yŏmiye: yevmiye (128-15)
yŏnnendir-: yönlendirmek (112-53)
yuĝ-: yıkamak (77-44)
yuka: yufka (3-26)
yukā: yukarı (57-17)
yuka bureyi: yufka böreği (72-4)
yukāsı: yukarısı (3-5)
yūkka: yufkadan (45-30)
yulaklā-: yuvarlamak (141-4)
yumulgaç: çocuk oyunu (104-20)
yumul-: kapanmak, örtülmek (63-9)
yumuruk: yumruk (51-19)

yuvallak: yuvarlak (17-12)
yüd-: (ağacı) traşlamak (121-12)
yüklük: yüklük, yatak yorganın koyulduğu yer (95-77)
yümsek: yüksek (66-40)
yürūlek: yürüyerek, yayan (135-72)
yūsekçene: yüksekçe (55-8)
yüsük: yüzük (4-30)

Z

zabā: sabah (58-25)
zāre: zahire (61-39)
zāyāt: zayiat (16-51)
zebil: bakımsız, perişan, yoksul (106-17)
zebillik: zebillik, yoksulluk (34-5)
zebze: sebze (41-3)
zelve: çift öküzünün boyunduruktan çıkmaması için boynunun iki yanından boyunduruğa aşağıya doğru geçirilen demir çubuk (62-24)
zēmbile: zenbile, (hasırdan örülmüş saplı torba) (14-83)
zencir: zincir (137-24)
zēncir kemiklēmiz: zincir kemiklerimiz, omiriliğimiz (137-50)
zērfoş: sarhoş (70-4)
zēvli: zelve, çift öküzünün boyunduruktan çıkmaması için boynunun iki yanından boyunduruğa aşağıya doğru geçirilen demir çubuk (130-58)
zeyirlē: zehirle (21-55)
zīr: zır, büsbütün tümden, tamamen (73-113)
zirāyet: ziyaret (9-12)
ziz: siz (58-4)
zoba: soba (119-51)
zōppă: sopa, dayak (142-59)
zōlē-: söylemek (51-20)
zünbüle: mantar türü (137-104)
zūzek: süzgeç, süzek, kevgir (77-53)

8. KAYNAKÇA

Ahmet GÜNŞEN, (2000) *Kırşehir ve Yöresi Ağızları-İnceleme, Metinler, Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Ahmet BURAN, (1996) *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Ali AKAR, (2006) *Muğla Ağızları*, Muğla Üniversitesi Yayınları, Muğla.

Ali AKAR, (2006) "Ağız Araştırmalarında Yöntem Sorunları", *Turkish Studies /Türkoloji Dergisi* 1 (2006), Sayı: 2

Aydın BİLGİN, (2012) *Osmanlı Seyyahlarının Gözüyle Bursa: Bursa Seyahatnameleri*, (Yavuz Argıt Armağanı), Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Yay., İstanbul.

Bursa Coğrafyası (2009) (haz.: M. Fatih Birgül-Levent A. Çanaklı), Bursa İl Özel İdaresi Yay. Bursa, s. (24.

Bursa, (1997) Kültür Ofset Limited Şirketi, Ankara, s. 21

Cemil GÜLSEREN, (2000) *Malatya Ağzı*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Emin EREN, (1997) *Zonguldak–Bartın–Karabük İlleri Ağızları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Emine YILMAZ CEYLAN, (1991) "Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü", *Türk Dilleri Araştırmaları*, s. 151-165.

Ertuğrul SEYHAN, (1992)"Bugünkü Bursa", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 6, İstanbul.

Faruk SÜMER, (1999) *Oğuzlar*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul.

Gürer GÜLSEVİN, (1997) *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Gürer GÜLSEVİN, (2001) "Türkiye Türkçesi Ağızlarında –h sesi Üzerine", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 2001, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s.129-146.

Gürer GÜLSEVİN, (2002). *Uşak İli Ağızları (Dil Özellikleri–Metinler Sözlük).* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

H. Basri ÖCALAN, (1993) "Şer'iye Sicillerine Göre Bursa'da Sosyal Hayat (17. Yüzyıl)", *Yedi İklim*, Temmuz.

Halil İNALCIK,(1992) "Bursa", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 6, İstanbul.

Hatice ŞAHİN, (2012) "Bursa Yerli Ağızlarında Birincil Uzun Ünlüler Üzerine", *Diyalektolog*, Kış. S. 5, s. 1-7

İdris Nebi UYSAL, (2011) *Karaman İli Ağızları ve Anadolu Ağızları Arasındaki Yeri*, Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Karaman.

İmdat DEMİR, "Güneybatı Anadolu Ağızlarındaki Pekiştirme Ekleri Üzerine", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2*014, 7/2.

İsmail CENGİZ, (2008) *Prusa'dan Günümüze Bursa*, Bursa Büyükşehir Belediyesi Yay., Bursa.

İsmail SELİMOĞLU, (2009) "Cumhuriyet Dönemi'nde Bursa'ya Mübadele Sonrası Göçler", *Bursa'nın Zenginliği Göçmenler*, Osmangazi Belediyesi Yay., Bursa.

Kemal ARI, (2009) "Tarihsel Süreçte Mübadele ve Bursa", *Bursa'nın Zenginliği Göçmenler*, Osmangazi Belediyesi Yay., Bursa.

Leyla KARAHAN, (1994) "Anadolu Ağızlarında Kullanılan Bazı Zarf-fiil Ekleri", *Türk Kültürü Araştırmaları* XXXII-12, Ankara.

Leyla KARAHAN, (1996) *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

M. Dursun ERDEM, (2008) "Anadolu Ağızlarında Görülen Birincil Ünlü Uzunlukları Üzerine", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,* Volume3/3 Spring, ss. 502-562.

Mehmet Ali YOLCU, (2005) *Kepsut Yöresi Karakeçili Ağzı*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü-Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa.

Muammer DEMİREL, (2008) "XIX. Yüzyılda Bursa'da Göçmen İskânı", *Bursa'nın Zenginliği Göçmenler*, Osmangazi Belediyesi Yayınları, Bursa.

Muharrem ERGİN, (1989) *Türk Dil Bilgisi,* Bayrak Basım Yayın Tanıtım, 18. baskı, İstanbul.

Muharrem ÖZDEN, (2009) *Bilecik İli Ağız Araştırması* Trakya *Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi).* Edirne.

Mustafa CEMİLOĞLU, (2002) *Bursa Dağ Köylerinde Türkmen Kültürü*, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa.

Mustafa ULUOCAK, Şükrü BAŞTÜRK, Süleyman EROĞLU, Hatice ŞAHİN, (2010) "Bursa Yerli Ağızlarında ç>ş Değişimine Dair Bazı Gözlemler" , *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic* Volume 5/1 Winter.

Mükrimin Halil YINANÇ, (1979) "Bursa" *İslam Ansiklopedisi*, MEB Yay., C. 2, İstanbul.

Nurettin DEMİR, (1996) "Einige Merkmale Yörükisher Dialekte" *Symbolae Turcologicae-Studies in Honour of Lars Johanson on his Sixtieth Birthday 8* March (1996, Ed. Arpad Berta, Bernt Brendemoen and ClausSchönig. s.61-70

Nurettin DEMİR, (2012) "Türkçe Ağız Araştırmalarında Bazı Yöntem Sorunları", *Diyalektolog,* Yaz, 2012, S.4, s. 1-8

O. Nedim TUNA,(1960), "Göktürk Yazılı Belgelerinde ve Uygurcada Uzun Vokaller", *TDAY Belleten*, 1960, s. 213-282

Osman ÇETİN, *Sicillere Göre Bursa'da İhtida Hareketleri ve Sosyal Sonuçları (1472-1909)*, TTK Yay., Ankara 1994, s. 16

Osman YILDIZ, (2002) *Isparta Merkez Ağzı (İnceleme–Metinler–Sözlük)*, Fakülte Kitabevi, Isparta.

Özgür AY, (2009) *Türkiye Türkçesi Ağızlarında Fiil Çekimi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Pars TUĞLACI, (1985) *Osmanlı Şehirleri*, Milliyet Yay., İstanbul.

Serpil AYTAÇ, "Bursa'da Kültür Değişimi: Göç Olgusuna Sosyal Bir Bakış", *İş, Güç*: *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, Cilt: (6, Sayı: (2.

Süleyman EROĞLU, Şükrü BAŞTÜRK, Mustafa ULUOCAK, Hatice ŞAHİN, (2009) "Bursa Yerli Ağızlarının Genel Özellikleri", Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume (4/8 Fall.

Şükrü BAŞTÜRK ve Mustafa ULUOCAK ve Süleyman EROĞLU ve Hatice ŞAHİN (2009–2). "Bursa Yerli Ağızlarında İsim İşletme Ekleri". *Uludağ Üniversitesi Fen–Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi / The Social Sciences Review of The Faculty of Sciences and Letters University of Uludag,* Sayı: 17, Cilt: 17: (295–304.

Şükrü BAŞTÜRK, ve Mustafa ULUOCAK ve Süleyman EROĞLU ve Hatice ŞAHİN (2010). "Bursa Yerli Ağızlarında Fiil İşletimi". *Turkish Studies Türkoloji Araştırmaları Dergisi / Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,* Sayı: 5/1: 187–198.

Şükrü BAŞTÜRK, ve Mustafa ULUOCAK ve Süleyman EROĞLU ve Hatice ŞAHİN (2009) "Bursa Yerli Ağızlarında İsim İşletme Ekleri", *U. Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi,* Yıl:10, Sayı: 17, 2009/2.

Talat DİNAR "Anadolu Ağızlarında, Görülen Geçmiş Zaman Ve Dilek-Şart Kipi 3. Teklik Şahıs Çekimlerinde Görülen /N/ Sesi Ve Kullanıldığı Bölgeler", A*tatürk Üniversitesi, Türkiyat Enstitüsü Araştırmaları Dergisi*, S.53, 2015.

Talat TEKİN (1995), *Türk Dillerinde Birincil Ünlü Uzunlukları*, Simurg Yayınları, Ankara.

Tuncer GÜLENSOY, (1981) *Anadolu ve Rumeli Ağızları Bibliyografyası*, Ankara.

Tuncer GÜLENSOY, (1985) "Anadolu Ağızlarında Şimdiki Zaman Eki*", Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu'nun Hatırasına Armağan*, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü, XXII, Ankara.

Tuncer GÜLENSOY, (1988). *Kütahya ve Yöresi Ağızları (İnceleme, Metinler, Sözlük)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Tuncer GÜLENSOY, (1993) *Doğu ve Güneydoğu Anadolu Ağızları Üzerine Düşünceler*, Boğaziçi İlmi Araştırmalar Serisi: 12, Ankara.

Yusuf OĞUZOĞLU, (2013)*8500 Yıllık Uygarlığın İzinden Bursa Tarihi*, Bursa Büyükşehir Belediyesi Yay., Bursa.

Zeynep KORKMAZ, (1971) Anadolu Ağızlarının Etnik Yapı ile İlişkisi Sorunu, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 1971, Ankara, 1980.

Zeynep KORKMAZ, (1988) "Batı Anadolu Ağızlarında Asli Vokal Uzunlukları". *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1953*: 197–203.

Zeynep KORKMAZ, (1994) *Güney–Batı Anadolu Ağızları Ses Bilgisi (Fonetik).* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

Zeynep KORKMAZ, (1994) *Nevşehir ve Yöresi Ağızları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Zeynep KORKMAZ, (1999) "Türk Dilinin Eski Kültür Mirasının Anadolu Ağızlarındaki Devamı*", Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, Ankara.

Zeynep KORKMAZ, (2005) "Anadolu Ağızlarının Etnik Yapı ile İlişkisi Sorunu", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, C. II, TDK Yayınları, Ankara.

Zeynep KORKMAZ, (2003) *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi),* TDK Yayınları, Ankara.

Zeynep KORMAZ, (1995), Eski Anadolu Türkçesinde Asli Ünlü (Vocal) Uzunlukları, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar,* C. I, TDK Yayınları, Ankara.

http://www2.dsi.gov.tr/bolge/dsi1/isletme.htm#golet(E.T.: 30.04.2015)

http://www.bursakulturturizm.gov.tr/TR,70229/cografya.html (E.T.: 30.04.2015)

http://www.yerelnet.org.tr/iller/il.php?iladi=BURSA (12.07.2010)